

# APPENDICES.

## APOPHTHEGMATA PATRUM

(COTELERIUS, *Monumenta Ecclesiæ Græcæ*, 4<sup>o</sup>, tom. III, p. 171.)

[*Præfatio in librum De*] exercitatione seu disciplina monastica beatorum Patrum.

Hoc in libro fortis ac egregia exercitatio et admiranda vitæ institutio, simulque dicta sanctorum beatorumque Patrum conscribuntur, ad æmulationem, eruditionem ac imitationem eorum qui secundum disciplinam cœlestem vivere cupiunt, atque in via quæ ad regnum cœlorum ducit volunt incedere. Igitur scire oportet sanctos Patres, qui hujusce beatæ monachorum vitæ sectatores fuere ac

(1) Ἀσκήσεως. Excisæ fuerunt duæ tituli lineæ; quæ suppleri possunt hoc vel simili modo: Προϊμιον εἰς τὴν βίβλον *Περὶ τῆς. Πρόλογος τῆς βίβλου τῆς.* Nam in ms. codice Colbertino, qui post contextum a typographis impressum Lutetiam delatus est, præfatio hæc interpolata legitur cum isto titulo: Πρόλογος τῆς βίβλου τῶν ἁγίων γερόντων, ἥτις λέγεται Παράδεισος. Per ἀσκησιν autem intelligitur Christianæ pietatis exercitatio, in virtutibus sive ad corpus sive ad animum spectantibus, et in præceptis consiliisque evangelicis, cui peculiariter ac strictius monachi se ex instituto suo dedunt. Proinde quæ θεοσέβεια et ἀσκησις dicitur canon. Gangrensibus 5, 15, 16, 17, in titulis Dionysianæ versionis, Christianitas appellatur, idemque Christianitatis nomen pro exacta pietate sumptum passim cernere est. Ad hæc S. Basilus in asceticis sæpe, et alibi, per Christianos intelligit monachos. Σχῆμα μοναζόντων, ἥτοι Χριστιανῶν, ait Macarius homil. 38. Jam ἀσκήσεως nomen sensum quem diximus habet innumeris in locis, insigniter apud Epiphanium hæresi 67, cap. 5: Ἱεράρχας τῷ μὲν ὄντι πολλὴν εἶχε τὴν ἀσκησιν· apud Palladium in *Historia Lausiaca*, ubi de Macario Ægyptio, περὶ δὲ τῆς ἄλλης ἀσκήσεως τοῦτου τοῦ οὐρανίου ἀνδρός· de Macario Alexandrino, ἡ μὲν οὖν ἀσκησις τοῦ μακαρίου Μακαρίου, ἦν αὕτη, et alibi sæpe; apud eundem in *Vita Chrysostomi* cap. 12: Οὐ πάντως ψέξας ἡ καταδραμὼν τῆς τοιαύτης ἀσκήσεως, et apud auctorem *Vitæ Dosithei*, quam Corderio debemus, οὐδὲ ἔδλεπον αὐτὸν ποιοῦντα μίαν ἀσκησιν. Notatu quoque dignum est, canonem Gangrensem 18, Εἴ τις διὰ τὴν νομιζομένην ἀσκησιν ἐν τῇ Κυριακῇ νηστεύει, ἀνάθεμα ἔστω, ita reddi per Dionysium Exiguum: Si quis propter continentiam, quæ putatur, aut contumaciam, in die Dominico jejunat, anathema sit; quasi dubitaverit legendumne esset ἀσκησιν vel αὐχνησιν, ideoque utrumque nomen converterit, aut scriptum invenerit, ἀσκησιν ἢ αὐχνησιν. Nec aliter Isidorana interpretatio: Si quis tanquam hoc continentiae convenire judicans, die Dominico jejunaverit, aut in ejusdem diei contemptum, anathema sit. Rectius editio barbara in *Bibliotheca juris canonici veteris*: Si quis ea quæ arbitratur ascensem per dissimulationem, et diem Dominicum jejunat, sit anathe-

A . . . ἀσκήσεως (1) τῶν μακαρίων Πατέρων (2).

Ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ (3) ἀναγέγραπται ἐνάρτεος ἀσκησις καὶ θαυμαστὴ βίου διαγωγὴ, καὶ ῥήσεις ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων, πρὸς ζῆλον καὶ παιδείαν καὶ μίμησιν τῶν τὴν οὐράνιον πολιτείαν ἐθελόντων κατορθῶσαι (4), καὶ τὴν εἰς βασιλείαν οὐρανῶν ἄγουσαν βουλομένων ὁδεύειν ὁδόν. Δεῖ οὖν εἰδέναι ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες, οἱ τοῦδε τοῦ μακαρίου τῶν μοναχῶν βίου ζηλωταὶ γεγονότες καὶ διδάσκαλοι, ἅπασι τῷ θεῷ καὶ

ma. Sed scrib. ea quæ arbitratur ascense, vel ea quam arbitratur ascensem. Atque ut id obiter dicam, simili modo corrigenda est eadem editio can. 15: Si qua mulier arripuerit scemate vestem, pro consueta muliebri, virilem accipiat, anathema sit; reponendo, B arripuerit ascemate vestem, et pro. Εἴ τις γυνὴ διὰ νομιζομένην ἀσκησιν μεταβάλλοιτο ἀμφιάσμα, καὶ ἀντὶ τοῦ εἰσθότος γυναικείου ἀμφιάσματος, ἀνδρεῖον ἀναλάβοι, ἀνάθεμα ἔστω.

(2) Πατέρων. Hinc Πατερικόν et Πατρικόν, liber continens *Vitas Patrum*. De quo videndus Roswey-dus Prolegomenis ad *Vitas Patrum*: ac e quo capita multa edidit Raderus in *Viridario sanctorum*; aliaque fragmenta plurima continet scripti codices variarum Bibliothecarum. Ab Antonio et Maximo aliquoties proferuntur sententiæ Πατέρων, ac ἐκ τῶν Πατέρων. Typicum vero S. Sabæ ad Augusti 27 habet, Ἀναγνώσεις ἐκ τοῦ Πατερικοῦ. *Vita Arsenii metaphrastica*, Βίβλοι Πατέρων. *Libri Patrum*, n. 26. Et in duplici cod. ms. membranaceo biblioth. Colbertinæ, excerptis ex Joannis Moschi *Prælo spirituali* titulus datur, Ἐκλογὴ ἐκ τῶν Πατερικῶν τοῦ μακαρίου Ἰωάννου τοῦ Εὐκράτους. Apud Fulbertum epist. ult.: Cui sententiæ multas alias in *Vitis Patrum* consentientes reperire potes, quæ tuum animum optime revelabunt. Quem unum de multis locum adduxi ob vulgare erratum revelabunt pro relevabunt. Sic ejusdem Fulberti epist. 103: Precor autem bonitatem tuam, ut Raimoni revelare digneris damnum quod pertulit in servitio nostro, imo relevare. Leidradus epist. 2: Lucius adest oculis, et nullus fructus operis, quia non revelatur, cum plan-gimus. Quis non videt legendum relevatur? Similique mendo deformatur locus iste e Passione xl martyrum, apud Vossium et Bollandum: Revelatum est beatissimo Petro ejusdem urbis episcopo, ut iret, et sancta illa pignora exinde studiosissime revelaret: revelaret loco relevaret.

(3) Ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ. Ex *Historiæ Lausiacæ* præmio.

(4) Κατορθῶσαι. Memoratus liber Colbertinus, κατορθῶν. infra, εἰς οὐδὲν λογισάμενοι. Et, λόγῳ ἢ ἔργῳ. Item, μὴ ἐξαρχούσης τῆς μνήμης περιλαβεῖν. Denique, σύνταξιν καὶ τῶν ἰσοδυναμούντων λόγων περίληψιν. En præcipuas διητοιγραφίας.



ἐπουρανίῳ πυρωθέντες ἔρωτι, καὶ πάντα τὰ ἐν ἀνθρώποις καλὰ τε καὶ τίμια ὡς οὐδὲν λογιζάμενοι, πάντων μάλιστα τὸ μηδὲν πρὸς ἐπίδειξιν ποιεῖν ἐπετήδευσαν· λανθάνοντες δὲ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν κατορθωμάτων δι' ὑπερβολὴν ταπεινοφροσύνης συγκαλύπτοντες, οὕτω τὴν κατὰ Θεὸν διήνυσαν ὁδόν. Ὅθεν οὐδεὶς ἀκριβῶς δεδύνηται τοῦτον ἡμῖν ὑπογράψαι τὸν ἐνάρετον βίον· βραχέα δὲ τινὰ τῶν αὐτοῖς κατορθωμένων λόγων ἢ ἔργων, οἱ σφόδρα περὶ τούτων φιλοπονήσαντες, γραφῇ παραδεδώκασιν· οὐχ ὡς ἐκείνοις χαριζόμενοι, τοὺς μετέπειτα δὲ διεγείραι πρὸς ζῆλον ἐσπουδαχότες. Πλεῖστοι οὖν κατὰ διαφόρους καιροὺς ταῦτα τὰ τῶν ἁγίων γερόντων (5) ῥήματά τε καὶ κατορθώματα ἐν διηγήματος εἶδει ἐξέθεντο, ἀπλῶς τινι καὶ ἀκατασκευάστῳ λόγῳ· εἰς ἓν γὰρ τοῦτο μόνον ἑώρων, ὠφελεῖσθαι τοὺς πολλούς. Ἐπειδὴ δὲ συγκεχυμένη καὶ ἀσύντακτος οὖσα τῶν πολλῶν ἡ διήγησις δυσκολίαν τινὰ ἐμποιεῖ τῇ διανοίᾳ τοῦ ἀναγινώσκοντος, μὴ ἐξαρκούσῃ περιλαβεῖν τῇ μνήμῃ τὸν πολυσχιδῶς κατεσπαρμένον τῷ βιβλίῳ νοῦν, τούτου χάριν ἐπὶ τήνδε τὴν ἐκθεσιν κεκινήμεθα τῶν στοιχείων (6), δυναμένην διὰ τὴν τάξιν [καὶ] περίληψιν ἐναργεστάτην τε καὶ ἐτοίμην τοῖς βουλομένοις τὴν ὠφέλειαν παρέχειν. Ἐπειδὴ τὰ περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀντωνίου, Ἀρσενίου τε καὶ Ἀγάθωνος, καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ἄλφα [ἀρχομένων] (7) . . . . [Βασιλείου, Βισα-] ρίωνος καὶ Βενιαμὶν εἰς τὸ βῆτα στοιχεῖον, καὶ οὕτως καθ' ἑξῆς ἕως τοῦ ω. Ἐπειδὴ δὲ εἰσι (8) καὶ ἕτεροι λόγοι γερόντων ἁγίων καὶ πράξεις, μὴ ἐμφαίνοντες τὰ ὀνόματα τῶν τε εἰρηκότων αὐτοὺς καὶ πραξάντων, τούτους μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν κατὰ στοιχεῖον ἐν κεφαλαίοις ἐξεθέμεθα. Πολλὰ δὲ ἐρευνήσαντες βιβλία καὶ ζητήσαντες, ὅσα εὐρεῖν ἠδυνήθημεν, ἐνετάξαμεν εἰς τὰ τέλη τῶν κεφαλαίων, ἵνα ἐκ πάντων ἐραυιζόμενοι (9) τὴν τῆς ψυχῆς ὠφέλειαν, καὶ τὰ

<sup>1</sup> Ἄν τούτων?

(5) *Γερόντων*. Unde similiter *Γεροντικόν*, βιβλίον γεροντικόν, βιβλος γερόντων. Opus sæpe memoratum veteribus ac recentioribus; sæpe in mss. libris per ἀποσπασμάτια occurrens, nullibi quod sciam integrum. Citatur in Antonio Melissa sub titulo τῶν γερόντων· codice Cæsareo 258: λόγοι ἁγίων Πατέρων γερόντων, quasi *Patricum* et *Geronticum* non differant: quod ita esse videtur. Adi ad Rosweydi *Prolegomena* in *Vitas Patrum*, ad *Viridarium* Raderi, et ad Corderium in *Dorothei institutionem primam*. Male apud Savillum t. VIII, p. 2, c. 857, ubi de Chrysostomi supposititiis: Εἰς τὸ Γεροντικόν τοῦ ἁγίου Μακαρίου· Ἀκούσατε, ἀδελφοί. Distinguendum, Εἰς τὸ Γεροντικόν. Τοῦ ἁγίου Μακαρίου. In *Gerontico*. *Sancti Macarii*.

(6) *Τῶν στοιχείων*. Non viderat collector noster maximum illum librum: *De vitis et apophthegmatibus sanctorum senum Scetis, Thebaidis ac Libyæ*, ordine alphabetico compositum, de quo supra editus Joannes Antiochenus cap. 5. Alias illius mentionem facere procul dubio non omisisset. Cæterum ex eo libro, et ex præsentī, excerpta habentur in tribus codicibus optimæ notæ, qui asservantur in Bibliotheca viri illustrissimi Joannis Baptistæ Colberti, membranīs antiquis, præcipue Græcis, egregie instructa. Atque ii codices mihi magno usui fuerunt. Continent enim præter eclogen *Prati spiritualis*, cum varia apophthegmata Patrum, partim litteraria serie, partim alio modo, tum selecta e 19 capitibus

A magistri, divino cœlestique amore semel inflammatos, cunctaque apud homines præclara et pretiosa pro nihilo ducentes, ante omnia ut nihil ad ostentationem agerent contendisse, sed latendo, et plerique fortia facta præ exsuperantia humilitatis occultando, sic iter præscriptum a Deo confecisse. Quapropter hanc e virtute vitam accurate nobis describere nemo potuit; sed qui multum ista in re susceperunt laboris, pauca quædam ab iis hominibus excellenter aut dicta aut gesta, litteris commendarunt: non quod a viris gratiam inirent, sed quia posteros ad æmulandum excitare studebant. Plurimi ergo diversis temporibus hæc sanctorum senum verba atque facinora, narrantium in morem exposuerunt, simplici ac incomposito sermone: id quippe unum respiciebant, quamplurimis prodesse. Porro quoniam narratio plurium, cum sit confusa et inordinata, difficultatem non mediocrem lectorum mentibus parit, quæ sententias per librum varie dispersas memoria comprehendere nequaquam valent, idcirco adducti sumus ad suscipiendam hanc per litteras explanationem, utpote quæ propter ordinem, et claram promptamque complexionem, possit desiderantibus præbere utilitatem. Siquidem quæ spectant ad abbatem Antonium, Arsenium, Agathonem, cæterosque quorum nomen a littera A [incipit, elemento A complectitur, quæque ad magnum] Basilium, Besarionem, Benjaminum, elemento B, sicque deinceps usque ad ultimam litteram. Jam vero quia exstant alia quoque sanctorum senum effata, aliæ actiones, nec nominantur qui ita locuti sunt atque egerunt, ea post completum alphabetum disposuimus per capita. Atque investigatis conquisitisque libris pluribus, quotquot potuimus invenire, ad fines capitum colloca-

libri nondum editi, inscripti, Ἀνδρῶν ἁγίων βιβλος, quo de opere consuli debet *Bibliotheca Photii* cap. 498, cum Rosweydo ad *Vitas Patrum*.

(7) Ἀπὸ τοῦ ἄλφα ἀρχ. Lacuna hæc superiori memorate in ms. respondens compleri potest sic: Ἀρχομένων περιέχει, καὶ τὰ περὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου, Βισαρίωνος.

(8) Ἐπειδὴ δὲ εἰσι, etc. Desiderantur in nostro manuscripto.

(9) Ἐραυιζόμενοι. Commentarius de martyrio Eliæ junioris a doctissimo Combefisio vulgatus, sub finem: Καὶ γοῦν ἐνεραυίζεται ὁ ἅγιος μέγιστον δύναμιν τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας, χάριν ἔχων τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐγκαθημένην τοῖς λειψάνοις, καὶ τὴν ἱατρίαν παρεχομένην. Ἐνεραυίζεται δὲ καὶ τοῖς ἐπικεκλιμένοις ἐαυτὸν ὁ ἅγιος, ἀγγελόν τε καὶ τὴν ἐαυτοῦ βλέποντα Δεσπότην ἔχων ἐν οὐρανοῖς, etc. Sic locus ille est legendus, adeo ut significet: *Denique sanctus confert virtutem, majorem vi ac efficacia animæ suæ, gratiam obtinens sancti Spiritus, insidentem reliquiis suis, quæque medelam præbeat. Contribuit quoque semetipsum sanctus invocatoribus, angelum, suique Domini conspectorem habens in cœlis*. Corrigendus etiam Gregorius Nyssenus orat. 7 in *Eunomium*, p. 607, ed. Paris. ann. 1638: Ἔστι δὲ ὅπου καὶ ὁ Ἑβραῖος Φίλων τὰ ἴσα πάσχει, ἐκ τῶν ἰδίῳ πόνῳ συντρανίζων αὐτῷ τὰ λεξείδια. Scrib. συνεραυίζων, hoc est congerens.



vimus, ea gratia ut ex cunctis fructum animæ colligentes, ac in Patrum eloquiis quæ super mel et favum dulcia sunt delectati<sup>2</sup>, viventes condigne vocatione qua a Domino vocati fuimus, regnum ipsius consequamur. Amen.

#### SANCTORUM SENUM APOPHTHEGMATA.

Principium litteræ A.

*De abbate Antonio.*

1. (10) Sanctus abbas Antonius, cum sederet aliquando in eremo, incidit in tædium multamque cogitationum caliginem; dixitque ad Deum: Domine, volo salvus fieri, sed cogitationes non permittunt: quid agam in afflictione hac mea? Quo modo salvus ero? Cumque paulo post surgens exisset foras, videt Antonius quemdam, sicut se, sedentem ac operantem, dein surgentem ab opere, et orantem, iterumque sedentem ac funiculum contorquentem; et inde rursus ad orandum exsurgentem: erat autem angelus Domini, qui ad Antonii correctionem cautionemque missus fuerat. Tum audivit angelum dicentem: Sic fac, et salvus eris. Ille hoc audito, summa letitia atque fiducia repletus est. Et ita faciens, salvabatur.

2. (11) Idem abbas Antonius cum ad judiciorum Dei profunditatem intenderet, postulavit dicens: Domine, quomodo nonnulli post paucos vitæ annos moriuntur, nonnulli vero ad ætatem decrepitam perveniunt? Quare quidam pauperes, alii divites sunt? Et quo pacto injusti locupletantur, justi autem indigent? Tum venit ad eum vox, dicens: Antoni, attende tibi ipsi; hæc enim judicia Dei sunt, nec tibi conducit illa discere.

3. (12) Interrogavit nonnullus abbatem Antonium his verbis: Quidnam observans, Deo placebo? Et respondens senex dixit: Quæ tibi mando custodi: quocumque vadis, Deum semper habeto præ oculis tuis; et quidquid egeris [sive locutus fueris], testimonium ex sacris Scripturis assumito; ac in quocumque resederis loco, noli cito inde moveri. Tria hæc serva, et salvus fies.

<sup>2</sup> Psal. xviii, 11.

(10) *Vitæ Patrum* libro v, libello 7, n. 1, et libro iii, n. 105.

(11) *Vit. Patr.* v, 15, 1; *Miscell.* Voss. post Greg. Thaum, p. 133.

(12) *Vit. Patr.* iii, 108; Ephræm p. 386, n. 2.

(13) *Αποφθέγματα τῶν ἁγίων γερόντων*. Photius *Bibliothecæ* cap. 198. Codices Cæsarei Vindobonenses 214, 234, 257; Joannes Antiochenus, Roswey-dus, Raderus, et Corderius locis supra citatis; Opera S. Ephræm Syri p. 386 et 388; Glossarium Meursii p. 655, ubi de Paulo monacho, et Regiæ Gazæ exemplar ms. 1787: de quo superius ad p. 170; necnon Isaias abbas orat. 8.

(14) Ὁ ἅγιος ἀββᾶς Ἀντώνιος, etc. Refertur hoc Apophthegma in *Vitis Patrum*, et in Ephræmi Operibus p. 386, n. 1, inter Apophthegmata atque enarrationes SS. et antiquorum Patrum: item a Joanne Geometra, *Paradisi* epigrammate 57, ac ms. Cæsareo 165, n. 13; necnon per Eliam Cretensem in

ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον γλυκέα τῶν Πατέρων λόγια ἐντροφῶντες, ἀξίως τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθημεν ὑπὸ Κυρίου πολιτευσάμενοι, τύχωμεν τῆς αὐτοῦ βασιλείας. Ἀμήν.

#### ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΓΕΡΟΝΤΩΝ (13).

Ἀρχὴ τοῦ Α στοιχείου.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀντωνίου.*

α'. Ὁ ἅγιος ἀββᾶς Ἀντώνιος (14), καθεζόμενός ποτε ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν ἀκτιδίᾳ γέγονε καὶ πολλῇ σκοτίῳσει λογισμῶν· καὶ ἔλεγε πρὸς τὸν Θεόν· Κύρια, θέλω σωθῆναι, καὶ οὐκ εἰσὶ με οἱ λογισμοί· τί ποιήσω ἐν τῇ θλίψει μου; πῶς σωθῶ; Καὶ μικρὸν διαναστάς ἐπὶ τὰ ἔξω, θεωρεῖ τινα ὁ Ἀντώνιος ὡς ἑαυτὸν, καθεζόμενον καὶ ἐργαζόμενον, εἶτα ἀνιστάμενον ἀπὸ τοῦ ἔργου καὶ προσευχόμενον, καὶ πάλιν καθεζόμενον καὶ τὴν σειρὰν πλέκοντα, εἶτα πάλιν εἰς προσευχὴν ἀνιστάμενον· ἦν δὲ ἄγγελος Κυρίου, ἀποσταλὴς πρὸς διόρθωσιν καὶ ἀσφάλειαν Ἀντωνίου. Καὶ ἤκουσε τοῦ ἀγγέλου λέγοντος· Οὕτως ποίει, καὶ σώζη. Ὁ δὲ τοῦτο ἀκούσας, πολλὴν χράν ἔσχε καὶ θάρσος, καὶ οὕτως ποιῶν ἐσώζετο.

β'. Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Ἀντώνιος, ἀτενίσας (15) πρὸς τὸ βόθος τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων, ἤτησε λέγων· Κύρια, πῶς τινες ὀλιγόθιοι ἀποθνήσκουσι, τινὲς δὲ ὑπεργηγῶσι; καὶ διατί τινὲς μὲν πένονται, ἄλλοι δὲ πλουτοῦσι; καὶ πῶς ἄδικοι μὲν πλουτοῦσι, δίκαιοι δὲ πένονται; Ἦλθε δὲ αὐτῷ φωνὴ λέγουσα· Ἀντώνιε, σεαυτῷ πρόσσεχε· ταῦτα γὰρ κρίματα Θεοῦ εἰσι, καὶ οὐ συμφέρει σοι αὐτὰ μαθεῖν.

γ'. Ἡρώτησέ τις τὸν ἀββᾶν Ἀντώνιον, λέγων· Τί φυλάξας τῷ Θεῷ εὐαρεστήσω; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ γέροντων εἶπεν· Ἄ ἐντέλλομαί σοι φύλαξον· ὅπου δὲ ἂν ἀπέρχῃ, τὸν Θεὸν ἔχε πρὸ ὀφθαλμῶν σου πάντοτε· καὶ ὅπερ ἂν πράττεις (16), ἔχε ἐκ τῶν ἁγίων Γραφῶν τὴν μαρτυρίαν· καὶ ἐν οἷῳ δ' ἂν καθέζη τόπῳ, μὴ ταχέως κινεῖ. Τὰ τρία ταῦτα φύλαξον, καὶ σώζη.

Commentario ad Joannis Climaci caput 19, prout Gallice adduxit qui Climacum in nostram linguam conversum, doctè elucidavit. Οὐδενὶ πρέπον, inquit Joannes dicto Gradu 19, ἐν προσευχῇ πάρεργον, μᾶλλον δὲ κάτεργον. Τοῦτο γὰρ σαφῶς ἐπαίδευσεν ὁ κατὰ τὴν μέγαν Ἀντώνιον ἄγγελος. Hoc est, me interprete: Neminem decet, inter orandum aliud opus, imo contrarium opus agere. Id enim aperte docuit ille magni Antonii angelus. Adde Scholium 55 Gradus 26: Διδάσκαλοι τῆς ἀγνείας, Ἠλίας, καὶ Ἰωάννης ὁ πρόδρομος, καὶ ὁ θεολόγος Ἰωάννης· πρῶτος δὲ Μωϋσῆς, καὶ Δαυὶδ· τῆς δὲ προσευχῆς, αὐτὸς ὁ Θεοῦ Λόγος, καὶ ὁ φανεὶς ἄγγελος Ἀντωνίου καὶ Παχωμίου.

(15) Ἀτενίσας. Pelagius in *Vitis Patrum*, deficiens in consideratione. Legebat ἀτονήσας, vel utrumque.

(16) Reg. cod. 2165 inser. ἢ λαλεῖς.



8. Εἶπεν ὁ ἁββᾶς Ἀντώνιος τῷ ἁββᾷ Ποιμένι, ὅτι Α  
Αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα τὸ  
σφάλμα ἑαυτοῦ ἐπάνω ἑαυτοῦ βάλλῃ ἐνώπιον τοῦ  
Θεοῦ, καὶ προσδοκῇ πειρασμὸν ἕως ἐσχάτης  
ἀναπνοῆς.

ε'. Ὁ αὐτὸς εἶπεν· Οὐδεὶς ἀπείραστος δυνήσεται  
εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἐπαρον  
γάρ, φησὶ, τοὺς πειρασμοὺς, καὶ οὐδεὶς ὁ σωζό-  
μενος.

ς'. Ἡρώτησεν ὁ ἁββᾶς Παμβὼ τὸν ἁββᾶν Ἀντώ-  
νιον· Τί ποιήσω; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Μὴ ἔσο πε-  
ποιθὸς τῇ δικαιοσύνῃ σου, μηδὲ μεταμελοῦ ἐπὶ  
πράγματι παρελθόντι, καὶ ἐγκρατὴς γενοῦ γλώσσης  
καὶ κοιλίας.

ζ'. Εἶπεν ὁ ἁββᾶς Ἀντώνιος· Εἶδον πάσας τὰς  
παγίδας τοῦ ἐχθροῦ ἠπλωμένας ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ Β  
στενάξας εἶπον· Τίς ἄρα παρέρχεται ταύτας; Καὶ  
ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· Ἡ ταπεινοφροσύνη.

η'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Εἰσὶ τινες κατατρίψαντες τὰ  
ἑαυτῶν σώματα ἐν ἀσκήσει, καὶ διὰ τὸ μὴ ἐσχηκέ-  
ναι αὐτοὺς διάκρισιν, μακρὰν τοῦ Θεοῦ γεγονάσιν.

θ'. Εἶπεν πάλιν, ὅτι Ἐκ τοῦ πλησίον ἐστὶν ἡ ζωὴ  
καὶ ὁ θάνατος. Ἐάν γὰρ κερδίσωμεν τὸν ἀδελφόν,  
τὸν Θεὸν κερδαίνομεν· ἐάν δὲ σκανδαλίσωμεν τὸν  
ἀδελφόν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνομεν.

ι'. Εἶπε πάλιν· Ὡςπερ οἱ ἰχθύες (17) ἐγγχρονίζον-  
τες τῇ ξηρᾷ τελευτῶσιν, οὕτως καὶ οἱ μοναχοί, βρα-  
δύνοντες ἔξω τοῦ κελλίου, ἢ μετὰ κοσμικῶν διατρί-  
βοντες, πρὸς τὸν τῆς ἡσυχίας τόνον ἐκλύονται. Δεῖ  
οὖν, ὥςπερ τὸν ἰχθύν εἰς τὴν θάλασσαν, οὕτως καὶ C  
ἡμᾶς εἰς τὸ κελλίον ἐπείγεσθαι, μήποτε βραδύνοντες  
ἔξω ἐπιλαθώμεθα τῆς ἐνδον φυλακῆς.

ια'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Ὁ καθήμενος ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ  
ἡσυχάζων, τριῶν ἀπαλλάττεται πολέμων, τῆς ἀκοῆς,  
καὶ τῆς λαλιᾶς, καὶ τοῦ βλέπειν· πρὸς ἓνα μόνον ἔχει,  
τὸν τῆς πορνείας (18).

ιβ'. Ἀδελφοί τινες παρέβαλον τῷ ἁββᾷ Ἀντωνίῳ,  
ἀναγγεῖλαι αὐτῷ φαντασίας ἃς ἔβλεπον, καὶ μαθεῖν  
παρ' αὐτοῦ εἰ ἀληθιναὶ εἰσιν, ἢ ἀπὸ δαιμόνων. Εἶχον  
δὲ ὄνον, καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ ὁδῷ. Ὡς οὖν ἦλθον πρὸς  
τὸν γέροντα, προλαβὼν εἶπεν αὐτοῖς· Πῶς ἀπέθανεν  
ὁ μικρὸς ὄνος ἐν τῇ ὁδῷ; Λέγουσιν αὐτῷ· Πόθεν  
οἶδας, ἁββᾶ; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Οἱ δαίμονες ἐδειξάν  
μοι. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἡμεῖς διὰ τοῦτο ἦλθομεν ἐρω-  
τῆσαι σε, ὅτι βλέπομεν φαντασίας, καὶ πολλάκις γίνον- D  
ται ἀληθιναὶ, μήπως πλανώμεθα. Καὶ ἐπληροφόρη-  
σαν αὐτοὺς ὁ γέρων ἐκ τοῦ κατὰ τὸν ὄνον ἀποδείγμα-  
τος, ὅτι ἀπὸ δαιμόνων εἰσιν.

ιγ'. Ἦν δὲ τις κατὰ τὴν ἐρημὸν θηρεύων ἄγρια  
ζῶα, καὶ εἶδε τὸν ἁββᾶν Ἀντώνιον χαριεντιζόμενον

4. (19) Dixit abbas Antonius abbati Poemeni : Hoc  
est magnum hominis opus, ut culpam suam super  
se ponat coram Deo, et tentationem expectet usque  
ad extremum vitæ halitum.

5. (20) Idem inquit : Nemo tentationis expers in-  
trare poterit in regnum cœlorum. Tolle enim, in-  
quit, tentationes, et nemo salvus erit.

6. (21) Interrogavit abbas Pambo abbatem Anto-  
nium : Quid agam ? Ait illi senex : Noli in tua justitia  
confidere, neque de re præterita pœniteas, et con-  
tine linguam ventremque.

7. (22) Dictum est ab abbate Antonio : Vidi om-  
nes laqueos inimici extensos super terram ; et in-  
gemiscens dixi : Quis utique hosce prætergredietur ?  
Tum audiui vocem aientem mihi : Humilitas.

8. (23) Iterum dixit, esse quosdam qui sua cor-  
pora in austeritate contriverunt, et quod discretionē  
carerent, longe a Deo facti sunt.

9. (24) Rursus ait : A proximo pendet vita et  
mors. Nam si lucrati fuerimus fratrem, Deum lu-  
cramur ; sin vero fratrem scandalizaverimus, pec-  
camus in Christum.

10. (25) Dixit adhuc : Sicut pisces si supra ter-  
ram morati fuerint, moriuntur ; ita quoque mona-  
chi, si extra cellam tardaverint, aut cum sæcularibus  
permanserint, a quietæ vitæ tenore decidunt. Opor-  
tet igitur, sicut pisces in mare, sic et nos ad cel-  
lam properare : ne forte foris cunctantes, oblivisca-  
mur interioris custodiæ.

11. (26) Hujusmodi etiam oratio ejus exstitit :  
Qui sedet in solitudine, et quiescit, a tribus bellis  
eripitur : auditus, locutionis, et visus ; unum solum  
pugnare habet, nempe fornicationis.

12. (27) Fratres quidam accesserunt ad abbatem  
Antonium, nuntiaturi quas cernebant visiones, et  
discituri ab illo num veræ essent, an a dæmonibus.  
Habebant autem asinum, qui in via mortuus est.  
Ut ergo pervenerunt ad senem, præveniens dixit  
illis : Quo modo in via mortuus est asellus ? Aiunt  
ei : Unde scis, Pater ? Ille vero dixit ipsis : Dæmo-  
nes mihi ostenderunt. Tum dicunt ei : Nos pro-  
pterea venimus interrogare te, quia videmus phan-  
tasias, ac plerumque veræ existunt, ne erremus.  
Et satisfecit eis senex per asini exemplum, compro-  
bavitque eas visiones a dæmonibus esse.

13. (28) Erat autem quidam qui per eremum agre-  
stia animalia venabatur : is abbatem Antonium vi-

(17) Ὡςπερ οἱ ἰχθύες. Cod. Vindobon. 234 ;  
Athanasius in *Vita Antonii* p. 499. Videre etiam  
operæ pretium fuerit librum *De quadripartito exer-  
cizio cellæ*, cap. 9, in *Manuali Solitariorum* Petri  
Francisci Chilletii viri doctissimi ; necnon Euge-  
nium papam can. *Placuit* 16, q. 1.

(18) Τῆς πορνείας. Pelagius cordis, καρδίας.

(19) *Vit. Patr.* xv, 2 ; *Dorothe. Doctr.* vii ; Ephræm  
n. 3, inf. in *Pœm.*, n. 123.

(20) *Dorothe. epist.* 5, inf. in *Evagrio*, n. 5.

(21) *Vit. Patr.* i, 2.

(22) *Vit. Patr.* xv, 3 ; iii, 129 ; in *Dorothe. init.*, et  
*Doctr.* 2 ; Ephræm n. 4. Andreas in *Apocal.* c. 33.

(23) *Vit. Patr.*, x, 1.

(24) *Vit. Patr.* xvii, 2.

(25) *Vit. Patr.* ii, 1.

(26) *Vit. Patr.* ii, 2.

(27) *Vit. Patr.* x, 2.

(28) *Ib.* Joan. *Geom. Parad.* 68.



dit cum fratribus urbane agentem. Volens autem ei plene persuadere senex, interdum condescendendum esse fratribus, ait illi : Pone sagittam in arcu tuo, ac tende. Atque ita fecit. Dicit ei : Adhuc tende. Et tetendit. Iterum ait : Tende. Respondit venator : Si ultra mensuram tetendero, rumpetur arcus. Tum senex : Ita, inquit, etiam in Dei opere, si supra mensuram tetenderimus erga fratres, cito frangentur. Oportet igitur paululum et aliquoties fratribus condescendere. His auditis venator compunctione ductus est; multumque a sene emolumenti capiens, discessit; fratres etiam confirmati, reversi sunt in locum suum.

14. (29) Audivit abbas Antonius de quodam juniore monacho, qui in via miraculum hujusmodi fecerat. Cum vidisset senes quosdam iter agentes atque defatigatos, onagris jussit ut venirent ac portarent senes, donec pervenissent ad Antonium. Hæc ergo senes abbati Antonio nuntiarunt. Et ait illis : Videtur mihi monachus iste navigium esse plenum bonis; sed nescio an ad portum appellet. Et post aliquantum temporis, ecce subito cœpit abbas Antonius flere, capillos vellere, lamentari. Dicunt ei discipuli ipsius : Quam ob rem ploras, abba? Respondit senex : Modo magna Ecclesiæ columna cecidit. Loquebatur autem de juvene monacho. Sed proficiscimini, inquit, usque ad illum, ac videte quidnam contigerit. Abeunt ergo discipuli; inveniuntque monachum in matta sedentem, ac fentem quod commiserat peccatum. Intuitus autem senis discipulos, ait : Dicite seni, ut Deum deprecetur, decem solummodo dies mihi concedat, ac spero quod satisfaciam. Sed intra quinque dies obiit.

15. (30) Laudatus fuerat a fratribus quidam monachus apud abbatem Antonium. Hic autem illum cum accessisset tentavit, an ferret injuriam : compertoque quod non sufferret, ait illi : Similis es viro, cujus anteriora quidem exornata sunt, posteriora vero a prædonibus direpta.

16. (31) Frater dixit abbati Antonio : Ora pro me. Ait illi senex : Nec ego tui misereor, nec Deus, nisi tu quoque operam navaveris, Deumque fueris deprecatus.

17. (32) Convenerunt aliquando senes abbatem Antonium, eratque una cum illis abbas Joseph. Et volens senex probare eos, sermonem proposuit ex Scriptura, cœpitque percontari a minoribus quis esset sermo ille. Et unusquisque pro virili sua explanabat. Senex autem singulis dicebat : Nondum invenisti. Post cunctos abbati Josepho ait : Tu, quid sibi velle id verbi censes? Respondit : Nescio. Excepit abbas Antonius : Omnino abbas Joseph viam invenit, qui se nescire professus est.

μετὰ τῶν ἀδελφῶν<sup>3</sup>. Θέλων δὲ αὐτὸν πληροφορῆσαι ὁ γέρων, ὅτι χρή μίαν<sup>4</sup> συγκαταβαίνειν τοῖς ἀδελφοῖς, λέγει αὐτῷ· Βάλε βέλος εἰς τὸ τόξον σου, καὶ τείνον· καὶ ἐποίησεν οὕτως. Λέγει αὐτῷ· Πάλιν τείνον· καὶ ἔτεινεν. Καὶ πάλιν φησί· Τείνον. Λέγει αὐτῷ ὁ θηρευτής· Ἐὰν ὑπὲρ τὸ μέτρον τείνω, κλάται τὸ τόξον. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οὕτως καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ· ἐὰν πλεῖον τοῦ μέτρου τείνωμεν κατὰ τῶν ἀδελφῶν, ταχὺ προσρήσουσι. Χρὴ οὖν μίαν μίαν συγκαταβαίνειν τοῖς ἀδελφοῖς. Ταῦτα ἀκούσας ὁ θηρευτής, κατενύγη, καὶ πολλὰ ὠφεληθεὶς παρὰ τοῦ γέροντος, ἀπῆλθε· καὶ οἱ ἀδελφοὶ στηριχθέντες ἀνεχώρησαν εἰς τὸν τόπον αὐτῶν.

ιδ'. Ἦκουσεν ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος περὶ τινος νεωτέρου μοναχοῦ, ποιήσαντος σημεῖον ἐν τῇ ὁδῷ· ὡς τούτου ἐωρακότος γέροντάς τινας ὁδεύοντας καὶ κάμνοντας ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὀνάντους ἐπιτάξαντος ἐλθεῖν καὶ βαστάσαι τοὺς γέροντας, ἕως οὗ φθάσωσι πρὸς Ἀντώνιον. Οἱ οὖν γέροντες ἀνῆγγειλαν τῷ ἀββᾶ Ἀντωνίῳ ταῦτα. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἐοικέ μοι ὁ μοναχὸς οὗτος πλεῖον εἶναι μεστὸν ἀγαθῶν, οὐκ οἶδα δὲ εἰ ἤξει εἰς τὸν λιμένα. Καὶ μετὰ χρόνον ὄρχεται ἐξαίφνης ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος κλαίειν καὶ τὼλειν τὰς τρίχας αὐτοῦ καὶ ὀδύρεσθαι. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Τί κλαίεις, ἀββᾶ; Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· Μέγας στύλος τῆς Ἐκκλησίας ὅρτι ἔπεσεν (ἔλεγε δὲ περὶ τοῦ νεωτέρου μοναχοῦ)· ἀλλὰ ἀπέλθετε, φησὶν, ἕως αὐτοῦ, καὶ βλέπετε τὸ γεγονός. Ἀπέρχονται οὖν οἱ μαθηταὶ καὶ εὐρίσκουσι τὸν μοναχὸν ἐπὶ ψαλίου καθήμενον, καὶ κλαίοντα τὴν ἁμαρτίαν ἣν ἐργάσατο. Ἐωρακὼς δὲ τοὺς μαθητάς τοῦ γέροντος, λέγει· Εἴπατε τῷ γέροντι ἵνα παρακαλέσῃ τὸν Θεόν, δέκα μόνας ἡμέρας ἐνδοῦναί μοι, καὶ ἐλπίζω ἀπολογίσασθαι. Καὶ ἐντὺς ἡμερῶν πέντε ἐτελεύτησεν.

ιε'. Ἐπηνέθη τις μοναχὸς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀντώνιον. Ὁ δὲ παραβαλόντα αὐτὸν ἐπείρασεν, εἰ φέρει ἀτιμίαν· καὶ εὐρὺν ὅτι οὐ βαστάζει, εἶπεν αὐτῷ· Ἐοικας κίωμῃ, τὰ ἐμπροσθεν κεκαλλωπισμένη, τὰ δὲ ὀπισθεν ὑπὸ ληστῶν συλουμένη.

ις'. Ἀδελφὸς εἶπε τῷ ἀββᾶ Ἀντωνίῳ· Εὗξα ὑπὲρ ἐμοῦ. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οὐδὲ ἐγὼ σε ἐλεῶ, οὐδὲ ὁ Θεός, ἐὰν μὴ σὺ αὐτὸς σπουδάσῃς, καὶ αἰτήσῃς τὸν Θεόν.

ιζ'. Παρέβαλόν ποτε γέροντες τῷ ἀββᾶ Ἀντωνίῳ, καὶ ἦν ὁ ἀββᾶς Ἰωσήφ μετ' αὐτῶν. Καὶ θέλων ὁ γέρων δοκιμάσαι αὐτούς, προεβάλετο ῥῆμα ἐκ τῆς Γραφῆς, καὶ ἤρξατο ἐρωτᾶν ἀπὸ τῶν μικροτέρων, τί ἐστὶ τὸ ῥῆμα τοῦτο. Καὶ ἕκαστος ἔλεγε κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν. Ὁ δὲ γέρων ἕκαστῳ ἔλεγεν· Οὕτω εὔρες. Ὑστερον ὅλων λέγει τῷ ἀββᾶ Ἰωσήφ· Σὺ πῶς λέγεις εἶναι τὸν λόγον τοῦτον; Ἀποκρίνεται· Οὐκ οἶδα. Λέγει οὖν ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος· Πάντως ἀββᾶς Ἰωσήφ εὔρε τὴν ὁδόν, ὅτι εἶπεν, Οὐκ οἶδα.

<sup>3</sup> Al. add. καὶ ἐσκανδαλίσθη. <sup>4</sup> Al. μίαν μίαν.

(29) Vit. Patr. viii, 1; Climacus Gradu 15; Schol. 41, ad Grad. 4.

(30) Vit. Patr. iii, 88; viii, 2.

(31) Vit. Patr. x, 3.

(32) Vit. Patr. xv, 4.



ιη'. Ἀδελφοὶ παρέβαλον τῷ ἀββᾷ Ἀντωνίῳ ἀπὸ Ἀσκήτειος, καὶ ἐμβάντες εἰς πλοῖον ἀπελθεῖν πρὸς αὐτὸν, εὗρον γέροντα θέλοντα καὶ αὐτὸν ἀπελθεῖν ἐκεῖ. Ἦγνόουν δὲ αὐτὸν οἱ ἀδελφοί. Καὶ καθήμενοι ἐν τῷ πλοίῳ ἐλάλουν λόγους Πατέρων, καὶ ἐκ τῆς Γραφῆς, καὶ πάλιν περὶ ἐργοχειρῶν ἑαυτῶν. Ὁ δὲ γέρων<sup>8</sup> ἐσιώπα. Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ὄρμου, εὗρέθη καὶ ὁ γέρων ὑπάγων πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀντώνιον. Ὡς δὲ ἦλθον πρὸς αὐτὸν, λέγει αὐτοῖς· Καλὴν συνοδίαν εὗρετε, τὸν γέροντα τοῦτον. Εἶπε δὲ καὶ τῷ γέροντι· Καλοὺς ἀδελφοὺς εὗρες μετὰ σοῦ, ἀββᾶ. Λέγει ὁ γέρων· Καλοὶ μὲν εἰσιν, ἀλλ' ἡ αὐλὴ αὐτῶν οὐκ ἔχει θύραν, καὶ ὁ θέλων εἰσερχεται εἰς τὸν σταῦλον, καὶ λύει τὸν ὄνον. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ὅτι τὰ ἐρχόμενα εἰς τὸ στόμα αὐτῶν λαλοῦσιν<sup>9</sup>.

ιβ'. Παρέβαλον ἀδελφοὶ τῷ ἀββᾷ Ἀντωνίῳ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Εἰπέ ἡμῖν λόγον, πῶς σωθῶμεν; Λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Ἠκούσατε τὴν Γραφὴν; καλῶς ὑμῖν ἔχει. Οἱ δὲ εἶπον· Καὶ παρὰ σοῦ θέλομεν ἀκοῦσαι, Πάτερ. Εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ γέρων· Λέγει τὸ Εὐαγγέλιον· *Ἐάν τις σε ραπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην*. Λέγουσιν αὐτῷ· Οὐ δυνάμεθα τοῦτο ποιῆσαι. Λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Εἰ μὴ δύνασθε στρέψαι καὶ τὴν ἄλλην, καὶ τὴν μίαν ὑπομείνατε. Λέγουσιν αὐτῷ· Οὐδὲ τοῦτο δυνάμεθα. Λέγει ὁ γέρων· Εἰ οὐδὲ τοῦτο δύνασθε, μὴ δάτε ἀνθ' οὗ ἐλάβετε. Καὶ εἶπον· Οὐδὲ τοῦτο δυνάμεθα. Λέγει οὖν ὁ γέρων τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· Ποίησον<sup>7</sup> αὐτοῖς μικρὰν ἀθήραν· ἀσθενοῦσι γάρ.<sup>8</sup> Εἰ τοῦτο οὐ δύνασθε, κάκεινο οὐ<sup>9</sup> θέλετε, τί ὑμῖν ποιήσω; <sup>C</sup> Εὐχῶν χρεῖα.

κ'. Ἀδελφὸς ἀποταξάμενος τῷ κόσμῳ καὶ διαδοὺς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ πτωχοῖς, παρακατασχὼν δὲ ὀλίγα εἰς λόγον ἑαυτοῦ, παρέβαλε τῷ ἀββᾷ Ἀντωνίῳ. Καὶ τοῦτο μαθὼν, λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Εἰ θέλεις μοναχὸς γενέσθαι, ἀπελθε εἰς τήνδε τὴν κώμην, καὶ ἀγόρασον κρέας, καὶ περίθεε τῷ σώματί σου γυμνῷ, καὶ οὕτως ἐλθὲ ἐνταῦθα. Καὶ ποιήσαντος οὕτως τοῦ ἀδελφοῦ, οἱ κύνες καὶ τὰ ὄρνεα τὸ σῶμα αὐτοῦ κατέτεμνον. Ἀπαντήσαντος δὲ αὐτοῦ πρὸς τὸν γέροντα, ἐπύθετο εἰ γέγονεν ὡς συνεβούλευσεν. Ἐκείνου δὲ ἐπιδεικνυμένου τὸ σῶμα διεσπαραγμένον, λέγει ὁ ἅγιος Ἀντώνιος· Οἱ ἀποταξάμενοι τῷ κόσμῳ, καὶ θέλοντες ἔχειν χρήματα, οὕτως ἀπὸ τῶν δαιμόνων κατακόπτονται πολεμούμενοι.

κα'. Ἀδελφῷ ποτε συνέβη πειρασμὸς εἰς τὸ κοινόβιον τοῦ ἀββᾶ Ἠλίτ<sup>10</sup>· καὶ διωχθεὶς ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς ὄρος πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀντώνιον. Καὶ μέιναντος τοῦ ἀδελφοῦ χρόνον πρὸς αὐτὸν, ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸ κοινόβιον ὅθεν ἐξέβη. Οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν, πάλιν ἐδίωξαν· ὁ δὲ ἀνέκαμψε πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀντώνιον, λέγων· Οὐκ ἠθέλησάν με δεξασθαι, Πάτερ. Ἀπέστειλεν οὖν ὁ γέρων λέγων· Πλοῖον ἐναυάγησεν ἐν τῷ πελάγει, καὶ ἀπώλεσε τὸν γόμον, καὶ μετὰ καμάτου

18. (33) Fratres abbatem Antonium inviserunt de Sceti, et ingressi navem ut irent ad eum, invenerunt senem qui ipse etiam illuc proficisci volebat. Fratribus autem non erat notus. Sedentes porro in navi, loquebantur sermones Patrum, necnon ex Scripturis, postea de laboribus manuum suarum. At senex tacebat. Cum autem venissent ad portum, deprehensus est etiam senex ad abbatem Antonium proficisci. Utque ad eum venerunt, ait illis : Bonum comitatum nacti estis, hunc senem. Dixit quoque seni : Probos fratres tecum reperisti, abba Tum senex : Præclari quidem sunt; verum aula eorum non habet januam, et quicumque vult intrat in stabulum, ac solvit asinum. Id vero dicebat, quia quidquid illis in buccam veniebat, loquebantur.

19. (34) Venerunt fratres ad abbatem Antonium, aiuntque ei : Effare nobis verbum, quonam modo salvi erimus? Respondit senex : Audistis Scripturam? Bene vobiscum agitur. At illi exceperunt : A te pariter audire cupimus, Pater. Tunc ad illos senex : Verba Evangelii sunt : *Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi et alteram*<sup>11</sup>. Dicunt ei : Hoc facere non possumus. Quibus senex : Si alteram præbere non potestis, saltem una percussa tolerate. Aiunt ei : Neque hoc agere valemus. Dein senex : Si neque hoc valetis, nolite ferire pro eo quod vapulastis. Illi : Neque id possumus. Dicit igitur senex discipulo suo : Para illis parvam pultem; etenim ægrotant. [Deinde dixit eis :] Si hoc non potestis, neque illud vultis, quid faciam vobis? Indigetis precibus.

20. (35) Frater qui renuntiaverat sæculo, et sua pauperibus distribuerat, sibi tamen retinuerat pauca, accessit ad abbatem Antonium. Quo comperto, dixit ei senex : Si vis monachus fieri, perge ad illum vicum, eme carnes, circumpone corpori tuo nudo, sicque huc veni. Cum ergo ita fecisset frater, canes atque aves corpus ejus lacerabant. Occurrente autem illo ad senem, interrogavit num fecisset ut ipsi consilium dederat. Et postquam is ostendisset corpus suum dilaceratum, ait sanctus Antonius : Qui mundo renuntiaverunt, voluntque habere pecunias, hunc in modum a dæmonibus impugnati discerpuntur.

21. (36) Contigit aliquando fratri tentatio in cœnobio abbatis Eliæ; ac expulsus inde, abiit in montem ad abbatem Antonium. Cumque mansisset apud eum frater per aliquod tempus, remisit illum in cœnobiū unde egressus fuerat. At monachi ipsum intuiti, iterum ejecerunt; is vero ad abbatem Antonium reversus est, dixitque : Noluerunt me suscipere, Pater. Itaque misit senex, dicens : Navis in pelago naufragium fecit, amisitque mer-

<sup>8</sup> Al. inser. ἀεὶ. <sup>9</sup> Al. εἰσερχόμενα εἰς αὐτοὺς ἐλάλουν. <sup>7</sup> Al. τοῖς ἀδελφοῖς. <sup>8</sup> Al. add. καὶ λέγει αὐτοῖς. <sup>9</sup> Al. δύνασθε. <sup>10</sup> Ἠλίου. <sup>11</sup> Matth. v 39.

(33) Vit. Patr. iv, 1.

(34) Vit. Patr. iv, 11.

(35) Vit. Patr. iii, 68; iv, 1.

(36) Vit. Patr. ix, 1.



ces suas, et vix in terram salva appulit; vos vero A quæ ad terram servata fuerunt vultis submergere. Illi porro comperientes quod ab abbate Antonio missus fuisset, statim eum receperunt.

22. (37) Dixit abbas Antonius: Reputo quod corpus habeat motionem naturalem ipsi contempe- ratam, sed nolente animo, non operatur; tantum indicat in corpore motum sine passione. Est autem et alia motio, ex nutritione fomentoque corporis per cibum ac potum; unde sanguinis calor corpus excitat ad operationem. Quare Apostolus scripsit: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria*<sup>11</sup>. Rursum- que Dominus in Evangelio discipulis præcipiens dixit: *Videte, ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrietate*<sup>12</sup>. Est et alia motio in iis qui in hujus vitæ agone decertant, quæ ex insidiis ac B invidia dæmonum supervenit. Itaque scire oportet, tres esse corporales motus; unum naturalem, alium ex promiscuo usu ciborum, tertium denique a dæmonibus.

23. (38) Dixit iterum, Deum non demittere bella tentationesque in ætatem hanc, quemadmodum apud antiquos: scire enim homines nunc infirmos esse, nec posse portare.

24. Revelatum est in solitudine abbati Antonio, esse aliquem in urbe ipsi similem, professione me- dicum, qui quidquid superflui possidebat daret in- digentibus, et quotidie Trisagium cum angelis psal- leret.

25. Dictum abbatis Antonii: Venit tempus, quo C homines insanient, et cum viderint aliquem non insanum, insurgent adversus illum, dicentes: Tu insanis; eo quod ipsis similis non sit.

26. Fratres convenerunt abbatem Antonium, ac protulerunt illi testimonium e Levitico. Egressus itaque est senex in eremum, clam sequente eum abbate Ammona, qui consuetudinem ipsius noverat. Et procul senex profectus, stans ad orationem, clamavit voce magna: Deus, Moysen mitte, qui me doceat id oraculum. Tum venit ad eum vox cum ipso colloquens. Dixit igitur abbas Ammonas, se quidem audiisse vocem cum ipso loquentem, verum sermonis vim non intellexisse.

27. Tres Patres solebant singulis annis ad bea- tum Antonium proficisci; ac duo quidem seiscita- bantur ipsum de cogitationibus et salute animæ; D tertius vero, tacebat omnino, nec quidquam roga- bat. Itaque post multum tempus, ait illi abbas An- tonius: Ecce a tanto tempore huc venis, nec de quoquam interrogas me. Tum respondens dixit ei: Mihi id unum sufficit, Pater, quod te video.

28. (39) Aiebant quemdam senum a Deo postu- asse uti videret Patres; ac vidisse illos, præter

ἑσώθη ἐπὶ τὴν γῆν· ὑμεῖς δὲ τὰ σωθέντα ἐπὶ τὴν γῆν θέλετε καταποντίσαι. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ὅτι ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος αὐτὸν ἀπέστειλεν, εὐθέως ἐδέξαντο αὐ- τόν.

κβ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος· Λογίζομαι ὅτι ἔχει τὸ σῶμα κίνησιν φυσικὴν συναναφυρεῖσθαι αὐτῷ· ἀλλ' οὐκ ἐνεργεῖ, μὴ θελούσης τῆς ψυχῆς· μόνον δὲ ση- μαίνει ἐν τῷ σώματι ἀπαθῆ κίνησιν. Ἔστι δὲ καὶ ἄλ- λη κίνησις, ἐκ τοῦ τρέφειν καὶ θάλπειν τὸ σῶμα βρώ- μασι καὶ πόμασιν· ἐξ ὧν ἡ θερμότης τοῦ αἵματος διεγεί- ρει τὸ σῶμα πρὸς ἐνέργειαν. Διὸ καὶ ἔλεγεν ὁ Ἀπό- στολος· *Μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία*. Καὶ πάλιν ὁ Κύριος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῖς μαθηταῖς ἐντελλόμενος εἶπε· *Βλέπετε μήποτε βαρυνθῶσιν*<sup>13</sup> ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ. Ἔστι δὲ B τις καὶ ἑτέρα κίνησις τοῖς ἀγωνιζομένοις, ἐξ ἐπιθυ- μίας καὶ φθόνου δαιμόνων ἐπιγινόμενη, ὥστε εἰδέναι δεῖ, ὅτι τρεῖς εἰσι σωματικαὶ κινήσεις, μία μὲν φυ- σικὴ, ἑτέρα δὲ ἐξ ἀδιαφορίας τροφῶν (40), ἡ δὲ τρίτη ἀπὸ δαιμόνων.

κγ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ὁ Θεὸς οὐκ ἀφίει τοὺς πολέ- μους ἐπὶ τὴν γενεάν ταύτην, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀρ- χαίων. Οἶδε γὰρ ὅτι ἀσθενεῖς εἰσι καὶ αὐὶ βαστάζου- σιν.

κδ'. Τῷ ἀββᾷ Ἀντωνίῳ ἀπεκαλύφθη ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτι Ἐν τῇ πόλει ἐστὶ τις ὁμοίός σοι, ἱατρὸς τὴν ἐπι- στήμην, τὴν περισσεῖαν αὐτοῦ διδοὺς τοῖς χρεῖαν ἔχουσι, καὶ πᾶσαν τὴν ἡμέραν τὸ Τρισάγιον ψάλλων μετὰ τῶν ἀγγέλων.

κε'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος, ὅτι Ἔρχεται και- ρός, ἵνα οἱ ἄνθρωποι μανῶσι, καὶ ἐπὶ ἰδωσί τινα μὴ μαινόμενον, ἐπαναστήσονται αὐτῷ λέγοντες, ὅτι Σὺ μαίνῃ, διὰ τὸ μὴ εἶναι ὅμοιον αὐτοῖς.

κς'. Ἀδελφοὶ παρέβαλον τῷ ἀββᾷ Ἀντωνίῳ, καὶ εἶπον αὐτῷ ῥῆμα τοῦ Λευϊτικοῦ. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ γέ- ρων εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἠκολούθησεν αὐτῷ ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς κρυφῇ, εἰδὼς τὴν συνήθειαν αὐτοῦ. Καὶ μακρύνας πολὺ ὁ γέρων, στὰς εἰς προσευχὴν ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ· Ὁ Θεὸς, ἀπόστειλον τὸν Μωϋσῆν, καὶ διδάξει με τὸ ῥῆμα τοῦτο. Καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λα- λούσα μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν ὁ ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς, ὅτι Τὴν μὲν φωνὴν ἤκουσα τὴν λαλοῦσαν μετ' αὐτοῦ, τὴν δὲ δύναμιν τοῦ λόγου οὐκ ἔμαθον.

κζ'. Τραῖς τῶν Πατέρων εἶχον ἔθος κατ' ἐνιαυτὸν ὑπάγειν πρὸς τὸν μακάριον Ἀντώνιον· καὶ οἱ μὲν δύο ἡρώτων αὐτὸν περὶ λογισμῶν καὶ σωτηρίας ψυ- χῆς· ὁ δὲ εἰς πάντα<sup>14</sup> ἐσιώπα μηδὲν ἐρωτῶν. Μετὰ δὲ πολὺν χρόνον λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος· Ἰδοὺ τοσοῦτον χρόνον ἔχεις ἐρχόμενος ὧδε, καὶ οὐδὲν ἐρω- τᾷς με. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· Ἀρκεῖ μοι μό- νον τοῦ<sup>15</sup> βλέπειν σε, Πάτερ.

κη'. Ἐλεγον, ὅτι τις τῶν γερόντων ἡρώτησε τὸν Θεὸν ἰδεῖν τοὺς Πατέρας· καὶ εἶδεν αὐτοὺς χωρὶς τοῦ

<sup>11</sup> Ephes. v, 18. <sup>12</sup> Luc. xxi, 34. <sup>13</sup> Al. βαρυνθῶσιν. <sup>14</sup> Al. πάντοτε. <sup>15</sup> Al. τό.

(37) Vit. Patr. v, 4.

(38) Vit. Patr. x, 4.

(39) L. Moschum, c. 128.

(40) Ἐξ ἀδιαφορίας τροφῶν. Invenerat Pelagius in codice suo, ἐκ πληροφορίας τροφῶν. Alias non

reddidisset, ex plenitudine ciborum. In Operibus au- tem Ephraemi p. 387, n. 7, interpretes præsentis Apophthegmatis habet, ex delectu ciborum, quod esse videtur, ἐκ διαφορᾶς τροφῶν.



ἀδελφῶν Ἀντωνίου. Λέγει οὖν τῷ δεικνύοντι αὐτῷ· Ποῦ ἔστιν ὁ ἀδελφὸς Ἀντώνιος; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι εἰς τὸν τόπον ὅπου ὁ Θεὸς, ἐκεῖ ἔστιν.

κθ'. Ἐσυκοφαντήθη ἀδελφὸς εἰς κοινόδιον περὶ πορνείας, καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ἀντώνιον· καὶ ἦλθον οἱ ἀδελφοὶ ἀπὸ τοῦ κοινοδίου θεραπεῦσαι αὐτὸν καὶ λαθεῖν· καὶ ἤρξαντο ἐλέγχειν ὅτι οὕτως ἐποίησας. Ὁ δὲ ἀπελογεῖτο ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίησα. Εὐκαίρῃσε δὲ ἐκεῖ ὁ ἀδελφὸς Παφνούτιος ὁ Κεφαλᾶς, καὶ εἶπε παραβολὴν τοιαύτην· Εἶδον εἰς τὴν ὄχθαν τοῦ ποταμοῦ ἄνθρωπον βληθέντα εἰς βόρβορον ἕως τῶν γονάτων αὐτοῦ, καὶ ἐλθόντες τινὲς δοῦναι αὐτῷ χεῖρα κατεπόντισαν αὐτὸν ἕως τοῦ τραχήλου. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἀδελφὸς Ἀντώνιος περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Παφνουτίου· Ἴδού ἄνθρωπος ἀληθινὸς, δυνάμενος θεραπεῦσαι καὶ σῶσαι ψυχὰς. Κατανυγέντες οὖν τῷ λόγῳ τῶν γερόντων, ἔβαλον μετάνοιαν τῷ ἀδελφῷ. Καὶ παρακληθέντες ὑπὸ τῶν Πατέρων ἔλαβον τὸν ἀδελφὸν εἰς τὸ κοινόδιον.

κ'. Ἐλεγόν τινες περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀντωνίου, ὅτι γέγονε Πνευματοφόρος, ἀλλ' οὐκ ἤθελε λαλεῖν διὰ τοὺς ἀνθρώπους· καὶ γὰρ τὰ γινόμενα ἐν τῷ κόσμῳ καὶ τὰ μέλλοντα ἐλθεῖν ἐμήνυνεν.

λα'. Ποτὲ ὁ ἀδελφὸς Ἀντώνιος ἐδέξατο Κωνσταντίου τοῦ βασιλέως γράμματα<sup>16</sup>, ἵνα ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν· καὶ ἐσχόπει τί ποιῆσαι. Λέγει οὖν τῷ ἀδελφῷ Παύλῳ τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· Ὁφείλον ἀπελθεῖν; Καὶ λέγει αὐτῷ· Ἐὰν ἀπέλθῃς, Ἀντώνιος λέγῃ· εἰ δὲ μὴ ἀπέλθῃς, ἀδελφὸς Ἀντώνιος.

λβ'. Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ἀντώνιος· Ἐγὼ οὐκέτι φοβοῦμαι τὸν Θεόν (41), ἀλλ' ἀγαπῶ αὐτόν<sup>17</sup>. Ἡ γὰρ ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον.

λγ'. Ὁ αὐτὸς εἶπε· Πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχε πάντοτε τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Μνημόνευε τοῦ θανατοῦντος καὶ ζωογονοῦντος. Μισήσατε τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ. Μισήσατε πᾶσαν σαρκικὴν ἀνάπαυσιν. Ἀποτάξασθε τῇ ζωῇ ταύτῃ, ἵνα ζήσητε τῷ Θεῷ. Μνημονεύετε τί ἐπηγγελάσθε τῷ Θεῷ· ζητεῖ γὰρ αὐτὸ παρ' ὑμῶν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Πεινάσατε, διψήσατε, γυμνητεύσατε, ἀγρυπνήσατε, πενθήσατε, κλαύσατε, στενάξατε τῇ καρδίᾳ ὑμῶν· δοκιμάσατε εἰ ἄξιοί ἐστε τοῦ Θεοῦ· καταφρονήσατε τῆς σαρκὸς, ἵνα σώσητε ὑμῶν τὰς ψυχὰς.

λδ'. Παρέβαλέ ποτε ὁ ἀδελφὸς Ἀντώνιος τῷ ἀδελφῷ Ἀμοῦν εἰς τὸ ὄρος τῆς Νιτρίας, καὶ μετὰ τὸ συντυχεῖν ἀλλήλοις, λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφὸς Ἀμοῦν· Ἐπειδὴ διὰ τῶν εὐχῶν σου ἐπληθύνθησαν οἱ ἀδελφοί, καὶ θέλουσί τινες αὐτῶν οἰκοδομῆσαι κελλία μακράν ἵνα ἡσυχάσωσι, πόσον κελεύεις ἵνα ἀπέχῃ διάστημα τὰ κτιζόμενα κελλία τῶν ἐνταῦθα; Ὁ δὲ εἶπε· Γευσώμεθα ὥραν ἐνάτην, καὶ ἐξέλθωμεν, καὶ διακινήσωμεν τὴν<sup>18</sup> ἔρημον, καὶ σκοποῦμεν τὸν τόπον. Ὡς δὲ ὤδευ-

abbatem Antonium. Dicit ergo monstratori : Ubi est abbas Antonius? Responsumque tulit, eo loci quo Deus est, ibi eum esse.

29. (42) Frater in cœnobio calumniam passus est fornicationis, surgensque accessit ad abbatem Antonium : venerunt pariter fratres e cœnobio, ut curarent eum ac reducerent : cœperuntque argue-re, cur ita fecisset. Ille vero excusabat, negans quidquam hujusmodi a se factum. Commodum illic adfuit abbas Paphnutius, dictus Cephalas, qui hanc parabolam protulit : Vidi in ripa fluminis hominem usque ad genua in luto dejectum; venientes autem nonnulli ut ei manum porrigerent, ad collum usque eundem demerserunt. Dixit ipsis abbas Antonius de Paphnutio abbate : Ecce homo verus, qui possit curare animas et servare. Quocirca sermone senum compuncti, demisso genu veniam a fratre postularunt; atque a Patribus admoniti, fratrem admiserunt in cœnobium.

30. Quidam asseruerunt de sancto Antonio, fuisse illum Spiritiferum, seu a sancto Spiritu afflatum, sed propter homines noluisse loqui. Etenim quæ in mundo contingebant, quæque ventura erant indicavit.

31. Quodam die accepit litteras a Constantio imperatore abbas Antonius, ut Constantinopolim veniret; et considerabat quid sibi agendum esset. Ait igitur abbati Paulo suo discipulo : Debeo proficisci? Respondit ille : Si abieris, Antonius diceris; si vero manseris, vocaberis abbas Antonius.

32. (43) Dixit abbas Antonius : Ego non amplius Deum timeo, sed diligo illum. *Charitas enim foras mittit timorem*<sup>19</sup>.

33. Idem dixit : Semper habe præ oculis timorem Dei. Memor esto illius qui *mortificat et vivificat*<sup>20</sup>. Odio habete mundum, omniaque quæ in illo sunt. Odite omnem carnis quietem. Renuntiate huic vitæ, ut Deo vivatis. Mementote quid promiseritis Deo; illud enim a vobis requirit in die judicii. Esurite, sitite, nudi estote, vigilate, lugete, plorate, ingemiscite in corde vestro; probate vos, an sitis Deo digni; carnem contemnite, ut animas vestras servetis.

34. Venit aliquando abbas Antonius ad abbatem Amun in montem Nitriæ, et ubi congressi sunt, dicit abbas Amun : Quandoquidem per preces tuas fratres multiplicati sunt, cupiuntque eorum nonnulli cellas dissitas ædificare, ut quiete inibi vivant, quanto spatio jubes ut construendæ cellæ distent ab hoc loco? Dixit ille : Manducemus hora nona, et egrediamur, ac solitudinem perambulemus, conspiciamusque locum. Ut autem eremum peragrarent,

<sup>16</sup> Al. γράμμα βασιλικόν. <sup>17</sup> Abest ab al. <sup>18</sup> Al. εἰς τὴν. <sup>19</sup> Joan. iv, 18. <sup>20</sup> I Reg. xi, 6.

(41) Ἐγὼ οὐκέτι φοβοῦμαι τὸν Θεόν. Joannes Scalæ gradu 29, ἀπάθειαν ἐδειξεν ὁ εἰπὼν Αἰγύπτιος, μὴ φοβεῖσθαι τὸν Κύριον. Ad quem locum Gallicus elucidator laudat Eliam Cretensem, de S. Antonio enarrantem. Eadem Antonii verba habes apud Do-

rotheum *Doctrina* 4. Et *Apophthegma* integrum in *Operibus Ep'hrami* p. 586, n. 5.

(42) *Vit. Patr.* iii, 158.

(43) *Vit. Patr.* xvii, 1.



quo usque sol ad occasum venisset, ita locutus est abbas Antonius : Oremus, atque hic statuamus crucem, ut ibidem ædificent qui ædificare volunt; quo ii qui illic manebunt, quando ad eos qui hic versaturi sunt accedere voluerint, gustata ad horam novam parva sua buccia, sic accedant; et qui hinc idem facientes perrexerint, in mutua visitatione absque mentis distractione perseverent. Est autem intervallum lapidum duodecim.

35. Abbas Antonius dixit : Qui massam ferri percutit, prius mente reputat quidnam confecturus sit, falcem, gladium, securim. Ita nos quoque, recogitare debemus, ejusmodi virtutem aggredimur; ne laboremus in vanum.

36. Hanc quoque sententiam protulit : Obedientia cum abstinence, feras hominibus subjicit.

37. Rursum ait : Novi monachos qui post labores plurimos, lapsi sunt, et in mentis excessum inciderunt; quod in operibus suis sperassent, atque decepti non cogitavissent : mandatum illius qui dicit : *Interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi*<sup>21</sup>.

38. (44) Dixit adhuc : Si fieri potest, quot gressus monachus incedit, vel quot aquæ guttas bibit in cella sua, debet confidenter senibus declarare, num in illis offendat.

#### De abbate Arsenio.

1. (45) Abbas Arsenius, cum adhuc in palatio versaretur, oravit ad Deum, dicens : Domine, duc me per viam qua salutem consequar. Et descendit ad eum hæc vox : Arseni, fuge homines, et salvus eris.

2. (46) Idem cum ad solitariam vitam secessisset, iterum oravit eandem precem. Audivitque vocem hujusmodi : Arseni, fuge, tace, quiesce. Hæ enim sunt radices impeccantiæ.

3. (47) Astiterunt aliquando abbati Arsenio in cella posito dæmones, et molestia illum afficiebant. Accedentes autem ministri ejus, et extra cellam stantes, audierunt illum clamantem ad Deum ac dicentem : Deus, ne derelinquas me; nihil boni feci coram te; sed da mihi secundum benignitatem tuam, ut nunc incipiam bene agere.

4. (48) Aiebant de eodem, quod sicut nullus e palatio, pretiosiori eo veste induebatur; ita nec in Ecclesia ullus tegebatur viliori.

5. (49) Dixit aliquis beato Arsenio : Quomodo nos, qui adeo eruditi ac docti sumus, nihil habe-

σαν τὴν ἔρημον ἕως οὗ ἐλθεῖν δύναται τὸν ἥλιον, λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος· Ποιήσωμεν εὐχὴν καὶ στήσωμεν ὧδε σταυρὸν (50), ἵνα ὧδε κτίσωσιν οἱ θέλοντες κτίσαι, ἵνα καὶ οἱ ἐκεῖθεν, ὅταν παραβάλωσι τοῦτοις, γευσάμενοι τὸ μικρὸν βουκίον (51) αὐτῶν ὥραν ἐνάτην, οὕτως παραβάλωσι, καὶ οἱ ἐνθεν ἀπερχόμενοι, τὸ αὐτὸ ποιοῦντες, ἀπερίσπαστοι μένωσιν ἐν τῷ παραβάλλειν ἀλλήλοις· Ἔστι δὲ τὸ διάστημα σημεῖα δεκαδύο.

λε'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος· Ὁ τύπτων τὸ μαζὶν τοῦ σιδήρου, πρῶτον σκοπεῖ τὸν λογισμὸν<sup>22</sup> τί μέλλει ποιεῖν, δρέπανον, μάχαιραν, πέλυκα. Οὕτως καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν λογίζεσθαι ποίαν ἀρετὴν μετερχόμεθα, ἵνα μὴ εἰς κενὸν κοπιᾶσωμεν.

λς'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ἡ ὑποταγὴ μετὰ ἐγκρατείας ὑποτάσσει θηρία.

λζ'. Εἶπε πάλιν· Οἶδα μοναχοὺς μετὰ πολλοὺς κόπους πεσόντας, καὶ εἰς ἔκστασιν φρενῶν ἐλθόντας, διὰ τὸ ἡλπικέναι ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτῶν, καὶ παραλογισαμένους τὴν ἐντολὴν τοῦ εἰπόντος· Ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ σοι.

λη'. Εἶπε πάλιν· Εἰ δυνατόν, ὅσα βήματα βάλλει ὁ μοναχὸς, ἢ ὅσας σταγόνας πίνει (52) εἰς τὸ καλλίον αὐτοῦ, ὀφείλει θαρρῆν τοῖς γέρονσιν, εἰ ἄρα οὐ πταίει ἐν αὐτοῖς.

#### Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀρσενίου.

α'. Ὁ ἀββᾶς Ἀρσένιος (53), ἔτι ὢν ἐν τῷ παλατίῳ, εὗξατο τῷ Θεῷ λέγων· Κύριε, ὁδήγησόν με πῶς σωθῶ. Καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα· Ἀρσένιε, φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σῶζε.

β'. Ὁ αὐτὸς ἀναχωρήσας ἐν τῷ μονήρει βίῳ, πάλιν εὗξατο, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών. Καὶ ἤκουσε φωνῆς λεγούσης αὐτῷ· Ἀρσένιε, φεῦγε, σιώπα, ἡσύχαζε· αὐταὶ γάρ εἰσιν αἱ ῥίζαι τῆς ἀναμαρτησίας.

γ'. Ἐπέστησάν ποτε τῷ ἀββᾶ Ἀρσενίῳ οἱ δαίμονες ἐν τῷ κελλίῳ θλίβοντες αὐτόν. Παραβαλόντες δὲ οἱ διακονοῦντες αὐτῷ, καὶ στάντες ἔξω τῆς κέλλης, ἤκουσαν αὐτοῦ βοῶντος πρὸς τὸν Θεὸν καὶ λέγοντος· Ὁ Θεὸς, μὴ ἐγκαταλίπῃς με· οὐδὲν ἐποίησα ἐνώπιόν σου ἀγαθόν· ἀλλὰ δός μοι κατὰ τὴν χρηστότητά σου βαλεῖν ἀρχήν.

δ'. Ἐλεγον περὶ αὐτοῦ, ὅτι ὥσπερ οὐδεὶς τοῦ παλατίου ἐφόρει βελτίονα αὐτοῦ ἐσθῆτα<sup>23</sup>· οὕτως οὐδὲ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εὐτελεστέραν τις αὐτοῦ ἐφόρει.

ε'. Εἶπέ τις τῷ μακαρίῳ Ἀρσενίῳ· Πῶς ἡμεῖς ἀπὸ τσαύτης παιδεύσεως καὶ σοφίας οὐδὲν ἔχομεν, οὗτοι

<sup>21</sup> Deut. xxxii, 7. <sup>22</sup> Al. τῷ λογισμῷ. <sup>23</sup> Al. ins. ὅτε ἦν ἐν τῷ παλατίῳ.

(44) Vit. Patr. iii, 176.

(45) Vit. Patr. iii, 196; ii, 5.

(46) Ibid.

(47) Vit. Patr. xv, 5.

(48) Vit. Patr. xv, 6.

(49) Vit. Patr. x, 5.

(50) Στήσωμεν ὧδε σταυρὸν. Vides antiquitatem Stauropegiorum.

(51) Βουκίον. Pro βουκίον, βουκχίον, buccia. In Anastasii Hodego p. 50 : Ὁ ἄρτος, καὶ τὸ ψωμίον, καὶ τὸ βουκίον, seu βουκχίον. Dorotheus Institutione 11, Ἐκλεπτεν ὁ ἀδελφὸς ἐκεῖνος βουκχία, φοινίκια, συκία, κρόμυρα. Ubi βουκχία buccellæ sunt, non fabæ, aut viciæ. Instit. 21, quest. 8, ἀπεκτείναι τὸ

βουκίον σου εἰς ὅλα τὰ ἐψητά. Atque hinc βουκάκρατον in Vita Dosithei. Hæc, quia vox abest a Meursii Glossario.

(52) Σταγόνας. Calices aquæ in Vita Patrum; aut laxiori versione; aut quia lectum, λαγόνας, vel λαγύνας.

(53) Ὁ ἀββᾶς Ἀρσένιος. In duobus hisce primis capitibus videsis Excerpta Vitæ Lucæ junioris, tom. II Auctarii Combefisiani col. 989, ac Ephraemi Opera p. 386, n. 6, cum Dorotheo, Doctr. 4, Cedreno et Glyca. Adde hic et aliis Arsenianis apophthegmatibus Vitam sanctissimi anachoretæ, quæ exstat apud Surium 19 Julii, in mss. Græcis Symeonis Metaphrastæ, 8 Maii.



ἔτι οἱ ἀγροῖκοι καὶ Αἰγύπτιοι τσαύτας ἀρετάς κέκτηνται; Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀρσένιος· Ἡμεῖς ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου παιδείσεως οὐδὲν ἔχομεν· οὗτοι δὲ οἱ ἀγροῖκοι καὶ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῶν ἰδίων πόνων ἐκτήσαντο τὰς ἀρετάς.

ζ'. Ἐρωτῶντός ποτε τοῦ ἀββᾶ Ἀρσενίου τινὰ γέροντα Αἰγύπτιον περὶ ἰδίων λογισμῶν, ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν εἶπεν· Ἀββᾶ Ἀρσένιε, πῶς τσαύτην παίδευσιν Ῥωμαϊκὴν καὶ Ἑλληνικὴν ἐπιστάμενος, τοῦτον τὸν ἀγροῖκον περὶ τῶν σῶν λογισμῶν ἐρωτᾷς; Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· Τὴν μὲν Ῥωμαϊκὴν καὶ Ἑλληνικὴν ἐπίσταμαι παίδευσιν· τὸν δὲ ἀλφάβητον τοῦ ἀγροῖκου τούτου οὕτω μεμάθηκα.

ζ'. Παρέβαλέ ποτε ὁ μακάριος Θεόφιλος ἀρχιεπίσκοπος τῷ ἀββᾶ Ἀρσένιῳ, μετὰ ἄρχοντός τινος· ἡρώτα δὲ τὸν γέροντα, ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ λόγον. Μικρὸν δὲ σιωπήσας ὁ γέρων, ἀπεκρίνατο πρὸς αὐτόν· Καὶ ἐὰν ὑμῖν εἴπω, φυλάσσετε; Οἱ δὲ συνέθεντο φυλάττειν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ γέρων· Ὅπου ἐὰν ἀκούσητε Ἀρσένιον, μὴ πλησιάσητε.

η'. Ἀλλοτε πάλιν βουλευθεὶς ὁ ἀρχιεπίσκοπος παραβαλεῖν αὐτῷ, ἀπέστειλε πρῶτον εἰδέναι εἰ ἀνοίγει ὁ γέρων. Καὶ ἐδήλωσεν αὐτῷ λέγων· Ἐὰν ἔλθῃς, ἀνοίγω σοι· καὶ ἐὰν σοι ἀνοίξω, πᾶσιν ἀνοίγω· καὶ τότε οὐκέτι καθέζομαι ὧδε. Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀρχιεπίσκοπος εἶπεν· Εἰ διῶξαι αὐτὸν ἀπέρχομαι, οὐκ ἔτι ἀπέρχομαι πρὸς αὐτόν.

θ'. Ἀδελφὸς ἡρώτησε τὸν ἀββᾶν Ἀρσένιον ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ λόγον. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γέρων· Ὅση δύναμις σοί ἐστιν, ἀγώνισαι, ἵνα ἡ ἔνδοξός σου ἐργασία κατὰ Θεὸν ᾖ, καὶ νικήσῃ τὰ ἔξω πάθη.

ι'. Εἶπε πάλιν· Ἐὰν τὸν Θεὸν ζητήσωμεν, φανήσεται ἡμῖν· καὶ ἐὰν αὐτὸν κατάσχωμεν, παραμένει ἡμῖν.

ια'. Εἶπέ τις τῷ ἀββᾶ Ἀρσένιῳ· Οἱ λογισμοί μου θλίβουσίν με λέγοντες· Οὐ δύνασαι νηστεύειν οὐδὲ ἐργάσασθαι· καὶ ἐπισκέπτου τοὺς ἀσθενοῦντας· καὶ τοῦτο γὰρ ἀγάπη ἐστίν. Ὁ δὲ γέρων εἰδὼς τὰς σποράς τῶν δαιμόνων, λέγει αὐτῷ· Ὑπαγε, φάγε, πίε, κοιμῶ, καὶ μὴ ἐργάσῃ· μόνον τοῦ κελλίου μὴ ἀποστής. Ἦδει γὰρ ὅτι ἡ ὑπομονὴ τοῦ κελλίου φέρει τὸν μοναχὸν εἰς τὴν τάξιν αὐτοῦ (54).

ιβ'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἀρσένιος, ὅτι ξένος μοναχὸς εἰς ἄλλοτρίαν χώραν μηδὲν μεσαζέτω, καὶ ἀναπαύεται.

(54) *Εἰς τὴν τάξιν αὐτοῦ.* Additur in Pelagii Interpretatione: *Qui cum fecisset tres dies, extenuatus est, et inveniens paucas palmulas, scidit eas; et iterum in crastino coepit plectam (codex Suessionensis et Fossatensis, flectam) facere ex eis. Qui cum esurisset, dixit intra se: Ecce aliae paucae sunt palmulae, explico eas et manduco. Et cum perexpendisset (cod. Fossatensis perexplicuisset) eas, dixit iterum: Lego parum, et sic manduco. Et cum legisset, dixit: Dicam aliquantos psalmos, et jam securus manduco. Et ita paulatim proficiebat Deo cooperante, donec veniret ad ordinem suum. Et cum accepisset fiduciam adversus cogitationes malas, vincebat eas. Quae Graece reperi in ms. Regio 2615, ad hunc modum: Καὶ ὡς ἐποίησεν τρεῖς ἡμέρας, ἐκτενίσεν· καὶ εὐρών μικρὰ θαλλία, ἐσχίσεν αὐτά· καὶ πάλιν*

*A* mus boni; isti autem rustici et Aegyptii, tantas possident virtutes? Respondit ei abbas Arsenius: Nos e mundana eruditione nihil retulimus; hi vero rustici et Aegyptii, per suos labores virtutes acquisiverunt.

6. (55) Cum interrogaret aliquando abbas Arsenius quemdam senem Aegyptium de cogitationibus suis, alius eum intuitus dixit: Abba Arseni, qui fit ut tu adeo in eruditione Latina et Graeca praecellens, hunc rusticum de cogitationibus tuis interrogas? Respondit illi: Latinas Graecasque disciplinas novi quidem; sed istius rustici alphabetum nondum didici.

7. (56) Venit aliquando beatus Theophilus archiepiscopus ad Arsenium abbatem, una cum quodam iudice: interrogabat autem senem, ut ab eo sermonem audiret. Tum post aliquanti temporis silentium respondit senex: Et si vobis dixerō, custoditurne estis? Illi vero servaturos se promiserunt. Ait ergo ad illos senex: Ubique audieritis esse Arsenium, ne illuc accedatis.

8. (57) Alia vice iterum cupiens archiepiscopus cum eo congredi, misit prius, sciscitatum an senex aperiret. Is significavit ei, dicens: Si veneris, aperiam tibi, cumque tibi aperuero, cunctis aperiam; et tunc ultra non manebo hic. Quibus auditis archiepiscopus ait: Si eum expulsurus pergo, non amplius eo pergā.

9. (58) Frater postulavit ab abbate Arsenio, ex eo aliquid audire. Aitque ad eum senex: Pro virili tua contende ut interior tua operatio secundum Deum sit, et vinces affectus externos.

10. (59) Dixit iterum: Si Deum requiramus, apparebit nobis; et eum si retinuerimus, nobiscum permanebit.

11. (60) Aliquis dixit abbati Arsenio: Cogitationes meae affligunt me, ita suggerentes: Non vales jejunare, nec operari; saltem infirmos visita; id enim quoque charitas est. Senex vero, cui nota erat daemonum sementis, ait illi: Vade, manduca, bibe, dormi, ne opereris, duntaxat e cella ne discedas. Sciebat enim, per patientem in cella mansionem adduci monachum ad suae vitae ordinem.

12. (61) Dicebat abbas Arsenius, peregrinum monachum in aliena regione nullo in negotio medium interponere se debere; ita enim quieturum.

τῇ ἐξῆς ἡρξάτο πλέκειν αὐτά· καὶ πεινάσας, εἶπεν· Ἰδοὺ ἄλλα μικρὰ θαλλία εἰσὶν, καὶ ἐσθίω. Καὶ ὡς ἐποίησεν τὰ θαλλία, εἶπεν πάλιν· Ἀναγινώσκω μικρὸν, καὶ οὕτως ἐσθίω. Καὶ ὡς ἀνέγνω, λέγει· Ποιῶ μου τοὺς μικροὺς ψαλμοὺς, καὶ μετὰ ἀμεριμνίας ἐσθίω. Καὶ οὕτως κατὰ μικρὸν προσέκοπτεν, τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος, ἕως οὗ ἔλθεν εἰς τὴν τάξιν αὐτοῦ. Καὶ θάρσος λαβὼν κατὰ τῶν λογισμῶν, ἐνίκα αὐτούς.

(55) *Vit. Patr.* xv, 7; *Joan. Geom. Parad.* 9.

(56) *Vit. Patr.* ii, 4.

(57) *Ibid.*

(58) *Vit. Patr.* xi, 1.

(59) *Ibid.*

(60) *Vit. Patr.* vii, 27.

(61) *Vit. Patr.* x, 6.



13. (62) Dixit abbas Marcus abbati Arsenio: A Quare nos fugis? Respondit senex: Deus scit, vos a me diligi; sed nequeo esse cum Deo et cum hominibus. Celestes chiliades ac myriades unam habent voluntatem, homines multas. Itaque non possum dimittere Deum, ac venire in hominum conversationem.

14. (63) Retulit abbas Daniel de abbate Arsenio, quod noctem totam pertransibat insomnis; cumque circa matutinum tempus natura impellente dormitaret, somno dicebat: (64) Veni, serve nequam; sedensque paululum capiebat somni, ac statim surgebat.

15. (65) Dicebat abbas Arsenius, monacho sufficere per unam horam dormire, modo is pugilis nomen mereretur.

16. (66) Aiebant senes: Sceti aliquando datae sunt paucæ caricæ; et ut nullius pretii, non miserunt ad abbatem Arsenium, ne contumeliam pati videretur. At senex re comperta, non venit ad collectam dicens: Excommunicastis me, non dando mihi eulogiam quam fratribus misit Deus, ut qui eam accipere nequaquam mererer. Et audierunt cuncti, ceperuntque utilitatem ex humilitate senis. Tunc presbyter veniens, caricæ ei detulit, ac reduxit eum cum gaudio in ecclesiam.

17. (67) Abbas Daniel dicebat: Per tot annos mansit nobiscum, et unum duntaxat thallium, mensuram frumenti ei per annum dabamus; cumque adveniremus, comedebamus ex illo.

18. (68) Dixit iterum de eodem abbate Arsenio: C quod nisi semel in anno non mutaret aquam palmarum, sed tantum aliam adderet: siquidem plectam texebat et consuebat usque ad horam sextam. Monuerunt ergo eum senes, dicendo: Cur aquam palmarum non mutas, foetidam? Atque illis: Quia pro suffimentis et aromatibus, quibus in sæculo usus sum, opus est ut odorem hunc capiam.

19. (69) Adhuc retulit, quia ubi audivit omne pomorum genus ad maturitatem pervenisse, ex se dixit: Asserte mihi. Et semel tantum ex omnibus parum gustavit, gratias agens Deo.

20. (70) Ægrotavit aliquando abbas Arsenius in Secti, eoque paupertatis devenerat ut indigeret linea interula: et cum non haberet unde emeret,

ιγ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Μάρκος τῷ ἀββᾷ Ἀρσενίῳ· Διὰ τί φεύγεις ἡμᾶς; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ὁ Θεὸς οἶδεν, ὅτι ἀγαπῶ ὑμᾶς· ἀλλ' οὐ δύναμαι εἶναι μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Αἱ ἄνω χιλιάδες καὶ μυριάδες ἐν θέλημα ἔχουσιν, οἱ δὲ ἄνθρωποι πολλὰ θελήματα ἔχουσιν. Οὐ δύναμαι οὖν ἀφείναι τὸν Θεόν, καὶ ἐλθεῖν μετὰ τῶν ἀνθρώπων.

ιδ'. Ἐλέγεν ὁ ἀββᾶς Δανιήλ περὶ τοῦ ἀββᾷ Ἀρσενίου, ὅτι ὅλην τὴν νύκτα διετέλει ἀγρυπνῶν· καὶ ὅτε ἦλθε <sup>21</sup> περὶ τὸ πρωῒ διὰ τὴν φύσιν καθευδῆσαι, ἔλεγε τῷ ὑπνῷ· Δεῦρο, κακὲ δοῦλε· καὶ ἤρπαζε μικρὸν καθεύδμενος, καὶ εὐθέως ἤγειρετο.

ιε'. Ἐλέγεν ὁ ἀββᾶς Ἀρσένιος, ὅτι ἀρκετὸν τῷ μοναχῷ, ἵνα κοιμᾶται μίαν ὥραν, ἐὰν ᾖ ἀγωνιστής.

B

ις'. Ἐλέγον οἱ γέροντες, ὅτι ἐδόθη ποτὲ εἰς Σκῆτιν πρὸς ὀλίγα ἰσχάδια, καὶ ὡς μηδὲν ὄντα, οὐκ ἀπίσταν· λαν τῷ ἀββᾷ Ἀρσενίῳ, ὡς ἵνα μὴ ὕβριν πάθῃ. Ὁ δὲ γέρον ἀκούσας οὐκ ἦλθεν <sup>22</sup> εἰς τὴν σύναξιν. λέγων· Ἀφορίσατέ με τοῦ μὴ δοῦναί μοι τὴν εὐλογίαν (71) ἣν ἐπεμψεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀδελφοῖς, ἣν οὐκ ἔμην ἄξιος λαβεῖν. Καὶ ἤκουσαν πάντες καὶ ὠφελήθησαν εἰς τὴν ταπεινώσιν τοῦ γέροντος. Καὶ ἀπελθὼν ὁ πρεσβύτερος ἀπήνεγκεν αὐτῷ τὰ ἰσχάδια, καὶ ἤνεγκεν αὐτὸν εἰς τὴν σύναξιν μετὰ χαρᾶς.

ιζ'. Ἐλέγεν ὁ ἀββᾶς Δανιήλ, ὅτι Τόσαῦτα ἔτη ἔμεινε μεθ' ἡμῶν, καὶ μόνον θαλλὴν σίτου (72) ἐποιοῦμεν αὐτῷ τοῦ ἐνιαυτοῦ· καὶ ὅτε παρεβάλομεν αὐτῷ, ἐξ αὐτοῦ ἠσθίομεν.

C

ιη'. Ἐλεγε πάλιν περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀββᾷ Ἀρσενίου, ὅτι εἰ μὴ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ οὐκ ἦλλασσε τὸ ὕδωρ τῶν βατῶν, ἀλλὰ μόνον προσετίθει· ἐπλεκε γὰρ σείραν καὶ ἔρραπτεν ἕως ὥρας ἑκτῆς. Καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν οἱ γέροντες λέγοντες· Διὰ τί οὐκ ἀλλάσσεις τὸ ὕδωρ τῶν βατῶν, ὅτι ὀρεῖ; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτι ἀντὶ τῶν θυμιαμάτων καὶ τῶν ἀρωμάτων <sup>23</sup> ὧν ἀπέλαυσα ἐν τῷ κόσμῳ, χρὴ ἀπολαβεῖν με τὴν ὁσμὴν ταύτην (73).

ιθ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ὡς ἤκουεν ὅτι ἐτελέσθη πᾶν γένος ὁπώρας, ἔλεγεν ἀφ' ἑαυτοῦ· Φέρετέ μοι. Καὶ ἐγείρετο ἅπαξ μόνον ἀπὸ πάντων μικρὸν, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ.

κ'. Ἦσθένησέ ποτε ὁ ἀββᾶς Ἀρσένιος εἰς Σκῆτιν, καὶ ἔχρηξεν εἰς πρᾶγμα ἕως λίνου ἐνός (74)· καὶ μὴ ἔχων ὅθεν ἀγοράσαι, ἔλαβε παρὰ τινος ἀγάπην, καὶ

<sup>21</sup> Al. ἡθελε. <sup>22</sup> Al. ἐξῆλθεν. <sup>23</sup> Al. μύρων.

(62) *Vit. Patr.* xvii, 5; *L. Climac. Grad.* 27; *Anast. quest.* 60.

(63) *Vit. Patr.* iv, 2.

(64) *Euthymii Vita* n. 58.

(65) *Vit. Patr.* iv, 3.

(66) *Vit. Patr.* xv, 8.

(67) *Vit. Patr.* iv, 4.

(68) *Vit. Patr.* iv, 5.

(69) *Vit. Patr.* iv, 6.

(70) *Vit. Patr.* vi, 3.

(71) *Τὴν εὐλογίαν*. *Cæsarii Arelatensis testamen-*  
*tum, in Codice Regularum: Et ne forte post obitum*  
*meum aliqui de parentibus meis, exceptis iis rebus*

*quas illis pro elogiis donaro, inquietare præsumant*  
*cui præsum Ecclesiam; etc. Malim, pro eulogiis.*

(72) *Μόνον θαλλὴν σίτου*. *Vita Arsenii: Θαλλὸν*  
*ἐν σίτῳ· δεῖ γὰρ τοῖς πατρικοῖς τοῦτοις ὀνόμασι χρῆ-*  
*σασθαι. Unum frumenti thallium: oportet enim his*  
*uti patriis nominibus, edita Interpretatio n. 48. Ver-*  
*titur a Pelagio, mensuram parvam victus. Intellige,*  
*ex foliis palmarum confectam, ut Etymon indicat.*

(73) *Χρὴ ἀπολαβεῖν με τὴν ὁσμὴν ταύτην*. *Pel-*  
*lagius vetus interpres: Opus est uti me sœtore isto,*  
*ac si invenisset exaratum, ἀπολαύειν.*

(74) *Ἐως λίνου ἐνός*. *Eadem versio, usque ad*  
*unam siliquam nummi. Legebatne ἕως νοῦμου ἐνός?*



εἶπεν· Εὐχαριστῶ σοι, Κύριε, ὅτι ἡξίωσάς με λαβεῖν Ἀ ἀγάπην (75) διὰ τὸ ὄνομά σου.

κα'. Ἐλεγον περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶχε τὸ διάστημα τοῦ κελλίου αὐτοῦ μίλια τριακονταδύο· οὐκ ἐξήρχετο δὲ ταχέως· ἄλλοι γὰρ ἐποιοῦν αὐτῷ τὸ διακόνημα. Ὅτε δὲ ἡρημώθη ἡ Σκῆτις, ἐξῆλθε κλαίων, καὶ ἔλεγεν· Ἀπώλεσεν ὁ κόσμος τὴν Ῥώμην, καὶ οἱ μοναχοὶ τὴν Σκῆτιν.

κβ'. Ἡρώτησεν ὁ ἀββᾶς Μάρκος τὸν ἀββᾶν Ἀρσένιον λέγων· Καλὸν τὸ μὴ ἔχειν τινὰ ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ παράκλησιν; εἶδον γὰρ ἀδελφόν τινα ἔχοντα μικρὰ λάχανα, καὶ ἐκρίζουντα αὐτά. Καὶ εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀρσένιος· Καλὸν μὲν ἐστίν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἑξίν τοῦ ἀνθρώπου· ἐὰν γὰρ μὴ ἔχη ἰσχύον ἐν τῷ τοιοῦτῳ τρόπῳ, πάλιν φυτεύει ἄλλα.

κγ'. Διηγῆσατο ὁ ἀββᾶς Δανιὴλ ὁ μαθητὴς τοῦ ἀββᾶ Ἀρσενίου λέγων, ὅτι Εὐρέθην ποτὲ ἐγγὺς τοῦ ἀββᾶ Ἀλεξάνδρου· καὶ ἐκράτησεν αὐτὸν πόνος, καὶ ἡπλώσεν αὐτὸν ἄνω βλέπων διὰ τὸν πόνον. Συνέβη δὲ τὸν μακάριον Ἀρσένιον ἐλθεῖν τοῦ λαλῆσαι αὐτῷ· καὶ εἶδεν αὐτὸν ἡπλωμένον. Ὡς οὖν ἐλάλησε, λέγει αὐτῷ· Καὶ τίς ἦν κοσμικὸς ὃν εἶδον ὧδε; Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀλέξανδρος· Ποῦ ἐώρακας αὐτόν; Καὶ εἶπεν· Ὡς κατηρχόμην ἀπὸ τοῦ ὄρους, προσέσχον ὧδε ἐπὶ τὸ σπήλαιον, καὶ εἶδόν τινα ἡπλωμένον ἄνω βλέποντα. Καὶ ἔβαλεν αὐτῷ μετάνοιαν λέγων· Συγχώρησόν μοι (76), ἐγὼ ἤμην· πόνος γάρ με κατέσχε. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οὐκ οὖν σὺ ἦς; καλῶς. Ἐγὼ ὑπενόησα ὅτι κοσμικὸς ἐστί, καὶ διὰ τοῦτο ἡρώτησα. C

κδ'. Ἀλλοτε εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀρσένιος τῷ ἀββᾶ Ἀλεξάνδρῳ, ὅτι Ἀν' ἀποσχίσης <sup>27</sup> τὰ θαλλία σου, ἐλθὲ γεῦσαι μετ' ἐμοῦ· ἐὰν δὲ ἔλθωσι ξένοι, φάγε μετ' αὐτῶν. Ὁ οὖν ἀββᾶς Ἀλέξανδρος ὁμαλῶς εἰργάζετο καὶ ἐπιεικῶς. Καὶ ὡς γέγονεν ἡ ὥρα, ἀκμὴν εἶχε θαλλία· καὶ θέλων τηρεῖσαι τὸν λόγον τοῦ γέροντος, ἀνέμεινε πληρῶσαι τὰ θαλλία <sup>28</sup>. Ὁ οὖν ἀββᾶς Ἀρσένιος, ὡς εἶδεν ὅτι ἐχρόνισεν, ἐγεύσατο, λογισάμενος μήποτε ξένους ἔσχεν. Ὁ δὲ ἀββᾶς Ἀλέξανδρος ὡς ἐτέλεσεν ὁψέ, ἀπῆλθε. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ξένους ἔσχες; Λέγει· Οὐχί. Εἶπε δὲ αὐτῷ· Πῶς οὖν οὐκ ἦλθες;

<sup>27</sup> Al. ἀπόσχη. <sup>28</sup> Al. βαῖτα.

(75) Ἀγάπην. *Eleemosynam*. Canone 14 Concilii apud Saponarias: *Ut hospitalia, peregrinorum videlicet, et aliorum pro remedio animarum receptacula, a piis imperatoribus, Patrum scilicet, et vestrorum in timore et amore Dei praeeparata, ab omni usu et libitu humanae temeritatis absoluta, in eos usus, quibus sunt constituta, pietatem praedecessorum sequentes, sub patrocinio vestro dignum est vestro tempore et vestra sollicitudine restaurentur. Qui enim agapen pauperum, et sustentationem peregrinorum, et eleemosynam defunctorum defraudant, apud sanctos Patres eorum necatores vocantur. Cujus decreti prior pars ad bonum sensum et constructionem grammaticam hoc modo revocari debet, scribendo nimirum, Patribus scilicet vestris, et pietatem praedecessorum sequendo.*

(76) Συγχώρησόν μοι. Ea loquendi formula pleni sunt libri, praesertim ascetici, ac liturgici. Sed no-

accepit a quodam eleemosynam; dixitque: Gratias ago tibi, Domine, quod mihi concesseris ut eleemosynam pro nomine tuo acciperem.

21. (77) Dicebant de illo, quod ipsius cella dissita erat spatio milliarium triginta duo; non cito autem egrediebatur; alii enim ministerium ei faciebant. Quando autem vastata est Scetis, exiit plorans, dixitque: Mundus Romam perdidit, et monachi Scetim.

22. (78) Percontatus est abbas Marcus abbatem Arsenium his verbis: Bonumne est, nullum habere in cella sua solatium? Vidi enim fratrem quemdam qui oluscula habens, eradicabat ea. Respondit abbas Arsenius: Bonum quidem est, at juxta hominis habitum. Nam si non habuerit vires in hujusmodi incepto, iterum alia plantaturus est.

23. Narravit hoc modo abbas Daniel discipulus abbatis Arsenii: Exstiti aliquando prope abbatem Alexandrum; et dolore correptus est, seque ob agritudinem extendit, sursum aspiciens. Contigit autem ut beatus Arsenius veniret ad loquendum ei; viditque illum extensum. Postquam ergo locutus est, dicit ei: Et quis erat homo saecularis quem hic vidi? Respondit abbas Alexander: Ubinam conspexisti eum? Ait: Cum e monte descenderem, respexi huc ad speluncam, et vidi aliquem extensum cernentem sursum. Tum veniam corpore inclinato petiit ab illo, dicens: Parce mihi; ego eram: dolor enim me comprehendit. Tum senex: Tu igitur eras? Bene habet. Ego putavi saeculi hominem fuisse, atque ideo seiscitatus sum.

24. (79) Alia vice abbas Arsenius dixit abbati Alexandro: Postquam discideris palmeos ramos tuos, veni manducare mecum: quod si hospites supervenerint, cum illis comede. Igitur abbas Alexander, lente operabatur atque moderate. Utque hora venit, adhuc habebat ramos. Et volens senis mandato obtemperare, expectavit donec opus suum explesset. At abbas Arsenius, postquam vidit eum tardare, comedit, secum reputans, forte hospites illi contigisse. Abbas vero Alexander, completo opere circa vesperam, perrexit. Dicit ei senex: Habuistine pere-

D tari in primis debet Apophthegma 6 Theodori Phermensis infra, cum Sozomeni loco lib. viii, cap. 17. Καὶ κύκλω, ait Symeon Thessalonicensis cap. 7 lib. De sacris ordinationibus: Τρις τὴν ἱερὰν πρᾶπξαν διελθὼν θέλας χορείας συνισταμένης, τοῦ ἡχοῦ τῶν ἑορταζόντων καὶ πανηγυριζόντων ἀδομένου, καὶ τῶν μαρτύρων συγχωρεῖν ἡμῖν ἐπιβοωμένων. Id est ex interpretatione viri docti: Ter autem chorea facta circumit sacram mensam: interim cantantur hymni in tono diem festum agentium et panegyrim celebrantium; martyresque ut nobis indulgentiam impetrent magno clamore invocantur. Mihi vero non est dubium quin reponere oporteat συγχωρεῖν, nullatenusque ad indulgentiam ac veniam verbum pertineat.

(77) Vit. Patr. ii, 6.

(78) Vit. Patr. x, 7.

(79) Vit. Patr. xiv, 1.



grinos? Respondit: Nequaquam. Tum ille: Quare ergo non venisti? Ille: Quia dixisti mihi: Cum abscideris palmas tuas, veni; unde dicto tuo audiens, non profectus sum, quia modo perfecti. Tum miratus est senex accuratam ejus obedientiam; aitque illi: Citius solve jejunium, quo et officium tuum recites, et aquam tuam sumas: sin minus brevi corpus tuum in infirmitatem incurret.

25. (80) Pervenit aliquando abbas Arsenius ad quemdam locum in quo erant arundines; quæ a vento motæ sunt. Et ait senex fratribus: Quis est motus hic? Responderunt: Arundines sunt. Itaque dicit eis senex: Revera si quis sederit quiete, audieritque vocem aviculæ, non habebit cor ejus requiem eandem: quanto magis vos, harum arundinum agitationem sentientes.

26. (81) Referebat abbas Daniel, quosdam fratres Thebaida propter filum lineum perrecturos, dixisse: Per occasionem abbatem Arsenium invisamus. Itaque ingressus abbas Alexander, dixit seni: Fratres ex Alexandria venientes, videre te cupiunt. Respondit senex: Disce ex iis qua de causa advenerint. Ille ubi comperisset, in Thebaidem lini ergo proficisci, seni renuntiavit. Tum hic: Certe faciem Arsenii non conspicient, quoniam mei gratia non accesserunt, sed ob opus suum. Suscipe eos ac recreatos dimitte in pace, dicens: Senex vobis occurrere non potest.

27. (82) Aliquis fratrum abiit ad cellam abbatis Arsenii in Sceti, ac per ostium attendebat, videtque senem instar ignis totum; erat autem is frater dignus qui conspiceret. Utque pulsavit, egressus est senex, et conspiciatus fratrem velut stupore correptum, dixit ei: A multo tempore fores pulsas? Num aliquid hic es intuitus? Respondit: Nequaquam. Tum collocutus, dimisit eum.

28. (85) Quodam tempore dum resideret abbas Arsenius in Canopo, senatorii generis virgo, dives admodum, ac Deum timens, venit a Roma, ut videret eum; susceptaque est a Theophilo archiepiscopo; quem rogavit, ut seni persuaderet admittere illam. Et veniens, hortatus est eum his verbis: Illa, senatoria, e Roma advenit, vultque videre te. At senex non acquievit ut mulieri obviam iret. Cum ergo virgini renuntiatum fuisset, jussit sterni jumenta, apud se dicens: Confido Deo, quod conspectura sim Arsenium; non enim ad hominem videntum sum profecta; quippe cum plurimis viris referta sit nostra civitas; sed ad intuendum prophetam iter suscepī. Utque pervenit circa cellam senis, commodum sic Deo disponente senex extra cellam vacabat: quem illa contuens, procidit ad pedes ejus. Is vero erexit illam cum ira; intendensque in eam

Ὁ δὲ λέγει· Ὅτι εἶπές μοι, ὅταν ἀποσχίσῃς<sup>29</sup> τὰ θαλάσσια σου, ἐλθέ· καὶ τηρῶν τὸν λόγον σου, οὐκ ἦλθον, ὅτι ἄρτι ἐπλήρωσα. Καὶ ἐθαύμασεν ὁ γέρων τὴν ἀκρίθειαν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ· Ταχύτερον κατάλυε (84), ἵνα καὶ τὴν σύναξίν σου βάλῃς<sup>30</sup>, καὶ τοῦ ὕδατός σου μεταλάβῃς· εἰ δὲ μήγε, ταχέως ἔχει τὸ σῶμά σου ἀσθενῆσαι.

κε'. Παρέβαλέ ποτε ὁ ἀββᾶς Ἀρσένιος εἰς τόπον, καὶ ἦσαν ἐκεῖ κάλαμοι, καὶ ἐκινήθησαν ὑπὸ τοῦ ἀνέμου. Καὶ λέγει ὁ γέρων τοῖς ἀδελφοῖς· Τί ἐστὶν ὁ σεισμὸς οὗτος; Καὶ λέγουσι· Κάλαμοί εἰσι. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ γέρων· Φύσει ἐὰν κάθηται τις ἐν ἡσυχίᾳ, ἀκούσει δὲ φωνὴν στρουθίου, οὐκ ἔχει ἡ καρδία τὴν αὐτὴν ἡσυχίαν· πόσω μᾶλλον ὑμεῖς ἔχοντες τὸν B σεισμὸν τῶν καλᾶμων τούτων.

κς'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Δανιήλ, ὅτι τινὲς ἀδελφοὶ μέλλοντες ὑπάγειν εἰς Θηβαῖδα διὰ λινάρια, λέγουσι· Δι' ἀφορμῆς ἴδωμεν καὶ τὸν ἀββᾶν Ἀρσένιον. Καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἀββᾶς Ἀλέξανδρος, καὶ εἶπε τῷ γέροντι· Ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ Ἀλεξανδρείας θέλουσί σε ἰδεῖν. Λέγει ὁ γέρων· Μάθε παρ' αὐτῶν δι' ἣν αἰτίαν παραγεγόνασιν. Καὶ μαθὼν ὅτι εἰς Θηβαῖδα διὰ λινάρια ὑπάγουσιν, ἀπήγγειλε τῷ γέροντι. Λέγει καὶ αὐτός· Φύσει οὐ βλέπousι τὸ πρόσωπον Ἀρσενίου, ὅτι δι' ἐμὲ οὐκ ἦλθον, ἀλλὰ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν. Ἀνάπαυσον αὐτοὺς, καὶ ἀπόλυσον ἐν εἰρήνῃ, εἰπὼν αὐτοῖς, ὅτι Ὁ γέρων οὐ δύναται ἀπαντῆσαι.

κζ'. Ἀδελφός τις ἀπῆλθεν εἰς τὸ κελλίον τοῦ ἀββᾶ Ἀρσενίου ἐν Σκήτει, καὶ προσέσχε διὰ τῆς θυρίδος, καὶ θεωρεῖ τὸν γέροντα ὅλον ὡς πῦρ· ἦν δὲ ἄξιός ὁ ἀδελφός τοῦ ἰδεῖν. Καὶ ὡς ἔκρουσεν, ἐξῆλθεν ὁ γέρων, καὶ θεωρεῖ τὸν ἀδελφὸν ὡς ἐκθαμβόν. Καὶ λέγει αὐτῷ· Ἐχεις πολλὴν ὥραν κρούων; μή τί ποτε εἶδες ὧδε; Καὶ εἶπε· Οὐχί. Καὶ λαλήσας<sup>31</sup> αὐτὸν ἀπέλυσεν.

κη'. Καθημένου ποτὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀρσενίου εἰς τὸν Κάνωπον, ἦλθε μία συγκλητικὴ παρθένος πλουσία σφόδρα καὶ φοβουμένη τὸν Θεόν, ἀπὸ Ῥώμης ἰδεῖν αὐτόν· καὶ ὑπεδέξατο αὐτὴν Θεόφιλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος· καὶ παρεκάλεσεν αὐτὴν, ἵνα πείσῃ τὸν γέροντα δέξασθαι αὐτήν. Καὶ ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν παρεκάλεσε λέγων· Ἦδεῖνα ἡ συγκλητικὴ ἦλθεν ἀπὸ Ῥώμης, καὶ θέλει σε ἰδεῖν. Ὁ δὲ γέρων οὐ κατεδέξατο ἀπαντῆσαι D αὐτῇ. Ὡς οὖν ἀνηγγέλη αὐτῇ ταῦτα, καλεῖται στρωθῆναι κτήνη, λέγουσα· Πιστεύω τῷ Θεῷ ἰδεῖν αὐτόν. Οὐ γὰρ ἄνθρωπον ἦλθον ἰδεῖν· εἰσὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ πόλει ἡμῶν πολλοὶ ἄνθρωποι· ἀλλὰ προφῆτην ἦλθον ἰδεῖν. Καὶ ὡς ἔφθασε περὶ τὴν κέλλαν τοῦ γέροντος, κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ εὐκαίρησεν ὁ γέρων ἔξω τῆς κέλλης· καὶ ἰδοῦσα αὐτὸν προσέπεσε τοῖς ποσὶν αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἡγείρεν αὐτήν μετ' ὀργῆς (85)· καὶ προσέσχεν αὐτῇ λέγων· Εἰ τὸ πρόσωπόν μου θέλεις ἰδεῖν,

<sup>29</sup> Al. ἀπόσχῃ. <sup>30</sup> Al. ποιῆς ἀταράχως. <sup>31</sup> Al. ins. αὐτῷ.

(80) Vit. Patr. II, 5.

(81) Vit. Patr. III, 192; VII, XXXIV, 2.

(82) Vit. Patr. XVIII, 1.

(85) Vit. Patr. III, 65; II, 7.

(84) Κατάλυε. Interpres vetus, disjungere ab opere tuo. Inscite, ac alieno plane sensu.

(85) Μετ' ὀργῆς. Cum indignatione, vertit Pelagius: cum festinatione, Rufinus, μεθ' ὀργῆς.



ἰδοὺ βλέπε. Ἡ δὲ ἀπὸ αἰσχύνῃς οὐ κατενόησε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Καὶ λέγει αὐτῇ ὁ γέρων· Οὐκ ἤκουσας τὰ ἔργα μου; ταῦτα βλέπειν ἀναγκαῖόν ἐστι. Πῶς δὲ ἐτόλμησας τοσοῦτον ποιῆσαι πλοῦν; οὐκ οἶδας ὅτι γυνὴ εἶ; οὐκ ὀφείλεις ἐξέρχεσθαι ποῦ ποτε; Ἡ ἵνα ἀπέλθῃς εἰς Ῥώμην, κατεῖπες ταῖς ἄλλαις γυναῖξιν, ὅτι Ἐώρακα Ἀρσένιον, καὶ ποιήσωσι τὴν θάλασσαν ὁδὸν γυναικῶν ἐρχομένων πρὸς μέ; Ἡ δὲ εἶπεν· Ἐὰν θέλῃ ὁ Κύριος, οὐκ ἀφῶ τινα ἐλθεῖν ὧδε· ἀλλ' εὐχου ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ μνημόνευέ μου διαπαντός. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῇ· Εὐχομαι τῷ Θεῷ, ἵνα ἐξαλείψῃ τὸ μνημόσυόν σου ἐκ τῆς καρδίας μου. Καὶ ταῦτα ἀκούσασα, ἐξῆλθε τεταραγμένη. Καὶ ὡς ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἀπὸ τῆς λύπης ἔβαλε πυρέσσειν· καὶ ἀνηγγέλη τῷ μακαρίῳ Θεοφίλῳ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ ὅτι ἀσθενεῖ. Καὶ ἐλθὼν πρὸς αὐτήν, παρεκάλει μαθεῖν τί ἐστὶν ὃ ἔχει. Ἡ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Εἴθε μὴ ἀπήντησα ὧδε· εἶπον γὰρ τῷ γέροντι· Μνημόνευέ μου· καὶ εἶπέ μοι· Εὐχομαι τῷ Θεῷ, ἵνα ἐξαλειφθῇ τὸ μνημόσυόν σου ἐκ τῆς καρδίας μου. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποθνήσκω ἐκ τῆς λύπης. Καὶ λέγει αὐτῇ ὁ ἀρχιεπίσκοπος· Οὐκ οἶδας ὅτι γυνὴ εἶ, καὶ διὰ τῶν γυναικῶν ὃ ἐχθρὸς πολεμεῖ τοὺς ἁγίους; διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ γέρων· περὶ γὰρ τῆς ψυχῆς σου εὐχεται διαπαντός. Καὶ οὕτως ἐθεραπεύθη ὁ ληγισμὸς αὐτῆς, καὶ ἀπῆλθε μετὰ χαρᾶς εἰς τὰ ἴδια.

κβ'. Διηγῆσατο ὁ ἀδελφὸς Δανιὴλ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀρσενίου, ὅτι ἦλθέ ποτε μαγιστριανὸς, φέρων αὐτῷ διαθήκην τινὸς συγγλητικῶ συγγενοῦς αὐτοῦ, ὃς κατέλιπεν αὐτῷ κληρονομίαν πολλὴν σφόδρα· καὶ λαθὼν αὐτήν, ἤθελε σχίσαι. Καὶ ἔπescen ὁ μαγιστριανὸς (86) εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, λέγων· Δέομαί σου, μὴ σχίσῃς αὐτήν, ἐπεὶ αἴρεταιί μου ἡ κεφαλὴ. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός Ἀρσένιος· Ἐγὼ πρὸ ἐκείνου ἀπέθανον· αὐτὸς δὲ ἄρτι ἀπέθανε. Καὶ ἀντέπεμψεν αὐτήν, μηδὲν δεξιόμενος.

κγ'. Ἐλεγον πάλιν περὶ αὐτοῦ, ὅτι ὅψε σαββάτων ἐπιφωσκούσης Κυριακῆς, ἦντε τὸν ἥλιον ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ ἔτεινε τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν εὐχόμενος, ἕως πάλιν ἔλαμψεν ὁ ἥλιος εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· καὶ οὕτως ἐκαθέζετο <sup>82</sup>.

κδ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀρσενίου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Θεοδώρου τοῦ τῆς Φέρμης, ὅτι ὑπὲρ πάντας (87) ἐμύσσουν τὴν τῶν ἀνθρώπων δόξαν. Ὁ μὲν οὖν ἀδελφός Ἀρσένιος οὐχ ὑπῆντα ταχέως τινί· ὁ δὲ ἀδελφός Θεόδωρος ὑπῆντα μὲν, ἀλλὰ ὡς ῥομφαία ἦν.

κε'. Καθεζομένου (88) ποτὲ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀρσενίου ἐν τοῖς κάτω μέρεσι, καὶ ὀχλουμένου ἐκεῖσε, ἐδοξεν αὐτῷ

<sup>82</sup> Al. inser. λοιπόν.

(86) *Μαγιστριανός*. Magistriani sive magisterianus, dignitas a veteribus saepe memorata, et per recentiores multos exposita; ideoque hic praetermittenda, nisi monendum fuisset, male epistolam 81 lib. iv Isidori Pelusiotae titulum habere, Νεμεσίω μαγιστριανῷ, pro μαγιστριανῷ. Memorat Theodorus, epist. 79, τὸν καθωσιωμένον Εὐφρόνιον τὸν στρατηλατιανόν.

(87) Ὑπὲρ πάντας. Pelagius, ὑπὲρ πάντα, super omnia.

A dixit: Si faciem meam cupis aspicere, en vide. Illa praerecundia vultum ipsius contemplata non est. Tum senex: Nonne audiisti opera mea? Ille considerare oportuit. Quemodo autem ausa es tantam navigationem conficere? Nonne scis te esse mulierem, nec debere quoquam exire? An ut Romanam reversa, dicas ceteris mulieribus: Vidi Arsenium; fiatque mare iter mulierum adeuntium me? At illa excepit: Si Deo libuerit, non permittam quamque huc appellere. Verum ora pro me, meique semper memento. Respondit Arsenius: Deum precor, ut memoriam tui deleat de corde meo. Quibus auditis virgo perturbata discessit. Cumque ad urbem venisset, praetristitia in febrem incidit; nuntiatusque est beato Theophilo archiepiscopo morbus ejus. Qui ad illam profectus, precibus discere contendebat quidnam esset quod haberet. Respondit ipsa: Utinam me huc non contulissem! Dixi quippe seni: Memor mei esto; ac tui responsum: Deum precor, ut memoria tui e corde meo deleatur. Et ecce praetristitia ego morior. Tunc archiepiscopus: (89) Nescis, inquit, te esse mulierem, sanctosque per mulieres ab inimico impugnari? Eapropter ita pronuntiavit senex. Nam pro anima tua orabit semper. Atque hunc in modum curata est mens femina; et cum gaudio ad patriam remeavit.

29. (90) Narravit abbas Daniel de abbate Arsenio, quod venerit aliquando magistriani, deferens testamentum cujusdam senatoris propinqui ejus, qui ei maximam haereditatem reliquerat; quod testamentum ubi accepit, voluit lacerare. At procidit magistriani ad pedes ejus, dicens: Obsecro te, noli discindere; alioqui capite truncabor. Tum abbas Arsenius ait illi: Ego ante ipsum mortuus sum; is autem modo obiit. Atque remisit testamentum, nec quidquam cepit.

30. (91) Aiebant praeterea de illo, quod vespere Sabbatorum illucescente Dominica, solem relinquebat retro, manusque ad caelum extendebat, orans, quousque iterum sol vultum ejus collustraret; atque ita residebat.

31. (92) Dicebant de abbate Arsenio et abbate Theodoro Phermensi, quod supra cunctos gloriam hominum odio haberent. Quocirca abbas Arsenius non facile occurrebat cuiquam. Abbas vero Theodorus, occurrebat quidem, sed velut gladius erat.

32. (93) Sedenti aliquando abbati Arsenio in inferioribus partibus [Aegypti], atque illic interpellari

(88) *Καθεζομένου*. Praeponit Pelagius: Dicebant autem de eo, quia nemo potuerit comprehendere modum conversationis ejus. Graece ex Colbertinis libris: Ἐλέγετο δὲ περὶ αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἠδυνήθη τις καταλαβεῖν τὴν διαγωγὴν τῆς πολιτείας αὐτοῦ.

(89) *Sup. Nomoc.* n. 41.

(90) *Vit. Patr.* vi, 2.

(91) *Vit. Patr.* xii, 1; Joan. Geom. *Parad.* 2.

(92) *Vit. Patr.* viii, 5.

(93) *Vit. Patr.* xv, 9.



solito, visum est cellam relinquere. Ac nihil inde assumens, ita perrexit ad suos discipulos Pharantias Alexandrum et Zoilum. Dixit ergo Alexandro : Surge, ascendito navem. Atque ita fecit. Et Zoilo ait : Veni mecum usque ad flumen, et quære navim quæ Alexandriam me vehat, sicque ad fratrem tuum naviga. Zoilus vero tali sermone conturbatus, tacuit. Eoque modo a se invicem disjuncti sunt. Descendit igitur senex ad partes Alexandriæ; quo loci in vehementem morbum incidit. At ipsius ministri seu discipuli se mutuo rogaverunt : Num alteruter nostrum senem contristavit, et eam ob causam secessit a nobis? Nec invenerunt in se quidpiam culpæ, aut inobedientiæ. Porro senex recuperata sanitate, dixit : Vadam ad Patres meos. Hunc in modum renavigans, venit ad locum qui dicitur Petra, ubi manebant ministri ipsius. Cumque esset juxta flumen, ancilla quædam Æthiopissa accedens, tetigit ipsius meloten. Tum senex increpavit illam. Igitur ancilla ad eum dixit : Si monachus es, in montem proficiscere. Quo sermone senex in compunctionem adductus, dicebat apud se : Arseni, si es monachus, in montem proficiscere. Interea occurrerunt ei Alexander et Zoilus. Cumque procidissent ante pedes illius, se etiam prostravit senex; ac flebant ex utraque parte. Ait senex : Nonne audiistis ægrotasse me? Responderunt : Ita est. Senex tunc : Et cur non venistis ad videndum me? Abbas Alexander dixit : Separatio tua a nobis nequaquam fuit accepta, imo multis nocuit, qui ita disserebant : Nisi inobedientes exstiterent seni, non ab illis secessisset. Dicit eis : Rursus itaque pronuntiaturi sunt homines : Non invenit columba requiem pedibus suis, et reversa est ad Noe in arcam<sup>33</sup>. Atque hoc pacto conciliati sunt; mansitque cum eis usque ad mortem suam.

53. (93') Dixit abbas Daniel : Nobis abbas Arsenius velut de alio narravit; forte autem ipse erat; quod ad senem quemdam in sua cella sedentem delapsa fuerit hujusmodi vox : Veni, ostendam tibi opera hominum. Ac surgens egressus est; duxitque eum in locum quemdam, et ostendit Æthiopem ligna cædentem, ex quibus conficiebat grandem sarcinam; conabatur autem illam portare, nec valebat; et pro eo ut inde nonnihil tolleret, iterum incidebat ligna, atque adjiciebat ad sarcinam. Id porro diutius faciebat. Et paululum progressus, iterum ostendit ei hominem qui stabat ad lacum, hauriebatque aquam ex illo, ac transferebat in pertusum vas, quod eandem aquam in lacum refundebat. Postea dixit ei : Veni, ostendam tibi aliud. Tum vidit templum, ac duos viros sedentes in equis, et portantes lignum oblique, hunc contra illum; volebant autem per januam ingredi, neque poterant, propterea quod lignum transversum esset. Nec se demisit alteruter

<sup>33</sup> Gen. viii, 9. <sup>34</sup> Al. inser. πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ. πλὴγίως.

(93') Vit. Patr. xvi, 2.

καταλιπεῖν τὸ κελλίον. Μηδὲν δὲ ἐξ αὐτοῦ λαθὼν, οὕτως ἐπορεύθη<sup>34</sup> μαθητὰς τοὺς Φαρανίτας Ἀλέξανδρον καὶ Ζώϊλον. Εἶπεν οὖν τῷ Ἀλεξάνδρῳ Ἀναστάς ἀνάπλευσον. Καὶ ἐποίησεν οὕτως. Καὶ τῷ Ζώϊλῳ εἶπε· Δεῦρο μετ' ἐμοῦ ἕως τοῦ ποταμοῦ, καὶ ζήτησόν μοι πλοῖον ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καταπλέον, καὶ οὕτως ἀνάπλευσον καὶ σὺ πρὸς τὸν ἀδελφόν σου. Ὁ δὲ Ζώϊλος, ἐπὶ τῷ λόγῳ παραχθείς, ἐσιώπησε. Καὶ οὕτως ἐχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων. Κατήλθεν οὖν ὁ γέρων ἐπὶ τὰ μέρη Ἀλεξανδρείας, καὶ ἡσθένησεν ἀρρώστειαν μεγάλην. Οἱ δὲ τούτου διακονηταὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους· Μηδ' ἄρα τις ἡμῶν ἐλύπησε τὸν γέροντα, καὶ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη ἀφ' ἡμῶν; Καὶ οὐχ εὔρον ἐν ἑαυτοῖς οὐδέν, οὔτε ὅτι παρήκουσαν αὐτοῦ ποτε. Ὑγιάνας δὲ ὁ γέρων εἶπε· Πορεύσομαι πρὸς τοὺς ἐμούς Πατέρας. Καὶ οὕτως ἀναπλεύσας ἦλθεν εἰς τὴν Πέτραν ὅπου ἦσαν οἱ διακονηταὶ αὐτοῦ. Ὦντος δὲ αὐτοῦ πλησίον τοῦ ποταμοῦ, παιδίσκη τις Αἰθιοπίσσα ἐλθοῦσα, ἤψατο τῆς μηλωτῆς αὐτοῦ. Ὁ δὲ γέρων ἐπετίμησεν αὐτῇ. Ἡ οὖν παιδίσκη εἶπεν αὐτῷ· Εἰ μοναχὸς εἶ, πορεύου εἰς τὸ ὄρος. Ὁ δὲ γέρων ἐπὶ τῷ λόγῳ κατακυγείς ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ· Ἀρσένιε, εἰ μοναχὸς εἶ, πορεύου εἰς τὸ ὄρος. Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀπήντησαν αὐτῷ ὅτε Ἀλέξανδρος καὶ Ζώϊλος· καὶ ἐπιπεσόντων αὐτῶν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ, ἔρριψεν ἑαυτὸν καὶ ὁ γέρων· καὶ ἐκλαυσαν ἀμφοτέρω. Εἶπε δὲ ὁ γέρων· Οὐκ ἠκούσατε ὅτι ἡσθένησα; Καὶ εἶπον αὐτῷ· Ναί. Καὶ λέγει ὁ γέρων· Καὶ διατί οὐκ ἦλθετε ἰδεῖν με; Καὶ λέγει ὁ ἀδελφὸς Ἀλέξανδρος ὅτι Ὁ χωρισμὸς σου ἀφ' ἡμῶν οὐ γέγονε πιθανὸς, καὶ πολλοὶ οὐκ ὠφελήθησαν, λέγοντες, ὅτι Εἰ μὴ παρήκουσαν τοῦ γέροντος, οὐκ ἂν ἐχωρίσθη ἐξ αὐτῶν. Λέγει αὐτοῖς· Πάλιν οὖν μέλλουσι λέγειν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι Οὐχ εὔρον ἡ περιστέρα ἀνάπαυσιν τοῖς ποσὶν αὐτῆς, καὶ ἀνέστρεψε πρὸς τὸν Νῶε, εἰς τὴν κιβωτόν. Καὶ οὕτως ἐθεραπεύθησαν· καὶ ἔμεινε μετ' αὐτῶν<sup>35</sup> ἕως τῆς τελευτῆς αὐτοῦ.

λγ'. Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Δανιήλ, ὅτι Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἀδελφὸς Ἀρσένιος ὡς περὶ ἄλλου τινός· τάχα δὲ αὐτὸς ἦν· ὅτι καθημένου τινὸς γέροντος εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ, ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα· Δεῦρο, καὶ δείξω σοι τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἀναστάς ἐξῆλθε· καὶ ἀπήνεγκεν αὐτὸν εἰς τόπον τινὰ, καὶ ἔδειξεν Αἰθιοπα κόπτοντα ξύλα, καὶ ποιήσαντα φορτίον μέγα· ἐπειράτο δὲ αὐτὸ βαστάσαι, καὶ οὐκ ἠδύνατο· καὶ ἀντὶ τοῦ ἄρα· ἐξ αὐτοῦ, πάλιν<sup>36</sup> ἔκοπτε ξύλα, καὶ προσετίθει τῷ φορτίῳ. Τοῦτο δὲ ἐπὶ πολὺ ἐποίει. Καὶ προβάς ὀλίγον πάλιν ἔδειξεν αὐτῷ ἄνθρωπον ἰστάμενον ἐπὶ λάκκου, καὶ ἀντλοῦντα ὕδωρ ἐξ αὐτοῦ, καὶ μεταβάλλοντα εἰς δεξαμενὴν τετρημμένην, καὶ τὸ αὐτὸ ὕδωρ ἐκχέουσιν εἰς τὸν λάκκον. Καὶ λέγει αὐτῷ πάλιν· Δεῦρο, δείξω σοι ἄλλο. Καὶ θεωρεῖ ἱερὸν, καὶ δύο ἄνδρας καθημένους ἵπποις, καὶ βαστάζοντας ξύλον πλαγίως, ἕνα κατέναντι τοῦ ἑνός· ἠθέλον δὲ διὰ τῆς πύλης εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἠδύναντο, διὰ τὸ εἶναι τὸ ξύλον πλάγιον<sup>37</sup>. Οὐκ ἐταπείνωσε δὲ ὁ εἰς ἑαυτὸν ὀπίσω τοῦ

<sup>35</sup> Al. ἔμειναν μετ' αὐτοῦ. <sup>36</sup> Al. ἀπελθών. <sup>37</sup> Al.



ἐτέρου ἐνέγκαι· τὸ ξύλον ἐπ' εὐθείας· καὶ διὰ τοῦτο A  
ἔμειναν ἔξω τῆς πύλης. Οὗτοι εἰσι, φησὶν, οἱ βασιτά-  
ζοντες ὡς δικαιοσύνης ζυγὸν μετὰ ὑπερηφανίας, καὶ  
οὐκ ἐταπεινώθησαν τοῦ διορθώσασθαι ἑαυτοὺς, καὶ  
πορευθῆναι τῇ ταπεινῇ ὁδῷ τοῦ Χριστοῦ· διὸ καὶ μέ-  
νουσιν ἔξω τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ κόπτων τὰ  
ξύλα ἄνθρωπός ἐστιν ἐν ἁμαρτίαις πολλαῖς· καὶ ἀντὶ  
τοῦ μετανοῆσαι, ἄλλας ἀνομίας προστιθεῖ ἐπάνω τῶν  
ἁμαρτιῶν αὐτοῦ. Καὶ ὁ τὸ ὕδωρ ἀντλῶν ἄνθρωπός  
ἐστι καλὰ μὲν ἔργα ποιῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχεν ἐν αὐ-  
τοῖς πονηρὰν συμμιγῆν, ἐν τούτῳ ἀπώλεσε καὶ τὰ  
καλὰ αὐτοῦ ἔργα. Χρὴ οὖν νύφειν πάντα ἄνθρωπον  
εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἵνα μὴ εἰς κενὸν κοπιᾷσῃ.

λδ'. Ὁ αὐτὸς διηγέσατο, ὅτι ποτὲ ἦλθόν τινες τῶν  
Πατέρων ἀπὸ Ἀλεξανδρείας, ἰδεῖν τὸν ἀββᾶν Ἀρσέ-  
νιον· καὶ ἦν εἷς ἐξ αὐτῶν θεῖος τοῦ παλαιοῦ Τιμοθέου B  
ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας τοῦ λεγομένου ἀκτῆμο-  
νος, καὶ εἶχεν ἓνα ἐκ τῶν τεκναδέλφων αὐτοῦ. Εἶχε δὲ  
τότε ὁ γέρων ἀσθενείαν, καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἀπαντῆσαι  
αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ ἄλλοι ἔλθωσι καὶ παρενοχλήσωσιν  
αὐτόν. Ἦν δὲ τότε εἰς τὴν Πέτραν τῆς Τρώης. Καὶ  
ἀνέκαμψαν λυπούμενοι. Συνέβη δὲ ἐπίστασιν βαρβάρων  
γενέσθαι, καὶ θέλων<sup>38</sup> ἔμεινεν ἐν τοῖς κάτω μέρεσι. Καὶ  
ἀκούσαντες πάλιν ἦλθον ἰδεῖν αὐτόν. Καὶ μετὰ χαρᾶς  
προσελάβετο αὐτούς. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφὸς ὃς ἦν  
μετ' αὐτῶν· Οὐκ οἶδας, ἀββᾶ, ὅτι ἦλθομεν παρακαλεῖν  
σοι εἰς Τρώην, καὶ οὐκ ἐδέξω ἡμᾶς; Καὶ λέγει αὐτῷ  
ὁ γέρων· Ὑμεῖς ἐγεύσασθε ἄρτου καὶ ἐπίετε ὕδωρ·  
φύσει δὲ ἐγὼ, τέκνον, οὔτε ἄρτου οὔτε ὕδατος ἐγευ-  
σάμην, οὔτε μὴν ἐκάθισα, κολάζων ἑμαυτόν, ἕως οὗ C  
ἰδούμασα ὅτι ἐφθάσατε εἰς τὸν τόπον ὑμῶν, ὅτι δι'  
ἐμέ καὶ ὑμεῖς ἐσκύλητε· ἀλλὰ συγχωρήσατέ μοι,  
ἀδελφοί. Καὶ παρακληθέντες ἀνεχώρησαν.

λε'. Ὁ αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι Ἐκάλεσέ με μίαν ὁ ἀββᾶς  
Ἀρσένιος, καὶ λέγει μοι· Ἀνάπαυσον τὸν πατέρα σου,  
ἵνα ὅταν ἀπέλθῃ πρὸς Κύριον, παρακαλέσῃ ὑπὲρ σοῦ,  
καὶ εὖ σοι γένηται.

λς'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀρσενίου, ὅτι, ἀσθενή-  
σαντος αὐτοῦ ποτε εἰς Σκῆτιν, ἀπῆλθεν ὁ πρεσβύ-  
τερος, καὶ ἤνεγκεν αὐτόν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ  
ἐβήκεν αὐτόν εἰς χαλάδριον, μικρὸν προσκεφάλαιον  
πρὸς τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ. Καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν γερόντων  
ἐλθὼν ἐπισκέψασθαι αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτόν εἰς  
τὸ χαλάδριον (94), καὶ τὸ προσκεφάλαιον ὑποκάτω D  
αὐτοῦ, ἐσκανδαλίσθη, λέγων· Οὗτός ἐστιν ὁ ἀββᾶς  
Ἀρσένιος; καὶ εἰς ταῦτα ἀνάκειται; Λαβὼν δὲ αὐτόν  
πρεσβύτερος κατ' ἰδίαν, λέγει αὐτῷ· Τί ἦν τὸ ἔργον  
σου ἐν τῇ κώμῃ σου; Ὁ δὲ εἶπε· Ποιμὴν ἦμην. Πῶς  
οὖν, φησὶ, διηγες τὸν βίον σου; Ὁ δὲ ἔφη· Ἐν πολλῷ  
κόπῳ διηγόν. Καὶ λέγει αὐτῷ· Νῦν οὖν πῶς διάγεις ἐν  
τῷ κελλήῳ; Ὁ δὲ ἔφη· Μᾶλλον ἀναπαύομαι. Καὶ λέ-  
γει αὐτῷ· Βλέπεις τοῦτον τὸν ἀββᾶν Ἀρσένιον; πα-

retro, ut lignum ferret in rectum; ideoque extra  
portam remanserunt. Hi, inquit, sunt homines qui  
velut justitiæ jugum portant cum superbia, nec sese  
demiserunt ut corrigerentur, incederentque in hu-  
mili Christi via: unde extra regnum Dei perma-  
nent. Qui vero ligna cædebat, homo est onustus  
peccatis; qui loco pœnitentiæ, alias adjecit iniqui-  
tates ad peccata sua. Ille vero qui hauriebat aquam,  
homo est, qui quidem bona opera facit, sed quia  
cum illis mala permista habet, in eo etiam bona  
opera perdidit. Oportet igitur ut quilibet vigilanter  
attendat ad opera sua, quo non laboret in vanum.

34. (95) Idem retulit quod aliquo tempore vene-  
rint quidam Patrum ab Alexandria, ut viderent ab-  
batem Arsenium; ex quibus unus erat veteris Ti-  
mothei archiepiscopi Alexandrini, pauperis nuncu-  
pati, avunculus, comitemque habebat e fratris sui  
liberis unum. Tunc vero ægrotabat senex, noluit-  
que eis occurrere, ne alii pariter accederent, ac  
eum interturbarent. Erat porro in Petra Troæ. Illi  
tristes remearunt. Contigit autem ut barbarorum  
irruptio fieret; unde mansit sponte in inferioribus  
partibus. Quo audito, iterum venerunt illum invi-  
sere. Et alacriter suscepit eos. Dicit illi frater qui  
una cum illis erat: Nonne scis, abba, nos congres-  
suros tecum, perrexisse Troen, nec a te admissos  
fuisse? Respondit senex: Vos panem comedistis,  
ac bibistis aquam; ego vero, fili, sane nec panem  
nec aquam gustavi, neque sedi, meipsum puniens,  
donec exploratum habui, vos ad locum vestrum  
pervenisse, quia propter me fatigati fueratis; sed  
veniam mihi donate, fratres. Illi recreati discesse-  
runt.

35. Idem referebat: Quodam die vocavit me ab-  
bas Arsenius, dixitque mihi: Solatio sis Patri tuo,  
ut postquam ad Dominum discesserit, oret pro te,  
ac bene sit tibi.

36. (96) Dixerunt de abbate Arsenio, quod cum  
Secti ægrotaret, profectus presbyter, eum adduxit  
ad ecclesiam, posuitque in strato, cum parvo cer-  
vicali sub capite ejus. Tum ecce e senibus unus  
veniens ad visitandum eum, ubi vidisset illum in  
strato, cum cervicali subtus, scandalum passus est,  
dixitque: Hicne est abbas Arsenius? et eo modo  
recumbit? Sumens autem illum seorsim presbyter,  
ait: Quodnam erat opus tuum in tuo pago? Re-  
spondit ille: Eram pastor. Quonam ergo modo, in-  
quit, vitam transigebas? Ait: In labore multo. Tum  
presbyter: Nunc vero quem ad modum in cella  
agis? Senex: In majori dego quiete. Dicit illi: Vi-  
des hunc abbatem Arsenium? Quando in mundo  
versabatur, pater exstitit imperatorum; mille servi

<sup>38</sup> Al. ἐλθὼν.

(94) Χαλάδριον. Stratum, instar lectuli pellibus  
instrati. Unde a Joanne Geometra per κώμα expri-  
mitur:

Μέμφετο Ἀρσένιον τις ἰδὼν ἐπὶ κώεσιν ὄντι.  
Dictum autem videtur χαλάδριον, aut a verbo χα-

λάω, aut quasi χαράδριον. Vita Arsenii Græca ms.  
εὐτελὲς τι στρώμα. Quod apud Surium, n. 21, vile  
stragulum.

(95) Vid. Vitam Arsenii, n. 22.

(96) Joan. Geom. Parad. 10.



aurea zona vincti, omnesque monilibus ac holosericeis exornati, assistebant ei; pretiosi vero tapetes sub eo sternebantur; tu autem pastor fuisti, nec habebas in mundo quam nunc possides requiem; at ille deliciis quibuscum vivebat in sæculo, hic caret. En igitur, tu animo indulges, ille afflictor. Quibus auditis senex compunctus est, veniaque per corporis inclinationem postulata, dixit. Parce mihi, Pater; peccavi. Certe enim hæc vera via est, quod is ad humilem venit statum, ego vero ad quietum. Et capto emolumento discessit.

57. (97) Venit non nemo Patrum ad Arsenium abbatem, et ut pulsavit fores, senex aperuit, putans ministrum suum esse. Sed ubi advertit esse alium, procidit in faciem. Ille dixit ei: Surge, abba, quod te salutem. Senex vero respondit: Non surgam, nisi abieris. Et diu rogatus, non surrexit quousque discessisset.

58. (98) Aiebant de quodam fratre qui Scetim venerat ad videndum abbatem Arsenium, quod ad ecclesiam profectus, petebat a clericis ut abbatem Arsenium adiret. Itaque dixerunt ei: Exspecta parumper, frater: videbis eum. At ille: Nihil quidquam gusto, nisi ei occurrero. Miserunt igitur fra-

(97) Vit. Patr. III, 195.

(98) Vit. Patr. VII, XVIII, 2.

(99) Πατήρ βασιλέων. Infra capite 42, πατήρ γενόμενος τῶν θειοτάτων Ἀρχαδίου καὶ Ὀνορίου. Quia præceptor, ac in baptismo susceptor, et ob potentiam gratiamque aulicam: quæ non advertit Pelagius. In Vita Arsenii apud Metaphrastem magnus Theodosius tradens liberos Arsenio, Αὐτός, inquit, τὸ μετὰ ταῦτα πατήρ ἔσθι τούτων μᾶλλον, ἢ περ ἐγὼ, ὅσῳ δὴ τοῦ ἀπλῶς εἶναι τὸ εὖ εἶναι κυριώτερόν τε καὶ πατριώτερον, al. πρακτικώτερον. Et infra auctor Vitæ, καὶ πατέρα, οὐχὶ τῶν παίδων μόνον (al. μόνων) τῶν οἰκείων, ἀλλ' ἦδη καὶ ἑαυτοῦ καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι. Multoque post, ubi de narratione hujus capitis, πατήρ βασιλέως, seu potius βασιλέων. Latina habes in Suriana collectione, n. 5-21. Παρέδωκεν αὐτῷ ὡς τέκνα καὶ μαθητάς, οὐ μὴν ὡς βασιλεῖς, τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. Theodosius Arsenio filios suos tradidit, non ut imperatores, sed liberorum atque discipulorum loco habendos. Ex relatione Michaelis Glycæ, βασιλεσπάτορα factum fuisse ait Georgius Cedrenus. Adde ista desumpta ex Vita Euthymii, n. 58, apud Bollandum, Januar. 20: Affirmabant enim eum quoque fuisse æmulatorem Arsenii; Arsenii, inquam, qui in patris quibusdam moribus educavit et instituit Arcadium et Honorium imperatores: et ideo Patris appellatione, a sanctis scilicet Patribus est appellatus. Græce in mss. Διεβεβαίουντο γὰρ καὶ ζηλωτὴν αὐτὸν Ἀρσενίου γεγενῆσθαι. Ἀρσενίου φημι, τοῦ τρόπον τινὰ πατρικόν, Ἀρχαδίον καὶ Ὀνόριον τοὺς βασιλεῖς, θρεψαμένου τε καὶ παιδευσαμένου, καὶ διὰ τοῦτο τῇ τοῦ πατρὸς, ὑπὸ τῶν ἁγίων δηλαδὴ Πατέρων, ἐπικληθέντος προσηγορία. Jam de susceptione baptismi audiamus et emendamus Rufinum in Vitis Patrum, lib. III, n. 57: Fuit quidam vir in palatio sublimis, sub Theodosio imperatore, nomine Arsenius, cujus filios, id est Arcadium et Honorium Augustus de baptismo suscepit. Nimirum hæc ἀσύστατα, nisi expungantur voces, id est Arcadium et Honorium: seu potius illis retentis, scribatur Augustos; ac forte qui ejus filios. Denique quod spectat ad potentiam et gratiam in aula imperiali, simile quid complectitur Historia Trevirensis,

τῆρ βασιλέων (99) ὑπῆρχεν ὢν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ χίλιοι δοῦλοι χρυσόζωνοι (1) καὶ ὅλοι μανιάκια καὶ ὀλοσθήρικα φοροῦντες παρειστέγκεισαν αὐτῷ πολύτιμα δὲ στρώματα ὑποκάτω αὐτοῦ ἦν· σὺ δὲ ποιμὴν ὢν, οὐκ εἶχες ἐν τῷ κόσμῳ ἦν νῦν ἔχεις ἀνάπαυσιν· καὶ οὗτος τὴν τρυφὴν ἣν εἶχεν ἐν τῷ κόσμῳ, ὧδε οὐκ ἔχει. Ἰδοὺ οὖν σὺ ἀναπαύη, κάκεινος θλίβεται. Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, κατενύγη, καὶ ἔβαλε μετάνοιαν, λέγων· Συγχώρησόν μοι, ἀββᾶ, ἡμάρτηκα· ἀληθῶς γὰρ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ ὁδὸς, ὅτι οὗτος ἦλθεν εἰς ταπείνωσιν, ἐγὼ δὲ εἰς ἀνάπαυσιν. Καὶ ὠφελήθει· ὁ γέρων ἀνεχώρησεν.

λζ'. Ἠλθέ τις τῶν Πατέρων πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀρσένιον· καὶ ὡς ἔκρουσε τὴν θύραν, ἀνέωξεν ὁ γέρων, νομίζων ὅτι διακονητὴς αὐτοῦ ἐστι. Καὶ ὡς εἶδεν αὐτὸν ἄλλον, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον. Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· Ἀνάστα, ἀββᾶ, ἵνα σε ἀσπάσωμαι. Καὶ ἔφη αὐτῷ ὁ γέρων· Οὐκ ἐγείρομαι ἐὰν μὴ ἀναχωρήσης. Καὶ ἐπὶ πολὺ παρακληθεὶς οὐκ ἀνέστη ἕως οὗ ἀνεχώρησεν.

λη'. Ἐλεγον περὶ τινος ἀδελφοῦ ἐλθόντος ἰδεῖν εἰς Σκῆτιν τὸν ἀββᾶν Ἀρσένιον, ὅτι ἐλθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, παρεκάλει τοὺς κληρικοὺς συντυχεῖν τῷ ἀββᾶ Ἀρσενίῳ. Ἐλεγον οὖν αὐτῷ· Ἀναπαύου μικρόν, ἀδελφε, καὶ βλέπεις αὐτόν. Ὁ δὲ ἔφη· Οὐ γεύομαι τινος, ἐὰν μὴ αὐτῷ ἀπαντήσω. Ἐπεμψαν οὖν ἀδελφὸν

quam Lucas Acherius singulari pietate et eruditione monachus novissimo Spicilegii sui tomo inseruit, p. 242, sic: Bruno talem se omnimodis exhibebat, ut in administrandis quoque regni negotiis, ex omnibus principibus, consiliis et sapientia et auctoritate nullus eo sublimior haberetur: adeo ut imperator patrem suum eum vocaverit, et majorem cæteris honorem ei impenderit. Alias Patricii vocabantur patres imperatoris, ut observatum est a viris doctis, necnon episcopi. Sed et præter præfectum prætorio, apud Cassiodorum, qui plurimum auctoritate erga imperatorem valebat, Pater imperii dictus invenitur. In tanta, inquit Vigilii Tapsensis lib. I contra Arium, cap. 2, apud eum Constantium idem Evangelus presbyter familiaritate est habitus, ut non jam presbyter, sed Pater imperii vocaretur; et qui ob imperandum imperator fuerat elevatus, sub hujus presbyteri imperio videbatur addictus. Diversa ratione Procopius De ædificiis lib. V, cap. 2, Constantino Magno dat nomen τοῦ τῆς βασιλείας προπάτορος. Denique imperatoris matrem invenies in Vita Basilii Macedonis, cap. 53. Vide Gen. XLV, 8; II Paralip. II, 13; IV, 16; Esth. XIII, 6; et Judic. V, 7. Δεδόρβα μήτηρ τοῦ λαοῦ, tom. VI Chrysostomi, homil. 44, et editionis Savilianæ t. VII, p. 251, l. x, Σαμουὴλ ὁ τῶν βασιλέων πατήρ.

(1) Δοῦλοι χρυσόζωνοι, etc. In Chrysostomo, editionis Anglicanæ tom. VII, p. 249, l. 13, nescio quis: Καὶ τοὺς ἀργυρωνήτους, στρικοφόρους, καὶ χρυσοφόρους, καὶ χρυσοζώνους ὑπάρχοντας. Ipse Chrysostomus serm. 2 in psal. XLVIII: ὅταν μανιάτην χρυσῶν τῷ οἰκέτῃ περιθῇς. In Joannem hom. 26: οἰκέταις περιδέρβαia χρυσᾶ περιτιθέναι· hom. 45, οἰκέτας καλλωπίσαι χρυσῷ· oral. 21 in I ad Corinth., οἰκέτας χρυσοφοροῦντας. Mihi cætera de ornatu servorum loca. Chronici Alexandrini p. 92, τρεῖς Πέρσας φοροῦντας ὀλοσθήρικα, et p. 766; Macarius homil. 17, γυνὴ ἔχουσα ὀλοσθήρικα. Alii. Locum alterum Pseudochrysostomi prætermisi tomo eodem Saviliano, p. 412, l. 42, quia non puto legi debere, οἰκίαι χρυσοφόροι, nec οἰκέται χρυσοφόροι, sed οἰκίαι χρυσόφοροι, quemadmodum l. V, p. 750, l. 8; t. VI, p. 950, l. 55; t. VII, p. 550, l. 4.



καταστῆσαι αὐτὸν, ὅτι μακρὰν ἦν ἡ κέλλα αὐτοῦ. Καὶ κρούσαντες τὴν θύραν εἰσῆλθον, καὶ ἀσπασάμενοι τὸν γέροντα ἐκάθισαν σιωπῶντες. Εἶπεν οὖν ὁ ἀδελφὸς ὁ τῆς Ἐκκλησίας· Ἐγὼ ὑπάγω, εὐξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ. Ὁ δὲ ἀδελφὸς ὁ ξένος, μὴ εὐρὼν παρρησίαν πρὸς τὸν γέροντα, εἶπε τῷ ἀδελφῷ· Ἐρχομαι καὶ γὰρ μετὰ σοῦ. Καὶ ἐξῆλθον ὁμοῦ. Παρεκάλεισεν οὖν αὐτὸν, λέγων· Λάβε με καὶ πρὸς τὸν ἀββᾶν Μωσῆν τὸν ἀπὸ ληστῶν. Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς αὐτὸν, ἐδέξατο αὐτοὺς μετὰ χαρᾶς, καὶ φιλοφρονήσας <sup>39</sup> αὐτοὺς ἀπέλυσε. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφὸς ὁ ἐνεγκὼν αὐτόν· Ἰδοὺ ἀπένεγκά σε πρὸς τὸν ξενικὸν καὶ πρὸς τὸν Αἰγύπτιον. Τίς ἐκ τῶν δύο ἡρεσέ σοι; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἐμοὶ τέως ὁ Αἰγύπτιος ἡρεσεν. Ἀκούσας δὲ τις τῶν Πατέρων ταῦτα, εὐξίχτο τῷ Θεῷ, λέγων· Κύριε, δεῖξόν μοι τὸ πρᾶγμα τοῦτο· ὅτι ὅς μὲν φεύγει διὰ τὸ ὄνομά σου· ὅς δὲ ἐναγκαλίζεται διὰ τὸ ὄνομά σου. Καὶ ἰδοὺ ἐδείχθη αὐτῷ δύο πλοῖα μεγάλα ἐν τῷ ποταμῷ, καὶ θεωρεῖ τὸν ἀββᾶν Ἀρσένιον καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ πλέον ἐν ἡσυχίᾳ εἰς ἓνα <sup>40</sup>· καὶ ὁ ἀββᾶς Μωσῆς καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ πλέοντες εἰς ἓνα <sup>41</sup>, καὶ ἐφώμιζον αὐτὸν μελικηρίδας.

λθ'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Δανιήλ, ὅτι μέλλων τελευτᾶν ὁ ἀββᾶς Ἀρσένιος, παρήγγειλεν ἡμῖν λέγων· Μὴ ὑποκρίνητε ποιεῖν ἀγάπας <sup>42</sup> ὑπὲρ ἐμοῦ· ἐγὼ γὰρ εἰ ἐποίησα ἐμαυτῷ ἀγάπην, ταύτην ἔχω εὐρεῖν.

μ'. Μέλλοντος τελευτᾶν τοῦ ἀββᾶ Ἀρσενίου, ἐταράχθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Οὐπω ἦλθεν ἡ ὥρα· ὅτε δὲ ἔλθῃ ὥρα, λέγω ὑμῖν. Κριθῆναι δὲ ἔχω μετ' ὑμῶν ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ φοβεροῦ <sup>43</sup>, ἐὰν δώτε τὸ λείψανόν μου τινι. Οἱ δὲ εἶπον· Τί οὖν ποιήσομεν, ὅτι οὐκ οἶδαμεν ἐνταφιάσαι; Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Οὐκ οἶδατε βαλεῖν σχοινίον εἰς τὸν πόδα μου, καὶ ἄραί με εἰς τὸ ὄρος; Οὗτος δὲ ὁ λόγος τοῦ γέροντος ἦν· Ἀρσένιε, διὸ ἐξῆλθες; λαλήσας, πολλάκις μετεμελήθην, σιωπήσας δὲ οὐδέποτε. Ὡς δὲ ἐγγὺς ἦν τοῦ τελευτᾶν <sup>44</sup>, εἶδον αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ κλαίοντα· καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἐν ἀληθείᾳ καὶ σὺ φοβῇ, Πάτερ; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐν ἀληθείᾳ, ὁ φόβος ὁ νῦν μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, μετ' ἐμοῦ ἐστὶν ἀφ' οὗ ἐγενόμην μοναχός. Καὶ οὕτως ἐκοιμήθη.

μα'. Ἐλεγεν δὲ ὅτι ὅλον τὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ, καθεζόμενος εἰς τὸ ἐργόχειρον αὐτοῦ, ῥάκκος εἶχεν ἐν τῷ κόλπῳ, χάριν τῶν δακρύων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Ἀκούσας δὲ ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν ὅτι ἐκοιμήθη, δακρύσας εἶπε· Μακάριος εἶ, ἀββᾶ Ἀρσένιε, ὅτι ἐκλαύσας ἑαυτὸν εἰς τὸν ὧδε κόσμον. Ὁ γὰρ μὴ κλαίων ἑαυτὸν ὧδε, αἰωνίως ἐκεῖ κλαύσεται. Εἴτε οὖν ὧδε ἐκὼν, εἴτε ἐκεῖ ἀπὸ βασάνων, ἀδύνατον μὴ κλαῦσαι.

μβ'. Διηγῆσατο δὲ ὁ ἀββᾶς Δανιήλ περὶ αὐτοῦ, ὅτι οὐδέποτε ἤθελε λαλεῖν τι ζήτημα ἐκ τῆς Γραφῆς, καίπερ δυνάμενος λαλῆσαι εἰ ἤθελεν· ἀλλ' οὐδὲ ἐπιστολήν ταχέως ἔγραφεν. Ὅτε δὲ ἤρχετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ χρόνου, ὀπίσω τοῦ στύλου ἐκαθέζετο, ἵνα

<sup>39</sup> Al. φιλοξενίας. <sup>40</sup> Al. ἓν. <sup>41</sup> Al. ἓν. <sup>42</sup> Al. ἀγάπην. <sup>43</sup> Al. Χριστοῦ. <sup>44</sup> Al. ἡμέλλεν παραδιδόναι τὸ πνεῦμα.

A trem, qui eum sisteret, quoniam procul erat cella ipsius. Cumque ostium pulsassent, intrarunt. Salutatoque sene sederunt taciti. Dixit ille Ecclesiae frater : Ego abeo, orate pro me. Frater vero peregrinus, quod erga senem fiduciam loquendi non haberet, dixit fratri : Ego etiam tecum proficiscor. Simulque exierunt. Deprecatus ergo eum est, dicens : Duc me ad abbatem Mosem qui fuit latro. Quo cum pervenissent, suscepit illos laetus, dimisitque amanter tractatos. Dixit frater qui alium adduxerat : Ecce duxi te ad extraneum et ad Aegyptium : quis e duobus placuit tibi ? Respondit ille : Mihi utique placuit Aegyptius. Audiens vero ista Patrum aliquis, oravit Deum sic : Domine, ostende mihi hanc rem, quia ille quidem propter nomen tuum fugit, hic vero propter idem nomen ambabus ulnis suscipit. Et ecce ostensae sunt ei duae magnae naves in fluvio ; conspicaturque abbatem Arsenium et Spiritum Dei in una quiete navigantes. Cum abbate vero Mose angeli Dei in altera vehebantur, eumque melle e favis distillante cibabant.

39. (2) Aiebat abbas Daniel : Moriturus abbas Arsenius, denuntiavit nobis dicens : Nolite dare operam ut pro me agapas faciatis. Ego enim si mihi agapen feci, inventurus sum eam.

40. (3) Cum abbas Arsenius moriturus esset, turbati sunt ipsius discipuli. Et dixit eis : Nondum venit hora ; quando autem venerit, vobis nuntiabo. Caeterum judicandus sum vobiscum ante tremendum tribunal, si corpus meum cuiquam dederitis. Dixerunt ii : Quid ergo faciemus, qui nescimus sepelire ? Respondit senex : Nescitis mittere funem in pedem meum, et trahere me in montem ? (4) Solebat autem dicere : Arseni, quamobrem e saeculo egressus es ? Loqui, poenituit me saepe ; tacuisse, nunquam. Ut autem morti fuit proximus, fratres viderunt eum flere ; et aiunt ei : In veritate, tu quoque times, Pater ? Is illis : Revera, timor quo hac hora corripior, mecum esse non destitit a tempore quo monasticam vitam suscepi. Atque ita obdormivit.

41. (5) Affirmabant autem, quod per omne tempus vitae suae, sedens ad munusculum suum, pannum in sinu gestaverit, ob lacrymas ex oculis ejus decedentes. (6) Caeterum abbas Poemen, audita illius dormitione, flens infit : Felicem te, abba Arseni, qui hocce in mundo teipsum fleveris. Nam qui semetipsum hic non deflet, sempiternae illic plorabit. Sive ergo hic sponte, sive ibi per tormenta, fieri nequit quin lugeamus.

42. (7) Narravit de eodem abbas Daniel, quod nunquam de ulla Scripturae quaestione loqui voluerit, licet potuerit si voluisset. Sed nec litteras facile scribebat. Quando autem ad ecclesiam per intervalla veniebat, sedebat a tergo columnae, ne quis

(2) Vit. Patr. x, 9.

(3) Vit. Patr. x, 9.

(4) Dorothei Doctr. 10 ; Euthymii Vita, n. 59.

(5) Vit. Patr. iii, 1 ; Martyrolog., Jul. 19.

(6) Vit. Patr. xv, 9.

(7) Vit. Patr. xv, 10.



videret faciem ipsius, nec ipse aliis intenderet. Porro specie erat angelica, sicut Jacob; totus canus, corpore eleganti: fuit autem aridus; gestavit barbam longam quæ ad ventrem pertingeret; pili oculorum præ fletus vehementia deciderant. Statura erat alta, sed senio curvus. Annos natus nonaginta quinque. Et vero mansit in divinæ memoriæ Theodosii majoris palatio annos quadraginta, pater factus divinissimorum Arcadii et Honorii; Sceti alios quadraginta; in Troe superioris Babylonis, versus Memphim, decem; tres in Canopo Alexandriae; ad reliquos autem duos annos, rediit Troen; ubi mortuus est; postquam in pace ac timore Dei cursum suum consummasset: Quia erat vir bonus et plenus Spiritu sancto et fide<sup>43</sup>. Reliquit vero mihi pelliceam suam tunicam, cilicium camasum album, cum sandaliis palmeis. Quæ ego indignus gestavi, ut per ea benedicerer.

43. Iterum narravit abbas Daniel de abbate Arsenio: Vocavit aliquando Patres meos, abbatem Alexandrum ac Zoilum, et præ humilitate demittens se, dixit eis: Quandoquidem dæmones impugnant me, ac nescio an in somno subrepant, noctem hanc vigilate mecum, et observate, num in pervigilio dormitem. Igitur a vespertino tempore sederunt taciti, unus a dextris illius, alter a sinistris. Dixeruntque Patres mei: Nos dormivimus ac experrecti sumus, nec sensimus eum nictantem. Mane autem (Deus novit, utrum ipse simulaverit, quo putaremus eum dormituriisse, seu vere somnus natura cogente advenerit) ter flavit, confestimque surrexit, aiens: Dormii utique. Et respondimus nos: Nescimus.

44. Venerunt aliquando senes ad abbatem Arsenium, multumque rogaverunt ut colloquerentur cum eo. Ille autem portam aperuit. Tum hortati sunt, ut ad eos sermonem haberet de solitariis qui neminem admittunt. Ait senex: Quandiu virgo degit in domo patris sui, plurimi cupiunt sponsi illius fieri; cum vero maritum acceperit, nequaquam placet cunctis, sed illi quidem contemnant, alii vero predicant; nec in tali honore est, quali antea fruebatur, quando manebat abscondita. Eodem pacto, et animæ res: ex quæ vulgantur, omnibus nequeunt satisfacere.

#### De abbate Agathone.

1. (8) Dixit abbas Petrus, ille abbatis Lot [discipulus]: Eram aliquando in cella abbatis Agathonis,

<sup>43</sup> Act. xi, 24. <sup>44</sup> Al. τελευτῇ. <sup>45</sup> Al. τελειώτας.

(8) Vit. Patr. x, 8.

(9) Εἰς Τρώην τῆς ἄνω Βαβυλῶνος. Patrum Vitæ: In loco qui dicitur Trohen (ms. Succession. et Fossat. Troen) supra Babyloniam. Quod est, εἰς Τρώην τὴν ἄνω Βαβυλῶνος, aut εἰς Τρώην ἄνω τῆς Βαβυλῶνος. Lectiones nequaquam improbandæ.

(10) Σεβέννα. Iterum infra in Isaaco Celliota num.

μηδεὶς ἰδῆ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, μηδὲ αὐτὸς ἄλλῳ πρόσχη. Ἦν δὲ τὸ εἶδος αὐτοῦ, ἀγγελικόν, ὥσπερ τοῦ Ἰακώβ· ὀλοπάλιος, ἀστεῖος· τῷ σώματι· ξηρὸς δὲ ὑπῆρχεν· εἶχε δὲ τὸν πώγωνα μέγαν φθάνοντα ἕως τῆς κοιλίας· αἱ δὲ τρίχες τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἔπεσον ἀπὸ τοῦ κλαυθμοῦ· μακρὸς δὲ ἦν, ἀλλ' ἐκυρτώθη ἀπὸ τοῦ γήρως. Ἐγένετο <sup>46</sup> δὲ ἐτῶν ἐνενήκοντα πέντε. Ἐποίησε δὲ εἰς τὸ παλάτιον τοῦ τῆς θείας μνήμης Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἔτη τεσσαράκοντα, πατὴρ γενόμενος τῶν θειοτάτων Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου· καὶ ἐν τῇ Σκήτῃ ἐποίησεν ἔτη τεσσαράκοντα· καὶ δέκα εἰς Τρώην τῆς ἄνω Βαβυλῶνος (9) κατέναντι Μέρφως· καὶ τρία ἔτη εἰς τὸν Κάνωπον Ἀλεξανδρείας· καὶ τὰ ἄλλα δύο ἔτη, ἦλθε πάλιν εἰς Τρώην, καὶ ἐκεῖ ἐκοιμήθη, τελέσας <sup>47</sup> ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν φόβῳ Θεοῦ τὸν δρόμον αὐτοῦ· ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πλήρης Πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. Κατέλιπε δὲ μοι τὸν χιτῶνα αὐτοῦ τὸν δερμάτινον, καὶ τρίχινον καμάσιν λευκόν, καὶ σανδάλια σεβέννα (10). Καὶ ἐγὼ ἀνάξιος ἐφόρεσα αὐτὰ, ἵνα εὐλογηθῶ.

μγ'. Διηγῆσατο πάλιν ὁ ἀββᾶς Δανιήλ περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀρσενίου, ὅτι ποτὲ ἐκάλεσε τοὺς Πατέρας μου, τὸν τε ἀββᾶν Ἀλέξανδρον καὶ Ζώϊλον· καὶ ταπεινῶν ἑαυτὸν εἶπεν αὐτοῖς· Ἐπειδὴ οἱ δαίμονες πολεμοῦσί με, καὶ οὐκ οἶδα εἰ κλέπτουσί με ἐν ὕπνῳ, ἀλλὰ τὴν νύκτα τούτην κοπιάσατε μετ' ἐμοῦ, καὶ τηρήσατε με εἰ νυσταζῶ ἐν τῇ ἀγρυπνίᾳ· Καὶ ἐκάθισεν εἰς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, καὶ εἰς ἐξ εὐωνύμων, ἀπὸ ὧς σιωπῶντες. Καὶ εἶπον οἱ Πατέρες μου, ὅτι Ἡμεῖς ἐκοιμήθημεν καὶ ἀνέστημεν, καὶ οὐκ ᾔσθάνθημεν αὐτὸν νυστάξαντα. Καὶ ἐπὶ τὸ πρῶτ' (ὁ Θεὸς οἶδεν εἰ ἀφ' αὐτοῦ ἐποίησεν, ἵνα νοήσωμεν ὅτι ἐνύσταξεν, ἢ κατὰ ἀλήθειαν ἡ φύσις τοῦ ὕπνου ἦλθεν) ἐφύσησε τρεῖς πνοάς, καὶ εὐθέως ἀνέστη λέγων· Ἐνύσταξα, ναί. Καὶ ἀπεκρίθημεν ἡμεῖς, λέγοντες· Οὐκ οἶδαμεν.

μδ'. Ἠλθόν ποτε γέροντες πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀρσένιον, καὶ πολλὰ παρεκάλεσαν ἵνα συντύχωσιν αὐτῷ. Ὁ δὲ ἤνοιξεν αὐτοῖς. Καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν εἰπεῖν αὐτοῖς λόγον περὶ τῶν ἡσυχάζοντων καὶ μηδενὶ ἀπαντῶντων. Λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Ὅταν ἡ παρθένος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς ᾗ, πολλοὶ θέλουσιν αὐτῇ μνηστευθῆναι· ἐπὶ δὲ λάβῃ ἄνδρα, οὐ πᾶσιν ἀρέσκει· οἱ μὲν ἐξουθενοῦσιν, ἄλλοι δὲ ἐπαινοῦσι· καὶ οὐχ οὕτως ἔχει τιμὴν ὥς τὸ πρῶτον, ὅτε ἦν κεκοιμημένη. Οὕτως καὶ τὰ τῆς ψυχῆς· ἀφ' ὅτε δημοσιεύεται, οὐ πάντας δύναται πληροφορῆσαι.

#### Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀγάθωνος.

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Πέτρος ὁ τοῦ ἀββᾶ Λώτ, ὅτι Ἐν τῷ καλλίῳ τοῦ ἀββᾶ Ἀγάθωνος ἤμην ποτὲ, καὶ ἦλθε

7, necnon in Joannis Meursii Glossario. Ammonius monachus De Patribus Sinaitis et Raithensibus, a R. P. Combefisio editus, p. 100· Ἦν δὲ ἡ τροφή αὐτοῦ, ὕδωρ καὶ μικροὶ φοίνικες, ἐξ ὧν εἶχεν καὶ τὰ ἐνδύματα ἀπὸ σιδινίου vel σιδινίων, cap. 120, 125, Prati spiritualis, ἀπὸ σιδίνου. Ad Lexicon Hippocrateum Foesii.



πρὸς αὐτὸν ἀδελφὸς λέγων· Θέλω οἰκῆσαι μετὰ ἀδελφῶν· εἰπὼν μοι πῶς μετ' αὐτῶν οἰκήσω. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ὡς ἐν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, ὅτε εἰσέργῃ πρὸς αὐτοὺς, οὕτως φύλαξον τὴν ξενιτείαν σου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, ἵνα μὴ παρῶρησιασθῇς μετ' αὐτῶν. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφὸς Μακάριος· Τί γὰρ ποιεῖ ἡ παρῶρησία; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ἐοικεν ἡ παρῶρησία καύσωνι μεγάλῳ· ὃς ὅταν γένηται, πάντες φεύγουσιν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ τῶν δένδρων τὸν καρπὸν διαφθείρει. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφὸς Μακάριος· Οὕτως χαλεπὴ ἐστὶν ἡ παρῶρησία; Καὶ εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ἀγάθων· Οὐκ ἐστὶν ἕτερον πάθος χαλεπώτερον τῆς παρῶρησίας· γεννήτρια γάρ ἐστι πάντων τῶν παθῶν. Πρέπει δὲ τῷ ἐργάτῃ μὴ παρῶρησιάζεσθαι, καὶ μόνος ἢ ἐν τῷ κελλίῳ. Οἶδα γὰρ ὅτι ἀδελφὸς ποιήσας χρόνον ἐν τῷ κελλίῳ οἰκῶν, ἔχων τι κοιτωνάριον, εἶπεν, ὅτι Μετέβην ἐκ τοῦ κελλίου, μὴ γνοὺς αὐτὸ τὸ κοιτωνάριον, εἰ μὴ ἕτερός μοι εἶπεν. Ὁ τοιοῦτος ἐργάτης ἐστὶ καὶ πολεμιστής.

β'. Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ἀγάθων· Χρὴ τὸν μοναχὸν μὴ ἐάσαι τὴν συνειδήσιν αὐτοῦ κατηγορεῖσθαι αὐτοῦ εἰς εἰσνομήσαντα πρᾶγμα.

γ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ἄνευ φυλακῆς τῶν θεῶν ἐντολῶν οὐ προβαίνει ἄνθρωπος οὐδὲ εἰς μίαν ἀρετήν.

δ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Οὐδέποτε ἐκοιμήθην ἔχων κατὰ τινος· οὐδὲ ἀφῆκά τινα κοιμηθῆναι ἔχοντα κατ' ἐμοῦ, κατὰ τὴν δύναμίν μου.

ε'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀδελφ. Ἀγάθωνος, ὅτι ἀπῆλθον τινες πρὸς αὐτὸν, ἀκούσαντες ὅτι μεγάλην διάκρισιν ἔχει· καὶ θέλοντες δοκιμάσαι<sup>48</sup> εἰ ὀργίζεται, λέγουσιν αὐτῷ· Σὺ εἶ Ἀγάθων; ἀκούομεν περὶ σοῦ ὅτι πόρνος εἶ, καὶ ὑπερήφανος. Ὁ δὲ εἶπεν· Ναί, οὕτως ἔχει. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Σὺ εἶ Ἀγάθων ὁ φλύαρος καὶ κατάλαλος; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐγὼ εἰμι. Λέγουσι πάλιν· Σὺ εἶ Ἀγάθων ὁ αἰρετικός; Καὶ ἀπεκρίθη· Οὐκ εἰμι αἰρετικός. Καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν, λέγοντες· Εἰπέ ἡμῖν διατί τοσαῦτα εἰπομέν σοι, καὶ κατεδέξω, τὸν δὲ λόγον τοῦτον οὐκ ἐβάστασας; Λέγει αὐτοῖς· Τὰ πρῶτα ἐμαυτῷ ἐπιγράφω· ὄφελος γάρ ἐστι τῇ ψυχῇ μου· τὸ δὲ αἰρετικός, χωρισμός ἐστὶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐ θέλω χωρισθῆναι ἀπὸ Θεοῦ. Οἱ δὲ ἀκούσαντες, ἐθαύμασαν τὴν διάκρισιν αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθον οἰκοδομηθέντες.

ς'. Διηγῆσαντο περὶ τοῦ ἀδελφ. Ἀγάθωνος, ὅτι ἔμεινε χρόνον ἱκανὸν οἰκοδομῶν κελλίον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· καὶ τελειωσάντων αὐτῶν τὸ κελλίον, ἦλθον λοιπὸν τοῦ καθίσαι. Εἶδε δὲ εἰς τὴν πρώτην ἐδομάδα πρᾶγμα μὴ ὠφελοῦν αὐτὸν, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν. Ἐταράχθησαν δὲ σφόδρα, λέγοντες· Εἰ ὅλως λογισμὸν εἶχες τοῦ μεταβῆναι, τί τοσοῦτον κόπον ὑπεμείναμεν οἰκοδομήσαντες τὸ κελλίον; καὶ μέλλουσι

A venit ad eum frater, dicens: Volo habitare cum fratribus; doce me quo pacto cum eis maneam. Respondit senex: Quemadmodum primo die ingressus tui, sic custodito hospitium tuum peregrinationemque cunctis diebus vitæ tuæ, ita ut erga illos non utaris fiducia. Dicit ei abbas Macarius: Quid enim designat fiducia? (11) Tum senex: Similis est fiducia æstui magno; qui quando contigerit, fugiunt omnes a facie ejus, quique arborum fructus corrumpit. Dicit abbas Macarius: Adeone s. vit fiducia? Abbas Agatho: Nullus est, inquit, affectus sævior fiducia: omnium quippe perturbationum mater est. Decet autem cultorem sui, fiducia careere, etiam si solus in cella versetur. Novi etenim quemdam fratrem, qui diu in cella perseveraverat, habens lectulum, dixisse: E cella emigrassem, non percepto illo lectulo, nisi alius monuisset me. Is homo, vere est operarius ac bellator.

2. (12) Monuit abbas Agatho: Oportet ut monachus non permittat conscientie suæ accusare ipsum ulla in re.

3 (13) Dixit iterum: Sine observatione mandatorum Dei, ne ad unam quidem virtutem hominem procedere.

4. (14) Rursum dixit: Nunquam somno me dedi, habens adversus aliquem<sup>49</sup>, nec sivi quemquam ire cubitum, qui adversus me haberet, quantum quidem valui.

C 5. (15) Aiebant de abbate Agathone, quod ad eum perrexerint nonnulli, qui audierant, magna prædictum esse discretionem; et volentes explorare an irasceretur, dixerint ei: Tune es Agatho? Audimus de te, quod sis fornicator ac superbus. Respondit: Etiam, ita habet. Iterum aiunt: Tu es Agatho ille nugax et oblocutor? Assensus est se esse. Adhuc ii: Tu es Agatho hæreticus? Et respondit: Non sum hæreticus. Tunc rogaverunt eum his verbis: Indica nobis, cur ubi tanta tibi imposuimus, agnoveris, postremum vero sermonem non sustinueris? Ait illis: Priora ascribo mihi, quia id conducit animæ meæ; at hæresis, separatio est a Deo, a quo separari nequaquam volo. Quibus auditis, admirati sunt illi discretionem ejus, atque instructi discesserunt.

D 6. (16) De abbate Agathone narraverunt, quod satis diu perseveraverit ædificans celam cum discipulis suis: quam cum extruxissent, venerunt dein illic mansum. Vidit autem prima hebdomada rem sibi noxiam, et discipulis suis ait: Surgite, abeamus hinc. Illi vehementer turbati sunt, ac dixerunt: Si omnino sedebat menti, migrare, cur tantum laboris sumpsimus in cella construenda? Scandalum adhuc propter nos passuri sunt homines, et

<sup>48</sup> Al. inser. αὐτόν. <sup>49</sup> Matth. v, 23; Marc. xi, 25.

(11) Doroth. Doctr. 4.

(12) Vit. Patr. xi, 2.

(13) Ibid.

(14) Vit. Patr. xvii, 6.

(15) Vit. Patr. x, 10.

(16) Vit. Patr. vi, 4.



dicturi: Ecce iterum sedem mutarunt isti vagi atque instabiles. Cernens igitur eos pusillanimitate dejectos, ita prolocutus est: Licet nonnullis scandalo futuri simus, at aliis erimus ædificationi, qui dicent: Beati isti homines, quia propter Deum transmigrarunt, omnibus neglectis. Verumtamen qui voluerit venire, veniat, ego jam recedo. Itaque se in solum prostraverunt, postulantes, donec permissi sunt cum eo iter agere.

7. Dixerunt rursus de illo, sæpius emigrasse, cum haberet duntaxat scalpellum in cista.

8. (17) Interrogatus est abbas Agatho, quidnam majus esset, labor corporis, aut interiorum custodia. Senex autem pronuntiavit: Homo similis est arbori; et corporalis quidem labor, folia refert; interiorum vero custodia, fructum. Quia vero juxta Scripturam, *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur*<sup>50</sup>, patet omne studium nostrum spectare ad fructum, hoc est, ad mentis custodiam. Opus tamen habemus etiam tegumento et ornatu ex foliis; nimirum corporis labore.

9. (18) Interrogaverunt eum adhuc fratres, dicentes: Quæ virtus, Pater, inter cæteras majorem exigit laborem? Dicit eis: Ignoscite mihi, existimo nullum laborem æquari precibus ad Deum. Quotiescunque enim homo voluerit orare, inimici seu dæmones nituntur eum avertere. Sciunt quippe non aliter impediri se, nisi per orationem ad Deum. Certe quidquid aliud boni operis homo aggressus fuerit, in eo perseverans, requiem obtinet; at oratio ad ultimum usque spiritum eget certamine.

10. (19) Erat autem abbas Agatho sapiens mente, impiger corpore, et in cunctis idoneus, opere manuum, cibo, vestitu.

11. (20) Idem iter agebat cum discipulis suis; eorumque unus inventa ad viam cicercula viridi, ait seni: Pater, jubes illam accipiam? Intendit ergo in eum senex miratus, dicitque: Tunc illam ibi posuisti? Respondit frater: Nequaquam. Tum senex: Quo modo igitur tollere vis quod non posuisti?

12. (21) Venit frater ad abbatem Agathonem, dixitque: Permite ut tecum maneam. Veniens autem, reperit in itinere parum nitri, illudque attulit. Ad quem senex: Unde accepisti nitrum? Respondit frater: In via incedens repertum sumpsit. Senex dicit

A πάλιν οἱ ἄνθρωποι, σκανδαλισθέντες εἰς ἡμᾶς, λέγειν· Ἰδοὺ μετέβησαν πάλιν οἱ ἀκάθιστοι. Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς ὀλιγοψυχῶντας, λέγει αὐτοῖς· Εἰ καὶ σκανδαλίζονται τινες, ἀλλὰ πάλιν οἰκοδομηθήσονται ἕτεροι, λέγοντες· Μακάριοι οἱ τοιοῦτοι, ὅτι διὰ τὸν Θεὸν μετέβησαν, καὶ πάντων καταφρόνησαν. Πλὴν ὁ θέλων ἐλθεῖν, ἔλθῃ, ἐγὼ τέως ὑπάγω. Ἐβαλον οὖν ἑαυτοὺς εἰς τὸ ἔδαφος, ἀξιοῦντες, ἕως οὗ συγχωρηθῶσιν σὺν αὐτῷ ὁδεῦσαι.

ζ'. Εἶπον πάλιν περὶ αὐτοῦ, ὅτι πολλάκις μετέβη ἔχων τὴν σμίλαν ἑαυτοῦ μόνην εἰς τὸ μαννάδιον (22).

η'. Ἠρωτήθη ὁ ἀββᾶς Ἀγάθων, τί μείζον, ὁ σωματικὸς κόπος, ἢ ἡ φυλακὴ τῶν ἐνδόν. Εἶπε δὲ ὁ γέρων· Ἔοικε δένδρῳ ὁ ἄνθρωπος· ὁ ποίνυν σωματικὸς κόπος φύλλα ἐστίν· ἡ δὲ τῶν ἐνδόν φυλακὴ ὁ καρπὸς ἐστίν. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ γεγραμμένον, *Πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκίπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται*, φανερόν ἐστιν ὅτι διὰ τὸν καρπὸν ἐστὶν ἡμῶν ἡ σπουδὴ πᾶσα, τουτέστι τὴν τοῦ νοῦς φυλακὴν. Χρεῖα δὲ ἐστὶ καὶ τῆς ἐκ τῶν φύλλων σκέπης καὶ εὐκοσμίας, ἅτινά ἐστιν ὁ σωματικὸς κόπος.

θ'. Ἠρώτησαν αὐτὸν πάλιν οἱ ἀδελφοὶ λέγοντες· Ποία ἀρετὴ ἐστὶ, Πάτερ, ἐν ταῖς πολιτείαις, ἔχουσα πλεῖονα κέρματος; Λέγει αὐτοῖς· Συγχωρήσατέ μοι, λογίζομαι ὅτι οὐκ ἐστὶν ἕτερος κέρματος, ὥς τὸ εὐξασθαι τῷ Θεῷ. Πάντοτε γὰρ ὅτε θέλῃ ὁ ἄνθρωπος προσεύξασθαι, βούλονται οἱ ἐχθροὶ ἐκκόψαι αὐτόν· οἶδασι γὰρ ὅτι οὐδαμῶθεν ἐμποδίζονται, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ εὐξασθαι τῷ Θεῷ. Καὶ πᾶσαν δὲ πολιτείαν ἣν ἂν μετέλθῃ <sup>51</sup> ἄνθρωπος, ἐγκαρτερῶν ἐν αὐτῇ, κτᾶται ἀνάπαυσιν· τὸ δὲ εὐξασθαι, ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς ἀγιῶνος χρήζει <sup>52</sup>.

ι'. Ἦν δὲ ὁ ἀββᾶς Ἀγάθων σοφὸς ἐν τῷ διανοητικῷ, καὶ ἄοκνος ἐν τῷ σωματικῷ, καὶ αὐτάρκης ἐν πᾶσιν, ἐν τε τῷ ἐργοχείρῳ καὶ τῇ τροφῇ καὶ τῇ ἐσθῇτι.

ια'. Ὁ αὐτὸς ὥδεσε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· καὶ εὐρὼν εἷς ἐξ αὐτῶν μικρὸν ἀράκιον γλωρὸν ἐν τῇ ὁδῷ, λέγει τῷ γέροντι· Πάτερ, καλεῖς λάβω αὐτό; προσέσχεν οὖν ὁ γέρων αὐτῷ θαυμάζων, καὶ λέγει· Σὺ ἔθνηκας αὐτὸ ἐκαί; Λέγει ὁ ἀδελφός· Οὐχί. Καὶ λέγει ὁ γέρων· Πῶς οὖν θέλεις λαβεῖν ὃ οὐκ ἔθνηκας;

ιβ'. Ἀδελφὸς ἦλθε πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀγάθωνα, λέγων· Ἔασόν με οἰκεῖν μετὰ σοῦ. Ἐρχόμενος δὲ ἐν τῇ ὁδῷ εὔρε μικρὸν νίτρον, καὶ ἤνεγκεν αὐτό. Καὶ λέγει ὁ γέρων· Πόθεν εὔρες τὸ νίτρον; Λέγει ὁ ἀδελφός· Ἐν τῇ ὁδῷ εὔρον αὐτό, περιπατῶν, καὶ ἔλαβον

<sup>50</sup> Matth. iii, 10. <sup>51</sup> Al. μελετήσῃ. <sup>52</sup> Al. χρεῖα.

(17) Vit. Patr. x, 11.

(18) Vit. Patr. xii, 2; Joan. Geom. Parad. 77.

(19) Vit. Patr. x, 11.

(20) Vit. Patr. iv, 8. — Ad capita 11 et 12, similiaque alia, apponi velim locum Stephani in fragmento quod vulgavit vir eruditus Samuel Tennilius, ubi de Dyrhæis: Οὗτοι οὔτε ἀδικοῦσιν οὔτε ἀποκτείνουσιν ἄνθρώπων οὐδένα. Ἐάν δέ τι εὖρωσιν ἐν τῇ ὁδῷ, χρυσίον ἢ ἱμάτιον ἢ ἀργύριον ἢ ἄλλο τι, οὐδὲν ἀποκινήσειαν αὐτό, seu potius cum ms. οὕτως.

*Illi neque injuriam faciunt, neque quemquam hominum occidunt. Si vero aliquid in via invenerint, aurum, aut vestem, aut argentum, aut aliud quid, neque sic eorum quidquam ablaturi sunt. Legi quoque potest, ut plura non dicam, Rerum variarum ex adversariis Gretseri selectarum opus lib. ii cap. 7.*

(21) Append. p. 1002, n. 6.

(22) Τὸ μαννάδιον. Videtur esse quod nos Galli vocamus une manne, un mannequin, cistæ genus.



αὐτό. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Εἰ μετ' ἐμοῦ ἦλθες οἰκῆσαι, ὃ οὐκ ἔθηκας, πῶς εἴληφας; Καὶ ἐπεμψεν αὐτὸν ἀπενεγκεῖν αὐτό, ὅθεν εἴληφεν αὐτό.

ιγ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν γέροντα λέγων· Ἐντολὴ μοι ἔφθασε, καὶ ἔστι πόλεμος ὅπου ἐστὶν ἡ ἐντολή. Θέλω οὖν ἀπελθεῖν δι' αὐτήν, καὶ φοβοῦμαι τὸν πόλεμον. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Εἰ ἦν Ἀγάθων (23), ἐποίει τὴν ἐντολήν, καὶ ἐνίκα τὸν πόλεμον.

ιδ'. Ὁ αὐτὸς Ἀγάθων, συνεδρίου γενομένου περὶ πράγματός τινος ἐν Σκήτει, καὶ λαθόντος τύπον, ὕστερον ἐλθὼν εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ καλῶς ἐτυπώσατε τὸ πρᾶγμα. Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν· Σὺ τίς εἶ ὅτι ὁλως λαλεῖς; Ὁ δὲ εἶπεν· Υἱὸς ἀνθρώπου. Γέγραπται γάρ· *Εἰ ἀληθῶς ὅρα δικαιοσύνην λαλεῖτε, εὐθείας κρίνατε, υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων.*

ιε'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀγάθωνος, ὅτι τρία ἔτη ἐποίησεν, ἔχων λίθον εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, ἕως οὗ κατώρθωσε τὸ σιωπᾶν.

ισ'. Ἐλεγον πάλιν περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀμουῦ, ὅτι ὅτε ἐπίπρασκον σκεῦος, ἅπαξ ἔλεγον τὴν τιμὴν, καὶ τὸ διδόμενον αὐτοῖς ἐλάμβανον σιωπῶντες μετὰ ἀναπαύσεως· καὶ πάλιν ὅτε ἤθελον ἀγοράσαι τί ποτε, τὸ λεγόμενον αὐτοῖς παρεῖχον μετὰ σιωπῆς, καὶ ἐλάμβανον τὸ σκεῦος, καθόλου μὴ φθεγγόμενοι.

ιζ'. Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Ἀγάθων εἶπεν, ὅτι Οὐδέποτε ἔδωκα ἀγάπην (24)· ἀλλὰ τὸ δοῦναι καὶ λαβεῖν ἀγάπῃ μοι ἦν· λογιζόμενος ὅτι τὸ κέρδος τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἔργον καρποφορίας ἐστίν.

ιη'. Ὁ αὐτὸς ὅτε ἔβλεπε πρᾶγμα, καὶ ἤθελεν ὁ λογισμὸς αὐτοῦ κρίναι, ἔλεγεν ἑαυτῷ· Ἀγάθων, μὴ ποιήσης αὐτὸ σύ. Καὶ οὕτως <sup>53</sup> ὁ λογισμὸς αὐτοῦ ἡσύχαζεν.

ιθ'. Ὁ αὐτὸς εἶπεν· Ἐὰν ὀργίλος νεκρὸν ἐγείρῃ, οὐκ ἔστι δεκτὸς παρὰ τῷ Θεῷ.

κ'. Ἔσχε ποτὲ ὁ ἀββᾶς Ἀγάθων δύο μαθητὰς ἀναχωροῦντας κατ' ἰδίαν. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν, ἠρώτησε τὸν ἕνα· Πῶς διάγεις ἐν τῷ κελλίῳ σου; Ὁ δὲ ἔφθ· Νηστεύω ἕως ὄψε, καὶ ἐσθίω δύο παξαμάτια. Λέγει αὐτῷ· Καλὴ διαίτα, οὐ πάνυ ἔχουσα κόπον. Λέγει καὶ τῷ ἄλλῳ· Σὺ πῶς; Ὁ δὲ ἔφθ· Δύο δύο (25) νηστεύω, καὶ δύο παξαμάτια ἐσθίω. Καὶ λέ-

<sup>53</sup> Al. οὕτως. <sup>54</sup> Psal. LVII, 2.

(23) *Εἰ ἦν Ἀγάθων. Patrum Vita: Sic erat Agatho.* Legendum videtur Si.

(24) *Οὐδέποτε ἔδωκα ἀγάπην.* Agapen intelligo: solemne convivium. Quam usurpationem nemo ignorat. *Historia Trevirensis*, tom. XII. utilissimi operis, Spicilegii Acheriani p. 219 de Eketherto, *Cumque post expleta Missarum solemnia, a fratribus obnixè peteretur cibi potusque charitatem sumere, ne eis onerosum fortasse existeret, si tanta comitatus ambitione ibidem reficeretur, cepit a fratribus omnino charitatem refutare, et redditum suum in urbem maturare.*

(25) *Νηστεύειν δύο δύο.* Ex innumeris locis unum selegi nondum Græce editum, Latine vero valde depravatum, quem hic adtexerem. Est autem Isaïæ abbatis oratione 8, in ms. Colbertino: Ἐὰν

ei: Si mecum veniebas habitare, quod non posueras quo modo cepisti? Misitque eum reportare nitrum quo loco acceperat.

13. (26) Frater ita percontatus est senem: Mandatum accepi, sed periculum tentationis occurrit in loco mandati. Volo igitur pergere, ob præceptum, sed periculum timco. Dicit ei senex: Si Agatho esset, mandatum peregisset, ac superasset tentationem.

14. (27) Idem Agatho, cum Sceti haberetur concessus ob aliquod negotium, illudque sanctione finem accepisset, postea veniens dixit monachis: Non recte de negotio sanxistis. Illi autem ad eum: Tu, inquirunt, quisnam es, qui vel loqueris? Respondit: Sum filius hominis. Scriptum enim est: *Si vere utique justitiam loquimini, recta judicate, filii hominum* <sup>54</sup>.

15. (28) Dicebant de abbate Agathone, per tres illum annos lapidem ore gestasse, donec silere didicisset.

16. Aiebant iterum de illo et de abbate Amun, quod quando vas aliquod vendebant, semel pretium ponerent, datamque pecuniam acciperent taciti cum quiete: quando autem quidpiam emere volebant, quod petebatur tribuerent cum silentio, sumerentque vas, nihil omnino prollocuti.

17. Idem Agatho dixit: Nunquam dedi agapen, sed dare et accipere, agape mihi erat; reputabam enim quod lucrum fratris mei, opus sit fructuum oblationis.

18. Idem cum aliquid vidisset, velletque mens ejus de re judicare, sibimet aiebat: Agatho, tu ne id feceris. Sicque quietus manebat animus ejus.

19. (29) Dixit idem: Iracundus quamvis mortuum suscitaverit, apud Deum non est acceptus.

20. Habuit aliquando abbas Agatho duos discipulos qui seorsum vitam anachoreticam ducebant. Quadam ergo die petiit ab uno, quonam pacto in cella sua ageret. Respondit ille: Usque ad vesperam jejuno, et comedo duo paxamalia. Tum Agatho: Præclara vivendi ratio, nec labori multum obnoxia. Ad alterum vero dixit: Tu autem, quomodo? Re-

γάρ τις νηστεύῃ ἔξ ἔξ, καὶ ἐκδῶ ἑαυτὸν εἰς μεγάλους κόπους καὶ ἐντολὰς, ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ· πάντες οἱ κόποι αὐτοῦ μάταιοί εἰσιν. Hoc est: *Nam si quis jejundet per sex et sex dies, et se magnis laboribus ac præceptis dedat, extra viam suam; omnes labores ejus inanes sunt.* Zinus interpres: *Quod si quis sine humilitate vel jejuniis incumbat, vel sese vehementer affligat, vel mandata conetur observare, ejus inanes esse labores.* Vides quantum intersit, Græcos auctores sua lingua editos habere. Sed nec feliciter translulit Evagrius Antiochenus ista Athanasii in *Vita Antonii*

(26) *Vit. Patr.* vii, 2.

(27) *Vit. Patr.* x, 42.

(28) *Vit. Patr.* iv, 7.

(29) *Vit. Patr.* x, 15; Joan. Geom. *Parad.* 69.



spendit: Post biduum jejunii, duos subcinericios A panes manduco. Et ait illi senex: Valde laboras, duo bella gerens. Quia si quis singulis diebus comederit, nec fuerit satius, defatigatur. Est vero alius, qui cupit per bidua jejunare, atque saturari. At tu duplicatio seu biduatim jejunans, nequaquam satiaris.

21. Frater seiscitatus est abbatem Agathonem de fornicatione; qui responsum dedit: Vade, ante Deum projice infirmitatem tuam, et habebis requiem.

22. Ægrotaverunt aliquando abbas Agatho, et alius senex. Recumbentibus autem illis in cella, frater quidam legens recitabat e libro Geneseos, venitque ad capitulum ubi dicit Jacob: *Joseph non est, Symeon non est, et Benjamin auferetis; et deducetis senectam meam cum tristitia ad infernum* <sup>53</sup>. Et senex cepit dicere: Non tibi sufficiunt alii decem, Pater Jacob? Ad quem Agatho: Desine, inquit, o senex. Si Deus comprobatur, quis audeat condemnare <sup>54</sup>?

23. Dixit abbas Agatho: Si quis mihi supra modum charus esset, et cognoscerem quod me ad peccatum deduceret, abscinderem illum a me.

24. Etiam dixit: Oportet ut homo qualibet hora attendat ad judicium Dei.

25. Cum fratres de charitate loquerentur, dixit abbas Joseph: Scimus nos quid sit charitas? Et retulit de abbate Agathone, quod habuerit scalpellum, cumque advenisset frater, ac illud pradicasset, non permiserit eum abire, nisi postquam scalpellum accepit.

26. (50) Dixit abbas Agatho: Si fieri posset ut invento leproso, darem illi corpus meum, ipsiusque acciperem, facerem libenter. Ea enim est perfecta charitas.

27. (51) Adbuc de illo aiebant, quod veniens aliquando ad civitatem ut venderet vasa sua, invenerit hominem peregrinum jacentem in platea ægrum, nec habentem qui ejus curam gereret; permanseritque cum eo senex, conducta cella, ac ex operis sui mercede pretium cellæ solverit, reliquam pecuniam ad infirmæ necessitatem insumens, et manserit tres menses, quousque ægrotus recuperasset sanitatem: atque ita ad cellam suam regressus fuerit cum pace.

28. Retulit abbas Daniel: Antequam venisset abbas Arsenius ad Patres meos, ipsi quoque manebant cum abbate Agathone. Diligebat autem abbas Agatho abbatem Alexandrum, quia erat mansuetus

γαι αὐτῷ ὁ γέρων· Κοπιᾶς τόνω, δύο πολέμους βα-  
στάζων· ὅτι ἐάν τις ἐσθίῃ καθ' ἡμέραν καὶ οὐ χορτά-  
ζεται, κοπιᾷ. Ἔστι δὲ ἄλλος, νηστεύειν θέλων δύο  
δύο καὶ χορτάζεσθαι· σὺ δὲ διπλᾶς νηστεύων οὐ χορ-  
τάζη.

κα'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀδελφὸν Ἀγάθωνα περὶ  
τῆς πορνείας. Καὶ λέγει αὐτῷ· Ὑπαγε, ρίψον ἐν-  
ώπιον τοῦ Θεοῦ τὴν ἀδυναμίαν <sup>57</sup> σου, καὶ ἔξεις ἀνά-  
παυσιν.

κβ'. Ἡσθάνησέ ποτε ὁ ἀδελφὸς Ἀγάθων καὶ ἄλλος τις  
τῶν γερόντων· Ἀνακειμένων δὲ αὐτῶν ἐν τῷ κελίῳ,  
ἀνεγίνωσκεν ὁ ἀδελφὸς εἰς τὴν Γένεσιν, καὶ ἔρχεται εἰς  
τὸ κεφάλαιον ὅπου λέγει ὁ Ἰακώβ· Ἰωσήφ οὐκ  
ἐστι, Συμεὼν οὐκ ἐστι, καὶ τὸν Βενιαμὴν λήψε-  
σθε· καὶ καθέξετέ <sup>58</sup> μου τὸ γῆρας μετὰ λύπης  
εἰς ἄδου (52). Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ γέρων εἶπεν· Οὐκ  
ἀρκοῦσί σοι οἱ ἄλλοι δέκα, ἀδελφὲ Ἰακώβ; Λέγει ὁ  
ἀδελφὸς Ἀγάθων· Παῦσαι, γέρων. Εἰ ὁ Θεὸς ὁ δικαίων,  
τίς ὁ κατακρίνων;

κγ'. Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ἀγάθων· Ἀγαπητός μου τις  
ἐάν ᾤ καθ' ὑπερβολὴν, καὶ γινῶ ὅτι κατάγει με εἰς  
ἐλάττωμα, ἀποκόπτω αὐτὸν ἀπ' ἐμοῦ.

κδ'. Εἶπε πάλιν· Χρὴ τὸν ἀνθρώπον εἶναι πᾶσαν  
ῥωαν προσέχοντα τῷ κριτηρίῳ τοῦ Θεοῦ.

κε'. Ἐλεγεν ὁ ἀδελφὸς Ἰωσήφ, ἀδελφῶν λαλούντων  
περὶ ἀγάπης, ὅτι Ἡμεῖς οἶδαμεν τί ἐστὶν ἀγάπη;  
Καὶ εἶπε περὶ τοῦ ἀδελφῆ Ἀγάθωνος, ὅτι σμιλίον <sup>59</sup>  
εἶχε, καὶ ἦλθε πρὸς αὐτὸν ἀδελφός, καὶ ἐπήνεσεν αὐ-  
τὸν, καὶ οὐκ ἀρῆκεν αὐτὸν ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἔλαθε τὸ  
σμιλίον.

κς'. Ἐλεγεν ὁ ἀδελφὸς Ἀγάθων, ὅτι Εἰ δυνατόν ᾤην  
μοι εὐρεῖν κελεφόν (55), καὶ δοῦναι αὐτῷ τὸ ἐμὸν  
σῶμα, καὶ λαθεῖν τὸ αὐτοῦ, ἡδέως εἶχον. Αὕτη γάρ  
ἐστὶν ἡ τελεία ἀγάπη.

κζ'. Ἐλεγεν πάλιν περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἐλθὼν ποτε πω-  
λῆσαι σκεύη ἐν τῇ πόλει, εὗρεν ἀνθρώπον ξένον ἐν τῇ  
πλατείᾳ ἐρριμμένον ἀρρώστον, μὴ ἔχοντα τὸν ἐπιμε-  
λούμενον· καὶ ἔμεινε σὺν αὐτῷ ὁ γέρων λαθὼν ἐνοι-  
κίον κελλίον, καὶ ἐκ τοῦ ἐργοχείρου παρεῖχε τὸ ἐνοί-  
κιον, καὶ τὰ λοιπὰ εἰς τὴν τοῦ ἀρρώστου χρεῖαν ἀν-  
ήλπισκε· καὶ ἔμεινε τετράμηνον, ἕως οὗ ἰάθη ὁ ἀρρώ-  
στος. Καὶ οὕτως ὁ γέρων ἀπῆλθεν εἰς τὸ κελλίον  
αὐτοῦ μετ' εἰρήνης.

κη'. Ἐλεγεν ὁ ἀδελφὸς Δανιήλ, ὅτι Πρὶν εἰλθῇ ὁ ἀδελφὸς  
Ἀρσένιος πρὸς τοὺς Πατέρας μου, καὶ αὐτοὶ ἔμειναν  
μετὰ τοῦ ἀδελφῆ Ἀγάθωνος. Ἠγάπα δὲ ὁ ἀδελφὸς Ἀγά-  
θων τὸν ἀδελφὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι ἀσκητὴς ᾤην καὶ

<sup>53</sup> Gen. xlii, 36, 38. <sup>54</sup> Rom. viii, 33, 34 <sup>55</sup> Al. δύναμιν. <sup>56</sup> Al. κατάξετε. <sup>57</sup> Al. σμιλάριον.

Antonii p. 456: Ἦν δ' ὅτε καὶ διὰ δύο, πολλάκις δὲ καὶ διὰ τεσσάρων μετελάμβανε, sic, Nonnunquam biduo triduoque sic permanens, quarta demum die reficiebatur.

(50) Raderi Viridar. iii, 6, 20.

(51) Vit. Patr. iii, 156; Rad. ib.

(52) Καθέξετέ μου τὸ γῆρας μετὰ λύπης εἰς

ἄδου. Certa emendatio κατάξετε. Ad quem textum Gen. xlii, 38, conspectis libris regis manu exaratis, inveni in 219, 810, 2416, ἥξεται. In illo autem qui signatur numero 1416, κατάξηται, cum littera e supra litteram η, quod est κατάξεται.

(55) Κελεφόν. Hoc de nomine Petavius et Salmasius scripserunt.



ἐπισεικῆς. Συνέβη δὲ ὅλους τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πλύνειν τὰ θρόνα εἰς τὸν ποταμόν· καὶ ὁ ἀββᾶς Ἀλέξανδρος ἐπισεικῶς ἐπλυνεν. Οἱ δὲ λοιποὶ ἀδελφοὶ εἶπον τῷ γέροντι· Ὁ ἀδελφὸς Ἀλέξανδρος οὐδὲν ποιεῖ. Καὶ θέλων αὐτοὺς θεραπεύσαι, εἶπεν αὐτῷ· Ἀδελφε Ἀλέξανδρε, καλῶς πλύνον αὐτὰ ὅτι λινάρια εἰσι. Καὶ ὡς ἤκουσεν ἐλυπήθη. Καὶ μετὰ ταῦτα παρεκάλεσεν αὐτὸν ὁ γέρων, λέγων· Μὴ γὰρ οὐκ ᾔδεις ὅτι καλῶς ποιεῖς; ἀλλὰ τοῦτο εἰπὼν σοι ἐπὶ αὐτῶν, ἵνα θεραπεύσω αὐτῶν τὸν λογισμὸν ἐν τῇ σῇ ὑπακοῇ, ἀδελφε.

κθ'. Διηγῆσαντο περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀγάθωνος, ὅτι ἐσπούδαζε ποιεῖν πᾶσαν ἐντολήν. Καὶ εἰ διέβαινον εἰς πορθμεῖον, αὐτὸς πρῶτος ἐκράτει τὴν κώπην· καὶ ὅτε παρέβαλον αὐτῷ ἀδελφοὶ, εὐθέως ἀπὸ τῆς εὐχῆς ἡ χεὶρ αὐτοῦ τὴν τράπεζαν ἐτίθει· ἦν γὰρ μεστὸς ἀγάπης Θεοῦ. Μέλλοντος δὲ αὐτοῦ τελευτᾶν, ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας ἀνεωγμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς μὴ κινουμένους. Ἐνύξαν δὲ αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ λέγοντες· Ἀββᾶ Ἀγάθων, ποῦ εἶ; λέγει αὐτοῖς· Ἐνώπιον τοῦ κριτηρίου τοῦ Θεοῦ ἵσταμαι. Λέγουσιν αὐτῷ· Καὶ σὺ φοβῇ, Πάτερ; λέγει αὐτοῖς· Τέως ἐποίησα τὴν δύναμίν μου εἰς τὸ φυλάξαι τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ἀνθρωπὸς εἰμι· πόθεν οἶδα εἰ τὸ ἔργον μου εὐηρέστησε τῷ Θεῷ; Λέγουσιν αὐτῷ οἱ ἀδελφοὶ· Οὐκ εἰ παποιθῶς ἐπὶ τὸ ἔργον σου, ὅτι κατὰ Θεὸν ἐστίν; λέγει ὁ γέρων· Οὐ θαρρῶ, εἰ μὴ τῷ Θεῷ ἀπαντήσω. Ἔτερον γὰρ ἐστὶ τὸ τοῦ Θεοῦ κριτήριον, καὶ ἕτερον τὸ τῶν ἀνθρώπων. Ὡς δὲ ἤθελον ἐρωτῆσαι αὐτὸν ἕτερον λόγον, λέγει αὐτοῖς· Ποίησατε ἀγάπην, μὴ λαλεῖτε ἄρτι μετ' ἐμοῦ, ὅτι ἀσχολοῦμαι. Καὶ ἐτελειώθη <sup>60</sup> ἐν χαρᾷ. Ἐώρων γὰρ αὐτὸν ἀναγόμενον, ὃν τρόπον τις ἀσπάζεται τοὺς ἑαυτοῦ φίλους καὶ ἀγαπητούς. Εἶχε δὲ φυλακὴν μεγάλην ἐν πᾶσι, καὶ ἔλεγεν· Ἄνευ φυλακῆς μεγάλης οὐ προβαίνει ἀνθρώπος οὔτε εἰς μίαν ἀρετήν.

λ'. Εἰσῆλθέ ποτε ὁ ἀββᾶς Ἀγάθων εἰς τὴν πόλιν πωλῆσαι μικρὰ σκεύη, καὶ εὗρίσκει τινὰ λελωθημένον <sup>61</sup> παρὰ τὴν ὁδόν. Λέγει αὐτῷ ὁ λελωθημένος· Ποῦ ὑπάγεις; λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀγάθων· Εἰς τὴν πόλιν πωλῆσαι σκεύη. Λέγει αὐτῷ· Ποίησον ἀγάπην, καὶ ἄρὸν με ἔχε. Καὶ βαστάσας αὐτὸν, ἀπήνεγκεν εἰς τὴν πόλιν. Λέγει αὐτῷ· Ὅπου πωλεῖς τὰ σκεύη, ἔχε με θές. Ἐποίησε δὲ οὕτως. Καὶ ὅτε ἐπώλησε σκεῦος, ἔλεγεν αὐτῷ ὁ λελωθημένος· Πόσου ἐπώλησας αὐτό; Καὶ ἔλεγε τόσου. Καὶ ἔλεγεν αὐτῷ· Ἀγόρασόν μοι πλακοῦντιν <sup>62</sup>. Καὶ ἠγόραζε. Καὶ πάλιν ἐπώλει ἄλλο σκεῦος. Καὶ ἔλεγε· Καὶ τοῦτο πόσου; Καὶ ἔλεγε· Τόσου. Καὶ ἔλεγεν αὐτῷ· Ἀγόρασόν μοι τόδε. Καὶ ἠγόραζε. Μετά οὖν τὸ πωλῆσαι ὅλα τὰ σκεύη, καὶ θέλαιν ἀπελθεῖν, λέγει αὐτῷ ὁ λελωθημένος· Ὑπάγεις; λέγει αὐτῷ· Ναί. Καὶ λέγει· Ποίησον πάλιν ἀγάπην, καὶ ἄρὸν ὅπου με εὔρες. Καὶ βαστάσας αὐτὸν, ἤνεγκεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Καὶ λέγει αὐτῷ· Εὐλογημένος εἶ, Ἀγάθων, ὑπὸ Κυρίου ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Καὶ ἄρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ οὐδένα εἶδεν· ἦν γὰρ ἄγγελος Κυρίου ἐλθὼν δοκιμάσαι αὐτόν.

A ac in exercitatione monastica diligens. Accidit porro ut omnes ejus discipuli seapos lavarent in flumine; et abbas Alexander lavabat moderate. Ceteri vero fratres dixerunt seni: Frater Alexander nihil facit. Unde volens eis mederi, ait illi: Frater Alexander, recte lava eos; lini enim sunt. Utque is audivit, acerbè tulit. Et postea solatus est eum senex his verbis: An nesciebam te recte agere? Verum id tibi coram illis dixi, frater, quo eorum animum in tua obedientia curarem.

29. Commemoraverunt de abbate Agathone, quod omne mandatum exsequi contenderet. Et in navi si trajiciebat, primus ipse tractabat remum. Cum adventassent fratres, statim post precem, manus ejus mensam apponebat. Plenus enim erat charitate Dei. (34) Ceterum quando mortis tempus appropinquavit, tres dies mansit oculis apertis immotisque. Fratres autem pulsaverunt eum, dixeruntque: Abba Agatho, ubinam es? Respondit eis: Sio ante tribunal Dei. (35) Ainnt: Etiam tu times, Pater? Ille: Antea quod potui feci ut observarem mandata Dei; sed homo sum: unde sciam utrum Deo placuerit opus meum? Dicunt ei fratres: Non confidis in opere tuo, quod secundum Deum sit? Respondit senex: Non habeo fiduciam, nisi Deo occurrero. Aliud enim est judicium Dei, aliud hominum. Cumque vellent eum alia de re percentari, ait illis: Charitatis opus peragite, ne amplius mecum loquamini: sum quippe occupatus. Et excessit e vita cum gaudio. Viderunt siquidem eum eductum, quo modo quis salutat amicos suos dilectosque. Habuit porro in cunctis magnam custodiam; et dicere solebat, absque ingenti custodia hominem neque ad unam virtutem progredi.

30. Ingressus quodam tempore in civitatem abbas Agatho ad vendenda vascula, reperit in via leprosum: qui sciscitatus est, quo iret. Respondit abbas Agatho: Ad urbem, venditum vasa. Tunc leprosus infit: Fac charitatem, eo me tolle. Et portans eum, adduxit in civitatem. Iterum ille: Ubi vendere soles vasa, ibi me pone. Ita fecit. Cumque vendidisset vas, petiit ab eo leprosus, quanti vendidisset. Tanti, inquit. Tum is: Eme mihi placentiam. Emit. Iterum aliud vas vendidit. Et ille: Hoc vero quanti? Tanti, inquit. Leprosus: Eme mihi hoc. Emit abbas. Cum ergo vendidisset omnia vasa, velletque abire, dixit ei leprosus: Recedis? Respondit: Etiam. Tum ille: Adhuc opus charitatis exerce, refer me quo loco invenisti. Portavitque eum, et ad suum locum restituit. Tunc dixit ei: Benedictus es Agatho a Domino in caelo et in terra. Levatisque oculis abbas neminem amplius vidit. Erat enim angelus Domini qui venerat ut probaret eum.

<sup>60</sup> Al. inser. εὐθέως. <sup>61</sup> Al. inser. ἐρριμμένον.

<sup>62</sup> Al. πλακοῦντας et πλακοῦντα.



## De abbate Ammona.

## A

## Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀμμωνᾶ.

1. (36) Frater interrogavit abbatem Ammonam, dicens : Profer mihi verbum. Ait senex : Vade, talem habe cogitationem, qualem rei qui in carcere versantur. Illi namque semper interrogant accedentes viros, ubinam degat præsides, et quando venturus sit ; atque ex expectatione plorant. Pari modo monachus debet semper attendere, ac animam suam objurgare, dicendo : Væ mihi ! Quomodo potero astare ad tribunal Christi ? quidve habebō defensionis coram illo ? Si ita assidue meditatus fueris, poteris consequi salutem.

2. (37) Memorabant de abbate Ammona, quod basiliscum occiderit. Nam profectus in desertum ad hauriendam aquam e lacu, cum vidisset basiliscum, sese in faciem prostravit, ac dixit : Domine, aut ego moriar, aut iste. Statimque basiliscus virtute Christi crepuit.

3. (38) Dixit abbas Ammonas : Per quatuordecim annos in Sceti commoratus oravi Deum die ac nocte, ut mihi vim largiretur vincendi iram.

4. (39) Narravit quidam Patrum, quod ad Cellia erat aliquis senex laboriosus, ferens mattam. Is abiens venit ad abbatem Ammonam. Qui cernens eum matta vestitum, dixit : Hæc tibi nihil prodest. Interrogavit autem senex, dicens : Tres cogitationes mihi faciunt molestiam, vel per solitudines vagari, vel ad peregrinum locum abire, ubi nemo cognoscat me ; vel denique ut in cellam me includam, occurrens nemini, ac post biduum comedens. Ait illi abbas Ammonas : Nullum e tribus expedit ut facias ; sed potius sede in cella tua, et parum comedere singulis diebus : atque habeto semper in corde tuo publicani sermonem <sup>63</sup>, poterisque salvus fieri.

5. Fratribus accidit afflictio in loco eorum ; ac volentes locum relinquere profecti sunt ad abbatem Ammonam. Ecce autem senex navigio devehebatur. Qui videns illos ad fluminis littus iter agentes, dixit nautis : Me ad terram demittite. Et vocatis fratribus, dixit eis : Ego sum Ammonas, quem convenire cupitis. Solatusque ipsorum corda, remisit eos unde venerant. Non enim quod contigerat nocebat animæ, sed humana erat vexatio.

6. Venit aliquando abbas Ammonas ut trajiceret flumen, ac reperto instructo promptoque pontone, assedit. Ecce autem alia navis, eo deducta, vectores trajiciebat. Dicunt ei : Veni etiam, tu abba, trajice nobiscum. Respondit ille : Nisi in publicum pontonem non ascendo. Habebat autem fasciculum palmeorum ramusculorum, et sedebat plectam te-

α'. Ἀδελφός ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ἀμμωνᾶν, λέγων· Εἰπέ μοι ῥῆμα. Καὶ λέγει ὁ γέρον· Ὑπαγε, ποίησον τὸν λογισμόν σου, ὥσπερ οἱ κακοῦργοι ποιοῦσιν οἱ ὄντες ἐν τῇ φυλακῇ. Ἐκεῖνοι γὰρ ἐρωτῶσιν ἀεὶ τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ ἔστιν ὁ ἡγεμὼν καὶ πότε ἔρχεται, καὶ ἀπὸ τῆς προσδοκίας κλαίουσιν. Οὕτως καὶ ὁ μοναχὸς ὀφείλει διαπαντὸς προσέχειν, καὶ ἐλέγχειν τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, λέγων· Οὐαὶ μοι ! Πῶς ἔχω παραστῆναι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ ; καὶ πῶς ἔχω αὐτῷ ἀπολογήσασθαι ; Ἐὰν οὕτως μελετήσῃς διαπαντὸς, δύνασαι σωθῆναι.

β'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀμμωνᾶ, ὅτι καὶ βασιλίσκον ἀπέκτεινεν. Ἀπελθὼν γὰρ εἰς τὴν ἔρημον ἀντλήσαι ὕδωρ ἀπὸ λάκκου, καὶ ἰδὼν τὸν βασιλίσκον, ἔβαλεν αὐτὸν ἐπὶ πρόσωπον, λέγων· Κύριε, εἰ ἐγὼ ἔχω ἀποθανεῖν, ἢ οὗτος. Καὶ εὐθέως ὁ βασιλίσκος ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Χριστοῦ διεβρόχθη.

γ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς, ὅτι δεκατέσσαρα ἔτη ἐποίησα ἐν Σκήτει δεόμενος τοῦ Θεοῦ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἵνα μοι χαρίσῃται νικῆσαι τὴν ὀργήν.

δ'. Διηγῆσά τινες τῶν Πατέρων, ὅτι ἦν τις γέρον πονηρὸς εἰς τὰ Κελλία (40), φορῶν ψιάθιον· καὶ ἀπελθὼν παρέβαλε τῷ ἀββᾶ Ἀμμωνᾶ. Εἶδε δὲ αὐτὸν ὁ γέρον φοροῦντα τὸ ψιάθιον, καὶ λέγει αὐτῷ· Τοῦτο οὐδὲν σε ὠφελεῖ. Καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ γέρον, λέγων· Τρεῖς λογισμοὶ ὀχλοῦσί μοι· ἢ τὸ πλάζεσθαι ἐν ταῖς ἐρήμοις <sup>64</sup> (41), ἢ ἵνα ἀπέλθω ἐπὶ ξένης ὁδοῦ οὐδεὶς με ἐπιγινώσκει, ἢ ἵνα ἐγκλείσω ἑαυτὸν εἰς κελλίον, καὶ μηδενὶ ἀπαντήσω, διὰ δύο ἐσθίων. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς· Οὐδὲν ἐκ τῶν τριῶν συμφέρει σοι ποιῆσαι· ἀλλὰ μᾶλλον κάθου εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ ἐσθιε μικρὸν καθ' ἡμέραν· καὶ ἔχε διαπαντὸς τὸν λόγον τοῦ τελώνου ἐν τῇ καρδίᾳ σου· καὶ δύνασαι σωθῆναι.

ε'. Ἀδελφοὶς συνέβη θλίψις ἐν τῷ τόπῳ αὐτῶν, καὶ θέλοντες καταλιπεῖν αὐτὸν, ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀμμωνᾶν. Καὶ ἰδοὺ ὁ γέρον κατέπλεε, καὶ ἰδὼν αὐτοὺς παρὰ τὴν ὄχθαν ὁδεύοντας τοῦ ποταμοῦ, εἶπε τοῖς ναύταις· Βάλετέ με εἰς τὴν γῆν. Καὶ καλέσας τοὺς ἀδελφοὺς εἶπεν αὐτοῖς· Ἐγὼ εἰμι Ἀμμωνᾶς, πρὸς ὃν θέλετε ἐλθεῖν. Καὶ παρακαλέσας αὐτῶν τὰς καρδίας, ἐποίησεν αὐτοὺς ὑποστρέψαι ὅθεν ἐξῆλθον. Οὐ γὰρ εἶχε τὸ πρᾶγμα ζημίαν ψυχῆς, ἀλλὰ θλίψιν ἀνθρωπίνην.

ς'. Ἦλθέ ποτε ὁ ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς περάσαι τὸν ποταμόν, καὶ εὔρε τὸ πορθμεῖον φιλοκαλημένον <sup>65</sup>, καὶ παρεκαθέσθη αὐτῷ· καὶ ἰδοὺ ἄλλο σκάφος εἰς τὸν τόπον ἦλθε, καὶ ἐπέρασε τοὺς ὄντας ἀνθρώπους. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Δεῦρο καὶ σὺ ἀββᾶ, πέρασον μεθ' ἡμῶν. Ὁ δὲ λέγει· Εἰ μὴ εἰς τὸ δημόσιον πορθμεῖον οὐκ ἀναβαίνω. Εἶχε δὲ δέσμην θαλλίων, καὶ ἐκάθητο πλέκων σει-

<sup>63</sup> Luc. xviii, 25. <sup>64</sup> Al. πελάζεσθαι ἐν τῇ ἐρήμῳ.

<sup>65</sup> Al. πεφιλοκαλημένον.

(36) Vit. Patr. iii, 2 ; L. Climac. p. 418, Anastas. quæst. 155.

(37) Vit. Patr. iii, 214.

(38) Vit. Patr. vii, 3.

(39) Vit. Patr. x, 16.

(40) Εἰς τὰ Κελλία. Pelagius, in cella. Cella pro

Cellia. Locus est celebris in Ægypti eremo, a multitudine cellularum nuncupatus, Cellia, Cellæ, Cellulæ.

(41) Τὸ πλάζεσθαι ἐν ταῖς ἐρήμοις. Interpres idem : Ut alicubi in eremo recedam. Legebat πειλάζεσθαι.



ρὰν, καὶ πάλιν λύων αὐτήν, ἕως οὗ γέγονε τὸ <sup>66</sup> πορ-  
θμεῖον. Καὶ οὕτως ἐπέρασεν. Ἐθαλον οὖν αὐτῷ οἱ  
ἀδελφοὶ μετάνοιαν, λέγοντες· Τί τοῦτο ἐποίησας; Καὶ  
λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Ἵνα μὴ πάντοτε σπουδάζοντος  
τοῦ λογισμοῦ περιπατῶ. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὑπόδειγμά  
ἐστίν, ἵνα μετὰ καταστάσεως βαδίζωμεν τὴν ὁδὸν τοῦ  
Θεοῦ.

ζ'. Ἀπῆλθέ ποτε ὁ ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς παραβαλεῖν  
τῷ ἀββᾷ Ἀντωνίῳ, καὶ ἐπλανήθη τὴν ὁδόν· καὶ καθ-  
ίσας ἐκοιμήθη μικρόν· καὶ ἀναστὰς ἐκ τοῦ ὕπνου,  
εὗξατο τῷ Θεῷ, λέγων· Δέομαί σου, Κύριε ὁ Θεός  
μου, μὴ ἀπολέσης τὸ πλάσμα σου. Καὶ ὤφθη αὐτῷ  
ὡς χεὶρ ἀνθρώπου κρεμασμένη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, δει-  
κνύουσα αὐτῷ τὴν ὁδόν, ἕως οὗ ἦλθε καὶ ἔστη κατὰ  
τοῦ σπηλαίου τοῦ ἀββᾶ Ἀντωνίου.

η'. Τούτῳ τῷ ἀββᾷ Ἀμμωνᾷ προσφῆτευσεν ὁ ἀβ- B  
βᾶς Ἀντώνιος, λέγων, ὅτι Ἐχεις προκόψαι εἰς τὸν  
φόβον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐξω τοῦ κελλίου,  
καὶ ἔδειξεν αὐτῷ λίθον, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὑθρίσον  
τὸν λίθον τοῦτον καὶ τύψον αὐτόν. Ὁ δὲ ἐποίησεν  
οὕτως. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος· Μὴ ἐλά-  
λησεν ὁ λίθος; Ὁ δὲ εἶπεν· Οὐχί. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ  
ἀββᾶς Ἀντώνιος· Οὕτω καὶ σὺ καταλαβεῖν μέλλεις  
τοῦτο τὸ μέτρον. Ὁ καὶ ἐγένετο. Προέκοψε γὰρ ὁ  
ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς οὕτως, ὡς ἀπὸ πολλῆς ἀγαθότητος  
μηκέτι εἰδέναι τὴν κακίαν. Ἐν οἷς γενομένου αὐτοῦ  
ἐπισκόπου, προσήνεγκαν αὐτῷ παρθένον λαβοῦσαν ἐν  
γαστρὶ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ὁ δεῖνα ἐποίησε τοῦτο·  
δὸς αὐτοῖς ἐπιτιμίαν. Ὁ δὲ σφραγίσας αὐτῆς τὴν κοι-  
λίαν, ἐκέλευσε δοθῆναι αὐτῇ ἕξ ζυγὰς σινδονίων, λέ- C  
γων· Μήποτε ὡς ἀπέρχεται γεννησαί, ἀποθάνῃ ἢ  
αὐτὴ ἢ τὸ παιδίον, καὶ μὴ εὖρη κηδευθῆναι. Λέγουσιν  
αὐτῷ οἱ κατ' αὐτῆς ἐντυχόντες· Τί τοῦτο ἐποίησας;  
δὸς αὐτοῖς ἐπιτιμίαν. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· Βλέπετε,  
ἀδελφοί, ὅτι ἐγγύς ἐστι τοῦ θανάτου· καὶ τί ἔχω ἐγὼ  
ποιῆσαι; Καὶ ἀπέλυσεν αὐτήν· καὶ οὐκ ἐτόλμησεν ὁ  
γέρων κατακρῖναι τινα.

θ'. Ἐλεγον περὶ αὐτοῦ, ὅτι τινὲς ἦλθον δικασθῆ-  
ναι παρ' αὐτῷ. Ὁ δὲ γέρων ἐμωροποιεῖ. Καὶ ἰδοὺ  
γυνὴ τις ἔστη πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν <sup>67</sup>· Οὗτος ὁ  
γέρων σαλός ἐστιν. Ἦκουσεν οὖν αὐτῆς ὁ γέρων, καὶ  
φωνήσας αὐτήν λέγει· Πόσους κόπους ἐποίησα ἐν  
ταῖς ἐρήμοις, ἵνα κτήσωμαι τὴν σαλότητα ταύτην,  
καὶ διὰ σὲ ἔχω ἀπολέσαι αὐτὴν σήμερον!

ι'. Ἦλθέ ποτε ὁ ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς εἰς τόπον γεύ- D  
σασθαι, καὶ ἦν ἐκεῖ εἷς ἔχων φήμην κακὴν· καὶ συνέβη  
ἐλθεῖν τὴν γυναῖκα, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὸ κελλίον τοῦ  
ἀδελφοῦ τοῦ ἔχοντος τὴν κακὴν φήμην. Μαθόντες οὖν  
οἱ οἰκοῦντες εἰς τὸν τόπον ἐκαῖνον, ἐταράχθησαν, καὶ  
συνήχθησαν, ὥστε διώξαι αὐτὸν ἐκ τοῦ κελλίου. Καὶ  
γινόντες ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Ἀμμωνᾶς εἰς τὸν τόπον  
ἐκαῖνόν ἐστιν, ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτόν, ὥπως  
παραγένηται σὺν αὐτοῖς. Ὡς δὲ γινῶ ὁ ἀδελφός, λα-  
βὼν τὴν γυναῖκα ἔκρυψεν εἰς πύθον μέγαν. Παραγε-  
νομένου δὲ τοῦ πλήθους, εἶδεν ὁ ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς τὸ

xens, iterumque solvens eam, quandiu in pontone  
stetit. Atque ita transiit. Igitur fratres corpore  
flexo petierunt, cur id fecisset. Ait senex : Ne sem-  
per intenta mente incederem. Sed et illud exemplo  
est, uti composite in via Dei gradiamur.

7. Profectus aliquando abbas Ammonas ad abba-  
tem Antonium, a via aberravit; sedensque dormiit  
parumper: dein e somno excitatus, oravit Deum,  
sic: Obsecro te, Domine Deus meus, ne creaturam  
tuam patiaris perire. Tunc apparuit ei velut manus  
hominis e caelo suspensa, ostendens viam, quousque  
pervenisset ac stetisset ante abbatis Antonii spe-  
luncam.

8. (42) Huic abbati Ammonae praedixit abbas An-  
tonius, quod in timore Dei progressum facturus  
esset. Ac eduxit eum e cella, ostensoque lapide,  
dixit: Convicia jace in hunc lapidem, et illum ver-  
bera. Ille vero ita fecit. Ait illi abbas Antonius:  
Num locutus est lapis? Respondit: Nequaquam.  
Tum Antonius: Ita tu ad eam mensuram perven-  
turus es. Quod et evenit. Adeo enim profecit abbas  
Ammonas, ut prae multa bonitate, non amplius  
nosset malitiam. Itaque cum ad episcopatum eve-  
ctus fuisset, obtulerunt ei puellam praegnantem, et  
dixerunt: Ille hoc patravit; injunge illis peccati  
sui poenam. At Ammonas signo crucis super puellae  
uterum facto, jussit ei dari sex sindonum paria,  
dicens: Ne dum ad partum venerit, aut ipsa, aut  
infans obeat, nec sit unde sepultura fiat. Aiunt ei  
qui feminam accusaturi advenerant: Quare hoc fe-  
cisti? Impone illis poenitentiae muletam. Ille ad  
eos: Videtis, fratres, prope mortem est; quid ego  
agere debeo? Tum dimisit eam; nec ausus est se-  
nex quemquam condemnare.

9. (43) De illo referebant, quod accesserint ad  
eum quidam, ut judicarentur. Senex autem stultum  
simulabat. Et ecce quaedam mulier quae prope illum  
stabat, dixit: Iste senex e fatuis est. Audivit ergo  
mulierem senex, vocataque ea dixit: Quantos labo-  
res in solitudinibus tuli, ut hanc fatuitatem acqui-  
rerem; hodie vero propter te perditurus sum illam!

10. (44) Venit aliquando abbas Ammonas ad  
quemdam locum manducaturus, ubi degebat homo  
mae famae: contigit autem ut mulier ingrederetur  
in cellam fratris illius prava fama laborantis. Quo  
comperto incolae loci, perturbati sunt, et convene-  
runt, ut eum e cella expellerent. Cumque cognovis-  
sent episcopum Ammonam adesse, adeuntes roga-  
verunt eum ut cum illis accederet. Postquam vero  
rem frater rescivit, acceptam mulierem occultavit  
in magno dolio. Adventante ergo multitudine, quod  
fecerat scivit abbas Ammonas, sed propter Deum

<sup>66</sup> F. εἰς τό. <sup>67</sup> Al. ἔλεγε τῇ πλησίον αὐτῆς.

(42) Appen. 1000, n. 8.

(43) Vit. Patr. xv, 12.

(44) Doroth. Doctr. 6.



obtextit negotium; et ingressus sedit supra dolium, jussitque investigari per cellam. Ubi igitur cuncta rimati sunt, nec feminam invenerunt, dixit abbas Ammonas: Quid hoc est? Deus vobis veniam concedat. Tam precibus lassis, jussit omnes secedere; et apprehensa manu fratris, ait: Attende tibi, frater. Enque abito ablit.

11. (45) Interrogatus abbas Ammonas, quænam esset *via angusta et arcta*<sup>68</sup>, respondit: Via angusta et arcta, hæc est: vim inferre cogitationibus suis, atque Dei causa abscindere voluntates suas. Hoc etiam est illud: *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te*<sup>69</sup>.

*De abbate Achila.*

1. (46) Venerunt aliquando tres senes ad abbatem Achilam, quorum unus in mala erat existimatione. Et ait unus senum: Abba, fac mihi sagenam. Respondit ille: Non facio. Alius rogavit: Facito ex charitate, ut tui memoriam habeamus in monasterio. Excepit: Non mihi vacat. Tertius, ille malæ famæ homo, dixit ei: Abba, sagenam mihi confice, ut e manibus tuis habeam. Statim autem dedit ei responsum: Tibi conficiam. Duo itaque alii senes secreto dixerunt Achilæ: Quare nobis rogantibus, noluit facere, huic autem promisisti te facturum? Tum illis senex: Vobis dixi: Non facio; nec contristati fuistis, quasi occupato me; huic vero si non fecero, dicturus est: Propter peccatum meum auditum, senex noluit facere; et statim incidimus funem. Excitavi ergo animum ejus, ne tristitia ipse absorberetur.

2. Narravit abbas Betimes: Cum aliquando in Scetim descenderem, dederunt mihi nonnulli pauca poma, ut offerrem senibus. Et pulsavi ad cellam abbatis Achilæ, quo darem illi. Dixit autem: Vere, frater, nolim pulses mihi nunc, quævis manna esset; nec ad aliam cellam pergas. Itaque recessi in cellam meam, et ad ecclesiam poma detuli.

3. (47) Venit aliquando abbas Achilas ad cellam abbatis Isaïæ in Sceti; et invenit eum comedentem: miserat autem in scutellam sal cum aqua. Porro senex conspicatus quod cavillum occultasset post plectam, dixit ei: Eloquere mihi, quid manducabas? Respondit ille: Ignosce mihi, abba; palmas incidebam, et ascendi ad æstum; misique in os meum bucceam cum sale; sed exaruerant ex æstu fauces meæ, nec descendere poterat buccella: capropter, coactus sum mittere parum aquæ in sal, ut ita comedere valerem. Sed ignosce mihi. Tum dixit senex: Venite, videte Isaïam sorbentem jus in Sceti. Si jus vis manducare, perge in Ægyptum.

γενόμενον, καὶ διὰ τὸν Θεὸν ἐσκέπασε τὸ πρᾶγμα· καὶ εἰσελθὼν ἐκάθισεν ἐπάνω τοῦ πίθου, καὶ ἐκέλευσε ζητηθῆναι τὸ καλλίον. Ὡς οὖν ἐψηλάφησαν, καὶ οὐχ εὗρον τὴν γυναῖκα, εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ἀμμωνᾶς· Τί ἐστὶ τοῦτο; ὁ Θεὸς συγχωρήσει ὁ ὡμῶν. Καὶ εὐξάμενος ἐποίησε πάντας ἀναχωρῆσαι· καὶ κατασχὼν τὴν χεῖρα τοῦ ἀδελφοῦ, εἶπεν αὐτῷ· Πρόσεχε σεαυτῷ, ἀδελφέ. Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἀνεχώρησεν.

ια'. Ἠρωτήθη ὁ ἀδελφὸς Ἀμμωνᾶς, τίς ἐστὶν ἡ ὁδὸς ἡ στενὴ καὶ τεθλιμμένη καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἡ ὁδὸς ἡ στενὴ καὶ τεθλιμμένη αὕτη ἐστὶ· τὸ βιάζεσθαι τοὺς λογισμοὺς ἑαυτοῦ, καὶ κόπτειν διὰ τὸν Θεὸν τὰ ἴδια θελήματα· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ, Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι.

*Περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀχιλλᾶ*<sup>71</sup>.

B

α'. Παρέβαλλον ποτε τρεῖς γέροντες τῷ ἀδελφῷ Ἀχιλλᾷ, καὶ ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν εἶχε φήμην κακὴν. Εἶπε δὲ αὐτῷ εἷς τῶν γερόντων· Ἀδελφῶ, ποιήσόν μοι μίαν σαγήνην. Ὁ δὲ εἶπεν· Οὐ ποιοῦ. Καὶ ὁ ἄλλος εἶπε· Ποιήτρον ἀγάπην, ἵνα ἔχωμέν σου μνημόσυνον εἰς τὴν μονήν. Ὁ δὲ ἔφη· Οὐ σχολάζω. Λέγει αὐτῷ ὁ ἄλλος ὁ ἔχων τὴν κακὴν φήμην· Ἐμοὶ ποιήσον<sup>72</sup> μίαν σαγήνην, ἵνα ἐκ τῶν χειρῶν σου ἔχω, ἀδελφῶ. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εὐθέως εἶπεν αὐτῷ· Ἐγὼ σοι ποιοῦ. Καὶ εἶπον αὐτῷ κατ' ἰδίαν αἱ δύο γέροντες· Πῶς ἡμεῖς παρεκαλέσαμεν σε, καὶ οὐκ ἠθέλησας ἡμῖν ποιῆσαι, καὶ τοῦτω εἶπας· Ἐγὼ σοι ποιοῦ; Λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Εἶπον ὡμῶν, Οὐ ποιοῦ, καὶ οὐκ ἐλυπήθητε, ὡς μὴ σχολάζοντός μου· τοῦτω δὲ ἐὰν μὴ ποιήσω, ἔρεῖ, ὅτι διὰ τὴν ἁμαρτίαν μου ἀκούσας ὁ γέρων οὐκ ἠθέλησε ποιῆσαι· καὶ εὐθέως κόπτομεν τὸ σχολιόν. Διότι οὖν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, ἵνα μὴ τῇ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος.

C

β'. Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Βητίμης<sup>73</sup>, ὅτι Καταβαίνοντός μου ποτε εἰς Σκήτιν, ἔδωκάν μοι τινες ὀλίγα μῆλα, ἵνα δώσω τοῖς γέρουσι. Καὶ ἔκρουσα εἰς τὸ καλλίον τοῦ ἀδελφοῦ Ἀχιλλᾶ, ἵνα δώσω αὐτῷ. Ὁ δὲ ἔφη· Ἑύσει, ἀδελφέ, οὐκ ἠθέλον ἵνα κρούσης μοι ἄρτι, εἰ ἦν μάννα· μηδὲ εἰς ἄλλο καλλίον ἀπέλ(η)ς. Ἀναχώρησα οὖν εἰς τὸ καλλίον μου, καὶ ἀνήμεγα αὐτὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

γ'. Ἠλθέ ποτε ὁ ἀδελφὸς Ἀχιλλᾶς εἰς τὸ καλλίον τοῦ ἀδελφοῦ Ἡσαΐου ἐν Σκήτει, καὶ εὗρεν αὐτὸν ἐσθίοντα· ἦν δὲ βαλὼν εἰς τὸ πινάκιν ἄλας καὶ ὕδωρ. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ γέρων ὅτι ἐκρυψεν αὐτὸ ὀπίσω τῆς σειρᾶς, λέγει αὐτῷ· Εἰπέ μοι, τί ἔσθιες; Ὁ δὲ εἶπε· Συγχώρησόν μοι, ἀδελφῶ, ὅτι θαλλία ἐκοπτον, καὶ ἀνῆλθον εἰς τὸ καῦμα, καὶ ἔβαλον εἰς τὸ στόμα μου ψωμὸν μετὰ ἄλατος· καὶ ἐξηράνθη ὁ ψάρυξ μου ἀπὸ τοῦ καύματος, καὶ οὐ κατέβαιναν ὁ ψωμός· διὰ τοῦτο, ἠναγκάσθην βαλεῖν μικρὸν ὕδωρ εἰς τὸ ἄλας, ἵνα οὕτως δυνηθῶ γεύσασθαι. Ἀλλὰ συγχώρησόν μοι. Καὶ λέγει ὁ γέρων· Δεῦτε, ἴδετε Ἡσαΐαν ζωμὸν ἐσθίοντα ἐν Σκήτει. Εἰ ζωμὸν θέλεις ἐσθίειν, ὕπαγε εἰς Αἴγυπτον.

<sup>68</sup> Matth. vii, 14. <sup>69</sup> Matth. xix, 27. <sup>70</sup> Al. συγχωρῆσαι. <sup>71</sup> Al. Ἀχιλλᾶ. <sup>72</sup> Abest ab al. <sup>73</sup> Al. Βητίμιος.

(45) Vit. Patr. x, 81.

(46) Vit. Patr. x, 14.

(47) Vit. Patr. iv, 10; Joan. Geom. Parad. c. 1.



δ'. Παρέβαλε τις τῶν γερόντων τῷ Ἀββᾷ Ἀχιλᾷ, καὶ θεωρεῖ αὐτὸν ῥίψαντα αἷμα ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ· καὶ ἠρώτησεν αὐτόν· Τί ἐστὶ τοῦτο, Πάτερ; Καὶ εἶπεν ὁ γέρον· ὅτι Λόγος ἐστὶν ἀδελφοῦ λελυπηκότος με, καὶ ἠγωνισάμην τοῦ μὴ ἀνυπερβῆναι αὐτῷ (48), καὶ ἐδεήθην Θεοῦ ἵνα ἀρθῇ ἀπ' ἐμοῦ· καὶ γέγονεν ὁ λόγος ὡς αἷμα ἐν τῷ στόματί μου, καὶ ἐπτυσσα αὐτόν, καὶ ἀνεπάτην, καὶ τὴν λύπην ἐπελαθόμην.

ε'. Ἐλεγεν ὁ Ἀββᾶς Ἀμμώης, ὅτι Παρεβάλομεν ἐγὼ καὶ ὁ Ἀββᾶς Βητίμης τῷ Ἀββᾷ Ἀχιλᾷ καὶ ἠκούσαμεν αὐτοῦ μελετῶντος τὸν λόγον τοῦτον· Μὴ φοβοῦ, Ἰακώβ, καταβῆναι εἰς Αἴγυπτον. Καὶ ἐπὶ πολλὸν ἔμεινε μελετῶν τὸν λόγον τοῦτον. Καὶ ὡς ἐκρούσαμεν, ἤνοιξεν ἡμῖν, καὶ ἐπηρώτησε· Πόθεν ἐστέ; Καὶ φοβηθέντες εἰπεῖν, Ἐκ τῶν Κελλίων, εἶπαμεν, Ἐκ τοῦ ὄρους τῆς Νιτρίας. Καὶ λέγει· Τί ὑμῖν ποιήσω ὅτι ἀπὸ μακρόθεν ἐστέ; καὶ εἰσήγαγεν ἡμᾶς. Καὶ εὖρομεν αὐτὸν ἐργαζόμενον τὴν νύκτα πολλὴν σειράν, καὶ ἠρωτήσαμεν αὐτόν εἰπεῖν ἡμῖν λόγον. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐγὼ ἀπὸ ὧς ἄρτι ἔπλεξα εἰκοσιν ὀργυίας, καὶ φύσει οὐ χρήζω αὐτῶν· ἀλλὰ μήπως ἀγανακτήσῃ ὁ Θεός, καὶ ἐγκαλέσῃ μοι, λέγων· Διατί δυνάμενος ἐργάσασθαι, οὐκ ἐργάζω; διὰ τοῦτο κοπιῶ, καὶ ποιῶ ὅλην τὴν δύναμίν μου. Καὶ ὠφεληθέντες ἀνεχωρήσαμεν.

ς'. Ἀλλοτε πάλιν μέγας γέρον παρέβαλε τῷ Ἀββᾷ Ἀχιλᾷ ἀπὸ Θηβαῖδος, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀββᾶ, πολεμοῦμαι εἰς σέ. Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· Ὑπάγε καὶ σὺ, γέρον, εἰς ἐμὲ ἄρτι πολεμῇ; Ὁ δὲ γέρον ἀπὸ ταπεινώσεως εἶπε· Ναί, Ἀββᾶ. Ἦν δὲ ἐκεῖ ἐπὶ τῇ θύρᾳ καθήμενος γέρον τυφλὸς καὶ χωλός. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ἦθελον καθίσαι μικροὺς ἡμέρας, καὶ διὰ τὸν γέροντα τοῦτον οὐ δύναμαι καθίσαι. Ἀκούσας οὖν ὁ Ἀββᾶς Ἀχιλᾶς, ἐθαύμασε τὴν ταπεινώσιν τοῦ γέροντος, καὶ ἔλεγεν· Αὕτη οὐκ ἐστὶ πορνεία, ἀλλὰ φθόνος ἐστὶ τῶν πονηρῶν δαιμόνων.

Περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀμμώη.

α'. Ἐλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀμμώη, ὅτι ὡς ὑπῆγεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, οὐκ ἤψιε τὸν μαθητὴν αὐτοῦ ἐγγιστα αὐτοῦ περιπατῆσαι, ἀλλὰ ἀπὸ μακρόθεν· καὶ εἰ ἤρχετο ἐρωτῆσαι περὶ λογισμῶν, ὡς ἔλεγεν αὐτῷ μόνον, εὐθέως ἐδίωκεν αὐτόν, λέγων· Μήποτε λαλούντων ἡμῶν περὶ ὠφελείας, ἐγκύψῃ ξένη ὁμιλία· διὰ τοῦτο οὐκ ἂν σε ἐγγιστά μου.

β'. Ἐλεγεν ὁ Ἀββᾶς Ἀμμώης τῷ Ἀββᾷ Ἰσαΐᾳ τῇ ἀρχῇ· Πῶς με βλέπεις ἄρτι; Λέγει αὐτῷ· Ὡς ἄγγελον, Πάτερ. Καὶ εἰς τὰ ὕστερα ἔλεγεν αὐτῷ· Πῶς με νῦν βλέπεις; Ὁ δὲ ἔλεγεν· Ὡς τὸν Σατανᾶν· καὶ τὸν λόγον μοι λαλήσεις ἀγαθόν, ὡς ῥομφαίαν αὐτόν ἔχω.

γ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀμμώη, ὅτι ἡσθάνει κλινῆρης ὢν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, καὶ οὐδέποτε ἀφῆκε τὸν

4. (48) Convenit aliquis senum abbatem Achilam, viditque sanguinem ex ore illius promanare; et interrogavit: Quid hoc est, Pater? Respondit senex: Dictum est ejusdam fratris, qui me contristavit, et pugnavi mecum ut non declararem ei; Deumque deprecatus sum, a me id verbi auferretur. Fuit ergo velut sanguis in ore meo, atque exspui illud, ac requiem obtinui, remque sum oblitus.

5. Retulit abbas Ammoes: Ego et abbas Betimes accessimus ad abbatem Achilam, et audivimus eum meditantem id verbi: *Noli timere, Jacob, descendere in Aegyptum*<sup>74</sup>. Diuque mansit meditans eum sermonem. Cum autem pulsassemus, aperuit nobis, et interrogavit: Unde estis? Porro veriti dicere: E Cellis; diximus: E monte Nitriæ. Ait ille: Quid vobis faciam, quod de procul venistis? Et introduxit nos. Invenimus autem eum per noctem plectam multam operatum. Atque rogavimus ut nobis aliquid proloqueretur. Ille vero dixit: Ego a vespertino tempore ad hoc, texui viginti ulnas, non tamen iis indigeo; sed ne forte indignetur Deus, accusetque me, dicens: Cur cum posses operari, non es operatus? ideo laboro, faciens quantum valeo. Unde fructu percepto discessimus.

6. Alia vice magnus senex venit e Thebaide ad abbatem Achilam; et dixit ei: Abba, in te impugnor. Ille vero dicit ei: Vade etiam tu, senex, in me modo impugnaris? Senex autem ex humilitate respondit: Etiam, abba. Erat autem illic ad portam sedens senex cæcus et claudus. Dicit ei senex: Cuperem hic residere paucos dies, sed propter senem hanc non possum. Audiens igitur abbas Achilas, senisque humilitatem admiratus, dixit: Hæc non est fornicatio, sed invidia est maiorum demonum.

De abbate Ammoe.

1. (50) Dicebant de abbate Ammoe, quod quando ad ecclesiam pergeret, non permittebat discipulum suum prope se ambulare, sed a longe; et si venisset interrogare de cogitationibus, mox ut responderat, statim expellebat eum, dicens: Ne forte dum aliquid ex usu loquimur, peregrinum irrepat colloquium: ideo te non sino prope me.

2. (51) Dixit abbas Ammoes abbati Isaïæ initio: Quo pacto me vides modo? Respondit: Velut angelum, Pater. Et posterioribus temporibus ait: Nunc quo modo me vides? Et ille: Velut Satanam; quamvis bonum ad me protuleris sermonem, instar gladii illum habeo.

3. (52) Dixerunt de abbate Ammoe, quod ægrotaverit recumbens in lecto per plures annos, nec

<sup>74</sup> Al. παρεμπέση. <sup>75</sup> Al. Ἀσέψ. <sup>76</sup> Gen. xlvj, 5.

(48) Τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι αὐτῷ. Eiusdem interpretatio, *conservare illud apud me*. Rufini, *ut non illum dicerem*. Habebant in codice suo, αὐτό. Verum Rufinus ms. Corbeiensis, *ut non illi dicerem*.

(49) Vit. Patr. iv, 9.

(50) Vit. Patr. xi, 3.

(51) Vit. Patr. xi, 4.

(52) Vit. Patr. iv, 11.



unquam cogitationem suam dimiserit ad attendendum in cellam interiorem, ut aspiceret quid haberet. Multa enim propter infirmitatem ei afferebant. Et discipulo suo Joanne intrante ac exeunte, clauderat oculos, ne videret quid faciebat. Noverat quippe fidelem esse monachum.

4. Retulit abbas Pœmen, quod frater accessit ad abbatem Ammoem, postulans ab eo sermonem. Et licet manserit cum eo septem dies, nihil respondit senex. (53) Verum deducens eum, dixit: Abi, attende tibi; mea certe peccata exstiterunt paries tenebrosus inter me ac Deum<sup>77</sup>.

5. Aiebant circa abbatem Ammoem, quod quinquaginta frumenti artabas fecit aliquando ad usum suum, solique exposuit; sed priusquam probe sicarentur, aspexit in loco negotium non ipsi fructuosum; et ait pueris suis: Abeamus hinc. At illi vehementer contristati sunt. Videns autem eos tristes, ait: Propter panes mœretis? Vere vidi ego nonnullos qui fugerunt, relinquentes ostiola dealbata cum libris membraneis; nec fores clausurunt, sed abierunt relictis iis apertis.

*De abbate Ammun Nitriota.*

1. (54) Abbas Ammun Nitriota venit ad abbatem Antonium, et ait illi: Ego plus te laboravi; cur ergo nomen tuum magnificatum est inter homines super me? Respondit abbas Antonius: Quoniam Deum plus quam tu diligo.

2. (55) Dicebant de abbate Ammun, eum e mensura hordei exigua vixisse duos menses. Venit autem ipse ad abbatem Pœmenem, et ait ei: Si abiero ad cellam proximi, aut ipse ad me venerit ob aliquam necessitatem, veremur colloqui mutuo, ne qua subrepat externa confabulatio. Dicit ei senex: Recte facis; indiget enim juvenus custodia. Tum abbas Ammun: Senes ergo quid agere solebant? Respondit: Senes in virtute progressi, non habebant in se aliud quid, aut externum in ore, ut illud loquerentur. Si igitur evenerit necessitas, inquit Ammun, loquendi cum proximo, vis de Scripturis vel de seniorum sermonibus disseram? Excepit senex: Tacere si non vales, præstat loqui de senum dictis, quam de sacra Scriptura. Non parvum enim est periculum.

3. (56) Profectus est frater e Sceti ad abbatem Ammun, et dixit ei: Mittit me Pater meus ad ministerium, et vereor fornicationem. Ait ad eum senex: Qua hora orietur tentatio, ita loquere: Deus virtutum, precibus Patris mei eripe me. (57) Quodam igitur die, virgo januam clausit super eum; et clamans voce magna dixit: Deus Patris mei, eripe me; statimque in via quæ Scetim ducit collocatus est.

λογισμὸν αὐτοῦ προσχεῖν εἰς τὸ ἐσώτερον αὐτοῦ καλλιόν, ἰδεῖν τί ἔχει. Πολλὰ γὰρ αὐτῷ προσέφερον διὰ τὴν ἀσθένειαν. Καὶ εἰσερχομένου τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου καὶ ἐξερχομένου, ἐκάμυε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἰδῇ τί ποιεῖ. Ἡδὲ γὰρ ὅτι ἦν πιστὸς μοναχός.

δ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν, ὅτι ἀδελφὸς παρέβαλε τῷ ἀββᾷ Ἀμμῳῃ, αἰτούμενος παρ' αὐτοῦ λόγον. Καὶ μέινας μετ' αὐτοῦ ἡμέρας ἑπτὰ, οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ γέρων, προπέμπων δὲ αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ· Ἀπελθε, πρόσσεχε σεαυτῷ· ἐμοῦ τέως αἱ ἁμαρτίαι γεγόνασιν τεῖχος σκοτεινὸν ἀνά μέσον ἐμοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ.

ε'. Ἐλεγον διὰ τὸν ἀββᾶν Ἀμμῳῃν, ὅτι ἐποίησε πεντήκοντα ἀρτάδας σίτου, πρὸς χρεῖαν ποτὲ, καὶ ἔβαλεν εἰς τὸν ἥλιον· καὶ πρὶν ξηρανθῆναι αὐτὰ καλῶς, εἶδε πρᾶγμα ἐν τῷ τόπῳ μὴ ὠφελοῦν αὐτόν· καὶ λέγει τοῖς παιδαρίοις αὐτοῦ· Ἀγωμεν ἐνθεν. Οἱ δὲ σφόδρα ἐλυπήθησαν. Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς λυπουμένους, λέγει αὐτοῖς· Λυπεῖσθε διὰ τοὺς ἄρτους; ἀληθῶς εἶδον ἐγὼ τινὰς φυγόντας, καὶ ἐάσαντας κεκονιαμένα τὰ θυρίδια μετὰ βιβλίων μεμβράνων· οὐδὲ ἐκλείσαν τὰς θυρίδας, ἀλλ' ἀπῆλθον ἀνεωγμένας καταλιπόντες αὐτάς.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀμμοῦν τοῦ Νιτριώτου.*

α'. Ὁ ἀββᾶς Ἀμμοῦν ὁ Νιτριώτης παρέβαλε τῷ ἀββᾷ Ἀντωνίῳ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὅτι Ἐγὼ πλείονά<sup>78</sup> σου κόπον ἔχω, καὶ πῶς τὸ ὄνομά σου ἐμεγαλύνθη ἐν τοῖς ἀνθρώποις ὑπὲρ ἐμέ; Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀντωνίος· Ἐπειδὴ ἐγὼ ἀγαπῶ τὸν Θεὸν ὑπὲρ σέ.

β'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀμμοῦν, ὅτι ἐποίησεν εἰς μετὴν<sup>79</sup> κριθῆς, μῆνας δύο. Παρέβαλε δὲ αὐτὸς τῷ ἀββᾷ Ποιμένι, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἐὰν ἀπέλθω εἰς τὸ καλλιόν τοῦ πλησίον, ἢ καὶ αὐτός μοι παραβάλη διὰ τινὰ χρεῖαν, εὐλαθούμεθα συλλαλῆσαι ἀλλήλοις, μὴ τις ἀνακύψῃ ξένη ὁμιλία. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Καλῶς ποιεῖς· χρῆζει γὰρ ἡ νεότης φυλακῆς. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀμμοῦν· Οἱ γέροντες οὖν τί ἐποιοῦν; Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Οἱ γέροντες προκάλψαντες, οὐκ εἶχον ἐν αὐτοῖς ἕτερόν τι, ἢ ξένον ἐν τῷ στόματι, ἵνα αὐτὸ λαλήσωσιν. Ἐὰν οὖν γένηται ἀνάγκη, φησί, λαλήσαι μετὰ τοῦ πλησίον, θέλεις λαλήσω ἐν ταῖς Γραφαῖς, ἢ ἐν τοῖς λόγοις τῶν γερόντων; Λέγει ὁ γέρων· Εἰ οὐ δύνασαι σιωπᾶν, καλὸν ἐστὶ μᾶλλον ἐν τοῖς λόγοις τῶν γερόντων, καὶ μὴ ἐν τῇ Γραφῇ. Κίνδυνος γάρ ἐστι οὐ μικρός.

γ'. Ἀδελφὸς ἦλθεν ἀπὸ Σκήτews πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀμμοῦν, καὶ λέγει αὐτῷ· Πέμπει με ὁ Πατήρ μου εἰς διακονίαν, καὶ φοβοῦμαι τὴν πορνείαν. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οὐκ ἔστιν ὥραν ἐρχεταί σοι πειρασμός, εἰπέ· Ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, εὐχαῖς τοῦ Πατρὸς μου ἐξελού με. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν ἐκλείσε παρθένος τὴν θύραν ἐπάνω αὐτοῦ· καὶ βοήσας φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν· Ὁ Θεὸς τοῦ Πατρὸς μου, ἐξελού με· Καὶ εὐθέως εὐρέθη εἰς τὴν ὁδὸν τῆς Σκήτews.

<sup>77</sup> Isa. LIX, 2. <sup>78</sup> Al. ὁρῶ ὅτι πλ. <sup>79</sup> F. μάτην ex Suida.

(53) Inf. Pœmen., n. 52.

(54) Vit. Patr. xvii, 3.

(55) Vit. Patr. xi, 20.

(56) Doroth. Doctr. 1.

(57) Leg. Eucholog. p. 52, n. 50; Chrysost. 6 ad pop. Ant.; Hesych. cent. 2, n. ult.



## Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀνουῦβ.

## De abbate Anub.

α'. Διηγῆσατο ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης, ὅτι ὁ ἀββᾶς Ἀνουῦβ<sup>A</sup> καὶ ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν καὶ οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ αὐτῶν, ἐκ μιᾶς κοιλίας ὄντες, καὶ μοναχοὶ ἐν τῇ Σκήτει γενόμενοι, ὅτε ἦλθον οἱ Μάζικες καὶ ἠρήμωσαν αὐτὴν τὸ πρῶτον, ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθον εἰς τόπον καλούμενον Τερενοῦθιν, ἕως οὗ σκοπήσωσι πῶς ὀφείλωσι μείναι. Καὶ ἔμειναν ἐκεῖ εἰς παλαιὸν ἱερὸν μικρὰς ἡμέρας. Εἶπε δὲ ὁ ἀββᾶς Ἀνουῦβ τῷ ἀββᾶ Ποιμένι· Ποίησον ἀγάπην· σὺ καὶ οἱ ἀδελφοὶ σου ἕκαστος κατὰ μόνας ἡσυχάσει, καὶ μὴ ἀπαντήσωμεν ἀλλήλοις τὴν ἑβδομάδα ταύτην. Καὶ εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· Ὡς θέλεις ποιοῦμεν. Καὶ ἐποίησαν οὕτως. Ἦν δὲ ἐκεῖ ἄγαλμα λίθινον ἐν αὐτῷ τῷ ἱερῷ· καὶ ἠγείρετο ὁ γέρων<sup>80</sup> ὁ ἀββᾶς Ἀνουῦβ κατὰ πρωῒ, καὶ ἐλιθοβόλει τὸ πρόσωπον τοῦ ἀγάλματος, καὶ καθ' ἑσπέραν ἔλεγεν αὐτῷ· Συγχώρησόν μοι. Καὶ ἐπλήρωσε τὴν ἑβδομάδα οὕτως ποιῶν. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου ἀπήντησαν ἀλλήλοις, καὶ εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν τῷ ἀββᾶ Ἀνουῦβ· Εἶδόν σε, ἀββᾶ, τῇ ἑβδομάδι ταύτῃ λιθάζοντα τὸ πρόσωπον τοῦ ἀγάλματος, καὶ<sup>81</sup> μετάνοιαν αὐτῷ ποιοῦντα· πιστὸς ἄνθρωπος ταῦτα ποιεῖ; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Καὶ τοῦτο τὸ πρᾶγμα δι' ὑμᾶς ἐποίησα. Ὅτι<sup>82</sup> εἶδαστέ με λιθοβολοῦντα τὸ πρόσωπον τοῦ ἀγάλματος, μὴ ἐλάλησεν, ἢ ὠργίσθη; Καὶ εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· Οὐ. Καὶ πάλιν, ὅτι ἔβαλον αὐτῷ μετάνοιαν, μὴ ἐταράχθη, καὶ εἶπεν, Οὐ συγχωρῶ; Καὶ εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· Οὐ. Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· Καὶ ἡμεῖς οὖν ἐσμεν ἐπτά ἀδελφοί· εἰ θέλετε ἵνα μείνωμεν μετ' ἀλλήλων, γενώμεθα ὥσπερ τὸ ἄγαλμα τοῦτο, ὅπερ ἐὰν ὑβρισθῇ ἢ<sup>83</sup> δοξασθῇ, οὐ ταράσσεται. Εἰ δὲ οὐ θέλετε γενέσθαι οὕτως, ἰδοὺ τέσσαρες πύλαι<sup>84</sup> εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ· ἕκαστος ὅπου θέλῃ ἀπέλθῃ. Καὶ ἔβαλον ἐαυτοὺς χαμαὶ, λέγοντες τῷ ἀββᾶ Ἀνουῦβ· Ὡς θέλεις, Πάτερ, ποιοῦμεν, καὶ ἀκούομεν ὡς λέγεις ἡμῖν. Εἶπε δὲ ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν, ὅτι· Ἐμείναμεν μετ' ἀλλήλων τὸν ἅπαντα χρόνον ἡμῶν, ἐργαζόμενοι κατὰ τὸν λόγον τοῦ γέροντος ὃν εἶπεν ἡμῖν· καταστήσαντος αὐτοῦ ἓνα ἐξ ἡμῶν οἰκονόμον· καὶ πᾶν ὅπερ ἐτίθει ἡμῖν ἡσθίον· καὶ ἀδύνατον ἦν εἰπεῖν τινα ἐξ ἡμῶν, Φέρε ἡμῖν<sup>85</sup> ἄλλο τί ποτε, ἢ εἰπεῖν, ὅτι Οὐ θέλομεν<sup>86</sup> τοῦτο φαγεῖν. Καὶ ἐποιοῦμεν τὸν πάντα χρόνον ἡμῶν ἐν ἀναπαύσει καὶ εἰρήνῃ.

quid, vel : Hoc nolumus manducare. Atque ita omne vitæ nostræ tempus in quiete ac pace pere-

gimus.  
β'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀνουῦβ· Ἐξ οὗ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἐκλήθη ἐπ' ἐμέ, οὐκ ἐξηλθε ψεῦδος ἐκ τοῦ στόματός μου.

## Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀβραάμ.

## De abbate Abrahamo.

α'. Ἐλεγον περὶ τινος γέροντος, ὅτι ἐποίησε πενήτην ἔτη, μήτε ἄρτον ἐσθίων μήτε οἶνον πίνων ταχύ. Καὶ ἔλεγον, ὅτι Ἀπέκτεινα τὴν πορνείαν καὶ τὴν φιλαργυρίαν καὶ τὴν κενοδοξίαν. Καὶ ἦλθε πρὸς αὐτὸν ὁ ἀββᾶς Ἀβραάμ, ἀκούσας ὅτι εἶπε τοῦτο, καὶ

1. (58) Hæc abbatis Joannis narratio exstitit· Abbas Anub et abbas Pœmen ac reliqui fratres eorum, ex uno utero orti, vitæque monasticam in Sceli agentes, quando venerunt Mazices ac vastaverunt eam primum, discesserunt illinc, veneruntque ad locum nomine Terenuthin, eo loco mansuri donec prospicerent ulinam deberent habitare. Et manserunt ibi aliquot dies in templo quodam antiquo. Dixit autem abbas Anub ad abbatem Pœmenem : Fac opus charitatis ; tu et fratres tui, unusquisque separatim ac solitarie degat, nec mutuo congregiamur per hanc hebdomadam. Respondit abbas Pœmen : Quemadmodum vis, faciemus. Atque ita fecerunt. Erat autem illic ipso in templo simulacrum lapideum ; et quotidie surgebat mane senex abbas Anub, ac in faciem simulacri jactabat lapides ; vespere vero dicebat ei : Ignosce mihi. Ac totam hebdomadem pertransiit sic faciens. Sabbati vero die, congressi sunt. Dixit ergo abbas Pœmen abbati Anub : Vidi te, abba per hebdomadam hanc saxis petere faciem simulacri, et genu flexo ab eo veniam postulare : homo fide præditus istanc facit ? Senex tum respondit : Hanc ergo rem vestra gratia feci. Vidistis me lapides jacentem in faciem simulacri ; nunc tunc locutum est aut in iram prorupit ? Dixit abbas Pœmen : Nequaquam. Iterum vidistis, inclinato corpore ignosci mihi postulantem ; nunc turbatum est, ac dixit : Non ignosco ? Excepit abbas Pœmen : Nullatenus. Tunc senex : Etiam nos ergo, inquit, sumus septem fratres ; si cupitis ut simul maneamus, efficiamur velut illud simulacrum ; quod sive contumelia sive honore afficiatur, non conturbatur ideo. Si vero ita non vultis agere, ecce quatuor portæ prostant in templo, abeat unusquisque quocunque placuerit. Illi se humi prostraverunt, dicentes ad abbatem Anub : Quemadmodum vis, Pater, faciemus ; obtemperabimus dictis tuis. Retulit porro abbas Pœmen : Mansimus una per omne vitæ tempus, operati juxta verbum senis quod dixit nobis ; cum ille unum e nobis constituisset œconomum ; et quidquid nobis apposuerat, comedebamus, nec licebat dicere, vel : Affer aliud

2. (59) Dixit abbas Anub : Ex quo tempore nomen Christi invocatum est super me, non egressum fuit mendacium ex ore meo.

<sup>80</sup> ὁ γέρων abest ab al. <sup>81</sup> Al. καὶ πάλιν. <sup>82</sup> Al. ὅτε. <sup>83</sup> Deest, ἢ in al. <sup>84</sup> Al. στοαί. <sup>85</sup> Abest ἡμῖν ab al. <sup>86</sup> Al. θέλω.

(58) Vit. Patr. xv, 11.

(59) Vit. Patr. viii, 58.

(60) Vit. Patr. x, 15.



illi : Tu talem sermonem protulisti? Respondit : Etiam. Dixit ei abbas Abraham : Ecce intras in cellam tuam, et supra tuam mattam invenis mulierem, potesne cogitare quod non sit mulier? Ait : Non ; sed adversus animum meum pugno, ut non tangam illam. Tum abbas Abraham : Ecce non periclisti, sed vivit affectus, quanquam ligatus est. Iterum, inter ambulandam, vides lapides ac testas, medumque aurum, potestne mens tua reputare hoc velut illa? Respondit : Nentiquam ; sed resisto cogitationi meae, ut aurum non tollam. Excepit senex : ecce vivit, sed ligatus est affectus. Iterum abbas Abraham : En, inquit, audis de duobus fratribus, te ab uno diligi, ab alio odio haberi ac vituperari ; si te convenerint, ambos pari modo suscipies? Ille : Nequaquam ; sed animum superabo, ut benefaciam osori meo perinde ac amatori. Ait illi abbas Abraham : Atque adeo vivunt affectus, dumtaxat autem vinciantur a sanctis.

2 Frater interrogavit abbatem Abrahamum, dicens : Si contigerit me saepe manducare, quidnam ill est? Et respondens senex inquit : Quid loqueris, frater? Tantane comedis? An putas te ad aream venisse?

3 (61) De quodam Seetiotarum dixit abbas Abraham, quod scriba esset, nec pane vesceretur. Accessit frater, orans ut ei exscriberet librum. Si nex igitur qui animum contemplationi intentum haberet, descripsit per versus inutile, nec interpunxit. At frater, accepto libro, cum vellet pun gere, invenit sententias quasdam fuisse omissas. Et ait seni : Abba, omnes non continet versus. Dicit senex : Abi, prius fac quæ scripta sunt, tuncque veni, et scribam tibi quod superest.

#### De abbate Are.

Venit (62) abbas Abraham ad abbatem Arem ; et ipsis sedentibus accessit frater ad senem, dixitque ei : Doce me, quid facere debeo ut salutem consequar. Respondit ille : Abi, toto isto anno vespere manduca panem cum sale, et veni iterum, tibi loquar. Ille abiit, atque ita fecit. Peracto autem anno, rursus adiit frater abbatem Arem : tuncque opportune aderat abbas Abraham. Igitur dixit iterum fratri senex : Vade, hoc etiam anno jejuna manducans semel per singulos duos dies. Cumque abiisset frater, ita compellavit abbatem Arem abbas Abraham : Cur fratribus cunctis ex jugo levi loqueris, huic vero fratri gravia imponis onera? Respondit senex : Fratres sicut veniunt inquisitum, ita et recedunt : hic vero propter Deum accedit, ut audiat

A λέγει αὐτῷ· Σὺ εἶπας τὸν λόγον τοῦτον ; Καὶ λέγει· Ναί. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀβραάμ· Ἴδού εἰς-έρχῃ εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ εὐρίσκεις εἰς τὸ ψιά-θιον σου γυναῖκα, δύνασαι λογίσσασθαι ὅτι οὐκ ἔστι <sup>87</sup> γυνή ; Λέγει· Οὐ· ἀλλὰ πολεμῶ τῷ λογισμῷ, μὴ ᾤσασθαι αὐτῆς. Λέγει οὖν ὁ ἀββᾶς Ἀβραάμ· Ἴδού οὐκ ἀπέκτεινας, ἀλλὰ ζῇ τὸ πάθος, δέδεσται δέ. Πά-λιν ὡς περιπαταῖς <sup>88</sup>, βλέπεις λίθους καὶ ὄστρακα, μέσον δὲ τούτων χρυσὸν, δύναται ἡ διάνοιά σου λογι-σασθαι τοῦτο ὥσπερ ταῦτα ; Λέγει· Οὐχί· ἀλλὰ πο-λεμῶ τῷ λογισμῷ μὴ λαθεῖν αὐτό. Καὶ λέγει ὁ γέ-ρων· Ἴδού ζῇ <sup>89</sup>, ἀλλὰ δέδεσται. Λέγει πάλιν ὁ ἀββᾶς Ἀβραάμ· Ἴδού ἀκούεις περὶ δύο ἀδελφῶν, ὅτι ὁ εἰς ἀγαπᾷ σε, ὁ δὲ ἄλλος μισεῖ σε καὶ κακολογεῖ σε· ἐὰν ἔλθωσι πρὸς σέ, τοὺς δύο ἐξ ἴσης <sup>90</sup> ἔχεις ; Λέγει· Οὐχί· ἀλλὰ πολεμῶ τῷ λογισμῷ, ἀγαθοποιῆσαι τῷ μισοῦντί με ὡς τῷ ἀγαπῶντί με. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀβραάμ· Ὡστε οὖν ζῶσι τὰ πάθη, μόνον δὲ δεσμοῦν-ται ὑπὸ τῶν ἀγίων.

β'. Ἀδελφός ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ἀβραάμ, λέγων· Ἐὰν συμβῇ με πολλάκις <sup>91</sup> φαγεῖν, τί ἐστι ; Καὶ ἀπο-κριθεὶς ὁ γέρων εἶπε· Τί λαλεῖς, ἀδελφέ ; τοσαῦτα ἐσθίεις ; ἢ δοκεῖς ὅτι εἰς ἄλωνα ἦλθες ;

γ'. Ἐλεγε περὶ τίνος τῶν Σχητιωτῶν ὁ ἀββᾶς Ἀβραάμ, ὅτι γραφεὺς ἦν, καὶ οὐκ ἤσθιεν ἄρτον. Ἠλ-θον οὖν ἀδελφὸς παρακαλῶν αὐτὸν γράφαι αὐτῷ βι-βλίον. Ὁ οὖν γέρων ἔχων τὸν νοῦν αὐτοῦ εἰς τὴν θεωρίαν, ἔγραψε παρὰ στίχους, καὶ οὐκ ἔστιξεν. Ὁ δὲ ἀδελφός λαθὼν καὶ θέλων στίξαι, εὔρε παρὰ λόγους. C Καὶ λέγει τῷ γέροντι· Παρὰ στίχους (63) ἐστὶν, ἀββᾶ. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ὑπαγε, πρῶτον ποιήσον τὰ γεγραμμένα, καὶ τότε ἔρχῃ καὶ γράψω σοι καὶ τὴν λοιπάδα.

#### Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀρη.

Παρέβηκε ὁ ἀββᾶς Ἀβραάμ τῷ ἀββᾶ Ἀρη· καὶ καθημένων αὐτῶν, ἦλθεν ἀδελφός πρὸς τὸν γέροντα, καὶ λέγει αὐτῷ· Εἰπέ μοι τί ποιήσω ἵνα σωθῶ. Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· Ὑπαγε, ποιήσον τὸν ἐνιαυτὸν τοῦτον, κατ' ὄψιν ἐσθίων ἄρτον καὶ ἄλας, καὶ δεῦρο πάλιν, καὶ λαλῶ σοι. Καὶ ἀπελθὼν ἐποίησεν οὕτως. Πληρω-θέντος δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἦλθε πάλιν ὁ ἀδελφός πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀρη. Eὐκαίρησε δὲ τότε καὶ ὁ <sup>92</sup> ἀββᾶς Ἀβραάμ ἐκεῖ. Καὶ εἶπε πάλιν ὁ γέρων τῷ ἀδελφῷ· D Ὑπαγε, νήστευσον καὶ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν δύο δύο. Καὶ ὡς ἀπῆλθεν ὁ ἀδελφός, λέγει ὁ ἀββᾶς Ἀβραάμ τῷ ἀββᾶ Ἀρη· Διατί ὅλοις τοῖς ἀδελφοῖς μετὰ ζυ-γοῦ ἐλαφροῦ λαλεῖς, τῷ δὲ ἀδελφῷ τούτῳ φορτία βα-ρέα ἐπιτιθεῖς ; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οἱ ἀδελφοὶ καθὼς ἔρχονται ζητοῦντες, οὕτως καὶ ὑπάγουσιν·

<sup>87</sup> Al. μὴ λ. ὅτι ἐστὶ. <sup>88</sup> Al. inser. ἐν ὁδῷ, καί. πολλά. <sup>89</sup> Al. εὐρέθη δὲ πάλιν ὁ.

(61) Joannes Geometra, *Parad.* 8.

(62) *Vit. Patr.* xiv, 2.

(63) *Παρὰ στίχους, παρὰ λόγους.* Hoc est, prætermisissis quibusdam versibus ac sententiis. Sensu id postulante ; ac juxta Joannis Geometrae versum : Ἔργα σοφὸς μοναχῶν γράφας, ἐλάχιστα παρῆλθε. Sic supra, p. 22 : Περὶ τοῦ φρονέοντος ἡ παρὰ μέ-λος ποιούντος τὸν ἴδιον οἰκίτην. Apud Epiphanium

<sup>90</sup> Al. add. οὖν τὸ πάθος. <sup>91</sup> Al. ἴσου. <sup>92</sup> Al. inser.

hæresi 58, n. 2, Παρὰ ἐν μέλῳ γίνεσθαι. *Uno mem- bro mutilari.* Palladius *Lausiaca* cap. 26, Παρὰ τὴν σὴν μοι ἀνάπαυσιν. *Recuso tuam curationem. Absit ac removeatur a me.* Vel Paschasio interprete, *Re- frigeratione tua non egeo.* Nam quod legitur in *Bibliotheca Patrum*, παρὰ τὴν ἐμὴν πρῶτην ἀνάπαυσιν, mutatio est, quæ ex ignorance sensus particulae παρὰ originem ducit.



οὗτος δὲ διὰ τὸν Θεὸν ἐρχεται ἀκοῦσαι λόγον. Ἐργά-  
της γὰρ ἐστίν· καὶ εἴ τι δ' ἂν εἴπω αὐτῷ, μετὰ σπου-  
δῆς ποιεῖ· διὰ τοῦτο καὶ γὰρ λαλῶ αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ  
Θεοῦ.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀλωνίου.*

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀλώνιος <sup>83</sup>· Ἐὰν μὴ εἴπῃ ἐν  
τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἄνθρωπος, ὅτι Ἐγὼ μόνος καὶ ὁ  
Θεὸς ἐσμὲν ἐν τῷ κόσμῳ, οὐχ ἔξει ἀνάπαυσιν.

β'. Εἶπε πάλιν· Εἰ μὴ τὸ ὅλον κατέστρεψα, οὐκ  
ἂν ἡδυνήθην ἐμαυτὸν οἰκοδομῆσαι.

γ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ἐὰν θέλῃ ὁ ἄνθρωπος, ἀπὸ πρωῒ  
ἕως ἑσπέρας, γίνεται εἰς μέτρον θεῖον.

δ'. Ἡρώτησέ ποτε ὁ ἀββᾶς Ἀγάθων τὸν ἀββᾶν  
Ἀλώνιον, λέγων· Πῶς θέλω κρατεῖν τῆς γλώσσης  
μου, ἵνα μὴ λαλῇ ψευδῇ; Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς B  
Ἀλώνιος· Ἐὰν μὴ ψεύδῃ (64), πολλὰς ἁμαρτίας μέλ-  
λεις ποιεῖν. Ὁ δὲ εἶπε· Πῶς; Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέ-  
ρων· Ἴδου δύο ἄνθρωποι ἐπὶ σοῦ φόνον ἐποίησαν, καὶ  
ὁ εἷς ἔφυγεν εἰς τὸ κελλίον σου· καὶ ἰδοὺ ὁ ἄρχων  
ζητεῖ αὐτὸν, καὶ ἐρωτᾷ σε λέγων· Ἐπὶ σοῦ φόνος  
γέγονεν; ἐὰν μὴ ψεύσῃ, παραδίδεις <sup>84</sup> τὸν ἄνθρωπον  
εἰς θάνατον. Μᾶλλον ἄφες αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ  
χωρὶς δεσμῶν· αὐτὸς γὰρ οἶδε τὰ πάντα.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀπφύ.*

Διηγῆσαντο περὶ ἐπισκόπου τῆς Ὀξυρύγχου ὀνό-  
ματι ἀββᾶ Ἀπφύ· ὅτι ὅτε ἦν μοναχὸς, πολλὰς σκλη-  
ραγωγίας ἐποίει· ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπίσκοπος, ἠθέλησε  
χρησασθαι τῇ αὐτῇ σκληραγωγίᾳ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ, C  
καὶ οὐκ ἔσχυσε. Καὶ ἐβρίφε ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ  
λέγων· Μὴ ἄρα διὰ τὴν ἐπισκοπὴν ἀπῆλθεν ἡ χά-  
ρις <sup>85</sup> ἀπ' ἐμοῦ; Καὶ ἀπεκαλύφθη αὐτῷ, ὅτι Οὐχί·  
ἀλλὰ τότε ἔρτος ἦν, καὶ μὴ ὄντος ἀνθρώπου, ὁ Θεὸς  
ἀντελαμβάνετο· νῦν δὲ κόσμος ἐστὶ, καὶ οἱ ἄνθρω-  
ποι ἀντιλαμβάνονται σου.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀπολλώ.*

α'. Ἦν τις γέρων εἰς τὰ Κελλία ὀνόματι Ἀπολλῶς·  
καὶ εἰ ἤρχετό τις αἰτῶν αὐτὸν εἰς οἶονδῃποτε ἔργον,  
μετὰ χαρᾶς ἀπῆει, λέγων· Μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἔχω  
σήμερον ἐργάσασθαι ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου· οὗτος γὰρ  
ἐστὶν ὁ μισθὸς αὐτῆς.

β'. Ἐλεγον περὶ τινος ἀββᾶ Ἀπολλῶ εἰς Σκήτιν,  
ὅτι ποιμὴν ἦν ἄγροικος· καὶ ἰδὼν γυναῖκα ἐν γαστρὶ  
ἔχουσαν ἐν τῷ ἀγρῷ, ἐνεργηθεὶς ὑπὸ τοῦ διαβόλου D  
εἶπε· Θέλω ἰδεῖν πῶς τὸ βρέφος κεῖται ἐν τῇ κοιλίᾳ  
αὐτῆς· καὶ ἀναρρήξας αὐτὴν εἶδε τὸ βρέφος. Καὶ  
εὐθέως ἐπάταξεν αὐτὸν ἡ καρδία αὐτοῦ· καὶ κατα-  
νυγεῖς, ἦλθεν εἰς Σκήτιν, καὶ ἀνήγγειλε τοῖς Πατρά-  
σιν ὃ ἐποίησεν. Ἦκουσε δὲ αὐτῶν ψαλλόντων· Αἱ  
ἡμέραι τῶν ἐτῶν ἡμῶν ἐν αὐτοῖς ἐβδομήκοντα  
ἔτη· ἐὰν δὲ ἐν θυραστελμαῖς, ὀγδοήκοντα· καὶ τὸ

A sermonem. Bonus enim est operarius; quidquid enim  
monuero, exsequitur studiose. Propterea ego quo-  
que profero ipsi sermonem Dei.

*De abbate Alonio.*

1. (65) Dixit abbas Alonius: Nisi homo dixerit in  
corde suo: Ego solus et Deus sumus in mundo,  
requiem non obtinebit.

2. Dixit iterum: Nisi totum destruxissem, non  
potuissem meipsum ædificare atque construere.

3. (66) Iterum: Homo si voluerit, a mane ad ve-  
speram, ad mensuram divinam perveniet.

4. (67) Interrogavit aliquando abbas Agatho abba-  
tem Alonium, dicens: Quo modo potero tenere lin-  
guam meam, ut non loquatur mendacia? Et ait illi  
abbas Alonius: Nisi mentitus fueris, multa peccata  
commissurus es. Ille: Quo pacto? Respondit senex:  
Ecce duo viri coram te homicidium perpetrarunt,  
alterque eorum aufugit in cellam tuam; adest ma-  
gistratus, quærit eum, ac te interrogat his verbis:  
Num in conspectu tuo cædes contigit? Nisi mentia-  
ris, hominem tradis ad mortem. Præstat ut illum  
dimittas coram Deo, absque vinculis. Cuncta enim  
Deus novit.

*De abbate Apphy.*

(68) Narraverunt de episcopo Oxyrynchi, qui vo-  
cabatur abbas Apphy, quod quando erat monachus,  
duriori vita plurimum macerabat se; cum vero  
episcopus factus est, voluit etiam in sæculo, idem  
vivendi genus sectari, nec valuit. Itaque prostravit  
se coram Deo, dicens: Num ob episcopatum gratia  
recessit a me? Et in revelatione dictum est ei: Non  
recessit; sed tunc solitudo erat, cumque deesset  
homo, Deus ferebat opem; nunc vero mundus ad-  
est, et homines opitulantur tibi.

*De abbate Apollo.*

1. (69) Erat senex in Cellis, nomine Apollo; et si  
quis veniret, ac peteret eum ad quodlibet opus, cum  
lætitia proficiscebatur, dicens: Cum Christo hodie  
operatus sum pro anima mea. Hæc enim est animæ  
merces.

2. Dicebant de quodam abbate Apollo in Sceti,  
quod fuit pastor agrestis ac ferus; et visa ruri mu-  
liere gravida, a diabolo excitatus: Cernere volo,  
inquit, quo modo infans situs sit in ventre matris;  
eaque disrupta vidit infantem. Illico autem pulsavit  
eum cor; et compunctione ductus, venit Scetim,  
nuntiavitque Patribus quid fecisset. Audivit porro  
eos psallentes: *Dies annorum nostrorum in ipsis  
septuaginta anni; si autem in potentatibus, octe-  
ginta: et amplius eorum, labor et dolor* <sup>86</sup>. Dixitque

<sup>83</sup> Al. Ἀλωνᾶς. <sup>84</sup> Al. παραδίδως. <sup>85</sup> Al. inser. σου. <sup>86</sup> Psal. LXXXIX, 40.

(64) Ἐὰν μὴ ψεύδῃ, etc. Colbertinus liber longe  
aliam exhibet responsionem, hoc pacto: Ἔστω ὁ  
νοῦς σου πάντοτε προσηλωμένος εἰς τὸν φόβον τοῦ  
Θεοῦ, καὶ ἀδιαλείπτως μνημόνευς τοῦ θανάτου, καὶ οὐ  
μὴ ψεύσεσάι ποτε. Sit mens tua semper timori Dei affixa  
et assidue memento mortis, nec mentieris unquam.

(65) Vit. Patr. xi, 5.

(66) Vit. Patr. xi, 6.

(67) Dorothei Doctr. 9.

(68) Vit. Patr. xv, 15.

(69) Vit. Patr. xvii, 5.



illis : Natus sum annos quadraginta, neque vel unam precem ad Deum fudi; nunc vero si alios quadraginta annos vixero, non cessabo orare Deum, ut mihi condonet delicta mea. Non enim opus manuum faciebat, sed orabat semper, hunc in modum : Peccavi ut homo, ut Deus esto propitius. Atque eam orationem noctu dieque meditabatur. Cæterum frater manebat cum eo; audivitque hæc illius verba : Molestus tibi fui, Domine, dimitte mihi, ut parum quietis capiam. Et plenam accepit securitatem, quod ei ignovisset Deus cuncta peccata, etiam illud mulieris; at de puero certior factus non est. Dixit tamen ei senum aliquis : Etiam scelus in puerulo perpetratum condonavit tibi Deus; sed te in dolore ac labore relinquit, quia conducit animæ tuæ.

3. Idem dixit de susceptione fratrum : Venientes fratres adorare oportet. Nam non eos, sed Deum adoramus. Vidisti enim, inquit, fratrem tuum, vidisti Dominum Deum tuum. Et hoc, addidit, accepimus ab Abrahamo<sup>97</sup>. Cumque susceperitis, ad quietem capiendam cogite. Id namque nos docuit Lot, quando angelis vim intulit<sup>98</sup>.

*De abbate Andrea.*

Dixit abbas Andreas : Tria hæc monachum decent : secessus a patria, paupertas, et in tolerantia silentium.

*De abbate Aio.*

Referebant de quodam sene Thebaidis, abbate Antiano, quod dum esset juvenis multa bonæ conversationis opera fecerat, in senectute vero, incurrerat in morbum et cæcitatem; fratres autem quod ægrotaret, magnam de eo curam gerebant, cibumque in os ejus immittebant. Qua de re interrogaverunt abbatem Aio, quidnam eveniret ex hac multa sollicitudine. Ac respondit : Dico vobis : Si cor ejus desideraverit et condescenderit libenter, cum comederit unam palmulam, Deus tollit eam e labore ejus; quod si non acquieverit, sed sumpserit invitus, salvum laborem illi servabit Deus, quia nolens cogitur : fratres vero mercedem consequentur.

*De abbate Ammonatha.*

Advenit aliquando Pelusium præses, voluitque a monachis exigere capitalem pensionem, sicut a sæcularibus. Itaque cuncti fratres apud abbatem Ammonatham eam ob rem convenerunt; decreverunt autem ut quidam Patrum adirent imperatorem. Dicit eis abbas Ammonathas : Non opus est ejusmodi fatigatione; sed potius quieti manete in cellis vestris, ac jejunate duas hebdomadas, ego solus per Christi gratiam perficiam negotium. Reversi igitur sunt fratres in cellas suas : senex pariter in cella

πλεῖον αὐτῶν κόπος καὶ πόνος. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς. Εἰμὶ τεσσαράκοντα ἐτῶν, μίαν εὐχὴν μὴ ποιήσας καὶ νῦν ἐὰν ζήσω ἄλλα τεσσαράκοντα ἐτη, οὐ παύομαι εὐχόμενος τῷ Θεῷ, ἵνα συγχωρήσῃ μοι τὰς ἁμαρτίας μου. Οὐδὲ γὰρ ἐργόχειρον ἐποίει, ἀλλὰ πάντοτε ἡῤυχετο, λέγων· Ἠμαρτον ὡς ἄνθρωπος, ὡς Θεὸς ἰλάσθητι (70). Καὶ γέγονεν αὐτῷ ἡ εὐχὴ αὕτη, εἰς μελέτην νυκτὸς καὶ ἡμέρας. Ἦν δὲ ἀδελφὸς μένων μετ' αὐτοῦ, καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ λέγοντος· Ὁμολογῶ σοι, Κύριε, ἄφες μοι, ἵνα ἀναπαύσωμαι μικρόν. Καὶ ἐγένετο αὐτῷ πληροφορία, ὅτι συνεχώρησεν αὐτῷ ὁ Θεὸς πάσας τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ τὸ τῆς γυναικὸς· εἰς δὲ τὸ παιδίον οὐκ ἐπληροφόρηθη. Καὶ εἶπεν αὐτῷ τις τῶν γερόντων, ὅτι καὶ τὸ τοῦ παιδίου συνεχώρησέ σοι ὁ Θεός· ἀλλὰ ἀφίει σε ἐν τῷ πόνῳ, ὅτι  
B συμφέρει τῇ ψυχῇ σου.

γ'. Ὁ αὐτὸς εἶπεν περὶ τῆς ὑποδοχῆς τῶν ἀδελφῶν, ὅτι Δεῖ ἐρχομένους τοὺς ἀδελφοὺς προσκυνεῖν· οὐ γὰρ αὐτοὺς, ἀλλὰ τὸν Θεὸν προσκυνοῦμεν. Εἶδες γὰρ, φησὶ, τὸν ἀδελφόν σου, εἶδες Κύριον τὸν Θεόν σου· καὶ τοῦτο, φησὶ, παρὰ τοῦ Ἀβραάμ παρειλήφαμεν. Καὶ ὅτε δέχεσθε, πρὸς ἀνάπαυσιν παραβιάζεσθε· καὶ τοῦτο γὰρ παρὰ τοῦ Λὼτ μεμαθήκαμεν παραδιασαμένους τοὺς ἀγγέλους.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀνδρέου.*

Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἀνδρέας· Πρέπει τῷ μοναχῷ τὰ τρία ταῦτα· ἡ ξενιτεία, ἡ πτωχεία, καὶ ἡ σιωπὴ ἐν ὑπομονῇ.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Αἰῶ.*

C Ἐλεγον περὶ τινος γέροντος εἰς τὴν Θηβαΐδα ἀββᾶ Ἀντιανοῦ, ὅτι πολλάς πολιτείας ἐποίησεν ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ γῆρας αὐτοῦ ἡσθένησε, καὶ ἐτυφλώθη, καὶ πολλὴν παράκλησιν οἱ ἀδελφοὶ διὰ τὴν αὐτοῦ ἀσθένειαν ἐποίουν, καὶ ἔβαλον εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ· καὶ ἠρώτησαν τὸν ἀββᾶν Αἰῶ περὶ τούτου· Τί γίνεται διὰ τὴν πολλὴν παράκλησιν ταύτην; Καὶ λέγει αὐτοῖς· Λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν ἡ καρδία αὐτοῦ θέλῃ, καὶ συγκαταβαίῃ τῇδεώς, ἐὰν φάγῃ ἐν φοίνικιν, ὁ Θεὸς αἴρει αὐτὸ ἐκ τοῦ κόπου αὐτοῦ· ἐὰν δὲ μὴ συγκαταβαίῃ, ἀλλὰ μὴ θέλων λαμβάνῃ, ὁ Θεὸς τηρεῖ τὸν κόπον αὐτοῦ σῶον, ὅτι μὴ θέλων βιάζεται· κἀκεῖνοι τὸν μισθὸν ἔχουσιν.

D

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀμμωναθᾶ.*

Ἦλθέ ποτὲ τις ἄρχων εἰς τὸ Πηλούσιον, καὶ ἤθελεν ἀπαιτῆσαι ἐπικεφάλαια τοὺς μοναχοὺς, καθάπερ καὶ τοὺς κοσμικοὺς. Καὶ συνήχθησαν ὅλοι οἱ ἀδελφοὶ πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀμμωναθᾶν περὶ τούτου, καὶ ἐψηφίσαντό τινες τῶν Πατέρων ἀνελθεῖν<sup>99</sup> πρὸς τὸν βασιλέα. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἀββᾶς Ἀμμωναθᾶς· Οὐ χρεῖα τοῦ σκυλμοῦ τούτου· ἀλλὰ μᾶλλον ἡσυχάσατε εἰς τὰ καλλία ὑμῶν, καὶ νηστεύσατε δύο ἐβδομάδας, καὶ τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ ἐγὼ μόνος ποιῶ τὸ πρᾶγμα. Καὶ ἀπῆλθον οἱ ἀδελφοὶ εἰς τὰ καλλία ἑαυτῶν·

<sup>97</sup> Gen. xviii, 2. <sup>98</sup> Gen. xix, 5. <sup>99</sup> Al. ἀπελθεῖν.

(70) Ἠμαρτον ὡς ἄνθρωπος, ὡς Θεὸς ἰλάσθητι. In oratione Chrysostomica t. VI Savil. p. 1007, l.

xvii, 24, ὡς ἄνθρωπος ἡμαρτον, ὡς Θεὸς συγχώρησον.



καὶ ὁ γέρων ἡσύχασεν εἰς τὸ ἴδιον καλλίον. Ὡς οὖν A  
ἐπληρώθησαν δεκατέσσαρες ἡμέραι, ἐλυπήθησαν οἱ  
ἀδελφοὶ κατὰ τοῦ γέροντος, ὅτι οὐκ εἶδον αὐτὸν πώ-  
ποτε κινηθέντα, καὶ ἔλεγον· Κατήργησεν ὁ γέρων τὸ  
πρᾶγμα ἡμῶν. Τῇ δὲ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ συν-  
ήχθησαν οἱ ἀδελφοὶ κατὰ τὰς συνταγὰς· καὶ ὁ γέ-  
ρων ἦλθε πρὸς αὐτοὺς ἔχων τὴν Σάκραν (71) ὑπὸ  
τοῦ βασιλέως ἐσφραγισμένην. Ἰδόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ  
ἐξέστησαν, λέγοντες· Πότε ταύτην ἤνεγκας, ἀββᾶ;  
Καὶ λέγει ὁ γέρων· Πιστεύσατέ μοι, ἀδελφοί, ὅτι ἐν  
ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἔγραψα  
τὴν Σάκραν ταύτην· καὶ ἔλθων εἰς Ἀλεξάνδρειαν  
ὑπέγραψα αὐτὴν παρὰ τῶν ἀρχόντων· καὶ οὕτως  
ἦλθον πρὸς ὑμᾶς. Ἀκούσαντες δὲ ἐφοβήθησαν, καὶ  
ἔβαλον αὐτῷ μετάνοιαν· καὶ ἠνύσθη αὐτῶν τὸ πρᾶ-  
γμα, καὶ οὐκ ἠνώχλησεν αὐτοῖς ὁ ἄρχων.

Ἀρχὴ τοῦ Β στοιχείου.

*Περὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου.*

Ἐλεγέ τις τῶν γερόντων, ὅτι ὁ ἅγιος Βασίλειος ἐν  
κοινοβίῳ παραβαλὼν, μετὰ τὴν πρέπουσαν διδασκα-  
λίαν λέγει τῷ ἡγουμένῳ· Ἐχεις ἀδελφὸν ὧδε ἔχοντα  
ὑπακοήν; Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· Πάντες δοῦλοί σου εἰσι,  
καὶ σπουδάζουσι σωθῆναι, δέσποτα. Πάλιν λέγει  
αὐτῷ· Ἐχεις ἐν ἀληθείᾳ τινὰ ἔχοντα ὑπακοήν; Ὁ δὲ  
ἤνεγκεν αὐτῷ ἓνα ἀδελφόν· καὶ ἐχρήσατο αὐτὸν \*  
εἰς τὸ ἄριστον ὑπηρέτην \* ὁ ἅγιος Βασίλειος. Μετὰ δὲ  
τὸ γεύσασθαι, ἔδωκεν αὐτῷ νύψασθαι· καὶ λέγει αὐτῷ  
ὁ ἅγιος Βασίλειος· Δεῦρο, καὶ γὰρ δώσω σοι νύψασθαι.  
Ὁ δὲ κατεδέξατο αὐτοῦ ἐπιχέοντος τὸ ὕδωρ. Καὶ λέ-  
γει αὐτῷ, ὅτι Ὅταν εἰσέρχωμαι εἰς τὸ ἱερατεῖον, C  
δεῦρο ἵνα ποιήσω σε διάκονον. Καὶ τούτου γενομέ-  
νου, ἐποίησεν αὐτὸν πρεσβύτερον· καὶ ἔλαθεν αὐτὸν  
μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὸ ἐπισκοπεῖον, διὰ τὴν ὑπακοήν  
αὐτοῦ.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Βισαρίωνος \*.*

α'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Δουλάς ὁ μαθητὴς τοῦ ἀββᾶ  
Βισαρίωνος, ὅτι Ὀδυσόντων ἡμῶν ποτε εἰς ὄχθαν τῆς  
θαλάσσης, ἐδίψησα, καὶ εἶπον τῷ ἀββᾶ Βισαρίωνι·  
Ἀββᾶ, διψῶ πάνυ. Καὶ ποιήσας εὐχὴν ὁ γέρων, λέ-  
γει μοι· Πίε ἐκ τῆς θαλάσσης. Καὶ ἐγλυκάνθη τὸ  
ὕδωρ, καὶ ἔπιον. Ἐγὼ δὲ ἤντησα εἰς τὸ ἀγγεῖον,  
μήποτε παρ' ἐκεῖ (72) διψήσω. Καὶ ἰδὼν ὁ γέρων,

\* Al. αὐτοῦς. \* Al. αὐτῷ. \* Al. ὑπηρεστῆν. \* Al. Βησαρίωνος et Βησσαρίωνος.

(71) Τὴν Σάκραν. Dabitur, spero, mihi hæc ve-  
nia, ut in nomine noto, vice adnotationis proferam  
titulum Sacræ Marciani imperatoris, prout habetur  
codice regio 1026. Ubi ergo in concilio Chalcedo-  
nensi parte 1, cap. 37, legitur, Νικηταί, Οὐαλεντι-  
νιανός, καὶ Μαρκιανός, ἑνδοξοί, τροπαιοῦχοι, ἀεισέ-  
βαστοι· Ἀνατολίῳ, memoratus liber ostendit : Ἴσον  
Σάκρας ἀποσταλίσσης παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ  
φιλοχρίστου βασιλέως Μαρκιανοῦ, πρὸς τοὺς ἀπαντα-  
χοῦ θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους, περὶ τοῦ συναλθεῖν  
πάντας εἰς τὴν Νικαίαν. Οἱ νικηταὶ Οὐαλ. κ. Μ. Ε. τ. α.  
Λέοντι, καὶ ὡσαύτως Ἀνατολίῳ καὶ λοιποῖς ἐν πᾶσι.

(72) Παρ' ἐκεῖ. Vel παρακεῖ. Iterum, ultra, inde,  
ulteriori loco. Adverbium quod rarius in usu reperi-  
tur. Utitur eo, præter Allatianum anonymum libro  
De locis Hierosolymitanis, auctor Chronici Alexan-

A sua quietem egit. Postquam ergo pertransierunt  
dies quatuordecim, indignati sunt fratres adversus  
senem, quod non viderint illum ullatenus moventem  
se; ac dixerunt : Irritum fecit senex negotium no-  
strum. Quinta decima vero die congregati sunt,  
quemadmodum condixerant; venitque ad eos senex  
cum Sacra ab imperatore obsignata. Quod intuiti  
fratres, obstupuerunt, dixeruntque : Quando eam  
attulisti, abba? Ait senex : Mihi credite, fratres;  
hac nocte ad imperatorem abii, et hanc Sacram ex-  
aravi; tum pergens Alexandriam, curavi subscribi  
eam per magistratus; atque ita veni ad vos. Quo  
illi audito, timore correpti sunt; et inclinaverunt se  
coram eo, confectumque fuit eorum negotium, nec  
illos amplius molestia affecit præses.

B

Principium litteræ B.

*De magno Basilio.*

(73) Commemoravit senum nonnullus, quod san-  
ctus Basilius cum ad cœnobium venisset, post con-  
venientem doctrinam, dixerit præposito : Habesne  
hic fratrem qui obedientiæ virtute ornatus sit?  
Respondit hegumenus : Domine, omnes servi tui  
sunt, et ad salutem consequendam aspirant. Iterum  
dixit ei : In veritate, estne tibi aliquis obedientia  
præditus? At ille adduxit ei unum ex fratribus.  
Ususque est eo sanctus Basilius ministro inter pran-  
dendum. Postquam autem comedisset, dedit ei fra-  
ter aquam ad lavandum; tum dixit sanctus Basi-  
lius : Veni, ego quoque dabo tibi aquam abluendis  
manibus. Is vero passus est sibi ab ipso infundi  
aquam. Ait illi : Cum ingressus fuero in sacrarium,  
accede, ut te faciam diaconum. Quo peracto, in  
presbyterum etiam ordinavit; assumpsitque secum  
in episcopio, propter singularem ipsius obedientiam.

*De abbate Besarione.*

1. (74) Retulit abbas Dulas discipulus abbatís  
Besarionis : Aliquando iter agentibus nobis ad lit-  
tus maris, in sitim incidi; et dixi abbati Besario-  
ni : Abba, admodum sitio. Tunc oratione ad Deum  
fusa, ait mihi senex : Bibe e mari. Edulcata au-  
tem est aqua et bibi. Porro ego aliam haustam  
infudi in vas, si forte sitirem adhuc in itinere.

D drini p. 904. Ἐξῆλθον δὲ καὶ οἱ Ἀρμένιοι τὸ τεῖχος  
Βλαχερνῶν, καὶ ἔβαλον πῦρ εἰς τὸν ἑμβόλον τὸν παρ-  
εκεῖ τοῦ ἁγίου Νικολάου. Sic Latini dixerunt in ante  
aut in ante et inantea, teste cum aliis Commodiano  
instructione 46 :

Mens bonis invigilet : cave ut haud delinquas inante.  
Id est posthac, non autem ut antea ex errore docti  
editoris ac interpretis. Apud August. serm. 231 De  
tempore, et Cæsarium homil. 5, earum quas Ste-  
phannus Baluzius clarissimi vir nominis evulgavit;  
Pauperi eleemosynam petenti dicunt : Vade, vade in  
ante, et dabit, vel det tibi Deus, etc. Capitulum  
Caroli

(75) Dorotheus Doctrina 1.

(74) Vit. Patr. II, 1.



Quod intuitus senex, dicit mihi : Quare hausisti? Responsum do : Ignosce mihi ; ne forte postea sitiam. Tunc senex : Deus hic, et ubique Deus.

2. (75) Alio tempore cum necessitas ingruisset, precatus est, ac fluvium Chrysoroam pedibus pertransivit, atque ultra progressus est. Ego autem admirans, inclinavi me ante eum et dixi : Quomodo sentiebas pedes tuos, dum ambulares in aqua? Respondit senex : Usque ad talos sentiebam aquam ; reliquum vero, solidum erat.

5. (76) Alia iterum vice, euntibus nobis ad quemdam senem, venit sol ad occasum. Precatusque senex dixit : Obsecro te, Domine, stet sol, donec pervenerim ad servum tuum. Atque ita factum est.

4. (77) Alias iterum veni in cellam ejus, et reperi eum stantem in oratione, manusque habebat in caelum extensas ; id autem facere perseveravit per quatuordecim dies. Post quos vocavit me, ac dixit : Sequere me. Egressi itaque perreximus ad eremum. Ego vero sitiens, dixi : Abba, sitio. Tum senex accepta melote mea abscessit quasi jactum lapidis ; atque oratione peracta, retulit meloten plenam aqua. (78) Caeterum incedendo venimus ad quamdam speluncam : quam ingressi, invenimus fratrem sedentem, qui plectam faciebat, nec ad nos intendebat oculos, nec salutabat, omninoque nolebat nobiscum sermonem habere. Ait mihi senex : Abeamus hinc ; forsitan non placet neque est revelatum seni ut loquatur nobiscum. Itaque profecti sumus versus civitatem Lyco, quousque venimus ad abbatem Joannem. Hunc postquam salutassemus, fecimus orationem. Deinde sederunt, ut loquerentur de visione quam conspexerat. Et dixit abbas Besario : Emissum est edictum, ut templa destruantur. Atque ita evenit, destructa sunt. Cum autem reverteremur, venimus iterum ad speluncam, in qua fratrem videramus. Dixit mihi senex : Ingrediamur ad eum ; si forte Deus inspiraverit ei ut nobis loquatur. Utque intravimus, in-

λέγει μοι· Διατί ἔντηλῃς ; λέγω αὐτῷ· Συγχώρησόν μοι, μήποτε παρ' ἐκεί διψήσω. Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· Ὁ Θεὸς ᾧδε, καὶ πάντῃ Θεός.

3'. "Ἄλλοτε χρείας αὐτῷ γενομένης, ἐποίησεν εὐχήν, καὶ διέβη τὸν Χρυσορόαν ποταμὸν πεζῇ, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν. Ἐγὼ δὲ θαυμάσας, μετενόησα αὐτῷ, λέγων· Πῶς ἡσθάνου τοὺς πόδας σου ἐν τῷ περιπατεῖν σε εἰς τὸ ὕδωρ ; Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· Ἐως τῶν ἀστραγάλων ἡσθανόμην τοῦ ὕδατος· τὸ δὲ λοιπὸν ἦν στερεόν.

γ'. "Ἄλλοτε πάλιν ὑπαγόντων ἡμῶν πρὸς τινα ἡ γέροντα, ἦλθεν ὁ ἥλιος εἰς τὸ δύναι. Καὶ εὐξάμενος ὁ γέρων εἶπε· Δέομαί σου, Κύριε, στήτω ὁ ἥλιος, ἕως οὗ φθάσω εἰς τὸν δοῦλόν σου. Καὶ ἐγένετο οὕτως.

δ'. "Ἄλλοτε πάλιν ἦλθον (79) εἰς τὸ καλλίον αὐτοῦ καὶ εὖρον αὐτὸν ἐστηκότα εἰς εὐχήν, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐκτεταμέναι εἰς τὸν οὐρανόν· ἔμεινε δὲ ἐπὶ δεκατέσσαρας ἡμέρας τοῦτο ποιῶν. Καὶ μετὰ τοῦτο ἐφώνησέ με, καὶ εἶπέ μοι· Ἀκολουθεῖ μοι. Καὶ ἐξεληθόντες ἐπορεύθημεν εἰς τὴν ἔρημον. Καὶ διψήσας, εἶπον· Ἀδελφῶ, διψῶ. Καὶ λαβὼν ὁ γέρων τὸ μηλωτάριον μου ἀπῆλθεν ὥστε λίθου βολήν· καὶ ποιήσας εὐχήν ἔνεγκέ μοι αὐτὸ μεστὸν ὕδατος. Περιπατοῦντες δὲ ἦλθομεν κατὰ τινος σπηλαίου· καὶ εἰσελθόντες εὕρομεν τινα ἀδελφὸν καθεζόμενον καὶ ἐργαζόμενον σειρᾶν, καὶ μὴ ἀνανεύοντα πρὸς ἡμᾶς, μήτε ἀσπάζόμενον, μήτε ὅλως θέλοντα συνάραι· λόγον μεθ' ἡμῶν. Καὶ λέγει μοι ὁ γέρων· Ἀγωμεν ἐντεῦθεν· τάχα οὐ πληροφορεῖται ὁ γέρων λαλῆσαι ἡμῖν. Καὶ ὠδεύσαμεν εἰς τὴν Λυκὴν, ἕως ἦλθομεν εἰς τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννην<sup>1</sup>. Καὶ ἀσπασάμενοι αὐτὸν ἐποιήσαμεν εὐχήν. Εἶτα ἐκάθισαν λαλεῖν περὶ τῆς θεωρίας ἧς εἶδε. Καὶ εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Βησαρίων, ὅτι ἀπόφασις ἐξῆλθεν ἵνα καθαιρεθῶσι τὰ ἱερὰ. Ἐγένετο δὲ οὕτως, καὶ καθηρέθησαν. Ἐν δὲ τῷ ὑποστρέφειν ἡμᾶς, ἦλθομεν πάλιν κατὰ τοῦ σπηλαίου ὅπου εἶδομεν τὸν ἀδελφόν. Καὶ λέγει μοι ὁ γέρων· Εἰσελθωμεν πρὸς αὐτὸν, μήπως ὁ Θεὸς ἐπληροφόρησεν αὐτὸν λαλῆσαι ἡμῖν. Καὶ ὥς εἰσῆλθομεν, εὕρομεν αὐτὸν τελειωθέντα. Καὶ λέ-

<sup>1</sup> Al. ἄλλον. <sup>2</sup> Al. ἐξεληθόντες δὲ ἐκείθεν. <sup>3</sup> Al. παραβαλεῖν τῷ ἀδελφῷ Ἰωάννῃ.

Caroli Calvi tit. 12, n. 6 : Quicumque ab hinc in ante latronem receperit. De inantea quærat studiosus lector in Spelmanni Glossario. Ita quod ex nunc in antea quinque canonici ibi erunt. Spicileg. Acher., XII, p. 522, 523. Vide Cassianum Collat. vi, 14 ; xx, 8.

(75) Vit. Patr. II, 2.

(76) Vit. Patr. II, 3.

(77) Vit. Patr. XII, 3.

(78) Vit. Patr. III, 1.

(79) "Ἄλλοτε πάλιν ἦλθον. Ex optimis membranis bibliothecæ Colbertinæ : Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἀδελφὸς Δουλᾶς ὁ μαθητὴς τοῦ ἀδελφοῦ Βησαρίωνος, λέγων, ὅτι Ἦλθὼν ποτε εἰς τὸ καλλίον τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ εὖρον αὐτὸν ἐστῶτα εἰς προσευχήν, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐκτεταμέναι εἰς τὸν οὐρανόν. Ἐμείνε δὲ τοῦτο ποιῶν ἐπὶ δεκατέσσαρας ἡμέρας. Καὶ μετὰ τοῦτο ἐφώνησέ μοι, καὶ εἶπέ μοι· Ἀκολουθεῖ μοι. Καὶ ἐξεληθόντες ἐπορεύθημεν εἰς τὴν ἔρημον. Καὶ διψήσας, εἶπον αὐτῷ· Ἀδελφῶ, διψῶ. Λαβὼν δὲ τὸ μηλωτάριον αὐτοῦ ὁ γέρων, ἐπορεύθη ἀπ' ἐμοῦ ὥστε λίθου βολήν· καὶ ποιήσας εὐχήν, ἔνεγκέν μοι αὐτὸ μεστὸν ὕδατος. Καὶ ὠδεύσαμεν εἰς τὴν Λυκὴν, ἕως οὗ ἐφθάσαμεν πρὸς

τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννην. Καὶ ἀσπασάμενοι αὐτὸν, ἐποιήσαμεν εὐχήν, καὶ ἐκάθισαμεν ὁμιλεῖν περὶ τῆς θεωρίας ἧς εἶδεν. Εἶπεν δὲ ὁ ἀδελφὸς Βησαρίων, ὅτι ἐξῆλθεν ἀπόφασις ἀπὸ τοῦ Κυρίου, ἵνα καθαιρεθῶσιν τὰ ἱερὰ τῶν εἰδώλων. Ἐγένετο δὲ οὕτως, καὶ καθηρέθησαν. Hoc est, ut Latine reddidit Pelagius : Narravit abbas Dulas, qui fuit discipulus abbatis Besarionis, dicens : Veni aliquando in cellam abbatis mei, et inveni eum stantem ad orationem ; et manus ejus erant extensæ in caelum. Permansit autem hoc faciens jugiter per quatuordecim dies. Et post hæc vocavit me, et dixit : Sequere me. Et exeuntes perreximus in eremum. Et cum sitirem, dixi ei : Abba, sitio. Ille autem melotem tollens discessit a me, quantum jactus est lapidis : et facta oratione attulit eam plenam aqua. Et abivimus in civitatem Lyco, et venimus ad abbatem Joannem. Et salutantes eum, fecimus orationem. Deinde sedentes cœperunt loqui de visione quam viderat (ita recte vetus editio). Dixit abbas Besarion : quia exiit præceptum a Domino, ut destruantur templa. Et factum est sic ; et destructa sunt.



ρει μοι ὁ γέρων· Δεῦρο, ἀδελφε, συστειλωμεν τὸ σῶμα αὐτοῦ· εἰς γὰρ τοῦτο ἔπεμψεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς ὧδε. Συστελλόντων δὲ ἡμῶν εἰς τὸ θάψαι αὐτὸν, εὖρομεν ὅτι γυνὴ ἦν τῇ φύσει. Καὶ ἐθαύμασεν ὁ γέρων, καὶ εἶπεν· Ἴδε πῶς καὶ γυναῖκες καταπαλαίουσι τὸν Σατανᾶν, καὶ ἡμεῖς ἐν ταῖς πόλεσιν ἀσχημονοῦμεν. Καὶ δοξάσαντες τὸν Θεὸν τὸν ὑπερασπιστὴν τῶν ἀγαπώντων αὐτὸν, ἀνεχωρήσαμεν ἐκεῖθεν.

ε'. Ἦλθέ τις ποτε δαιμονιζόμενος εἰς τὴν Σκῆτιν, καὶ ἐγένετο εὐχή περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ οὐκ ἐξήρχετο ὁ δαίμων· ἦν γὰρ σκληρός. Καὶ λέγουσιν οἱ κληρικοί· Τί ἔχομεν ποιῆσαι τῷ δαίμονι τούτῳ; οὐδεὶς δύνάται αὐτὸν ἐκβαλεῖν, εἰ μὴ ὁ ἀββᾶς Βισαρίων· καὶ ἐὰν αὐτὸν παρακαλέσωμεν<sup>9</sup>, οὐδὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἔρχεται. Τοῦτο οὖν ποιήσωμεν· ἰδοὺ ἔρχεται πρωτὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ποιήσωμεν τὸν πάσχοντα καθευδῆσαι<sup>9</sup> εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ· καὶ ὅτε εἰσέρχεται, στῶμεν εἰς εὐχὴν, καὶ εἰπώμεν αὐτῷ· Ἐξύπνησον καὶ τὸν ἀδελφόν, ἀββᾶ. Ἐποίησαν δὲ οὕτως, καὶ ἐλθόντος τοῦ γέροντος πρωτὶ, ἐστάθησαν εἰς εὐχὴν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἐξύπνησον καὶ τὸν ἀδελφόν. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γέρων· Ἀνάστα, ἐξέλθε ἔξω. Καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ὁ δαίμων, καὶ ἰάθη ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκεῖνης.

ς'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Βισαρίων, ὅτι Τεσσαράκοντα νυχθήμερα ἔμεινα μέσον ῥάμνων, στήκων, μὴ κοιμώμενος.

ζ'. Ἀδελφός τις ἀμαρτήσας ἐχωρίζετο ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου ἐκ τῆς ἐκκλησίας. Ὁ δὲ ἀββᾶς Βισαρίων ἀναστὰς συνεξῆλθεν αὐτῷ, λέγων, ὅτι Κἀγὼ ἀμαρτωλός εἰμι.

η'. Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Βισαρίων εἶπεν, ὅτι Τεσσαράκοντα ἔτη οὐκ ἔθνηκα ἑαυτὸν ἐπιπλευρὸν<sup>10</sup>, ἀλλὰ καθήμενος ἢ στήκων ἐκοιμώμην.

θ'. Ὁ αὐτὸς εἶπεν· Ὅταν ἐν εἰρήνῃ τυγχάνης καὶ οὐ πολεμῇσαι, τότε μᾶλλον ταπεινοῦ, μήπως χαρᾶς ἀλλοτρίας ἐπαισελθούσης καυχησώμεθα, καὶ παραδοθῶμεν εἰς πόλεμον. Πολλάκις γὰρ ὁ Θεὸς διὰ τὰς ἀσθενείας ἡμῶν οὐ συγχωρεῖ ἡμᾶς παραδοθῆναι<sup>11</sup>, ἵνα μὴ ἀπολώμεθα.

ι'. Ἀδελφός συνοικῶν ἀδελφοῖς ἡρώτησε τὸν ἀββᾶν Βισαρίωνα· Τί ποιήσω; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Σιώπη, καὶ μὴ μετρήσης ἑαυτόν.

ια'. Ὁ ἀββᾶς Βισαρίων ἀποθνήσκων ἔλεγεν, ὅτι Δοξεῖται εἶναι ὁ μοναχός, ὡς τὰ χερουβὶμ καὶ τὰ σεραφίμ, ὅλος ὀφθαλμός.

ιβ'. Διηγῆσαντο οἱ μαθηταὶ τοῦ ἀββᾶ Βισαρίωνος, τὸν βίον αὐτοῦ οὕτως γεγενῆσθαι, ὡς ἐν τι τῶν ἀερίων πτηνῶν ἢ νηκτῶν ἢ χερσαίων ζώων, ἀταράχως καὶ ἀμερίμνως πάντα τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον διατελέσαντα<sup>12</sup>. Οὐ γὰρ φροντίζοικον παρ' αὐτοῦ ἐμελεῖσθαι,

venimus cum morte consummatum. Ait mihi senex : Veni, frater, componamus corpus ejus. Ad hoc enim misit nos Deus huc. Cum ergo componeremus ad sepulturam, invenimus mulierem esse. Tum admiratus senex, in hæc prorupit verba : Ecce quomodo etiam feminae superant dæmones, nos vero in urbibus indecore agimus. Atque glorificato Deo, qui protector est diligentium se, inde secessimus.

5. (80) Sætim venit aliquando dæmoniacus, et pro eo facta est oratio in ecclesia; verum dæmon non egrediebatur; erat enim sævus. Aiunt clerici : Quid habemus facere adversus hunc dæmonem? Nemo potest eum ejicere, nisi abbas Besario; sed si eum rogaverimus, neque in ecclesiam venturus est. Hoc ergo faciamus : ecce venit mane ad ecclesiam ante omnes; ponamus hunc dæmonium patientem in loco ipsius, quasi dormientem; et cum ingreditur, stemus ad orationem, ac dicamus ei : Excita fratrem, abba. Atque ita fecerunt. Accedente sene mane, steterunt ad orationem, et aiunt ei : Excita fratrem. Tum dixit ei senex : Surge, egredere foras. Statimque exiit ab eo dæmon, et sanatus est ex illa hora.

6. (81-82) Dixit abbas Besario : Quadraginta dies ac noctes mansi inter spinas, stans, nec dormiens.

7. (83) Quidam frater qui peccaverat, segregatus per presbyterum expellebatur ab ecclesia. Abbas autem Besario surgens, egressus est cum eo, his prolatis verbis : Ego quoque peccator sum.

8. Idem abbas Besario dixit : Per annos quadraginta non recubui super latus, sed aut sedens aut stans dormiebam.

9. Is ipse monuit : Quando in pace degis, neque impugnaris, tunc magis humilem te præbe; ne forte gaudio extraneo irrepente gloriemur, tradamurque ad certamen. Nam Deus sæpe non permittit, propter infirmitates nostras, ut bello ac tentationi tradamur, ne pereamus.

10. (84) Frater commorans cum fratribus interrogavit abbatem Besarionem, quid sibi opus factu esset. Respondit senex : Tace, nec te cum aliis metiaris.

11. (85) Abbas Besario, moriens dicebat : Debet monachus, instar cherubinorum et seraphinorum, totus esse oculus.

12. Narraverunt abbatis Besarionis discipuli, ita fuisse vitam illius, quemadmodum alicujus aeris avis, aut piscis, aut terrestris animalis; omne enim vitæ suæ tempus absque molestia et curis peregisso. Nam nec domus cura per eum agitaba-

<sup>9</sup> Al. add. περὶ τούτου. <sup>9</sup> Al. καθίσαι. <sup>10</sup> Al. ἐπὶ πλευρόν. <sup>11</sup> Al. συγχωρεῖ ἡμῖν πολεμηθῆναι. <sup>12</sup> Al. διατελέσας et διατελέσαι.

(80) Vit. Patr. n, 4.

(81-82) Vit. Patr. vii, 4.

(83) Vit. Patr. ix, 2.

(84) App. p. 1005, n. 52.

(85) Vit. Patr. xi, 7.



tur, nec locorum desiderium visum est tenere animum ipsius, non satietas deliciarum, non possessio domiciliorum, non librorum circulationes; sed totus omnino a corporis affectibus liber apparebat, alens se spe futurorum, ac fidei munimento firmus, patienter velut captivus agebat huc illucque, in frigore ac nuditate perseverans, et solis ardore exustus, sub dio semper; in præcipitiis solitudinum se tanquam erronem defigens, et sponte passus sæpenumero se in lata ac inhabitata arenæ regione velut in pelago ferri. Quod si contigisset ut ad loca mitiora veniret, in quibus communem consimilemque vitam ducunt monachi, extra portas sedens plorabat, et velut naufragus in terram projectus lamentabatur. Postea, si quis fratrum egressus invenisset eum tanquam mendicum sedentem, velut unum sæculi pauperem, et appropinquans, dixisset ex misericordia: Homo, quid ploras? si alicujus rei necessariae eges, quantum poterimus accipies; tantum introi, nobiscum mensam habo communem, refice te: tunc ille respondebat, non posse se sub tecto manere, donec invenisset domus suæ res, aliens a se variis modis multas amissas fuisse opes. Etenim in piratas incidi, naufragium passus sum; a splendore generis mei decidi, ignobilis factus qui inter nobiles censebar. Frater vero si ad id sermonis lamentatus, ingrediens, sumptum frustum panis tradidisset, dicens: Accipe, pater: cætera tibi Deus, quemadmodum ais, tribuet, patriam, genus, divitias quas locutus es; is magis adhuc lugens, ingenti edito fremitu, adjiciebat hæc verba: Non habeo dicere an potero invenire quæ amissa quæro bona, sed adhuc majoribus afficiar malis, pericula quotidiana subiens usque ad mortem, nec habens remissionem ab immensis meis calamitatibus. Oportet enim me continuo oberran-

*De abbate Benjamin.*

4. Dixit abbas Benjamin: Quando post messem Scetim descendimus, attulerunt nobis ex Alexandria oblationem, singulis vas sextarii olei gypsatum. Cumque messis tempus rediisset, quidquid reliqui esset, fratres ad ecclesiam solebant deferre. Ego vero non aperui vasculum meum, sed acu perforavi, et parum deduxi: atque in animo habui, a me quid magni actum esse. Verum postquam attulerunt fratres vasa sua uti erant, meumque erat perforatum, velut fornicator præ verecundia visus sum.

2. (86) Retulit abbas Benjamin Celliorum presbyter: Venimus Scetim ad quemdam senem, et volumus ei dare parum olei; tum dixit nobis: En locus in quo positum est parvum vas quod ad me attulistis ante triennium; quemadmodum collocastis illud, ita mansit. Quo nos audito, admirati sumus senis virtutem.

5. (87) Idem dixit: Perreximus ad alium senem;

<sup>13</sup> An. τροφῆς. <sup>13\*</sup> F. κτήσις.

(86) Vit. Patr. iv, 12.

Α οὐ τόπων ἐπιθυμία κεκρατηκέναι ἔδοξε τῆς τούτου ψυχῆς, οὐ κόρος τροφῆς <sup>13</sup>, οὐ κτήσις <sup>13\*</sup> οἰκημάτων, οὐ βίβλων περιφοραί· ἀλλ' ὁλος δι' ὅλου τῶν τοῦ σώματος παθῶν ἐφάνη ἐλεύθερος, ἐλπίδι τῶν μελλόντων τροφόμενος, καὶ πίστεως ὀχυρώματι βεβηκώς, ἐκαρτέρει ὥσπερ αἰχμάλωτος ὧδε κάκεισε, ἐν φύχει καὶ γυμνότητι διαμένων, καὶ τῇ φλογὶ τοῦ ἡλίου διακαϊόμενος αἰθριος πάντοτε· χρημνοῖς ἐρτημῶν ἑαυτὸν ὡς πλανώμενον περιπεύρων, καὶ πλατεῖα τῇ ἄμμου χώρα ἀοικῆτι πολλάκις ἑαυτὸν ὡς ἐν πελάγει φέρεσθαι εὐδοκήσας. Εἰ δὲ συμβεθῆκει εἰς ἡμερότητα τόπων ἐλθεῖν, ἐνθα οἱ τῆς δημοτρόπου ζωῆς μοναχοὶ καὶ κοινὸν τὸν βίον ἔχουσιν, ἐξω θυρῶν καθεζόμενος ἔκλαιε, καὶ ὥσπερ ἐκ ναυαγίου τις ἀπορῥιφεῖς ὠδύρετο. Εἶτα ἐξελθὼν τις τῶν ἀδελφῶν, εἰ εὖρε τοῦτον, ὡς προσαίτην ἕνα τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πτωχῶν καθήμενον, καὶ ἐγγίσας, ἐλεεινῶς φησιν αὐτῷ· Τί κλαῖεις, ἄνθρωπε; εἰ δέη τινὸς τῶν ἀναγκαίων, κατὰ δύναμιν λήψη, μόνον εἰσελθὼν ἐνδὸν κοινώνησον ἡμῖν τραπέζης, παραμυθίας τυχών. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, μὴ δύνασθαι ὑπὸ στέγην μεῖναι, πρὶν ἂν εὕρω τῆς ἐμῆς οἰκίας τὴν ὑπαρξιν· ἀπολωλεκέναι φήσας πολλὰ χρήματα διαφόροις τρόποις. Καὶ γὰρ πειραταῖς περιέπεσα, καὶ ναυαγίῳ ἐλήφθην, καὶ τῆς εὐγενείας μου ἐξέπεσον, ἄδοξος ἐξ ἐνδόξων γενόμενος. Ὁ δὲ πρὸς τὸν λόγον σχετλιάσας, εἰσελθὼν, καὶ φωρὸν λαβὼν, παρέσχε, λέγων· Λάβε τοῦτον, πάτερ· τὰ δὲ ἄλλα σοι ὁ Θεὸς, ὡς λέγεις, ἀπονεμεί πατρίδα καὶ γένος, καὶ πλοῦτον ὃν ἔφης. Ὁ δὲ ἔτι μᾶλλον πενθῶν ἐβρυξέ μέγα, ἐπιφθαγξάμενος· Οὐκ οἶδα εἰπεῖν εἰ δυνήσκειν εὖρεῖν ἅπερ ζητῶ ἀπολέσας· ἀλλ' ἔτι μᾶλλον χαρίσομαι, κινδυνεύων ἀεὶ καθ' ἡμέραν εἰς θάνατον, ἀνοχὴν οὐκ ἔχων ἀπὸ τῶν ἀμέτρων ἐμῶν συμφορῶν. Δεῖ γὰρ με συνεχῶς ἀποπλανώμενον, τελειῶσαι τὸν ὁρόμον.

calamitatibus. Oportet enim me continuo oberran-

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Βενιαμίν.*

α'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Βενιαμίν, ὅτι Ὡς κατήλθομεν ἀπὸ τοῦ θέρους εἰς Σκῆτιν, ἤνεγκαν ἡμῖν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας καρποφορίαν, πρὸς ἕνα ἀγγεῖον ἐλαίου ξέστου γεγυφωμένον· καὶ ὡς ἦλθε πάλιν ὁ καιρὸς τοῦ θέρους, εἴ τι περισσεύεν, οἱ ἀδελφοὶ ἔφερον εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Καγὼ ἤμην μὴ ἀνοίξας τὸ ἀγγεῖόν μου, ἀλλὰ τῇ βαφίδι τροπήσας, μετέβαλον μικρόν· καὶ εἶχεν ἡ καρδία μου, ὅτι μέγα πρᾶγμα ἐποίησα. Καὶ ὡς ἤνεγκαν οἱ ἀδελφοὶ τὰ ἑαυτῶν ἀγγεῖα γεγυφωμένα ὡς ἦσαν, καὶ τὸ ἐμὸν τετραυπημένον ἦν, εὐρέθην ὡς πορνεύσας ἀπὸ τῆς αἰσχύνης.

β'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Βενιαμίν ὁ πρεσβύτερος τῶν Κελλίων, ὅτι Παρεβάλομεν εἰς Σκῆτιν πρὸς τινα γέροντα, καὶ ἠθελήσαμεν αὐτῷ βαλεῖν μικρὸν ἐλαιον· καὶ λέγει ἡμῖν· Ἰδοὺ ποῦ κεῖται τὸ μικρὸν ἀγγεῖον ὃ ἠνέγκατέ μοι πρὸ τριῶν ἐτῶν· ὡς ἐθήκατε αὐτὸ, οὕτως ἔμεινεν. Ἀκούσαντες δὲ ἡμεῖς ἐθαυμάσαμεν τὴν πολιτείαν τοῦ γέροντος.

γ'. Ὁ αὐτὸς εἶπεν, ὅτι Παρεβάλομεν ἄλλω γέ-

(87) App. p. 988, c. 6.



ροντι, καὶ ἐκράτησεν ἡμᾶς φαγεῖν· ἔβαλε δὲ ἡμῖν βαφανέλαιον. Καὶ λέγομεν αὐτῷ· Πάτερ, μᾶλλον μικρὸν χρήσιμον ἔλαιον βάλε ἡμῖν. Ὁ δὲ ἀκούσας, ἐσφράγισεν ἐαυτὸν, λέγων· Εἴ ἐστιν ἄλλο ἔλαιον ἐκτὸς τούτου, οὐκ οἶδα ἐγώ.

δ'. Ὁ ἀββᾶς Βενιαμὴν εἶρηκε τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἀποθνήσκων· Ταῦτα ποιεῖτε, καὶ δύνασθε σωθῆναι· Πάντοτε χαίρετε, ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε.

ε'. Ὁ αὐτὸς εἶρηκε· Τὴν βασιλικὴν ὁδὸν πορεύεσθε, καὶ τὰ μῦθια μετρεῖτε, καὶ οὐκ ὀλιγωρεῖτε.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Βιαρῆ.*

Ἡρώτης τίς τὸν ἀββᾶν Βιαρῆ, λέγων· Τί ποιήσω ἵνα σωθῶ; Καὶ λέγει αὐτῷ· Ὑπαγε, ποίησον τὴν κοιλίαν σου μικράν, καὶ τὸ ἐργόχειρόν σου μικρόν, καὶ μὴ ταράσσου εἰς τὸ καλλίον σου· καὶ σώξῃ.

*Ἀρχὴ τοῦ Γ στοιχείου.*

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Γρηγορίου τοῦ θεολόγου.*

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Γρηγόριος, ὅτι τὰ τρία ταῦτα ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς παρὰ παντός ἀνθρώπου ἔχοντος τὸ βάπτισμα· πίστιν ὀρθὴν ἀπὸ τῆς ψυχῆς, καὶ ἀληθείαν ἀπὸ τῆς γλώσσης, καὶ σωφροσύνην ἀπὸ τοῦ σώματος.

β'. Εἶπε πάλιν· Ὅλος ὁ βίος ἀνθρώπου, ἡμέρα μία, τοῖς πόθῳ κάμνουσιν.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Γελασίου.*

α'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Γελασίου, ὅτι εἶχε βιβλίον ἐν δέρμασιν, ἄξιον δεκαοκτὼ νομισμάτων· εἶχε δὲ τὴν Παλαιὰν καὶ Καινὴν Διαθήκην<sup>15</sup> γεγραμμένην ὅλην· καὶ ἔκειτο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἵνα ὁ θέλων τῶν ἀδελφῶν ἀναγνῷ. Ἐλθὼν δὲ τις ἀδελφῶν ξένος παραβαλεῖν τῷ γέροντι, ὥς εἶδεν αὐτὸ, ἐπεθύμησεν αὐτοῦ, καὶ κλέψας ἐξῆλθεν. Ὁ δὲ γέρονς οὐκ ἐδίωξεν ὀπίσω αὐτοῦ, ὥστε καταλαβεῖν αὐτὸν, καίπερ νοήσας. Ἀπελθὼν οὖν ἐκεῖνος εἰς τὴν πόλιν, ἐζήτησε πωλῆσαι αὐτό· καὶ εὐρών τὸν θέλοντα ἀγοράσαι, ἀπήγει τὴν τιμὴν νομίσματα δεκαεξί. Ὁ δὲ θέλων ἀγοράσαι, λέγει αὐτῷ· Δός μοι πρῶτον, δοκιμάσω αὐτό, καὶ οὕτω τὸ τίμημά σοι παρέχω. Δέδωκεν οὖν αὐτό. Ὁ δὲ λαθὼν, ἤνεγκε τῷ ἀββᾶ Γελασίῳ δοκιμάσαι αὐτό, εἰρηκῶς αὐτῷ τὴν ποσότητα ἦν καὶ ὁ πωλὼν εἶπε. Καὶ λέγει ὁ γέρονς· Ἀγύρασον αὐτό, καλὸν γάρ ἐστι καὶ ἄξιον ἧς εἶρηκας<sup>16</sup> τιμῆς. Καὶ ἐλθὼν ὁ ἄνθρωπος εἶπε τῷ πωλοῦντι ἄλλως, καὶ οὐ καθὼς εἶπεν ὁ γέρονς, λέγων· Ἰδοὺ ἔδειξα αὐτὸ τῷ ἀββᾶ Γελασίῳ, καὶ εἶπέ μοι ὅτι πολλοῦ ἐστι, καὶ οὐκ ἔστιν ἄξιον ἧς εἶρηκας τιμῆς. Ἐκεῖνος ἀκούσας, λέγει αὐτῷ· Οὐδέν σοι ἄλλο εἶπεν ὁ γέρονς; Λέγει αὐτῷ· Οὐχί. Τότε λέγει· Οὐκέτι θέλω πωλῆσαι αὐτό. Κατανυχαῖς δὲ ἦλθε πρὸς τὸν γέροντα μετανοῶν, καὶ παρακαλῶν αὐτὸν δέξασθαι αὐτό. Ὁ δὲ γέρονς οὐκ ἤθελε λαβεῖν. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός, ὅτι Ἐάν

A qui detinuit nos ut manducaremus : apposuit autem nobis oleum e raphanis. Dicimus ei : Pater, potius immitte parum boni olei. Ille vero audiens, se signo crucis obsignavit, atque ait : An sit aliud oleum præter istud, ego nescio.

4. Abbas Benjamin moriens ita monuit filios suos : Hæc facite, et poteritis salvari : Semper gaudete ; sine intermissione orate ; in omnibus gratias agite<sup>16</sup>.

5. (88) Idem dixit : Regia via incedite, et miliaria metimini, nec silis negligentes.

*De abbate Biare.*

Aliquis interrogavit abbatem Biare, sic : Quid agam, ut salvus sim ? Ait illi : Vade, fac ventrem tuum parvum et opus manuum parvum, nec turberis in cella tua : sic salvaberis.

*Principium litteræ G.*

*De abbate Gregorio theologo.*

1. (89) Dixit abbas Gregorius : Tria hæc exigit Deus ab omni homine baptizato : fidem rectam ex animo, veritatem in lingua, et temperantiam de corpore.

2. (90) Dixit iterum : Velut tota hominis vita est, unus dies, iis qui desiderio laborant.

*De abbate Gelasio.*

1. (91) Dicebant de abbate Gelasio, quod haberet librum in membranis pretii octodecim solidorum : in quo descriptum erat totum Vetus ac Novum Testamentum ; et in Ecclesia positus erat, ut qui voluisset fratrum, legeret. Veniens autem peregrinus aliquis fratrum ad invisendum senem, postquam vidit codicem, desiderio correptus, furatus est eum, ac discessit. Senex autem non est hominem insecutus, ut comprehenderet, quamvis rem intellexisset. Abiens ergo ille in civitatem, quærebat quo illum venderet. Inventoque qui vellet emere, postulavit pro pretio sedecim solidos. Qui vero volebat emere, dixit ei : Da mihi prius, probem illum, et postea pretium solvam. Dedit igitur. Porro accipiens ille detulit ad abbatem Gelasium, uti probaret, declaravitque pretium quod venditor imposuerat. Ait senex : Eme illum ; est enim bonus ac elegans, valetque quantum dixisti. Rediens itaque homo, aliter prolocutus est vendenti, nec juxta senis verba, aiens : Ecce ostendi librum abbati Gelasio, dixitque mihi, carum esse, nec valere id quod petis. Quo ille audito, dixit ei : Nihilne aliud protulit senex ? Respondit : Nihil. Tunc frater : Non amplius volo vendere. Compunctus autem accessit ad senem pœnitens, et oravit ut reciperet codicem. At senex nolebat. Tunc dixit ei frater :

<sup>15</sup> Abest ab al. <sup>16</sup> Al. εἶρηκε. <sup>16</sup> I Thess. v, 16, 17, 18.

(88) Doroth. Doctr. 10.

(89) Vit. Patr. 1, 3.

(90) Gr. Naz., Or. 28, p. 473.

(91) Vit. Patr. xvi, 1.



Nisi acceperis, nunquam ero quietus. Senex ad A  
cum : Si quiescere non potes, ecce admitto illum. Cæ-  
terum mansit eo loci frater usque ad mortem suam,  
capto per id quod senex egerat salulari emolumento.

2. Huic abbati Gelasio aliquando per senem  
quemdam, monachum etiam ipsam, incolam loci  
Nicopoleos vicini, relicta fuit cella cum agro cir-  
cumjacente ; colonus autem aliquis Vacati hominis  
qui tunc primas Nicopoli Palæstinæ ferebat, cum  
esset defuncti senis cognatus, accedens ad Vaca-  
tum, orabat ut prædium illud acciperet, quod nem-  
pe per leges ad se pervenire deberet. Ille vero  
(erat enim violentus) manu propria agrum au-  
ferre nitebatur ab abbate Gelasio. Qui abbas Ge-  
lasius, nolens cellam monasticam tradere viro sæ-  
culari, non cedebat. At Vacatus cum observasset B  
jumenta abbatis Gelasii transferre oleas relictæ illius  
prædii, per vim ea distraxit, allatisque in domum  
suam oleis, vix et cum contumelia remisit jumenta  
cum veterinariis. Beatus vero senex fruges qui-  
dem nequaquam vindicabat sibi, sed prædii domi-  
nio cedere volebat, ob prædictam causam. Igitur  
contra eum exardescens Vacatus, aliis quoque ne-  
gotiis trahentibus, nam litigiosus erat, Constan-  
tinopolim concitus perrexit, pedestri itinere profi-  
ciscens. Cum autem venisset circa Antiochiam,  
tunc instar luminaris magni fulgente beato Symeo-  
ne, audiens quæ de illo ferebantur (humanas enim  
vires superabant), desideravit tanquam Christianus  
sanctum videre. At sanctus Symeon, e columna  
conspicatus eum statim intrantem in monasterium,  
interrogavit : Cujas es? et quo vadis? Respondit  
ille : Palæstinus sum ; Constantinopolim profici-  
seor. Symeon : Qua de causa? Vacatus : Propter  
multa negotia ; ac spero, per preces sanctitatis tuæ  
rediturum me, atque adoraturum sancta vestigia  
tua. Dicit ei sanctus Symeon : Non vis fateri, o in-  
ter homines deplorate, quod contra hominem Dei  
abeas. Sed prosperum non habebis iter neque am-  
plius videbis domum tuam. Si ergo pares consilio  
meo, hinc jam recedens, ad ipsum properabis, et  
genu flexo petes veniam, modo adhuc vivus ad lo-  
cum pertigeris. Statim igitur febre correptus est,  
et a comitibus in lecticam missus, festinabat juxta  
sancti Symeonis sermonem ut ad regionem perve-  
niret, atque abbati Gelasio pœnitere se per præ-  
fundam inclinationem monstraret. Verum ubi Be-  
rytum attigit, mortuus est, nec vidit domum suam,  
juxta sancti prædictionem. Ista filius ejus, Vacatus  
etiam nomine, post mortem patris, multis ac fide  
dignis hominibus enarravit.

μη λάθης αὐτό, οὐκ ἔχω ἀνάπαυσιν <sup>17</sup>. Λέγει αὐτῷ  
ὁ γέρον· Εἰ οὐκ ἀναπαύῃ, ἴδου δέχομαι αὐτό. Καὶ  
ἔμειναν ὁ ἀδελφὸς ἐκεῖνος <sup>18</sup> ἕως τῆς τελευτῆς αὐτοῦ,  
ὠφεληθεὶς ἀπὸ τῆς ἐργασίας τοῦ γέροντος.

β'. Τούτῳ τῷ ἀδελφῷ Γελασίῳ κατελείφθη ποτὲ παρὰ  
γέροντός τινος, μοναχοῦ καὶ αὐτοῦ, περὶ τὴν Νικό-  
πολιν τὴν οἰκησιν ἔχοντος, κελλίον καὶ τὸ περὶ αὐτὸ  
χωρίον. Γεωργὸς δὲ τις Βακάτου τοῦ τότε πρωτεύον-  
τος τῆς Νικοπόλεως τῆς κατὰ Παλαιστίνην, συγγενῆς  
ὄν τοῦ κοιμηθέντος γέροντος, προσελθὼν τῷ αὐτῷ  
Βακάτῳ ἡξίου λαβεῖν τὸ αὐτὸ χωρίον, ὡς δῆθεν ἐκ  
τῶν νόμων εἰς αὐτὸν ἐλθεῖν ὀφειλοντος. Ὁ δὲ (δρά-  
στης γὰρ ἦν) αὐτοχειρὶ τὸ χωρίον λαβεῖν ἐπειράτο  
παρὰ τοῦ ἀδελφῷ Γελασίου. Μὴ θέλων δὲ κελλίον μο-  
ναχικὸν παραδοῦναι κοσμικῷ ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς Γελά-  
σιος, οὐ παρεχώρει. Παρατηρησάμενος δὲ ὁ Βακάτος  
τὰ ζῶα τοῦ ἀδελφῷ Γελασίου μεταφέροντα τὰς ἐλαίας  
τοῦ κατελείφθεντος χωρίου αὐτῷ, βιαίως ταῦτα ἀπο-  
σπάσας, εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ τὰς ἐλαίας λαθὼν, μόλις  
μετὰ ἀτιμίας ἀπέλυσε τὰ ζῶα μετὰ τῶν κτηνιτῶν αὐ-  
τῶν. Ὁ δὲ μακάριος γέρον τοῦ μὲν καρποῦ οὐδ' ὅλως  
ἀντεποιήθη, τῆς δὲ δεσποτείας τοῦ χωρίου οὐ παρεχώ-  
ρησε, διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν. Ἐφ' ὃν <sup>19</sup> ἐξαφθὲς ὁ  
Βακάτος, χρεῖων καὶ ἄλλων ἐλκουσῶν αὐτὸν (φιλόδικος  
γὰρ ἦν), ἐπὶ Κωνσταντινουπόλιν ὁρμᾷ, πεζῇ τὴν ὁδοί-  
πορίαν ποιούμενος. Γενόμενος δὲ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν,  
τότε ὡς μεγάλου φωστῆρος λάμποντος τοῦ ἁγίου Συ-  
μεῶν, τὰ κατ' αὐτὸν ἀκούσας (ὕπὲρ ἄνθρωπον γὰρ ἦν),  
ἐπεθύμησεν ὡς χριστιανὸς τὸν ἅγιον θεάσασθαι.  
Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ στύλου ὁ ἅγιος Συμεὼν,  
εὐθὺς εἰσελθόντα εἰς τὸ μοναστήριον, ἠρώτα· Πόθεν  
εἶ, καὶ ποῦ πορεύῃ ; Ὁ δὲ φησιν· Ἀπὸ Παλαιστίνης  
εἰμὶ, καὶ εἰς Κωνσταντινουπόλιν ὑπάγω. Ὁ δὲ πρὸς  
αὐτόν· Καὶ τίνος χάριν ; Λέγει αὐτῷ ὁ Βακάτος·  
Διὰ χρείας πολλὰς· καὶ ἐλπίζω διὰ τῶν εὐχῶν τῆς  
ἁγιωσύνης σου ἐπαναλῦσαι, καὶ προσκυνεῖν τὰ ἁγία  
σου ἔχνη. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἅγιος Συμεὼν· Οὐ θέλεις,  
ἀνέλπιστε τῶν ἀνθρώπων, εἰπεῖν ὅτι κατὰ τοῦ ἀνθρώ-  
που τοῦ θεοῦ ἀνέρχῃ. Ἀλλ' οὐκ εὐδοῶ σοι ἔσται, οὐδὲ ὀψεί  
ἔτι τὸν οἶκόν σου. Ἐάν οὖν πείθῃ τῇ συμβουλίᾳ μου,  
ἐντεῦθεν ἤδη ἀναλύσας πρὸς αὐτὸν ὁρμᾶς, καὶ μετα-  
νοεῖς αὐτῷ, εἴγε ἐν τοῖς ζῶσιν ὦν καταλάβῃς τὸν  
τόπον. Εὐθέως οὖν ληψθεὶς ὑπὸ πυρετοῦ, καὶ ὑπὸ  
τῶν συνόντων ἐν λεκτικῷ βληθεὶς, ἠπειγέτο κατὰ  
τὸν λόγον τοῦ ἁγίου Συμεῶν καταλαβεῖν τὴν χώραν,  
καὶ μετανῶσαι τῷ ἀδελφῷ Γελασίῳ. Ἀλλὰ φθάσας  
τὴν Βήρυτον, ἐτελεύτησε, μὴ θεασάμενος τὸν οἶκον  
αὐτοῦ, κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ ἁγίου. Ταῦτα ὁ  
υἱὸς αὐτοῦ, Βακάτος καὶ αὐτὸς λεγόμενος, μετὰ τὴν  
τελευτὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, πολλοῖς καὶ ἀξιοπίστοις  
ἀνδράσι διηγῆσατο.

γ'. Καὶ τοῦτο δὲ πολλοὶ τῶν μαθητῶν αὐτῷ δι-  
ηγῆσαντο· ὅτι Ποτὲ ὀφάριου ἐνεχθέντος αὐτοῖς, τοῦτο  
τηχανίσας ὁ μάγειρος, εἰσήνεγκε τῷ κελλαρίτῃ·  
χρείας δὲ ἐπειγούσης τὸν κελλαρίτην, ἐξῆλθε τοῦ  
κελλαρίου, ἑάσας τὸ ὀφάριον ἐν σκεύει χαμαὶ, παρ-  
αγγεῖλας ὁραπτὰριῳ μικρῷ τοῦ μακαρίου Γελασίου

<sup>17</sup> Al. ἀναπαύῃ. <sup>18</sup> Al. ἐκεῖ. <sup>19</sup> Al. ὅφ' ὃν.



φυλάττειν αὐτὸ πρὸς ὦραν, ἕως οὗ ἀνακάμψῃ· τὸ δὲ A  
 παιδίον λιχνισθὲν, ἔβαλεν ἐσθίειν ἀφειδῶς τὸ ὀψά-  
 ριον. Εἰσελθὼν δὲ ὁ κελλαρίτης, καὶ εὐρών αὐτὸ  
 ἐσθίον, ἀγανακτήσας κατὰ τοῦ παιδὸς χαμαὶ καθη-  
 μένου, ἀπαρτηρήτως τῷ ποδὶ ὤθησεν· ἐξ ἐνεργείας  
 δὲ τινος, κατὰ καιρίου κρουσθεὶς, λειποθυμήσας  
 ἀπέθανεν. Ὁ δὲ κελλαρίτης φόβῳ κατασχεθεὶς, ἀνα-  
 κλίνας τοῦτον ἐν τῇ ἰδίᾳ στρώσει, καὶ σκεπάσας,  
 ἀπελθὼν προσέπεσε τοῖς ποσὶ τοῦ ἀββᾶ Γελασίου,  
 ἀπαγγέλλων αὐτῷ τὸ γενόμενον. Ὁ δὲ παραγγεῖας  
 αὐτῷ μηδενὶ ἄλλῳ εἰπεῖν, ἐκέλευσεν αὐτῷ μετὰ τὸ  
 πάντας ἡσυχάσαι ἐσπέρας, εἰσενέγκαι αὐτὸ εἰς τὸ  
 διακονικὸν, καὶ θεῖναι ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου,  
 καὶ ἀναχωρῆσαι. Καὶ ἐλθὼν ὁ γέρων εἰς τὸ διακoni-  
 κὸν, ἔστη εἰς προσευχὴν· καὶ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτερι-  
 νῆς ψαλμωδίας, συναχθέντων τῶν ἀδελφῶν, ἐξῆλθεν B  
 ὁ γέρων ἔχων ἀκολουθοῦν αὐτὸ τὸ μειράκιον· μηδε-  
 νὸς τὸ γενόμενον εἰδότες, πλὴν αὐτοῦ, καὶ τοῦ κελ-  
 λάρτου, ἕως τῆς αὐτοῦ τελευτῆς.

δ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Γελασίου, οὐχ οἱ μα-  
 θηταὶ αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν πυκνῶς  
 αὐτῷ παραβαλόντων διηγοῦντο, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τῆς  
 οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς ἐν Καλχηδόνι <sup>20</sup>, Θεοδοσίος  
 ὁ προκατάρξας ἐν Παλαιστίνῃ τοῦ κατὰ Διόσκορον  
 σχίσματος <sup>21</sup>, προλαθὼν τοὺς ἐπισκόπους ἐπανελθεῖν  
 μέλλοντας ἐπὶ τὰς ἰδίας Ἐκκλησίας (παρῆν γάρ καὶ  
 αὐτὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει, διωχθεὶς ἀπὸ τῆς ἰδίας  
 πατρίδος ὡς ταραχαῖς ἀεὶ χαίρων), ὤρμησε πρὸς τὸν  
 ἀββᾶν Γελάσιον εἰς τὸ αὐτοῦ μοναστήριον, λέγων  
 κατὰ τῆς συνόδου, ὡς τὸ Νεστορίου δόγμα κυρωσά-  
 σης· διὰ τούτου νομίζων τὸν ἅγιον ὑφαρπάζειν, πρὸς C  
 συνεργίαν τῆς αὐτοῦ ῥαδιουργίας καὶ τοῦ κατ' αὐτὸν  
 σχίσματος. Ὁ δὲ ἐκ τῆς τοῦ ἀνδρὸς καταστάσεως,  
 καὶ ἐκ τῆς προσούσης αὐτῷ θεόθεν συνέσεως, τὸ  
 διεφθαρμένον τῆς αὐτοῦ γνώμης καταλαβὼν, οὐ <sup>22</sup>  
 συναπήχθη τῇ αὐτοῦ ἀποστασίᾳ, ὡς οἱ τότε σχεδὸν  
 πάντες, ἀλλ' ἀξίως αὐτὸν ἀτιμάσας ἀπέπεμψεν. Εἰς  
 μέσον γάρ ἐνεγκὼν τὸ θρεπτάριον ὅπερ ἐκ νεκρῶν  
 ἀνέστησεν, ἔλεγεν ἐν ἡβῇ σεμνῷ οὕτως· Ἐάν περὶ  
 πίστεως θέλῃς διαλεχθῆναι, ἔχεις τοῦτον παρὰ σοῦ  
 ἀκούοντα καὶ διαλεγόμενόν σοι· ἐμοὶ γὰρ οὐ σχολή  
 τὰ παρὰ σοῦ ἀκούειν. Ἐπὶ τούτοις διατραπείς, καὶ  
 ἐπὶ τὴν ἁγίαν πόλιν ὀρμήσας, συναρπάζει μὲν ὅλον  
 τὸ μοναχικὸν, ἐν προσχήματι θείου ζήλου· συναρπά-  
 ζει δὲ καὶ τὴν Αὐγούσταν τότε παρούσαν· καὶ οὕτως D  
 συνεργὸν λαβὼν, βίᾳ κατέσχε τὸν θρόνον Ἱεροσολύ-  
 μων· φόνοις τοῦτον προαρπάσας, καὶ τὰ ἄλλα ἀθέ-  
 μιτα καὶ ἀκανόνιστα διαπράξας, ἃ μέχρι νῦν πολλοὶ  
 μνημονεύουσι. Τότε δὲ ὡς ἐγκρατὴς γενόμενος, καὶ  
 τοῦ σκοποῦ ἐπιτυχὼν, καὶ ἐπισκόπους πλείστους χει-  
 ροτονήσας, προλαμβάνων τοὺς θρόνους τῶν ἐπισκό-  
 πων μηδέπω ἐπανελθόντων, μεταστέλλεται καὶ τὸν  
 ἀββᾶν Γελάσιον· καὶ προτρέπεται εἰς τὸ ἱερατεῖον,  
 δελεάζων ἅμα καὶ ἐκφοβῶν. Εἰσελθόντι οὖν αὐτῷ εἰς  
 τὸ ἱερατεῖον, ἔλεγεν ὁ Θεοδοσίος· Ἀναθεμάτισον  
 Ἰουθενάλιον. Ὁ δὲ μηδὲν καταπλαγείς, Ἄλλον οὐκ  
 οἶδα, φησὶν, ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων, εἰ μὴ Ἰου-

reverteretur; puer vero gulæ libidine tentatus,  
 cœpit avide piscem manducare. Tum ingressus  
 cellarius, et inveniens comedentem, ira concitatus,  
 puerum sedentem humi, inconsiderate pede per-  
 cussit; atque is, dæmone procurante, letaliter  
 pulsatus, deficiente animo interiit. Unde cellarius  
 timore correptus, reclinavit eum in proprium stra-  
 tum, et obiexit; atque abiens procidit ad pedes ab-  
 batis Gelasii, nuntians ei quod contigerat. Ille vero  
 postquam admonuisset ne alii cuiquam diceret,  
 jussit ut vespere, cum omnes quiescerent, afferret  
 puerum in diaconicum, poneret coram altari, sic-  
 que abscederet. Tum ad diaconicum profectus senex,  
 stetit ad precationem, atque hora nocturnæ psal-  
 modiæ, congregatis fratribus, exivit senex, asse-  
 clam habens adolescentulum; nec quisquam rem  
 cognovit, quandiu vixit, præter ipsum et cella-  
 rium.

4. De abbate Gelasio, non modo discipuli ipsius  
 aiebant, sed et referebant multi eorum qui frequen-  
 ter illum adierant, quod tempore œcumenicæ sy-  
 nodi Chalcedone congregatæ, Theodosius, ille qui  
 in Palæstina schisma Dioscori auspicatus est, præ-  
 veniens episcopos ad suas Ecclesias reversuros  
 (nam ipse quoque aderat Constantinopoli, patria  
 quod semper tumultibus delectaretur pulsus), ir-  
 ruit in abbatem Gelasium in monasterio ejus, lo-  
 quens adversus synodum, quasi quæ dogma Ne-  
 storii confirmasset, et per hujusmodi dictum exis-  
 timans a se abreptum iri senem in societatem fal-  
 laciæ suæ et schismatis. At ille ex hominis consti-  
 tutione, necnon ex ea quam divinitus habebat pru-  
 dentia, deprehendens ejus depravatam sententiam  
 atque voluntatem, ad hæretici defectionem seu apo-  
 stasiam, instar cæterorum fere omnium, non est ab-  
 ductus; sed prout merebatur inhonoratum ablegavit.  
 Nam in medium adducto alumno, puero illo quem  
 excitaverat a mortuis, ita graviter et composito  
 locutus est: Si de fide cupis disserere, hunc habes,  
 qui a te audiet, tecumque colloquetur; mihi enim  
 non vacat tua auscultare. Ad quæ verba ille confu-  
 sus, in sanctam civitatem prorupit; ubi quidem  
 ad suas partes abripuit omnes monachos, specie  
 zeli divini: abripuit quoque Augustam quæ illic  
 tunc aderat; atque ita hujus auxilio usus, vi se-  
 dem Hierosolymitanam occupavit, cædibus prære-  
 ptam; aliaque contra leges et canones perpetravit,  
 quæ hucusque commemorant multi. Tunc igitur,  
 ut qui potestatem obtineret, votique esset compos,  
 ordinatis episcopis pluribus, invadendo episcopo-  
 rum nondum regressorum thronos, etiam abbatem  
 Gelasium arcessivit; quem ad sacrarium invitavit,  
 delinens simul ac terrens. Cum ergo ingressus  
 esset in sacrarium, dixit Theodosius: Anathema  
 profer adversus Jovenalem. Abbas vero impavidus:  
 Alium, inquit, non novi Hierosolymorum episco-

<sup>20</sup> Al. Καλχηδόνι. <sup>21</sup> Al. σχήματος. <sup>22</sup> Al. οὐ μόνον οὐ.



pium, præter Juvenalem. At Theodosius veritus ne alii quoque pium hominis zelum imitarentur, jussit ut cum irrisione pelleretur ab ecclesia. Acceptum autem schismatici circumdederunt lignis, minati se combusturos eum. Sed videntes neque propterea cedere, nec pavere, atque veriti plebis concitationem, quod homo esset celebri fama (totum autem e superna veniebat providentia); martyrem illæsum dimiserunt, qui, quantum fuerat in se, Christo in holocaustum sese obtulerat.

5. De eodem relatum est, quod vitam inopem et anachoreticam in juventute professus fuisset: erant autem eo tempore iisdem in locis etiam alii plures qui par vitæ institutum fuerant amplexati; quos inter senex quidam, summæ simplicitatis, nihilque possidens, qui in separata cellula usque ad mortem habitavit, quamvis in senectute habuerit discipulos. Is in ea observatione sese exercuerat, ut duas tunicas non possideret, nec una cum sociis suis de crastino cogitaret, ad mortem usque. Cum ergo accidit ut abbas Gelasius cœnobium Deo cooperante constitueret, offerbantur ei multa prædia; possidebat autem et ad usus cœnobii necessaria jumenta sarcinaria, cum bobus. Qui enim olim divino Pachomio oraculum dedit, ut construeret cœnobium, huic quoque ad omnem monasterii necessitatem succurrebat. In his ergo versantem Gelasium intuitus prædictus senex, ac germanam erga eum conservans dilectionem, ait illi: Vereor, abba Gelasi, ne alligetur mens tua cum ad agros, tum ad reliquam cœnobii possessionem. Tunc ille ad eum: Magis alligata est cogitatio tua ad subulam qua operaris, quam Gelasii mens ad ejusmodi bona.

6. Referebant de abbate Gelasio, quod molestiam sæpe passus a cogitationibus, ut in cremum secederet, dixit quadam die discipulo suo: Exerce charitatem, frater, quidquid fecero, tolera, nulumque ad me promas sermonem hebdomada hac. Et accipiens virgam palmeam, cœpit ambulare in atriolo suo; cumque lasseseisset, sedit parumper; iterumque surgens ambulabat. Vespere autem facto, reputavit intra se: Qui per solitudinem incedit, non pane vescitur, sed herbis; tu vero propter infirmitatem tuam comede olusculum. Quod ubi fecisset, iterum menti suæ dixit: Qui versatur in eremo, sub lectum non dormit, sed ad aerem; tu igitur ita facito; et recumbens dormivit in atriolo.

<sup>23</sup> Abest εὐφρῶς ab al. <sup>24</sup> Al. σχίσματος. <sup>25</sup> Al. ἐνεργείας. <sup>26</sup> Al. κεντητήριον.

(92) *Ἐν μονοκελλίῳ οἰκήσας*. Tales Monocellitæ dicebantur. Cod. Vindobon. 156, n. 25: Ἦσατο πρεσβυτέρου καὶ ἀναχωρητοῦ, περὶ καταστάσεως ἀρχαρίων, καὶ περὶ τῶν μονοκελλιτῶν, καὶ τῶν θελόντων οἰκῆσαι ἐν κοινοβίῳ. Hinc τὸ μονοκελλικὸν in hisce perobscuris verbis salebrosi scriptoris Georgii Pachymæ *Histor.* lib. II, cap. 9: Ἐν τῶν ἀναγκαίων ἔδοξε τῷ καιρῷ καὶ τοῖς ἐφεστῶσι πράγμασι, τὸ περιλειφθὲν τέως, ὅσον ἐν προνοίαις ἐτάττετο, μοναῖς τε καὶ ἐκκλησίαις, καὶ τοῖς βασιλεῖ παρὰ πύλιν, ἀφεικτότα: τῶν δεσποτῶν, τάττειν εἰς

θενάλιον. Εὐλαβηθεῖς δὲ ὁ Θεοδόσιος, μὴ καὶ ἄλλοι τὸν εὐσεβῆ αὐτοῦ ζῆλον μιμήσωνται, κελεύει αὐτὸν εὐφρῶς ἔξω <sup>23</sup> βληθῆναι τῆς ἐκκλησίας. Παρὰ λαθόντες δὲ αὐτὸν οἱ τοῦ αὐτοῦ σχήματος <sup>24</sup>, περιέστησαν αὐτῷ ξύλα, καίειν αὐτὸν ἀπειλοῦντες. Ὁρῶντες δὲ αὐτὸν μηδὲ οὕτως ἐνδιδόντα, μηδὲ καταπτήσσοντα, καὶ εὐλαβοῦμενοι τὴν τοῦ δῆμου ἔγερσιν, διὰ τὸ περιβόητον εἶναι τὸν ἄνδρα (τὸ ὅλον ἐκ τῆς ἀνωθεν ἦν προνοίας), ἀπέλυσαν ἀβλαβῆ τὸν μάρτυρα, τὸ γὰρ ἐφ' ἑαυτῷ Χριστῷ ὀλοκαυτωθέντα.

ε'. Ἐλέγον περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἐν νεότητι τὸν ἀκτῆμονα βίον καὶ ἀναχωρητικὸν μετήρχετο. ἦσαν δὲ κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν καὶ ἄλλοι πλείστοι κατὰ τοὺς αὐτοὺς τέπους, τὸν αὐτὸν βίον αὐτῷ συνασπάζόμενοι. ἐν οἷς καὶ γέρων τις ἦν εἰς ἄκρον ἀπλούστατος καὶ ἀκτῆμων, ἐν μονοκελλίῳ οἰκήσας (92) ἄχρι τελευτῆς, καίπερ μαθητὰς ἐσχτηκῶς ἐν τῷ γήρῳ αὐτοῦ. Οὗτος ἤσκησε φυλάξαι τὸ μὴ κτήσασθαι δύο χιτῶνας, μηδὲ μεριμνῆσαι περὶ τῆς αὐρίου μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ μέχρι θανάτου. Ὅτε οὖν συνέδῃ τὸν ἀββά Ἰελάσιον, ἐκ θείας συνεργίας <sup>25</sup> συστήσασθαι τὸ κοινοβίον, προσεφέροντο αὐτῷ καὶ χωρία πολλά. ἐκτίσαστο δὲ καὶ τὰ πρὸς τὰς χρείας τοῦ κοινοβίου κτήνη ἀχθοφόρα καὶ βόας. Ὁ γὰρ χρηματίσας τῷ θεῷ Παχωμίῳ ἐν πρώτοις κοινοβίον συστήσασθαι, καὶ τούτῳ συνήργει εἰς τὴν πᾶσαν τοῦ μοναστηρίου σύστασιν. Ἐν τούτοις οὖν βλέπων αὐτὸν ὁ προειρημένος γέρων, καὶ γνησίαν σόζων πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, ἔλεγεν αὐτῷ. Φοβοῦμαι, ἀββᾶ Ἰελάσιε, μὴ δεθῇ ὁ λογισμὸς σου εἰς τὰ χωρία καὶ τὴν λοιπὴν κτήσιν τοῦ κοινοβίου. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν. Δέδεταί μοι ἄλλον ὁ λογισμὸς σου εἰς τὸ κεντητήριον <sup>26</sup> ἐν ᾧ ἐργάζῃ, ἢ ὁ λογισμὸς Γελασίου εἰς τὰ κτήματα.

ς'. Ἐλέγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Γελασίου, ὅτι πολλάκις ἐνοχληθεὶς ὑπὸ τῶν λογισμῶν ἀπιδεῖν εἰς τὴν ἔρημον, μιᾷ τῶν ἡμερῶν λέγει τῷ μαθητῇ αὐτοῦ. Ποίησον ἀγάπην, ἀδελφε, καὶ εἴ τι δ' ἂν ποιήσω, βάσταξον, καὶ μηδὲν λαλήσης μοι τὴν ἐβδομάδα ταύτην. Καὶ λαθὼν βαῖνην ῥάβδον, ἤρξατο περιπατεῖν εἰς τὸ αὐλύδριον αὐτοῦ. καὶ κοπιᾶσας ἐκάθισε μικρὸν, καὶ πάλιν ἀναστὰς περιεπάτει. Γενομένης δὲ ἐσπέρας, λέγει τῷ λογισμῷ. Ὁ εἰς τὴν ἔρημον περιπατῶν ἄρτον οὐκ ἐσθίει, ἀλλὰ βοτάνας. σὺ δὲ διὰ τὴν ἀσθενείαν σου φάγε λεπτολάχανον. Καὶ ποιήσας οὕτως, πάλιν λέγει τῷ λογισμῷ. Ὁ εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ στέγην οὐ κοιμάται, ἀλλὰ ὑπὸ τὸν ἀέρα. καὶ οὖν ποιήσον οὕτως. καὶ κλίνας ἑαυτὸν, κοιμάται εἰς τὸ αὐλύδριον. Ποίησας

στρατιωτικὸν, πλὴν καὶ μονοκελλικὸν ξύμπαντας ὡς ἐντεῦθεν αὐτοὺς ἐκείνοις ὑπὲρ τῶν ἰδίων προσμένοντα μάχεσθαι. Quem ego locum longe aliter ac eruditus interpretes accipiendum esse atque vertendum augurabar; hoc fere modo: *Unum visum est temporibus rebusque ingruentibus necessarium, ut quotquot supererant collocati in procurationibus, monasteriis et ecclesiis, ac inter imperatoris satellites, soluti a dominis, in militiam ascriberentur cuncti, etiam qui in Monocelliis: quo hi pro illis illorumque facultatibus perseverantes pugnarent.*



οὖν τρεῖς ἡμέρας περιπατῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ, καθ' ἑσπέραν ἐσθίων μικρὰς σέρεις, τὰς δὲ νύκτας κοιμώμενος ὑπὸ τὸν ἀέρα, ἐκοπίασε· καὶ ἐπιτιμῆσας τῷ λογισμῷ τῷ ὀχλοῦντι αὐτῷ, ἤλεγχεν αὐτὸν, λέγων· Εἰ οὐ δύνασαι ποιῆσαι τὰ ἔργα τῆς ἐρήμου, κάθου εἰς τὸ κελλίον σου μεθ' ὑπομονῆς, κλαίων τὰς ἀμαρτίας σου, καὶ μὴ πλάζου· πανταχοῦ γὰρ ὁ τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμὸς βλέπει τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λανθάνει, καὶ συνιεῖ τοὺς ἀγαθὸν ἐργαζομένους.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Γεροντίου.*

Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Γερόντιος ὁ τῆς Πέτρας, ὅτι πολλοὶ πειραζόμενοι ἐκ σωματικῶν ἡδονῶν, μὴ πλησιάζαντες σώμασι, κατὰ διάνοιαν ἐξεπόρνευσαν· καὶ τῶν σωματικῶν παρθένων φυλαττομένων, κατὰ ψυχὴν ἐκπορνεύουσι. Καλὸν οὖν, ἀγαπητοί, ποιεῖν τὸ γεγραμμένον, καὶ πάσῃ φυλακῇ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν ἕκαστον.

*Ἀρχὴ τοῦ Δ στοιχείου.*

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Δανιήλ.*

α'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Δανιήλ, ὅτι ὅτε ἦλθον οἱ βάρβαροι εἰς Σκῆτιν, ἔφυγον οἱ Πατέρες· καὶ λέγει ὁ γέρων· Εἰ μὴ φροντίζει μου ὁ Θεός, ἵνα τί καὶ ζῶ; καὶ παρῆλθε διὰ τῶν βαρβάρων, καὶ οὐκ εἶδον αὐτόν. Λέγει τότε πρὸς ἑαυτόν· Ἰδοὺ ἐφρόντισέ μου ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἀπέθανον, ποιήσον οὖν καὶ σὺ τὸ ἀνθρώπινον, καὶ φύγε ὡς οἱ Πατέρες <sup>27</sup>.

β'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Δανιήλ, λέγων· Δός μοι μίαν ἐντολήν, καὶ φυλάξω αὐτήν. Καὶ λέγει αὐτῷ· Μηδέποτε χαλάσῃς τὴν χεῖρά σου μετὰ γυναικὸς εἰς πινάκιν, καὶ φάγῃς μετ' αὐτῆς· καὶ ἐν τούτῳ φεύξῃ ἐκ τοῦ δαίμονος τῆς πορνείας μικρόν (95).

γ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Δανιήλ, ὅτι Ἦν ἐν Βαβυλῶνι θυγάτηρ πρωτεύοντος δαιμόνιον ἔχουσα· εἶχε δὲ ὁ πατήρ αὐτῆς ἀγαπητὸν μοναχόν τινα· καὶ λέγει αὐτῷ· Οὐδεὶς δύναται θεραπεῦσαι τὴν θυγατέρα σου, εἰ μὴ οὗς οἶδα ἀναχωρητάς· καὶ ἐὰν αὐτοὺς παρακαλέσῃς, οὐκ ἀνέχονται τοῦτο ποιῆσαι διὰ ταπεινοφροσύνην. Ἀλλὰ τοῦτο ποιήσωμεν· ὅτ' ἂν ἔλθωσιν εἰς τὴν ἀγοράν, ποιήσατε ἑαυτοὺς ὡς θέλοντες ἀγοράσαι σκεύη καὶ

A Itaque postquam tres dies ambulasset in monasterio, manducans vespertino tempore parum intybi, sub dio vero noctibus dormiens, defatigatus est; tum increpans cogitationem quæ molestabat, redarguit seipsum dicens: Si non potes solitudinis opera facere, sede patienter in cella tua, plorans tua delicta, nec vageris; ubique enim Dei oculus conspicit opera hominum, nec quidquam eum latet, sed cognoscit eos qui operantur bonum.

*De abbate Gerontio.*

(94) Dixit abbas Gerontius, ille Petrae, quod multi voluptatibus corporeis tentati, non commisti corporibus, mente fornicati sunt; et corpore in virginitate servato, anima scortantur. Bonum ergo est, dilectissimi, ut faciamus quod scriptum est, ac unusquisque cor suum omni servet custodia <sup>28</sup>.

*Principium litteræ Δ.*

*De abbate Daniele.*

1. Memorabant de abbate Daniele, quod quando barbari in Scetim prorupere, fugæ se dederunt Patres; at senex dixit: Si Deus mei non gerit curam, cur etiam vivo? Et per medios barbaros transivit, nec viderunt eum. Tunc ad se ait: Ecce mei curam suscepit Deus, nec mortuus sum. Fac igitur etiam tu quod hominis est, ac instar Patrum fuge. [Surgensque aufugit.]

2. Frater interrogavit abbatem Danielem, hoc pacto: Da mihi mandatum, et custodiam illud. Dixit ei: Nunquam manum demittas cum muliere in catinum, nec manducaveris cum ea; atque in hoc aufugies modicum a fornicationis dæmone.

3. (95) Retulit abbas Daniel: Erat Babylone filia cujusdam primarii hominis, demonium habens; a patre autem ipsius diligebatur monachus quidam: is dixit ei: Nemo potest curare filiam tuam, præter quos novi anachoretas; verum eos si rogaveris, ob humilitatem id agere non sustinebunt. Sed hoc faciamus: cum venerint ad forum, simulate velle

<sup>27</sup> Al. cod. add. καὶ ἀναστὰς ἔφυγεν. <sup>28</sup> Prov. iv, 23.

(93) Δαίμονος τῆς πορνείας. In Operibus S. Athanasii, ad Antiochum Quæstione 39, ubi editiones habent, "Ἀκουσον λόγον ἐκ Πατέρων ἡμῶν διηγηθέντα περὶ εἰκόνης· ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις τινὶ τῶν ἀσκητῶν ἐπετίθετο καὶ διηνόχλει ὁ πονηρὸς δαίμων, in Regio codice qui præfert numerum 1026, scriptum invenisic: "Ἀκουσον λόγον πιστὸν ἐκ Πατέρων διηγηθέντα περὶ εἰκόνης. Φασὶ γὰρ ἐν Ἱερουσαλὴμ τινες ἀξιόπιστοι ἐν τοῖς ἐμπροσθεν χρόνοις ὑπάρχοντες, ὅτι πέρ τινι τῶν ἀσκητῶν χαλεπῶς ἐπετίθετο καὶ διηνόχλει ὁ τῆς πορνείας δαίμων. Audi narrationem certam a Patribus de imagine expositam. Aiunt enim quidam fide digni hisce temporibus Hierosolymis consistentes, quod ascetæ cuidam graviter insidiabatur ac molestiam pariebat daemon fornicationis. Iose Athanasius Vitæ Antonii p. 455, edit. Paris. Ἐγὼ... τὰ εἰς ταύτης γαργαλισμοὺς κατὰ τῶν νέων ἀνεδεξάμην, καὶ πνεῦμα πορνείας κέκλημαι. Πόσου θέλοντας σωφρονεῖν ἠπάτησα; πόσους ὑποκρινόμενος, κατέπεισα γαργαλίζων; ἐγὼ εἰμι δι' ὃν καὶ ὁ προφήτης μέμφεται τοὺς πεσόντας, λέγων· Πνεύματι πορνείας ἐπλανήθητε. In pluribus miss. Regiis, et uno Col-

bertino: Ἐγὼ τῆς πορνείας εἰμι φίλος· ἐγὼ τὰ εἰς αὐτήν vel ταύτην ἐνεδρα, καὶ τοὺς ταύτης γαργαλισμοὺς κατὰ τῶν νεωτέρων aut νέων ἀνεδεξάμην, καὶ ποιήσατε ἑαυτοὺς ὡς θέλοντες ἀγοράσαι σκεύη· καὶ (vel διὰ καὶ) πνεῦμα πορνείας κέκλημαι. Πόσου θέλοντας σωφρονεῖν ἠπάτησα; vel ἐπλάνησα εἰ ἐγὼ ἠπάτησα; πόσους ἐγκρατευομένους aut ὑποκρινόμενους εἰ ὑποκρινόμενος κατέπεισα γαργαλίζων; vel ἠπάτησα γαργαλίζων ἐγὼ; ἐγὼ εἰμι δι' ὃν καὶ ὁ προφήτης μέμφεται τοὺς πεσόντας, λέγων· Πνεύματι πορνείας ἐπλανήθησαν, aut ἐπλανήθητε. Hoc est Evagrio interprete, in Vilis Patrum, sed non ad verbum; Ego sum fornicationis amicus; ego multimoda adversus adolescentes turpitudinis arma suscepi: hinc (abest a ms. Corbeiensi) et spiritus fornicationis vocor. Quantos pudice vivere disponentes, fefelli? Quot tenuiter incipientes (legebat ὑποκρινόμενους) ad sordes pristinas redire persuasi? Ego sum propter quem propheta lapsos increpat, dicens: Spiritu fornicationis seducti estis (Os. iv, 12).

(94) Vit. Patr. v, 2; In Ephræm p. 587, n. 8.

(95) Vit. Patr. xv, 14.



vos emere vasa; ubi vero accesserint ad accipien-  
dum pretium, dicemus eis ut faciant orationem;  
et credo quod illa sanabitur. Egressi ergo ad fo-  
rum, invenerunt unum e senum discipulis seden-  
tem uti venderet eorum vasa; adduxeruntque eum  
cum sportis, quasi accepturum pretium. Cumque  
monachus domum ingressus esset, venit dæmo-  
niaca, et dedit ei alapam. Is vero aliam maxillam  
obvertit, juxta præceptum Domini<sup>29</sup>. Tunc dæmon  
discruciat, clamavit dicens: O vim! Mandatum  
Jesu expellit me. Confestimque purgata est mulier.  
Postquam autem venissent senes, nuntiaverunt eis  
quod acciderat. Illi glorificaverunt Deum, ac dixe-  
runt: Solet prosterni diaboli superbia per humi-  
litem mandati Christi.

4. Iterum dixit abbas Daniel: Quanto corpus pul-  
lulat, tanto animam attenuari, et quanto corpus  
imminuitur, tanto animam crescere.

5. Iter (96) agebant aliquando abbas Daniel et  
abbas Ammoe. Dixit abbas Ammoe: Quando nos  
quoque sedebimus in cella, Pater? Respondit ab-  
bas Daniel: Quis enim modo Deum a nobis aufert?  
Deus est in cella, et adhuc extra cellam Deus con-  
sistit.

6. (97) Narravit abbas Daniel, quod quando ab-  
bas Arsenius degebat in Sceti, erat illic monachus  
qui vasa senum furabatur; et assumpsit eum in  
cellam suam abbas Arsenius, volens tum lucrari  
eum, tum senibus quietem præstare. Et ait illi:  
Si quid volueris, dabo tibi, tantum ne fureris:  
tum dedit ei aurum, pecuniam, vestes, quidquid  
denique necessarium ei erat. Ille abiens, furabatur  
adhuc. Quocirca senes videntes quod non desiste-  
ret, expulerunt illum, dicentes: Si inventus fuerit  
frater habens infirmitatis peccatum, oportet eum  
tolerare; si autem fur fuerit, ejicite ipsum; quia  
eum animæ suæ nocet, tum cunctos eo loci com-  
morantes conturbat.

7. (98) Abbas Daniel Pharanita narravit hæc:  
Dixit Pater noster abbas Arsenius de quodam Sce-  
tiota, quod magnus esset in agendo, in fide vero

ὅταν ἔλθωσι λαβεῖν τὴν τιμὴν αὐτῶν, λέγομεν αὐτοῖς  
ἵνα ποιήσωσιν εὐχὴν, καὶ πιστεύω ὅτι θεραπεύεται.  
Καὶ ἐξελθόντες ἐν τῇ ἀγορᾷ, εὗρον ἕνα μαθητὴν τῶν  
γερόντων καθήμενον ἵνα πωλήσῃ τὰ σκεύη αὐτῶν<sup>30</sup>.  
καὶ ἔλαβον αὐτὸν μετὰ τῶν σπυρίδων, ὡς ἵνα λάβῃ  
τὸ τίμημα αὐτῶν. Καὶ ὅτε ἦλθεν ὁ μοναχὸς εἰς τὸν  
οἶκον, ἦλθεν ἡ δαιμονιζομένη, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ῥά-  
πισμα (99). Ὁ δὲ ἔστρεψε καὶ τὴν ἄλλην σιαγὸνα,  
κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου. Καὶ βασανισθεὶς ὁ δαί-  
μων, ἔκραξε λέγων· Ὁ βία! ἡ ἐντολὴ τοῦ Ἰησοῦ  
ἐκβάλλει με. Καὶ εὐθέως ἐκθαρίσθη ἡ γυνή<sup>31</sup>. Καὶ  
ὡς ἦλθον οἱ γέροντες, ἀνήγγειλαν αὐτοῖς τὸ γενόμε-  
νον. Καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν, καὶ εἶπον· Ἐθὺς ἐστὶ  
τῇ ὑπερηφανίᾳ τοῦ διαβόλου, πίπτειν ἀπὸ τῆς ταπει-  
νώσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ Χριστοῦ.

B δ'. Ἐλεγε πάλιν ὁ ἀββᾶς Δανιὴλ, ὅτι ὅσον τὸ σῶμα  
θάλλει, τοσοῦτον ἡ ψυχὴ λεπτύνεται· καὶ ὅσον τὸ  
σῶμα λεπτύνεται, τοσοῦτον ἡ ψυχὴ θάλλει.

ε'. Ὡδεὺν ποτε ὁ ἀββᾶς Δανιὴλ καὶ ὁ ἀββᾶς Ἀμ-  
μῶης. Καὶ λέγει ὁ ἀββᾶς Ἀμμῶης· Πότε καθεζό-  
μεθα καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ κελλίον, Πάτερ; Λέγει αὐτῷ ὁ  
ἀββᾶς Δανιὴλ· Τίς γὰρ ἀφαιρεῖ ἀφ' ἡμῶν τὸν Θεόν  
ἄρτι (1); ὁ Θεὸς ἐστὶν ἐν τῷ κελλίῳ, καὶ πάλιν ἔξω  
ὁ Θεὸς ἐστὶν.

ς'. Διηγῆσατο ὁ ἀββᾶς Δανιὴλ, ὅτι ὅτε ἦν ἐν Σκή-  
τει ὁ ἀββᾶς Ἀρσένιος, ἦν τις ἐκεῖ μοναχὸς κλέπτων  
τὰ σκεύη τῶν γερόντων. Καὶ ἔλαβεν αὐτὸν ὁ ἀββᾶς  
Ἀρσένιος εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ, θέλων αὐτὸν κερ-  
δῆσαι, καὶ τοὺς γέροντας ἀναπαῦσαι, καὶ λέγει αὐτῷ·  
Εἴ τι ἂν θέλῃς, ἐγὼ σοι παρέχω· μόνον μὴ κλέψῃς·  
καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χρυσίον καὶ κέρμα καὶ ἱματισμόν,  
καὶ πᾶσαν τὴν χρεῖαν αὐτοῦ (2). Ἀπελθὼν δὲ πάλιν  
ἐκλεπτεν. Οἱ οὖν γέροντες, ἰδόντες ὅτι οὐκ ἐπαύ-  
σατο, ἐδίωξαν αὐτὸν, λέγοντες, ὅτι Ἐὰν εὐρεῖς ἀδελ-  
φὸς ἔχων ἀσθένειαν ἐλαττώματος, χρὴ βαστάζειν αὐ-  
τόν· ἐὰν δὲ κλέπτῃ, <sup>32</sup> διώξατε αὐτόν· ὅτι καὶ τὴν  
ψυχὴν αὐτοῦ ζημιοῖ, καὶ ὅλους τοὺς ἐν τῷ τόπῳ τα-  
ράττει.

ζ'. Διηγῆσατο ὁ ἀββᾶς Δανιὴλ ὁ Φαρανίτης<sup>33</sup>, ὅτι  
εἶπεν ὁ Πατὴρ ἡμῶν ἀββᾶς Ἀρσένιος περὶ τινος Σκη-  
τιώτου, ὅτι ἦν πρακτικὸς μέγας (3), ἀφελὲς δὲ εἰς

<sup>29</sup> Matth. v, 39. <sup>30</sup> Al. αὐτῷ. <sup>31</sup> Al. κόρη. <sup>32</sup> Al. inser. καὶ νοουθετούμενος οὐ παύεται. <sup>33</sup> D. est  
in al. ὁ Φαρανίτης.

(96) Vit. Patr. xi, 8.

(97) Vit. Patr. x, 18.

(98) Vit. Patr. xviii, 5; et in Vita Arsenii.

(99) Ἐδωκεν αὐτῷ ῥάπισμα. Consimilem nactus  
sum narrationem in codice Regio 1907, cum sen-  
tentiis Patrum e Gerontico excerptis positam; hoc  
modo: Τινὰ τῶν μοναχῶν ἐρημιτῶν ἄνθρωπος δαι-  
μονιζόμενος καὶ δεινῶς ἀπρίζων ἔτυψε κατὰ τῆς  
σιαγόνος. Ὁ δὲ γέρον ἐναλλάξας, καὶ τὴν ἄλλην  
ὁπέθηκεν. Ὁ δὲ δαίμων μὴ φέρον τὴν πύρωσιν τῆς  
ταπεινώσεως, εὐθέως ἔγχετο. Id est, Homo a dæmone  
possessus, et spumam horrendum in modum fundens,  
monachum aliquem eremitam in maxilla percussit.  
Ille vero senex, obverso vultu, alteram supposuit. Quo-  
circa ferre non valens dæmon incendium humilitatis,  
statim discessit.

(1) Ἄρτι; Alia interpunctio in Vita Patrum.

(2) Ἱματισμόν, καὶ πᾶσαν τὴν χρεῖαν αὐτοῦ.  
Vertit Pelagius, ex sensu, non ad verbum, rescel-

D las, et omne quod in responso suo habebat. Et existi-  
mavit quidem Rosweydis, in Græco esse vocem  
προσφωνάριον, Corderius vero nomen ἀπόκρισις·  
neuter vere. Nam responsum est χρεῖα, eo sensu  
qui passim apud auctores mediæ ætatis occurrit,  
docteque exponitur a Corderio, pro negotio ac re  
necessaria. Προσφωνάριον autem, Bartholomæi mo-  
nachi dictio, suspecta mihi sit, ne sit προσφορά-  
ριον. Sed affirmo nihil. Omnino vide Corderium in  
Dorothei Institut. 9 et 1; Rosweydi Onomasticon  
ad Vitas Patrum, voce Apocrisiarius, Glossarium  
Juliani Antecessoris, et juris Lexica.

(3) Περί τινος Σκητιώτου, ὅτι ἦν πρακτικὸς  
μέγας. Juxta versionem Pelagii, De quodam sene,  
qui erat magnus in hac vita, seu potius, De quodam  
sene in Sceti habitante, quia erat, etc. Testatur enim  
Mabillonius noster tomo primo Veterum analecto-  
rum p. 201, in ms. Corbeiensi haberi in Sceti habi-  
tante, et ὅτι est quia; quod etiam postulat sensus.



τὴν πίστιν· καὶ ἐσφάλλετο διὰ ἰδιωτείαν· καὶ ἔλεγεν· Οὐκ ἔστι φύσει ὁ ἄρτος ὃν λαμβάνομεν σῶμα Χριστοῦ, ἀλλ' ἀντίτυπον. Καὶ ἤκουσαν δύο γέροντες ὅτι λέγει τὸν λόγον τοῦτον, καὶ γινώσκοντες μέγαν αὐτὸν ὄντα τῷ βίῳ, ἐλογίσαντο ὅτι ἐν ἀκακίᾳ καὶ ἀφελότητι λέγει, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἀββᾶ, λόγον ἠκούσαμεν περὶ τινὸς ἀπιστον (4), ὅτι λέγει ὅτι ὁ ἄρτος ὃν μεταλαμβάνομεν, οὐκ ἔστι φύσει σῶμα Χριστοῦ, ἀλλ' ἀντίτυπὸν ἔστι. Λέγει ὁ γέρων· Ἐγὼ εἰμι ὁ τοῦτο λέγων. Οἱ δὲ παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες· Μὴ οὕτως κρατήσης, ἀββᾶ, ἀλλ' ὡς παρέδωκεν ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. Ἡμεῖς γὰρ πιστεύομεν, ὅτι αὐτὸς ὁ ἄρτος σῶμά ἐστι τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ ποτήριον αὐτό ἐστι τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, κατὰ ἀλήθειαν, καὶ οὐ κατ' ἀντίτυπον. Ἀλλ' ὥσπερ ἐν ἀρχῇ χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἔστιν εἰκὼν Θεοῦ, εἰ καὶ ἀκατάληπτος· οὕτως ὁ ἄρτος ὃν εἶπεν ὅτι Σῶμά μου ἐστιν, οὕτως πιστεύομεν ὅτι κατὰ ἀλήθειαν σῶμά ἐστι Χριστοῦ. Ὁ δὲ γέρων ἔφη· Ἐάν μὴ πεισθῶ ἀπὸ πράγματος, οὐ πληροφροῦμαι. Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν· Δεηθῶμεν τοῦ Θεοῦ τὴν ἐβδομάδα ταύτην περὶ τοῦ μυστηρίου τούτου, καὶ πιστεύομεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει ἡμῖν. Ὁ δὲ γέρων μετὰ χαρᾶς ἐδέξατο τὸν λόγον· καὶ ἐδέετο τοῦ Θεοῦ, λέγων· Κύριε, σὺ γινώσκεις ὅτι οὐ κατὰ κακίαν ἀπιστῶ· ἀλλ' ὅπως μὴ ἐν ἀγνωσίᾳ πλανηθῶ, ἀποκάλυψόν μοι, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ. Ἀπελθόντες δὲ οἱ γέροντες εἰς τὰ κελλῖα ἑαυτῶν, παρεκάλουν τὸν Θεὸν καὶ αὐτοὶ, λέγοντες· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἀποκάλυψόν τῷ γέροντι τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα πιστεύσῃ, καὶ μὴ ἀπολέσῃ τὸν κόπον αὐτοῦ. Καὶ εἰσήκουσεν ὁ Θεὸς ἀμφοτέρων. Καὶ πληρωθείσης τῆς ἐβδομάδος, ἦλθον τῇ Κυριακῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ οἱ τρεῖς μόνοι εἰς ἓν ἐμβρίμιον (5), μέσος δὲ ἦν ὁ γέρων. Ἀνεψόχθησαν δὲ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί<sup>35</sup>· καὶ ὅτε ἐτέθη ὁ ἄρτος εἰς τὴν ἀγίαν τράπεζαν, ἐφαίνετο τοῖς τρισὶ μόνοις ὡς παιδίον. Καὶ ὡς ἐξέτεινεν ὁ πρεσβύτερος τὴν χεῖρα κλάσαι τὸν ἄρτον, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατήλθεν ἐξ οὐρανοῦ ἔχων μάχαιραν, καὶ ἔθυσσε τὸ παιδίον, καὶ ἐκένωσε τὸ αἷμα αὐτοῦ εἰς τὸ ποτήριον. Ὡς δὲ ἐκλάσεν ὁ πρεσβύτερος εἰς μικρὰ μέρη τὸν ἄρτον, καὶ ὁ ἄγγελος ἐκοπτεν ἐκ τοῦ παιδίου μικρὰ μέρη. Καὶ ὡς προσῆλθον<sup>36</sup> λαβεῖν ἐκ τῶν ἁγίων, ἐδόθη τῷ γέροντι μόνῳ κρέας ἡματωμένον· καὶ ἰδὼν ἐφοβήθη, καὶ ἔκραξε λέγων· Πιστεύω, Κύριε, ὅτι ὁ ἄρτος σῶμά σου ἐστι, καὶ τὸ ποτήριον αἷμά σου ἐστι. Καὶ εὐθέως ἐγένετο τὸ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ κρέας, ἄρτος κατὰ τὸ μυστήριον· καὶ μετέλαβεν εὐ-

A simplex : unde quia erat idiota, fallebatur, ac dicebat : Non est revera corpus Christi, panis quem sumimus, sed antitypum, seu figura. Et audierunt duo senes, quod talem proferret sermonem. Scientes autem magnum eum esse vitæ moribus, reputaverunt, ita loqui ex simplicitate, absque malitia. Unde ad eum profecti dixerunt : Abba, sermonem fidei contrarium audivimus de quodam, quod putet non esse vere et natura corpus Christi quem sumimus panem, sed esse antitypum. Respondit senex : Ego sum qui ita sentio. Illi vero monuerunt eum hisce verbis : Abba, noli sic tenere, sed quemadmodum tradit Ecclesia catholica. Nos enim credimus, quod ipse panis corpus sit Christi, et calix ipse sit sanguis Christi, secundum veritatem, non secundum figuram. Sed sicut in mundi principio Deus pulverem de terra accipiens, hominem formavit ad imaginem suam, nec quisquam dicere potest, non esse imaginem Dei, quamvis incomprehensa sit imago : ita etiam de pane de quo dixit : Corpus meum est, sic credimus, quod juxta veritatem corpus sit Christi. Tum senex inquit : Nisi res ipsa persuaserit, non plene mihi erit satisfactum. Illi ad eum : Deum deprecemur per hanc hebdomadam circa mysterium hoc ; confidimus eum nobis revelaturum. Senex vero cum læticia admisit sermonem ; Deumque orabat, dicens : Domine, tu scis me non propter malitiam esse incredulum ; sed ne per ignorantiam aberrem, mihi revela, Domine Jesu Christe. Senes quoque regressi ad suas cellas, obsecrabant Deum ac dicebant : Domine Jesu Christe, mysterium istud revela seni, ut credat, nec perdat labores suos. Et exaudivit Deus utrosque. Completa ergo hebdomada, venerunt Dominico die ad ecclesiam, steteruntque una tres soli in uno embrimio ; medius autem erat senex. Tunc aperti sunt oculi eorum. Nam cum panis ad sacram mensam positus fuisset, tribus solis apparebat velut puerulus. Et ubi manum extendit presbyter ad frangendum panem, ecce angelus Domini descendit de cœlo habens cultrum, et puerulum mactavit, ac sanguinem ejus infudit in calicem. Tum quando presbyter in particulas fregit panem, etiam angelus e puerulo particulas incidebat. Ut porro accesserunt ad sumendum e sanctis, soli seni data est caro cruenta. Quod intuitus, timuit, et clamavit, dicens : Credo, Domine, quod panis corpus tuum sit, nec non calix sanguis tuus. Atque illico caro quam præ manibus gerebat, evasit in panem, juxta

<sup>34</sup> Al. οὐκ. <sup>35</sup> Al. inser. νοεροί. <sup>36</sup> Al. ἀπῆλθε.

Vetus editio Lugdunensis, Gothicis, ut vocant, characteribus impressa, quæ cum Græco commissa, sæpe Rosweydana invenietur melior, *De quodam sene in Scithia qui*. At alius codex Corbeiensis ab impressis nequaquam variat, sicut nec ille Parthenonis B. Mariæ Suessionensis.

(4) Ἀπιστον. Pelagius legit ἀπίστου.

(5) Ἐμβρίμιον. Quod est ἐμβρίμιον. In *Vitis Patrum* hic, *sedile de scirpo, quod in modum fascis erat ligatum*. Alibi, *plumatum de scirpo*, et ἐμβρί-

μα, *sedilia de scirpo in fasciculis ligata*. Vox obscure originis, Orientalis forte, a Cassiano declarata, ab auctore *Vitæ S. Euthymii* usurpata, et restituenda in Codice regularum. Derivat Casaubonus ex Græco βρίζειν. Alii ex Celtica lingua vel Germanica, minus probabiliter. Si Græca est, quemadmodum videtur, deduci potest ab ἐμβρίθω et ἐμβρύω, *plenus sum*. Erant quippe embrimia seu embrynia fasciculi colligati, variis virgultis pleni.



mysterium. Et communionem sumpsit, gratias agens Deo. Añunt ei senes : Novit Deus humanam naturam, quod carnibus crudis vesci nequeat ; ideo corpus suum transformavit in panem, et suum sanguinem in vinum, iis qui fide suscipiunt. Et gratias egerunt Deo de sene, quod non permisisset perire labores illius. Tunc abierunt tres illi in cellas suas ingenti cum gaudio.

8. (6) Iterum abbas Daniel narravit de alio sene, magno viro, qui residebat in inferioribus Ægypti partibus, quod in simplicitate affirmaret Melchisedecem esse Filium Dei. Id cum beato Cyrillo Alexandriæ archiepiscopo nuntiatum fuisset, misit ad eum. Sciens autem senem signa seu miracula edere, et quidquid a Deo posceret, ei revelari, quodque ex simplicitate eam haberet opinionem, ejusmodi usus est arte, dicens : Abba, rogo te, quandoquidem mens mihi interdum suggerit, Melchisedecem esse Filium Dei, interdum vero contraria me subit cogitatio, quod non sit Filius Dei, sed homo, Dei pontifex ; quia igitur ea in re ambigo, misi ad te, ut ores Deum, quod tibi revelet rem. Senex autem confidens suis virtutibus, libere dixit : Concede mihi tres dies, Deum rogabo de negotio, tibi que renuntiabo quisnam sit. Abiens ergo precabatur Deum de illa quæstione. Ac post tres dies veniens, dicit beato Cyrillo : Melchisedec homo est. Ait illi archiepiscopus : Quo modo scis, abba ? Respondit : Deus in revelatione ostendit mihi cunctos patriarchas, ita ut singuli transirent coram me, ab Adamo usque ad Melchisedecem ; certum habeto, ita esse. Regressus ergo senex, ipsemet prædicabat Melchisedecem esse hominem. Unde ingenti gaudio perfusus est beatus Cyrillus.

#### De abbate Dioscoro.

1. (7) Narraverunt de abbate Dioscoro e Nachiaste, quod panis ejus hordeaceus esset atque ex lenticula. Et singulis annis initium ponebat unius cujuscumque boni propositi, dicens : Non occorro cuiquam per hunc annum, aut non loquor, aut non comedo decoctum quid, aut non manduco poma vel olus. Atque in omni operatione faciebat sic : cumque unum perfecisset, assumebat aliud. Et id annuatim agebat.

2. (8) Frater interrogavit abbatem Pæmenem : Conturbant me cogitationes meæ, ut dimittam peccata mea, efficiuntque ut attendam ad defectus

<sup>37</sup> Al. inser. αὐτοῦ. <sup>38</sup> Al. inser. αὐτός. <sup>39</sup> Al. add. καὶ γινώμεν τὴν ἀλήθειαν. <sup>40</sup> Al. add. καὶ ὁ ἄγγελος εἶπέ μοι ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Μελχ. <sup>41</sup> Al. καὶ οὐκ ἀφῶσι με φροντίσαι τῶν ἁμαρτιῶν.

(6) Vit. Patr. xviii, 4.

(7) Vit. Patr. iv, 13.

(8) Vit. Patr. xv, 5 ; App. p. 1000, n. 5.

(9) Σημειοφόρος. Signorum seu miraculorum editor. Quod interdum significat, non vexilliferum. Verbi gratia in Scholio 50 ad gradum 25 Scalæ Joannis Climaci, et apud Anastasium, tam in Hodego ad finem capitis 8, quam Quæstione 20, p. 240 ; itemque in Dialogis Græcis S. Gregorii, et alibi. Α σημειοφόρος ἵτι σημειοφορικὸς. In Codini Origini-

Α χαριστῶν τῷ Θεῷ. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ γέροντες · Ὁ Θεὸς οἶδε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὅτι οὐ δύναται φαγεῖν κρέα ὠμά, καὶ διὰ τοῦτο μεταποίησε τὸ αἶμα <sup>37</sup> εἰς ἄρτον, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ εἰς οἶνον, τοῖς πίστει δεχομένοις. Καὶ ἡὐχαρίστησαν τῷ Θεῷ περὶ τοῦ γέροντος, ὅτι οὐκ ἀφῆκεν ἀπολέσθαι τοὺς κόπους αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθον οἱ τρεῖς μετὰ χαρᾶς εἰς τὰ κελλία αὐτῶν.

η'. Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Δανιὴλ διηγήσατο περὶ ἄλλου τινὸς γέροντος μεγάλου, καθημένου εἰς τὰ κάτω μέρη τῆς Αἰγύπτου, ὅτι ἔλεγεν ἐν ἀφελότητι, ὅτι ὁ Μελχισεδέκ <sup>38</sup> υἱὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀνηγγέλη τῷ μακαρίῳ Κυρίλλῳ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Ἀλεξανδρείας περὶ αὐτοῦ · καὶ ἐπεμψεν ἐπ' αὐτόν. Εἰδὼς δὲ ὅτι σημειοφόρος (9) ἐστὶν ὁ γέρων, καὶ εἴ τι αἰτεῖ τῷ Θεῷ, ἀποκαλύπτει αὐτῷ, καὶ ὅτι ἐν ἀφελότητι λέγει τὸν λόγον, ἐχρήσατο τοιαύτῃ σοφίᾳ, λέγων · Ἀββᾶ, παρακαλῶ σε, ἐπειδὴ ὁ λογισμὸς μου λέγει, ὅτι ὁ Μελχισεδέκ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐστὶ, καὶ ἄλλος λογισμὸς λέγει, ὅτι οὐ, ἀλλ' ἀνθρωπὸς ἐστὶν ἀρχιερεὺς τοῦ Θεοῦ · ἐπεὶ οὖν διστάζω περὶ τούτου, ἀπέστειλα πρὸς σέ, ἵνα δεηθῇς τοῦ Θεοῦ, ὅπως σοι ἀποκαλύψῃ περὶ τούτου <sup>39</sup>. Ὁ δὲ γέρων τῇ αὐτοῦ πολιτείᾳ θαρρόων, εἶπε μετὰ παρήρσις · Ἐνδοξοί μοι τρεῖς ἡμέρας, καὶ γὰρ ἐρωτῶ τὸν Θεὸν περὶ τούτου, καὶ ἀναγγέλλω σοι τίς ἐστὶν. Ἀπελθὼν οὖν ἐδέετο τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦ ῥήματος τούτου. Καὶ ἐλθὼν μετὰ τρεῖς ἡμέρας, λέγει τῷ μακαρίῳ Κυρίλλῳ, ὅτι ἀνθρωπὸς ἐστὶν ὁ Μελχισεδέκ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀρχιεπίσκοπος · Πῶς οἶδας, ἀββᾶ ; Ὁ δὲ εἶπεν · Ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψέ μοι ὅλους τοὺς πατριάρχας, οὕτως ἕνα ἕκαστον παρερχόμενον ἐνώπιόν μου, ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι Μελχισεδέκ <sup>40</sup> · καὶ θάρσει ὅτι οὕτως ἐστίν. Ἀπελθὼν οὖν, δι' ἑαυτοῦ ἐκήρυσσεν ὅτι ἀνθρωπὸς ἐστὶν ὁ Μελχισεδέκ. Καὶ ἐχάρη μεγάλως ὁ μακάριος Κύριλλος.

#### Περὶ τοῦ ἀββᾶ Διοσκοροῦ.

α'. Διηγήσαντο περὶ τοῦ ἀββᾶ Διοσκοροῦ τῆς Ναχιάστεως (10), ὅτι ὁ ἄρτος αὐτοῦ κρίθινος ἦν καὶ ἀπὸ φακοῦ. Καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἔβαλεν ἀρχὴν μιᾶς πολιτείας, λέγων · Οὐκ ἀπαντῶ τινὶ τὸ ἔτος τοῦτο, ἢ οὐ λαλῶ, ἢ οὐ τρώγω ξύφημα, ἢ οὐ τρώγω ὀπώραν ἢ λάχανον. Καὶ εἰς πᾶσαν ἐργασίαν οὕτως ἐποίει · καὶ τελειῶν τὸ ἐν, ἐλάμβανε τὸ ἄλλο. Καὶ τοῦτο ἐποίει κατὰ ἐνιαυτόν.

β'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, ὅτι Ἰαράσσουσί με οἱ λογισμοί μου, τοῦ ἀφεῖναι με τὰς ἁμαρτίας <sup>41</sup> μου, καὶ ποιῶσί με προσέχειν εἰς τὰ

bus, apud auctorem Demonstrationum chronographicarum a doctissimo Combefisio editum, et in Suida, voce Φόρος : Καὶ πολλὰ ἕτερα σημειοφορικά. Hoc est, et multa alia per quæ miracula patrantur.

(10) Τῆς Ναχιάστεως. In Vitis Patrum Pelagius, de Namisias. Forte de Namias. Τῆς Ναμιάστεως pro Ναχιάστεως, vel Namiasii, aut Nachiasii, Nachiaste. Membranae Suessionenses, Namsias.



ὑστερήματα τοῦ ἀδελφοῦ μου. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέ-  
ρων περὶ τοῦ ἀββᾶ Διοσκόρου, ὅτι ἦν ἐν τῷ κελλίῳ  
κλαίων ἑαυτὸν· ὁ δὲ μαθητὴς αὐτοῦ ἐν ἄλλῳ κελλίῳ  
ἐκάθητο. "Ὅτε οὖν παρέβηκε τῷ γέροντι, εὗρισκεν  
αὐτὸν κλαίοντα, καὶ ἔλεγεν αὐτῷ· Πάτερ, τί κλαίεις;  
"Ὁ δὲ γέρων ἔλεγεν· Τὰς ἁμαρτίας μου κλαίω. Λέ-  
γει οὖν αὐτῷ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ· Οὐκ ἔχεις ἁμαρτίας,  
Πάτερ. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Φύσει, τέκνον, ἐὰν  
ἀφελῶ ἰδεῖν τὰς ἁμαρτίας μου, οὐκ ἀρκοῦσιν ἄλλοι  
τρεῖς ἢ τέσσαρες κλαῦσαι αὐτάς.

γ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Διοσκόρος, ὅτι "Ἐὰν φορέσωμεν  
ἡμῶν τὸ οὐράνιον ἔνδυμα, οὐκ ἂν εὐρεθῶμεν γυμνοί·  
ἐὰν δὲ μὴ εὐρεθῶμεν φοροῦντες τὸ ἔνδυμα ἐκείνο,  
τί ποιήσωμεν, ἀδελφοί; ἔχομεν γὰρ καὶ ἡμεῖς ἀκού-  
σαι τὴν φωνὴν ἐκείνην τὴν λέγουσαν· "Ἐκβαλε τοῦ-  
τον εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ  
κλαυθμὸς, καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Nunl δὲ,  
ἀδελφοί, μεγάλη αἰσχύνῃ ἡμῖν, μετὰ τοσοῦτον χρό-  
νον φοροῦντας ἡμᾶς τὸ σχῆμα (11), εὐρεθῆναι ἐν τῇ  
ῥα τῆς ἀνάγκης, μὴ ἔχοντας τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου.  
"Ὡ τῆς μετανοίας τῆς μελλούσης ἡμῖν προσγίνεσθαι!  
"Ὡ τοῦ σκότους τοῦ μέλλοντος ἡμῖν ἐπιπίπτειν ἔμ-  
προσθεν τῶν Πατέρων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, βλε-  
πόντων ἡμᾶς τιμωρουμένους ὑπὸ τῶν ἀγγέλων τῆς  
τιμωρίας (12)!

Περὶ τοῦ ἀββᾶ Δουλά.

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Δουλάς· "Ἐὰν ὁ ἐχθρὸς βιάζεται  
ἡμᾶς καταλιπεῖν τὴν ἡσυχίαν, μὴ ἀκούσωμεν αὐτοῦ·  
οὐδὲν γὰρ ὅμοιον αὐτῆς, καὶ τῆς ἀσιτίας. Συγκρίνε-  
ται εἰς συμμαχίαν κατ' αὐτοῦ· ὁξυδορκίαν γὰρ παρ-  
έχουσι τοῖς ἔνδον ὁμμασιν.

β'. Εἶπε πάλιν· Κόπτε τῶν πολλῶν τὰς σχέσεις, μὴ  
σου ὁ πόλεμος πρὸς τὸν νοῦν περιστατικῶς γένηται,  
καὶ τὸν τῆς ἡσυχίας ταραξῇ τρόπον.

Ἀρχὴ τοῦ Ε' στοιχείου.

Περὶ τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Κύπρου.

α'. Διηγῆσατο ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος ὁ ἐπίσκοπος <sup>42</sup>, ὅτι  
ἐπὶ τοῦ μακαρίου Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου, κορῶναι  
περιϋπτάμεναι τὸ τοῦ Σεράπιδος ἱερὸν, ἐκραζον ἀπαύ-

<sup>42</sup> Al. add. Κύπρου. <sup>43</sup> Matth. xxii, 13.

(11) Τὸ σχῆμα. Σχῆμα, *schema*, *habitus*, passim  
hoc sensu occurrunt. Nec quidquam notassem, nisi  
sub manus venisset locus de Carolomanno, quem  
legi in *Actis sanctorum Ordinis Benedictini* sæculo  
iii, parte ii, p. 125. quique per occasionem corrige-  
tur. Ecce illum: *Clericusque effectus, monastico in-*  
*ductus est schemate, cum uxore et filiis. Et ille qui-*  
*dem cum filiis ad B. Benedicti cœnobium profectus*  
*est, ubi sub arctissima vitæ districtione vitam finivit:*  
*uxor vero ejus, Taxia nomine, cum reptivida prole sua*  
*similiter mutato habitu, etc.* Pro certo enim habeo  
legendum esse *rectivida*. Quin etiam in *Chronico*  
Joannis Biclariensis ad annum 9 Justinī imperato-  
ris, ubi habetur, *Aramundarus Saracenorum rex*  
*Constantinopolim venit, et cum stemate suo, et donis*  
*Barbariæ Tiberio principi occurrit reponi, potest*  
*schemate, seu potius stemmate.* Codice Cæsareo 326,  
Σχηματολόγιον, ἔχον τὴν πᾶσαν ἀκολουθίαν. Et in  
bibliotheca Scorialensi: Σχηματολόγιον περιέχον τὴν  
ἀκολουθίαν τοῦ μικροῦ καὶ μεγάλου σχήματος.

(12) Τῆς τιμωρίας. Adjici posset e duobus coll. *Colbert*: Οἷα λύπη συνέχειν μέλλει τὸν ἀββᾶν Ἀν-

A fratris mei. Dicit ei senex de abbate Dioscoro,  
quod in cella erat plorans seipsum; discipulus  
autem ipsius in alia cella residebat. Quando ergo  
accessit ad senem, invenit plorantem, et dixit ei:  
Pater, quid ploras? Respondit senex: Delfeo  
peccata mea. Ait ergo ipsi discipulus ejus: Non  
habes peccata, Pater. Excepit senex: Sane, fili,  
si permittar videre delicta mea, tres alii vel qua-  
tuor non sufficient ad flenda ea.

3. Dixit abbas Dioscorus: Si gestaverimus cœ-  
leste nostrum indumentum, non inveniemur nudi;  
sin vero non inveniamur gestantes indumentum  
illud, quid agemus, fratres? Nos enim quoque au-  
dituri sumus vocem illam: *Ejice hunc in tenebras*  
*exteriores; ibi erit fletus et stridor dentium* <sup>43</sup>. Nunc  
vero, fratres, magna nobis est infamia, si post ge-  
statum tot annis monachalem habitum, reperia-  
mur in hora necessitatis destituti nuptiali indu-  
mento. O quanta nos comprehensura est pœni-  
tentia! O quanta caligo in nos casura est, coram  
Patribus et fratribus nostris, qui cernent nos ab  
angelis supplicii exactoribus cruciari.

De abbate Dula.

1. Dixit abbas Dulas: Si inimicus compulerit  
nos ad relinquendam quietem, ne auscultaverimus  
ei. Nihil quippe illi par, ut et cibi abstinentia.  
Hæc cum illa coalescit ad auxiliandum adversus  
eum. Nam acumen internis oculis conciliant.

2. (13) Hoc quoque habuit sermonis: Abscinde  
multorum affectus, ne bellum tuum contra mentem  
incommodum sit, et quietis mores conturbet.

Principium litteræ E.

De sancto Epiphanio episcopo Cypri.

1 (14) Narravit sanctus Epiphanius episcopus,  
quod coram beato et magno Athanasio, cornices  
circa fanum Serapidis volitantes, indesinenter cro-

τώνιον, καὶ τὸν ἀββᾶν Ἀμοῦν τὸν τῆς Νιτρίας, καὶ  
τὸν ἀββᾶν Παῦλον τῆς Φώκης, καὶ τὸν ἀββᾶν Ἀμοῦν  
τὸν τῆς Ἀραβίας τῆς Αἰγύπτου, καὶ τὸν ἀββᾶν Μειῶς  
τὸν τῆς Θηβαΐδος, καὶ τὸν Μακάριον τὸν τῆς Σκή-  
τως, καὶ τὸν ἀββᾶν Μακάριον τὸν Ἀλεξανδρέα, καὶ  
τὸν Παφνούτιον τὸν Σινδονᾶν, καὶ τὸν ἀββᾶν Οὐρσή-  
ρην τῆς Θηγοῦρης, καὶ τὸν ἀββᾶν Ἀρμώνιον τὸν  
Χενευρίτην, καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας τοὺς δικαίους,  
λαμβανομένων μὲν αὐτῶν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐ-  
ρανῶν, ἐκβαλλομένων δὲ ἡμῶν εἰς τὸ σκότος τὸ  
ἐξώτερον; Id est: *Qualis tristitia occupatura est*  
*abbatem Antonium, abbatem Amum Nitrie, abbatem*  
*Paulum Phoces, abbatem Amum Arabiæ Ægypti,*  
*abbatem Mios Thebaidis, Macarium Sceteos, abba-*  
*tem Macarium Alexandrinum, Paphnutium Sido-*  
*nam, abbatem Urserem Theguæ, abbatem Ammonium*  
*Cheneuritem, reliquosque omnes justos; cum ipsi*  
*quidem in regnum cœlorum assumpti fuerint, nos*  
*vero in tenebras exteriores fuerimus ejecti?*

(13) V. inf. in Evagrio, n. 2.

(14) L. Sozom. iv, 10.



citabant, Cras, cras. Et Græci seu gentiles stantes ante beatum Athanasium clamaverunt: Male senex, dic nobis quid crocitant cornices. Et respondit: Cornices crocitant, Cras, Cras. Illud autem Cras Ausoniorum sive Latinorum lingua significat proxime venturum diem. Addiditque, quia proximo die videbitis gloriam Dei. Ac deinde nuntiata est mors Juliani imperatoris. Quod cum contigisset, concurrentes clamabant contra Serapim, his verbis: Si tibi non placebat, cur dona ejus sumebas?

2. Idem enarravit, quod fuerit Alexandrie auriga quidam, filius mulieris nomine Mariæ. Is in certamine equestri cecidit; ac dein surgens, prætergressus est eum a quo dejectus fuerat, et coronam reportavit. Tunc clamavit plebs: Filius Mariæ cecidit, surrexit, vicit. Quo clamore adhuc durante, incidit inter populum rumor de templo Serapidis, quod magnus Theophilus rediens, Serapidis idolum evertisset, ac templi compos esset factus.

3. (13) Significatum est beato Epiphanio Cypri episcopo, per abbatem monasterii quod in Palæstina habuit: Precibus tuis, canonem nostrum seu officium et psalmodiam non negleximus, sed studiose tertiam, sextam, nonam celebramus. At ille reprehendens indicavit illis per hæc verba: Manifesto negligitis alias diei horas, otiosi a prece. Oportet autem ut verus monachus sine intermissione habeat in corde suo orationem et psalmodiam.

4. (16) Misit aliquando sanctus Epiphanius ad abbatem Hilarionem, rogans eum, et dicens: Veni, videamus nos invicem, antequam recedamus de corpore. Cumque advenisset, mutua lætitia affecti sunt. Iis autem manducantibus, allata est volueris. Et sumens episcopus dedit abbati Hilarioni. Ait senex: Ignosce mihi; ex quo hunc habitum assumpsi, non comedi mactatum quidquam. Tum episcopus: Ego vero, inquit, ex quo habitum suscepi, non dimisi quemquam dormire qui haberet adversus me, nec ego dormivi habens adversum aliquem<sup>44</sup>. Ait illi senex: Veniam mihi concede, quia institutum tuum majus meo est.

5. Ejusdem sermo fuit: Imago et figura Christi Melchisedec, Abrahamum Judæorum radicem benedixit: multo magis ipsa veritas Christus, benedicit et sanctificat omnes qui credunt in ipsum.

στως, Κράς, Κράς. Καὶ προστάντες ἐπὶ τὸν μακάριον Ἀθανάσιον οἱ Ἕλληνες, ἔκραζαν· Κακόγῃρε, εἰπέ ἡμῖν τί κράζουσιν αἱ κορώναι. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Αἱ κορώναι κράζουσι, Κράς, Κράς· τὸ δὲ Κράς τῇ Αὐσωνίων φωνῇ (17) αὐριὸν ἐστὶ καὶ προστίθεται, ὅτι Αὐριὸν ὄψεσθε τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐξῆς ἡγγέλθη ὁ θάνατος τοῦ Ἰουλιανοῦ βασιλέως. Καὶ τοῦτου γενομένου, συνδραμόντες κατέκραζον τοῦ Σεράπιδος, λέγοντες· Ἐὰν οὐκ ἤθελες αὐτὸν, τί ἐλάμβανες τὰ αὐτοῦ;

β'. Ὁ αὐτὸς διεγρήσατο, ὅτι ἦν τις ἡνίοχος κατὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν, ὃς ἦν μητρὸς Μαρίας υἱός. Οὗτος ἱππικοῦ ἐπιτελουμένου κατέπεσεν· εἴτα ἀναστὰς παρήλθε τὸν καταβεβληκότα, καὶ ἐνίκησε. Καὶ τὸ πλῆθος ἀνεβόησεν· Ὁ υἱὸς Μαρίας πέπτωκε καὶ ἐγήγερται καὶ ἐνίκησε. Ταύτης ἐτι τῆς φωνῆς λεγομένης<sup>45</sup>, ἐνέπεσεν ἡ περὶ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Σεράπιδος φήμη τῷ πλήθει, ὅτι ὁ μέγας Θεόφιλος ἀνελθὼν, τὸ τοῦ Σεράπιδος κατέστρεψεν εἶδωλον, καὶ τοῦ ναοῦ γέγονεν ἐγκρατής.

γ'. Ἐδηλώθη τῷ μακαρίῳ Ἐπιφανίῳ τῷ ἐπισκόπῳ<sup>46</sup> Κύπρου παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μονῆς τῆς εἶχεν ἐν Παλαιστίνῃ, ὅτι Εὐχαῖς σου οὐκ ἡμελήσαμεν τοῦ κανόνος ἡμῶν, ἀλλὰ μετὰ σπουδῆς<sup>47</sup> καὶ τὴν τρίτην καὶ τὴν ἕκτην καὶ τὴν ἑννάτην<sup>48</sup> ἐπιτελοῦμεν. Ὁ δὲ καταγνοὺς αὐτῶν, ἐδήλωσεν αὐτοῖς λέγων, ὅτι Φανεροί ἐστε ἀμελοῦντες<sup>49</sup> τὰς ἄλλας ὥρας τῆς ἡμέρας ἀργοῦντες ἀπὸ τῆς εὐχῆς. Δεῖ γάρ τὸν ἀληθινὸν μοναχὸν ἀδιαλείπτως ἔχειν τὴν εὐχὴν καὶ τὴν ψαλμωδίαν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

δ'. Ἐπεμψέ ποτε ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ἰλαρίωνα, παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ λέγων· Δεῦρο, ἴδομεν ἑαυτοὺς πρὸ τοῦ ἐξελθεῖν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ σώματος· καὶ παραγενομένου αὐτοῦ, ἐχάρησαν μετ' ἀλλήλων. Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, ἰνέχθη πατεινόν. Καὶ λαβὼν ὁ ἐπίσκοπος ἔδωκε τῷ ἀδελφῷ Ἰλαρίωνι. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Συγχώρησόν μοι, ὅτι ἐξ οὗ ἔλαβον τὸ σχῆμα, οὐκ ἔφαγον θῦμα. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος· Ἐγὼ δὲ ἐξ οὗ ἔλαβον τὸ σχῆμα, οὐκ ἀφῆκά τινα κοιμηθῆναι ἔχοντα κατ' ἐμοῦ, οὐδὲ ἐγὼ ἐκοιμήθην ἔχων κατὰ τινός. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Συγχώρησόν μοι, ὅτι ἡ σὴ πολιτεία μείζων ἐστὶ τῆς ἐμῆς.

ε'. Ὁ αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι ἡ<sup>50</sup> εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ Μελχισεδέκ, τὴν ῥίζαν τῶν Ἰουδαίων εὐλόγησε τὸν Ἀβραάμ· πολλῶν πλέον αὐτῇ ἡ ἀλήθεια ὁ Χριστὸς, εὐλογεῖ καὶ ἁγιάζει πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν.

<sup>44</sup> Matth. v, 23; Marc. xi, 23. <sup>45</sup> Al. γενομένης. <sup>46</sup> Al. ἀρχιεπ. <sup>47</sup> Al. ins. καὶ τὴν πρώτην. <sup>48</sup> Al. add. καὶ τὸ λυχνικόν. <sup>49</sup> Abest. ἀμελοῦντες ab al. <sup>50</sup> Al. εἰ ἡ.

(15) Vit. Patr. xii, 6.

(16) Vit. Patr. iv, 15.

(17) Τὸ δὲ Κράς τῇ Αὐσωνίων φωνῇ. Apud Sozomenum lib. iv, cap. 40, ubi res paulo aliter narratur, Κράς (In Nicephoro Call., lib. ix, cap. 34. Κράς) τῇ Ῥωμαίων φωνῇ. Ex nostro Michael Glycas *Annalium* p. 251: Περὶ τὸν τοῦ Σεράπιδος ναὸν κορώναι ἔκραζον· καὶ ἐρωτηθεὶς παρὰ τῶν Ἑλλήνων, τί βοῶσιν αὗται, κακόγῃρε, εἶπε· τὸ Κράς τῇ Σύρων

φωνῇ αὐριὸν δηλοῖ· αὐριὸν καὶ γὰρ ὄψεσθε τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν· ἐφ' ᾧ καὶ ἡγγέλθη τοῦ ἀλιτηρίου ὁ θάνατος. Quæ verba eo adduxi, ut discam a viris doctis, reponendumne sit sequendo vestigia apophthegmatis nostri, κακόγῃρε, εἰπέ, εἶπε τὸ Κράς τῇ Αὐσωνίων, vel si mavis cum Sozom. et Niceph. Ῥωμαίων φωνῇ. Forte enim Σύρων irrepsit propter male ac breviate scriptum Ῥωμαίων, aut ob Αὐσωνίων non intellectum.



ζ'. Ὁ αὐτὸς ἔλεγεν· Ἡ Χαναναία βοᾷ καὶ ἀκούεται· καὶ ἡ αἰμώδης σιωπᾷ καὶ μακαρίζεται· ὁ δὲ Φαρισαῖος κράζει καὶ κατακρίνεται· ὁ τελώνης οὐδὲ ἀνοίγει τὸ στόμα καὶ ἀκούεται.

ζ'. Ὁ αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι Δαβὶδ ὁ προφήτης, ἐν ὥρῃ ἡνύχτο, μεσονύκτιον ἐξηγείρετο. πρὸ τοῦ ὄρθρου παρεκάλει, ὄρθρου παρίστατο, προῖα· ἐδέετο, ἐσπέρας καὶ μεσημβρίας ἐκέλευε, καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγεν· Ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνευά σε.

η'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ἀναγκαῖα τῶν Χριστιανῶν βιβλίων ἢ κτῆσις τοῖς ἔχουσι. Καὶ αὕτη γὰρ καθ' ἐαυτὴν τῶν βιβλίων ἢ ὄψις, ὀκνηροτέρους ἡμᾶς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἐργάζεται, καὶ πρὸς δικαιοσύνην μᾶλλον διανίστασθαι προτρέπεται.

θ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι μεγάλη ἀσφάλεια πρὸς τὸ μὴ ἁμαρτάνειν, τῶν Γραφῶν ἢ ἀνάγνωσις.

ι'. Εἶπε πάλιν, ὅτι μέγας κρημνὸς καὶ βαθὺ βράθρον, τῶν Γραφῶν ἢ ἄγνοια.

ια'. Εἶπε πάλιν, ὅτι μεγάλη προδοσία σωτηρίας, τὸ μηδὲνα τῶν θεῶν νόμων εἰδέναι.

ιβ'. Ὁ αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι τὰ τῶν δικαίων ἁμαρτήματα περὶ τὰ χεῖλη ἐστὶ, τὰ δὲ τῶν ἀσεβῶν, ἐξ ὅλου τοῦ σώματος. Ὅθεν ψάλλει Δαβὶδ· Θεοῦ, Κύριε, φυλάκην τῷ στόματί μου, καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χεῖλη μου· Καί· Εἶπα, φυλάξω τὰς ἐδούς μου, τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν με ἐν γλώσσῃ μου (18).

ιγ'. Ὁ αὐτὸς ἠρωτήθη, Διατί δέκα μὲν εἰσιν αἰ νομικαὶ ἐντολαί, ἐννέα δὲ οἱ μακαρισμοί (19); καὶ ἔφη· Ἰσάριθμος τῶν Αἰγυπτιακῶν μαστίγων ὁ Δεκάλογος· τριπλῆς δὲ Τριάδος εἰκὼν, ἡ τῶν μακαρισμῶν ἀρίθμησις.

ιδ'. ἠρωτήθη ὁ αὐτὸς, εἰ ἀρκεῖ εἷς δίκαιος δυσωπῆσαι τὸν Θεόν, καὶ ἔφη· Ναί, αὐτὸς γὰρ εἶπεν· Ἐρευνήσατε ἕνα ποιοῦντα κρῖμα καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἴλεως ἔσομαι παντὶ τῷ λαῷ.

ιε'. Ὁ αὐτὸς εἶπεν, ὅτι ὁ Θεὸς τοῖς μὲν ἁμαρτωλοῖς καὶ τὸ κεφάλαιον παραχωρεῖ μετανοοῦσιν, ὡς τῇ πόρνῃ (20) καὶ τῷ τελώνῃ<sup>51</sup>· τοὺς δὲ δικαίους ἀπαι-

<sup>51</sup> Al. Χριστιανικῶν. <sup>52</sup> Al. χρήσις. <sup>53</sup> Al. inser. καὶ τῷ ληστῇ. <sup>54</sup> Matth. xv. <sup>55</sup> Matth. ix. <sup>56</sup> Luc. xviii. <sup>57</sup> Psal. cxviii, 164. <sup>58</sup> Psal. clx, 5. <sup>59</sup> Psal. xxxviii, 2. <sup>60</sup> Matth. v. <sup>61</sup> Jerem. v, 1.

(18) Ἐν γλώσσῃ μου. In versione Anastasiana octavae synodi Act. 5, edit. Bin. p. 654, ubi legitur, custodiam vias meas, ut non delinquam in via mea, lege ex Graeco, p. 746, ac ex ipso psalmo, in lingua mea (Psal. xxxviii, 2). Vide Socratis Historiam lib. iv, c. 23.

(19) Ἐννέα μακαρισμοί. Totidem cernere est in hoc illustri auri doctoris loco, lib. iii adversus vitæ monasticæ vituperatores, cap. 12: Καὶ γὰρ ὅτε λέγει· Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, οἱ πενθοῦντες, οἱ πραεῖς, οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, οἱ ἐλεῆμονες, οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, οἱ εἰρηνοποιοί, οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, οἱ καὶ ῥητὰ καὶ ἄρρήτα δι' αὐτὸν παρὰ τῶν ἑξωθεν ἀκούοντες κακὰ· οὔτε βιωτικοῦ οὔτε μονάζοντος ὄνομα τίθησιν. Et lib. ad eos qui scandalizati fuerant, cap. 15, octo quidem tantum recenset; sed omittit illud: Beatipacificali (Matth. v, 9). Vide ejusdem Homiliam 15 in Matthæum. Verum aliis octo duntaxat computantur, Sed et in Evangelio, ore Domini nostri

6. Idem dixit: Chananæa clamat, et auditur<sup>51</sup>; femina fluxum sanguinis patiens, tacet ac beata prædicatur<sup>52</sup>; at Phariseus clamat, et condemnatur; publicanus nequidem aperit os, atque auditur<sup>53</sup>.

7. Dixit idem: Propheta David nocte intempesta orabat, media nocte expergiscebatur, ante matutinum obsecrabat, diluculo adstabat, mane fundebat preces, vespere ac meridie supplicabat: ac propterea scripsit: *Septies in die laudem dixi tibi*<sup>54</sup>.

8. Iteram dixit: Necessaria est iis qui comparare possunt Christianorum librorum possessio. Ipse enim per se librorum conspectus, nos efficit segniores ad peccatum, invitatque ut ad justitiam B magis erigamur.

9. Dixit adhuc: Magna cautio est ne peccemus, lectio Scripturarum.

10. Item pronuntiavit: Magnum est præcipitium et vorago profunda, Scripturarum ignoratio.

11. Rursus dixit, magnam esse salutis proditio- nem, nullam divinarnum legum cognoscere.

12. Idem hoc protulit: Justorum peccata in labiis versantur, impiorum vero e toto manant corpore. Unde psallit David: *Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis*<sup>55</sup>. Et: *Dixi, custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea*<sup>56</sup>.

13. Interrogatus est idem: Cur decem sunt legis præcepta, novem vero beatitudinis prædicationes<sup>57</sup>? Ac respondit: Decalogus numero æquat plagas Ægyptiacas; triplæ autem Trinitatis figura est beatitudinum enumeratio.

14. Ab eodem postulatum est: An unus justus sufficeret ad placandum Deum. Et ait, ita esse; a Deo quippe pronuntiatum: *Conquirite unum qui faciat judicium et justitiam, et propitius ero omni populo*<sup>58</sup>.

15. Ejusdem sententia fuit: Deus peccatoribus quidem pœnitentiam agentibus etiam sortem remittit, quemadmodum meretrici atque publicano;

D Jesu Christi octo beatitudines memoratæ sunt, cum utique essent et aliæ virtutes multæ, quæ meritum beatitudinis habere potuerint, Conflictus Arnobii et Serapionis, post Irenæum editus, p. 535, ut omittam Hilarium, Gregorium Nyssenum, Chromatium, auctorem Operis imperfecti in Matthæum, Ambrosium, Augustinum, cum cæteris, demum S. Leo novæ editionis sermone 95, *De gradibus ascensionis ad beatitudinem*, septem tantum priores enarrant beatitudines. Cujus rei ratio repeti debet ex B. Augustino, lib. i *De sermone Domini in monte*, ubi docetur septem primas Christi circa beatos sententias, gradus esse perficientes, octavam vero sententiam esse perfecti hominis declarationem.

(20) Τῇ πόρνῃ. Ita Græci appellare solent mulierem peccatricem, τὴν πόρνῃν, τὴν ἁμαρτωλὴν, τὴν μορῶν κακῶν ἐργάτιν, dicit pseudo-Chrysostomus t. VII Saviliano, orat. 48, p. 576, sive Amphilochius orat. 6, p. 66.



a justis vero usuras quoque exigit. Atque id est quod dixit apostolis: *Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum* <sup>62</sup>.

16. Hoc vero etiam dixit: Quam minimo Deus vendit justitias iis qui emere cupiunt; parvo panis frusto, vestimento vili, frigida poculo, obolo uno.

17. Istud quoque adjiciebat: Homo ab homine vel ob paupertatem, vel ob usum abundantia, senore accipiens, et reddens, gratias quidem habet, verum pudore affectus reddit clam. Dominus vero Deus e contrario, clam mutuo accipiens, coram angelis, archangelis et justis hominibus, retribuit.

#### *De sancto Ephræm.*

1. (21) Puer adhuc erat abbas Ephræm, viditque somnium seu visionem, quod orta sit vitis in lingua ejus, maxime ferax, et creverit ac impleverit quidquid sub cœlo est; quodque accederent cunctæ volucres cœli, ac manducarent de vitis fructu; et quantum comederent, fructus illius amplior evaderet.

2. (22) Alia iterum vice, sanctorum aliquis hac visione donatus est; vidit angelicum ordinem e cœlo juxta mandatum Dei descendere, habentem præ manibus volumen, hoc est totum scriptum intus et foris; dicebantque ad invicem: Cui debemus illud tradere? Quidam autem aiebant: Huic; alii vero alium nominabant. Responderunt autem et dixerunt: Vere sancti sunt ac just; verumtamen nullus hoc accipere potest, præter Ephræm. Tum vidit senex quod Ephræm tradiderint volumen. Mane autem surgens, audivit eum commentantem, et velut fons manabat ex ore ipsius; cognovitque esse ex Spiritu sancto quæ egrediebantur e labris Ephræm.

3. (25) Alias iterum, Ephræmo prætereunte, immissa meretrix venit, ut blanditiis eum attraheret ad turpem concubitum, aut saltem ad iram provocaret; nemo enim unquam vidit illum irascentem. Et ait ad illam: Sequere me. Cumque accessisset ad locum hominibus refertum, dixit mulieri: Veni, in hoc loco, quemadmodum cupis. At illa hominum multitudinem intuita ait: Quo modo poterimus id perpetrare, ac sine verecundia, astante tanta turba? Tunc Ephræm ad feminam: Si ob homines erubescimus, multo magis ob Deum demus erubescere, qui deprehendet abscondita tenebrarum <sup>63</sup>. Unde illa, pudore suffusa, re infecta discessit.

#### *De Eucharisto homine sæculari.*

(24) Duo e Patribus oraverunt Deum, ut plenam

<sup>62</sup> Matth. v, 20. <sup>63</sup> I Cor. iv, 5. <sup>64</sup> Al. inser. οὐ δύνανται ταῦτο ἐγχειρισθῆναι. Πολλὰ δὲ ἄλλα ὀνόματα ἁγίων εἰπόντες, ὕστερον εἶπον, ὅτι. <sup>65</sup> Al. add. ἡ μαχόμενον.

(21) Vit. Patr. xviii, 5.

(22) Vit. Patr. xviii, 6.

(25) Vit. Patr. x, 21.

τεῖ καὶ τόκους. Καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ τοῖς ἀποστόλοις ἔλεγεν, ὅτι Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν, πλεον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

16. Ἐλεγε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ὀλίγον πάντο τὰς δικαιοσύνας ὁ Θεὸς πωλεῖ τοῖς ἀγοράζουσιν σπουδάζουσι· μικροῦ κλάσματος ἄρτου, εὐτελοῦς ἱματίου, ψυχροῦ ποτηρίου, ἐνδὲς ὀβολοῦ.

17. Προσετίθει δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι παρ' ἀνθρώπων δανειζόμενος ἄνθρωπος διὰ πενίαν, ἢ χρεῖαν εὐπορίας, καὶ ἀποδιδούς χάριτας μὲν ὁμολογεῖ, κρύφα δὲ ἀποδίδωσιν αἰσχυνόμενος. Ὁ δὲ δεσπότης Θεὸς τὸ ἀνάπαλιν· κρυφῇ δανειζόμενος ἐνώπιον ἀγγέλων καὶ ἀργαγγέλων καὶ δικαίων ἀποδίδωσιν.

#### B

#### *Περὶ τοῦ ἁγίου Ἐφραίμ.*

α'. Παιδίον ἦν ὁ Ἀβδᾶς Ἐφραίμ καὶ εἶδεν ὄναρ εἴτ' οὖν ὀπτασίαν, ὅτι ἀνῆλθεν ἄμπελος ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ, καὶ ῥῆξῃσε, καὶ ἐπλήρωσε πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανόν, εὐκαρπὸς πάντο· καὶ ἤρχοντο πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦσθιον ἐκ τοῦ καρποῦ τῆς ἀμπέλου· καὶ πρὸς ὃ ἦσθιον, ἐπλεόναζεν ὁ καρπὸς αὐτῆς.

β'. Ἄλλοτε πάλιν εἶδεν τις τῶν ἁγίων ἐν ὁράματι, ἀγγέλων τάγμα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατερχόμενον κατὰ πρόσταξιν Θεοῦ, ἔχον ἐπὶ χειρὸς κεφαλίδα, τουτέστι τόμον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν· καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους· Τίς ὀφείλει τοῦτο ἐγχειρισθῆναι; Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον, Ὅσδε· οἱ δὲ ἔλεγον ἕτερον. Ἀπεκρίθησαν δὲ καὶ εἶπον· Ἀληθῶς ἅγιοι εἰσι καὶ δίκαιοι· πλὴν <sup>64</sup> τοῦτο οὐδεὶς δύνανται ἐγχειρισθῆναι, εἰ μὴ Ἐφραίμ. Καὶ ὁρᾷ ὁ γέρων ὅτι τῷ Ἐφραίμ ἐπέδωκαν τὴν κεφαλίδα· καὶ ἀναστὰς πρωτῶ, ἤκουσε τοῦ Ἐφραίμ ὥσπερ πηγὴν βρύουσαν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ συντάσσοντος, καὶ ἔγνω ὅτι ἐκ Πνεύματος ἁγίου ἐστὶ τὰ ἐκπορευόμενα διὰ χειλέων Ἐφραίμ.

γ'. Ἄλλοτε πάλιν παρόντος τοῦ Ἐφραίμ, ἐξ ὑποβολῆς τινος ἔρχεται μία ἑταίρις κολακεύειν αὐτὸν εἰς αἰσχρὰν μίξιν, εἰ δὲ μὴ, καὶ εἰς ἀγανάκτησιν κινῆσαι αὐτὸν, ὅτι οὐδέποτε τις εἶδεν αὐτὸν ὀργιζόμενον <sup>65</sup>. Καὶ λέγει πρὸς αὐτὴν· Ἀκολούθει μοι· πλησιάσας δὲ τόπῳ πολυσχλουμένῳ, εἶπεν αὐτῇ· Ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ δεῦρο καθὼς ἠθέλησας. Ἐκείνη δὲ θεασαμένη τὸν ὄχλον, λέγει αὐτῷ· Πῶς δυνάμεθα τοῦτο ποιῆσαι, τοσούτου ὄχλου ἐστῶτος, καὶ οὐκ αἰσχυνόμεθα; Ὁ δὲ λέγει πρὸς αὐτὴν· Εἰ ἀνθρώπους αἰσχυνόμεθα, πολλῶ μᾶλλον (25) ὀφείλομεν αἰσχυνεσθαι τὸν Θεόν, τὸν τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους ἐλέγχοντα. Ἡ δὲ ἐντραπέισα ἀπῆλθεν ἄπρακτος.

#### *Περὶ Εὐχαρίστου κοσμικοῦ.*

Δύο τῶν Πατέρων παρεκάλεσαν τὸν Θεόν, ἵνα

(24) Vit. Patr. iii, 3.

(25) Πολλῶ μᾶλλον. Pelagius, quanto magis, πόσῳ μᾶλλον.



πληροφορήσῃ αὐτοὺς, εἰς ποῖον ἔφθασαν μέτρον. Καὶ ἦλθεν αὐτοῖς φωνὴ λέγουσα· Εἰς τίνδε τὴν κώμην τῆς Αἰγύπτου ἐστὶ τις κοσμικὸς Εὐχάριστος ὀνόματι, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καλεῖται Μαρία· οὕτω ἦλθετε ὑμεῖς εἰς τὰ μέτρα <sup>66</sup> αὐτῶν. Καὶ ἀναστάντες οἱ δύο γέροντες, ἦλθον εἰς τὴν κώμην· καὶ ἐρωτήσαντες, εὑρον τὸ κελλίον αὐτοῦ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· καὶ λέγουσιν αὐτῇ· Ποῦ ἐστὶ ὁ ἀνὴρ σου; Ἡ δὲ εἶπεν· Ποιμὴν ἐστὶ, καὶ βόσκει τὰ πρόβατα. Καὶ εἰσῆγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ <sup>67</sup>. Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, ἦλθεν ὁ Εὐχάριστος μετὰ τῶν προβάτων· καὶ ἰδὼν τοὺς γέροντας, ἡτοίμασεν αὐτοῖς τράπεζαν, καὶ ἤνεγκεν ὕδωρ νύβαι τοὺς πόδας αὐτῶν. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ γέροντες· Οὐ μὴ γευσώμεθα τίνος, ἐὰν μὴ ἀναγγελῇς ἡμῖν τὴν ἐργασίαν σου. Ὁ δὲ Εὐχάριστος μετὰ ταπεινοφροσύνης εἶπεν· Ἐγὼ ποιμὴν εἰμι, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ γυνὴ μου. Οἱ δὲ γέροντες ἐπέμειναν παρακαλοῦντες αὐτὸν, καὶ οὐκ ἠθέλησε εἰπεῖν. Καὶ εἶπον αὐτῷ· Ὁ Θεὸς ἐπεμψεν ἡμᾶς πρὸς σέ. Ὡς δὲ ἤκουσε τὸν λόγον τοῦτον, ἐφοβήθη, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἰδοὺ τὰ πρόβατα ταῦτα ἔχομεν ἀπὸ τῶν γονέων ἡμῶν· καὶ εἴ τι δ' ἂν εὐδούσῃ ὁ Κύριος εἰσοδιάσαι ἐξ αὐτῶν, ποιῶμεν εἰς τρία μέρη· μέρος ἓν τοῖς πτωχοῖς, καὶ μέρος ἓν εἰς τὴν φιλοξενίαν, καὶ τὸ τρίτον μέρος εἰς τὴν χρείαν ἡμῶν. Ἀφ' οὗ δὲ ἔλαβον τὴν γυναῖκά μου, οὐκ ἐμιάνθην οὔτε ἐγὼ οὔτε αὕτη, ἀλλὰ παρθένος ἐστὶ· καὶ ἕκαστος ἡμῶν καθ' ἑαυτὸν καθεύδει· τὴν δὲ νύκτα φοροῦμεν σάκκους, καὶ τὴν ἡμέραν τὰ ἱμάτια ἡμῶν. Ἔως ἄρτι ἀνθρώπων οὐδεὶς ταῦτα ἔγνωκεν. Καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν, καὶ ἐνεχώρησαν δοξάζοντες τὸν Θεόν.

*Περὶ Εὐλογίου τοῦ πρεσβυτέρου.*

Εὐλόγιος τις μαθητὴς γενόμενος τοῦ μακαρίου Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου <sup>68</sup>, πρεσβύτερος καὶ ἀσκητῆς μέγας, νηστεύων δύο δύο, πολλάκις δὲ καὶ τὴν ἐβδομάδα ἔλκων, ἄρτον μόνον ἐσθίων καὶ ἄλας, ἐδοξάζετο ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Παρέβαλε δὲ τῷ ἀδελφῷ Ἰωσήφ εἰς τὴν Πανεφὼ, προσδοκῶν τι πλεόν σκληραγωγίαν ἰδεῖν παρ' αὐτῷ. Καὶ δεξάμενος αὐτὸν ὁ γέρων μετὰ χαρᾶς, εἴ τι δ' ἂν εἶχεν ἐποίησε παράκλησιν γενέσθαι. Καὶ λέγουσιν οἱ μαθηταὶ Εὐλογίου· Οὐκ ἐσθίει πρεσβύτερος πλὴν ἄρτου καὶ ἄλατος. Ὁ δὲ ἀδελφὸς Ἰωσήφ σιωπῶν ἔτρωγε. Καὶ ποιήσαντες ἡμέρας τρεῖς, οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν ψαλλόντων ἢ εὐχομένων· κρυπτὴ γὰρ ἦν ἡ ἐργασία αὐτῶν. Καὶ ἐξῆλθον μὴ ὠφεληθέντες. Κατ' οἰκονομίαν δὲ γίνεται γνῶφος, καὶ πλανηθέντες ὑπέστρεψαν πρὸς τὸν γέροντα. Καὶ πρὶν αὐτοὺς κροῦσαι, ἤκουσαν αὐτῶν ψαλλόντων· καὶ μέιναντες ἐπὶ πολὺ, ὕστερον ἔκρουσαν. Οἱ δὲ σιωπήσαντες ἀπὸ ψαλμωδίας, ἐδέξαντο αὐτοὺς χαίροντες. Καὶ διὰ τὸν καύσωνα, ἔβαλον οἱ μαθηταὶ Εὐλογίου εἰς τὸ βαυκάλιον ὕδωρ, καὶ ἔδωκαν αὐτῷ· ἦν δὲ μεμιγμένον τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ποταμοῦ· καὶ οὐκ ἔδυνήθη πιεῖν. Καὶ ἐν ἑαυτῷ γενόμενος, προσέπεσε τῷ γέροντι μαθεῖν θέλων τὴν

illis fidem faceret de mensura ad quam pervenis-  
sent. Tum descendit ad eos ejusmodi vox : Illo in  
pago Ægypti, vir est sæcularis nomine Eucha-  
ristus, cujus uxor vocatur Maria : nondum attigistis  
vos mensuram virtutis eorum. Surgentes itaque  
ambo senes, pergunt ad pagum ; et percontati,  
invenerunt hominis cellam atque ejusdem uxo-  
rem. Dicunt mulieri : Ubi est vir tuus ? Illa re-  
spondit : Pastor est, pascit oves. Et introduxit eos  
in cellam. Ut autem advesperavit, rediit Eucha-  
ristus cum ovibus ; ac videns senes, mensam ap-  
paravit, attulitque aquam abluendis eorum pedi-  
bus. Dicunt ei senes : Non degustabimus quid-  
quam, nisi nobis declaraveris quidnam sit quod  
operaris. Eucharistus vero cum humilitate ait :  
Ego pastor sum, et hæc est uxor mea. At senes  
perseverarunt orantes illum ; nec voluit effari.  
Tunc illi ad eum : Deus ad te misit nos. Quo au-  
dito sermone territus, coepit dicere : Ecce, oves  
istas accepimus a parentibus nostris ; et inde si,  
Deo prosperante, provenerit aliquid, tres partes  
facimus : unam pauperibus, alteram ad hospitali-  
tatem, tertiam in usus nostros. Ex quo autem  
uxorem accepi, nec pollutus sum ego, nec illa, sed  
virgo est ; et seorsum dormimus : noctu gestamus  
cilicia, de die vestimenta nostra. Hucusque mor-  
taliū nemo ista cognovit. Quod postquam au-  
diissent senes, admirati sunt ac recesserunt glo-  
riam dantes Deo.

*De Eulogio presbytero.*

(26-27) Eulogius quidam celebrabatur ab homini-  
bus, beati Joannis episcopi discipulus, presbyter et as-  
ceta magnus, qui jejunabat per bidua, et sæpe ad  
hebdomadem usque trahebat jejunium, usus in ci-  
bum pane solo cum sale. Is venit ad abbatem Jose-  
phum in Panepho, sperans spectaturum se apud  
illum austeritatem majorem. Et suscipiens eum  
cum gaudio senex, quidquid habuit, ad solatium  
ejus impendit. Dicunt Eulogii discipuli : Non come-  
dit presbyter nisi panem et sal. Abbas autem Jo-  
seph manducabat tacitus. Cumque mansissent dies  
tres, non audierunt eos psallentes aut orantes ; oc-  
cultæ enim erat operatio illorum. Discesserunt igitur,  
nullum adepti animæ emolumentum. Porro  
dispensatione Dei orta est caligo ; ac evagati re-  
versi sunt ad senem. Priusque quam pulsarent, au-  
dierunt eos psallere ; postque diuturnum tempus,  
pulsaverunt iterum. At illi silentio post psalmo-  
diam facto, læti susceperunt eos. Tum Eulogii di-  
scipuli propter æstum immiserunt aquam in baucæle,  
ac dederunt ei ; erat autem aqua permista de mari  
et flumine : nec potuit bibere. Tunc Eulogius se-  
cum reputans, procidit seni, ut disceret ipsorum

<sup>66</sup> Al. τὸ μέτρον. <sup>67</sup> Al. αὐτῆς. <sup>68</sup> Al. ἀρχιεπισκόπου.



vivendi rationem, dixitque : Abba, quid est hoc? Antea non psallebatis, sed modo postquam egressi fuimus : et baucali nunc sumpto, aquam inveni sal-sam. Respondit senex : Frater stolidus est, atque ex errore permiscuit aquam marinam. Eulogius ve-ro rogabat senem, cupiens rei veritatem discere. Dicit ei senex : Ille parvus vini calix, charitatis fuit ; hæc vero aqua, potus est fratrum perpetuus. Atque docuit eum discretionem cogitationum ; ab-sciditque ab ipso humana omnia. Tum evasit in œconomia seu dispensatione peritus : ac deinceps comedebat quidquid ipsi apponebatur. Didicit pari-ter, ipse quoque operari in occulto. Tandem seni affirmavit, veram esse ac minime fallacem eorum operationem.

*De abbate Euprepio.*

1. Dixit abbas Euprepus : Certus apud te Deum fidelem esse ac potentem, in illum crede, et parti-ceps fies eorum quæ illius sunt. Quod si animo de-jiceris, nequaquam credis. Item : Omnes credimus eum potentem esse, et cuncta ipsi esseabilia. Verum tuis quoque in rebus crede illi, quia etiam in te edit signa.

2. (28) Idem cum diriperetur, una cum direpto-ribus dejecta levabat. Cum autem asportassent quæ intus erant posita, et reliquissent baculum suum, ut illum conspexit abbas Euprepus, mole-stia affectus est ; et accipiens, cucurrit post eos red-dendi animo. Illis vero nolentibus sumere, ac veri-tis ne quid accidisset, quosdam offendens, oravit ut quia idem iter peragebant, baculum redderent.

3. Dictum est abbatis Euprepii : Corporalia, ma-teria sunt. Qui diligit mundum, offendicula amat. Si ergo contigerit ut amittamus aliquid, rem cum gaudio et laudis confessione accipere oportet, ut qui curis liberati fuerimus.

4. Frater abbatem Euprepium interrogavit de vi-ta. Et respondit senex : Fenum comedere, fenum gesta, in feno dormi. Hoc est, contemne cuncta, cor autem obtine ferreum.

5. Frater interrogavit eundem senem, dicens : Quo pacto advenit timor Dei in animam? Et ait se-nex : Si homo habuerit humilitatem, nihil posse-derit, nec judicaverit, veniet in eum timor Dei.

6. Idem dixit : Timor cum humilitate et ciborum indigentia, luctuque, perseveret tecum.

7. In principio suo abbas Euprepus venit ad quemdam senem ; cui dixit : Abba, profer mihi ser-monem, quomodo salvus fiam. Respondit : Si vis salutem consequi, cum invises aliquem, ne ante-vertas loqui ante quam inquisierit a te. Ille vero ad id verbi compunctus, inclinavit se veniam petens, dixitque : Certe multos legi libros, ejusmodi tamen institutionem nondum cognovi. Atque utilitate per-cepta egressus est.

<sup>69</sup> Al. συγκαταβατικός.

(28) L. Joan. Geom. *Parad. ep.* 88 ; Raderi *Vi-rid.* ; Vit. Patr. vi, 9.

Α διαγωγήν αὐτοῦ, λέγων· Ἀββᾶ, τί ἐστὶ τοῦτο ; ἐπεὶ τὸ πρῶτον οὐκ ἐψάλλετε, ἀλλὰ νῦν μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἡμᾶς· καὶ τὸ βαυκάλιον δὲ νῦν λαθὼν, εὗρον τὸ ὕδωρ ἁλμυρόν. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ὁ ἀδελφὸς σαλὸς ἐστὶ, καὶ κατὰ πλάνην ἔμιξεν αὐτὸ θαλάσσιον. Ὁ δὲ Εὐλόγιος παρεκάλει τὸν γέροντα, θέλων μαθεῖν τὴν ἀλήθειαν. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ἐκεῖνο τὸ μι-κρὸν ποτήριον τοῦ οἴνου, τῆς ἀγάπης ἦν· τοῦτο δὲ τὸ ὕδωρ, ὃ πίνουσιν οἱ ἀδελφοὶ διαπαντός. Καὶ ἐδίδα-ξεν αὐτὸν τὴν διάκρισιν τῶν λογισμῶν, καὶ ἔκοψεν ἀπ' αὐτοῦ πάντα τὰ ἀνθρώπινα. Καὶ γέγονεν οἰκονο-μικός <sup>69</sup> (29)· καὶ λοιπὸν ἥσθιε πάντα τὰ παρατιθέ-μενα, καὶ ἔμαθε καὶ αὐτὸς ἐν τῷ κρυπτῷ ἐργάζεσθαι, καὶ εἶπε τῷ γέροντι· Ὅντως ἐν ἀληθείᾳ ἐστὶν ἡ ἐρ-γασία ὑμῶν.

B

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Εὐπρεπίου.*

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Εὐπρέπιος· Ἐγὼν, φησὶν, ἐν ἑαυτῷ, εἶναι πιστὸν τὸν Θεὸν καὶ δυνατόν, πίστευε εἰς αὐτὸν, καὶ μεθέξεις τῶν αὐτοῦ. Εἰ δὲ ὀλιγορεῖς, οὐ πιστεύεις. Καὶ ὅτι πάντες πιστεύομεν δυνατόν αὐτὸν εἶναι, καὶ πιστεύομεν ὅτι πάντα αὐτῷ ἐστὶ δυνατόν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς σοῖς πίστευε ἐν αὐτῷ πρά-γμασιν, ὅτι καὶ ἐν σοὶ ποιεῖ σημεῖα.

β'. Ὁ αὐτὸς συλούμενος συνεπῆρεν αὐτοῖς. Μετὰ δὲ τὸ ἀποβαστάξαι αὐτοῦς τὰ ἐνδον καίμενα, καταλει-ψάντων αὐτῶν τὴν ῥάβδον ἑαυτοῦ, ὡς ταύτην ἐθεά-σατο ὁ ἀββᾶς Εὐπρέπιος, ἠχθέσθη· καὶ λαθὼν ἐπ-έτρεχε, βουλόμενος ἀποδοῦναι. Τῶν δὲ μὴ θελόντων δέξασθαι, ἀλλὰ δεδιότων μὴ ἄρα τι γέγονεν, περιτυ-χὼν τισι, ἠξίου ἀποδοθῆναι δι' αὐτῶν ῥάβδον, τὴν αὐ-τὴν ὀδεύόντων ὁδόν.

γ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Εὐπρέπιος, ὅτι τὰ σωματικὰ ὕλη εἰσὶν. Ὁ ἀγαπῶν τὸν κόσμον ἀγαπᾷ προσκόμ-ματα. Εἶπερ οὖν συμβῇ τί ποτε ἀπολέσθαι, τοῦτο μετὰ χαρᾶς καὶ ἐξομολογήσεως δέχεσθαι δεῖ, ὡς φροντίδων ἀπαλλαγέντας.

δ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Εὐπρέπιον περὶ ζωῆς. Καὶ εἶπεν ὁ γέρον· Χόρτον φάγε, χόρτον φόρεσον, εἰς χόρτον κοιμοῦ, τουτέστι, πάντων κατα-φρόνει, τὴν δὲ καρδίαν κέντησο σιδηρᾶν.

ε'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα, λέγων· Πῶς ἔρχεται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ψυχὴν ; Καὶ εἶπεν ὁ γέρον· Ἐὰν ἔχη ἄνθρωπος τὴν ταπείνωσιν, καὶ τὴν ἀκτημοσύνην, καὶ τὸ μὴ κρίνειν, ἔρχεται

D αὐτῷ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ.

ς'. Ὁ αὐτὸς εἶπε· Φόβος καὶ ταπείνωσις, καὶ ἐν-δεῖα τροφῶν, καὶ πένθος διαμενέτω σοι.

ζ'. Παρέβαλεν ἐν ἀρχῇ αὐτοῦ ὁ ἀββᾶς Εὐπρέπιος τινι γέροντι, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀββᾶ, εἰπέ μοι λόγον πῶς σωθῶ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ἐὰν θέλῃς σωθῆναι, ὅταν παραβάλης τινι, μὴ προλάβῃς λαλῆσαι πρὶν ἐξετάσει σε. Ὁ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ κατανοεῖς ἔβαλε μετάνοιαν, λέγων· Ὅντως πολλὰ βιβλία ἀνέγνων, καὶ τοιαύτην παιδείαν οὐδέπω ἔγνων. Καὶ πολλὰ ὠφεληθεὶς ἐξῆλθεν.

(29) *Οἰκονομικός*, Pelagius, communis, ac si repe-risset exaratum κοινωνικός.



## Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἐλαδίου.

## A

α'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἐλαδίου<sup>69\*</sup>, ὅτι ἐποίησεν εἴκοσι ἔτη εἰς τὰ Κελλία, καὶ οὐκ ἔγρε ποτε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, ἰδεῖν τὴν στέγην τῆς ἐκκλησίας.

β'. Ἐλεγον περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀββᾶ Ἐλαδίου, ὅτι ἄρτον καὶ ἄλας ἤσθιεν. "Ὅτε οὖν ἦλθε τὸ Πάσχα, ἔλεγεν, ὅτι Οἱ ἀδελφοὶ ἄρτον καὶ ἄλας ἐσθίουσιν· ἐγὼ δὲ ὤφειλον μικρὸν κόπον ποιῆσαι διὰ τὸ Πάσχα. Ἐπειδὴ τὰς ἄλλας ἡμέρας καθήμενος ἐσθίω· νῦν ὅτι Πάσχα ἐστὶ, ποιήσω τὸν κόπον, ἱστάμενος ἐσθίων.

## Περὶ τοῦ ἀββᾶ Εὐαγρίου.

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Εὐάγριος· Καθεζόμενος ἐν τῷ κελλίῳ, συνάγαγέ σου τὸν λογισμόν· μνήσθητι ἡμέρας θανάτου· ἴδε τότε τοῦ σώματος τὴν νέκρωσιν· ἐννόει τὴν συμφορὰν· λαβὲ τὸν πόνον· κατὰγνωθι τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ματαιότητος· ὅπως δυνηθῇς διαπαντὸς μένειν ἐν τῇ προθέσει τῆς ἡσυχίας, καὶ μὴ ἀσθενήσης. Μνήσθητι δὲ καὶ τῆς ἐν τῷ ᾄδῃ νῦν καταστάσεως· λογίζου τὸ πῶς εἰσιν ἐκεῖ αἱ ψυχαί, ἐν ποίᾳ δεινотάτῃ σιωπῇ, ἐν ποίῳ πικροτάτῳ στεναγμῷ, καὶ πηλίκῳ φόβῳ καὶ ἀγῶνι καὶ προσδοκίᾳ· τὴν ἄπαυστον ὁδύνην, τὸ ψυχικὸν καὶ ἀπέραντον δάκρυον. Ἀλλὰ καὶ ἡμέρας ἀναστάσεως μνήσθητι, καὶ παραστάσεως τῆς πρὸς τὸν Θεόν· φαντάζου τὸ φρικτῶδες καὶ φοβερὸν ἐκεῖνο κρίμα. Ἄγε εἰς μέσον τὰ ἀποκείμενα τοῖς ἁμαρτάνουσιν, αἰσχύνην τὴν κατ' ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων καὶ πάντων ἀνθρώπων, τουτέστι κολαστήρια, πῦρ αἰώνιον, σκώληκα τὸν ἀκοίμητον, τὸν τάρταρον, τὸ σκότος, τὸν τῶν ὀδόντων βρυγμὸν, τοὺς φόβους καὶ τὰς βασάνους. Ἄγε δὴ καὶ τὰ τοῖς δικαίοις ἀποκείμενα ἀγαθὰ, παρρησίαν τὴν μετὰ Θεοῦ Πατρὸς καὶ Χριστοῦ αὐτοῦ, ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων, καὶ παντὸς δήμου τῶν ἁγίων, βασιλείαν οὐρανῶν, καὶ τὰ ταύτης δωρήματα τὴν χαρὰν καὶ τὴν ταύτης ἀπόλαυσιν. Ἐκατέρων τούτων τὴν μνήμην ἄγε σεαυτῷ· καὶ ἐπὶ μὲν τῇ τῶν ἁμαρτωλῶν κρίσει δάκρυσον, πένθησον, φοβούμενος μὴ καὶ σὺ αὐτὸς ἐν τούτοις γένη· ἐπὶ δὲ τοῖς ἀποκειμένοις τοῖς δικαίοις, χαῖρε καὶ εὐφραίνου. Καὶ τούτων μὲν σπούδασον ἐν ἀπολαύσει γενέσθαι, καὶ ἀλλοτριουῖσθαι ἐκείνων. Ὅρα μὴ ἐπιλάβῃ ποτὲ, κἂν ἔνδον τοῦ κελλίου σου τυγχάνης, κἂν ἔξω σου, τῆς ἐκ τούτων μνήμης, ὅπως κἂν διὰ τούτων, τοὺς ῥυπαροὺς καὶ βλαβεροὺς διαφεύξῃ λογισμούς.

β'. Εἶπε πάλιν· Κόπτε τῶν πολλῶν τὰς σχέσεις· μὴ σου ὁ νοῦς περιστατικῶς γένηται, καὶ τὸν τῆς ἡσυχίας ταραξῇ τρόπον.

γ'. Εἶπε πάλιν μέγα μὲν τὸ ἀπερισπάστως προσεύχεσθαι· μεῖζον δὲ καὶ τὸ ψάλλειν ἀπερισπάστως.

δ'. Εἶπε πάλιν· Μέμνησο διαπαντὸς τῆς ἐξόδου σου, καὶ μὴ ἐπιλάβῃ κρίσεως αἰωνίου· καὶ οὐκ ἔσται πλῆγμαίεα ἐν τῇ ψυχῇ σου.

## De abbate Eladio.

1. (50) Aiebant de abbate Eladio, mansisse eum annos viginti in Cellis, nec sustulisse unquam oculos in altum, ut ecclesiae tectum contemplaretur.

2. De eodem abbate Eladio retulerunt, quod pane et sale vesceretur. Cum ergo venisset Pascha, dicebat : Fratres panem et sal comedunt : ego vero propter Pascha, debeo nonnihil laboris suscipere. Quandoquidem aliis diebus sedens manduco : nunc quia Pascha est, navabo operam, et in pedes stans comedam.

## De abbate Evagrio.

1. (51) Dixit abbas Evagrius : Cum sedes in cella, collige mentem tuam ; memento dici mortis ; tunc vide corporis mortificationem ; cogita calamitatem ; laborem assume ; condemna vanitatem mundi ; quo possis manere semper in quietae vitae proposito nec in infirmitatem incidas. Memor quoque esto status praesentis in inferno : reputa quemadmodum illic degant animae, in quo gravissimo silentio, in quo amarissimo gemitu, in quali timore, certamine, expectatione ; reputa nunquam desinentem dolorem, lacrymas animae easque interminatas. Sed et recordare diei resurrectionis, ac exhibitionis ad Deum : imaginare horribile tremendumque illud iudicium. Profer in medium quae reposita sunt peccatoribus, ignominiam coram Deo, angelis, archangelis, cunctis hominibus ; supplicia, ignem sempiternum, vermem nunquam dormientem, tartarum, tenebras, stridorem dentium, terrores, tormenta. Profer pariter justis bona reposita, fiduciam cum Deo Patre, et Christo ejus, angelis, archangelis, cuncto sanctorum coetu, regnum coelorum, ejusque dona, gaudium ejusque voluptatem. Horum utrorumque memoriam adduc in mentem tuam ; ac de peccatorum quidem iudicio, fle, luge, veritus ne tu quoque inter illos consistas ; de iis vero quae reposita sunt justis, gaude ac laetare. Atque tum his frui contende, tum ab illis esse alienus. Cave ne unquam, sive intra cellam tuam resideas, sive extra sis, haec e memoria elabantur ; quo vel per haec eadem sordidas noxiasque effugas cogitationes.

2. (32) Dixit iterum : Abscinde multorum affectus ; ne mens tua affligatur, et quietis modum conturbet.

3. (33) Alia ejusdem sententia : Magnum quidem est, orare sine distractione ; sed majus est sine distractione psallere.

4. (34) Adhuc dixit : Semper memento exitus tui ex hac vita, nec obliviscaris aeterni iudicii ; neque erit delictum in anima tua.

<sup>69\*</sup> Al. Ἐλλαδίου.

(50) Vit. Patr. iv, 16.

(31) Vit. Patr. iii, 3.

(32) Vit. Patr. ii, 8. L. f. in Dula n. 2.

(53) Vit. Patr. xi, 9.

(34) Vit. Patr. xi, 10.



5. (35) Item : Tolle tentationes, et nullus salvus A erit.

6. Hoc etiam : Dixit quidam e Patribus : Aridior et non inæqualis victus cum charitate conjunctus, cito monachum inducit in portum impassibilitatis.

7. (36) Factus est aliquando consessus in Cellis pro negotio quodam, atque locutus est abbas Evagrius. Dicit ei presbyter, : Scimus, abba, quod si esses in regione tua, et episcopus sæpe et multorum caput constitutus fuisses; nunc vero tanquam peregrinus hic sedes. Ille compunctione ductus non turbatus est, sed capite moto dixit ei : Sane ita est, Pater. Verum semel locutus sum; et iterum non adjiciam <sup>70</sup>.

*De abbate Eudæmone.*

De abbate Paphnutio Patre Sceteos dixit abbas Eudæmon : Illuc descendi juvenis, nec permisit me manere, dicens de <sup>71</sup> me, Vultum mulieris non permitto manere in Sceti, propter inimici insultationem.

*Principium litteræ Z.*

*De abbate Zenone.*

1. (37) Dixit abbas Zeno beati Sylvani discipulus : Ne maneat in loco celebri, nec resideas cum homine magni nominis, neque mittas fundamentum ut cellam tibi ædifices aliquando.

2. Retulerunt de abbate Zenone, quod initio quidpiam a quopiam volebat accipere. Unde qui afferebant, recedebant tristes, quod non acciperet. Et alii ad eum veniebant, volentes accipere, tanquam a magno sene, nec habebat quod daret, ipsique tristes abscedebant. Ait senex : Quid agam? quia contristantur tam qui afferunt, quam qui capere cupiunt. Hoc præstat : si quis afferat sumam, et si quis petat præbebo ei. Atque ita faciens, quietem habuit, cunctisque satisfacit.

3. (38) Venit frater Ægyptius visitatum abbatem Zenonem in Syria, et accusabat coram sene cogitationes suas. Ille vero admiratus dixit : Ægyptii, quas quidem obtinent virtutes, occultant; quos autem non habent defectus, eos accusant continuo : Syri autem et Græci, quas quidem non habent virtutes, habere se prædicant; quos vero habent defectus, abscondunt.

4. (39) Ad eum venerunt fratres, sciscitatique sunt his verbis : Quidnam sibi vult quod in libro Job scriptum est : *Cælum autem mundum non est in conspectu ejus* <sup>72</sup>? Respondit senex : Missa fecerunt fratres peccata sua, et de cœlis scrutantur. Hanc vero habet interpretationem textus : Quoniam ipse solus Deus mundus est, ideo dixit : *Cælum autem mundum non est.*

<sup>70</sup> Job xxxix, ult. <sup>71</sup> Al. sub. <sup>72</sup> Job xv, 15. <sup>73</sup> Al. καὶ μὴ. <sup>74</sup> Al. οὐρανίων.

(35) S. in Antonio, n. 5; Socrates iv, 23.

(36) Vit. Patr. xvi, 2.

(37) Vit. Patr. viii, 5.

ε'. Εἶπε πάλιν· Ἐπαρον τοὺς πειρατμοὺς, καὶ οὐδεὶς ὁ σωζόμενος.

ς'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Ἐλεγέ τις τῶν Πατέρων· Ἡ ξηροτέρα καὶ <sup>73</sup> ἀνώμαλος διαίτα, ἀγάπη συζευχθεῖσα, θάπτον εἰσάγει τὸν μοναχὸν εἰς τὸν τῆς ἀπαθείας λιμένα.

ζ'. Ἐγένετό ποτε συνέδριον εἰς τὰ Κελλῖα περὶ πράγματος, καὶ ἐλάλησεν ὁ ἀββᾶς Εὐάγριος. Λέγει αὐτῷ ὁ πρεσβύτερος· Οἶδαμεν, ἀββᾶ, ὅτι εἰ ἦς ἐν τῇ χώρᾳ σου, καὶ ἐπίσκοπος πολλάκις καὶ κεφαλὴ πολλῶν εἶχες εἶναι· νῦν δὲ ὡς ξένος καθέζη ὧδε. Ὁ δὲ κατανογεὶς οὐκ ἐταράχθη, ἀλλὰ κινήσας τὴν κεφαλὴν, λέγει αὐτῷ· Ἀληθῶς ἐστι, Πάτερ. Πλὴν ἅπαξ ἐλάλησα, ἐπὶ δὲ τῷ δευτέρῳ οὐ προσθήσω.

B

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Εὐδαίμωνος.*

Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Εὐδαίμων περὶ τοῦ ἀββᾶ Παφνουτίου τοῦ Πατρὸς τῆς Σκήτεως, ὅτι Κατῆλθον ἐκεῖ νεώτερος, καὶ οὐκ ἀφῆκέ με μέναι ἐκεῖ, λέγων ἐπὶ ἐμοῦ, Ὅφιν γυναικὸς οὐκ ἀφῶ μέναι εἰς Σκήτιν, διὰ τὸν πόλεμον τοῦ ἐχθροῦ.

*Ἀρχὴ τοῦ στοιχείου Z.*

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ζήνωνος.*

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ζήνων ὁ μαθητὴς τοῦ μακαρίου Σιλουανοῦ· Μὴ οἰκίσης ἐν τόπῳ ὀνομαστῷ, μηδὲ καθίσης μετὰ ἀνθρώπου ἔχοντος μέγα ὄνομα, μηδὲ βάλῃς θεμέλιον τοῦ οἰκοδομῆσαι· ἑαυτῷ κελλίον πώποτε.

C

β'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ζήνωνος, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς οὐκ ἤθελε λαβεῖν παρὰ τινὸς τί ποτε. Καὶ ἐντεῦθεν οἱ φέροντες ἀπῆρχοντο λυπούμενοι, ὅτι οὐκ ἐλάμβανε. Καὶ ἄλλοι ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν, λαβεῖν θέλοντες ὡς παρὰ μεγάλου γέροντος; καὶ οὐκ εἶχε τι δοῦναι αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ὑπῆγον λυπούμενοι. Λέγει ὁ γέρον· Τί ποιήσω, ὅτι καὶ οἱ φέροντες λυποῦνται, καὶ οἱ λαβεῖν θέλοντες; Τοῦτο μᾶλλον συμφέρει· εἴ τις φέρει, λαμβάνω, καὶ εἴ τις αἰτεῖ παρέχω αὐτῷ. Καὶ οὕτως ποιήσας ἀνεπαύετο, καὶ πάντας ἐπληροφόρει.

γ'. Παρέβαλεν ἀδελφὸς Αἰγύπτιος τῷ ἀββᾶ Ζήνωνι εἰς Συρίαν, καὶ κατηγορεῖ τῶν λογισμῶν ἑαυτοῦ ἐπὶ τοῦ γέροντος. Ὁ δὲ θαυμάσας εἶπεν· Οἱ Αἰγύπτιοι, ἃς μὲν ἔχουσιν ἀρετάς, κρύπτουσιν, ἃ δὲ οὐκ ἔχουσιν ἐλαττώματα, τούτων ἀεὶ κατηγοροῦσιν· οἱ δὲ Σύροι καὶ οἱ Ἑλληνικοὶ, ἃς μὲν οὐκ ἔχουσιν ἀρετάς, λέγουσιν ἔχειν, ἃ δὲ ἔχουσιν ἐλαττώματα, κρύπτουσιν.

D

δ'. Ἦλθον πρὸς αὐτὸν ἀδελφοί, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες· Τί ἐστι τὸ ἐν τῷ Ἰωβ γεγραμμένον· Οὐρανὸς δὲ οὐ καθαρὸς ἐνώπιον αὐτοῦ; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ γέρον εἶπεν αὐτοῖς· Ἀφῆκαν οἱ ἀδελφοὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ περὶ τῶν οὐρανῶν <sup>74</sup> ἐρυνῶσιν. Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ ἐρμηνεία τοῦ λόγου· Ἐπειδὴ αὐτὸς μόνος ἐστὶ καθαρὸς, διὰ τοῦτο εἶπεν· Οὐρανὸς δὲ οὐ καθαρὸς ἐστίν.

(38) Vit. Patr. iii, 3.

(39) Vit. Patr. i, 22.



ε'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ζήνωνος, ὅτι καθήμενος ἂν τῇ Σκήτει, ἐξῆλθε νυκτὸς ἐκ τῆς κέλλης αὐτοῦ ὡς ἐπὶ τὸ ἔλος· καὶ πλανηθεὶς ἐποίησε τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας περιπατῶν· καὶ κοπιᾶσας, ἐκλιπὼν ἔπεσεν εἰς τὸ ἀποθανεῖν. Καὶ ἰδοὺ παιδάριον ἑστη ἐνώπιον αὐτοῦ, ἔχον ἄρτον καὶ βαυκάλιον ὕδατος· καὶ ἔλεγεν αὐτῷ· Ἀνάστα, φάγε. Ὁ δὲ ἀναστὰς, προσηύξατο, νομίζων ὅτι φαντασία <sup>75</sup> ἐστίν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Καλῶς ἐποίησας. Καὶ πάλιν ηὔξατο δεῦτερον καὶ τρίτον. Καὶ λέγει αὐτῷ· Καλῶς ἐποίησας. Ἀναστὰς οὖν ὁ γέρων, ἔλαβε καὶ ἔφαγε. Καὶ μετὰ ταῦτα λέγει αὐτῷ· Ὅσον περιεπάτησας, τοσοῦτον εἴ μακρὰν ἀπὸ τῆς κέλλης σου· ἀλλ' ἀνάστα, ἀκολουθεῖ μοι. Καὶ εὐθέως εὐρέθη εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ γέρων· Εἰσελθε, ποιήσον ἡμῖν εὐχὴν. Καὶ εἰσελθόντος τοῦ γέροντος, ἐκεῖνος ἀφανὴς ἐγένετο.

ς'. Ἀλλοτε ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Ζήνων περιπατῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ κοπιᾶσας, ἐγγὺς σικυηλάτου ἐκάθισεν φαγεῖν, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ λογισμὸς· Ἄρον ἑαυτῷ ἐν σικυδίῳ, καὶ φάγε. Τί γάρ ἐστιν; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ λογισμῷ· Οἱ κλέπται εἰς κόλασιν ὑπάγουσι. Δοκίμασον οὖν ἑαυτὸν ἐντεῦθεν, εἰ δύνασαι τὴν κόλασιν ὑπενεγκεῖν. Καὶ ἀναστὰς ἑστη εἰς τὸ καῦμα πέντε ἡμέρας, καὶ τηγανίσας ἑαυτὸν, εἶπεν· Οὐ δύνασαι <sup>76</sup> τὴν κόλασιν ὑπενεγκεῖν. Καὶ λέγει τῷ λογισμῷ· Εἰ οὐ δύνασαι, μὴ κλέπτε καὶ τρώγε.

ζ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ζήνων· Ὁ θέλων ταχὺ ἵνα εἰσακούσῃ ὁ Θεὸς τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, ἡνίκα ἀναστῇ καὶ ἐκτείνει τὰς χεῖρας αὐτοῦ πρὸς Θεόν, πρὸ πάντων καὶ πρὸ τῆς ἰδίας ψυχῆς ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ἀπὸ ψυχῆς εὐξεται· καὶ διὰ τούτου κατορθώματος, εἴ τι ἂν παρακαλέσῃ τῷ Θεῷ, ὑπακούει αὐτῷ.

η'. Ἐλεγον ὅτι ἦν τις ἐν κώμῃ, καὶ πολλὰ ἐνήστευεν, ὥστε καλεῖσθαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ Νηστευτῆς. Ἀκούσας δὲ ὁ ἀββᾶς Ζήνων περὶ αὐτοῦ, μετεστεύλατο αὐτόν. Ὁ δὲ ἀπῆλθε μετὰ χαρᾶς. Καὶ εὐξάμενοι ἐκάθισαν. Ἠρξάτο οὖν ὁ γέρων ἐργάζεσθαι σιωπῶν. Μὴ εὐρίσκων δὲ λαλῆσαι μετ' αὐτοῦ ὁ Νηστευτῆς ἤρξατο ὀχλεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἀκηδίας. Καὶ λέγει τῷ γέροντι· Εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀββᾶ, ὅτι ἀπελθεῖν θέλω. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Διατί; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ὅτι ἡ καρδία μου ὡς καιομένη ἐστὶ, καὶ οὐκ οἶδα τί ἔχει. Ὅτε γὰρ ἔμην εἰς τὴν κώμην, ἕως ὅφ' ἐνήστευον, καὶ οὐδέποτε οὕτως μοι ἐγένετο. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Εἰς τὴν κώμην, ἐκ τῶν ὥτιών σου ἐτρέφου· ἀλλ' ἀπελθε ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ ἔσθιε τὴν ἐννάτην· καὶ εἴ τι ποιεῖς, ἐν κρυπτῷ ποιεῖ. Καὶ ὡς ἤρξατο ποιεῖν, μετὰ θλίψεως ἔμενε τὴν ἐννάτην. Καὶ ἔλεγον οἱ γνωρίζοντες αὐτόν, ὅτι Ὁ Νηστευτῆς ἰδαίμονίσθη. Ἐλθὼν δὲ ἀπήγγειλε τῷ γέροντι πάντα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Αὕτη ἡ ὁδὸς κατὰ Θεόν ἐστίν.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ζαχαρίου.*

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Μακάριος τῷ ἀββᾶ Ζαχαρίῳ·

<sup>75</sup> Al. φάντασμα. <sup>76</sup> Al. δύναμαι.

(40) Vit. Patr. xviii, 7.

(41) Vit. Patr. iv, 17.

5. (40) Dicebant de abbate Zenone, quod cum resideret in Sceti, exiit noctu e cella sua, tanquam ad paludem profecturus; sed a via aberrans, per tres dies ac noctes ambulavit (: unde fatigatus, deficiens cecidit velut moriturus. Et ecce puerulus coram eo stetit, panem tenens cum aquæ bucali; dixitque : Surge, comede. Ille vero surgens, precatus est : putabat enim phantasma esse. Ait puerulus : Recte fecisti. Et adhuc oravit secundo ac tertio. Tum ad eum ille : Fecisti bene. Itaque senex surgens manducavit et bibit. Post hæc sic locutus est puer : Quantum ambulasti, tantum dissitus es a cella tua; sed surge, sequere me. Statimque in cella sua esse se deprehendit. Dixit ergo ei senex : Ingredere, fac nobis orationem. B Et, ingresso sene, infans non comparuit.

6. (44) Alio tempore idem abbas Zeno per Palæstinam iter habens, cum lassus esset, sedit juxta cucumerarium, ut comederet. Subit eum cogitatio ejusmodi : Accipe unum cucumerem, et manduca. Quid enim id? Sed respondens dixit animo suo : Fures ad tormenta perducuntur. Hinc igitur proba teipsum, an possis ferre tormenta. Et consurgens, ad æstum solis stetit per quinque dies; cumque se torruisset, ait : Non vales ferre supplicium. Et ad mentem suam infit : Quandoquidem non potes, ne fureris ac manduces.

7. Dixit abbas Zeno : Qui vult ut Deus cito exaudiat preces ipsius, quando surrexerit, et manus extenderit ad Deum, præ cunctis, etiam præ anima sua, oret ex animo pro inimicis suis; ac per hoc præclarum facinus, quidquid a Deo petierit, auscultabit ei.

8. Referebant, quod in pago quodam erat aliquis qui plurimum jejunabat, adeo ut inditum ipsi fuisset nomen Jejunatoris. De quo cum rescivisset abbas Zeno, arcessivit eum. Ille lætus accessit. Et oratione facta sederunt. Cœpit igitur senex operari tacitus. Non valens autem Jejunator loqui cum eo, cœpit a lædii vitio molestari. Et ait seni : Ora pro me, abba; volo enim abire. Dieit senex : Quare? Respondit ille : Quia cor meum quasi flagrat, et quid habeat nescio. Nam quando eram in villa, usque ad vesperam jejunabam, nec unquam mihi tale quid contigit. Senex tum : In vico, ex auriculis tuis nutriebaris; sed abi, atque ex hoc tempore manduca hora nona; et si quid agis, in occulto fac. Ut ergo incepit facere, nonam horam ægre exspectabat. Dixeruntque qui cognoscebant eum : Jejunator a dæmone correptus est. Ille autem veniens cuncta nuntiavit seni. Qui ad eum dixit : Hæc via, secundum Deum est.

*De abbate Zacharia.*

1. (42) Dixit abbas Macarius abbati Zachariæ :

(42) Vit. Patr. i, 6.



Doce me quodnam sit opus monachi. Ait ipsi : A Tunc interrogas me, Pater? Tum abbas Macarius : De te mihi persuasum est, fili Zacharia. Est enim qui me vellit, ut interrogem te. Zacharias hanc protulit sententiam : Quantum quidem existimo, Pater, qui sibi in omnibus vim facit, is est monachus.

2. (43) Venit aliquando abbas Moses ad hauriendam aquam, et invenit abbatem Zachariam orantem ad cisternam, et Spiritum Dei residentem super eum.

3. (44) Dixit aliquando abbas Moses ad fratrem Zachariam : Enuntia mihi quid agere debeam? Audiens ille, humi prostravit se ad pedes ejus, dicens : Tu me interrogas, Pater? Ait illi senex : Mihi crede, Zacharia, fili mi; vidi Spiritum sanctum descendentem super te, eoque cogor percontari te. Tunc Zacharias sublatam cucullam e capite suo posuit sub pedibus, eaque conculcata : Nisi homo, inquit, pari modo contritus calcatusque fuerit, monachus esse non potest.

4. Ad abbatem Zachariam in Sceti residentem visio missa est; et surgens, abbati Carioni indicavit. Senex vero, qui activus esset, peritus circa ista non exstilit. Surgens ergo verberavit eum, affirmans a dæmonibus profectam visionem. Verum Zachariæ sedebat animo. Surrexit igitur, noctuque abiit ad abbatem Pœmenem, cui narravit rem, utque interiora sua arderent. Et videns senex, a Deo esse, dicit ei : Proficiscere ad illum senem, ac si quid locutus fuerit tibi, facito. Perrexerit ad senem. Qui ante quam inquireretur, præveniens enarravit ei cuncta, quodque spectaculum a Deo esset. Sed vade, inquit, subicere Patri tuo.

5. (45) Abbatis Pastoris hic fuit sermo : Interrogavit abbas Moyses abbatem Zachariam, morti proximum : Quid vides? Dicit ei : Nonne satius est tacere, Pater? Tunc ille : Etiam, fili, tace. Et hora mortis ejus, sedens Isidorus abbas, suspexit in cælum, dixitque : Lætare, mi fili Zacharia, quia tibi apertæ sunt portæ regni cœlorum.

#### Principium litteræ II.

##### De abbate Esaia.

1. Dixit abbas Esaia : Nihil adeo utile est no-

<sup>77</sup> Al. ἀδελφόν. <sup>78</sup> Al. add. λέγων.

(43) ibid. p. 1005, n. 49.

(44) Vit. Patr. xv, 17. Cod. Cæs. 233.

(45) Vit. Patr. xv, 18.

(46) Ἦλθέ ποτε. Membranæ Colbert. Ἦλθέν ποτε ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς εἰς τὸν λάκκον ἀντλήσαι ὕδωρ, καὶ εἶδεν τὸν ἀββᾶν Ζαχαρίαν εὐχόμενον ἐπὶ τοῦ λάκκου, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ὡς περιστρεφὲν καθήμενον ἐπ' αὐτόν.

(47) Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἡσαΐου. Profertur in Catena Corderii ad Lucæ xiv, 27, hæc sententia, velut Isaïæ archiepiscopi : *Qualem autem crucem dicit ut vajulemus, nisi continentiam a passionibus, donec pœns illas penitus exstirvet?* Verum quandoquidem

Εἰπέ μοι τὸ ἔργον τοῦ μοναχοῦ. Λέγει αὐτῷ· Ἐμὲ ἐρωτᾷς, Πάτερ; Καὶ λέγει ὁ ἀββᾶς Μακάριος· Πληροφροῦμαι εἰς σέ, τέκνον Ζαχαρία. Ἔστι γὰρ ὁ νύσσων με τοῦ ἐρωτῆσαι σε. Λέγει αὐτῷ ὁ Ζαχαρίας· Τὸ κατ' ἐμὲ, Πάτερ, τὸ ἐαυτὸν βιάζεσθαι εἰς πάντα, οὗτός ἐστιν ὁ μοναχός.

β'. Ἦλθέ ποτε (46) ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς ἀντλήσαι ὕδωρ, καὶ εἶρε τὸν ἀββᾶν Ζαχαρίαν εὐχόμενον ἐπὶ τοῦ λάκκου, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καθήμενον ἐπάνω αὐτοῦ.

γ'. Εἰπέ ποτε ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς τῷ ἀδελφῷ Ζαχαρίᾳ· Εἰπέ μοι τί ποιήσω; Ἀκούσας δὲ ἐρῶμεν ἐαυτὸν χαμαὶ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, λέγων· Σύ με ἐρωτᾷς, Πάτερ; Λέγει αὐτῷ γέρων· Πίστευσόν μοι, τέκνον μου Ζαχαρία· εἶδον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κατελθόν ἐπὶ σέ, καὶ ἐκ τούτου ἀναγκάζομαι ἐρωτῆσαι σε. Τότε λαβὼν ὁ Ζαχαρίας τὸ κουκούλιον αὐτοῦ ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἔθηκεν ὑπὸ τοὺς πόδας, καὶ καταπατήσας αὐτὸ εἶπεν· Ἐὰν μὴ συντριβῇ οὕτως ἄνθρωπος, οὐ δύναται εἶναι μοναχός.

δ'. Καθημένου ποτὲ τοῦ ἀββᾶ Ζαχαρίου εἰς Σκῆτιν, ἦλθε θεωρία εἰς αὐτόν· καὶ ἀναστὰς ἀνήγγειλε τῷ ἀββᾶ αὐτοῦ Καρίωνι. Ὁ δὲ γέρων, πρακτικὸς ὢν, οὐχ ὑπῆρχεν ἀκριβῆς περὶ ταῦτα. Καὶ ἀναστὰς ἔδειρεν αὐτόν, λέγων, ὅτι ἀπὸ δαιμόνων ἐστὶ. Παρέμεινε δὲ ὁ λογισμός. Καὶ ἀναστὰς ἀπῆλθε πρὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, νυκτός, καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὸ πρᾶγμα, καὶ πῶς καίεται τὰ ἐντὸς αὐτοῦ. Καὶ ἰδὼν ὁ γέρων ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐστὶ, λέγει αὐτῷ· Ὑπαγε πρὸς τὸν δεῖνα τὸν γέροντα, καὶ εἰ τι δ' ἂν σοι εἴπῃ, ποίησον. Καὶ ἀπελθὼν πρὸς τὸν γέροντα, πρὶν ἐξετάσαι αὐτόν τι, προλαβὼν ὁ γέρων εἶπεν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅτι ἡ θεωρία ἀπὸ Θεοῦ ἐστίν. Ἄλλ' ὕπαγε, ὑποτάγηθι τῷ Πατρὶ σου.

ε'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν, ὅτι ἠρώτησεν ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς τὸν ἀββᾶν Ζαχαρίαν μέλλοντα τελευτᾶν <sup>78</sup>. Τί ὀρᾷς; καὶ λέγει αὐτῷ· Οὐ βέλτιον τὸ σιωπᾶν, Πάτερ; καὶ εἶπε· Ναί, τέκνον, σιώπα. Καὶ τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, καθεζόμενος ὁ ἀββᾶς Ἰσιδώρος, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· Εὐφραίνου, τέκνον μου Ζαχαρία, ὅτι ἀνεψύχθησάν σοι αἱ πύλαι τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας.

#### Ἀρχὴ τοῦ II στοιχείου.

Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἡσαΐου (47).

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας, ὅτι οὐδὲν οὕτως λυσι-

Isaïæ abbatis oratione 21, ex Zini versione scriptum legitur : *Qui non tollit crucem suam et sequitur me, non potest meus esse discipulus* (Luc. xiv, 27). *Quam dicit, ut tollamus crucem? nisi ut mens assidue vigilet, et virtutibus incumbat? A cruce non discedit, qui vitia persequitur, donec ea profliget ac superet.* Nullus dubito, quin abbreviata scriptura viro docto fraudi fuerit, ut archimandritam in archiepiscopum converteret. Isaïæ anachoretæ aliam sententiam adducit Antonius Melissa lib. i, serm. 39; abbatis vero Isaïæ opuscula varia, partim edita, partim inedita, complectitur codex membraneus bibliothecæ Colbertinæ.



τελεῖ τῷ ἀρχαρίῳ (48), ὡς ἡ ὕδρις. Ὡς περ γάρ A δένδρον (49) καὶ ἐκάστην ποτιζόμενον, οὕτως ἀρχάριος ὕδριζόμενος καὶ ὑπομένων.

β'. Ἐλεγε πάλιν πρὸς τοὺς καλῶς ἀρχομένους καὶ ὑποτασσομένους Πατράσιν ἁγίοις, ὅτι Ἡ πρώτη βαρὴ οὐκ ἀποβάλλει, ὡς ἐπὶ πορφύρας. Καί· ὅτι Ὡς περ οἱ κλάδοι οἱ ἀπαλοὶ εὐχερῶς μεταστρέφονται καὶ κάμπτονται, οὕτως καὶ οἱ ἀρχάριοι ὄντες ἐν ὑποταγῇ.

γ'. Ἐλεγε πάλιν, ὅτι ἀρχάριος μεταβαίνων ἀπὸ μοναστηρίου εἰς μοναστήριον, ἔοικε ζῶν ὑπὸ φορβείας ἐνταῦθα κάκεισε ἐλαυνομένῳ.

δ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ὁ πρεσβύτερος τοῦ Πηλουσίου, γενομένης ἀγάπης, καὶ τῶν ἀδελφῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐσθιόντων, καὶ συλλαλούντων ἀλλήλοις, ἐπιτιμήσας B αὐτοῖς εἶπε· Σιωπᾶτε, ἀδελφοί· εἶδον ἐγὼ ἀδελφὸν ἐσθιόντα μεθ' ὑμῶν, καὶ πίνοντα ποτήρια ὅσα ὑμεῖς <sup>19</sup>, καὶ ἡ εὐχὴ αὐτοῦ ἀναβαίνει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὡς πῦρ.

ε'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἡσαΐου, ὅτι ποτὲ ἔλαβε θαλλίον, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἄλωνα, καὶ λέγει τῷ γεούχῳ· Δός μοι σῖτον. Καὶ λέγει αὐτῷ· Καὶ σὺ ἐθέρισας, ἀββᾶ; Λέγει· Οὐχί. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γεούχος· Πῶς οὖν θέλεις σῖτον λαβεῖν, μὴ θερίσας; Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οὐκοῦν ἐὰν μὴ τις θερίσῃ, οὐ λαμβάνει μισθόν; Λέγει ὁ γεούχος· Οὐχί. Καὶ οὕτως ἀνεχώρησεν ὁ γέρων. Οἱ δὲ ἀδελφοί, ἰδόντες τί ἐποίησεν, ἔβαλον αὐτῷ μετάνοιαν, παρακαλοῦντες μαθεῖν τί τοῦτο ἐποίησε. Λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Ὑπόδειγμα αὐτὸ ἐποίησα, ὅτι ἐὰν μὴ τις ἐργάσῃται, C οὐ λαμβάνει μισθὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ.

ς'. Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Ἡσαΐας ἐκάλεσέ τινα τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἐνίψεν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ ἔβαλε δράκμα φακοῦ εἰς χύτρην, καὶ ὡς ἔθρασε, κατήνεγκεν αὐτήν. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Οὐπω ἐψήθη, ἀββᾶ. Καὶ λέγει αὐτῷ· Οὐκ ἀρκεῖ σοι ὅτι ὅλως εἶδες <sup>20</sup> λαμπρόν; καὶ αὕτη μεγάλη παράκλησις.

ζ'. Ἐλεγε πάλιν, ὅτι Ἐὰν θέλῃ ὁ Θεὸς ψυχὴν ἐλεῆσαι, αὕτη δὲ ἀφηνιάζει καὶ οὐκ ἀνέχεται, ἀλλὰ τὸ θέλημα αὐτῆς ποιεῖ, συγχωρεῖ αὐτὴν παθεῖν ἅπερ οὐ θέλει, ἵνα οὕτως αὐτὸν ἐπιζητήσῃ.

η'. Ἐλεγε πάλιν, ὅτι Ἦνίκα τις βούλεται κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδοῦναι, δύναται καὶ διὰ νεύματος μόνοι βλάψαι τὴν συνείδησιν τοῦ ἀδελφοῦ.

θ'. Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Ἡσαΐας ἠρωτήθη, τί ἐστὶ φιλαργυρία, καὶ ἀπεκρίθη· Τὸ μὴ πιστεῦσαι τῷ

vitio monacho, ut contumelia. Nam quemadmodum arbor singulis diebus irrigata, sic novitius contumelia affectus et tolerans.

2. Iterum dixit ad eos qui recte incipiunt, sanctis Patribus subjecti : Prima tinctura nunquam amittitur; velut in purpura. Item : Sicut teneri rami facile convertuntur ac flectuntur, ita et novitii qui in subiectione sunt.

3. Dixit iterum, novellum monachum e monasterio ad monasterium transmigrantem, similem esse animali quod sub capistro huc illucque impellitur.

4. (50) Idem narravit, quod Pelusii presbyter, cum fieret agape, et fratres in ecclesia comederent, mutuoque colloquerentur, increpitis illis, dixerit : Tacete, fratres; conspexi ego fratrem vobiscum vescentem, totidemque calices bibentem ac vos, cujus precatio velut ignis ascendit in conspectum Dei.

5. Accepimus de abbate Esaia, quod aliquando sumpsit ramum, et ad aream profectus est, dixitque terrae domino : Da mihi frumentum. Ait ille : Tunc messuisti, abba? Nequaquam, inquit. Tum possessor : Quomodo igitur frumentum accipere vis, qui non messuisti? At senex : Nisi ergo messuerit quis, non capit mercedem? Agricola : Nullatenus. Atque ita recessit senex. Fratres autem intuiti quid fecisset, inclinato corpore, supplicaverunt ei, ut rationem facti edocerentur. Tunc ad illos senex : Hoc, inquit, ad exemplum feci, quod nisi quis operatus fuerit, non percepturus sit mercedem a Deo.

6. Idem abbas Esaias, quemdam fratrum vocavit ad se, lavitque pedes ejus; et pugillo lenticulae in ollam misso, postquam ebulliisset, attulit. Dicit ei frater : Non satis cocta est, abba; tum Esaias : Nonne tibi sufficit quod omnino ignem viderit? Et hoc magnum solatium est.

7. Dixit rursus : Si Deus voluerit animae misereri, ipsa vero contumax non sustinuerit, sed fecerit ex voluntate sua, permittit pati eam quae non vult, ut sic ipsum inquirat.

8. Ita etiam locutus est : Quando vult aliquis malum pro malo reddere, potest vel nutu solo laedere fratris conscientiam.

9. Idem abbas Esaias interrogatus : Quid est avaritia? respondit : Non credere Deo, quod tui curam

<sup>19</sup> Al. ἴσα ὑμῶν. <sup>20</sup> Al. εἶδε.

(48) Ἀρχαρίῳ, Novitio, incipienti, tironi. Vulgaris vox, quae exstat etiam apud Macarium homil. 13 et 16, et in Scholiis ad Scalum paradisi, duodecimo in gradum 26, et sexto in 28. Sed in primis notari merentur quae ipse Joannes Climacus habet gradu 4. Nam cum dixisset p. 58 : Ἐν τῇ ἐσχάτῳ ἀρχαρίῳ κατατάττει χώρα, subiungit quibusdam interpositis p. 59 : Ἦν ἰδεῖν πολλὰν αἰδέσιμον ἐν τῇ ἀρχαίῃ διάγουσαν τάξει. Ubi ad marginem apponitur τῶν ἀρχαρίων. Unde, sicut ex sensu, patet veram lectionem esse ἀρχαίῃ.

(49) Ὡς περ γάρ δένδρον. In Esaia seu Isaia impresso, orat. 26, De dictis quae Petrus abbas discipulus ejus ex illo accepit, et litteris commendavit : Arbor quae irrigatur, non arescit, sed fructum affert. Ex ms. autem Colbertino, sub titulo, Θρηνοὶ τοῦ ἀββᾶ Ἡσαΐου. Δένδρον ποτιζόμενον κατ' ἡμέραν, πότε ξηραίνεται αὐτοῦ ἡ ῥίζα εἰς τὸ μὴ καρποφορεῖται; Hoc est, Arbor quae quotidie irrigatur, quando arescit radix ejus ut fructum non proferat?

(50) Vit. Patr. xii, 7.



susciat, desperare de promissionibus Dei, et amplificationem affectare.

10. Interrogatus est etiam, quid esset detractio. Et respondit: Non cognoscere gloriam Dei; atque: lavidia erga proximum.

11. Interrogatus pariter de ira; responsum dedit: Ira est contentio, et mendacium, et ignorantia.

*De abbate Elia.*

1. (51) Dixit abbas Elias: Tres ego res timeo; cum anima mea egressura est e corpore; cum Deo representabor; et cum adversus me proferenda est sententia.

2. (52) Dicebant senes abbati Eliæ in Ægypto de abbate Agathone: Bonus abbas est. Ait eis senex: Secundum ætatem qua vivit, bonus est. Excipiunt: Quid vero secundum antiquos? Respondit: Dixi vobis, quod juxta ætatem suam præclarus sit; sed quod spectat ad veteres, vidi hominem in Sceti, qui poterat solem in cælo sistere, sicut Jesus filius Navæ. Quo audito, obstupuerunt, et gloriam retulerunt Deo.

3. Dixit abbas Elias, ille diaconiae seu ministerii: Quid valet peccatum, ubi est poenitentia? et quid juvat charitas, ubi residet superbia?

4. Retulit abbas Elias: Vidi hominem qui vini cucurbitam capiebat sub axillam suam; et ut infamiam inurerem dæmonibus, quod phantasma esset, dixi fratri: Ex charitate, hoc meum tolle. Tum sublato pallio suo, nihil habere inventus est. Id autem prolocutus sum, ut licet conspexeritis quidpiam vel audieritis, non admittatis. Quinimo observate ratiocinationes, animi conceptus, cogitata; scientes talia a dæmonibus immitti, quo animam polluant, inducendo ad rerum incongruentium considerationem, utque mentem avocent a propriis peccatis atque a Deo.

5. Etiam hanc protulit sententiam: Homines mentem habent intentam vel ad peccata, vel ad Jesum, vel ad homines.

6. (53) Adhuc dixit: Nisi mens psallat cum corpore, in vanum est labor. Et: Si quis dilexerit tribulationem, postea ei erit in gaudium ac requiem.

7. Id quoque elocutus est: Senex quidam manebat in fano; venerunt dæmones, dicentes ei: Recede e loco nostro. Senex infit: Vos non habetis locum. Cœperunt ergo passim spargere palmas illius. Senex vero perseveravit, colligens eas. Postea dæmon, apprehensa manu ejus, foras illum traxit. Ut autem pervenit senex ad januam, alia manu tenuit

<sup>81</sup> Al. τὸ φιλεῖν τὰς βλαβεράς ἡδονάς. <sup>82</sup> Al. inser. τὸν Θεὸν ἢ. <sup>83</sup> Al. αὐτοῦ. <sup>84</sup> Al. αἵρεσις. <sup>85</sup> Al. ἀδελφός. <sup>86</sup> Al. Ναυῆ.

(51) Vit. Patr. III, 4; Schol. 21 ad Grad. 26. Clim.

(52) Vit. Patr. II, 5.

(53) L. Doroth. Doctr. 23.

(54) Ἠλίας ὁ τῆς διακονίας Infra titulo de

Θεῷ, ὅτι ποιεῖται σου φροντίδα, καὶ τὸ ἀπελπίσαι τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ <sup>81</sup> φιλοπλευνεσθαι.

ι'. Ἠρωτήθη πάλιν, τί ἐστὶ καταλαλιά, καὶ ἀπεκρίθη· Τὸ μὴ γινῶναι <sup>82</sup> τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ <sup>83</sup>, καὶ φθόνος πρὸς τὸν πλησίον.

ια'. Ἠρωτήθη πάλιν, τί ἐστὶν ὀργή, καὶ ἀπεκρίθη· Ἔρις <sup>84</sup>, καὶ ψεῦδος, καὶ ἀγνωσία.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἠλίας.*

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἠλίας· Ἐγὼ τρία πράγματα φοβοῦμαι· ὅταν μέλλῃ ἡ ψυχὴ μου ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ ὅταν μέλλω τῷ Θεῷ ἀπαντῆσαι, καὶ ὅταν μέλλῃ ἡ ἀπόφασις ἐξελθεῖν κατ' ἐμοῦ.

β'. Ἐλεγον οἱ γέροντες τῷ ἀββᾶ Ἠλίᾳ εἰς Αἴγυπτον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀγάθωνος, ὅτι Καλὸς ἀββᾶς <sup>85</sup> ἐστίν. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Κατὰ τὴν γενεὰν αὐτοῦ καλὸς ἐστίν. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαίους τί; Καὶ ἀποκριθεὶς λέγει· Εἶπον ὑμῖν, ὅτι κατὰ τὴν γενεὰν αὐτοῦ καλὸς ἐστίν· κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαίους, εἶδρακα ἄνθρωπον ἐν Σκήτει, ὅτι ἠδύνατο τὸν ἥλιον στηῆσαι ἐν τῷ οὐρανῷ, καθάπερ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ <sup>86</sup>. Καὶ τοῦτο ἀκούσαντες, ἐθαμβήθησαν, καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

γ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἠλίας ὁ τῆς διακονίας (54)· Τί ἰσχύει ἁμαρτία, ὅπου ἐστὶ μετάνοια; καὶ τί ὠφελεῖ ἀγάπη, ἐνθα ἐστὶν ὑπερηφανία;

δ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἠλίας, ὅτι Εἶδον ἐγὼ τινα λαβόντα κολοκύντιον οἴνου εἰς τὴν μάλην αὐτοῦ· καὶ ἵνα αἰσχύνω τοὺς δαίμονας ὅτι φαντασία ἦν, εἶπον τῷ ἀδελφῷ· Ποίησον ἀγάπην, καὶ ἄρόν μου τοῦτο· καὶ ἄρας τὸ πᾶλλιον αὐτοῦ, εὐρέθη μηδὲν ἔχων. Τοῦτο δὲ εἶπον, ὅτι καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἴδθητέ τι, ἢ ἀκούσητε, μὴ καταδέξησθε. Πόσω μᾶλλον τηρεῖτε τοὺς διαλογισμοὺς καὶ τὰς ἐνθυμήσεις καὶ τὰς ἐννοίας, εἰδότες ὅτι αὐτοὶ ἐμβάλλουσιν αὐτὰ, ἵνα μιάνωσι τὴν ψυχὴν λογιζέσθαι τὰ μὴ συμφέροντα, καὶ ἵνα ἀπασχολήσωσι τὸν νοῦν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, καὶ τοῦ Θεοῦ.

ε'. Εἶπε πάλιν· Οἱ ἄνθρωποι τὸν νοῦν ἔχουσιν, ἢ εἰς τὰς ἁμαρτίας, ἢ πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ἢ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

ς'. Εἶπε πάλιν· Ἐὰν μὴ ὁ νοῦς ψάλλῃ μετὰ τοῦ σώματος, εἰς μάτην ὁ κόπος. Ἐὰν γάρ τις ἀγαπᾷ τὴν θλιψίν, ὕστερον γίνεται αὐτῷ εἰς χαρὰν καὶ ἀνάπαυσιν.

ζ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Τίς γέρων ἔμεινεν εἰς ἱερόν· καὶ ἦλθον οἱ δαίμονες λέγοντες αὐτῷ· Ἀπελθε ἐκ τοῦ τόπου ἡμῶν. Καὶ ὁ γέρων ἔφη· Ὑμεῖς οὐκ ἔχετε τόπον. Καὶ ἤρξαντο σκορπίζειν αὐτοῦ τὰ βαῖα καθ' ἅπαζ. Ὁ δὲ γέρων ἐπέμεινεν αὐτὰ συλλέγων. Ὑστερον ὁ δαίμων κρατήσας αὐτοῦ τὴν χεῖρα, ἔσυρεν αὐτὸν ἔξω. Ὡς δὲ ἔφθασε τὴν θύραν ὁ γέρων, τῇ ἄλλῃ

Joanne Persa, num. 2, Ἰάκωβον τὸν τῆς διακονίας. Ubi Pelagius vertit dispensatorem. Typicum S. Salvæ cap. 5: Οἱ διακονηταὶ σχολάζουσιν ἐν ταῖς διακονίαις αὐτῶν. Videtur porro iste Elias is esse, qui a Palladio memoratur Hist. Laus. cap. 3.



χειρὶ κατέσχε τὴν θύραν, κράζων· Ἰησοῦ, βοήθει μοι. Καὶ εὐθὺς ὁ δαίμων ἔφυγε. Καὶ ὁ γέρων ἤρξατο κλαίειν. Ὁ δὲ Κύριος εἶπεν αὐτῷ· Τί κλαίεις; καὶ λέγει ὁ γέρων· Ὅτι τολμῶσι κρατῆσαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ οὕτως ποιῆσαι. Εἶπε δὲ αὐτῷ· Σὺ ἡμέλησας. Ὅτε γὰρ ἐζήτησάς με, εἶδες πῶς εὐρέθην σοι. Ταῦτα λέγω, ὅτι κόπου πολλοῦ χρεῖα, καὶ εἰ μὴ κόπος γένηται, οὐ δύναται τις ἔχειν τὸν Θεὸν αὐτοῦ<sup>87</sup>. Αὐτὸς γὰρ δι' ἡμᾶς ἐσταυρώθη.

Ἀδελφὸς παρέβαλε τῷ ἀδελφῷ Ἠλία τῷ ἡσυχαστῇ (55), εἰς τὸ κοινόβιον τοῦ σπηλαίου τοῦ ἀδελφοῦ Ζάβδα<sup>88</sup>, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀδελφὲ, εἰπόν μοι ῥῆμα. Ὁ δὲ γέρων λέγει τῷ ἀδελφῷ, ὅτι Ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, ἡγαπῶντο αἱ τρεῖς ἀρεταὶ αὐταί, ἡ ἀκτημοσύνη, καὶ ἡ πραότης, καὶ ἡ ἐγκράτεια· νῦν δὲ κρατεῖ εἰς τοὺς μοναχοὺς ἡ πλεονεξία, καὶ ἡ γαστριμαργία, καὶ ἡ θρασυτης. Εἴ τι<sup>89</sup> θέλεις κρατῆσον.

*Περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἡρακλείου.*

Ἀδελφὸς πολεμηθεὶς<sup>90</sup>, ἀπήγγειλε τῷ ἀδελφῷ Ἡρακλείῳ<sup>91</sup>. Καὶ λέγει αὐτῷ ἐκείνος στηρίζων αὐτόν, ὅτι Τίς γέρων ἔσχε μαθητὴν ὑπήκοον πάντῳ ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Μὲν οὖν πολεμηθεὶς ἔβαλε μετάνοιαν τῷ γέροντι, λέγων· Ποίησόν με γενέσθαι μοναχόν. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Βλέπε τόπον, καὶ ποιοῦμέν σοι κελλίον<sup>92</sup>. Καὶ ἀπελθὼν ἀπὸ σημείου ἐνὸς εὔρε. Καὶ ἀπελθόντες ἐποίησαν κελλίον. Καὶ λέγει τῷ ἀδελφῷ· Εἴ τί σοι λέγω, τοῦτο ποίησον. Ὅταν πεινᾷς, φάγε, πίε, κοιμῶ· μόνον τοῦ κελλίου σου μὴ ἐξέλθῃς ἕως τοῦ σαββάτου· τότε ἔρχου ἐγγὺς μου<sup>93</sup>. Ὁ δὲ ἀδελφὸς ἐποίησε τὰς δύο ἡμέρας κατὰ τὴν ἐντολήν· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀκηδιάσας, λέγει· Τί τοῦτο ἐποίησέ μοι ὁ γέρων<sup>94</sup>; καὶ ἀναστὰς, ἔφαλλε πλείστους ψαλμούς· καὶ μετὰ τὸ δύναι τὸν ἥλιον ἔφαγε· καὶ ἀναστὰς ἀπῆλθε κοιμηθῆναι εἰς τὸ ψιάθιον αὐτοῦ. Καὶ θεωρεῖ Αἰθίοπα κεῖμενον τρίζοντα τοὺς ὀδόντας κατ' αὐτοῦ. Καὶ ὁρομαῖος φέδω πολλῷ ἦλθε πρὸς τὸν γέροντα· καὶ κρούσας τὴν θύραν, εἶπεν· Ἀδελφὲ, ἐλέησόν με, καὶ ἀνοιξόν<sup>95</sup>. Ὁ δὲ γέρων, γνοὺς ὅτι οὐκ ἐφύλαξε τὸ ῥῆμα αὐτοῦ, οὐκ ἠνοιξεν αὐτῷ ἕως πρωῒ, καὶ ἀνοίξας τῷ πρωῒ, εὔρεν αὐτὸν ἔξω παρακαλοῦντα· καὶ οἰκτηρήσας εἰσῆνεγκεν αὐτόν. Τότε λέγει· Δέομαί σου, Πάτερ· Αἰθίοπα μέλανα εἶδον ἐπὶ τὸ ψιάθιον μου, ὡς ἀπῆλθον κοιμηθῆναι. Ὁ δὲ εἶπε· Τοῦτο ἔπαθες, ὅτι οὐκ ἐφύλαξας τὸ ῥῆμά μου. Τότε τυπώσας αὐτῷ πρὸς τὴν δύναμιν, τὸ ἀκόλουθον<sup>96</sup> τοῦ μονήρους βίου<sup>97</sup>, κατὰ μικρὸν γέγονε μοναχὸς καλός.

eam, clamans : Jesu, succurre mihi. Confestimque fugit daemon. Itaque senex flere cœpit. At Dominus dixit ei : Cur fles? Respondit senex : Quod audeant prehendere hominem, atque ita facere. Tum ad eum Dominus : Tu negligens fuisti. Quando enim quaesisti me, vidisti quomodo inventus sim tibi. Hæc aio, quoniam labore multo opus est; ac nisi laboretur, non potest quis habere Deum suum. Nam ipse propter nos cruci affixus fuit.

8. (56) Frater convenit abbatem Eliam quietæ vitæ sectatorem, in cœnobium speluncæ abbatis Sabbæ, et dixit ei : Abba documentum mihi trade. At senex ait fratri : In diebus patrum nostrorum, hæ tres virtutes diligebantur, paupertas, mansuetudo, abstinencia. Nunc vero inter monachos regnant, avaritia, confidentia, gula. Quod placuerit, elige.

*De abbate Heraclio.*

Frater tentationibus impugnatus, denunciavit abbati Heraclio. Ille ut confirmaret eum, hanc narravit historiam : Senex quidam habuit discipulum obedientiæ virtute præstantem, ad multos annos. Qui aliquando tentatus ac impugnatus, senem demittendo se salutavit; ac dixit : Fac me esse monachum. Ait illi senex : Locum considera, et faciemus tibi cellam. Ergo abiens procul uno lapide, reperit. Tum profecti cellam construxerunt. Dicit fratri : Quod tibi edisseruero, hoc fac. Quando esurieris, manduca; simili modo bibe, dormi : tantum e cella tua ne exieris, usque ad Sabbatum; tunc veni juxta me. Frater autem duos dies peregit ex præcepto; at die tertia lædio affectus dixit : Cur ita mecum egit senex? Quare surgens, cœpit psallere plures psalmos; ac post solis occasum cibum sumpsit; surgensque abiit cubitum super matta sua. Et videt Æthiopem jacentem, qui dentibus stridebat adversus eum. Unde cum timore multo cucurrit ad senem : pulsatisque foribus, ait : Abba, miserere mei, aperi. Senex autem, sciens quod non custodisset mandatum, non aperuit usque ad diluculum : quo tempore aperiens, invenit foras rogantem : et commiseratione ductus introduxit eum. Tunc ait : Oro te, Pater vidi Æthiopem super mattam meam, ut dormitum abii. Excepit senex : Id tibi accidit, quia non servasti quod præceperam. Post hæc pro virili informavit eum in ordine vitæ monasticæ; paulatimque evasit probus monachus.

<sup>87</sup> Al. μετ' αὐτοῦ. <sup>88</sup> Ed. Σάβα. <sup>89</sup> Ed. ὁ τι. <sup>90</sup> Alii add. οἰκῆσαι καθ' ἑαυτόν. <sup>91</sup> Al. Ἡρακλείδῃ. <sup>92</sup> Al. add. καὶ γίνῃ μοναχός. <sup>93</sup> Al. inser. καὶ ὑπέστρεψεν ὁ γέρων εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ. <sup>94</sup> Al. add. ὅχως ποιεῖν. <sup>95</sup> Al. add. μοι ταχέως. <sup>96</sup> Al. τὴν ἀκολουθίαν. <sup>97</sup> Al. add. ἀπέλυσεν αὐτόν, καί.

(55) Ἡσυχαστῇ. Ἡσυχαστής et ἡσυχαστήριον, nota nomina. Sed quid vetat leve mendum tollere ex epistola Paschalis II ad Norgaudum Augustodunensem, quam luce donavit in Appendice ad Regino-rem suum vir clarissimus Stephanus Balusius? *Unde autem apostolica auctoritate statuimus, ut nulli*

*presbytero, vel viventi vel morienti seu ad aliam religionem (imo regionem) vel ad quietam vitam trans eunti, liceat res quas a die ordinationis suæ in ecclesia in qua est ordinatus conquirere poterit (i. p. tuerit), auferre vel minuire.*

(56) Moschi c. 52.



## Principium litteræ Θ.

## A

## Ἀρχὴ τοῦ Θ στοιχείου.

## De abbate Theodoro Phermensi.

## Περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Θεοδώρου τοῦ τῆς Φέρμης.

1. (57) Abbas Theodorus Phermæ tres possidebat bonos libros; et venit ad abbatem Macarium, dixitque ei: Tres mihi sunt codices præclari, ex quorum lectione proficio; fratres quoque ad usum accipiunt, et proficiunt pariter. Fare ergo quid debeam facere. Retinebone eos ad meam fratrumque utilitatem, aut vendam, ut dem pauperibus? Respondit senex: Bonæ quidem sunt actiones; sed majus omnibus est, nihil possidere. Quo audito, discessit, ac vendidit eos, pecuniamque pauperibus tradidit.

2. (58) Frater quidam residens in Cellis solitarie turbabatur; et abiens ad abbatem Theodorum Phermensem, retulit ei. Senex vero dixit: Vade, humilem redde cogitationem tuam, subjice te, et cum aliis maneto. Postea reversus est ad senem, dixitque: Neque cum hominibus conquiesco. Tum senex ad eum: Si neque solus neque cum aliis quietem obtines, qua de causa egressus es ad vitam monachalem? Nonne ut tribulationes sustineres? Dicit autem mihi: A quot annis habitum gestas? Octo, inquit. Tunc senex ei: Certe in habitu hoc septuaginta annos transegi, nec vel uno die quietem nactus sum; tu vero post octo annos vis requiem possidere. Quo ille audito, confirmatus recessit.

3. (59) Frater accessit aliquando ad abbatem Theodorum, et permansit dies tres, orans ut audiret dictum aliquod. Sed ille nequaquam respondit. Unde frater tristis egressus est. Ait igitur discipulus ejus: Abba, quare nihil ei dixisti? et contristatus abscessit. Tum senex: Uti que non locutus sum ei; negotiator enim est, vultque ex aliorum sermonibus gloriam reportare.

4. (60) Dixit iterum: Si amicitiam cum aliquo junxeris, contigerit autem eum incidere in tentationem fornicationis, si potes, porrige manum, eumque sursum trahe. Sed si inciderit in hæresim, nec a te persuadeatur ad conversionem, cito illum a te abscinde; ne si tardaveris, simul traharis ad foveam.

5. (61) Aiebant de abbate Theodoro e Phorme, quod in his tribus capitibus supra multos excelleret: in paupertate, in austeritate, et in hominum fuga.

6. (62) Vacans aliquando inter eos versabatur abbas Theodorus; cumque comederent, sumebant cum reverentia calices taciti, nec dicebant illud: Ignosce. Et dixit abbas Theodorus: Amiserunt monachi nobilitatem suam, dicere, Ignosce.

α'. Ὁ ἀδελφὸς Θεόδωρος ὁ τῆς Φέρμης ἐκτῆσατο τρία βιβλία καλὰ καὶ παρέβαλε τῷ ἀδελφῷ Μακαρίῳ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὅτι Ἔχω τρία βιβλία καλὰ, καὶ ὠφελοῦμαι ἐξ αὐτῶν· καὶ οἱ ἀδελφοὶ κινῶνται αὐτὰ, καὶ ὠφελοῦνται. Εἰπὲ οὖν μοι, τί ὠφείλον ποιῆσαι; κατὰσχῶ αὐτὰ εἰς τὴν ἐμὴν καὶ τὴν τῶν ἀδελφῶν ὠφελειαν, ἢ πωλήσω αὐτὰ καὶ δώσω πτωχοῖς; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ γέρον· Καλαὶ μὲν αἱ πράξεις, ἀλλὰ μείζων πάντων ἡ ἀκτημοσύνη ἐστὶ. Καὶ τοῦτο ἀκούσας, ἀπελθὼν ἐπώλησεν αὐτὰ, καὶ διέδωκε πτωχοῖς.

β'. Ἀδελφός τις καθεζόμενος εἰς τὰ Κελλῖα ἐταράσσετο καταμόνας· καὶ ἀπελθὼν πρὸς τὸν ἀδελφὸν Θεόδωρον τὸν τῆς Φέρμης, εἶπεν αὐτῷ. Ὁ δὲ γέρον· Εἶπεν· Ὑπαγε, ταπεινώσον τὸν λογισμόν σου, καὶ ὑποτάγηθι, καὶ μείνον μετὰ ἄλλων. Καὶ ὑποστρέψει πρὸς τὸν γέροντα, καὶ λέγει αὐτῷ· Οὐδὲ μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἀναπαύομαι. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Εἰ μόνος οὐκ ἀναπαύῃ, οὐδὲ μετὰ τῶν ἄλλων, διατί ἐξηλθες εἰς τὸν μοναχόν; οὐχὶ ἵνα ὑποφέρῃς τὰς θλίψεις; εἰπὲ δέ μοι· Πόσα ἔτη ἔχεις εἰς τὸ σχῆμα; Λέγει· Ὀκτώ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ γέρον· Φύσει ἔχω ἐν τῷ σχήματι ἐβδομήκοντα ἔτη, καὶ οὐδὲ μίαν ἡμέραν εὖρον ἀνάπαυσιν· καὶ σὺ εἰς ὀκτὼ ἔτη θέλεις ἀνάπαυσιν ἔχειν; Καὶ τοῦτο ἀκούσας, ἐδραιωθεὶς ἀπῆλθεν.

γ'. Παρέβαλεν ἀδελφός ποτε τῷ ἀδελφῷ Θεόδωρῳ, καὶ ἐποίησε τρεῖς ἡμέρας παρακαλῶν αὐτὸν ἀκοῦσαι λόγον. Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ. Καὶ ἐξηλθε λυπούμενος. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ· Ἀδελφῶ, πῶς οὐκ εἶπες αὐτῷ λόγον; καὶ ἀπῆλθε λυπούμενος. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Φύσει οὐκ ἔλεγον αὐτῷ· πραγματευτὴς γάρ ἐστι, καὶ εἰς ἀλλοτρίους λόγους θέλει δοξάζεσθαι.

δ'. Εἶπε πάλιν· Ἐάν ἔξεις φιλίαν μετὰ τινός, καὶ συμβῇ αὐτὸν εἰς πειρασμὸν πορνείας ἐμπεσεῖν, ἐάν δύνασαι δὸς αὐτῷ χεῖρα, καὶ ἔλκυσον αὐτὸν ἄνω. Ἐάν δὲ εἰς αἵρεσιν ἐμπέσῃ, καὶ μὴ πεισθῇ σοι ἀποστραφῆναι, ταχέως κόψον αὐτὸν ἀπὸ σοῦ· μήποτε βραδύνων συγκατασπασθῇς αὐτῷ εἰς τὸν βόθρον<sup>98</sup>.

ε'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Θεοδώρου τοῦ τῆς Φέρμης, ὅτι τὰ τρία ταῦτα κεφάλαια εἶχεν ὑπὲρ πολλούς· τὴν ἀκτημοσύνην, τὴν ἄσκησιν, καὶ τὸ φεύγειν τοὺς ἀνθρώπους.

ς'. Εὐκαιρήσέ ποτε ὁ ἀδελφὸς Θεόδωρος μετ' αὐτῶν<sup>99</sup>· καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, κατ' εὐλάβειαν ἐλάμβανον τὰ ποτήρια σιωπῶντες, καὶ οὐκ ἔλεγον τὸ Συγχώρησον. Καὶ εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Θεόδωρος· Ἀπώλεσαν οἱ μοναχοὶ τὴν εὐγένειαν αὐτῶν, τὸ λέγειν<sup>1</sup>, Συγχώρησον.

<sup>98</sup> Al. βυθόν. <sup>99</sup> Al. μετ' ἀδελφῶν εἰς Σχῆτιν. <sup>1</sup> Pro τὸ λέγειν alii μὴ λέγοντες.

(57) Vit. Patr. vi, 6.

(58) Vit. Patr. vii, 5.

(59) Vit. Patr. viii, 6.

(60) Vit. Patr. x, 23.

(61) Vit. Patr. i, 7.

(62) Vit. Patr. xv, 20.



ζ'. Ἡρώτησαν αὐτὸν ἀδελφοί, λέγων· Θέλεις, ἀδελφὲ, A  
μικρὸς ἡμέρας μὴ φάγω ἄρτον; Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ  
γέρων· Καλῶς ποιεῖς· καὶ γὰρ καὶ γὰρ ἐποίησα οὕτως.  
Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Θέλω οὖν λαβεῖν<sup>2</sup> τὰ ἐρε-  
θίνθια μου εἰς τὸ ἀρτοκοπεῖον, καὶ ποιῆσαι αὐτὰ  
ἄλευρον. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Εἰ πάλιν ὑπάγεις  
εἰς τὸ ἀρτοκοπεῖον, ποιήσον τὸν ἄρτον σου· καὶ τίς  
ἡ χρεῖα τῆς ἐξαγωγῆς ταύτης (63);

η'. Ἦλθέ τις τῶν γερόντων πρὸς τὸν ἀδελφὸν Θεό-  
δωρον, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἰδοὺ ὁ δεῖνα ὁ ἀδελφός ὑπ-  
έστρεψεν εἰς τὸν κόσμον. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γέρων·  
Ἐπὶ τούτῳ θαυμάζεις; μὴ θαυμάσης, ἀλλὰ θαύμα-  
σον μᾶλλον ἐάν ἀκούσης ὅτι ἡδυνήθη τις ἐκφυγεῖν  
ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ἐχθροῦ.

θ'. Ἀδελφός τις ἦλθεν πρὸς τὸν ἀδελφὸν Θεόδωρον,  
καὶ ἤρξατο λαλεῖν καὶ ἐξετάζειν πράγματα, ὧν οὐπω B  
τὴν ἐργασίαν ἐποίει. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οὐπω  
εὔρες τὸ πλοῖον, οὐδὲ τὰ σκεύη σου ἔβαλες, καὶ πρὸ  
τοῦ πλεῦσαι, ἦδη εἰς τὴν πόλιν ἐκαίνην ἀπῆλθες.  
Πρῶτον ὅταν ποιήσης τὸ ἔργον, ἔρχη εἰς αὐτὸν λαλεῖς.

ι'. Ὁ αὐτός ποτε παρέβαλε τῷ ἀδελφῷ Ἰωάννῃ τῷ  
ἀπὸ γεννήσεως εὐνοούχῳ· καὶ λαλούντων αὐτῶν,  
εἶπεν· Ὅταν ἡμῶν εἰς Σκήτιν, τὰ ἔργα τῆς ψυχῆς  
ἦν τὸ ἔργον ἡμῶν, τὸ δὲ ἐργόχειρον ὡς πάρεργον  
εἶχομεν· νῦν δὲ γέγονε τὸ ἔργον τῆς ψυχῆς ὡς πά-  
ρεργον, καὶ τὸ πάρεργον ἔργον.

ια'. Ἡρώτησε δὲ αὐτὸν ἀδελφός, λέγων· Ποῖόν  
ἐστι τὸ ἔργον τῆς ψυχῆς, ὃ νῦν ὡς πάρεργον ἔχομεν, C  
καὶ ποῖόν ἐστι τὸ πάρεργον, ὃ νῦν ἔργον ἔχομεν; Καὶ  
λέγει ὁ γέρων· Πάντα τὰ γινόμενα διὰ τὴν ἐντολὴν  
τοῦ Θεοῦ, ἔργον ψυχῆς ἐστι· τὸ δὲ εἰς λόγον ἑαυτῶν  
ἐργάζεσθαι καὶ συνάγειν, τοῦτο πάρεργον ἔχειν ὀφεί-  
λομεν. Καὶ λέγει ὁ ἀδελφός· Σαφηνισόν μοι τὴν ὑπό-  
θεσιν ταύτην. Καὶ λέγει ὁ γέρων· Ἰδοὺ ἀκούεις περὶ  
ἐμοῦ ὅτι ἀσθενῶ, καὶ ὀφείλεις ἐπισκέψασθαι με, καὶ  
λέγεις ἐν ἑαυτῷ· Καταλιπεῖν ἔχω τὸ ἔργον μου, καὶ  
νῦν ἀπελθεῖν; ἀλλὰ πληρώσω πρῶτον, καὶ οὕτως  
ἀπέρχομαι. Ἐρχεται δὲ σοι καὶ ἄλλη ἀφορμή, καὶ  
τάχα οὐδὲ ὅλως ὑπάγεις. Πάλιν ἄλλος ἀδελφός λέγει  
σοι· Δός μοι χεῖρα, ἀδελφέ! καὶ λέγεις· Ἐχω ἀφήσαι  
τὸ ἔργον μου, καὶ ἀπελθεῖν ἐργάσασθαι μετὰ τούτου;  
Ἐάν οὖν μὴ ἀπέλθῃς, ἀφίεις τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ,  
ὃ ἐστι τὸ ἔργον τῆς ψυχῆς, καὶ ποιεῖς τὸ πάρεργον, D  
ὃ ἐστι τὸ ἔργον τῶν χειρῶν.

ιβ'. Εἶπεν ὁ ἀδελφός Θεόδωρος ὁ τῆς Φέρμης, ὅτι  
ἄνθρωπος στήκων εἰς μετάνοιαν, οὐ δέδεσται εἰς ἐν-  
τολήν.

ιγ'. Ὁ αὐτός εἶπεν· Ἀλλή ἀρετὴ οὐκ ἔστιν, ὡς  
τὸ μὴ ἐξουθενεῖν.

ιδ'. Πάλιν εἶπεν· Ἄνθρωπος μαθὼν τὴν γλυκύ-

<sup>2</sup> ΑΙ. βαλεῖν.

(63) Τίς ἡ χρεῖα τῆς ἐξαγωγῆς ταύτης; Versio antiqua: Quid opus est ista adjectio? aut quod malim, advectionio.

(64) Vit. Patr. viii, 7.

7. (64) Percontatus est eum frater: Visne, abba, ut aliquot diebus non comedam panem? Respondit senex: Recte facies; ego etenim ita feci. Ait frater: Volo igitur portare cicerula mea ad pistrinum, ut inde farina fiat. Tum senex: Si, inquit, iterum ad pistrinum proficisceris, panem tuum fac; et quæ utilitas ex ista exportatione?

8. (65) Venit aliquis e senibus ad abbatem Theodorum, dixitque ei: Ecce ille frater reversus est ad sæculum. Et ait senex: Hac de re miraris? Admirari noli; sed mirare magis, cum audieris potuisse quempiam effugere ex ore inimici.

9. (66) Quidam frater venit ad abbatem Theodorum, et cœpit loqui ac disquirere de rebus quarum nondum experientiam per opera habebat. Dixit ei senex: Nondum navem nactus es, nec in eam imposuisti suppellectilem tuam; et antequam navigaveris, jam in civitatem pervenisti. Ergo cum prius opus effeceris, veni ad sermones quos nunc loqueris.

10. (67) Idem aliquando accessit ad abbatem Joannem, illum ex nativitate eunuchum: et inter colloquendum, dixit: Quando in Sceti versabar, opera animæ erant opus nostrum, opera vero manuum velut operis accessionem habebamus; nunc vero opus animæ evasit in operis accessionem, et operis accessio in opus.

11. Interrogavit autem illum frater, sic: Quodnam est opus animæ quod nunc velut appendicem habemus, et quænam appendix quam velut opus ducimus? Respondit senex: Quæcunque fiunt ex mandato Dei, opus animæ sunt; at respectu sui operari, et congregare, hoc pro appendice habere debemus. Frater excepit: Declara mihi hanc rem. Senex: Ecce, audis me ægrotare, cumque visitare me debeas, dicis apud te: An relicturus sum opus meum, atque profecturus mox? Verum perficiam prius, sicque pergam. Accidit autem tibi alia occupatio; et forte nequaquam vadis. Item, alius frater dicit tibi: Porrigere mihi manum, frater. Tu vero ais: Debeone dimittere opus meum, et abire ad operandum cum isto? Si ergo non abieris, relinquis mandatum Dei, quod est animæ opus, et appendicem exsequeris, scilicet opus manuum.

12. Dixit abbas Theodorus e Pherme, hominem qui ad poenitentiam stat, non alligari ad præceptum.

13. Idem dixit: Nulla virtus est talis, ac nequaquam contemnere.

14. Hunc etiam sermonem habuit: Homo qui

(65) Vit. Patr. x, 25.

(66) Vit. Patr. viii, 8.

(67) Vit. Patr. x, 24.



didicit cellæ dulcedinem, proximum suum fugit, at A sine aspersione.

15. Dixit iterum : Nisi memet abscidero a commiserationibus his, non sinent me esse monachum.

16. (68) Ejus quoque dictum fuit : Multi hoc tempore quietem prius sumpserunt, quam eis præberet Deus.

17. Item hoc : Noli dormire in loco ubi est mulier.

18. Frater interrogavit abbatem Theodorum, dicens : Volo mandata perficere. Retulit ei senex de abbate Theona, quod ipse quoque dixerit aliquando : Volo adimplere cogitationem meam cum Deo. Et accepta in furno farina subacta, panes confecit ; quos petentibus pauperibus dedit. Iterum petentibus aliis, tradidit sportellas, quodque gestabat pallium ; et intravit in cellam maforte præcinctus. Post hæc tamen de se adhuc conquerebatur, quasi non adimpleret Dei mandatum.

19. Ægrotavit aliquando abbas Joseph, et misit ad abbatem Theodorum, dicens : Veni, ut videam te prius quam e corpore egrediar ; erat autem media hebdomada. Ille non profectus est ; sed misit, aiens : Si vixeris usque ad diem Sabbati, adibo ; sin decesseris, in illo sæculo videbimus invicem.

20. Frater dixit abbati Theodoro : Aliquid verbi mihi profer ; nam perco. Ac ægre respondit ei : Ego periclitor, et quid tibi habeo proloqui ?

21. Venit frater ad abbatem Theodorum, ut eum doceret contexere, attulitque plectam. Senex autem dixit ei : Abi, et mane huc veni. Surgens ergo senex, plectam ei irrigavit, paravitque prætexturam, dicens : Ita atque ita facito ; et reliquit eum. Ingressus autem in cellam suam senex sedit ; cumque tempus advenisset, cibum apposuit, ac hominem remisit. Venit iterum mane, et ait illi senex : Tolle hinc plectam tuam, atque abi. Venisti enim, ut me in tentationem ac sollicitudinem mitteres. Nec amplius permisit eum intro manere.

22. Retulit abbatis Theodori discipulus : Aliquando venit homo vendens cepas, et implevit mihi craterem. Dicit senex : Imple frumento, et da ei. Erant autem duo acervi frumenti, unus mundus, alter non purgatus ; ac implevi ei ex immundo. Senex vero oculos in me intendit acriter et cum tristitia : unde ex timore prolapsus sum, atque craterem fregi. Tum veniam procumbens petii. Ait senex : Surge, tua non est culpa, sed ego deliqui, quod tibi mandaverim. Itaque ingressus senex, replevit sinum suum frumento purgato, deditque ei una cum cepis.

23. Abiit aliquando abbas Theodorus cum fratre, ad hauriendam aquam ; et præveniens frater ad lacum, vidit draconem. Dicit ei senex : Vade, con-

τητα τοῦ καλλίου, οὐχ ὡς ἀτιμάζων τὸν πλησίον αὐτοῦ φεύγει.

ιε'. Πάλιν εἶπεν· Ἐάν μὴ ἐκκόψω ἑμαυτὸν ἀπὸ τῶν οἰκτιρμῶν τούτων, οὐκ ἔωσί με εἶναι μοναχόν.

ις'. Εἶπε πάλιν· Πολλοὶ ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ ἐλοντο τὴν ἀνάπαυσιν, πρὶν ὁ Θεὸς αὐτοῖς παράσχη.

ιζ'. Εἶπε πάλιν· Μὴ κοιμηθῆς εἰς τόπον ὅπου ἐστὶ γυνή.

ιη'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Θεόδωρον, λέγων· Θέλω ἐπιτελέσαι τὰς ἐντολάς. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων περὶ τοῦ ἀββᾶ Θεωνᾶ, ὅτι εἶπε καὶ αὐτός ποτε· Θέλω πληρῶσαι τὸν λογισμόν μου μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ λαθὼν σιτία εἰς τὸ ἀρτοκοπεῖον, ἐποίησεν ἄρτους· καὶ αἰτησάντων αὐτὸν πτωχῶν, ἔδωκε τοὺς ἄρτους· καὶ πάλιν αἰτησάντων ἄλλων, ἔδωκε τὰ σπυρίδια καὶ τὸ ἱμάτιον ὃ ἐφόρει, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ καλλίον, περιζωσάμενος τὸ μαφόριον. Καὶ οὕτως πάλιν ἐμέμφετο ἑαυτὸν λέγων, ὅτι Οὐκ ἐπλήρωσα τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ.

ιθ'. Ἠσθάνησέ ποτε ὁ ἀββᾶς Ἰωσήφ, καὶ ἐπεμψε πρὸς τὸν ἀββᾶν Θεόδωρον, λέγων· Δεῦρο, ἵνα σε ἴδω πρὸ τοῦ με ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σώματος· ἦν δὲ μέσον τῆς ἑβδομάδος. Καὶ οὐκ ἀπῆλθεν· ἐπεμψε δὲ, λέγων· Ἐάν μείνης ἕως τοῦ σαββάτου, ἔρχομαι· εἰ δὲ ὑπάγεις, εἰς ἐκεῖνον τὸν κόσμον βλέπομεν ἀλλήλους.

κ'. Ἀδελφὸς εἶπε τῷ ἀββᾶ Θεόδωρῳ· Εἰπέ μοι ῥῆμα, ὅτι ἀπόλλυμαι. Καὶ μετὰ κόπου εἶπεν αὐτῷ· Ἐγὼ κινδυνεύω, καὶ τί σοι ἔχω εἰπεῖν ;

κα'. Ἀδελφὸς ἦλθε πρὸς τὸν ἀββᾶν Θεόδωρον, ἵνα διδάξῃ αὐτὸν ῥάπτειν, ἐνέγκας καὶ τὴν σειράν πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ γέρων λέγει αὐτῷ· Ὑπαγε, καὶ πρωτὶ δεῦρο ὦδε. Καὶ ἀναστὰς ὁ γέρων, ἔδρεξεν αὐτῷ τὴν σειράν, καὶ ἡτοίμασεν αὐτῷ τὴν προκαταραφήν, λέγων· Οὕτως καὶ οὕτως ποίησον· καὶ ἀφῆκεν αὐτόν. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ καλλίον αὐτοῦ, ἐκάθισεν ὁ γέρων· καὶ εἰς τὴν ὥραν, ἐποίησεν αὐτὸν φαγεῖν, καὶ ἀπέπεμψεν. Ἦλθε δὲ πάλιν πρωτὶ· καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἄρον τὴν σειράν σου ἐνθεν, καὶ ἀναχώρει· εἰς πειρασμὸν γὰρ ἦλθες βαλεῖν με καὶ εἰς φροντίδα. Καὶ οὐκ ἔτι ἀφῆκεν αὐτὸν ἔσω.

κβ'. Εἶπεν ὁ μαθητὴς τοῦ ἀββᾶ Θεόδωρου, ὅτι Ἦλθέ ποτέ τις πωλῶν κρόμμυα, καὶ ἐγέμισέ μοι κρατῆρα. Καὶ λέγει ὁ γέρων· Γέμισον αὐτῷ σῖτον, καὶ δὸς αὐτῷ. Ἦσαν δὲ δύο βουνοὶ σίτου, εἷς καθαρὸς, καὶ εἷς ἀκαθάρτος· ἐγέμισα δὲ αὐτῷ ἐκ τοῦ ἀκαθάρτου. Καὶ προσέσχε μοι ὁ γέρων μετὰ ἕξεως καὶ λύπης· καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔπεσον, καὶ ἐκλασα τὸν κρατῆρα· καὶ ἔβαλον αὐτῷ μετάνοιαν. Καὶ λέγει ὁ γέρων· Ἐγείρου, οὐκ ἔχεις σὺ πρᾶγμα, ἀλλ' ἐγὼ ἡμαρτον, ὅτι εἶπόν σοι. Καὶ εἰσελθὼν ὁ γέρων ἐγέμισε τὸν κόλπον αὐτοῦ σῖτον καθαρὸν, καὶ ἔδωκε αὐτῷ μετὰ τῶν κρομμύων.

κγ'. Ἀπῆλθέ ποτε ὁ ἀββᾶς Θεόδωρος μετὰ ἀδελφοῦ γεμίσαι ὕδωρ· καὶ προλαθὼν ὁ ἀδελφὸς εἰς τὸν λάκκον εἶδε δράκοντα. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων·



Ὑπαγε, πάτησεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Καὶ φοβηθεὶς οὐκ ἀπῆλθεν. Ἦλθε δὲ ὁ γέρων, καὶ εἶδεν αὐτὸν τὸ θηρίον, καὶ καταισχυνθὲν ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον.

κδ'. Πρώτῃσέ τις τὸν ἀββᾶν Θεόδωρον· Ἐὰν ἄφνω γένηται τις πτώσις, καὶ σὺ φοβῇ, ἀββᾶ; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἐὰν κολληθῇ ὁ οὐρανὸς τῇ γῇ, Θεόδωρος οὐ φοβεῖται. Ἦν γὰρ δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἀρθῇ ἀπ' αὐτοῦ ἡ δειλία. Διὰ τοῦτο καὶ ἡρώτησεν αὐτόν.

κε'. Ἐλέγετο περὶ αὐτοῦ, ὅτι γενόμενος διάκονος εἰς Σκήτιν οὐκ ἤθελε καταδέξασθαι διακονεῖν, καὶ εἰς πολλοὺς τόπους ἔφυγε. Καὶ πάλιν οἱ γέροντες ἔφερον αὐτόν, λέγοντες· Μὴ καταλίπῃς τὴν διακονίαν σου. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἀββᾶς Θεόδωρος· Ἐάσατέ με, καὶ δέομαι τοῦ Θεοῦ, εἰ πληροφορήσει με στήναι εἰς τὸν τόπον τῆς λειτουργίας μου. Καὶ δεόμενος τοῦ Θεοῦ, ἔλεγεν· Εἰ θέλημά σου ἐστὶν ἵνα στῶ εἰς τὸν τόπον<sup>3</sup> μου, πληροφορήσόν με. Καὶ ἐδείχθη αὐτῷ στύλος πυρὸς ἀπὸ τῆς γῆς ἕως τοῦ οὐρανοῦ, καὶ φωνή<sup>4</sup> λέγουσα· Εἰ δύνασαι γενέσθαι ὡς ὁ στύλος οὗτος, ὕπαγε, διακόνησον. Ὁ δὲ ἀκούσας ἔκρινε μηκέτι καταδέξασθαι. Ἐλθόντος οὖν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔβαλον αὐτῷ μετάνοιαν οἱ ἀδελφοί, λέγοντες· Εἰ σὺ θέλεις διακονεῖν, κἂν τὸ ποτήριον κατάσχε. Καὶ οὐκ ἠνέσχετο, λέγων· Ἐὰν μὴ ἀφῇτε, ἀναχωρῶ ἐκ τοῦ τόπου τούτου. Καὶ οὕτως ἀφῆκαν αὐτόν.

κς'. Ἐλεγον δὲ περὶ αὐτοῦ, ὅτι ὡς ἡρημώθη ἡ Σκήτις, ἦλθε μείναι εἰς Φέρμην· καὶ γηράσας ἡσθένησε. Προσέφερον οὖν αὐτῷ ἐδέσματα τινα. Καὶ ἃ ἔφερον ὁ πρῶτος, ἐδίδου τῷ δευτέρῳ, καὶ οὕτως κατὰ τὴν τάξιν. ἃ ἐλάμβανεν παρὰ τοῦ πρώτου, παρείχε τῷ ἄλλῳ· εἰς δὲ τὴν ὥραν τοῦ γεύσασθαι, ὃ ἔφερον ὁ ἐρχόμενος, τοῦτο ἔσθιεν.

κζ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Θεοδώρου, ὅτι ὅτε ἐκάθητο ἐν Σκήτει, ἦλθε πρὸς αὐτὸν δαίμων θέλων εἰσελθεῖν· καὶ ἔδωκεν αὐτόν ἔξω τῆς κέλλης. Καὶ πάλιν ἄλλος δαίμων ἦλθεν εἰσελθεῖν· καὶ τοῦτον ἔδωκε. Καὶ προσθεὶς ὁ τρίτος δαίμων, ἦλθε, καὶ εὔρε δεδεμένους τοὺς δύο· καὶ λέγει αὐτοῖς· Τί ἐστήκατε ὧδε ἔξω; Καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι Ἔστι καθήμενος ἔσω, καὶ μὴ ἔων ἡμεῖς εἰσελθεῖν. Καὶ αὐτὸς τυραννήσας ἐπεχείρησεν εἰσελθεῖν. Ὁ δὲ γέρων ἔδωκε καὶ τοῦτον. Φοβηθέντες δὲ τὰς εὐχὰς τοῦ γέροντος, παρεκάλουν αὐτόν, λέγοντες· Ἀπόλυσον ἡμεῖς. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Ὑπάγετε. Καὶ λοιπὸν αἰσχυνθέντες ἀνεχώρησαν.

κη'. Διηγῆσά το τις τῶν Πατέρων, περὶ τοῦ ἀββᾶ Θεοδώρου τοῦ τῆς Φέρμης, ὅτι Ἦλθόν ποτε δειλὴς πρὸς αὐτόν, καὶ εὔρον αὐτόν φοροῦντα κακομμένον λαβίτωνα, καὶ τὸ στήθος αὐτοῦ γυμνόν, καὶ τὸ κοῦβλιον αὐτοῦ ἔμπροσθεν. Καὶ ἰδού τις Κόμης ἦλθεν ἰδεῖν αὐτόν. Καὶ κρούσαντος αὐτοῦ, ἐξῆλθεν ὁ γέρων ἀνοιξάι, καὶ ἀπαντήσας αὐτῷ ἐκάθισεν εἰς τὴν θύραν λαλεῖν αὐτῷ. Καὶ ἔλαβον κόμμη μαφορίου, καὶ

culca ipsius caput. Ille territus non perrexit. Venit autem senex; sed ubi conspexit eum serpens, quasi pudore suffusus, aufugit in solitudinem.

24. (69) Aliquis abbatem Theodorum interrogavit: Si subito ruina contigerit, et tu terreberis, abba? Responditque senex: Quamvis cælum terre misceatur, Theodorus non terrebitur. Deprecatus quippe Deum fuerat, ut ab eo tolleretur timiditas. Ideoque eum ille interrogaverat.

25. (70) Dicebatur de eo, quod diaconus factus in Seeti, noluit acquiescere ut diaconatus munia exerceret, sed ad varia loca profugit. Et iterum senes adducebant eum, dicentes: Noli relinquere ministerium tuum. Ait illis abbas Theodorus: Sinite me, et orabo Deum, si certum me reddiderit ut stem in loco ministerii mei. Itaque Deum ita precatus est: Si voluntas tua est ut stem in loco meo, certiore me fac. Tum ostensa est illi columna ignis, a terra ad cælum usque pertingens, audivitque vocem huiusmodi: Si potes fieri sicut columna hæc, vade, exerce diaconatum. Quo ille audito, decrevit nunquam acquiescere. Cum ergo venisset ad ecclesiam, fratres inclinaverunt se coram eo, dixeruntque: Si ministrare non vis, saltem calicem tene. Sed neque hoc sustinuit, profatus: Nisi dimiseritis me, ex hoc loco recedam. Quocirca reliquerunt eum.

26. Cæterum narrabant de illo, quod postquam vastata fuit Seetis, venit ut maneret in Pherme; et cum senuisset, in morbum incidit. Igitur fratres afferbant edulia. Sed quæ ferebat primus, secundo dabat; atque ita ex ordine, quæ a primo capiebat, præbebat alteri. Adventante autem hora manducandi, quod primus ex accedentibus porrigebat, eo vescébatur.

27. Aiebant de abbate Theodoro, quod quando in Seeti residebat, venit ad ipsum dæmon, intrare volens: et ligavit eum extra cellam. Iterum accessit alius dæmon, ut ingrederetur; hunc quoque alligavit. Et adjiciens tertius dæmon, advenit, invenitque duos priores vinctos, atque dixit eis: Cur huc extra statis? Respondent: Qui intra cellam sedet, non sinit nos intrare. Ipse vero vi facta conatus est introire. At senex hunc etiam constrinxit. Itaque veriti senis preces, rogaverunt illum, dicentes: Solve nos. Tum ad eos senex: Abite. Dein ignominia affecti, discesserunt.

28. Narravit Patrum aliquis de abbate Theodoro, illo e Pherme: Veni aliquando ad eum sub vespere, et inveni indutum levitone lacero, nudoque erat pectore, cucullam habens ante se. Tum ecce comes quidam accessit, ut videret eum. Cumque pulsasset, exivit senex ad aperiendum. Et obviam factus, sedit in porta cum illo locuturus. Ego sumpsi segmen mafortis, contexique humeros ejus.

<sup>3</sup> Al. inser. λειτουργίας. <sup>4</sup> Al. inser. γέγονε.



At senex extensa manu, illud projecit. Postquam autem discessisset comes, dixi ei : Abba, quare hoc egisti? Venit homo, ut proficeret : nunquid vero ut scandalum pateretur? Respondit senex : Quid ais mihi, abba? Etiamnum hominibus servimus? Fecimus quod facto opus erat; de reliquo præterit. Qui vult proficere, proficiat; qui vult scandalum pati, patiat. Ego vero quo in habitu fuero, ita occurram. Denuntiavit autem discipulo suo, dicens : Si quis advenerit, videre me desiderans, ne ipsi loquaris quidpiam eorum quæ homines proferre solent; sed si comedero, dic, Comedit; si dormiero, Dormit.

29. Irruerunt aliquando in illum latrones tres : quorum duo tenebant eum, tertius vero suppellectilem ejus auferebat. Postquam autem extulit libros, voluit levitonem quoque sumere. Tunc dixit eis : Hoc dimittite. At illi noluerunt. Motis igitur manibus suis, illos duos dejecit. Quod cernentes, timore correpti sunt. Ait senex : Nihil timeatis; facite ex suppellectili partes quatuor, tres accipite, relinquite unam. Atque ita fecerunt, ut sumeret partem suam, levitonem quo in synaxi utebatur.

*De abbate Theodoro e Nono.*

1. Dixit abbas Theodorus, ille de Ennato seu Nono : Quando eram juvenis, in solitudine degebam. Abii ergo ad furnum, ut facerem duas frumentarias cocturas; inveni ibi fratrem qui volebat panes conficere, nec habebat quemquam ad dandam ei manum. Ego autem mea reliqui, et manum ei porrexī. Ut vero ab illa occupatione liberatus sum, venit alius frater; iterumque ei dedi manum, ac feci panes. Tertius postea accessit; similique modo egi. Atque sic ad singulos adventantes me gerebam; et sex cocturas confeci. Tandem duas meas cocturas peregi, cum nemo amplius veniret.

2. (73) Memorabant de abbate Theodoro et abbate Lucio, Ennati incolis, quod quinquaginta annos

\* Al. λεβήτωνα. \* Al. λεβήτονα.

(71) Vit. Patr. vii, 7

(72) Τὸν λεβήτονα τὸν συνακτικόν. Apud Bollandum, Februarii 11, in Vita Jonæ monachi : Habebat vero unum lebitonem, quo induebatur tempore divinorum et intemeratorum sacramentorum corporis Domini nostri Jesu Christi : et cum primum communicasset, eum rursus exuebat et reponebat, mundum servans octoginta quinque annos. Quibus adde locum inferius positum in abbate Phoca, num. 1. Ac nescio an huc faciant obscura verba in Vita Guthlaci Anachoretæ, cap. 31, sæculo iii, de sanctis ordinis S. Benedicti, parte i, p. 278 : Ac deinde cum causam vexationis suæ a primordio narraret, vir Dei Guthlacus exuens se luterio melotinæ in quo ille orare solebat, ipsum circumdedit. Legi enim aut intelligi potest levitorium, quod pro levitonario habetur in Papia. Scio ab auctoribus tradi, lebetonem seu levitonem et libitonarium vestem fuisse monachicam ex lino aut etiam ex pilis contextam. Sed quid impedit, quin nonnulli simile indumentum e pellibus conferint?

(73) Τοῦ Ἐννάτου. Interpretes, De Ennato. De Nono Alexandriæ, hoc est monasterio quod situm erat in Ennato seu Nono, nona regione Alexandrinæ

ἐσχέπασα τοὺς ὤμους αὐτοῦ. Ὁ δὲ γέρων ἐξέτεινε τὴν χεῖρα, καὶ ἔρριψε αὐτό. Καὶ ὡς ἀπῆλθεν ὁ Κόμης, εἶπον αὐτῷ. Ἀββᾶ, τί τοῦτο ἐποίησας; ἦλθεν ὁ ἄνθρωπος ὡφελῆσθαι· μὴ ἵνα σκανδαλισθῇ; Καὶ λέγει μοι ὁ γέρων· Τί λέγεις μοι, ἀββᾶ; ἀκμὴν τοῖς ἀνθρώποις δουλεύομεν; ἐποιήσαμεν τὴν χρεῖαν· παρήλθε λοιπόν. Ὁ θέλων ὡφελῆσθαι, ὡφελῆθῃ· ὁ θέλων σκανδαλισθῆναι, σκανδαλισθῇ· ἐγὼ δὲ ὡς δ' ἂν εὐρεθῶ, οὕτως ἀπαντῶ. Παρήγγειλε δὲ τῷ μαθητῇ αὐτοῦ, λέγων· Ἐάν τις ἔλθῃ ἰδεῖν με θέλων, μὴ εἴπῃς αὐτῷ τί ποτε ἀνθρώπινον· ἀλλ' ἂν τρώγω, εἰπὲ, Τρώγει· ἂν κοιμῶμαι, εἰπὲ, Κοιμᾶται.

κθ'. Ἦλθόν ποτε ἐπάνω αὐτοῦ τρεῖς λησταί· καὶ οἱ δύο ἐκράτουν αὐτὸν, ὁ δὲ εἰς ἐκουθάλει τὰ σκεύη αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἐξήνεγκε τὰ βιβλία, καὶ τὸν λεβήτονα ἤθελε λαβεῖν· τότε λέγει αὐτοῖς· Τοῦτο ἀφίετε. Οἱ δὲ οὐκ ἤθελον. Καὶ κινήσας τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἔρριψε τοὺς δύο. Καὶ ἰδόντες ἐφοβήθησαν. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Μηδὲν δειμάσητε· ποιήσατε αὐτὰ εἰς τέσσαρα μέρη, καὶ λάβετε τὰ τρία, καὶ ἄφετε τὸ ἓν. Καὶ οὕτως ἐποίησαν· διὰ τὸ λαβεῖν τὸ μέρος αὐτοῦ τὸν λεβήτονα \* τὸν συνακτικόν (72).

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Θεοδώρου τοῦ Ἐννάτου.*

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Θεόδωρος ὁ τοῦ Ἐννάτου (73), ὅτι Ὅτε ἦμην νεώτερος, εἰς τὴν ἔρημον ἔμενον. Ἀπῆλθον οὖν εἰς τὸ ἀρτοκοπεῖον ποιῆσαι δύο σιτίας, καὶ εὖρον ἐκεῖ ἀδελφὸν θέλοντα ποιῆσαι ἄρτους, καὶ οὐκ εἶχέ τινα δοῦναι αὐτῷ χεῖρα. Ἐγὼ δὲ ἀφῆκα τὰ ἐμά, καὶ ἔδωκα αὐτῷ χεῖρα. Ὡς δὲ ἐσχόλασα, ἦλθεν ἄλλος ἀδελφός, καὶ πάλιν ἔδωκα αὐτῷ χεῖρα, καὶ ἐποίησα τὰ ψωμιά. Καὶ πάλιν τρίτος ἦλθε, καὶ ἐποίησα ὁμοίως· καὶ οὕτως ἕκαστον τῶν ἐρχομένων ἐποιοῦν· καὶ ἐποίησα ἕξ σιτίας. Ὑστερον δὲ ἐποίησα τὰς δύο σιτίας τὰς ἐμάς, ἀποσχόντων τῶν ἐρχομένων.

β'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Θεοδώρου καὶ τοῦ ἀββᾶ Λουκίου τῶν τοῦ Ἐννάτου, ὅτι ἐποίησαν πεντήκοντα

civitatis. Præter Joannem Moschum cap. 145, 177, 184, Leontius De sectis, actione 5 : Φοβηθεὶς ὁ Σεβήρος, φεύγει εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Ἰουλιανόν τινα ἐπίσκοπον Ἀλικαρνασοῦ· οὗτοι ἐλθόντες, ἐκαθέζοντο εἰς τὸ Ἐννάτον. Severus metu impulsus, Alexandriam profugit, Julianum quemdam Halicarnassensem, episcopum secum habens. Hi posteaquam eo venissent, sedebant ad Ennatum. Ad quem locum observari debet varietas ex Scholio Anastasiani Hodegi, cap. 22, p. 346 : Σευήρος καὶ Γαϊανὸς ὁμόφρονες τὸ πρὶν ἐτύγχανον, καὶ ἐν τῷ ἄμα (i. ἐν τῷ vocal) ἐν τῷ ὀκτοκαίδεκάτῳ Ἀλεξάνδρειας διῆγον. Severus et Gaius initio concordēs erant, ejusdemque sententiæ; et simul in Decimo octavo Alexandriæ degebant. Quid vero sibi volunt ista Liberati cap. 19 : Eo tempore Alexandriæ, mortuo Dioscuro juniore, Timotheus ecclesiæ ipsius suscepit episcopatum; a quo gratissime suscepti Severus et Julianus, sedebant ad laborem aut labranum, labronem, labranon? Conjeciebam, labram hoc est lauram Nonum, vel una voce, labranonum. Cæterum nollem hoc Ennatum a viris doctis confusum fuisse cum ἐνάτῳ σημεῖω Ἀλεξάνδρειας, infra ubi de Longino, n. 3.



ἐτη, χλευάζοντες τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν, καὶ λέγοντες· Μετὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον, μεταβαίνομεν ἐντεῦθεν. Ὅτε δὲ πάλιν ἤρχετο τὸ θέρος, ἔλεγον, ὅτι Μετὰ τὸ θέρος τοῦτο ἀπερχόμεθα ἐντεῦθεν. Καὶ οὕτως ἐποίησαν πάντα τὸν χρόνον οἱ ἀείμνηστοι Πατέρες.

γ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Θεόδωρος ὁ τῶν Ἑννάτου, ὅτι Ἐὰν λογίστηται ἡμῖν ὁ Θεὸς τὰς ἐν ταῖς εὐχαῖς ἀμελείας, καὶ τὰς αἰχμαλωσίας τὰς ἐν ταῖς ψαλμωδίαις, οὐ δύναμεθα σωθῆναι.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Θεοδώρου τοῦ εἰς Σκήτιν.*

Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Θεόδωρος ὁ εἰς Σκήτιν· Ἐρχεται ὁ λογισμὸς, καὶ ταρασσαι με, καὶ ἀσχολεῖ με, καὶ τὴν πρᾶξιν οὐκ ἰσχύει ποιῆσαι, ἀλλὰ μόνον ἐμποδίζει πρὸς τὴν ἀρετὴν· ὁ δὲ νηφάλιος ἀνὴρ, ἐκτιναξάμενος αὐτὸν, ἐγείρεται εἰς προσευχὴν.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Θεοδώρου τοῦ Ἐλευθεροπολίτου.*

α'. Ἡρώτησεν ὁ ἀββᾶς Ἀβραάμ ὁ Ἰβήρ τὸν ἀββᾶν Θεόδωρον τὸν Ἐλευθεροπολίτην, λέγων· Πῶς καλῶς ἐστι, Πάτερ; δόξαν περιποιήσομαι ἐμαυτῷ, ἢ ἀτιμίαν; Ὁ δὲ γέρων λέγει· Τέως ἐγὼ θέλω περιποιήσασθαι δόξαν, ἢ ἀτιμίαν. Ἐὰν γὰρ ποιήσω καλὸν ἔργον, καὶ δοξασθῶ, δύναμαι κατακρίναι τὸν λογισμὸν μου, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἄξιός τῆς δόξης ταύτης· ἡ δὲ ἀτιμία ἀπὸ φάουλων πραγμάτων γίνεται. Πῶς οὖν δύναμαι παρακαλέσαι τὴν καρδίαν μου, σκανδαλισθέντων ἐν ἐμοὶ τῶν ἀνθρώπων; κρεῖσσον οὖν τὸ ἀγαθὸν ποιεῖν, καὶ δοξάζεσθαι. Ὁ δὲ ἀββᾶς Ἀβραάμ εἶπε· Καλῶς εἶπας, Πάτερ.

β'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Θεόδοτος· Ἡ ἐνδεια τοῦ ἄρτου τήκει τὸ σῶμα τοῦ μοναχοῦ. Ἄλλος δὲ γέρων ἔλεγεν, ὅτι ἡ ἀγρυπνία πλέον τήκει τὸ σῶμα.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Θεωνᾶ.*

Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Θεωνᾶς· Διὰ τὸ ἀπασχοληθῆναι τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς εἰς Θεὸν θεωρίας, αἰχμαλωτίζόμεθα ὑπὸ τῶν παθῶν τῶν σαρκικῶν.

*Περὶ Θεοφίλου τοῦ ἀρχιεπισκόπου.*

α'. Ὁ μακάριος Θεόφιλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος παρέβαλέ ποτε εἰς τὸ ὄρος τῆς Νιτρίας· καὶ ἦλθεν ὁ ἀββᾶς τοῦ ὄρους πρὸς αὐτόν. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀρχιεπίσκοπος· Τίς ὁδὸς ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ πλέον, Πάτερ; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Τὸ αἰτιάσθαι καὶ μέμψεσθαι ἑαυτὸν πάντοτε. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Θεόφιλος· Ἄλλη ὁδὸς οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ αὕτη.

β'. Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Θεόφιλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος παρέβαλέ ποτε εἰς τὴν Σκήτιν. Συναχθέντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ εἶπον τῷ ἀββᾶ Παμβῷ· Εἰπὲ ἕνα λόγον τῷ Πάπᾳ, ὅπως ὠφεληθῇ<sup>6</sup>. Λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Εἰ οὐκ ὠφελεῖται ἐν τῇ σιωπῇ μου, οὐδὲ ἐν τῷ λόγῳ μου ὠφεληθῆναι ἔχει.

<sup>6</sup> Al. inser. εἰς τὸν τόπον.

A egerint, cavillati cogitationes suas, cum dicerent : Post hiemem hanc, migrabimus hinc. Quando autem iterum adveniebat æstas, aiebant : Transacta hac æstate, hinc discedemus. Atque ita fecerunt omni vitæ tempore, sempiterna memoria digni Patres.

3. (74) Hunc sermonem habuit abbas Theodorus e Nono : Si nobis imputaverit Deus negligentias in precibus, et subreptiones in psalmodiis, salvi fieri non possumus.

*De abbate Theodoro Sceteos.*

(75) Dixit abbas Theodorus e Sceti ; Subit cogitatio, et conturbat me atque occupat, non tamen ad effectum progredi valet, sed tantum impedit ad virtutem ; vir autem vigilans seipsum excutit, et surgit ut precetur.

*De abbate Theodoro Eleutheropolitano*

1. Interrogavit abbas Abraham Iberus abbatem Theodorum Eleutheropolitanum, dicens : Quomodo recte habet, Pater? Gloriam mihi vindicabo, vel ignominiam? Senex respondit : Ego sane malo gloriam, quam ignominiam. Si enim bonum opus egero, et gloriam fuero assecutus, possum damnare cogitationem meam, quod non sim dignus ea gloria. At ignominia ex pravis actionibus oritur. Quo pacto igitur cor meum potero consolari, cum homines in me scandalum atque offensionem ceperint? Præstat ergo bonum facere, ac gloriam reportare. Tunc abbas Abraham pronuntiavit : Bene locutus es, Pater.

2. (76) Dixit abbas Theodorus : Indigentia panis macerat corpus monachi. Alius vero senex asserebat, a vigiliis plus corpus macerari.

*De abbate Theona.*

(77) Dixit abbas Theonas : Quoniam avocatur mens a contemplatione Dei, ideo captivi ducimur a carnis affectibus.

*De Theophilo archiepiscopo.*

1. (78) Beatus Theophilus archiepiscopus profectus est aliquando in montem Nitriæ; et venit ad eum montis abbas. Dicit ei archiepiscopus : Quid invenisti in via hac amplius majusque, Pater? Respondit senex : Culpare se et accusare semper. Tunc abbas Theophilus : Alia via non est, præter istam.

2. (79) Idem abbas Theophilus archiepiscopus, venit aliquando in Scetim. Congregati autem fratres dixerunt abbati Pambo : Aliquid sermonis habe ad papam, ut ei prosit. Ait illis senex : Si ex silentio meo utilitatem non capit, neque ex sermone habet proficere.

(74) Vit. Patr. xi, 11.

(75) Vit. Patr. vi, 20.

(76) Vit. Patr. iv, 18.

(77) Vit. Patr. xi, 12.

(78) Vit. Patr. xv, 19; Dorothei Doctr. 7.

(79) Vit. Patr. xv, 42.



5. (80) Venerunt aliquando Patres Alexandriam, A vocati a Theophilo archiepiscopo, ut precem facerent, ac fana everteret. Iisque cibum cum illo sumentibus apposita est caro vitulina; et comede-  
bant, nihil discernentes. Porro accipiens episcopus unum copadium seu carnis frustum, dedit seni juxta se recumbenti, dicens: Ecce, hoc est bonum carnis frustum, manduca, abba. Illi exceperunt: Nos hucusque olera edimus; si autem caro est, non manducamus. Nec amplius eorum quisquam hinc degustavit.

4. Ejusdem abbatis Theophili sermo exstitit: Qualem timorem, tremorem ac necessitatem visuri sumus, quando anima e corpore separabitur! Tunc enim ad nos adveniunt contrariarum virtutum exercitus et copiae. principes tenebrarum, malitiae imperatores, principatus, potestates, spiritus nequitiae; et aliquo justitiae modo animam detinent, adducentes cuncta quae prudens et insciens commisit peccata, a juventute ad aetatem qua assumpta est. Astant ergo, accusantes cuncta per eam gesta. De caetero quanto tremore putas animam in illa hora corripì, donec lata fuerit sententia, contigeritque ejusdem animae liberatio? Haec est hora necessitatis ejus, usquequo viderit quid ipsi sit eventurum. Rursus divinae virtutes e regione contrariarum stant, ipsae pariter bona animae proferentes. Cogita ergo ejusmodi in timore ac tremore versetur media constituta anima, donec judicium ejus per justum judicem sententia terminetur. Et si quidem digna fuerit, daemones increpantur atque puniuntur; ipsa vero rapitur ab angelis: tum deinceps sine sollicitudine es, imò habitas juxta quod scriptum est: *Sicut laetantium omnium habitatio est in te*<sup>7</sup>. Tunc impletur illud Scripturae: *Fugit dolor, et tristitia, et gemitus*<sup>8</sup>. Tunc liberata anima, ad illam ineffabilem laetitiam et gloriam proficiscitur, in qua constituetur. Quod si deprehensa fuerit vixisse negligenter, audit terribilem illam vocem: *Tollatur impius, ut non videat gloriam Domini*<sup>9</sup>. Tunc ipsam apprehendit dies irae, dies afflictionis, dies tenebrarum et caliginis. Tradita in tenebras exteriores, et ad ignem perpetuum damnata, per infinita saecula punietur. Tunc, ubi gloriatio mundi? ubi vana gloria? ubi deliciae? ubi voluptates? ubi fastus? ubi requies? ubi jactantia? ubi pecuniae? ubi nobilitas? ubi pater? ubi mater? ubi frater? Quis praesentibus malis eripere poterit igne flagrantem, et in amarissimis tormentis detentam? His ita se habentibus, quales esse nos oportet in sanctis actionibus et operibus piis? Quantam charitatem debemus obtinere? quantam conversationem? qualem cursum? cujusmodi diligentiam, orationem, cautionem? Haec enim,

γ'. Ἠλθόν ποτε Πατέρες εἰς Ἀλεξάνδρειαν, κλη-  
θέντες ὑπὸ Θεοφίλου τοῦ ἀρχιεπισκόπου, ἵνα ποιήσῃ  
εὐχὴν, καὶ καθέλῃ τὰ ἱερά. Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν μετ'  
αὐτοῦ, παρετέθη κρέας μόσχιον· καὶ ἥσθιον, μηδὲν  
διακρινόμενοι. Καὶ λαβὼν ὁ ἐπίσκοπος ἐν κοπάδιον  
ἔδωκε τῷ ἐγγιστα αὐτοῦ γέροντι, λέγων· Ἴδου τοῦτο  
καλὸν κοπάδιον (81) ἐστὶ, φάγε, ἀδελφά. Οἱ δὲ ἀποκρι-  
θέντες εἶπον· Ἡμεῖς ἕως ἄρτι λάχανα ἡσθίομεν· εἰ  
δὲ κρέας ἐστὶ, οὐ τρώγομεν. Καὶ οὐκ ἔτι προσέθετο  
οὐδὲ εἷς ἐξ αὐτῶν γεύσασθαι αὐτοῦ.

δ'. Ὁ αὐτὸς ἀδελφός Θεόφιλος ἔλεγεν· Οἷον φόβον  
καὶ τρόμον καὶ ἀνάγκην ἔχομεν ἰδεῖν, ὅτε ἡ ψυχὴ  
τοῦ σώματος χωρίζεται! Παραγίνεται γὰρ πρὸς  
ἡμᾶς στρατιὰ καὶ δύναμις τῶν ἐναντίων δυνάμεων,  
οἱ τοῦ σκότους ἄρχοντες, οἱ κοσμοκράτορες τῆς  
πονηρίας, καὶ ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι, τὰ πνεύματα<sup>10</sup>  
τῆς πονηρίας· καὶ τρόπῳ τινὶ δίκης κατέχουσι τὴν  
ψυχὴν, ἐπιφέροντες πάντα αὐτῆς τὰ ἐν γνώσει καὶ  
ἀγνοίᾳ ἁμαρτήματα, ἀπὸ νεότητος ἕως τῆς ἡλι-  
κίας ἧς κατελήφθη. Ἰστανται οὖν κατηγοροῦντες  
πάντα τὰ πεπραγμένα ὑπ' αὐτῆς. Λοιπὸν ὅποιον  
τρόμον δοκεῖς τὴν ψυχὴν ἔχειν ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ,  
ἕως οὗ ἡ ἀπόφασις ἐξέλθῃ, καὶ ἐλευθερία γένῃται  
αὐτῆς; τοῦτό ἐστιν ἡ ὥρα τῆς ἀνάγκης αὐτῆς, ἕως  
οὗ ἴδῃ τί τὸ ἀποθησόμενον αὐτῇ. Καὶ πάλιν αἱ θεαί  
δυνάμεις ἰστανται κατὰ πρόσωπον τῶν ἐναντίων, καὶ  
αὐταὶ τὰ κατὰ αὐτῆς ἐπιφέρουσαι. Κατανδύει οὖν ἡ  
ψυχὴ μέσῃ ἰσταμένῃ ποικίλῳ φόβῳ καὶ τρόμῳ στήκει,  
ἕως οὗ ἡ κρίσις αὐτῆς ἀπόφασιν λάβῃ παρὰ τοῦ δικαίου  
κριτοῦ. Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἀξία, ἐκεῖναι λαμβάνουσιν  
ἐπιτιμίαν, καὶ αὐτὴ ἀρπάζεται ἀπ' αὐτῶν· καὶ  
λοιπὸν ἀμέριμνος εἶ, μᾶλλον δὲ κατοικεῖ<sup>10'</sup> κατὰ  
τὸ γεγραμμένον· Ὡς εὐφραινομένων πάντων  
ἡ κατοικία ἐν σοί. Τότε πληροῦται τὸ γεγραμμένον·  
Ἀπέδρα δδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός· τότε  
ἀπαλλαγείσα πορεύεται εἰς ἐκείνην τὴν ἀνεκδιήκτον  
χαρὰν καὶ δόξαν, εἰς τὴν καταστήσεται. Ἐὰν δὲ εὐρεθῇ  
ἐν ἀμελείᾳ ζήσασα, ἀκούει τὴν δεινοτάτην φωνήν·  
Ἀρθήτω ὁ ἀσεβής, ἵνα μὴ ἴδῃ τὴν δόξαν Κυρίου.  
Τότε αὐτὴν καταλαμβάνει ἡμέρα ὀργῆς, ἡμέρα θλί-  
ψεως<sup>11</sup>, ἡμέρα σκότους καὶ γνόφου. Παραδιδομένη  
εἰς τὸ ἐξώτερον σκότος, καὶ εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ κα-  
τακριθεῖσα, εἰς ἀπεράντους αἰῶνας κολασθήσεται.  
D Τότε ποῦ ἡ καύχησις τοῦ κόσμου; ποῦ ἡ κενοδοξία;  
ποῦ ἡ τρυφή; ποῦ ἡ ἀπόλαυσις; ποῦ ἡ φαντασία;  
ποῦ ἡ ἀνάπαυσις; ποῦ ὁ κόμπος; ποῦ τὰ χρήματα;  
ποῦ ἡ εὐγένεια; ποῦ πατήρ; ποῦ μήτηρ; ποῦ ἀδελ-  
φός; τίς δυνήσεται τούτων ἐξελεῖσθαι τὴν ὑπὸ πυρὸς  
φλεγόμενην, καὶ ὑπὸ πικρῶν βασάνων κατεχομένην;  
Τούτων οὕτως γινομένων, ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν  
ἡμᾶς ἐν ἀγλαῖς ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις; ποταπὴν  
ἀγάπην ὀφείλομεν κτήσασθαι; ποταπὴν ἀγωγὴν;

<sup>7</sup> Psal. LXXXVI, 7. <sup>8</sup> Isa. ~~XXXVI~~<sup>XXXV</sup>, 10. <sup>9</sup> Isa. XXVI, 10. <sup>10</sup> Al. πνευματικά. <sup>10'</sup> Leg. κατοικεῖς. <sup>11</sup> Al. add. καὶ ἀνάγκης.

(80) Vit. Patr. iv, 65.

(81) Κοπάδιον. Copadium. Id nominis cum variis acceptionibus explicant Meursius, Rosweydeus, Germanus et Portius, in Dictionariis suis. Adde Humel-

bergium ad Apicium; Casaubonum in Athenaeum; Frontonem Duceum ad Palladium; necnon Hesychium, Suidam, Glossas, de similis originis vocibus.



καταπὴν πολιτείαν; ποταπὸν δρόμον; ὅποιαν ἀκρίβειαν; ὅποιαν προσευχήν; ὅποιαν ἀσφάλειαν; Ταῦτα γὰρ, φησὶ, προσδοκῶντες, σπουδάσωμεν ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι εὐρεθῆναι αὐτῷ ἐν εἰρήνῃ, ἵνα καταξιωθῶμεν αὐτοῦ ἀκοῦσαι λέγοντος· Δεῦτε, οἱ ἐνδοξημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ε'. Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Θεοφίλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος, μέλλων τελευτᾶν, εἶπε· Μακάριος εἶ, ἀββᾶ Ἀρσένιε, ὅτι ταύτης σε ἐμνημόνευες τῆς ὥρας.

#### Περὶ τῆς Ἀμμᾶς Θεοδώρας.

α'. Ἡρώτησεν ἡ Ἀμμᾶς<sup>14</sup> Θεοδώρα τὸν Πάπαν Θεοφίλον τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου, τὸ, *Τί ἐστὶ τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι*; Ὁ δὲ λέγει αὐτῇ· Ἡ ἐπονυμία δεικνύει τὸ κέρδος· οἷον, καιρὸς ὑβρεῶς σοι πάρεστιν; ἀγόρασον τῇ ταπεινοφροσύνῃ καὶ μακροθυμίᾳ τὸν τῆς ὑβρεως καιρὸν, καὶ ἔλκυσον κέρδος πρὸς ἑαυτὸν· Καιρὸς ἀτιμίας; τῇ ἀνεξικακίᾳ ἀγόρασον τὸν καιρὸν, καὶ κέρδησον.<sup>15</sup> Καὶ πάντα τὰ ἐναντία, ἐὰν θέλωμεν, κέρδη γίνονται ἡμῖν.

β'. Εἶπεν ἡ Ἀμμᾶς Θεοδώρα· Ἀγωνίσασθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης. Ὅν τρόπον γὰρ τὰ δένδρα, ἐὰν μὴ λάθωσι χειμῶνας καὶ ὑετοῦς, καρποφορεῖν οὐ δύνανται· οὕτως καὶ ἡμῖν, ὁ αἰὼν οὗτος χειμὼν ἐστὶ· καὶ ἐὰν μὴ διὰ πολλῶν θλίψεων καὶ πειρασμῶν, οὐ δυνησόμεθα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν γενέσθαι κληρονόμοι.

γ'. Εἶπε πάλιν· Καλὸν τὸ ἡσυχάζειν· ἀνὴρ γὰρ φρόνιμος ἡσυχίαν ἄγει. Μέγα γὰρ ἀληθῶς παρθένω τῇ μοναχῷ, ἡσυχάζειν· μάλιστα δὲ τοῖς νέοις. Ἀλλὰ γίνωσκε, ὅτι<sup>17</sup> προθυταὶ ἡσυχάζειν, εὐθέως ὁ πονηρὸς ἔρχεται καὶ βαρεῖ τὴν ψυχὴν, ἐν ἀκηδαιῇ, ἐν ὀλιγοψυχίᾳ, ἐν λογισμοῖς· βαρεῖ καὶ τὸ σῶμα, ἐν ἀσθενείᾳ, ἐν ἀτονίᾳ, ἐν λύσει γονάτων καὶ ὀκλῶν τῶν μελῶν, καὶ λύει τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος· καὶ ὅτι ἀσθενῶ καὶ οὐκ ἰσχύω βαλεῖν τὴν Σύναξιν. Ἀλλ' ἐὰν νήψωμεν, πάντα ταῦτα διαλύονται. Ἦν γὰρ τις μοναχὸς καὶ ὡς ἤρχετο βαλεῖν τὴν Σύναξιν, ἐλάμβανεν αὐτὸν ῥίγος καὶ πυρετός, καὶ ἡ κεφαλὴ τόνω ὠχλεῖτο· καὶ οὕτως ἔλεγεν ἑαυτῷ, ὅτι Ἰδοὺ ἀσθενῶ, καὶ ἐνίστα ἀποθνήσκω· ἐγερθῶ ὅν πρὶν ἀποθάνω, καὶ βάλλω τὴν σύναξιν. Καὶ τῷ λογισμῷ τούτῳ ἐβιάζετο ἑαυτὸν, καὶ ἔβαλε τὴν Σύναξιν, καὶ ὡς κατέπαυσεν ἡ σύναξις, κατέπαυε καὶ ὁ πυρετός. Καὶ πάλιν τούτῳ τῷ λογισμῷ ἀδελφὸς ἀνθίστηκε, καὶ ἔβαλε τὴν σύναξιν, καὶ ἐνίκησε τὸν λογισμόν.<sup>18</sup> πῖσσετ precatio, desinebat etiam febris. Iterumque pronuntiavit, vicitque cogitationem.

δ'. Ἐλεγε πάλιν ἡ αὐτὴ Ἀμμᾶς Θεοδώρα, ὅτι Ποτέ τις εὐλαβὴς ὑβρίζετο παρὰ τινός· καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· Ἠδυνάμην καὶ γὰρ τὰ ὁμοιά σοι λέγειν· ἀλλ' ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ κλείει μου τὸ στόμα. Ἐλεγε δὲ καὶ

A inquit, expectantes, satagemus immaculati et inviolati ei inveniri in pace<sup>12</sup>. Ut digni efficiamur audire Dominum dicentem : Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi<sup>13</sup> : in sæcula sæculorum Amen.

ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς

5. (82) Idem abbas Theophilus archiepiscopus, cum moriturnus esset, dixit : Beatus es, abba Arseni, quia hanc horam semper in memoria habebas.

#### De matre Theodora.

1. Interrogavit Amma sive mater Theodora papam Theophilum de Apostoli dicto, quid sit *Tempus redimentes*<sup>15</sup>. Ille vero respondit ei : Dictio lucrum ostendit, verbi gratia, tempus seu occasio contumeliæ tibi adest? humilitate et patientia eme contumeliæ tempus; et ad te lucrum trahere. Ignominia tempus adest? eme illud per tolerantiam, ac lucrare. Sicque cuncta contraria, si velimus, nobis in lucrum cedunt.

2. Dixit mater Theodora : Contendite ingredi per angustam portam. Quemadmodum enim arbores, nisi imbribus ac hibernis tempestatibus expositæ fuerint, fructum ferre nequeunt : ita et nobis sæculum hoc vicem hiemis gerit; nec regni cœlorum hæredes constitui poterimus, nisi per tribulationes multas atque tentationes.

3. Dixit iterum : Bonum est quietam vitam ducere. Vir enim prudens, in quiete agit. Et revera magnum quid est virgini aut monacho, quietem habere, præcipue junioribus. Verum cognosce, quod ubi proposita fuerit constitutio quietæ, statim accedit malus, animam gravat in acediiis, in pusillanimitatibus, in cogitationibus. Prægravat etiam corpus in infirmitatibus, in languore, in genuum cunctorumque membrorum remissione; et vim cum animæ, tum corporis dissolvit : hincque illa : Infirmus sum, nec valeo Officium meum recitare. Attamen si invigilemus, discentientur cuncta hæc. Erat enim aliquis monachus, qui cum ad Officii recitationem veniret, a frigore ac febre corripiebatur, et gravedine laborabat; tum ita loquebatur secum : Ecce adversa utor valetudine, jam morior; surgam igitur ante mortem, ac preces meas absolvam. Atque ea cogitatione sibi vim inferebat, recitabatque Officium. Et cum finem acceluic cogitationi restitit frater, ac preces solitas

4. Retulit præterea eadem mater Theodora : Quidam vir religiosus ab aliquo conviciis impetebatur; et dicit ad eum : Poteram etiam ego similia regerere; sed Dei lex mihi occludit os. Nar-

<sup>12</sup> II Petr. iii, 14. <sup>13</sup> Matth. xxv, 34. <sup>14</sup> Al. Ἀμμᾶ. <sup>15</sup> Col. iv, 5. <sup>16</sup> Al. inser. ψευδοκατηγορία σοι ἐὰν ἔλθῃ, τῇ ὑπομονῇ καὶ τῇ ἐλπίδι κέρδησον. <sup>17</sup> Al. inser. ἐὰν τις. <sup>18</sup> Al. πονηρόν.



ravit etiam hoc : Christianus quidam cum Manichæo de corpore disserens, ita locutus est : Da legem corpori, et videbis corpus ad Creatorem pertinere.

5. Eadem iterum dixit : Præceptor debet esse hospes in amore dominandi, alienus ab inani gloria. longe a superbia, per adulationem non ludibrio habitus, non excæcatus per dona, nec devictus a ventre, non ira detentus : sed patiens, mansuetus, quantum fieri potest humilis ; debet esse probus ac tolerans, sedulus et amator animarum.

6. Ita rursus locuta est : Neque monasticus rigor, neque vigiliæ, nec quilibet labor salutem parit ; sed sola sincera humilitas. Erat enim anachoreta quidam qui dæmones ejiciebat, et quæsit ab iis : In quonam exitis ? In jejunio ? Responderunt : Nos neque manducamus neque bibimus. In vigiliis ? Dixerunt : Nos somnum non videmus. In secessionem ? Nos in solitudinibus degimus. In quo igitur egredimini ? Exceperunt : Nihil nos vincit, nisi humilitas. Cernis ut humilitas, victoria sit adversus dæmones ?

7. Narratio quoque hæc exstitit matris Theodoræ : Erat quidam monachus, qui multitudine tentationum oppressus, dixit : Recedo hinc. Cumque sumeret sandalia sua, vidit alium hominem sumentem etiam sua sandalia, qui ait ei : Num propter me egrederis ? Ecce quocunque abieris, ego te præcedam.

#### Principium litteræ I.

##### *De abbate Joanne Colobo sive Curto.*

1. (84) Narraverunt de abbate Joanne Curto, quod secedens ad Thebæum senem in Sceti, sedebat in deserto. Sumens autem ejus abbas aridum lignum, plantavit, ac præcepit ei : Quotidie hoc irriga una aquæ lagenula, donec fructum produxerit. Procul autem ab iis erat aqua, adeo ut vespere pergeret ac mane reverteretur. Itaque post tres annos vixit, viruit, protulit fructum. Quem fructum senex accipiens, portavit ad ecclesiam, dixitque fratribus : Sumite, manducate fructum obedientiæ.

2. (85) Referebant de abbate Joanne Curto, quod aliquando fratri suo majori dixerit : Cuperem esse curis vacuus, sicut angeli sunt, nihil operantes, sed absque intermissione Deo servientes. Exutoque pallio, egressus est in solitudinem. Post unam autem hebdomadam rediit ad fratrem suum. Utque fores pulsavit, agnovit eum frater antequam aperiret, aitque : Tu quis es ? Respondit ille : Ego sum Joannes frater tuus. Tum ad illum frater : Joannes

Α τοῦτο, ὅτι Χριστιανός τις, μετὰ Μαννιχαίου <sup>19</sup> διαλεγόμενος περὶ τοῦ σώματος, εἶπεν οὕτως· Δὸς τὸν νόμον τῷ σώματι, καὶ ὄψει τὸ σῶμα τῷ πλάσαντι.

ε'. Εἶπε πάλιν ἡ αὐτὴ, ὅτι ὁ διδάσκαλος ὀφείλει εἶναι ξένος φιλαρχίας <sup>20</sup>, καὶ ἀλλότριος κακοδοξίας, μακρὰν ὑπερηφανίαν, μὴ ὑπὸ κολακείας ἐμπαιζόμενος, μὴ ὑπὸ δώρων τυφλούμενος, μὴ ὑπὸ γαστροῦ νικώμενος, μὴ ὑπὸ ὀργῆς κρατούμενος· ἀλλὰ μακροθύμος, ἐπεικῆς, πάση <sup>21</sup> δυνάμει ταπεινόφρων· ἐγκριτος εἶναι· καὶ ἀνεκτικός· κηδεμονικός καὶ φιλόψυχος.

ς'. Ἐλεγε πάλιν ἡ αὐτὴ, ὅτι οὐκ ἄσκησις, οὔτε ἀγρυπνία, οὔτε παντοῖος πόνος σώζει· εἰ μὴ γνησία ταπεινοφροσύνη. Ἦν γάρ τις ἀναχωρητὴς ἀπελαύνων δαίμονας· καὶ ἐξήταζεν αὐτούς· Ἐν τίνι ἐξέρχεσθε, ἐν νηστείᾳ ; Καὶ ἔλεγον· Ἡμεῖς οὔτε ἐσθίομεν, οὔτε πίνομεν. Ἐν ἀγρυπνίᾳ ; Καὶ ἔλεγον· Ἡμεῖς οὐ κοιμώμεθα. Ἐν ἀναχωρήσει <sup>22</sup> ; Ἡμεῖς εἰς τὰς ἐρήμους διάγομεν. Ἐν τίνι οὖν ἐξέρχεσθε ; Καὶ ἔλεγον, ὅτι Οὐδὲν ἡμᾶς νικά, εἰ μὴ ταπεινοφροσύνη. Ὁρᾷς ὅτι ἡ ταπεινοφροσύνη νικητὴρίδιόν ἐστι δαιμόνων ;

ζ'. Εἶπε πάλιν ἡ Ἀρμῆς Θεοδώρα, ὅτι Ἦν τις μοναχός· καὶ ἀπὸ πλήθους τῶν πειρασμῶν λέγει· Ὑπάγω ἔνθεν. Καὶ ὡς ἔβαλεν ἑαυτοῦ τὰ σανδάλια, ὁρᾷ ἄνθρωπον ἄλλον βάλλοντα καὶ αὐτὸν τὰ σανδάλια αὐτοῦ, καὶ λέγοντα αὐτῷ· Οὐ δι' ἐμὲ ἐξέρχῃ ; Ἰδοὺ ἐγὼ σε προάγω ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.

#### C

#### Ἀρχὴ τοῦ I στοιχείου.

##### *Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ Κολοβοῦ (83).*

α'. Διηγήσαντο περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ κολοβοῦ, ὅτι ἀναχωρήσας πρὸς Θηβαῖον γέροντα εἰς Σκῆτιν, ἐκάθητο ἐν τῇ ἐρήμῳ. Λαθὼν δὲ ὁ ἀββᾶς· αὐτοῦ ξύλον ξηρὸν, ἐφύτευσε καὶ εἶπεν αὐτῷ· Καθ' ἡμέραν πότιζε τοῦτο λαγύνιον ὕδατος, ἕως καρπὸν ποιήσει. Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν τὸ ὕδωρ, ὡς ἀπὸ ὀψὲ ἀπελθεῖν καὶ ἐλθεῖν πρωΐ. Μετὰ δὲ τρία ἔτη, ἔζησε καὶ καρπὸν ἐποίησε· καὶ λαθὼν ὁ γέρων τὸν καρπὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, λέγων τοῖς ἀδελφοῖς· Λάβετε, φάγετε καρπὸν ὑπακοῆς.

β'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ κολοβοῦ, ὅτι εἰπέ ποτε τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ τῷ μειζοτέρῳ· Ἦθελον ἀμέριμνος εἶναι, ὡς οἱ ἄγγελοι ἀμέριμνοί εἰσι, μηδὲν ἐργαζόμενοι, ἀλλ' ἀδιαλείπτως λατρεύοντες τῷ Θεῷ. Καὶ ἀποδυσάμενος τὸ ἱμάτιον, ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἐρήμον· καὶ ποιήσας ἑβδομάδα μίαν (86), ἀνέκαμψε πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Καὶ ὡς ἐκρυσσε τὴν θύραν, ὑπήκουσεν αὐτῷ πρὶν ἀνοίξει, λέγων· Σὺ τίς εἶ ; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐγὼ εἰμι Ἰωάννης ὁ ἀδελφός σου. Καὶ ἀπο-

<sup>19</sup> F. Μαννιχαίου. <sup>20</sup> Al. φιλαρχίας. <sup>21</sup> Al. ὑπὲρ

(83) Ἰωάννου τοῦ Κολοβοῦ. Joannes Colobus, seu parvus, pygmæus, nanus, curtus, brevis, statura brevi, staturæ brevis. Appendix ad *Vitas Patrum* p. 994, cap. 11 : *Dicebant sancti Patres de sancto Joanne, qui cognominabatur Colob, decuritate pro Colobus. Apud Fulbertum :*

*Joannes abba parvulus statura, non virtutibus.*

πάντα. <sup>22</sup> Al. inser. καὶ ἔλεγον.

Male in Ephræmo Vossius : ὁ Κολόβιος, *Colobyta, Calybitya aliis*. Ad quem locum vise Nili *Rossanensis Vitam* a Caryophilo editam, p. 78.

(84) *Vit. Patr.* xiv, 3.

(85) *Vit. Patr.* x, 27 ; Fulbert. f. 183.

(86) *Καὶ ποιήσας ἑβδομάδα μίαν*. Fulbertus : *Septem dies gramineo nix (l. vix) ubi durat pabula.*



κριθείς εἶπεν αὐτῷ· Ἰωάννης γέγονεν ἄγγελος, καὶ οὐκ ἔτι ἐν ἀνθρώποις ἐστίν. Ὁ δὲ παρεκάλει, λέγων· Ἐγὼ εἰμι. Καὶ οὐκ ἤνοιξεν αὐτῷ, ἀλλ' ἀφῆκεν αὐτὸν ἕως πρῶτ' θλίβεσθαι· ὕστερον δὲ ἀνοίξας αὐτῷ, λέγει· Ἄνθρωπος εἶ, χρεῖαν ἔχεις πάλιν ἐργάζεσθαι ἵνα τραφῇς. Καὶ ἔβαλε μετάνοιαν, λέγων· Συγχώρησόν μοι.

γ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ κολοβός, ὅτι ἐὰν θελήσῃ βασιλεὺς πόλιν παραλαβεῖν ἐχθρῶν, τὸ ὕδωρ πρῶτον κρατεῖ καὶ τὴν τροφήν, καὶ οὕτως οἱ ἐχθροὶ ἐκ τοῦ λιμοῦ ἀπολλύμενοι ὑποτάσσονται αὐτῷ. Οὕτως καὶ τὰ πάθη τῆς σαρκός· ἐὰν ἐν νηστείᾳ καὶ λιμῷ πολιτεύσῃται ἄνθρωπος, οἱ ἐχθροὶ ἐξασθενοῦσιν ἀπὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

δ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ὁ χορταζόμενος καὶ λαλῶν μετὰ παιδίου, ἤδη ἐπόρνευσεν τῷ λογισμῷ μετ' αὐτοῦ.

ε'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Ἄνερχόμενός ποτε τὴν ὁδὸν τῆς Σκήτews μετὰ τῆς σειρᾶς, εἶδον τὸν καμηλίτην λαλοῦντα, καὶ κινουντά με εἰς ὀργήν· καὶ ἑάσας τὰ σκεύη, ἔφυγον.

ς'. Ἀλλοτε πάλιν εἰς τὸ θέρος, ἤκουσεν ἀδελφοῦ λαλοῦντος τῷ πλησίον μετ' ὀργῆς, καὶ λέγοντος, Αἶ, καὶ σύ; Καὶ ἑάσας τὸν θερισμὸν, ἔφυγεν.

ζ'. Εὐχαίρησάν τινες γέροντες εἰς Σκήτιν ἐσθιόντες μετ' ἀλλήλων· ἦν δὲ μετ' αὐτῶν καὶ ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης. Καὶ ἀνέστη τις πρεσβύτερος μέγας δοῦναι τὸ καυκάλιον (92) τοῦ νεροῦ· καὶ οὐδεὶς κατεδέξατο λαβεῖν αὐτὸ παρ' αὐτοῦ, εἰ μὴ μόνος Ἰωάννης ὁ κολοβός. Ἐθαύμασαν οὖν, καὶ εἶπον αὐτῷ· Πῶς σὺ μικρότερος ὅλως <sup>23</sup> ὢν, ἐτόλμησας ὑπηρετηθῆναι παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου; Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἐγὼ ὅτε ἐγείρομαι δοῦναι τὸ βαυκάλιον, χαίρω ἐὰν πάντες λάθωσιν, ἵνα ἔχω μισθόν· καὶ γὰρ οὖν διὰ τοῦτο ἐδεξάμην, ἵνα ποιήσω αὐτῷ μισθόν· μήπως λυπηθῇ, ὡς μηδενὸς δεξαμένου παρ' αὐτοῦ. Καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ἐθαύμασαν, καὶ ὠφελήθησαν ἐπὶ τῇ διακρίσει αὐτοῦ.

η'. Καθημένου αὐτοῦ ποτε ἐμπροσθεν τῆς ἐκκλησίας, ἐκύκλωσαν αὐτὸν οἱ ἀδελφοί, καὶ ἐξήταζον αὐτὸν τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν. Καὶ ἰδὼν τις τῶν γερόντων, καὶ πολεμηθεὶς εἰς φθόνον, λέγει αὐτῷ· Τὸ βαυκάλιόν σου, Ἰωάννη, φάρμακον <sup>24</sup> γέμει. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης· Οὕτως ἐστίν, ἀββᾶ· καὶ τοῦτο εἶπας, ὅτι τὰ ἔξω βλέπεις μόνον· εἰ δὲ ἔβλεπες τὰ ἐσω, τί εἶχες εἰπεῖν;

θ'. Ἐλεγον οἱ Πατέρες, ὅτι ἐσθιόντων ποτὲ τῶν ἀδελφῶν ἐν ἀγάπῃ, ἐγέλασεν εἰς ἀδελφὸς ἐπὶ τῆς τραπέζης. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης, ἐκλαυσε, λέγων· Τί ἄρα ἔχει ὁ ἀδελφὸς οὗτος ἐν τῇ καρδίᾳ

A angelus factus est, nec amplius inter homines degit. At ille orabat, proferens : Ego sum. Nec aperuit, sed reliquit eum ad posterum mane conflictari. Postea vero aperiens, infit : Homo es, necesse est ut iterum opereris, unde alas te. Itaque veniam supplex petit, dicens : Ignosce mihi.

5. (87) Dixit abbas Joannes Curtus : Si voluerit imperator urbem hostium occupare, prius aquam et alimenta retinet, sicque inimici fame pereuntes subjiciuntur ei. Ita quoque affectus carnis; si in jejunio et fame homo vixerit, inimici erga animam ejus imbecilles evadunt.

4. (88) Dixit iterum : Qui satur est, et loquitur cum puero, jam cogitatione fornicatus est cum ipso.

5. (89) Adhuc retulit : Ascendens aliquando cum plecta per viam Sceteos, offendi camelarium, qui sermone suo me ad iram provocabat : et relicta suppellectile fugi.

6. (90) Alia vice, cum æstas esset, audivit fratrem loquentem ex ira proximo suo, ac dicentem : Hei, tu quoque? Et relicta messe fugit.

7. (91) Ex otio venerunt in Seetim quidam senes, et simul cibum sumebant; erat autem cum illis etiam abbas Joannes. Surrexit ergo aliquis magnæ virtutis presbyter, ut aquæ caucum daret; sed nemo voluit ab eo accipere, nisi solus Joannes Curtus. Igitur admirati sunt, dixeruntque ei : Quomodo tu cum sis omnium minimus, ausus es ministerium presbyteri admittere? Ait illis : Ego quando surgo ad dandum baucale, gaudeo si cuncti sumpserint, ut mercedem capiam; propterea ergo accepi, quo ei mercedis causa exsisterem; ne tristitia afficeretur, quod nullus ab ipso suscepisset. Quibus per illum pronuntiatis, mirati sunt, necnon profecerunt ex ejus discretione.

8. (93) Cum sederet quodam die ante ecclesiam, fratres circumdederunt eum, exquirebantque de cogitationibus suis. Quod cernens e senibus quidam, invidia agitatus, dixit ei : Baucale tuum, Joannes, veneno plenum est. Respondit abbas Joannes : Ita habet, abba; atque sic locutus es, quoniam sola exteriora conspicias; si autem videres interiora, quid haberes eloqui?

9. (94) Narrabant Patres, quod manducantibus aliquando fratribus in agape, unus ex illis ad mensam risit. Quem intuitus abbas Joannes, ploravit, dixitque : Quidnam corde gerit frater hic, quod ri-

<sup>23</sup> Al. πάντων. An. ὅλων? <sup>24</sup> F. φαρμάκου.

(87) Vit. Patr. iv, 49.

(88) In Ephrem p. 387.

(89) Vit. Patr. iv, 20.

(90) Append. p. 1003, n. 13.

(91) Vit. Patr. x, 28.

(92) Τὸ καυκάλιον, caucum. Historia translationis S. Stremonii, in Actis Sanctorum Benedictinorum sæculo iii, p. ii, p. 192 : Ubi pro reverentia

beati martyris plurima reliquit insignia, scilicet cachos crystallinos, et lapides pretiosos, et auri plurimum, de quo fieret vas, in quo corpus beati Austremonii recondideretur. Forte leg. caucos, nomen pervulgatum.

(93) Vit. Patr. xvi, 3.

(94) Vit. Patr. iii, 6.



serit, cum potius debuisset flere, qui agapen co-  
medat?

10. (95) Quidam e fratribus venerunt aliquando ut tentarent eum; quandoquidem non sinebat mentem suam evagari, nec de ullo sæculi hujus negotio loquebatur; et aiunt ei: Gratias agimus Deo, quod hoc anno pluerit multum, et palmæ adquatæ sint, mittantque germina, atque inventuri sint fratres tuo pro more manibus operentur. Respondit eis abbas Joannes: Ita est Spiritus sanctus: quando descenderit in corda hominum, renovantur, et germina proferunt in timore Dei.

11. (96) De eo dicebant, quod texuerit aliquando plectam duarum sportarum, eamque una in sporta conficienda consumpserit, nec adverterit mentem, donec parieti appropinquasset. Ejus quippe animus vacabat contemplationi.

12. (97) Dixit abbas Joannes: Similis sum homini sedenti sub magna arbore, ac spectanti feras multas et serpentes venientes ad se; qui stare adversus eum nequiverit, confestim ascendit in arborem, ac servatur. Ita etiam ego; sedeo in cella mea; conspicio malas cogitationes adversus me insurgentes; cumque non valero contra illas, ad Deum per preces confugio, sicque ab inimico eripior.

13. (98) Retulit abbas Pœmen de abbate Joanne Colobo, quod oravit Deum, et sublatis ab eo sunt affectus, exstititque sine sollicitudine. Tum abiit ad quemdam senem, cui dixit: Video me quietum, et omni impugnatione vacuum. Senex autem ait illi: Vade, roga Deum, ut tibi pugna contingat, et quam prius sentiebas, tribulatio atque humiliatio. Nam per certamina, anima proficit. Ita ergo precatus est. Et accidente proelio, non amplius rogavit id a se auferri; sed dixit: Domine, da mihi in bellis tolerantiam.

14. (99) Hoc relatione abbatis Joannis didicimus: E senibus aliquis visionem habuit in exstasi seu mentis excessu: Ecce tres monachi steterunt trans mare; venitque ad eos ex adverso littore vox ejusmodi: Sumite alas ignis, et accedite ad me. Ac duo quidem ex illis acceperunt, atque ad aliud litus volando pervenerunt; tertius vero mansit; vehementerque flebat, et clamabat. Postea autem datæ etiam ipsi sunt alæ, non quidem igneæ, sed infirmæ ac debiles: adeo ut interdum demersus, dein ex aquis emergens, cum labore et difficultate multa transfretaverit. Pari modo ætas hæc; quamvis alas accipiat, non tamen igneas; sed infirmas debilesque vix accipit.

15. (1) Frater interrogavit abbatem Joannem: Quomodo anima mea vulneribus affecta, non erubescit obloqui de proximo? Dicit ei senex parabolam, de-

αὐτοῦ, ὅτι ἐγέλασεν, ὀφείλων μᾶλλον κλαῦσαι, ὅτι ἀγάπην ἐσθίει;

ι'. Ἦλθόν ποτέ τινες τῶν ἀδελφῶν πειράσαι αὐτόν· ὅτι οὐκ ἤφριε τὸν λογισμὸν αὐτοῦ ῥεμβασθῆναι, οὐδὲ ἐλάλει πρᾶγμα τοῦ αἰῶνος τούτου· καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ, ὅτι ἔθρεξεν ἐπ' ἔτος πολλὰ, καὶ ἔπειον οἱ φοῖνικες, καὶ ἐκβάλλουσι λευκάδας, καὶ εὐρίσκουσιν οἱ ἀδελφοὶ τὸ ἐργόχειρον αὐτῶν. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης· Οὕτως ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ὅταν καταβῇ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων<sup>25</sup>, ἀνανεοῦνται, καὶ ἐκβάλλουσι λευκάδας ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ.

ια'. Ἐλεγον περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἐπλεξέ ποτε σειρὰν δύο σφυρίδων, καὶ ἔρραψεν αὐτὴν μίαν σφυρίδα, καὶ οὐκ ἐνόησεν, ἕως προσήγγισε τῷ τοίχῳ. Ἦν γὰρ ὁ λογισμὸς αὐτοῦ σχολάζων τῇ θεωρίᾳ.

ιβ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης, ὅτι "Ομοίος εἰμι ἀνθρώπῳ καθημένῳ ὑποκάτω δένδρου μεγάλου, καὶ θεωροῦντι θηρία πολλὰ καὶ ἐρπετὰ ἐρχόμενα πρὸς αὐτόν· καὶ ὅταν μὴ δυνηθῇ στῆναι κατ' αὐτῶν, τρέχει ἄνω εἰς τὸ δένδρον, καὶ σώζεται. Οὕτως καὶ γὼ· καθέζομαι ἐν τῷ κελλίῳ μου, καὶ θεωρῶ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς ἐπάνω μου· καὶ ὅτε μὴ ἰσχύσω πρὸς αὐτοὺς, καταφεύγω πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τῆς προσευχῆς, καὶ σώζομαι ἐκ τοῦ ἐχθροῦ.

ιγ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ κολοβοῦ, ὅτι παρεκάλεσε τὸν Θεόν, καὶ ἤρθη τὰ πάθη ἀπ' αὐτοῦ, καὶ γέγονεν ἀμέριμνος. Καὶ ἀπελθὼν, εἶπέ τινα γέροντι· Ὁρῶ ἑμαυτὸν ἀναπαυόμενον, καὶ μηδὲνα πόλεμον ἔχοντα. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ὑπάγε, παρακάλεσον τὸν Θεόν, ὥστε τὸν πόλεμόν σοι ἐλθεῖν, καὶ ἦν εἶχες πρότερον συντριβὴν καὶ ταπεινώσιν· διὰ γὰρ τῶν πολέμων προκόπτει ἡ ψυχὴ. Παρακάλεσεν οὖν, καὶ ἐλθόντος τοῦ πολέμου, οὐκ ἔτι εὗξατο ἀρθῆναι αὐτόν ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἔλεγε· Δός μοι, Κύριε, ὑπομονὴν ἐν τοῖς πολέμοις.

ιδ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης, ὅτι εἶδὲ τις τῶν γερόντων ἐν ἐκστάσει· Καὶ ἰδοὺ τρεῖς μοναχοὶ ἑστηκαν πέραν τῆς θαλάσσης· καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἄλλου πέραν<sup>26</sup>, λέγουσα· Λάβετε πτερὰ πυρὸς, καὶ δεῦτε πρὸς μέ. Καὶ οἱ μὲν δύο ἔλαβον, καὶ ἐπετάσθησαν εἰς τὸ ἄλλο πέραν· ὁ δὲ ἄλλος ἔμεινε, καὶ ἔκλαιε σφόδρα καὶ ἔκραζεν. Ὑστερον δὲ ἐδόθησαν καὶ αὐτῷ πτερὰ, οὐ μέντοι πυρὸς, ἀλλ' ἀσθενῆ καὶ ἀδύναμα· καὶ μετὰ καμάτου καταποντιζόμενος καὶ ἀνιστάμενος, μετὰ θλίψεως πολλῆς ἦλθεν εἰς τὸ πέραν. Οὕτως καὶ ἡ γενεὰ αὕτη, εἰ καὶ λαμβάνει πτερὰ, οὐ μέντοι πυρὸς, ἀλλὰ μύλις ἀσθενῆ καὶ ἀδύναμα λαμβάνει.

ιε'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην, λέγων· Πῶς ἡ ψυχὴ μου ἔχουσα τραύματα, οὐκ αἰσχύνεται καταλαλεῖν τοῦ πλησίον; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων παρα-

<sup>25</sup> Al. ἁγίων. <sup>26</sup> Al. μέρους.

(95) Vit. Patr. xi, 13.

(96) Vit. Patr. xi, 14.

(97) Vit. Patr. iii, 208.

(98) Vit. Patr. vii, 8; L. Climac. Grad. 29 et Do-

roth. Doctr. 13.

(99) Vit. Patr. xviii, 8.

(1) Vit. Patr. iv, 10.



βολὴν διὰ τὴν καταλαλιάν· Ἀνθρώπος τις ἦν πτωχός, καὶ εἶχε γυναῖκα· εἶδε δὲ καὶ ἄλλην πειθανήν, καὶ ἔλαβε ταύτην· ἦσαν δὲ ἀμφοτέραι γυμναί. Γενομένης δὲ πανηγύρεως ἐν τινὶ τόπῳ, παρεκάλεσαν αὐτὸν λέγουσαι· Ἄρον ἡμᾶς μετὰ σοῦ. Καὶ λαβὼν τὰς δύο, ἔβαλεν εἰς πίθον· καὶ ἐμβὰς εἰς πλοῖον, ἦλθεν εἰς τὸν τόπον. Ὅτε δὲ γέγονε καῦμα, καὶ ἡσύχασαν οἱ ἄνθρωποι, ἀναβλέψασα ἡ μία, καὶ μηδὲνα ἰδοῦσα, ἐξεπήδησεν εἰς τὴν κοπρίαν, καὶ συνάξασα καλαιὰ ῥάκη, ἐποίησεν ἑαυτῇ περίζωμα, καὶ λοιπὸν μετὰ παρόρησις περιεπάτει. Ἡ δὲ ἄλλη ἔσω καθημένη γυμνή, ἔλεγεν· Ἰδοὺ αὕτη ἡ πόρνη οὐκ αἰσχύνεται περιπατοῦσα γυμνή. Διαπονηθεὶς δὲ ὁ ἄνθρωπος αὐτῆς εἶπεν· ὦ θαῦμα· αὕτη καὶ σκέπει τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς· σὺ δὲ ὅλη γυμνή εἶ, καὶ ταῦτα οὐκ αἰσχύνῃ λαλοῦσα; Οὕτως ἐστὶ καὶ τὸ τῆς καταλαλιᾶς.

ις'. Ἐλεγε δὲ πάλιν τῷ ἀδελφῷ ὁ γέρων περὶ τῆς ψυχῆς τῆς θελούσης μετανοῆσαι· Πόρνη ἦν ὥρατα ἐν τινὶ πόλει, καὶ πολλοὺς φίλους εἶχεν. Ἐλθὼν δὲ πρὸς αὐτὴν εἰς ἄρχων, εἶπεν αὐτῇ· Σύνοθου μοι σωφρονεῖν, καὶ γὰρ σε λαμβάνω εἰς γυναῖκα. Ἡ δὲ συνέθετο αὐτῷ. Καὶ λαβὼν αὐτὴν ἀπήγαγεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Οἱ δὲ φίλοι αὐτῆς, ζητοῦντες αὐτὴν, ἔλεγον· Ὁ δεῖνα ὁ ἄρχων ἔλαβεν αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· ἐὰν οὖν ἀπέλθωμεν εἰς τὸν οἶκον<sup>97</sup> αὐτοῦ, καὶ μάθη, τιμωρεῖται ἡμᾶς. Ἀλλὰ δεῦτε ὁπίσω τῆς οἰκίας, καὶ συρίσωμεν αὐτῇ· καὶ γνωρίζουσα τὴν φωνὴν τοῦ συριγμοῦ, καταβαίνει πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ἀναίτιοι εὐρισκόμεθα. Ἀκούσασα οὖν τοῦ συριγμοῦ, ἐσφράγισεν τὰ ὦτα αὐτῆς, καὶ εἰσεπήδησεν εἰς τὸν ἐνδότερον κοιτῶνα, καὶ ἔκλεισε τὰς θύρας. Ἐλεγε δὲ, τὴν πόρνην εἶναι τὴν ψυχὴν· οἱ δὲ φίλοι αὐτῆς εἰσι τὰ πάθη καὶ οἱ ἄνθρωποι· ὁ δὲ ἄρχων ἐστὶν ὁ Χριστός· ἡ δὲ οἰκία ἡ ἐσωτέρα ἐστὶν ἡ αἰωνία μονή. Οἱ δὲ συρίζοντες αὐτῇ εἰσιν οἱ πονηροὶ δαίμονες· αὐτῇ δὲ διαπαντὸς φεύγει πρὸς τὸν Κύριον.

ιζ'. Ἀναβαίνοντός ποτε τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου ἀπὸ Σκήτews μετ' ἄλλων ἀδελφῶν, ἐπλανήθη ὁ ὁδηγῶν αὐτούς· ἦν γὰρ νύξ. Καὶ λέγουσιν οἱ ἀδελφοὶ τῷ ἀββᾶ Ἰωάννῃ· Τί ποιήσομεν, ἀββᾶ, ὅτι ἐπλανήθη ὁ ἀδελφός τὴν ὁδόν, μήπως ἀποθάνωμεν πλανώμενοι; Λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Ἐὰν εἴπωμεν αὐτῷ, λυπεῖται καὶ αἰσχύνεται. Ἀλλ' ἰδοὺ ποιῶ ἑμαυτὸν ἀσθενῶντα, καὶ λέγω, Οὐ δύναμαι ὁδεῦσαι, ἀλλὰ μένω ὡς ἔως πρωῒ. Καὶ ἐποίησεν οὕτως. Οἱ δὲ λοιποὶ εἶπον· Οὐδὲ ἡμεῖς ὑπάγομεν, ἀλλὰ καθήμεθα μετὰ σοῦ. Καὶ ἐκάθισαν ἔως πρωῒ· καὶ τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἐσκανδάλισαν.

ιη'. Γέρων τις ἦν ἐν Σκήτει, πονικὸς μὲν ἐν τῷ σωματικῷ, οὐκ ἀκριθὲς δὲ ἐν τοῖς λογισμοῖς. Ἀπῆλθεν οὖν πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην, ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τῆς λήθης· καὶ ἀκούσας παρ' αὐτοῦ λόγον, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ, καὶ ἐπελάθετο ὁ

tractionis ergo : Erat homo quidam pauper, et uxoratus, qui aliam mulierem speciosam intuitus, eam quoque connubio sibi copulavit ; ambæ vero erant nude. Cum autem nundinæ celebrarentur alicubi, rogaverunt virum, dicentes : Nos tecum ducito. Quare utramque assumptam in dolio collocavit ; navique conscensa ad mercatus locum pervenit. Postquam autem æstus diei advenit, et homines quieti se dederunt, una earum respiciens, nec quemquam intuita, exiit in sterquilinum, veteribusque pannis collectis, sibi subligaculum confecit, ac deinde cum fiducia ambulabat. Altera vero intus sedens nuda, dixit : Ecce meretricem hanc, non erubescit nuda incedere. At ægre ferens maritus excepit : Rem miram ! Ipsa saltem inhonestas corporis sui partes obtegit ; tu vero tota nuda es, nec erubescis ista proloqui ? Ita habet detractionis peccatum.

16. (2) Porro senex referebat adhuc fratri, de anima quæ poenitentiam agere vult : Erat, inquit, in quadam civitate meretrix pulchra, quæ multos habebat amatores. Accedens autem ad eam unus e rectoribus provinciae dixit ei : Promitte mihi te caste victuram, et ego te in uxorem accipio. Illa pollicita est. Unde acceptam, duxit in domum suam. At amatores ejus, quærentes eam, dixerunt : Ille præses assumpsit eam in domum suam ; si igitur eo abierimus, ac intellexerit, nos supplicio afficiet. Sed venite, eamius pone domum, sibi lo vocemus eam : agnito enim sibili sono descendet ad nos, erimusque noxa vacui. Itaque postquam sibilum audiit, obsignatis auribus suis, ad interius cubiculum prosiliit, foresque occlusit. Aiebat autem senex meretricem esse animam ; amatores, affectus atque homines ; rectorem, Christum ; interiorem ædem, æternam mansionem ; sibilantes, malos dæmones : hanc vero animam semper ad Deum confugere.

17. (3) Cum aliquando abbas Joannes ascenderet e Sceti cum aliis fratribus, a via aberravit qui ducebat eos : erat enim nox. Aiunt fratres abbati Joanni : Quid faciemus, abba, quod frater in via erravit, ne forte vagantes moriamur ? Respondit illis senex : Si enuntiaverimus ei, tristitia ac pudore afficietur. Verum ecce, me ægrotum simulabo, dicamque : Non possum incedere, sed maneo hic, usque ad diluculum. Atque ita fecit. Cæteri vero dixerunt : Neque nos pergimus, at sedemus tecum. Et usque ad matutinum tempus resederunt ; neque fratri fuerunt scandali auctores.

18. (4) Senex quidam Sceteos, in exercitationibus quidem corporalibus laboriosus, sed in cogitationibus imperitus, abiit ad abbatem Joannem, ut interrogaret eum de oblivione. Auditoque per eum sermone, rediit in cellam suam, et oblitus est quod

<sup>97</sup> Αἱ. τὴν θύραν.

(2) Vit. Patr. iv, 13.

(5) Vit. Patr. xvii, 7.

(4) Vit. Patr. xi, 15.



ipsum edocuerat abbas Joannes. Igitur venit adhuc ad eundem interrogandum. Cumque simili modo audiisset sermonem, recessit. Ut autem ad cellam suam pervenit, iterum rei memoriam amisit. Atque ita frequenter profectus, in revertendo, ab oblivione capiebatur. Postea vero seni occurrens, dixit: Nostin', abba, rursus e memoria mea effluxisse quod locutus fueras? Sed ne tibi essem molestus, nolui venire. Ait illi abbas Joannes: Vade, accende lucernam. Et accendit. Rursus ad eum: Affer lucernas alias, et accende ex ea. Hoc etiam fecit. Tum abbas Joannes seni: Num aliquatenus obfuit lucernæ, quod ex illa alias accenderis? Senex: Nequaquam. Ita, excepit, neque Joannes; quamvis tota adiret me Scetis, non me averteret a gratia Christi. Quocirca quando volueris, veni, nihil hæsitans. Atque sic per utriusque patientiam, abstulit Deus oblivionem a sene. Cæterum hæc erat Scetio-  
tarum operatio, alacritatem inducere iis qui impugnabantur: ad hæc sibi vim faciebant, ut se mutuo lucrarentur in bonum.

19. (5) Interrogavit frater abbatem Joannem, sic: Quid agam? sæpe venit frater, ut me ad opus assumat; ego vero miser sum ac infirmus, atque ad id fatisco. Quid ergo faciam ob mandatum? Respondit senex his verbis: Chaleb dixit Jesu filio Nave: *Quadraginta annorum eram, quando Moyses servus Domini ex deserto misit me et te in terram hanc; et nunc octoginta quinque annorum sum. Sicut tunc eram, et nunc valeo ingredi et egredi ad bellum*<sup>28</sup>. Itaque et tu, si validus es, ut sicut egrederis, ita etiam ingrediaris, vade: quod si ita agere nequeas, in tua cella sede plorans peccata tua; et cum invenerint te lugentem, non cogent ad exeundum.

20. Quæsit abbas Joannes: Quis vendidit Josephum? Et respondit quidam e fratribus: Ejus fratres. Ait illi senex: Nequaquam; sed eum humilitas ejus vendidit. Poterat enim allegare se fratrem eorum esse; poterat contradicere; verum tacens, per humilitatem semet vendidit; ac humilitas constituit eum Ægypti rectorem.

21. (6) Dixit abbas Joannes: Leve onus relinquentes, hoc est, ipsos se accusare, grave portandum suscepimus, quod est se justos facere.

22. (7) Idem hoc protulit: Humilitas et Dei timor supra cæteras virtutes eminent.

23. (9) Idem sedebat aliquando in ecclesia, et suspirium duxit, nesciens quempiam ponere se esse.

Α εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης. Καὶ ἀπῆλθε πάλιν ἐρωτῆσαι αὐτόν· ἀκούσας δὲ παρ' αὐτοῦ ὁμοίως τὸν λόγον, ὑπέστρεψεν. Ὡς δὲ ἐφθασε τὸ ἴδιον κελλίον πάλιν ἐπαλάθετο, καὶ οὕτω δὲ πλειστάκις ἀπαρχόμενος, ἐν τῷ ὑποστρέφειν κατακυριεύετο ὑπὸ τῆς λήθης. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀπαντήσας τῷ γέροντι, εἶπεν· Οἶδας, ἀδελφῆ, ὅτι ἐπελαθόμην πάλιν ὁ μοι εἶρηκας; ἀλλ' ἵνα μὴ ὀχλήσω σοι, οὐκ ἤλθον. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης· Ὑπαγε, ἄψον λύχνον. Καὶ ἤψεν. Εἶπε καὶ αὐτῷ πάλιν· Φέρε ἄλλους λύχνους, καὶ ἄψον ἐξ αὐτοῦ. Ἐποίησε δὲ ὁμοίως. Καὶ εἶπεν ἀδελφὸς Ἰωάννης τῷ γέροντι· Μὴ τί ποτε ἐβλάβη ὁ λύχνος, ὅτι ἀνήψας ἐξ αὐτοῦ τοὺς ἄλλους λύχνους; Λέγει· Οὐχί. Εἶπε δὲ ὁ γέρων· Οὕτως οὐδὲ Ἰωάννης· ἐὰν ἡ Σκητις ἐρχηται πρὸς με ὅλη, οὐ μὴ με ἐμποδίσαι ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ. Τοίνυν, ὅτε θέλεις, ἔρχου, μηδὲν διακρινόμενος. Καὶ οὕτω δι' ὑπομονῆς ἀμφοτέρων, ἦρε τὴν λήθην ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ γέροντος. Αὕτη δὲ ἦν ἐργασία τῶν Σκητιωτῶν, διδόναι προθυμίαν τοῖς πολεμουμένοις· καὶ βιάζομένους<sup>29</sup> ἑαυτοὺς εἰς τὸ κερδοῦσαι ἀλλήλους εἰς τὸ ἀγαθόν.

ιβ'. Ἡρώτησεν ἀδελφὸς τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννην, λέγων· Τί ποιήσω; ὅτι πολλάκις ἐρχεται ἀδελφὸς λαβεῖν με εἰς ἔργον, καὶ ἐγὼ ταλαίπωρός εἰμι καὶ ἀσθενής, καὶ κοπιῶ εἰς τὸ πρᾶγμα· τί οὖν ποιήσω διὰ τὴν ἐντολήν; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ γέρων εἶπε· Χάλεθ εἶπε τῷ Ἰησοῦ υἱῷ Ναυῆ· *Τεσσαράκοντα ἐτῶν ἤμην, ὅτε ἀπέστειλε Μωϋσῆς ὁ δοῦλος Κυρίου ἐκ τῆς ἐρήμου*<sup>30</sup> *ἐμέ καὶ σὲ εἰς τὴν γῆν ταύτην· καὶ νῦν εἰμι ἐτῶν ὀγδοήκοντα πέντε.* Ὡς τότε ἤμην, καὶ νῦν ἰσχύω εἰσελθεῖν καὶ ἐξελθεῖν εἰς τὸν πόλεμον· ὥστε οὖν καὶ σὺ, εἰ δύνασαι ἵνα ὡς ἐξέρχῃ οὕτως καὶ εἰσέρχῃ, Ὑπαγε· εἰ δὲ οὐ δύνασαι οὕτως ποιῆσαι, κάθου εἰς τὸ κελλίον σου κλαίων τὰς ἁμαρτίας σου· καὶ ἐὰν εὐρώσῃ σε πενθοῦντα, οὐκ ἀναγκάζουσί σε ἐξελθεῖν.

κ'. Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης· Τίς πέπρακε τὸν Ἰωσήφ; Καὶ ἀπεκρίθη τις ἀδελφὸς, λέγων· Οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οὐχί· ἀλλ' ἡ ταπεινότης αὐτοῦ πέπρακεν αὐτόν. Ἠδύνατο γὰρ εἰπεῖν, ὅτι Ἀδελφὸς αὐτῶν εἰμι, καὶ ἀντιλέξαι· ἀλλὰ σιωπῶν, τῇ ταπεινώσει ἑαυτὸν πέπρακε· καὶ τῇ ταπεινώσει κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον εἰς Αἴγυπτον.

Δ κα'. Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης· Τὸ ἐλαφρὸν φορτίον ἐάσαντες, τουτέστι τὸ ἑαυτοὺς μέμψασθαι, τὸ βαρὺ ἐδαστάσαμεν, τουτέστι τὸ δικαιοῦν ἑαυτούς.

κβ'. Ὁ αὐτὸς (8) εἶπεν· Ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὑπεράνω εἰς πᾶσιν τῶν ἀρετῶν.

κγ'. Ὁ αὐτὸς ἐκάθητό ποτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐστέναξεν, ἀγνοῶν ὅτι ἐστὶ τις ὀπισθεν αὐτοῦ.

<sup>28</sup> Al. ἤλεγξαν. <sup>29</sup> Al. βιάζεσθαι. <sup>30</sup> Hæc, ἐκ τῆς ἐρήμου, non sunt in al. <sup>31</sup> Jos. xiv, 7, 10 H.

(5) Vit. Patr. xi, 16.

(6) Vit. Patr. iii, 155.

(7) Vit. Patr. xv, 22.

(8) Ὁ αὐτὸς εἶπεν. Præponitur in Pelagii interpretatione: Dixit Joannes Brevis (cod. Fossatensis, Nanus), quia janua Dei est humilitas; et Patres nostri per multas contumelias acti, gaudentes intra-

verunt in civitatem Dei. At Græce exhibent Colbert. miss. Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς, ὅτι ἡ πύλη τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἡ ταπεινότης, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν διὰ πολλῶν ὕβρεων καὶ θλίψεων χαίροντες εἰσῆλθον δι' αὐτῆς εἰς τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ.

(9) In. in Titheoc. n. 6.



Γνοὺς οὖν, ἔβαλε μετάνοιαν, λέγων· Συγχώρησόν μοι, **A** Quod ubi cognovit, proclinavit se coram eo, dixitque : Parce mihi, abba ; nondum quippe initiatus fui.

κδ'. Ὁ αὐτὸς ἔλεγε τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· Τιμῶμεν τὸν ἕνα, καὶ πάντες τιμῶσιν ἡμᾶς· ἐὰν δὲ καταφρονήσωμεν τοῦ ἑνὸς, ὃς ἐστὶ Θεὸς, καταφρονοῦσιν ἡμῶν πάντες, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγομεν.

κε'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου, ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰς Σκήτιν· καὶ ἀκούσας ἀντιλογίας τινῶν ἀδελφῶν, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ· καὶ κυκλεύσας αὐτὴν τρίτον, οὕτως εἰσῆλθεν. Ἀδελφοὶ δὲ τινες ἰδόντες αὐτὸν, ἠπόρησαν διατί τοῦτο ἐποίησε, καὶ ἐλθόντες ἠρώτων αὐτόν. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· Τὰ ὠτά μου εἶχον ἀπὸ τῆς ἀντιλογίας μεστά· ἐκύκλωσα οὖν, ἵνα καθαρίσω αὐτά, καὶ οὕτως εἰσέλθω ἐν ἡσυχίᾳ τοῦ νοῦς μου εἰς τὸ κελλίον μου. **B**

κς'. Ἦλθέ ποτε ἀδελφὸς εἰς τὴν κέλλαν τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου ὁφεί, σπουδάζων ἀπελθεῖν· καὶ λαλοῦντων αὐτῶν περὶ ἀρετῶν, γέγονε πρῶτ', καὶ οὐκ ἔγνωσαν. Καὶ ἐξῆλθε προπέμψαι αὐτόν· καὶ ἔμειναν λαλοῦντες ἕως ἑκτης ὥρας. Καὶ εἰσῆνεγκεν· καὶ γευσάμενος, οὕτως ἀπῆλθεν.

κζ'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης, ὅτι φυλακὴ ἐστὶ, τὸ καθίσαι ἐν τῷ κελλίῳ, καὶ μνημονεύειν τοῦ Θεοῦ πάντοτε <sup>32</sup>. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ, *Ἐν φυλακῇ ἡμῃ, καὶ ἦλθετε πρὸς μέ.*

κη'. Εἶπε πάλιν· Τίς ἰσχυρὸς ὡς ὁ λέων; καὶ διὰ τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἐμπίπτει εἰς παγίδα, καὶ ὅλη ἡ ἰσχύς αὐτοῦ ταπεινοῦται.

κθ'. Ἐλεγε πάλιν, ὅτι ἐσθίοντες οἱ Πατέρες τῆς Σκήτεως ἄρτον καὶ ἄλας, ἔλεγον· Μὴ ἀναγκάσωμεν **C** ἑαυτοὺς εἰς ἄλας καὶ ἄρτον. Καὶ οὕτως ἰσχυροὶ ἦσαν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ.

λ'. Ἦλθεν ἀδελφὸς τις λαβεῖν σπυρίδας παρὰ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου. Καὶ ἐξελθὼν λέγει αὐτῷ· Τί θέλεις, ἀδελφέ; Ὁ δὲ εἶπε· Σπυρίδας, ἀββᾶ. Εἰσελθὼν δὲ ἐκβαλεῖν, ἐπελάθετο· καὶ ἐκάθισε βράπτων. Πάλιν ἔκρουσε· καὶ ὡς ἐξῆλθε, λέγει αὐτῷ· Φέρε τὴν σπυρίδα, ἀββᾶ. Εἰσελθὼν δὲ πάλιν ἐκάθισε βράπτειν. Καὶ πάλιν ἐκεῖνος ἔκρουσε. Καὶ ἐξελθὼν λέγει αὐτῷ· Τί θέλεις, ἀδελφέ; Ὁ δὲ εἶπε· Τὴν σπυρίδα, ἀββᾶ. Καὶ κρατήσας αὐτοῦ τὴν χεῖρα, εἰσῆνεγκεν αὐτόν ἔσω, λέγων· Εἰ σπυρίδας θέλεις, λάβε καὶ περιπάτει· ἐγὼ γὰρ οὐ σχολάζω.

λα'. Ἦλθέ ποτε καμηλίτης, ἵνα λάβῃ τὰ σκεύη **D** αὐτοῦ, καὶ ἀπέλθῃ εἰς ἄλλον τόπον. Ὁ δὲ εἰσελθὼν ἐνέγκαι αὐτῷ τὴν σειράν, ἐπελάθετο, τεταμένην ἔχων τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν Θεόν. Πάλιν οὖν ὠχλήσεν ὁ καμηλίτης κρούων τὴν θύραν, καὶ πάλιν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης εἰσερχόμενος, ἐπελάθετο. Τὸ δὲ τρίτον κρούσαντος τοῦ καμηλίτου, εἰσερχόμενος ἔλεγε· Σειρὰ κάμηλος, σειρὰ κάμηλος <sup>34</sup>.

λβ'. Ὁ αὐτὸς γέγονε ζέων τῷ πνεύματι. Παραβαλὼν οὖν τις αὐτῷ, ἐπήνεσεν αὐτοῦ τὸ ἔργον· εἰρ-

24. Dixit idem discipulo suo : Unum honoremus, et cuncti honoraturi sunt nos : quod si contempserimus unum, hoc est Deum, nos cuncti contemnent, ac peribimus.

25. Aiebant de abbate Joanne, quod in Secti ad ecclesiam perrexit; auditisque quorumdam fratrum altercationibus, reversus est ad cellam suam; terque circumiens eam, ita introiit. Fratres autem quidam videntes illum, nesciebant cur id fecisset. Venientes ergo percontati sunt. Ille ad eos : Aures, inquit, meae contentione plenae erant; circuivi ergo, ut purgarem eas, atque sic cum mentis requie ingrederer in cellam meam.

26. Quidam frater sero venit ad cellam abbatis Joannis, abire festinans; cumque de virtutibus loquerentur, dies exortus est, nec intellexerunt. Exiit ut deduceret eum; et perseverarunt in colloquio usque ad horam sextam. Introduxit ergo eum; ac postquam cibum sumpsisset, ita discessit.

27. (10) Monuit abbas Joannes : Custodia est, sedere in cella, et Dei semper meminisse. Atque ita intelligendum est illud : *In custodia eram, et venistis ad me* <sup>33</sup>.

28. (11) Dixit iterum : Quodnam animal forte est ut leo? et tamen propter ventrem in laqueum incidit, omnisque ejus vis deprimitur.

29. (12) Et iterum : Sceteos Patres panem et sal comedentes, aiebant : Ne imponamus nobis necessitatem vescendi sale ac pane. Atque ita fortes erant ad opus Dei.

30. Venit frater quidam ut sportas ab abbate Joanne acciperet. Hic egressus dixit ei : Quid vis, frater? Ille ait : Sportas, abba. Ingressus vero ut afferret, oblitus est; sedit, coepitque consuere. Pulsavit iterum frater : cumque Joannes exiisset : Affer, inquit, sportas, abba. Intrans autem, rursus ad suendum sedit. Ille denuo pulsavit. Egressus dicit ei : Quid vis, frater? At ille : Sportam, abba. Tunc apprehensa ejus manu, introduxit illum, dicens : Si sportas vis, sume, ac recede; mihi enim non vacat.

31. Venit aliquando camelarius, ut suppellectilem ejus sumeret, abiretque in alium locum. Ille vero ingressus ad afferendam ei plectam, oblitus est quod mentem in Deum intentam haberet. Rursus igitur interturbavit camelarius, fores feriens. Et adhuc ingressus abbas Joannes, non est recordatus. Tertium itaque pulsante camelario, intrans dicebat. Plecta, camelus; plecta, camelus. Id autem repetebat, ne iterum res memoria excideret.

32. Idem fuit spiritu fervidus. Itaque aliquis visens eum, laudavit ejus opus; plectam autem con-

<sup>32</sup> Al. add. μετὰ νήψεως. <sup>33</sup> Matth. xxv, 56. <sup>34</sup> Al. add. καὶ τοῦτο ἔλεγεν, ἵνα μὴ ἐπιλάθῃται.

(10) Lambec. Cod. 237.

(11) Vit. Patr. iii, 66.

(12) Append. p. 1002, n. 1.



silebat. Et tacuit. Iterum ille orsus est sermonem ad eum. Et adhuc silebat. Tertio dixit invisenti : Ex quo huc ingressus es, Deum a me ejecisti.

53. Venit aliquis senex in cellam abbatis Joannis, et invenit eum dormientem, angelum vero astantem, qui ventum ei faciebat. Cumque vidisset, recessit. Ut autem expectatus est, ait discipulo suo : Venitne quispiam dormiente me? Respondet : Etiam, ille senex : Cognovitque abbas Joannes quod pariter secum virtutis esset senex, ac vidisset angelum.

54. (13) Hæc verba fecit abbas Joannes : Ego volo ut homo parum ex omnibus virtutibus percipiat. Itaque singulis diebus mane exsurgens, cape principium ad omnem virtutem, mandatumque Dei, in maxima patientia, cum timore ac æquanimitate, in caritate Dei, cum omni alacritate animæ et corporis, cumque humilitate multa, in tolerantia tum afflictionis cordis, tum custodiæ, in oratione multa et deprecationibus, cum gemitu, puritate linguæ, et custodia oculorum : inhonoratus, nec irascens; pacificus, nec reddens malum pro malo; non attendens ad aliorum delicta; non teipsum metiens, sed sub omni existens creatura : per renuntiationem materiæ rerumque carnalium; in cruce, certamine, paupertate spiritus, in voluntate et exercitatione spirituali, in jejunio, poenitentia, fletu, in agone prælii, in discretione, in animæ sanctimonia, in perceptione bona; cum quiete opus manuum exercendo : in nocturnis vigiliis, fame, siti, frigore, nuditate, laboribus : atque occludito sepulcrum tuum, quasi jam mortuus; ita ut putes mortem tuam prope esse omni hora.

55. Aiebant de eodem abbate Joanne, quod quando redibat e messe, aut e congressu cum senibus, vacabat orationi, meditationi et psalmodiæ, usque quomens ejus in pristinum ordinem fuisset restituta.

56. De eo pronuntiavit Patrum nonnullus : Quis est Joannes, quod per humilitatem suam e parvo digito totam Scetm suspendit?

57. Interrogavit aliquis e Patribus abbatem Joannem Curtum, quid esset monachus. Ille dixit : Est labor. Quia monachus in omni opere laborat. Ita est monachus.

58. Commemoravit hoc abbas Joannes Curtus : Spiritualis quidam senex inclusit se; eratque in civitate insignis, plenus gloria et laude. Huic indicatum est : Sanctorum aliquis dissolvi seu mori habet; veni, saluta eum antequam obeat. Ergo reputavit apud se : Si de die exiero, accurrent homines, multaque mihi erit gloria, nec in his conquiesco. Unde sero sub tenebras abibo, clam omnes.

Α γάζετο δὲ σαιράν· καὶ ἐσιώπησε. Πάλιν ἐκεῖνος ἐκίνησεν αὐτῷ λόγον· καὶ πάλιν ἐσιώπα. Τὸ τρίτον, λέγει τῷ παραβαλόντι· Ἄφ' οὗ εἰσηλθες ἐνταῦθα, ἔβαλες <sup>35</sup> τὸν Θεὸν ἀπ' ἐμοῦ.

λγ'. Ἦλθὲ τις γέρων εἰς τὴν κέλλαν τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου, καὶ εὗρεν αὐτὸν καθεύδοντα, καὶ ἄγγελον παριστάμενον καὶ ῥιπίζοντα αὐτόν. Καὶ ἀνεχώρησεν ἰδὼν. Ὡς δὲ ἀνέστη, λέγει τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· Ἦλθὲ τις ὥδε κοιμωμένου μου; Λέγει· Ναί· ὁ δεῖνα ὁ γέρων. Καὶ ἔγνω ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης, ὅτι τῶν μέτρων αὐτοῦ ἦν ὁ γέρων, καὶ εἶδε τὸν ἄγγελον.

λδ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης· Ἐγὼ θέλω μεταλαβεῖν τὸν ἄνθρωπον, μικρὸν ἐκ πασῶν τῶν ἀρετῶν. Τοίνυν ἐφ' ἐκάστης ἡμέρας, διανιστάμενος τῷ πρωΐ, ἐπιλαβοῦ ἀρχὴν <sup>36</sup> εἰς πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ ἐντολὴν Θεοῦ, ἐν μεγίστῃ ὑπομονῇ, μετὰ φόβου καὶ μακροθυμίας, ἐν ἀγάπῃ Θεοῦ, μετὰ πάσης προθυμίας ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ ταπεινώσεως πολλῆς, ἐν ὑπομονῇ θλίψεως καρδίας καὶ φυλακῆς, ἐν προσευχῇ πολλῇ καὶ προσθείαις, μετὰ στεναγμοῦ <sup>37</sup>, ἐν ἀγνείᾳ γλώσσης, καὶ φυλακῇ ὀφθαλμῶν ἀτιμαζόμενος, καὶ μὴ ὀργιζόμενος· εἰρηνεύων, καὶ μὴ ἀνταποδιδούς κακὸν ἀντὶ κακοῦ· μὴ προσέχων πταίσμασιν ἑτέρων· μὴ ἑαυτὸν μετρῶν, ὑποκάτω πάσης τῆς κτίσεως ὢν· ἐν ἀποταξίᾳ ὕλης καὶ τῶν κατὰ σάρκα, ἐν σταυρῷ, ἐν ἀγῶνι, ἐν πτωχείᾳ πνεύματος, ἐν προαιρέσει καὶ ἀσκήσει πνευματικῇ, ἐν νηστείᾳ, ἐν μετανοίᾳ καὶ <sup>38</sup> κλαυθμῷ, ἐν ἀγῶνι πολέμου, ἐν διακρίσει, ἐν ἀγνείᾳ ψυχῆς, ἐν μεταλήψει χρηστῇ· ἐν ἡσυχίᾳ τὸ ἐργόχειρον <sup>39</sup>· ἐν ταῖς νυκτεριναῖς ἀγρυπνίαις, ἐν πεύνῃ καὶ δίψῃ, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι, ἐν πόνοις· ἀποκλείων σου τὸν τάφον, ὡς ἤδη τελευτήσας· ὡς νομίζεις εἶναι σου τὸν θάνατον ἐγγὺς πᾶσαν τὴν ὥραν <sup>40</sup>.

λε'. Ἐλεγον περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου, ὅτι ὡς ἤρχετο ἐκ τοῦ θέρους, ἢ παραβάλλων γέρουσιν, εἰς τὴν εὐχὴν καὶ εἰς τὴν μελέτην καὶ εἰς τὴν ψαλμωδίαν ἐσχόλαζεν, ἕως οὗ ἀποκατεστήθη ὁ λογισμὸς αὐτοῦ εἰς τὴν τάξιν τὴν ἀρχαίαν.

λς'. Εἶπέ τις τῶν Πατέρων περὶ αὐτοῦ, ὅτι Τίς ἐστὶν ὁ Ἰωάννης, ὅτι διὰ τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ, ἐκρέμασεν ὅλην τὴν Σκῆτιν ἐν τῷ μικρῷ αὐτοῦ δακτύλῳ;

λζ'. Ἐρώτησέ τις τῶν Πατέρων τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην τὸν κολοβόν, τί ἐστὶ μοναχός; Ὁ δὲ εἶπε· Κόπος. Ὅτι ὁ μοναχός εἰς πᾶν ἔργον κοπιᾷ. Οὕτως ὁ μοναχός.

λγ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ κολοβός, ὅτι γέρων τις πνευματικός, ἀπέκλεισεν ἑαυτὸν, καὶ ἦν ἐπίσημος ἐν τῇ πόλει, καὶ δόξαν πολλὴν ἔχων. Ἐδηλώθη δὲ τούτῳ, ὅτι Μέλλει τις τῶν ἁγίων ἀναλύειν, δεῦρο, ἄσπασαι αὐτὸν πρὶν κοιμηθῇ. Καὶ ἐνεθυμήθη ἐν ἑαυτῷ, ὅτι Ἐὰν ἐξέλθω ἡμέρας, ἐπιτρέχουσιν οἱ ἄνθρωποι, καὶ πολλή μοι δόξα γίνεται, καὶ οὐκ ἀναπαύομαι εἰς ταῦτα. Ἀπέρχομαι οὖν ὀψὲ τῇ σκοτίᾳ,

<sup>35</sup> Al. ἔλαβες. <sup>36</sup> Al. ἀρχῆς. <sup>37</sup> Al. στεναγμῶν. <sup>38</sup> Al. ἐν. <sup>39</sup> Al. adl. τοῦ. <sup>40</sup> Al. ἡμέραν.



καὶ λανθάνω πάντας. Ὅψε οὖν ἐξελθὼν ἐκ τοῦ κελλίου ὡς θέλων λαθεῖν· καὶ ἰδοὺ ἐκ τοῦ Θεοῦ καταπέμπονται δύο ἄγγελοι μετὰ λαμπάδων, παραφαίνοντες αὐτῷ· καὶ λοιπὸν πᾶσα ἡ πόλις κατέδραμε βλέπουσα τὴν δόξαν. Καὶ ὅσον ἔδοξε φεύγειν τὴν δόξαν, πλεον ἔδοξάσθη. Ἐν τούτοις πληροῦται τὸ γεγραμμένον· *Ἡδὲ ὁ ταπεινὼν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.*

λθ'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ κολοβός· Οὐ δυνατὸν οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον ἄνωθεν ἐπὶ τὸ κάτω, ἀλλ' ἐκ τοῦ θεμελίου ἐπὶ τὸ ἄνω. Λέγουσιν αὐτῷ· Τίς ἐστὶν ὁ λόγος οὗτος; Λέγει αὐτοῖς· Ὁ θεμέλιος, ὁ πλησίον ἐστίν, ἵνα αὐτὸν κερδάνῃς· καὶ ὀφείλει πρῶτον <sup>12</sup>. Εἰς αὐτὸν γὰρ κρέμανται πᾶσαι αἱ ἐντολαὶ τοῦ Χριστοῦ.

μ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου, ὅτι τινὸς νεωτέρας ἐτελεύτησαν οἱ γονεῖς, καὶ ὑπελείφθη ὀρφανή· ὄνομα δὲ αὐτῇ, Παησία. Ἐλογίσατο οὖν ποιῆσαι τὸν οἶκον αὐτῆς ξενοδοχεῖον, εἰς λόγον τῶν Πατέρων τῆς Σκήτεως. Ἐμεινεν οὖν οὕτως ξενοδοχοῦσα ἐπὶ χρόνον ἱκανόν, καὶ θεραπεύουσα τοὺς Πατέρας. Μετὰ δὲ χρόνον, ὡς ἀνηλώθη τὰ πράγματα, ἀρχὴν ἐποίησεν ὑστερεῖσθαι. Ἐκολλήθησαν οὖν αὐτῇ διάστροφοι ἄνθρωποι, καὶ μετέστησαν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀγαθοῦ· καὶ λοιπὸν ἤρξατο διάγειν κακῶς, ὥστε φθᾶσαι αὐτὴν εἰς τὸ πορνεῦν. Ἦκουσαν δὲ οἱ Πατέρες, καὶ πάνυ ἐλυπήθησαν, καὶ προσκαλεσάμενοι τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην τὸν κολοβόν, λέγουσιν αὐτῷ ὅτι, Ἦκούσαμεν περὶ τῆς ἀδελφῆς ἐκείνης, ὅτι διάγει κακῶς καὶ αὐτὴ ὅτε ἠδύνατο, τὴν ἀγάπην αὐτῆς εἰς ἡμᾶς ἐνεδείξατο· καὶ νῦν ἡμεῖς ἐπιδειξώμεθα εἰς αὐτὴν τὴν ἀγάπην, καὶ βοηθήσωμεν αὐτῇ. Σκύληται οὖν πρὸς αὐτὴν· καὶ κατὰ τὴν σοφίαν ἣν ἔδωκέ σοι ὁ Θεός, οἰκονόμησον τὰ κατ' αὐτήν. Ἦλθεν οὖν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης πρὸς αὐτήν, καὶ λέγει τῇ γραῖδι τῇ θυρωρῷ· Μήνυσόν με πρὸς τὴν κυρίαν σου. Ἡ δὲ ἀπεπέμφατο αὐτὸν λέγουσα· Ὑμεῖς ἐξ ἀρχῆς κατεφάγετε τὰ αὐτῆς, καὶ ἤδε <sup>13</sup> πτωχή ἐστι. Λέγει αὐτῇ ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης· Εἰπέ αὐτῇ. Πάνυ γὰρ ἔχω αὐτὴν ὠφελῆσαι. Οἱ δὲ παῖδες αὐτῆς ὑπομειδιῶντες λέγουσιν αὐτῷ· Τί γὰρ ἔχεις δοῦναι αὐτῇ, ὅτι θέλεις αὐτῇ συντυχεῖν; Ὁ δὲ ἀπεκρίθη λέγων· Πόθεν γὰρ οἴδατε τί μέλλω αὐτῇ παρασχεῖν; Ἀνελθοῦσα οὖν ἡ γραῦς, εἶπεν αὐτῇ περὶ αὐτοῦ. Καὶ λέγει αὐτῇ ἡ νεωτέρα· Οὗτοι οἱ μοναχοὶ ἀεὶ διακινουσι παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ εὐρίσκουσι μαργαρίτας. Κοσμήσασα οὖν ἑαυτὴν λέγει, Θέλησον ἀνενέγκαι πρὸς μέ. Ὡς οὖν ἀνῆλθε, προλαβοῦσα ἐκαθέσθη εἰς τὴν κλίνην. Ἐλθὼν δὲ ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης, ἐκαθέσθη ἐγγὺς αὐτῆς. Προσχὼν δὲ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς, λέγει αὐτῇ· Τί κατέγνως τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι εἰς τοῦτο ἦλθες; Ἀκούσασα δὲ, ἀπεπάγη ὅλη. Καὶ κλίνας κάτω τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης, ἤρξατο κλαίειν σφοδρῶς. Λέγει αὐτῷ αὐτὴ· Ἀββᾶ, τί κλαίεις; Ὡς δὲ ἀνένευσε, πάλιν ἐκλινεν ἑαυτὸν κλαίων, καὶ λέγει αὐτῇ· Βλέπω ὅτι ὁ Σατανᾶς παίζει εἰς τὴν ὄψιν σου, καὶ οὐ μὴ κλαύσω; Ἀκούσασα δὲ λέγει αὐτῷ· Ἐνι μετάνοια, ἀββᾶ; λέγει αὐτῇ· Ναί. Λέγει αὐτῷ· Λάβε

**A** Vespere igitur egressus est e cella, ut qui latere vellet; atque ecce angeli duo cum lampadibus mittuntur a Deo, lumen ei præbituri; tum deinde tota civitas concurrit, ut videret gloriam. Et quanto gloriam voluit effugere, tanto magis est consecutus. In his adimpletur quod scriptum est: *Omnis qui se humiliat, exaltabitur* <sup>11</sup>.

39. Dixit abbas Joannes Curtus: Non potest ædificari domus a sursum ad inferius, sed a fundamento ad culmen. Rogant eum: Quid sibi vult iste sermo? Respondit: Fundamentum, proximus est, uti eum luceris: atque hinc incipiendum. Ab ea enim re pendent cuncta Christi præcepta.

40. Memorabant de abbate Joanne hunc in modum: Cujusdam adolescentulæ parentes e vivis excesserunt; relictæque est pupilla; nomen ei Paesia. Hæc constituit e domo sua facere xenodochium, ad usum Patrum Sceteos. Sic itaque diu permansit, hospitio suscipiens et fovens Patres. Postea consumptis facultatibus, cœpit egere. Adjuncti ergo ei sunt perversi homines, qui eam a bono proposito averterunt: indeque cœpit prave agere, adeo ut ad fornicandum perveniret. Quo audito, Patres summa affecti sunt tristitia. Et advocantes abbatem Joannem Curtum, dicunt ei: De sorore illa accepimus, male eam vivere; illa vero cum potuit, charitatem suam erga nos exercuit; nunc vicissim nos erga illam ostendamus charitatem, succurrendo ei. Itaque id laboris suscipe, ut ad illam accedas: et juxta sapientiam quam tibi dedit Deus, de re dispone. Venit abbas Joannes ad ipsam, dicitque aniculæ janitrici: Indica dominæ tuæ me hic esse. Illa remisit eum, dicens: Vos ab initio bona illius consumpsistis, jam inops est. Ait abbas Joannes: Significa ei. Magnum enim ipsi apporto emolumentum. Tum famuli ejus subridentes interrogant: Quid enim ipsi daturus es, quod vis cum ea colloqui? Respondit: Unde scitis quid præbiturus sim? Ascendens igitur anus, nuntiavit dominæ de Joanne. Dicit illi puella: Hi monachi ad mare Rubrum continuo incedunt, ac inveniunt margaritas. Inde cum seipsam exornasset: Fac, inquit, hominem ad me adducas. Utque ascendit, præveniens illa sedit super lectum. Et accedens abbas Joannes juxta illam assedit; intendensque in vultum ejus, ita locutus est: Quid in Jesu reprehendendum invenisti, ut ad hunc procederes statum? Quo audito, tota concrevit. Abbas vero Joannes inclinato capite, cœpit vehementer flere. Tum ei illa: Abba, quare fles? Ille suspexit, iterumque inclinavit se, plorans, ac dixit: Video Satanam ludentem in vultu tuo, et non desleam? Audiens illa, Estne, inquit, abba, pœnitentiæ locus? Respondit: Etiam. Illa ad eum: Duc me quocunque libuerit. Abbas: Eamus. Et surrexit ut sequeretur eum. Porro advertit Joannes quod nihil de domo sua mandasset aut fuisset

<sup>11</sup> Luc. xiv, 11. <sup>12</sup> Al. ὠφελεῖ πρῶτος. <sup>13</sup> Al. ἔδε.



locuta. et admiratus est. Ut ergo pervenerunt ad solitudinem, advesperavit. Fecit ei ex arena cervical parvum; crucisque signo super illam facto, ait: Illic dormi. Cumque sibi pariter ad modicum intervallum fecisset, atque absolvisset preces suas, recubuit. Circa mediam vero noctem expergefactus, videt lucidam viam quæ a cælo ad ipsam usque prostabat: intuitus quoque est angelos Dei animam puellæ sustollentes. Surgens ergo et profectus, pulsavit eam pede. Ubi vero mortuam agnovit, procubuit in faciem, orans Deum. Tunc audivit, quod una hora poenitentiae ejus prælata fuerit poenitentiae multorum diu quidem perseverantium in poenitentia, sed non tantum ardorem ostendentium.

ὦρα τῆς μετανοίας αὐτῆς, προσεδέχθη ὑπὲρ μετάνοιαν τῆς τοιαύτης μετανοίας.

*De abbate Joanne cænobita.*

(15) Frater erat cænobii incola, in virtutibus monasticis plurimum exercitatus. De quo cum accepissent fratres Sceteos, venerunt ad videndum eum. Et ingressi sunt in locum in quo operabatur. Ille salutatis iis, conversus coepit operari. Tum fratres intuiti quid fecisset, dixerunt ei: Joannes, quis te habitu donavit? aut quis te fecit monachum? nec te docuit accipere a fratribus melotarium, ac eis dicere: Precamini, vel, Sedete. Ait illis: Joannes peccator ad hæc non operam dat.

*De abbate Isidoro.*

1. (16) Dictum fuit de abbate Isidoro Sceteos presbytero, quod si quis habens fratrem languidum aut negligentem, pusillique animi, aut protervum, vellet eum ejicere, aiebat: Adduc mihi illum huc. Acceptumque, per patientiam perducebat ad salutem.

2. Frater interrogavit eum: Quare dæmones tam vehementi te timore prosequuntur? Ait illi senex: Quia ex quo factus sum monachus, in eo me exerceo, ut non sinam iracundiam usque ad fauces meas pervenire.

3. (17) Aiebat etiam, a quadraginta annis sentire quidem se cogitationis peccatum, nunquam tamen consensisse aut cupiditati, aut iræ.

4. (18) Iterum dixit: Ego quando juvenis sedebam in cella mea, mensuram precum non habebam; nox et dies mihi erant precandi tempus.

5. Retulit abbas Poemen de abbate Isidoro, quod per noctem fasciculum palmarum plecteret: quodque rogaverunt eum fratres, dicentes: Te parum-

με ὅπου θέλεις. Λέγει αὐτῇ· Ἄγωμεν. Καὶ ἀνέστη ἀκολουθῆσαι αὐτῷ. Προσέσχε δὲ ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης ὅτι οὐδὲν διατάξατο ἢ ἐλάλησε περὶ τοῦ οἴκου αὐτῆς, καὶ ἐθαύμασεν. Ὡς οὖν ἔφθασαν εἰς τὴν ἔρημον, βράδιον ἐγένετο. Καὶ ποιήσας ἐκ τῆς ἄμμου μικρὸν προσκέφαλα (14) αὐτῆς, καὶ σφραγισάμενος, λέγει αὐτῇ· Καθεύδησον ἐν ταῦθα. Ποιήσας δὲ καὶ ἑαυτῷ ἀπὸ μικροῦ διαστήματος, καὶ πληρώσας τὰς εὐχὰς αὐτοῦ, ἀνεκλίθη. Περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον διϋπνισθεὶς, βλέπει ὁδὸν τινα φωτεινὴν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἕως αὐτῆς ἐστηρικμένην· καὶ εἶδε τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναφέροντας τὴν ψυχὴν αὐτῆς. Ἀναστὰς οὖν καὶ ἀπελθὼν, ἐνυξεν αὐτὴν τῷ ποδί. Ὡς δὲ εἶδεν ὅτι ἀπέθανεν, ἔρριψεν ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον δεόμενος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἤκουσεν, ὅτι ἡ μία πολλῶν χρονιζόντων, καὶ μὴ ἐνδεικνυμένων τὸ θερμὸν

*B Περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου τοῦ ἐν κοινοβίῳ.*

Ἀδελφὸς ἦν οἰκῶν ἐν κοινοβίῳ, καὶ πάνυ κρατῶν ἄσκησιν. Ἀκούσαντες δὲ ἀδελφοὶ εἰς Σκήτιν περὶ αὐτοῦ, ἤλθον ἰδεῖν αὐτόν. Καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν τόπον ὅπου αὐτὸς εἰργάζετο. Καὶ ἀσπασάμενος αὐτούς, ἐπιστραφεὶς ἤρξατο ἐργάζεσθαι. Ἰδόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ ὃ ἐποίησε, λέγουσιν αὐτῷ· Ἰωάννη, τίς ἐβαλέ σοι τὸ σχῆμα; ἢ τίς ἐποίησέ σε μοναχόν; καὶ οὐκ ἐδίδαξέ σε λαβεῖν ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν τὸ μηλωτᾶριον, καὶ λέγειν αὐτοῖς· Εὐξασθε, ἢ Καθίστατε. Λέγει αὐτοῖς· Ἰωάννης ἁμαρτωλὸς οὐ σχολάζει εἰς ταῦτα.

*Περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰσιδώρου.*

α'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰσιδώρου τοῦ πρεσβυτέρου τῆς Σκήτεως, ὅτι εἴ τις εἶχεν ἀδελφὸν ἀσθενῆ<sup>44</sup>, ἢ ὀλίγωρον, ἢ ὀδυστήν, καὶ ἤθελε βαλεῖν αὐτόν ἔξω, ἔλεγε· Φέρε<sup>45</sup> μοι αὐτόν ὧδε. Καὶ ἐλάμβανεν αὐτόν, καὶ διὰ τῆς μακροθυμίας αὐτοῦ ἔσωσεν αὐτόν<sup>46</sup>.

β'. Ἀδελφὸς ἔρωτησεν αὐτόν, λέγων· Διατί οἱ δαίμονες οὕτως σε φοβοῦνται σφόδρα; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ὅτι ἀφ' ἧς ἐγενόμην μοναχὸς, ἀσχω, μὴ συγχωρῶν τὴν ὀργὴν προαναθῆναι τῷ λάρυγγί μου.

γ'. Ἐλεγε πάλιν, τεσσαρακοστὸν ἔτος ἔχειν, ἀφ' οὗ αἰσθάνεται τῆς κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίας, μηδέποτε δὲ συγκαταθέσθαι, μήτε ἐπιθυμίας, μήτε θυμοῦ.

δ'. Εἶπε πάλιν· Ἐγὼ ὅτε ἦμην νεώτερος, καὶ ἐκαθήμην εἰς τὸ καλλίον μου, μέτρον συνάξεως οὐκ εἶχον· ἡ νύξ μοι καὶ ἡμέρα, σύναξις ἦν.

ε'. Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ποιρῆν περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰσιδώρου, ὅτι ἐπλεκε δέμα θαλλίων κατὰ νύκτα· καὶ παρεκάλουν αὐτόν οἱ ἀδελφοὶ, λέγοντες· Ἀνάπαυσον

<sup>44</sup> Al. ἀντίλογον καί. <sup>45</sup> Al. φέρετέ. <sup>46</sup> Al. τὸν ἀδελφόν.

(14) *Προσκέφαλα, cervical.* Simili modo capitale vocatur in Consuetudinibus Cluniacensibus, et alibi passim. Fragmentum de concilio Aquisgranensi, apud Joannem Mabillonium, pietate juxta et doctrina insignem monachum, *Analectorum veterum* tom. I: *In illo tempore monachis Gallicanis est indultum, ut femoralibus, laneis camisiis, pelliciis, botis, caperanibus de pelliis, amucis, coopertoriis, auricularibus, et pro*

*infirmis, culcitris uti possent.* Ubi auricolatia, sunt per metathesim auricolaria, hoc est auricularia, *Gallice des oreillers.*

(15) *Append.* p. 1004, n. 44.

(16) *Vit. Patr.* xvi, 5.

(17) *Vit. Patr.* iv, 25.

(18) *Vit. Patr.* xi, 17.



σεαυτὸν ὀλίγον, ὅτι λοιπὸν ἐγήρασας. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι Ἐὰν καύσωσιν Ἰσίδωρον, καὶ τὴν σποδὸν αὐτοῦ ἀνέμῳ σκορπίσωσιν, οὐδὲ μία μοι χάρις ἀκμήν, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὧδε ἦλθε δι' ἡμᾶς.

ς'. Ὁ αὐτὸς εἶπε περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰσιδώρου, ὅτι ἔλεγον αὐτῷ οἱ λογισμοί· Μέγας εἰ ἄνθρωπος. Καὶ ἔλεγε πρὸς αὐτούς· Μὴ εἶμι κατὰ τὸν ἀββᾶν Ἀντώνιον; ἢ ἐγενόμην ὅλως κατὰ τὸν ἀββᾶν Παμβῶ, ἢ ὡς οἱ λοιποὶ Πατέρες οἱ τῷ Θεῷ εὐαρεστήσαντες! Ὅτε ταῦτα παρεισήνεγκεν, ἀνεπαύετο. Ὅτε δὲ ἡ ἔχθρα ἐποίει αὐτὸν ὀλιγοψυχῆσαι, ὡς ὅτι μετὰ ταῦτα πάντα εἰς τὴν κόλασιν<sup>47</sup>, ἔλεγεν αὐτὸς πρὸς αὐτούς ὅτι, Κἂν εἰς κόλασιν ἐμβληθῶ, ὑμᾶς ὑποκάτω εὐρίσκω.

ζ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἰσίδωρος ὅτι, Ἀπῆλθὸν ποτε ἐν τῇ ἀγορᾷ πωλῆσαι σκεύη μικρά· καὶ ἰδὼν τὴν ὀργὴν ἐγγίζουσάν μοι, ἔασας τὰ σκεύη ἔφυγον.

η'. Ἀπῆλθέ ποτε ὁ ἀββᾶς Ἰσίδωρος πρὸς τὸν ἀββᾶν Θεόφιλον τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἀλεξανδρείας· καὶ ὡς ὑπέστρεψεν εἰς Σκῆτιν, τῇ πρώτῃσαν αὐτὸν οἱ ἀδελφοί· Πῶς ἡ πόλις; Ὁ δὲ εἶπε· Φύσει, ἀδελφοί, ἐγὼ πρόσωπον ἀνθρώπου οὐκ εἶδον, εἰ μὴ μόνον τοῦ ἀρχιεπισκόπου. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐταράχθησαν, λέγοντες· Ἄρα ἐχάωθησαν, ἀββᾶ; Ὁ δὲ εἶπεν· Οὐχ οὕτως· ἀλλ' οὐκ ἐνίκησέ με ὁ λογισμὸς τοῦ ἰδεῖν τινα. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν, καὶ ἐστηρίχθησαν ἵνα φυλάττωσιν ἀπὸ μετεωρισμοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν.

θ'. Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Ἰσίδωρος εἶπεν· Ἡ σύνεσις τῶν ἁγίων αὕτη ἐστὶ, τὸ ἐπιγινῶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Πάντων γὰρ περιγίνεται ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας, ὅτι εἰκὼν καὶ ὁμοίωμα τοῦ Θεοῦ ἐστὶ. Πάντων δὲ πνεύματων δεινόν<sup>48</sup> ἐστὶ τὸ ἀκολουθεῖν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, τουτέστι τῷ ἰδίῳ λογισμῷ<sup>49</sup>, καὶ μὴ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ· καὶ ὕστερον γίνεταί αὐτῷ εἰς πένθος, ὅτι οὐκ ἔγνω τὸ μυστήριον, οὐδὲ εὗρε τὴν ὁδὸν τῶν ἁγίων ἐργάζεσθαι ἐν αὐτῇ. Νῦν οὖν καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ, ὅτι σωτηρία ἐν καιρῷ θλίψεως· ὅτι γέγραπται· Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου.*

α'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης, ὅτι βίος ἄνευ λόγου [μᾶλλον] ὠφελεῖν πέφυκεν, ἢ λόγος ἄνευ βίου. Ὁ μὲν γὰρ, καὶ σιγῶν ὠφελεῖ· ὁ δὲ καὶ βοῶν ἐνοχλεῖ. Εἰ δὲ καὶ λόγος καὶ βίος συνδράμοι<sup>51</sup>, ἐν φιλοσοφίᾳ ἀπάσης ἀποτελοῦσιν ἄγαλμα.

β'. Ὁ αὐτὸς ἔλεγε· Τὰς ἀρετὰς τίμα· μὴ τὰς εὐτημερίας θεράπευε· αἱ μὲν γὰρ ἀθάνατόν εἰσι χρήμα· αἱ δὲ ῥαδίως σβέννυνται.

γ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ὀρέγον-

<sup>47</sup> Al. add. ἔχεις βληθῆναι. <sup>48</sup> Al. δεινότερον. <sup>49</sup> μοιεν.

(19) Vit. Patr. iii, 101.

(20) Vit. Patr. xxxvii, 1.

(21) Isid. lib. ii, epist. 273.

A per quieti da, quia jam senex es. Tum ait eis : Licet combusserint Isidorum, ejusque cineres in ventum disperserint, nulla mihi etiamnum gratia et indulgentia ; quoniam Filius Dei huc venit propter nos.

6. (19) Idem narravit de abbate Isidoro, quod subirent eum ejusmodi cogitationes : Magnus homo es. Ipse vero ad eas reponeret : Nunquid sum sicut abbas Antonius ? Utinam omnino essem velut abbas Pambo, aut tanquam reliqui Patres, qui Deo placuerunt ! Cum hæc protulisset, quietem consequabatur. Quando autem humani generis hostes dæmones efficere nitebantur ut pusillo esset animo, quasi post hæc omnia maneret illum pœna, ipse ad eos inquiebat : Quamvis mittar ad supplicium, B vos tamen subtilus inveniam.

7. (20) Retulit abbas Isidorus : Profectus sum aliquando in forum, ut vascula venderem ; cumque intuerer iracundiam mihi appropinquare, relictis vasis fugi.

8. Perrexit aliquando abbas Isidorus ad abbatem Theophilum archiepiscopum Alexandriæ : et postquam ad Scetim reversus est, percontati sunt eum fratres quomodo haberet civitas. Respondit : Utique, fratres, ego hominis faciem non vidi, præterquam archiepiscopi. Illi audientes, turbati sunt, ac dixerunt : An ad chaos et nihilum redacti sunt, abba ? Is, Non ita, inquit ; sed me non devieit cogitatio, ut aspicerem quemquam. Quo illi audito, in admirationem devenerunt, et confirmati sunt ut ab evagatione custodirent oculos suos.

9. Idem abbas Isidorus proauntiavit : Sanctorum prudentia hæc est, agnoscere voluntatem Dei. Cuncta enim superat homo in veritatis obedientia, quia Dei imago ac similitudo est. Inter omnes autem spiritus gravissimus est, sequi cor suum, hoc est propriam cogitationem, non vero legem Dei ; et postea in luctum ei evadit, quoniam non cognovit mysterium, neque invenit viam sanctorum, ut in ea operaretur. Nunc ergo tempus est operari Domino, quandoquidem salus in tempore afflictionis. Scriptum quippe est : In patientia vestra possidebitis animas vestras<sup>50</sup>.

*De abbate Isidoro Pelusiota.*

1. (21) Dixit abbas Isidorus Pelusiota : Vita sine sermone magis prodest, quam sermo sine vita. Qui enim recte vivit, et tacens juvat : qui vero loquitur tantum, etiam turbat. Quod si sermo vitæque concurrerint, absolvunt totius philosophiæ simulacrum.

2. (22) Idem monuit : Virtutes in pretio habe, ac ne colas mundi prospera. Illæ enim res immortales sunt, hæc vero facile extinguuntur.

3. (23) Adhuc dixit : Inter homines multi quidem

<sup>50</sup> Al. θελήματι. <sup>50</sup> Luc. xxi, 19. <sup>51</sup> Al. συνδρά-

(22) Lib. ii, epist. 116.

(23) Lib. ii, epist. 98.



virtutem appetunt, sed in via quæ ad eam ducit incedere cunctantur : alii vero neque censent virtutem esse. Oportet igitur illis quidem persuadere ut segnitiam deponant ; hos vero docere, virtutem revera virtutem esse.

4. (24) Hoc etiam dictum illius exstitit : Vitium, et homines a Deo sejunxit et inter se disjunxit. Hoc igitur concito cursu oportet fugere, nec non consecrari virtutem, quæ ad Deum ducit, nosque invicem conjungit. Virtutis autem et philosophiæ modus ac definitio est : Cum prudentia simplicitas.

5. (25) Dixit iterum : Quandoquidem ingens est humilitatis fastigium, et arrogantiae præcipitium, consilium vobis do, ut illud amplectamini, in hoc vero ne decidatis.

6. (26) Hanc quoque protulit sententiam : Gravis et cuncta audens habendi amor, satietatis nescius, animam quam occupaverit, ad extremum malorum impellit. Ergo eum maxime in principiis pellamus. Cum enim obtinuerit, erit inexpugnabilis.

*De abbate Isaaco presbytero Celliorum.*

1. (27) Venerunt aliquando, ut abbatem Isaacum presbyterum facerent. Ille audiens fugit in Ægyptum ; abiitque ad agrum, ac inter fenum latuit. Itaque Patres post eum subsecuti sunt : et ad eundem agrum pervenientes, constiterunt, quo paulum ibi se reficerent : erat enim nox. Asinum quoque solverunt ad pastum. Qui abiens, stetit ante senum. Quocirca mane quærentes asinum, invenerunt una abbatem Isaacum : atque rem demirati sunt. Cum autem vellent eum ligare, non permisit, dicens : Non amplius fugio. Dei enim voluntas est ; et quocumque fugero, ad hoc veniam.

2. Memoravit abbas Isaac : Quando eram juvenis, manebam cum abbate Cronio ; nec unquam dixit mihi quidpiam operis facere, quamvis senex esset ac tremulus : verum sponte surgebat præbebatque cum mihi tum simili modo cæteris baucale. Item cum abbate Theodoro Phermensi resedi ; nec ipse mihi dixit quidquam agere ; sed et ipsemet mensam ponebat, aiebatque : Frater, si placet, manducatum veni. Ego vero ad eum aiebam : Abba, ad te accessi, ut caperem utilitatem ; quare non mihi præcipis aliquid facere ? At senex omnino tacebat. Abii ergo, et nuntiavi senibus. Qui venientes ad eum ita locuti sunt : Abba, ad sanctitatem tuam venit frater, ut proficeret ; cur non ais illi ut aliquid faciat ? Respondit senex : Num cœnobiarcha sum, quo ei præcipiam ? Ego sane, nihil proloquor ; sed si voluerit, quod cernit me facientem, faciet etiam ipse. Ab eo igitur tempore, præveniebam et agebam, si quid senex esset acturus. Is autem quidquid operaretur, operabatur tacitus : atque hoc me docuit, cum silentio operari.

3. Abbas Isaac et abbas Abraham simul mane-

ται μὲν ἀρετῆς, τὴν δὲ ἐπ' αὐτὴν φέρουσαν ὁδὸν ὁκνοῦσιν ἰέναι· ἄλλοι δὲ οὐδὲ ἀρετὴν εἶναι ἡγοῦνται. Χρὴ οὖν τοὺς μὲν πείσαι, τὸν ὁκνον ἀποθέσθαι· τοὺς δὲ διδάξαι ὅτι ὄντως ἀρετὴ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ.

δ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ἡ κακία, καὶ Θεοῦ τοὺς ἀνθρώπους ἀπέστησε, καὶ ἀλλήλων διέστησε. Ταύτην οὖν προτροπὰν φεύγειν χρὴ, καὶ διώκειν τὴν ἀρετὴν, τὴν καὶ Θεῷ προσάγουσαν καὶ ἀλλήλοις συνάπτουσαν. Ἀρετῆς δὲ καὶ φιλοσοφίας ὅρος, τὸ μετὰ συνέσεως ἁπλαστον.

ε'. Ἐλεγε πάλιν· Ἐπειδὴ μέγα τῆς ταπεινοφροσύνης τὸ ὕψος, καὶ τῆς ἀλαζονείας τὸ πτώμα, συμβουλεύω ὑμῖν, ἐκείνο μὲν ἀσπάσασθαι, τοῦτω δὲ μὴ περιπεσεῖν.

ς'. Εἶπε πάλιν· Ὁ δεινὸς καὶ πάντολμος τῆς φιλοχρηματίας ἔρως, κόρον οὐκ εἰδὼς, ἐπὶ τὸ ἐσχατὸν τῶν κακῶν, τὴν ἀλοῦσαν ψυχὴν ἐλαύνει. Οὐκοῦν μάλιστα αὐτὸν ἐν προσιμίῳ ἐλάττωμεν. Κρατήσας γάρ, ἀχείρωτος ἐσται.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ πρεσβυτέρου τῶν Κελλίων.*

α'. Ἦλθόν ποτε τὸν ἀββᾶν Ἰσαὰκ πρεσβύτερον ποιῆσαι. Καὶ ἀκούσας, ἔφυγεν εἰς Αἴγυπτον· καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἀγρὸν, καὶ ἐκρύβη ἀνὰ μέσον τοῦ χορτοῦ. Κατεδίωξαν οὖν οἱ Πατέρες ὀπίσω αὐτοῦ· καὶ φθάσαντες εἰς αὐτὸν τὸν ἀγρὸν, κατέλυσαν ἀναπαῆναι μικρὸν ἐκεῖ· ἦν γὰρ νύξ. Καὶ τὸν ὄνον ἀπέλυσαν βόσκεισθαι. Ὁ δὲ ὄνος ἀπελθὼν, ἔστη κατὰ τοῦ γέροντος. Καὶ πρῶτ' ζητοῦντες τὸν ὄνον, εὔρον καὶ τὸν ἀββᾶν Ἰσαὰκ· καὶ ἐθαύμασαν. Θέλοντες δὲ αὐτὸν δῆσαι, οὐκ ἀφῆκε, λέγων· Οὐκ ἔτι φεύγω. Θέλημα γὰρ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ, καὶ ὅπου δ' ἂν φύγω, εἰς αὐτὸ ἔρχομαι.

β'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἰσαὰκ· Ὅτε ἦμην νεώτερος, ἐκαθήμην μετὰ τοῦ ἀββᾶ Κρονίου· καὶ οὐδέποτε εἶπέ μοι ποιῆσαι ἔργον, καί περ γέρων ὢν καὶ τρέμων· ἀλλὰ δι' ἑαυτοῦ ἡγείρετο καὶ παρῆχε τὸ βαυκάλιον ἐμοὶ καὶ πᾶσιν ὁμοίως. Καὶ μετὰ τοῦ ἀββᾶ Θεοδώρου τῆς Φέρμης ἐκάθισα, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἔλεγέ μοι ποιῆσαι τί ποτε· ἀλλὰ καὶ τὴν τράπεζαν δι' ἑαυτοῦ ἐτίθει, καὶ ἔλεγεν· Ἀδελφε, εἴαν θέλῃς, δεῦρο φάγε. Ἐγὼ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔλεγον· Ἀββᾶ, ἦλθον πρὸς σὲ ἵνα ὠφελθῶ· καὶ πῶς οὐ λέγεις μοι τί ποτε ποιῆσαι ; Ὁ δὲ γέρων πάντα ἐσιώπα. Καὶ ἀπῆλθον, καὶ ἀνήγγειλα τοῖς γέρουσι. Καὶ ἐλθόντες οἱ γέροντες πρὸς αὐτὸν, εἶπον αὐτῷ· Ἀββᾶ, ἦλθεν ὁ ἀδελφὸς πρὸς τὴν ἀγιωσύνην σου, ὠφελθῆναι, καὶ διατί οὐ λέγεις αὐτῷ ἵνα ποιῇ τί ποτε ; Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Μὴ γὰρ κοινοβιάρχης εἰμι, ἵνα διατάξω αὐτῷ ; Ἐγὼ τέως, οὐδὲν λέγω αὐτῷ· ἀλλ' εἴαν θέλῃ, ὃ βλέπει με ποιοῦντα, ποιῇ καὶ αὐτός. Ἀπὸ τότε οὖν, προελάμβανον καὶ ἐποίουν, εἴ τι ἐμελλεν ὁ γέρων ποιεῖν. Αὐτὸς δὲ εἴ τι ἐποίει, σιωπῶν ἐποίει· καὶ τοῦτό με ἐδίδαξε, τὸ ποιεῖν σιωπῶντα.

γ'. Ὁ ἀββᾶς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ ἀββᾶς Ἀβραάμ, ἦσαν

(24) Lib. II, epist. 131.

(25) Lib. III, epist. 69.

(26) Lib. III, epist. 24.

(27) Vit. Patr. XXXIII, 2.



ὁμοῦ οἰκοῦντες· καὶ εἰσελθὼν ὁ ἀββᾶς Ἀβραάμ, εὔρε A  
τὸν ἀββᾶν Ἰσαὰκ κλαίοντα· καὶ λέγει αὐτῷ· Τί  
κλαίεις; Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· Καὶ διατί μὴ κλαύσω-  
μεν; Ποῦ γὰρ ἔχομεν ἀπελθεῖν; ἐκοιμήθησαν οἱ Πα-  
τέρες ἡμῶν. Οὐκ ἔρχεται γὰρ ἡμῖν τὸ ἐργόχειρον εἰς τὰ  
ναῦλα τῶν πλοίων, ἀ παρείχομεν ἀπεργόχομενοι παρα-  
βαλεῖν τοῖς γέροισι. Νῦν οὖν ἀπωρφανίσθημεν. Διὰ  
τοῦτο κἀγὼ κλαίω.

δ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἰσαὰκ· Οἶδα ἀδελφὸν θερί-  
ζοντα ἐν ἀγρῷ, καὶ ἠθέλησε φαγεῖν στάχυν σίτου·  
καὶ εἶπε τῷ κυρίῳ τοῦ ἀγροῦ· Θέλεις φάγω ἓνα στά-  
χυν σίτου; Ὁ δὲ ἀκούσας, ἐθαύμασε, καὶ εἶπεν αὐ-  
τῷ· Σὺ εἶστιν ὁ ἀγρὸς, Πάτερ, κἀμὲ ἐρωτᾷς; Ἔως  
τούτου ἠκριβάζετο ὁ ἀδελφός.

ε'. Εἶπε πάλιν τοῖς ἀδελφοῖς· Μὴ φέρετε ὧδε παῖδια. B  
Τέσσαρες γὰρ ἐκκλησίαι εἰς Σκῆτιν ἐρημοὶ γεγονάσι  
διὰ τὰ παῖδια.

ς'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰσαὰκ, ὅτι τὴν σποδὸν  
τοῦ θυμιατηρίου τῆς προσφορᾶς, μετὰ τοῦ ἄρτου  
ῥοιεν αὐτοῦ.

ζ'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἰσαὰκ τοῖς ἀδελφοῖς, ὅτι Οἱ  
Πατέρες ἡμῶν, καὶ ὁ ἀββᾶς Παμβὼ, παλαιὰ πολὺ ῥ-  
ῥαφα ἐφόρουσαν καὶ σεβέννια<sup>82</sup>· νῦν δὲ πολύτιμα φο-  
ρεῖτε. Ὑπάγετε ἐνθεν, ἡρημώσατε τὰ ὧδε. Ὅτε δὲ  
ἐμεῖλεν<sup>83</sup> ὑπάγειν εἰς τὸ θέρος, ἔλεγεν αὐτοῖς· Οὐκ  
ἔτι παρέχω ὑμῖν ἐντολὰς· οὐ φυλάσσετε γάρ.

η'. Διηγῆσατό τις τῶν Πατέρων, ὅτι ἦλθέ ποτέ τις  
τῶν ἀδελφῶν φορῶν μικρὸν κουκουλίον<sup>84</sup> εἰς τὴν  
ἐκκλησίαν τῶν Κελλίων ἐπὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰσαὰκ· καὶ C  
ἐδίωξεν αὐτὸν ὁ γέρων (31), λέγων ὅτι, Τὰ ὧδε μο-  
ναχῶν ἐστι· σὺ δὲ κοσμικὸς ὢν, οὐ δύνασαι μέναι  
ὧδε.

θ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἰσαὰκ ὅτι, Οὐδέποτε εἰσῆνεγκα  
εἰς τὸ κελλίον μου λογισμὸν κατὰ ἀδελφοῦ θλίψαντός  
με. Κἀγὼ ἐσπούδασα μὴ ἀφεῖναι ἀδελφὸν εἰς τὸ κελ-  
λίον αὐτοῦ, ἔχοντα κατ' ἐμὸν λογισμόν.

ι'. Ἦσθένησε μεγάλην ἀσθενείαν ὁ ἀββᾶς Ἰσαὰκ,  
καὶ ἐχρόνισεν ἐν αὐτῇ· ἐποίησε δὲ αὐτῷ ὁ ἀδελφός  
μικράν ἀθήραν, καὶ ἔδωκε μυζάρια εἰς αὐτήν· καὶ  
οὐκ ἤθελεν ὁ γέρων γεύσασθαι. Καὶ παρεκάλει ὁ  
ἀδελφός λέγων· Λάβε μικρὸν, ἀββᾶ, διὰ τὴν ἀσθέ-  
νειαν. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Φύσει, ἀδελφέ,  
ἤθελον ποιῆσαι ἐν τῇ ἀσθενείᾳ ταύτῃ τριάκοντα D  
ἔτη.

ια'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰσαὰκ, ὅτι μέλλοντος  
αὐτοῦ τελευτᾶν, συνῆλθον πρὸς αὐτὸν οἱ γέροντες,  
καὶ ἔλεγον· Τί ποιήσομεν μετὰ σέ, Πάτερ; Ὁ δὲ εἶ-  
πεν· Ἰδετε πῶς ἐπορεύθη ἐνώπιον ὑμῶν· ἐὰν θέλη-  
τε καὶ ὑμεῖς ἀκολουθεῖν, καὶ φυλάξαι τὰς ἐντολὰς  
τοῦ Θεοῦ, πέμπει τὴν χάριν αὐτοῦ, καὶ φυλάσσει τὸν  
τόπον τοῦτον. Ἐὰν δὲ μὴ φυλάξῃτε, οὐ μὴ μένητε  
ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. Καὶ ἡμεῖς γὰρ ὅταν ἤμελλον

abant : et ingressus abbas Abraham invenit abba-  
tem Isaacum lacrymantem : dixitque ei : Cur la-  
crymaris? Tum senex : Quare, inquit, non lacry-  
mabimur? Quo enim abituri sumus? Obdormierunt  
Patres nostri. Nam non sufficiebat nobis opus ma-  
nuum, in navium naula, quæ tradebamus profici-  
scentes ad invisendos senes. Nunc igitur pupilli  
facti sumus. Ideoque ego lacrymor.

4. Dixit abbas Isaac : Novi fratrem, qui in agro  
metens, cum voluisset frumenti spicam comedere,  
ita compellavit agri dominum : Permittisne ut  
unam frumenti spicam manducem? Ille audiens mi-  
ratus est, dixitque ei : Tuus ager est, Pater, ac  
me interrogas? Eo usque frater erat exactus.

5. (28) Iterum dixit fratribus : Nolite huc pueros  
adducere. In Sceti enim quatuor ecclesiæ propter  
pueros ad solitudinem sunt redactæ.

6. Referebant de abbate Isaaco, quod cinerem  
thuribuli oblationis manducaret cum pane suo.

7. (29) Abbas Isaac fratribus dicebat : Patres  
nostri, et abbas Pambo gestabant veteres centones,  
ac vestes palmeas : nunc autem pretiosa indumenta  
gestatis. Abite hinc ; loca hæc reddidistis deserta.  
Cum vero ad messem profecturus esset, dixit eis :  
Non amplius vobis præcepta tradam ; neque enim  
custoditis.

8. (30) Narravit quidam e Patribus, quod ali-  
quando fratrum nonnullus gestans parvam cucul-  
lam, venerit ad ecclesiam Cellarum, sub abbate  
Isaaco ; et expulerit eum senex, dicens : Hæc loca  
monachorum sunt ; tu vero cum sæcularis sis, non  
potes hic manere.

9. Dixit abbas Isaac : Nunquam in meam cellam  
introduxi cogitationem contra fratrem qui me vexa-  
verat. Idemque ego enisus sum non relinquere fra-  
trem in cella sua, qui adversus me haberet cogi-  
tationem.

10. Ægrotavit periculoso morbo abbas Isaac,  
quo diu vexatus est : fecit autem ei puliculam  
frater, misitque in eam pruna : nec voluit senex  
degustare. Orabat autem frater, dicens : Sume pa-  
rumper, abba, propter morbum. Respondit senex :  
Certe, frater, cuperem in hoc morbo versari per  
D annos triginta.

11. Aiebant de abbate Isaaco, quod cum morti  
appropinquaret, senes circa eum congregati sunt,  
dixeruntque : Quid post te faciemus, Pater? Ille :  
Videte, inquit, quonam modo coram vobis inces-  
serim : si vos etiam volueritis sequi, et mandata  
Dei custodire, mittet gratiam suam, conservabit-  
que hunc locum. Quod si non custodieritis, non  
permanebitis in loco hoc. Nam nos quoque, quando

<sup>82</sup> Al. σεβέννια et σεβέννινα. <sup>83</sup> Lat. ἐμεῖλον. <sup>84</sup> Pelag. κουκούλιον.

(28) Vit. Patr. x, 32.

(29) Vit. Patr. vi, 9. Meursius in Σεβέννινον.

(30) Vit. Patr. vi, 8.

(31) Καὶ ἐδίωξεν αὐτὸν ὁ γέρων. Antiqua versio

in Vitis Patrum : et spectabat eum senex, pro ex-  
pellebat aut insectabatur. Postea inveni sectabat in  
mss. Succensionensi et Fossatensi.



mortū proximi erant Patres nostri, contristabamur; sed præcepta Domini, eorundemque Patrum monita servando, mansimus, quasi ipsi nobiscum essent. Pari modo vos agite, ac servabimini.

12. (32) Sermo abbatis Isaaci fuit: Abbas Pambo aiebat, ejusmodi pallium gestari debere a monacho, quod si extra cellam projecerit, per tres dies a nemine accipiat.

*De abbate Joseph in Panepho.*

1. (33) Perrexerunt quidam e Patribus ad abbatem Josephum in Panepho, ut illum interrogarent de susceptione fratrum apud eos diversantium, an oporteret condescendere ac liberius cum iis agere. Et antequam fuisset rogatus, dixit senex discipulo suo: Considera quod facturus sum hodie, et tolera. Posuit ergo senex duo embrimia, unum a dextris, alterum a sinistris, dixitque: Sedete. Tum ingressus in cellam suam, induit se vestibus quales sunt mendicorum; atque ingressus, per medium eorum transivit. Iterum postea ingressus, sumpsit vestimenta sua; rursusque exiens, sedit in medio eorum. At illi ob id quod fecerat senex obstupuerunt. Ait illis: Conspexistis quid fecerim? Responderunt: Conspeximus. Mutatusne sum per vile indumentum? Aiunt: Non. Tum eis: Si ergo idem ego sum in utraque veste; et sicut prima non mutavit me, ita nec secunda mihi nocuit: sic igitur debemus in susceptione fratrum peregrinorum nos gere, juxta sanctum Evangelium. Præcipit enim: *Date quæ sunt Cæsaris, Cæsari, et quæ sunt Dei, Deo*<sup>55</sup>. Itaque quando advenerint fratres, cum libertate ac fiducia suscipiamus eos. Quando autem soli sumus, luctu indigemus, ut nobiscum permaneat. Quibus illi auditis, demirati sunt, quod quæ corde gerebant aperuerit eis ante quam fuissent percontati: atque gloriam dederunt Deo.

2. (36) Dixit abbas Pœmen abbati Josepho: Edoce me quonam modo fiam monachus? Et ait: Si cupis requiem invenire in hoc et in illo sæculo, dicito in omni re: Quis ego sum? et ne quemquam judicaveris.

3. (37) Idem adhuc interrogavit abbatem Josephum, sic: Quid agam, quando affectus accesserint? Resistam illis, an permittam intrare? Senex respondit: Sine intrare, et cum illis decerta. Reversus ergo in Scetim, sedebat. Cum Thebæorum aliquis eo veniens, dixit fratribus: Sciscitatus sum abbatem Josephum hisce verbis: Si appropinqua-verit mihi affectus, dein obsistam, an sinam ut introeat? Mihi que respondit: Nullatenus permitte

<sup>55</sup> Al. inser. ποτέ. <sup>56</sup> Al. ἐμδρύμια. <sup>57</sup> Abest ab al. <sup>58</sup> Al. τί. <sup>59</sup> Al. ins. λέγει αὐτοῖς. <sup>60</sup> Al. καὶ οὐκ ἠλλάγην, καὶ οὐδέ. <sup>61</sup> Abest ab al. <sup>62</sup> Al. τῶν ἀδελφῶν ἀπάντησιν. <sup>63</sup> Matth. xxii, 21. <sup>64</sup> Al. ἰλαρότης. <sup>65</sup> Al. ἐγκάρδια.

(32) Inf. Pambo. Apophth. 6.

(33) Vit. Patr. xiii, 1.

(34) Καὶ ἐφόρεσεν ἱμάτια ἐπαιτικά. Ibidem, et vestivit se res vetustas. Legebatur ergo ἐπετικά.

(35) El οὖν αὐτὸς ἐγὼ εἰμι ἐν ἀμφοτέροις. Idem

ἀποθανεῖν οἱ Πατέρες ἡμῶν, ἐλυπούμεθα· ἀλλὰ τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου καὶ αὐτῶν τὰς παραγγελίας τηροῦντες, ἐστήκαμεν, ὡς αὐτῶν ὄντων μεθ' ἡμῶν. Οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιήσατε, καὶ σώζεσθε.

16'. Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ἰσαὰκ, ὅτι· Ἐλεγεν ὁ ἀδελφὸς Παμβῶ, ὅτι τοιοῦτον ὀφείλει ὁ μοναχὸς φορεῖν ἱμάτιον, ὥστε βάλλειν αὐτὸ ἔξω τοῦ καλλίου ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ μηδεὶς λάβῃ αὐτό.

*Περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωσήφ τοῦ εἰς Πανεφῶ.*

α'. Ἀνῆλθόν<sup>56</sup> τινες τῶν Πατέρων πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ἰωσήφ εἰς Πανεφῶ, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτὸν περὶ τῆς ἀπαντήσεως τῶν ἀδελφῶν τῶν ξενιζομένων πρὸς αὐτοὺς, εἰ χρὴ συγκαταβαίνειν καὶ παρῥησιάζεσθαι πρὸς αὐτούς. Καὶ πρὸ τοῦ ἐρωτηθῆναι αὐτὸν, εἶπεν ὁ γέρον τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· Κατανόησον ὃ μέλλω ποιεῖν σήμερον, καὶ ὑπόμεινον. Καὶ ἔβηκεν ὁ γέρον δύο ἐμβρίμια<sup>57</sup>, ἐν ἐκ δεξιῶν, καὶ ἐν ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ, καὶ εἶπε· Καθίστατε. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ, καὶ ἐφόρεσεν ἱμάτια ἐπαιτικά (34)· καὶ ἐξελθὼν ἐπέρασεν ἐν μέσῳ αὐτῶν. Καὶ πάλιν εἰσελθὼν, ἐφόρεσε τὰ ἴδια ἱμάτια· καὶ ἐξελθὼν πάλιν<sup>58</sup>, ἐκάθισεν ἐν μέσῳ αὐτῶν. Αὐτοὶ δὲ ἐξέστησαν ἐπὶ τῷ ἔργῳ τοῦ γέροντος. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Κατενόησατε ὃ<sup>59</sup> ἐποίησα; Λέγουσι· Ναί. <sup>60</sup>Μὴ ἠλλάγην ἀπὸ τοῦ ἀτίμου φορέματος; Λέγουσιν· Οὐ. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἰ οὖν αὐτὸς ἐγὼ εἰμι ἐν ἀμφοτέροις (35)· ὡς τὸ πρῶτον οὐκ ἠλλάξέ με, οὕτως οὐδὲ<sup>61</sup> τὸ δεύτερον ἐβλάψέ με· οὕτως οὖν<sup>62</sup> ὀφείλομεν ποιεῖν εἰς τὴν ὑποδοχὴν τῶν ξένων ἀδελφῶν<sup>63</sup>, κατὰ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον. Δότε γάρ, φησὶ, τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ<sup>64</sup>. Ὅτε οὖν ἐστὶ παρουσία ἀδελφῶν, μετὰ παρῥησίας<sup>65</sup> δεξώμεθα αὐτούς. Ὅτε δὲ καταμύνας ἐσμέν, χρεῖαν ἔχομεν τοῦ πένθους, ἵνα παραμείνῃ ἡμῖν. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν, ὅτι καὶ τὰ ἐν καρδίᾳ<sup>66</sup> αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς πρὶν ἐρωτήσωσιν αὐτόν· καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

β'. Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ποιμὴν τῷ ἀδελφῷ Ἰωσήφ· Εἰπέ μοι πῶς γένωμαι μοναχός; Καὶ εἶπεν· Εἰ θέλεις εὐρεῖν ἀνάπαυσιν καὶ ὧδε καὶ ἐκεῖ, ἐπὶ παντὶ πράγματι λέγε· Ἐγὼ τίς εἰμι; καὶ μὴ κρίνης τινά.

γ'. Ὁ αὐτὸς πάλιν ἠρώτησε τὸν ἀδελφὸν Ἰωσήφ, λέγων· Τί ποιήσω, ὅταν προσεγγίζῃ τὰ πάθη; Ἀντι-στῶ αὐτοῖς, ἢ ἀφήσω εἰσελθεῖν; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ἀφες αὐτὰ εἰσελθεῖν, καὶ πολέμησον μετ' αὐτῶν. Ἀνακάμψας οὖν ἐν Σκήτει, ἐκάθητο· καὶ ἐλθὼν τις τῶν Θηβαίων ἐν Σκήτει, ἔλεγε τοῖς ἀδελφοῖς, ὅτι Ἠρώτησα τὸν ἀδελφὸν Ἰωσήφ, λέγων· Ἐάν προσεγγίσῃ μοι πάθος, ἀντιστῶ αὐτῷ, ἢ ἀφήσω εἰσελθεῖν; Καὶ εἶπέ μοι· Μὴ ἀφήσῃς ὅλως εἰσελθεῖν τὰ πάθη,

Pelagius interpres: Sic ego ipse sum in utrisque. Scrib. Si.

(36) Vit. Patr. ix, 5.

(37) Vit. Patr. x, 29.



ἀλλ' εὐθέως ἐκκοψον αὐτά. Ἀκούσας δὲ ὁ ἀββᾶς Ποι-  
μὴν, ὅτι οὕτως εἶπε τῷ Θεβαίῳ ὁ ἀββᾶς Ἰωσήφ.  
ἀναστὰς ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν εἰς Πανεφῶν, καὶ λέγει  
αὐτῷ· Ἀββᾶ, ἐγὼ ἐπίστευσά σοι τοὺς λογισμοὺς μου·  
καὶ ἰδοὺ ἄλλως εἶπας ἐμοί, καὶ ἄλλως τῷ Θεβαίῳ.  
Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οὐκ οἶδας ὅτι ἀγαπῶ σε; Καὶ  
εἶπε· Ναί. Οὐ σὺ ἔλεγές μοι· Ὡς ἑαυτῷ εἶπέ μοι;  
Καὶ εἶπεν· Οὕτως ἔχει. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἐάν  
γὰρ εἰσέλθῃ τὰ πάθη, καὶ δῶς καὶ λάβῃς μετ' αὐτῶν,  
δοκιμώτερόν σε καθιστῶσιν. Ἐγὼ δὲ ὡς ἑμαυτῷ ἐλά-  
λησά σοι. Εἰσὶ δὲ ἄλλοι, οἷς οὐδὲ προσεγγίσει τὰ πά-  
θη συμφέρει· ἀλλ' εὐθέως ἐκκόψαι αὐτὰ χρεῖαν  
ἔχουσιν.

δ'. Ἀδελφός τις ἠρώτησε ἀββᾶν Ἰωσήφ, λέγων·  
Τί ποιήσω, ὅτι οὔτε κακοπαθῆσαι δύναμαι, οὐδὲ ἐργά-  
σασθαι καὶ δοῦναι ἀγάπην; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Εἰ  
οὐ δύνασαι τούτων οὐδὲ ἐν ποιῆσαι, κἂν τήρησον τὴν  
συνείδησίν σου ἀπὸ τοῦ πλησίον σου ἀπὸ παντός κα-  
κοῦ· καὶ σώζῃ<sup>66</sup>.

ε'. Ἐλεγέ τις τῶν ἀδελφῶν, ὅτι Παρέβαλόν ποτε  
εἰς Ἡρακλέος τὴν κάτω πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἰωσήφ· καὶ  
εἶχεν ἐν τῷ μοναστηρίῳ συκάμινον ὠραῖον πάνυ. Καὶ  
λέγει μοι ἀπὸ πρωῒ· Ὑπαγε, φάγε· ἦν δὲ παρα-  
σκευῇ, καὶ οὐκ ἀπῆλθον διὰ τὴν νηστείαν. Καὶ παρα-  
κάλεσας αὐτὸν εἶπον· Διὰ τὸν Θεόν, εἶπέ μοι τὸν λο-  
γισμὸν τοῦτον· ἰδοὺ σὺ ἔλεγές μοι· Ὑπαγε, φάγε·  
ἐγὼ δὲ διὰ τὴν νηστείαν οὐκ ἀπῆλθον, καὶ ἤμην αἰ-  
σχυνόμενος τὴν σὴν ἐντολὴν λογιζόμενος, Ποίω λο-  
γισμῷ ἔλεγές μοι ὁ γέρων; Τί οὖν εἶχον ποιῆσαι; ὅτι  
ἔλεγές μοι, Ὑπαγε. Ὁ δὲ εἶπεν· Οἱ Πατέρες ἐξ ἀρχῆς  
οὐ λαλοῦσι τοῖς ἀδελφοῖς τὸ ὀρθόν, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ  
στρεβλά· καὶ ἐάν ἰδῶσιν ὅτι ποιοῦσι τὰ στρεβλά, οὐκ  
ἔτι λαλοῦσιν αὐτοῖς τὰ στρεβλά, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν·  
εἰδότες, ὅτι εἰς πάντα ὑπήκοοι εἰσιν.

ς'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἰωσήφ τῷ ἀββᾷ Λῶτ· Οὐ δύνα-  
σαι γενέσθαι μοναχός, ἐάν μὴ γένη ὡς πῦρ φλογιζό-  
μενος ὅλος.

ζ'. Παρέβαλεν ὁ ἀββᾶς Λῶτ τῷ ἀββᾷ Ἰωσήφ, καὶ  
λέγει αὐτῷ· Ἀββᾶ, κατὰ δύναμίν μου ποιῶ τὴν μι-  
κράν μου σύναξιν, καὶ τὴν μικράν νηστείαν μου, καὶ  
τὴν εὐχήν, καὶ τὴν μελέτην, καὶ τὴν ἡσυχίαν, καὶ τὸ  
κατὰ δύναμίν μου καθαρεύω<sup>67</sup> τοῖς λογισμοῖς. Τί οὖν  
ἔχω ποιῆσαι λοιπόν; Ἀναστὰς οὖν ὁ γέρων, ἤπλωσε  
τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ γεγόνασιν οἱ δάκτυ-  
λοι αὐτοῦ, ὡς δέκα λαμπάδες πυρός· καὶ λέγει αὐ-  
τῷ· Εἰ θέλεις, γενοῦ ἔλος ὡς πῦρ.

η'. Ἀδελφός τις ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ἰωσήφ, λέγων  
ὅτι, Θέλω ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ κοινοβίου, καὶ καθίσει  
καταμόνας. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ὅπου βλέπεις  
τὴν ψυχὴν σου ἀναπαυομένην καὶ μὴ βλαπτομένην,  
κάθισον. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Καὶ εἰς κοινοβίον  
ἀναπαύομαι, καὶ καταμόνας· τί οὖν θέλεις ποιήσω;

A affectus ingredi, sed illico exscinde eos. Audiens  
vero abbas Pœmen, ita abbatem Josephum locu-  
tum fuisse Thebano, surgens, ad eum in Panepho  
profectus est, et ait: Abba, ego concredidi tibi  
cogitationes meas, et ecce aliter mihi, aliter  
Thebano disseruisti. Dicit ei senex: Nonne scis  
quod diligo te? Respondit: Etiam. Nonne tua verba  
sunt: Tanquam tecum ageres, profer mihi? Pœ-  
men: Ita habet. Tum senex: Nam si intraverint  
affectus, et cum iis confligens dederis et acceperis,  
te probatiorem constituent. Ego vero tanquam  
mihi elocutus sum tibi. Porro sunt alii, quibus  
conducit affectus ne quidem proximare; sed statim  
eos amputare debent.

B 4. (38) Frater aliquis interrogavit abbatem Jo-  
sephum hoc modo: Quid acturus sum qui nec  
vexationes ferre possum, nec operari et dare elee-  
mosynam? Ait illi senex: Si eorum vel unum fa-  
cere non vales, conserva saltem tuam conscien-  
tiam erga proximum tuum ab omni malo, et sal-  
vus eris.

5. (39) Retulit quidam fratrum: Profectus sum  
aliquando Heracleam inferiorem ad abbatem Jo-  
sephum; habuit autem in monasterio morum s;e-  
ciosissimam. Et dixit mihi mane: Perge, man-  
duca; porro erat Parasceve: nec ivi, propter je-  
junium. Itaque rogans eum, dixi: Propter Deum,  
explica mihi ratiocinationem hanc; ecce tu præce-  
pisti mihi: Perge, manduca; ego autem ob jeju-  
nium non ivi, sed pudore suffundebam, mandati  
tui ergo, mecum reputans: Quanam ratione elo-  
cutus est senex? Quid ergo facere debui, propterea  
quod ire jusseras? Excepit ille: Patres initio non  
edicunt fratribus quod rectum est, sed potius per-  
versa; cumque viderint eos perversa facere, non  
amplius perversa loquuntur eis, sed veritatem,  
gnari ad omnia obsequentes esse.

6. Dixit abbas Joseph abbati Loto: Non po-  
tes fieri monachus, nisi instar ignis totus exstite-  
ris flammeus.

7. (40) Adiit abbas Lot abbatem Josephum, cui  
ait: Abba, pro virili mea perago parvum Officium  
meum, parvum meum jejunium, orationem, medi-  
tationem, quietem; et quantum valeo, puras obti-  
neo cogitationes. Quid ergo adhuc debeo facere?  
Surgens igitur senex, manus extendit in cœlum,  
factique sunt ejus digiti velut decem ignis lampa-  
des; et dixit ei: Si vis, efficere totus instar ignis.

8. Frater interrogavit abbatem Josephum hoc  
pacto: Exire volo e cœnobio et solitarius se-  
dere. Dixit ei senex: Ubi videris animam tuam  
requiescentem nec damno affectam, ibi reside. Tum  
frater ad eum: Et in cœnobio quietus sum, et  
quando solus dego: quod ergo mihi consilium das?

<sup>66</sup> Al. add. ἀναμάρτητον γὰρ τὴν ψυχὴν ζητεῖ ὁ Θεός.

<sup>67</sup> Al. καθαρῶς.

(38) Vit. Patr. x, 51.

(39) Vit. Patr. x, 50.

(40) Vit. Patr. xii, 8.



Respondit senex : Si conquiescis tum in cœnobio, tum solitarius; statue cogitationes tuas velut in trutina: et ubi videris animum tuum magis proficere, eoque propendere, id facito.

9. Accessit senum nonnullus ad sodalem suum, ut simul abbatem Josephum inviserent; et ait : Præcipe discipulo tuo, ut nobis asinum sternat. Ille : Voca eum, quod volueris exsequetur. Dicit : Quod est nomen ei? Respondit : Nescio. Tum alter : A quonam, inquit, tempore tecum degit, quod nomen illius nescis? A duobus annis, inquit. Tum excepit alius : Si tu per duos annos non cognovisti nomen discipuli tui, ego ad unum diem quid opus habeo ut illud discam?

10. Congregati sunt aliquando fratres apud abbatem Josephum : quibus sedentibus atque ipsum interrogantibus, gaudebat; et lætus dixit eis : Ego hodie rex sum; nam super affectus regnavi.

11. Aiebant de abbate Josepho e Panepho, quod cum jam esset moriturus, sedentibus senibus, intendens in ostium, aspexerit diabolus illic sedentem; vocatoque discipulo, dixerit : Affer baculum; iste enim existimat, me senem factum, non amplius in eum valere. Utque baculum manu tenuit, viderunt senes quod diabolus per januam, instar canis, subduxit se, nec amplius comparuit.

*De abbate Jacobo.*

1. Dixit abbas Jacobus : Majus est hospitem esse, quam hospitem suscipere.

2. Monuit etiam, cum qui laudatur, debere reputare peccata sua, et cogitare quod non mereatur laudes ejusmodi.

3. (41) Iterum dixit : Sicut lucerna in obscuro cubiculo collustrat : ita etiam timor Dei cum venerit in cor hominis, illuminat eum, docetque virtutes cunctas et Dei mandata.

4. Rursum hanc sententiam protulit : Non solum verbis opus est : hoc enim tempore plurimum verborum est inter homines. Sed opus est opere; id enim est quod quæritur; non autem verba, quæ fructum non ferunt.

*De abbate Hierace.*

1. Frater rogavit abbatem Hieracem : Profer mihi sermonem, quonam modo salvus sum? Respondit ei senex : Sede in cella tua; si esurieris, manduca, si sitieris, bibe; ad hæc noli de quoquam male loqui, et salvus eris.

2. Idem dixit : Nunquam sæcularem sermonem aut protuli, aut volui audire.

*De abbate Joanne eunucho.*

1. Abbas Joannes eunuchus, cum esset juvenis, senem sic interrogavit : Quomodo vos potuistis peragere opus Dei in requie; nos vero neque cum labore possumus? Respondit senex : Nos valuimus,

A λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Εἰ ἀναπαύῃ εἰς τὸ κοινόδιον καὶ καταμόνας, στήσον τοὺς δύο λογισμοὺς σου ὡς ἐν ζυγῷ· καὶ ὅπου βλέπεις ὅτι μᾶλλον ἐκεῖ ὠφελεῖται καὶ κατὰγει ὁ λογισμὸς σου, τοῦτο ποίησον.

θ'. Παρέλαβέ τις τῶν γερόντων πρὸς τὸν ἐταῖρον αὐτοῦ, ἵνα ἀπελθόντες ἐπισκέψωνται τὸν ἀββᾶν Ἰωσήφ· καὶ λέγει· Εἰπέ τῷ μαθητῇ σου, ἵνα στρώσῃ ἡμῖν τὸν ὄνον. Καὶ λέγει· Φώνησον αὐτόν· καὶ εἴ τι θέλεις ποιεῖ. Λέγει· Τίς καλεῖται; Ὁ δὲ ἔφη· Οὐκ οἶδα. Καὶ λέγει αὐτῷ· Πόσον χρόνον ἔχει μετὰ σοῦ, ὅτι οὐκ οἶδας τὸ ὄνομα αὐτοῦ; Καὶ εἶπεν· Ἐχει δύο ἔτη. Ὁ δὲ ἔφη· Εἰ<sup>68</sup> σὺ δύο ἔτη οὐκ οἶδας τὸ ὄνομα τοῦ μαθητοῦ σου, ἐγὼ εἰς μίαν ἡμέραν τί ἔχω χρεῖαν μαθεῖν αὐτό;

ι'. Συνήχθησαν ἀδελφοί ποτε πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἰωσήφ· καὶ καθημένων αὐτῶν, καὶ ἐπερωτώντων αὐτὸν, ἔχαιρε· καὶ προθυμούμενος ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἐγὼ βασιλεὺς εἰμι σήμερον· ἐβασίλευσα γὰρ ἐπὶ τὰ πάθη.

ια'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰωσήφ τῆς Πανεφῶ, ὅτι μέλλοντος αὐτοῦ τελευτᾶν, καθημένων γερόντων, προσχὼν πρὸς τὴν θυρίδα, εἶδε<sup>69</sup> τὸν διάβολον καθημένον πρὸς τῇ θυρίδι· καὶ φωνήσας τῷ μαθητῇ αὐτοῦ, ἔλεγε· Φέρε τὴν ῥάβδον· νομίζει γὰρ οὗτος ὅτι ἐγήρασα, καὶ οὐκ ἔτι δύναμαι πρὸς αὐτόν. Καὶ ὡς κατέσχε τὴν ῥάβδον, εἶδον<sup>70</sup> οἱ γέροντες ὅτι ἐχάλασεν ἑαυτὸν ὡς κύων διὰ τῆς θυρίδος, καὶ ἀφανὲς ἐγένετο.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰακώβου.*

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἰακώβος ὅτι, Μεῖζόν ἐστι τὸ ξενιτεῦσαι παρὰ τὸ ξενοδοχεῖν.

β'. Ἐλεγε πάλιν, ὅτι ἐπαινούμενον, δεῖ λογιζέσθαι τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ ἐννοεῖν ὅτι οὐκ ἔστιν ἄξιός τῶν λεγομένων.

γ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Ὡσπερ λύχνος ἐν σκοτεινῷ κοιτῶνι φωτίζει, οὕτως καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἔλθῃ εἰς καρδίαν ἀνθρώπου, φωτίζει αὐτόν, καὶ διδάσκει πάσας τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.

δ'. Εἶπε πάλιν· Οὐκ ἔστι χρεῖα λόγων μόνον· εἰς γὰρ πολλοὶ λόγοι ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ. Ἀλλὰ χρεῖα ἐστὶν ἔργου· αὐτὸ γὰρ ἐστὶ τὸ ζητούμενον, καὶ οὐ λόγοι, οἵτινες οὐκ ἔχουσι καρπὸν.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰέρακος.*

α'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ἰέρακα, λέγων· Εἰπέ μοι λόγον, πῶς σωθῶ; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Κάθου εἰς τὸ κελλίον σου· ἐὰν πεινᾷς, φάγε· ἐὰν διψᾷς, πίε· καὶ μὴ κακολογήσῃς τινά· καὶ σώζη.

β'. Ὁ αὐτὸς εἶπεν, ὅτι Οὐδέποτε κοσμηκὸν λόγον ἦ εἶπον, ἢ ἠθέλησα ἀκοῦσαι.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ εὐνοῦχου.*

α'. Ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ εὐνοῦχος, νεώτερος ὢν ἠρώτησε γέροντα, λέγων· Πῶς ὑμεῖς ἠδυνήθητε ποιῆσαι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ἐν ἀναπαύσει· ἡμεῖς δὲ οὐδὲ μετὰ κόπου ποιῆσαι δυνάμεθα; Καὶ λέγει ὁ γέρον·

<sup>68</sup> Al. εἰς. <sup>69</sup> Al. ἔδε. <sup>70</sup> Al. ἔδον.



Ἡμεῖς ἡδυνήθημεν, ἐπειδὴ κεφάλαιον ἔχομεν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, τὴν δὲ χρεῖαν τὴν σωματικὴν ἐλάχιστον· ὑμεῖς δὲ κεφάλαιον ἔχετε τὴν σωματικὴν χρεῖαν, τὸ δὲ ἔργον τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀναγκαιότερον. Διὰ τοῦτο κάμνετε, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Σωτὴρ εἶπε τοῖς μαθηταῖς· Ὁλιγόπιστοι, ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

β'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης, ὅτι ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος εἶπεν, ὅτι Οὐδέποτε τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον προέκρινα τῆς τοῦ ἀδελφοῦ μου ὠφελείας.

γ'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ Κίληξ ὁ ἡγούμενος τῆς Ῥαϊθοῦ, τοῖς ἀδελφοῖς· Τέκνα, ὡς ἐφύγομεν τὸν κόσμον, φύγωμεν καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκός!

δ'. Εἶπε πάλιν· Μιμνήσμεθα τοὺς Πατέρας ἡμῶν· μετὰ ποίας σκληραγωγίας, καὶ ἡσυχίας ἐκάθισαν ὧδε.

ε'. Εἶπε πάλιν· Μὴ ρυπώσωμεν, τέκνα, τὸν τόπον τοῦτον, ὃν οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐκαθάρισαν ἀπὸ δαιμόνων.

ς'. Εἶπε πάλιν· Ὁ τόπος οὗτος ἀσκητῶν ἐστίν, οὐ πραγματευτῶν.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου τῶν Κελλίων.*

α'. Διηγῆσατο ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης τῶν Κελλίων, λέγων, ὅτι Μία πόρνη ἦν ἐν Αἰγύπτῳ, εὐμορφωτάτῃ καὶ πλουσίᾳ σφόδρα· καὶ οἱ ἄρχοντες (42) ἔρχοντο πρὸς αὐτήν. Μία οὖν τῶν ἡμερῶν εὐκαίρησεν ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἠθέλησεν εἰσελθεῖν ἔσω. Ὁ δὲ ὑποδιάκονος, ὁ στήκων εἰς τὰς θύρας, οὐκ εἶασεν αὐτήν, λέγων· Οὐκ εἰ ἀξία εἰσελθεῖν εἰς οἶκον Θεοῦ, ὅτι ἀκάθαρτος εἶ. Ὡς δὲ ἐμάχοντο, ἤκουσεν ὁ ἐπίσκοπος τοῦ θορύβου, καὶ ἐξῆλθε. Λέγει οὖν αὐτῇ ἡ πόρνη· Οὐκ ἀφίει με εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ λέγει αὐτῇ ὁ ἐπίσκοπος· Οὐκ ἔξεστί σοι εἰσελθεῖν, ὅτι ἀκάθαρτος εἶ. Ἡ δὲ κατανυγεῖσα λέγει αὐτῷ· Οὐκ ἔτι πορνεύω. Λέγει αὐτῇ ὁ ἐπίσκοπος· Ἐὰν φέρῃς ὧδε τὰ χρήματά σου, οἶδα ὅτι οὐ πορνεύεις ἔτι. Ὡς δὲ ἤνεγκε, λαβὼν ἔκαυσεν αὐτὰ πυρί. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, κλαίουσα καὶ λέγουσα· Εἰ ὧδε οὕτως μοι γέγονεν, ἐκεῖ τί ἔχω παθεῖν; Καὶ μετενόησε, καὶ γέγονε σκεῦος ἐκλογῆς.

β'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης τῆς Θηβαΐδος<sup>71</sup>· Ὁφείλει ὁ μοναχὸς πρὸ πάντων τὴν ταπεινοφροσύνην κατορθῶσαι. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ πρώτη ἐντολὴ τοῦ Σωτῆρος, λέγοντος· Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰσιδώρου τοῦ πρεσβυτέρου.*

α'. Ἐλεγεν περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰσιδώρου τοῦ πρεσβυ-

A quia præcipui loco habuimus opus Dei, minimi vero corporalem necessitatem : vos autem præcipuum ducitis necessitatem corporalem, opus autem Dei rem minus necessariam. Ideo laboratis : et ea propter Salvator discipulis suis dixit : Homines modicæ fidei, quærite primum regnum Dei, et hæc omnia adjicientur vobis<sup>72</sup>.

2 Narravit abbas Joannes, quod Pater noster abbas Antonius dixerit : Nunquam meum commodum utilitati fratris mei prætuli.

3. (43) Abbas Joannes Cilix, præpositus in Rhaitu, dicebat fratribus : Filii, sicut fugimus mundum, fugiamus pariter carnis cupiditates.

4. (44) Dixit iterum : Imitemur Patres nostros : quanta cum austeritate et quiete resederunt in loco hoc.

5. (45) Ait rursus : Filii, ne sordidemus locum istum, quem Patres nostri a daemonibus mundaverunt.

6. (46) Adhuc dixit : Locus iste ascetarum est, non autem negotiatorum.

*De abbate Joanne Cellarum.*

1. Ad hunc modum narravit Joannes Cellensis : Erat in Ægypto meretrix pulcherrima, admodum dives, ad quam venire solebant viri in potestate et dignitate constituti. Quodam igitur die processit ad ecclesiam, voluitque introire. At subdiaconus qui ad portam stabat, non permisit, dicens : Nequaquam digna es ut ingrediaris in domum Dei, quia impura es. Dum autem concertarent, murmur audivit episcopus, et egressus est. Ait ergo illi meretrix : Non sinit me intrare in ecclesiam. Tum ei episcopus : Non licet tibi introire, cum immunda sis. Illa vero compuncta dixit ei : Non amplius fornicabor. Atque ad eam episcopus : Si attuleris huc facultates tuas, cognoscam te non amplius fornicaturam. Ubi autem attulit, episcopus acceptas igni combussit ; illa ingressa est in ecclesiam, flens ac dicens : Si hic ita mecum actum est, illic quid habeo pati ? Et pœnitentiam egit, evasitque vas electionis.

2. (47) Dixit abbas Joannes Thebaldis : Debet monachus ante omnia humilitatis bonum obtinere. Hoc enim est primum Salvatoris mandatum, dicens : Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum<sup>73</sup>.

*De abbate Isidoro presbytero.*

1. Aiebant de abbate Isidoro presbytero, venisse

<sup>71</sup> Al. ὁ Θηβαῖος. <sup>72</sup> Matth. vi, 30, 33. <sup>73</sup> Matth. v, 3.

(42) Οἱ ἄρχοντες. Principes viri, nobiles ac illustres, optimates, aulæ procures, magistratus majores, potestates. In *Conflictu Arnobii et Serapionis*, post Irenæum p. 527 : *Pone tres imperatores in uno regno, in una concordia, in una sede, in una suavitate, in uno amoris affectu, in una potestate : et quære in ipsis, qui primum locum potestatis obtineat ? Sine dubio qui toti tres Augusti sunt, toti tres primi sunt :*

*secundum vero locum, et tertium potestatis (substitue, potestates) ab Augustis ordinatæ habebunt.*

(43) *Vit. Patr.* x, 115.

(44) *Ibidem.*

(45) *Ibidem.*

(46) *Ibidem.*

(47) *Vit. Patr.* xv, 23 ; *L. Doroth. Doctr.* 2.



aliquando fratrem quemdam, ut invitaret eum ad prandium. At senex noluit proficisci; quoniam, inquit, Adamus cibo deceptus, extra paradisum habitationem accepit. Ait illi frater: Tu omnino times egredi e cella tua? Iterum ille: Fili, timeo sane, quia *diabolus, tanquam leo rugiens, quærit quem devoret*<sup>74</sup>. Sæpe autem hunc emisit sermonem: Si quis se in vini potationem dederit, non effugiet insidias cogitationum. Etenim Lot a filiabus suis coactus, vino inebriatus est, ac per ebrietatem diabolus eum facile ad scelestam fornicationem adduxit.

2. Dixit abbas Isidorus: Si regni cœlorum desiderio teneris, pecuniam contemne, ac divinam retributionem tibi vindica.

3. Dixit iterum: Fieri nequit ut secundum Deum B vivas, si voluptatis aut argenti fueris amator.

4. Hæc etiam verba fecit: Si legitime jejunium exercetis, nolite superbia inflari: quod si in eo gloriamini, potius carnem manducate. Præstat enim ut homo comedat carnes, quam superbia turgat et gloria extollat se.

5. Adhuc dixit: Oportet ut discipuli veros præceptores tum tanquam patres ament, tum velut principes timeant; et nec propter dilectionem, timorem remittant, nec propter timorem, dilectionem obseurent.

6. Dixit præterea: Si salutem desideras, cuncta facito quæ te ad illam ductura sunt.

7. (48) Narrabant de abbate Isidoro, quod cum accessisset ad eum frater, suggeret ad interior cellæ. C Itaque dixerunt ei fratres: Abba, quid est hoc quod agis? Et ait: Etiam feræ fugientes ad lustra sua, servantur. Ista autem loquebatur propter fratrum utilitatem.

#### De abbate Joanne Persa.

1. (49) Venit aliquando puer ut curaretur a dæmone; et accesserunt fratres de cœnobio Ægypti. Egressus autem senex, vidit fratrem cum puero delinquentem; nec redarguit eum, dicens: Si Deus qui formavit eos, intuitus, nequaquam incendio illos consumit, ego quis sum ut eosdem reprehendam?

2. (50) Narravit quidam Patrum de abbate Joanne Persa, quod ex multa gratia, ad profundissimam pervenerit innocentiam et simplicitatem. Hic manebat in Arabia Ægypti. Aliquando autem a fratre mutuatus est aureum nummum, unde emit linum,

<sup>74</sup> I Petr. v, 8.

(48) Joan. Geom. *Parad.* ep. 93.

(49) *Vit. Patr.* iv, 34.

(50) *Vit. Patr.* vi, 7.

(51) *Χρυσινον*. Όλοκοτίνου νόμισμα et ολοκοτίνη, aut f. ολοκοτίνην pro ολοκοτίνιον, ut in Theophanis *Chronico* p. 345 D, et Notis ad Anastasii *Historiam*, idem significant, et per unum solidi nomen exprimuntur a Pelagio interprete. Sic apud Theodorum *Hist. eccl.* lib. 1, cap. 16, πεντακοσίων ολοκοτίνους, Epiphanius Scholasticus vertit *quingentos solidos*: et vetus lectio χρυσίνους habet, videli-

τέρου, ότι ήλθέ ποτέ τις αδελφός, ίνα καλέση αυτόν εις άριστον. Ό δέ γέρων ούκ ήνέσχετο άπελθειν, λέγων, "Ότι 'Αδάμ, τῷ βρώματι άπατηθείς, έξω τοῦ παραδείσου ηύλίσθη. Λέγει αυτόῦ ο άδελφός· Σύ ὅλως φοβῆ έξελθειν τοῦ κελλίου σου; Ό δέ πάλιν εἶπε· Τέκνον, φοβοῦμαι, ὅτι ο διάβολος ὡς λέων ὠρνόμενος ζητεῖ τίνα καταπίη. Πολλάκις δέ έλεγεν, ὅτι 'Εάν τις δῶ έαυτόν εις οίνοποσίαν, ού μή εκφύγη τήν τῶν λογισμῶν έπιβουλήν. Καί γάρ ο Λώτ, άναγκασθείς ὑπό τῶν θυγατέρων αὐτοῦ, έμεθύσθη εκ τοῦ οίνου, καί διά τῆς μέθης εύχερώς ο διάβολος εις άνομον πορνείαν αὐτόν παρεσκεύασεν.

β'. Εἶπεν ο άδδᾱς 'Ισιδωρος· Εί βασιλείας ούρανῶν έρᾶς, χρημάτων καταφρόνει, καί τῆς θείας άμοιβῆς άντιποιοῦ.

γ'. Εἶπε πάλιν· Ζῆσαι σε κατὰ Θεόν, άδύνατον, φιλήδονον ὄντα καί φιλάργυρον.

δ'. Εἶπε πάλιν· Εί νομίμως άσχεῖτε νηστεύοντες, μή τυφοῦσθε· εἰ δέ έπὶ τοῦτο άσχεῖτε, μάλλον κρεωφαγεῖτε. Συμφέρει γάρ άνθρωπῳ μάλλον κρέα έσθίειν, ἢ τυφοῦσθαι καί μεγαλαυχεῖν.

ε'. Εἶπε πάλιν· Χρή τοῦς μαθητευομένους καί ὡς πατέρας φιλεῖν τοῦς ὄντως διδασκάλους, καί ὡς άρχοντας φοβεῖσθαι· καί μήτε διά τήν άγάπην εκλύειν τόν φόβον, μήτε διά τόν φόβον άμαυροῦν τήν άγάπην.

ς'. Εἶπε πάλιν· Εί σωτηρίας έρᾶς, πάντα ποίει τὰ εις αὐτήν άγοντά σε.

ζ'. Έλεγον περὶ τοῦ άδδᾱ 'Ισιδώρου, ὅτι ὡς ὅπ- ήγεν άδελφός πρὸς αὐτόν, έφευγεν έσώτερον τοῦ κελλίου. Καί έλεγον αὐτῷ οί άδελφοί· 'Αδδᾱ, τί έστιν ὃ σὺ ποιεῖς; Καί έλεγεν, ὅτι Καί τὰ θηρία φεύγοντα εις τὰς κοίτας αὐτῶν σώζονται. Ταῦτα δέ έλεγε διά τήν ὡφέλειαν τῶν άδελφῶν.

#### Περὶ τοῦ άδδᾱ 'Ιωάννου τοῦ Πέρσου.

α'. 'Ηλθέ ποτε παιδίον θεραπευθῆναι άπό δαίμονος· καί παρέβαλον άδελφοί άπό κοινοβίου τῆς Αιγύπτου. Καί έξελθὼν ο γέρων εἶδε τόν άδελφόν άμαρτάνοντα μετὰ τοῦ παιδίου, καί ούκ ήλεγξεν αὐτόν, λέγων· Εἰ ο Θεός ο πλάσας αὐτούς βλέπων ού καίει αὐτούς, έγὼ τίς εἰμι ίνα έλέγξω αὐτούς;

β'. Διηγῆσατό τις τῶν Πατέρων περὶ τοῦ άδδᾱ 'Ιωάννου τοῦ Πέρσου, ὅτι εκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ χάριτος εις βαθυτάτην ήλασεν άκακίαν. Οὔτος δέ έμενεν εν 'Αραβία τῆς Αιγύπτου. Έχρήσατο δέ ποτε παρὰ άδελφοῦ εν χρύσινον (51), καί ήγόρασε λινάριον,

cet explicatione in locum termini expositi intrusa. Theophanis autem κατὰ ολοκοτίνην, mutatum est a Zonara in έφ' εκάστῳ νομίσματι, a Cedreno in κατὰ νόμισμα, translatum vero ab Anastasio, *per singulos aureos*. Et quidem Josephus Scaliger Dissertatione de re nummaria, p. 53, ait mirum verbum esse ολοκοτίνους. Henricus autem Valesius *ad Theodorum* ignorare se fatetur nomen Græcunne sit an barbarum. Cui vero notum, quod talis viris incognitum? Mibi non omnino fit improbabile, holocotini nomen formatum fuisse ex nonnulla allusione ad κό-



ἵνα ἐργάσῃται. Καὶ ἦλθεν ἀδελφὸς παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ λέγων· Χάρισαί μοι, ἀββᾶ, ὀλίγα λινάρια, ἵνα ποιήσω ἐμαυτῷ λεβίτωνα. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ μετὰ χαρᾶς. Ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλος ἦλθε παρακαλῶν αὐτόν· Δός μοι ὀλίγα λινάρια, ἵνα ποιήσω μου λέντιον. Ἐδωκε δὲ καὶ αὐτῷ ὁμοίως. Καὶ ἄλλων αἰτησάντων, ἐδίδου ἀπλῶς μετὰ χαρᾶς. Ὑστερον ἔρχεται ὁ κύριος τοῦ ὀλοκοτίνου θέλων αὐτό. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἐγὼ ὑπάγω καὶ φέρω σοι αὐτό. Καὶ μὴ ἔχων πόθεν ἀποδοῦναι, ἀνέστη ἀπελθεῖν πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἰάκωβον τὸν τῆς διακονίας, παρακαλέσαι αὐτὸν δοῦναι αὐτῷ τὸ νόμισμα, ἵνα ἀποδώσει τῷ ἀδελφῷ. Καὶ ὑπάγων εὑρεν ὀλοκοτίνην κείμενον χαμαὶ, καὶ οὐχ ἤψατο αὐτοῦ. Ποίησας δὲ εὐχὴν, ὑπέστρεψεν εἰς τὸ κελλίον ἑαυτοῦ. Καὶ ἦλθεν ὁ ἀδελφὸς πάλιν ὀχλῶν αὐτῷ διὰ τὸ νόμισμα. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἐγὼ πάντως φροντίζω. Καὶ ἀπελθὼν πάλιν, εὑρε τὸ νόμισμα χαμαὶ ὅπου ἦν· καὶ ποιήσας εὐχὴν πάλιν, ὑπέστρεψεν εἰς τὸ κελλίον ἑαυτοῦ. Καὶ ἰδοὺ ὁμοίως ἦλθεν ὁ ἀδελφὸς ὁ ὀχλῶν αὐτόν. Καὶ λέγει ὁ γέρων, ὅτι Πάντως τὸ ἅπαξ τοῦτο φέρω αὐτό. Καὶ ἀναστὰς πάλιν, ἦλθε κατ' ἐκείνου τοῦ τόπου· καὶ εὑρεν αὐτὸ ἐκεῖ κείμενον. Καὶ ποιήσας εὐχὴν, ἔλαθεν αὐτό. Καὶ ἦλθε πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἰάκωβον, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀββᾶ, ἐρχόμενος πρὸς σὲ εὑρον τὸ νόμισμα τοῦτο ἐν τῇ ὁδῷ· ποίησον οὖν ἀγάπην, καὶ κήρυξον ἐν τῇ ἐνορίᾳ (52), μή τις ἀπώλεσεν αὐτό· καὶ ἐὰν εὑρεθῇ ὁ κύριος αὐτοῦ, δὸς αὐτό. Ἀπελθὼν οὖν ὁ γέρων, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐκήρυξε· καὶ οὐδεὶς εὑρέθη ὁ ἀπολέσας τὸ νόμισμα. Τότε λέγει ὁ γέρων τῷ ἀββᾶ Ἰακώβω· Εἰ οὖν οὐδεὶς αὐτὸ ἀπώλεσε, δὸς αὐτὸ τῷδε τῷ ἀδελφῷ· χρεωστῷ γάρ αὐτῷ· καὶ ἐρχόμενος λαβεῖν παρὰ σοῦ ἀγάπην καὶ ἀποδοῦναι τὸ χρέος, εὑρον αὐτό. Καὶ ἐθαύμασεν ὁ γέρων, πῶς χρεωστῶν καὶ εὐρῶν οὐκ εὐθέως ἔλαθε καὶ ἔδωκεν αὐτό. Καὶ τοῦτο δὲ ἦν αὐτοῦ τὸ θαυμαστὸν, ὅτι εἰ ἤρχετο τις χρήσασθαι παρ' αὐτοῦ τί ποτε, οὐ δι' ἑαυτοῦ παρεῖχεν, ἀλλ' ἔλεγε τῷ ἀδελφῷ· Ὑπαγε, σεαυτῷ ἄρον εἴ τι χρῆζεις· καὶ εἰ ἔφερεν, ἔλεγεν αὐτῷ· Ἀπόθου αὐτὸ πάλιν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Εἰ δὲ οὐδὲ ἔφερεν ὁ λαμβάνων, οὐδὲν ἔλεγεν αὐτῷ.

γ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ Πέρσου, ὅτι κακούργων αὐτῷ ἐπιστάντων, νιπτῆρα προσέφερε, καὶ ἡξίου τοὺς πόδας αὐτῶν νίπτειν· κακεῖνοι αἰδασθέντες μετανοεῖν ἤρξαντο.

δ'. Εἶπέ τις τῷ ἀββᾶ Ἰωάννῃ τῷ Πέρσῃ, ὅτι Τοσοῦτον κόπον ἐποιήσαμεν διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἄρα κληρονομήσαι αὐτὴν ἔχομεν; Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· Ἐγὼ πιστεύω κληρονομήσαι τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ τὴν ἀπογεγραμμένην ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Πιστὸς γάρ ὁ ἐπαγγελάμενος. Διὰ τί δὲ ἀπιστήσω; Φιλόξενος ὡς ὁ Ἀβραάμ γέγονα, πραῦς ὡς ὁ Μωϋσῆς,

τινον, oleastrum, præmium in ludis Olympicis, ut fuerit nummus occasione donativi alicujus ac præmii primum cusus. Id si non arridet, audi majores nugas Græcorum: in Etymologiis ex Orione Thebano, cod. Reg. 772 et 2113, ὀλοκοτίνιν· διὰ τὸ τὸν ὄλον κότον ἐν αὐτῷ. Hoc est, ut arbitrar, quod

A ut operaretur. Venit frater rogans eum, ac dicens: Abba, dona parum lini, quo mihi faciam levitonem. Ille dedit eum lætitia. Similiter alius accedens postulavit ab eo parum lini ad faciendum linteum: cui pariter tradidit. Aliis quoque petentibus dabat simpliciter eum lætitia. Postea venit dominus holocotini, illudque repetiit. Dicit ei senex: Ego proficiscor et afferro tibi. Nec habens unde reponeret, surrexit ut pergeret ad abbatem Jacobum, illum diaconiae seu ministerii, rogaturus ut daret ei nummum ad reddendum fratri. Itaque in itinere invenit holocotinum positum humi; non tamen tetigit. Sed facta oratione reversus est in cellam suam. Venit frater iterum molestiam ipsi exhibens ob nummum. Ait illi senex: Mihi plane curæ est. B Rursusque abiens, invenit nummum humi ubi antea erat; factaque adhuc prece, in cellam suam rediit. Atque en pari modo accessit frater, ei molestus. Tum senex: Certe, inquit, omnino hoc ipsum jam fero. Surgensque iterum, pervenit ad illum locum, atque invenit eundem nummum illic jacentem. Fecit igitur orationem, illumque sumpsit. Et venit ad abbatem Jacobum, cui dixit: Abba, ad te veniens, reperi in via nummum hunc. Exerce igitur charitatem, prædica per regionem, num quis amiserit eum: quod si inventus fuerit dominus, trade. Profectus ergo senex, per tres dies prædicavit, nec quisquam repertus est qui nummum perdidisset. Tunc senex ait ad abbatem Jacobum: Si itaque nemo eum perdidit, da illi fratri; debeo enim ei; profectusque ut a te acciperem charitatem, ac redderem debitum, illum nactus sum. Et miratus est senex, quomodo cum deberet atque invenisset, non accepisset statim ac dedisset. Hoc quoque in ipso mirabile exstitit, quod si quis accessisset, mutuaturus quidpiam ab eo, non per se præbebat, sed dicebat fratri: Vade, tolle tibi id quo indiges: si vero retulisset, aiebat ei: Repone iterum illud in locum suum. Quod si qui acceperrat, nihil afferret, ei nihil quidquam loquebatur.

3. De abbate Joanne Persa referebant, quod facinorosis hominibus in eum supervenientibus, pelvim attulit ac eorum pedes lavare voluit; illi vero pudore suffusi, atque resipiscentes, cœperunt inclinato corpore veniam postulare.

4. Dixit aliquis abbati Joanni Persæ: Tantum laboris tulimus propter regnum cœlorum; an constituemur hæredes illius? Et senex ait: Credo ego, consecuturum me hæreditatem supernæ Hierusalem conscriptæ in cœlis. Fidelis enim est qui promisit. Quare autem dissiderem? qui hospitalis exstiti ut Abraham, mansuetus ut Moyses, sanctus tanquam

in illo sit tota similitudo, contentio et æmulatio.

(52) *Κήρυξον ἐν τῇ ἐνορίᾳ*. Pelagii versio eadem valde hic depravata est. Qui enim Græcis respondeant Latina, *prædica jejunium*? Divinabam, *prædica in confinium*. Editio Lugdun. *prædica illum*; ms. Fossat. *prædica in vico*.



Aaron, patiens ut Job, humilis velut David, eremi-  
cola ut Joannes, deflector sicut Jeremias, magister  
ut Paulus, fidelis quasi Petrus, sapiens ut Salomon.  
Confido instar illius latronis, quod qui per sibi in-  
genitam bonitatem ista mihi gratificatus est, etiam  
regnum largietur.

*De abbate Joanne Thebæo.*

(53) Dicebant de Joanne minore Thebæo, disci-  
pulo abbatis Ammois, quod duodecim annos trans-  
egerit in ministerio senis tunc ægrotantis : et cum  
eo sedebat super mattam. At senex videbatur eum  
parvipendere ; cumque plurimum erga ipsum labo-  
rasset, nunquam ei dixit : Salvus sis. Quando autem  
ad mortis tempus venit, sedentibus senibus, appre-  
hendit manum ejus, dixitque illi : Salvus sis, salvus  
sis, salvus sis : et tradidit eum senibus, dicens :  
Iste angelus est, non homo.

*De abbate Joanne discipulo abbatis Pauli.*

(54) Aiebant de Joanne discipulo abbatis Pauli,  
quod magna obedientia præditus fuerit. Erant autem  
quodam in loco sepulera, illicque hyæna sedem fixe-  
rat. Senex vero circa eum locum vidit boum ster-  
cora ; et præcepit Joanni ut abiret afferretque ea.  
Ille ait : Quid faciám, abba, propter hyænam ? Tum  
senex jocans inquit : Si adversum te venerit, liga  
eam, et adduc. Eo igitur profectus est frater ve-  
speri. Et ecce hyæna irrumpit super eum. Ipse autem  
juxta sermonem senis prorupit ut comprehenderet.  
Fugitque hyæna. Tum persequens dicebat : Abbas  
meus jussit ut te vincirem. Cumque eam tenuisset,  
ligavit. Porro senexangebatur, sedebatque exspe-  
ctans illum. Ecce advenit, ducens hyænam ligatam.  
Quod intuitus senex, demiratus est. Sed volens hu-  
mitem efficere, verberavit eum : Stolide, inquit,  
canem fatuum adduxisti mihi huc ? Statim porro  
senex solvit hyænam, et abire permisit.

*De abbate Isaaco Thebæo.*

1. (55) Venit aliquando abbas Isaac Thebæus in  
cænobium, et videns fratrem delinquentem, ipsum  
condemnavit. Ut autem rediit ad eremum, accessit  
angelus Domini, stetitque ad fores cellæ ejus, di-  
cens : Non sinam te intrare. At ille rogabat, quid  
rei esset. Respondit angelus : Deus misit me, ita  
imperans : Dicito ei : Quo jubes ut mittam illum  
fratrem in culpam prolapsum, quem judicasti ? Et  
statim pœnitentium in morem prostratus dixit :  
Peccavi, mihi ignosce. Excepit angelus : Surge,  
Deus te venia donavit. De cætero cave ne quem-  
quam judices, priusquam Deus de ipso tulerit ju-  
diciam.

<sup>75</sup> Al. inser. ἐν αὐτῷ. <sup>76</sup> Al. κακῇ. <sup>77</sup> Al. inser. μένον.

(53) Vit. Patr. xvi, 4 ; L. Climac. Grad. 4,  
p. 81, ibique Schol.

(54) Vit. Patr. iii, 27 ; xiv, 4 ; Theodor. Stud.  
Catech. 125.

(55) Vit. Patr. ix, 3 ; L. Dorothei. Doctr. 6.

(56) Σαλέ· κύνα σαλὸν ἤνεγκάς μοι ὧδε. Ruli-

ἄγιος ὡς ὁ Ἀαρὼν, ὑπομονητικὸς ὡς ὁ Ἰὼβ, τα-  
πεινόςφρων ὡς ὁ Δαβὶδ, ἐρημίτης ὡς ὁ Ἰωάννης  
πενθικὸς ὡς ὁ Ἰερεμίας, διδάσκαλος ὡς ὁ Παῦλος  
πιστός ὡς ὁ Πέτρος, σοφὸς ὡς ὁ Σολωμών. Καὶ πι-  
στεύω ὡς ὁ ληστής, ὅτι ὁ ταῦτά μοι χαρισάμενος δι-  
οικεῖαν ἀγαθότητα, καὶ τὴν βασιλείαν παράσχη.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ Θηβαίου.*

Ἔλεγον περὶ τοῦ μικροῦ Ἰωάννου τοῦ Θηβαίου, τοῦ  
μαθητοῦ τοῦ ἀββᾶ Ἀμμῶν, ὅτι δεκαδύο ἔτη ἐποίη-  
σεν ὑπηρετῶν τῷ γέροντι ὅτε ἠσθένει· καὶ μετ' αὐ-  
τοῦ ἦν εἰς τὸ χαράδριον καθήμενος. Καὶ ὁ γέρον  
ὀλιγώρει ἐπάνω αὐτοῦ· καὶ πολλὰ κοπιάσαντα μετ'  
αὐτοῦ, οὐδέποτε εἶπεν αὐτῷ, Σωθείης. Ὅτε δὲ ἡμελλε  
τελευτᾶν, καθεζομένων τῶν γερόντων, ἐκράτησε τὴν  
χεῖρα αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ· Σωθείης, σωθείης, σω-  
θείης· καὶ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς γέρονσι, λέγων·  
Οὗτος ἄγγελός ἐστι, καὶ οὐκ ἄνθρωπος.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ μαθητοῦ τοῦ ἀββᾶ  
Παύλου.*

Ἔλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ μαθητοῦ  
τοῦ ἀββᾶ Παύλου, ὅτι εἶχε μεγάλην ὑπακοήν. Ἦν  
δὲ ἐν τινι τόπῳ μνημεῖα, καὶ ὦκει <sup>75</sup> ὕαινα ἐκεῖ <sup>76</sup>.  
Ὁ δὲ γέρον εἶδε περὶ τὸν τόπον βόλβιτα· καὶ λέγει  
τῷ Ἰωάννῃ ἀπελθεῖν καὶ ἐνεγκεῖν αὐτά. Ὁ δὲ εἶπεν  
αὐτῷ· Καὶ τί ποιήσω, ἀββᾶ, διὰ τὴν ὕαιναν ; Ὁ δὲ  
γέρον χαριεντιζόμενος εἶπεν· Ἐάν ἔλθῃ ἐπάνω σου,  
δῆσον αὐτήν, καὶ φέρε αὐτήν ὧδε. Ἀπῆλθεν οὖν ὁ  
ἀδελφὸς ἐκεῖ ὀψέ. Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἡ ὕαινα ἐπάνω  
αὐτοῦ. Ὁ δὲ, κατὰ τὸν λόγον τοῦ γέροντος, ὥρμησε  
κρατῆσαι αὐτήν. Καὶ ἔφυγεν ἡ ὕαινα. Καὶ διώκων  
αὐτήν ἔλεγεν <sup>77</sup>. Ὁ ἀββᾶς μου εἶπεν ἵνα σε δεσμήσω.  
Καὶ κρατήσας αὐτήν ἔδρασεν. Ἐθλίβετο δὲ ὁ γέρον,  
καὶ ἐκάθητο περιμένων αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἔχων  
τὴν ὕαιναν δεδεμένην. Καὶ ἰδὼν ὁ γέρον ἐθαύμασε.  
Καὶ θέλων ταπεινώσαι αὐτήν, ἔτωψεν αὐτὸν λέγων·  
Σαλέ· κύνα σαλὸν ἤνεγκάς μοι ὧδε (56) ; Ἐλυσε δὲ  
αὐτήν εὐθὺς ὁ γέρον, καὶ ἀπέλυσεν ἀπελθεῖν.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Θηβαίου.*

α'. Παρέβαλέ ποτε ὁ ἀββᾶς Ἰσαὰκ ὁ Θηβαῖος εἰς  
κοινόδιον, καὶ εἶδεν ἀδελφὸν σφαλέντα, καὶ κατέκρι-  
νεν αὐτόν. Ὡς δὲ ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἐρημον, ἦλθεν ἄγ-  
γελος Κυρίου, καὶ ἔστη ἔμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ κελ-  
λίου αὐτοῦ, λέγων· Οὐκ ἀφῶ σε εἰσελθεῖν. Ὁ δὲ παρ-  
εκάλει, λέγων· Τί ἐστι τὸ πρᾶγμα ; Καὶ ἀποκριθεὶς  
ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ· Ὁ Θεὸς ἀπέστειλέ με, λέγων·  
Εἰπὲς αὐτῷ, Πρὸς κελεύεις βάλλω τὸν σφαλέντα ἀδελφόν  
ὃν ἔκρινας ; Καὶ εὐθέως μετανόησε, λέγων· Ἠμάρ-  
τηκα, συγχώρησόν μοι. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος· Ἐγεί-  
ρου, συνεχώρησέ σοι ὁ Θεός. Φύλαξαι ὅε τοῦ λοιποῦ  
μὴ κρίναι τίνα πρὶν ἢ ὁ Θεὸς κρίνῃ αὐτόν.

nus : Sicut tu insensibilis es, ita etiam et istam insen-  
sibilem bestiam adduxisti. In lex. Græco-Lat. vet.  
ἀσύνετος, insensibilis, imprudens. Pelagius vero :  
Bavose, canem fatuum adduxisti mihi. Est enim σάλος  
saliva, bave ; unde bavard, lingua Gallica.



β'. "Ελεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀπολλῶ, ὅτι εἶχε μαθη- **A**  
 τὴν ὀνόματι Ἰσαάκ, πεπαιδευμένον εἰς ἄκρον πρὸς  
 πᾶν ἔργον ἀγαθόν· καὶ ἐκτῆσατο τὴν τῆς ἀγίας προσ-  
 φορᾶς ἡσυχίαν. Καὶ ὅταν ἐξήρχετο εἰς τὴν ἐκκλη-  
 σίαν, οὐ συνεχώρει τινὰς <sup>78</sup> ἐλθεῖν εἰς συντυχίαν ἑαυ-  
 τοῦ. Ἦν γὰρ ὁ λόγος αὐτοῦ οὗτος, ὅτι πάντα καλὰ ἐν  
 καιρῷ αὐτῶν· *Καιρὸς γὰρ τῷ παντὶ πράγματι.* Καὶ  
 ὅταν ἀπέλυεν ἡ σύναξις, ὡς ἀπὸ πυρὸς ἦν διωκόμε-  
 νος, ζητῶν καταλαβεῖν τὸ κελλίον ἑαυτοῦ. Πολλάκις  
 δὲ ἐδίδοτο τοῖς ἀδελφοῖς ἀπὸ συνάξεως, παξαμάτης <sup>79</sup>  
 καὶ ποτήριον οἴνου· αὐτὸς δὲ οὐκ ἐλάμβανεν· οὐκ  
 ἀπωθούμενος τὴν εὐλογίαν τῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ τὴν  
 τῆς συνάξεως ἐπικρατῶν ἡσυχίαν. Ἐγένετο δὲ αὐτὸν  
 ἐν ἀρρώστια κατακεῖσθαι· καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀδελ-  
 φοὶ ἦλθον τοῦ ἐπισκέψασθαι αὐτόν. Καθεζόμενοι δὲ  
 οἱ ἀδελφοὶ ἰρώτησαν αὐτόν, λέγοντες· Ἀββᾶ Ἰσαάκ, **B**  
 διατί ἀπὸ συνάξεως φεύγεις τοὺς ἀδελφούς; Καὶ εἶπε  
 πρὸς αὐτούς, ὅτι Τοὺς ἀδελφούς οὐ φεύγω, ἀλλὰ τὴν  
 τῶν δαιμόνων κακοτεχνίαν. Καὶ γὰρ ἐάν τις κατέχη  
 λαμπράδιον φωτὸς, καὶ βραδύνη εἰς τὸν ἀέρα ἰστάμε-  
 νος, σβέννυται ἀπ' αὐτοῦ. Οὕτως καὶ ἡμεῖς φωτιζό-  
 μενοι ὑπὸ <sup>80</sup> τῆς ἀγίας προσφορᾶς, ἐάν βραδύνωμεν  
 ἔξω τοῦ κελλίου, σκοτίζεται ἡμῶν ὁ νοῦς. Αὕτη ἡ  
 πολιτεία τοῦ ὁσίου ἀββᾶ Ἰσαάκ.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰωσήφ τοῦ Θηβαίου.*

Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἰωσήφ ὁ Θηβαῖος, ὅτι τρία πρά-  
 γματα <sup>81</sup> ἐστὶν ἐντιμα ἐνώπιον Κυρίου· ὅταν ἄνθρω-  
 πος ἀσθενῇ, καὶ προστίθενται αὐτῷ πειρασμοί, καὶ  
 μετ' εὐχαριστίας δέχεται αὐτούς. Τὸ δὲ δευτερόν  
 ἐστὶν, ὅταν τις ποιῇ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ καθαρὰ **C**  
 ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδὲν ἔχοντα ἀνθρώπινον. Τὸ  
 δὲ τρίτον, ὅταν τις ἐν ὑποταγῇ καθέζεται πατρὸς  
 πνευματικοῦ, καὶ πᾶσιν ἀποτάσσεται τοῖς ἰδίοις θε-  
 λήμασιν. Ἐχει δὲ οὗτος ἓνα στέφανον περισσόν. Ἐγὼ  
 δὲ τὴν ἀσθενείαν ἡρησάμην.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰλαρίωνος.*

Παρέβαλεν ὁ ἀββᾶς Ἰλαρίων ἀπὸ Παλαιστίνης εἰς  
 τὸ ὄρος, πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀντώνιον. Καὶ λέγει αὐτῷ  
 ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος· Καλῶς ἦλθες, ὁ ἐωσφόρος ὁ πρωτὶ  
 ἀνατέλλων. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἰλαρίων· Εἰ-  
 ρήνη σοι, ὁ στύλος τοῦ φωτὸς, ὁ τὴν οἰκουμένην φω-  
 τίζων <sup>82</sup>.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰσχυρίωνος.*

Οἱ ἅγιοι Πατέρες <sup>83</sup> προσφώνησαν περὶ τῆς ἐσχά- **D**  
 τῆς γενεᾶς. Τί εἰργασάμεθα ἡμεῖς; φασί. Καὶ ἀπο-  
 κριθεὶς εἰς ἐξ αὐτῶν μέγας <sup>84</sup> ἀββᾶς Ἰσχυρίων, εἶ-  
 πεν· Ἡμεῖς τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ἐποιήσαμεν. Καὶ  
 ἀποκριθέντες εἶπον· Οἱ δὲ μεθ' ἡμᾶς, ἄρα τί ποιοῦ-  
 σιν; Καὶ εἶπε· Μέλλουσιν εἰς τὸ ἡμῖν τοῦ ἔργου  
 ἡμῶν ἔρχεσθαι. Καὶ εἶπον· Οἱ δὲ μετ' αὐτούς, τί;  
 Εἶπεν· Οὐκ ἔχουσιν ὅλως ἔργον οἱ τῆς γενεᾶς ἐκεί-  
 νης· μέλλει δὲ ἔρχεσθαι αὐτοῖς πειρασμός· καὶ οἱ

2. Referebant quod abbas Apollo habuerit di-  
 scipulum nomine Isaac, summe eruditum in omni  
 opere bono; qui sanctæ oblationis silentium obti-  
 nuit. Hic quando ad ecclesiam proficiscebatur, non  
 sinebat quempiam accedere et congregari. Habebat  
 enim in mente hoc: Cuncta bona esse in suo tem-  
 pore. *Tempus enim omni rei* <sup>81</sup>. Et cum dimissa fuis-  
 set collecta, quasi ab igne aufugiebat, properans  
 ad cellam suam pertingere. Cæterum sæpe dabatur  
 fratribus post synaxim paxamates cum vini poculo:  
 ipse vero nequaquam accipiebat; non quod repel-  
 leret benedictionem fratrum, sed collectæ retinens  
 quietem. Contigit autem ut infirmus decumberet:  
 quod fratres audientes, venerunt ad visitandum  
 eum. Itaque sedentes interrogaverunt hoc pacto:  
 Abba Isaac, quare post sacram synaxim fratres fu-  
 gis? Respondit: Non fugio fratres, sed dæmonum  
 artes malas. Etenim si quis tenuerit facem lucen-  
 tem, diuque ad aerem steterit, ab eo exstinguetur.  
 Parem in modum et nos, a sacra oblatione illumi-  
 nati, si extra cellam tardaverimus, incurremus in  
 mentis tenebras. Hæc fuit sancti abbatis Isaaci vi-  
 vendi ratio.

*De abbate Josepho Thebæo.*

(57) Dixit abbas Joseph Thebæus: Tres res in  
 conspectu Dei honorabiles sunt: Cum homo infir-  
 mus est, et adjiciuntur ei tentationes, ipse autem  
 eas cum gratiarum actione suscipit; secunda est,  
 cum effecerit aliquis omnia opera sua munda co-  
 ram Deo, quæque nihil humani habeant; tertia,  
 quando quis in subiectione patris spiritualis sede-  
 rit, cunctisque suis renuntiaverit voluntatibus.  
 Consequitur autem hic eximiam coronam. Ego vero  
 infirmitatem elegi.

*De abbate Hilarione.*

(58) Abbas Hilario venit e Palæstina in montem  
 ad abbatem Antonium. Ait ei abbas Antonius: Bene  
 venisti, lucifer, qui mane exoriris. Abbas autem  
 Hilario dixit illi: Pax tibi, columna lucis, quæ  
 illuminas orbem terrarum.

*De abbate Ischyryone.*

(59) Sancti Patres prædixerunt de ultima ætate.  
 Quid operati sumus nos? inquirunt. Et unus ex illis  
 magnus abbas Ischyrio responsum dedit: Nos man-  
 data Dei peregrimus. Exceperunt: Qui autem nos  
 subsequenter, quid facturi sunt? Ait: Ad dimidium  
 operis nostri pervenient. Interrogaverunt adhuc:  
 Qui vero post illos, quidnam? Respondit: Nullo  
 plane opere decorabuntur homines ætatis illius:  
 at insurget in eos tentatio; quique probi invenien-

<sup>78</sup> Al. τινά. <sup>79</sup> Al. πρὸς ἓν παξαμάδιον, vel παξαμάδιν. <sup>80</sup> Al. τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐν τῇ ἀγίᾳ προσφορᾷ. <sup>81</sup> Lat. tāgmatā. <sup>82</sup> Al. βαστάζων. <sup>83</sup> Al. inser. τῆς Σκήτεως. <sup>84</sup> Al. inser. τῷ βίῳ καὶ ὀνόματι. <sup>85</sup> Eccl. iii, 1.

(57) Vit. Patr. i, 9.

(58) Vit. Patr. xii, 4.

(59) Vit. Patr. i, 14.



tur illo tempore, majores et nobis et Patribus nostris esse comperientur.

Principium litteræ K.

*De abbate Cassiano.*

1. (60) Narravit abbas Cassianus: Venimus, ego et sanctus Germanus, in Ægyptum ad quemdam senem. Quem, cum hospitio amanter nos excepisset, interrogavimus: Quare in tempore susceptionis fratrum peregrinorum, normam jejunii nostri, sicut in Palæstina accepimus, non observatis? Respondit: Jejunium semper mecum est; vos vero semper mecum retinere non possum: ac jejunium quidem, etsi utilis res sit atque necessaria, attamen a nostra pendet voluntate; at charitatis adimpletionem ex necessitate exigit Dei lex. Itaque in vobis Christum suscipiens, debeo omni studio et cura persequi. Cum autem vos dimisero, regulam jejunii possum recuperare. Neque enim possunt filii thalami jejungere, quandiu sponsus cum illis est; postquam vero sponsus ablatus fuerit, tunc cum licentia jejunabunt <sup>85</sup>.

2. Idem retulit: Erat aliquis senex, cui sancta virgo ministrabat: homines autem dicebant: Impuri sunt. Audivit senex. Cumque esset morti proximus, dixit Patribus: Postquam e vita migravero, plantate baculum meum in sepulcro; si germinaverit, fructumque protulerit, discite purum esse me ab illa; si vero non germinaverit, cognoscite me cum ea deliquisse. Baculus igitur plantatus fuit, ac tertia die germen fructumque produxit. Tunc omnes glorificaverunt Deum.

3. (61) Dixit iterum: Ad alium accessimus senem; qui manducare nos fecit. Satiatos autem jam, cibum sumere hortabatur. Me vero dicente, non amplius posse, respondit: Ego sexies advenientibus fratribus mensam apposui, et singulos invitans, una comedi, adhucque esurio. Tu vero hoc semel cibo capto, satur es, adeo ut non amplius valeas edere.

4. (62) Idem narravit iterum, quod abbas Joannes homo magni cœnobii rector, visitaverit abbatem Paesium, qui per annos quadraginta in extrema solitudine vixit; et quia erga eum muniam habebat charitatem, indeque libertatem loquendi, dixerit ei: Quid boni operis designasti in tanto tempore, ita sceedens, nec ab ullo hominum facile conturbatus? Ille ait: Ex quo solitarius sum, nun-

Α εύρισκόμενοι δόκιμοι ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, μείζονες καὶ ἡμῶν καὶ τῶν Πατέρων ἡμῶν εὐρεθήσονται.

Ἀρχὴ τοῦ Κ στοιχείου.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Κασσιανοῦ <sup>86</sup>.*

α'. Διηγήσατο (63) ὁ ἀββᾶς Κασσιανὸς, ὅτι Παρεβάλομεν ἐγὼ τε καὶ ὁ ἅγιος Γερμανὸς εἰς Αἴγυπτον, πρὸς τινα γέροντα. Καὶ φιλοξενήσας ἡμᾶς ἡρωτήθη παρ' ἡμῶν· Τίνος ἕνεκεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὑποδοχῆς τῶν ξένων ἀδελφῶν, τὸν κανόνα τῆς νηστείας ἡμῶν, ὡς ἐν Παλαιστίνῃ παρελάβομεν, οὐ φυλάττετε; Καὶ ἀπεκρίθη λέγων· Ἡ νηστεία πάντοτε μετ' ἐμοῦ ἐστίν· ὑμᾶς δὲ κατέχειν πάντοτε μεθ' ἐαυτοῦ οὐ δύναμαι· καὶ ἡ μὲν νηστεία καὶ χρήσιμὸν ἐστὶ πρᾶγμα καὶ ἀναγκαῖον, τῆς ἡμετέρας δὲ ἐστὶ προαιρέσεως· τὴν δὲ τῆς ἀγάπης πλήρωσιν ἐξ ἀνάγκης ἀπαιτεῖ ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος. Ἐν ὑμῖν οὖν δεχόμενος τὸν Χριστὸν, χρεωστῶ μετὰ πάσης θεραπεύσαι σπουδῆς. Ἐπὶ δὲ ὑμᾶς προπέμψω, τὸν κανόνα τῆς νηστείας δύναμαι ἀνακτήσασθαι. Οὐ δύνανται γὰρ (64) οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος νηστεύειν, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστίν· ὅταν δὲ ἀρθῇ <sup>87</sup> ὁ νυμφίος, τότε μετ' ἐξουσίας νηστεύουσιν <sup>88</sup>.

β'. Ὁ αὐτὸς εἶπεν (65), ὅτι Ἦν τις γέρων, καὶ ὑπηρετεῖτο ὑπὸ ἀγίας παρθένου· καὶ οἱ ἄνθρωποι ἔλεγον· Οὐκ εἰσὶ καθαροί. Καὶ ἤκουσεν ὁ γέρων· Ὅταν δὲ ἡμελλε τελευτᾶν, εἶπε τοῖς Πατέρεσσιν· Ὅταν τελευτήσω, φυτεύσατε τὴν ῥάβδον μου εἰς τάφον· καὶ ἐὰν βλαστήσῃ καὶ ποιήσῃ καρπὸν, μάθετε ὅτι καθαρὸς εἰμι ἀπ' αὐτῆς· εἰ δὲ μὴ βλαστήσῃ <sup>89</sup>, γινώσκατε ὅτι πέπτωκα μετ' αὐτῆς. Καὶ ἐφυτεύθη ἡ ῥάβδος, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐβλάστησε, καὶ ἐποίησε καρπὸν. Καὶ πάντες ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

γ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Παρεβάλομεν ἐτέρῳ γέροντι· καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς γεύσασθαι. Προετρέπετο δὲ ἡμᾶς κορεσθέντας, ἔτι μεταλαβεῖν τροφῆς. Ἐμοῦ δὲ εἰρηκότος μυχέτι δύνασθαι, ἀπεκρίθη· Ἐγὼ <sup>90</sup> ἐξάκις <sup>91</sup> παραγενομένων ἀδελφῶν τράπεζαν ἔθηκα, καὶ προτρέπομενος ἕνα ἕκαστον συνήσθιον, καὶ ἀκμὴν πεινῶ. Τοῦτο δὲ σὺ ἅπαξ φαγὼν οὕτως ἐκορέσθης, ὥστε μυχέτι φαγεῖν δύνασθαι.

δ'. Διηγήσατο πάλιν ὁ αὐτὸς, ὅτι Παρέβαλεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ἄνθρωπος κοινοβίου ἡγούμενος μεγάλου, τῷ ἀββᾶ Παησίῳ, ἐν ἀκροτάτῃ ἐρήμῳ δι-  
 D ἄγοντι ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα, καὶ ὡς ἔχων πρὸς αὐτὸν πολλὴν ἀγάπην, καὶ τὴν ἐκ ταύτης παρόρησίαν εἶπεν αὐτῷ· Τί ἐν τοσούτῳ χρόνῳ οὕτως ἀναχωρῶν, καὶ ὑπὸ μηδενὸς ἀνθρώπου ταχέως ὀχλούμενος κατ-  
 ὠρθωσας; Ὁ δὲ φησιν· Ἀφ' οὗ ἐμόνασα, οὐδέ ποτε

<sup>85</sup> Marc. ii, 19. <sup>86</sup> Al. Κασσ. <sup>87</sup> Al. ἀπαρῆλθ' ἀπ' αὐτῶν. <sup>88</sup> Al. νηστεύουσιν. <sup>89</sup> Al. add. καὶ ποιήσῃ καρπὸν. <sup>90</sup> Al. inser. λοιπόν. <sup>91</sup> Al. inser. διαφορῶν.

(60) Vit. Patr. xiii, 2; Cass. Inst. v, 24.

(61) Vit. Patr. xiii, 3; Cass. Inst. v, 25.

(62) Vit. Patr. iv, 24; Cass. Inst. v, 27.

(63) Διηγήσατο. In Pelagio: Dixit abbas Cassianus, quia venimus a Palæstina in Ægyptum. Græce ex mss. 2 Colbert. : Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Κασσιανὸς, ὅτι παρεβάλομεν ἀπὸ Παλαιστίνης εἰς Αἴγυπτον.

(64) Οὐ δύνανται γὰρ, etc. Matth. ix, 15; Marc. ii, 19, 20; Luc. v, 34, 35. Ad quæ loca alludit synodus S. Patricii cap. 14, quod ita ediderunt: Sta-

tutum ut Christi adventum sponsi nullas ratas leges inveniat jejunii. Quid autem inter Novatianum et Christianum interest, nisi quod Novatianus indesinenter, Christianus vero per tempus abstineat; ut locus, et tempus, et persona per omnia observetur. Ego edidissem aut emendassem: Statutum, ut Christi adventus, sponsi, nullas ratas leges inveniat jejunii.

(65) Ὁ αὐτὸς εἶπεν. Consule Rufinum in Vitis Patrum lib. iii, n. 24.



με εἶδεν ὁ ἥλιος ἐσθίοντα. Εἶπε δὲ καὶ ὁ ἁββᾶς Ἀ  
Ἰωάννης· Οὐδὲ ἐμὲ ὀργιζόμενον.

ε'. Τοῦτον τὸν ἁββᾶν Ἰωάννην περὶ τὴν τελευταίαν  
ζῶντα, καὶ ἐκδημοῦντα προθύμως καὶ ἱλαρῶς πρὸς  
τὸν Θεόν, ἐκύκλωσαν οἱ ἄδελφοί, ἀξιοῦντες λόγον  
τινὰ σύντομον καὶ σωτήριον ἐν κλήρου τάξει καταλι-  
πεῖν αὐτοῖς, δι' οὗ δυνήσονται ἐπιθῆναι τῆς ἐν  
Χριστῷ τελειότητος. Ὁ δὲ στενάξας ἔφη· Οὐδέποτε  
ἐποίησα τὸ ἴδιον θέλημα· οὐδέ τινα ἐδίδαξα, ὅπερ  
πρότερον οὐκ ἐποίησα.

ς'. Διηγῆσατο πάλιν περὶ ἐτέρου γέροντος ἐν  
ἐρήμῳ καθεζομένου, ὅτι παρεκάλεσε τὸν Θεὸν χαρί-  
σασθαι αὐτῷ, ὥστε μηδέποτε νυστάξαι αὐτὸν κινου-  
μένης ὁμιλίας πνευματικῆς· εἰ δέ τις καταλαλιᾷς  
ἢ ἀργολογίας λόγους ἐπιφέρει, εὐθὺς εἰς ὕπνον  
καταφέρεσθαι, ἵνα μὴ τοιοῦτου γεύωνται αἱ  
ἀκοαὶ αὐτοῦ. Οὗτος δὲ ἔλεγε, τὸν διάβολον σπουδα-  
στὴν εἶναι τῆς ἀργολογίας, πολέμιον δὲ πάσης δι-  
δασκαλίας πνευματικῆς· τοιοῦτῳ χρώμενος ὑπο-  
δείγματι· Λαλοῦντος γάρ μου, φησί, περὶ ὠφελείας  
πρὸς τινὰς ἀδελφούς, τοσούτῳ ὕπνῳ βαθεῖ κατεσχέ-  
θησαν, ὥστε μήτε τὰ βλέφαρα κινεῖν δύνασθαι. Ἐγὼ  
οὖν θέλων δεῖξαι τοῦ δαίμονος τὴν ἐνέργειαν, λόγον  
ἀργολογίας παρεισήνεγκα· ἐφ' ᾧ χαρέντες παρα-  
χρήμα διένηψαν. Στενάξας δὲ εἶπον· Μέχρι τοίνυν  
περὶ οὐρανίων πραγμάτων διελεγόμεθα, πάντων  
ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ τῷ ὕπνῳ συνείχοντο· ἥνίκα δὲ  
λόγος ἀργὸς ἐρρύη, πάντες μετὰ προθυμίας διαν-  
έστητε. Διὸ, ἀδελφοί<sup>92</sup>, παρακαλῶ, ἐπίγινωτε τοῦ πα-  
νηροῦ δαίμονος τὴν ἐνέργειαν, καὶ ἑαυτοῖς προσ-  
έχετε, φυλαττόμενοι τὸν νυσταγμὸν, ἥνίκα τι ποιεῖτε  
πνευματικόν, ἢ ἀκούετε.

ζ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Συγκλητικὸς τις (65\*) ἀποταξά-  
μενος, καὶ τὰ ἑαυτοῦ ὑπάρχοντα πένησι διαδοῦς,  
παρακατέσχε τινὰ εἰς ἰδίαν ἀπόλαυσιν, μὴ βουλόμε-  
νος τὴν ἐκ τῆς τελείας ἀποταγῆς ἀναδέξασθαι τα-  
πεινοφροσύνην, καὶ τὴν γνησίαν ὑποταγὴν τοῦ κοι-  
νοδιακοῦ κανόνος. Πρὸς ὃν ὁ ἐν ἁγίοις Βασίλειος λό-  
γον ἀπεφθέγγετο τοιοῦτον· Καὶ τὸν συγκλητικὸν  
ἀπώλεσας, καὶ μοναχὸν οὐκ ἐποίησας.

η'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Ἦν τις μοναχὸς οἰκῶν ἐν σπη-  
λαίῳ ἐν ἐρήμῳ· καὶ ἐδηλώθη αὐτῷ ὑπὸ τῶν συγ-  
γενῶν κατὰ σάρκα, ὅτι· Ὁ πατήρ σου ἰσχυρῶς ἐν-  
οχλεῖται, καὶ μέλλει τελευτᾶν, ἔλθῃ ἵνα κληρονομή-  
σῃς αὐτόν. Ὁ δὲ ἀπεκρίθη πρὸς αὐτούς· Ἐγὼ πρὸ  
ἐκείνου ἀπέθανον τῷ κόσμῳ· νεκρὸς ζῶντα οὐ κλη-  
ρονομεῖ.

<sup>92</sup> Al. ἀγαπητοί.

(65\*) Συγκλητικὸς τις, etc. Exstat eo de Apoph-  
thegmate epigramma Joannis Geometrae, 14 Para-  
disi; quod hic apponi, emendari, atque illustrari  
meretur.

Ὅτι ἡ ἀκτῆμοσύνη ἀγνή ἐν μοναχοῖς.  
Ἦλθ' ἀποταξάμενος κυδίστατος ἐς Σκίταν ἀνὴρ.  
Καὶ πολὺν χρόνον διδοὺς κάλλιπεν οἷ τι μέρος.  
Εἶπε δέ τις· Καὶ τὸ πρὶν ἀπώλεσας, ὦ φίλε, κύδος,  
Τερπνὸν ἔδν, καὶ ὁ δοῦς (scrib. ὀδοῦς) οὐκ ἐπ-  
[έβης ἀδίων.

Hoc est ex mea interpretatione ad verbum :

Quod inopia pura esse debeat in monachis.

A quam me vidit sol manducantem. Excepit vero ab-  
bas Joannes : Neque me iratum.

5. (66) Hunc abbatem Joannem, cum sub mor-  
tem esset, et alacriter hilareque ad Deum profici-  
scretur, circumdederunt fratres, postulantes ut eis  
hæreditatis loco sermonem quempiam brevem ac  
salutarem relinqueret, per quem possent pervenire  
ad perfectionem in Christo. Ille vero ingemiscens  
dixit : Nunquam feci meam voluntatem ; nec ali-  
quem docui, quod prius non fecerim.

6. (67) Iterum narravit de alio sene qui in er-  
mo residebat, quod Deum rogaverit, ut ei hanc  
gratiam conferret : ne unquam moto colloquio spi-  
rituali dormitaret ; si vero detractionis vel otiosi  
sermonis quispiam verba proferret, statim in som-  
num incideret, quo ejusmodi venenum non accipe-  
rent aures ejus. Idem dicebat, diabolum studiosum  
esse otiosi sermonis, hostem vero omnis spiritualis  
doctrinae ; hoc usus exemplo : Me, inquit, ad non-  
nullos fratres loquente de re animæ utili, adeo pro-  
fundo somno occupati sunt, ut nec palpebras mo-  
vere possent. Volens igitur ego daemonis operatio-  
nem ostendere, sermonem supervacaneæ loquelæ  
induxi ; ad quem illi gavisi, illico evigilarunt.  
Ingemiscens autem dixi : Quandiu igitur de cœlesti-  
bus rebus disseruimus, omnium vestrum oculi de-  
tinebantur somno ; postquam vero otiosus effluxit  
sermo, cuncti cum a'acritate excitati estis. Quo-  
circa, fratres, obsecro, agnoscite mali dæmonis in-  
stigationem, et attendite vobis ipsis, caventes dor-  
mitionem, cum aliquid spirituale vel facitis, vel  
auditis.

7. (68) Dixit iterum, quod senator quidam cum  
sæculo renuntiasset, et bona sua distribuisset in  
pauperes, quædam retinuit ad usum suum, nolens  
humilitatem e perfecta renuntiatione proficiscentem  
suscipere, ut nec sinceram cœnobiacæ regulæ sub-  
jectionem. Ad quem sanctus Basilius hujusmodi  
protulit sententiam : Et senatorem perdidisti, nec  
effecisti monachum.

8. Retulit præterea : Erat quidam monachus, in  
spelunca eremi habitans ; cui qui propinqui secun-  
dum carnem erant significaverunt : Pater tuus gra-  
vi morbo laborat, estque ex eo moriturus ; veni ut  
hæreditatem capias. At ille respondit : Ego ante  
eum mundo mortuus sum : mortuus viventis  
hæres esse non potest.

Venit Scetam cum sæculo renuntiasset vir quidam  
[illustrissimus ;  
Multisque opibus elargitis, sibi aliquam partem reli-  
[quit.

Dixit autem nonnemo : O amice, et priorem gloriam  
[amisisti,  
Quæ jucunda erat ; nec ingressus es in vias eorum  
[qui paupertatem profitentur.

Id est hic et alibi, monachorum ; juxta Glossam in  
Nicetæ Acominati Indice. ἄβιοι, μοναχοί.

(66) Vit. Patr. i, 10 ; Cass. Inst. v, 28.

(67) Vit. Patr. xi, 18 ; Cass. Inst. v, 29, 31.

(68) Vit. Patr. vi, 10 ; Cass. Inst. vii, 19.



De abbate Cronio.

A

Περὶ τοῦ ἀββᾶ Κρονίου.

1. Frater ab abbate Cronio petiit, ut ei aliquod verbum proferret. Itaque ait illi: Quando Elisæus venit ad Sunamitidem, invenit eam nihil negotii cum quoquam habentem; concepit igitur, ac peperit, per adventum Elisæi<sup>93</sup>. Frater dixit: Quid hoc verbum sibi vult? Respondit senex: Anima cum vigilaverit, et se coercuerit a distractione, reliqueritque voluntates suas, tunc Spiritus Dei venit ad eam; ac deinde potest gignere: quandoquidem sterilis est.

2. Frater interrogavit abbatem Cronium: Quid faciam oblivioni, quæ in captivitatem ducit mentem meam, nec sinit me sentire, donec adduxerit ad peccatum? Et ait senex: Quando alienigenæ arcam propter mala opera Israelitarum cepere, traxerunt eam, donec adduxissent ad domum Dagon dei sui<sup>94</sup>; tuncque ille cecidit in faciem suam. Dicit frater: Quid hoc est? Tum senex: Si cœperint captivam ducere mentem hominis per proprios ipsius motus, hoc modo eam pertrahunt, donec duxerint super invisibilem affectum. Eo igitur in loco mens constituta, si conversa fuerit, Deum quæsierit, et recordata fuerit æterni iudicii, statim cadit affectus, nec amplius comparet. Scriptum enim est: *Cum reversus ingemueris, tunc salvus eris, et scies ubi fueris*<sup>95</sup>.

3. Frater percontatus est abbatem Cronium, quonam modo veniat homo ad humilitatem. Ait illi senex: Per timorem Dei. Tum frater excepit: Et per quam rem venit ad timorem Dei? Respondit senex: Mea quidem sententia, ubi coercuerit se ab omni negotio, et dederit se ad laborem corporis; quantumque habet virium meminerit exitus e corpore ac iudicii divini.

4. Dixit abbas Cronius: Nisi Moyses duxisset oves sub montem Sina, non vidisset ignem in rubo<sup>96</sup>. Senem interrogavit frater: Pro quanam re accipitur rubus? Responsum dedit: Rubus significat actionem corporalem. Scripturæ enim verba sunt:

<sup>93</sup> IV Reg. iv. <sup>94</sup> I Reg. v. <sup>95</sup> Isa. xxx, 15. <sup>96</sup> Exod. iii. <sup>97</sup> Al. Ἠλί. <sup>98</sup> Al. κολάσεως.

(69) Ὅταν ἀποστραφῇς στενάξης, τότε σωθήσῃ, καὶ γνώσῃ ποῦ ἦσθα. Eodem modo nunc in LXX, Is. xxx, 15. Citat Cyrillus Hierosol. Catech. 2: Ὅταν ἐπιστραφῇς στενάξη, τότε σωθήσῃ. Gregorius vero Nazianzenus orat. 17: Ἐὰν ἐπιστραφῇς στενάξης πρὸς Κύριον, τότε σωθήσῃ. Theodoritus in Psalm. cxviii, 76; necnon Liber Asceticus Maximi n. 40: Ὅταν ἀποστραφῇς καὶ στενάξης, τότε σωθήσῃ. Idem Theodoritus in Isaiam, ὅταν ἀναστραφῇς στενάξης. Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris. Cælestinus epist. 2, num. 2; Leo epist. ad Theodorum: Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris, et scies ubi fueris. Apud Luciferum De regibus apostolicis paulo ante finem. In Gregorio Magno lib. vii, indict. 2, epist. 54: In quacunque die conversus ingemueris, tunc salvus eris. Et inter opera S. Augustini tom. IV, libro De vera et falsa poenitentia, cap. 17: Quacunque hora peccator ingemuerit et conversus fuerit, cito vivet; tom. IX, De conflictu vitiorum

α'. Ἀδελφὸς ἔφη τῷ ἀββᾶ Κρονίῳ· Εἰπέ μοι ῥῆμα. Καὶ λέγει αὐτῷ, ὅτι Ἐν τῷ ἐλθεῖν τὸν Ἐλισσαῖον πρὸς τὴν Σωμανῆτιν, εὑρεν αὐτὴν μὴ ἔχουσαν πρᾶγμα μετὰ τινος· συνέλαθεν οὖν, καὶ ἔτεκε διὰ τῆς παρουσίας Ἐλισσαίου. Λέγει δὲ αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Τί ἐστὶ τὸ ῥῆμα τοῦτο; Καὶ λέγει ὁ γέρων, ὅτι Ἡ ψυχὴ ἐὰν νήψῃ, καὶ συστείλῃ ἑαυτὴν ἀπὸ τοῦ περισπασμοῦ, καὶ καταλείψῃ τὰ θελήματα ἑαυτῆς, τότε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ παραβάλλει αὐτῇ· καὶ δύναται λοιπὸν γεννηθῆσαι, ἐπειδὴ στεῖρά ἐστίν.

β'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Κρόνιον· Τί ποιήσω τῇ λήθῃ τῇ αἰχμαλωτιζούσῃ τὸν νοῦν μου, καὶ οὐκ ἐώσῃ με αἰσθάνεσθαι, μέχρι με ἐνέγκῃ κατ' αὐτῆς τῆς ἀμαρτίας; Καὶ λέγει ὁ γέρων· Ὅτε ἔλαβον οἱ ἀλλόφυλοι τὴν κιβωτὸν διὰ τὴν κακίαν πρᾶξιν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ<sup>97</sup>, ἔσυρον αὐτὴν ἕως οὗ ἤνεγκαν αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον Δαγῶν τοῦ Θεοῦ αὐτῶν· καὶ τότε ἔπεσεν ἐπὶ προσώπου αὐτοῦ. Καὶ λέγει ὁ ἀδελφός· Τί ἐστὶ τοῦτο; Ὁ δὲ γέρων εἶπεν, ὅτι Ἐὰν φθάσωσιν αἰχμαλωτίσαι τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀφορμῶν, οὕτως ὑποσύρῳσιν αὐτὸν, ἕως ἂν ἐνέγκωσιν αὐτὸν ἐπάνω τοῦ ἀοράτου πάθους. Ἐν ἐκείνῳ οὖν τῷ τόπῳ ἐὰν στραφῇ ὁ νοῦς, καὶ ζητήσῃ τὸν Θεόν, καὶ μνημονεύσῃ τῆς αἰωνίου κρίσεως<sup>98</sup>, εὐθὺς τὸ πάθος πίπτει καὶ ἀφανὲς γίνεται. Γέγραπται γάρ· Ὅταν ἀποστραφῇς στενάξης, τότε σωθήσῃ, καὶ γνώσῃ ποῦ ἦσθα (69).

γ'. Ἀδελφὸς ἠρώτητε τὸν ἀββᾶν Κρόνιον· Ποίῳ τρόπῳ ἔρχεται ἄνθρωπος εἰς ταπεινοφροσύνην; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων, ὅτι Διὰ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Καὶ διὰ ποίου πράγματος ἔρχεται εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Τὸ κατ' ἐμὲ, ἵνα συστείλῃ ἑαυτὸν ἀπὸ παντὸς πράγματος, καὶ δώσῃ ἑαυτὸν εἰς κόπον σωματικόν, καὶ ὅσῃν ἔξει ἰσχὺν, μνημονεύσῃ τῆς ἐκ τοῦ σώματος ἐξόδου, καὶ τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ.

δ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Κρόνιος, ὅτι Εἰ μὴ ἤγαγε Μωϋσῆς τὰ πρόβατα ὑπὸ τὸ ὄρος Σινᾶ, οὐκ ἂν ἔδλεπε τὸ πῦρ ἐν τῇ βάρῃ. ἠρώτησεν ὁ ἀδελφός τὸν γέροντα· Εἰς τί λαμβάνεται ἡ βάρη; Καὶ λέγει αὐτῷ, ὅτι Ἡ βάρη λαμβάνεται εἰς τὴν σωματικὴν πρᾶξιν. Γέ-

D et virtutum, cap. 15: In quacunque die peccator conversus ingemuerit, salvus erit; epistola 3 Paciani: *Hinc Isaiæ: Cum conversus ingemueris, tunc salva-beris, et scies ubi fueris.* Ruricii epistola 31, libri II: *Peccator enim qua die conversus ingemuerit, tunc salvus erit.* Varie in homiliis Cæsarii Arelatensis, quas publico bono evulgavit v. cl. Stephanus Baluzius, hom. 2 et 13: *In quacunque die conversus ingemueris, salvus eris.* Et: *In quacunque die ingemueris, salvus eris.* Vel: *Cum conversus ingemueris, salvus eris.* Denique notabiliter Chrodebertus Tunonensis in iudicio de muliere adultera, quod debemus diligentiae Paschasii Quesnelli, presbyteri pietate ac doctrina præstantis: *Ad hæc verba confir-manda, inquit, testis est excel. lentissimus propheta, qui Spiritu Dei plenus dicit: «Peccator in quacunque die, in quacunque hora conversus fuerit et ingemuerit, omnia peccata sua oblivioni traduntur.»*



γραπται γάρ, ὅτι Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν ἀγρῷ. Λέγει ὁ ἀδελφὸς τῷ γέροντι· Οὐκοῦν ἐκτὸς καμάτου σωματικοῦ οὐ προκόπτει ἄνθρωπος εἰς τινα τιμὴν; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Τέως γέγραπται· Ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρόν. Καὶ πάλιν Δαβὶδ λέγει· Εἰ δώσω ὑπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, καὶ τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμόν· καὶ τὰ ἐξῆς.

ε'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Κρόνιας, ὅτι Διηγέσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Ἰωσήφ ὁ τοῦ Πηλουσίου, ὅτι Καθημένου μου εἰς τὸ Σινᾶ, ἦν ἐκεῖ ἀδελφὸς καλὸς καὶ ἀσκητὴς, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ σῶμα εὐειδής· καὶ ἤρχετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰς τὴν σύναξιν, φορῶν πολὺ ῥάφον καὶ μικρὸν μαφόριον παλαιόν. Καὶ θεωρῶν αὐτὸν καθάπαξ οὕτως εἰς τὴν σύναξιν ἐρχόμενον, λέγω αὐτῷ· Ἀδελφέ, οὐ βλέπεις τοὺς ἀδελφοὺς, πῶς εἰσιν ὡς ἄγγελοι εἰς τὴν σύναξιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ; πῶς σὺ πάντοτε οὕτως ἐρχῃ ὧδε<sup>99</sup>; Ὁ δὲ ἔφη· Συγχώρησόν μοι, ἀββᾶ, ὅτι οὐκ ἔχω ἄλλα. Ἐλθὼν οὖν αὐτὸν ἐν τῷ κελλίῳ μου, καὶ ἔδωκα αὐτῷ λεβίτωνα καὶ εἴ τι ἄλλο ἔχρηζε· καὶ ἐφόρει λοιπὸν ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀδελφοί, καὶ ἦν ἰδεῖν αὐτὸν ὡς ἄγγελον. Ἐγένετο δὲ ποτε χρεῖα τοῖς Πατράσι, ἀποστεῖλαι δέκα ἀδελφοὺς πρὸς τὴν βασιλέα διὰ τινα χρεῖαν· καὶ ἐψηφίσαντο καὶ αὐτὸν μετὰ τῶν ὑπαγόντων. Ὡς δὲ ἤκουσεν, ἔθαλε μετάνοιαν τοῖς Πατράσι, λέγων· Διὰ τὸν Κύριον συγχωρήσατέ μοι, ὅτι δοῦλός εἰμι τινος μεγάλου τῶν ἐκεῖ· καὶ ἐὰν γνωρίσῃ με, ἀποσχηματίζει με, καὶ φέρει πάλιν εἰς τὸ δουλεύειν αὐτῷ. Μετὰ οὖν τὸ πεισθῆναι τοὺς Πατέρας, καὶ ἀφείναι αὐτὸν, ἔμαθον ὕστερον παρά τινος ἀκριβῶς ἐπισταμένου αὐτὸν, ὅτι ὅτε ἦν ἐν τῷ κόσμῳ, ἑπαρχὸς πραιτωρίων ὑπῆρχε· καὶ ἵνα μὴ γνωσθῇ, καὶ ὀχλήσιν εὖρη ἐκ τῶν ἀνθρώπων, τοῦτο προεφασίστατο. Τοσαύτη ἦν σπουδὴ τοῖς Πατράσι, φεύγειν τὴν δόξαν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ κόσμου τούτου.

#### Περὶ τοῦ ἀββᾶ Καρίωνος.

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Καρίων (70), ὅτι Πολλοὺς κόπους ἐποίησα<sup>1</sup>, πλεόν τοῦ υἱοῦ μου Ζαχαρίου, καὶ οὐκ ἔφθασα εἰς τὰ μέτρα αὐτοῦ, ἐν τῇ ταπεινώσει καὶ ἐν τῇ σιωπῇ αὐτοῦ.

β'. Γέγονέ τις ἐν τῇ Σκήτει μοναχὸς, ἀββᾶς Καρίων λεγόμενος. Οὗτος ἐσχηκῶς δύο τέκνα, ἑάσας αὐτὰ τῇ ἰδίᾳ γυναικί, ἀνεχώρησε. Μετὰ δὲ καιρὸν, λιμοῦ γενομένου ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, στενωθεῖσα ἡ γυνὴ αὐτοῦ, ἦλθεν ἐν τῇ Σκήτει φέρουσα τὰ δύο παιδία μεθ' ἑαυτῆς (ἦν δὲ τὸ ἐν ἀρρένεικόν λεγόμενον Ζαχαρίας, καὶ τὸ ἐν θηλυκόν), καὶ καθίσασα πόρρωθεν τοῦ γέροντος ἐν τῷ ἔλει· ἔλος γὰρ παράκειται ἐν τῇ Σκήτει, ἐνθα καὶ αἱ ἐκκλησίαι ὠκοδόμηνται, καὶ αἱ πηγαὶ τῶν

A Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro<sup>2</sup>. Iterum frater seni : Ergo absque corporali labore non procedit homo ad aliquid honoris? Et senex : Utique scriptum est : *Aspicientes in auctorem fidei, et consummatorem Jesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem*<sup>3</sup>. Rursusque David dicit : *Si dederò somnum oculis meis, et palpebris meis dormitationem*<sup>4</sup> et quæ sequuntur.

3. Verba abbatis Cronii. Ita narravit nobis abbas Joseph Pelusii : Cum in Sina residerem, erat illic frater præclarus et in vita ascetica excellens, præterea corpore speciosus. Is cum in ecclesiam ad synaxim veniret, gestabat parvum ac vetus maphorium plenum suturis. Quem semel intuitus hoc habitu pergentem ad collectam, dico ei : Frater, nonne vides fratres, quomodo ad synaxim in ecclesia adstant velut angeli? Qua ratione tu omnino huc accedis ad hunc modum? At ille ait : Ignosce mihi, abba, alias vestes non habeo. Assumpsi ergo eum in cellam meam, et dedi levitonem cum cæteris quibus indigebat : unde deinceps indutus erat sicut reliqui fratres ; et cernere erat eum velut angelum. Contigit autem aliquando ut necesse esset Patribus decem fratres ad imperatorem mittere ob aliquod negotium ; atque hunc etiam decreverunt cum aliis pergere. Quod ubi audivit, coram Patribus prostravit se, dicens : Propter Dominum, ignoscite mihi ; sum enim cujusdam ex aula proceribus servus ; qui si agnoverit me, habitu monachi spoliabit, cogetque ad iterum serviendum ei. Cum igitur Patres persuasi fuissent, ac dimisissent eum, postea per quemdam cui bene notus erat compererunt, quod quando in sæculo degebat, præfectus prætorio exstitisset ; verum ne cognosceretur, atque molestiam ex hominibus caperet, id prætexuerat. Tanto Patres tenebantur studio fugiendi tum gloriam, tum hujusce mundi requiem.

#### De abbate Carione.

1. (71) Dixit abbas Cario : Multo plures in virtute labores suscepi quam filius meus Zacharias, nec ad ejus meritorum mensuram perveni, in humilitate et silentio ipsius.

2. (72) Exstitit in Sceti quidam monachus, nomine abbas Cario. Hic duos liberos cum suscepisset, relinquens eos uxori suæ, ad vitam monasticam secessit. Postea fame per Ægyptum contingente, ad angustias redacta uxor ejus, Sectim venit cum duobus liberis : quorum unus mas erat, Zacharias dictus, alter femina. Et sedebat longe a sene in palude ; palus enim adjacet Sceti, ubi ecclesiæ ædificatæ sunt et fontes scaturiunt. Porro

<sup>99</sup> Al. add. παλαιὰ φορῶν.

<sup>1</sup> Al. inser. σωματικούς.

<sup>2</sup> Matth. xiii, 44.

<sup>3</sup> Hebr. xii, 2.

<sup>4</sup> Psal. cxxxi, 4.

(70) Ὁ ἀββᾶς Καρίων. Corrupte apud Pelagium interpretem vocatur Serapion.

(71) Vit. Patr. xv, 16.

(72) Viridar. Raderi, iii, 6, 1.



hæc in Sceti consuetudo invaluerat, ut si accessisset mulier ad loquendum fratri vel alteri necessario suo, procul invicem sedentes colloquerentur : tunc mulier ait abbati Carioni : Ecce factus es monachus, et fames evenit. Quis ergo alet liberos tuos? Respondit abbas Cario : Illos mihi huc mitte. Dicit mulier liberis : Abite ad patrem vestrum. Itaque venerunt ad patrem suum ; sed quæ femina erat ad matrem reversa est, mas vero mansit cum patre. Tunc ad uxorem : Ecce, inquit, bene actum est ; accipe tu puellam, et abi, ego puerum retinebo. Nutriebat igitur eum in Sceti, cunctis scientibus quod esset illius filius. Ut autem processit ætate, ortum est de eo murmur in fraternitate. Quo audito abbas Cario filium sic allocutus est : Zacharia, surge, abeamus hinc, quia murmurant Patres. Tum ei puer : Abba, cuncti hic norunt me esse filium tuum ; si ad alium locum perrexerimus, non habebunt dicere quod filius tuus sim. Tum senex : Surge, discedamus. Et in Thebaidem profecti sunt. Ubi cum accepta cella paucos dies mansissent, illic quoque idem murmur de puero exortum est. Dicit ei tunc pater ejus : Zacharia, surge, redeamus ad Scetim. Quo illis adventantibus, post dies paucos iterum de eodem murmur factum est. Tunc Zacharias puer, profectus ad stagnum nitri, exutis vestibus, in illud descendit, immersitque se ad nares usque ; et cum durasset per multum tempus, quandiu scilicet potuit, confecit abolevitque corpus suum : factus enim est tanquam leprosus. Ergo

υδάτων εἰς! Συνήθεια δὲ τοιαύτη ἦν ἐν τῇ Σκήτει, ἵνα ἔλθῃ γυνή, λαλήσαι ἀδελφῷ αὐτῆς, ἢ ἄλλῳ διαφέροντι αὐτῇ, ἀπὸ μακρόθεν καθεζομένων αὐτῶν ἀπ' ἀλλήλων ὁμιλῶσιν ἀλλήλοις. Τότε λέγει ἡ γυνὴ τῷ ἀββᾷ Καρίωνι· Ἰδοὺ γέγονας μοναχός, καὶ λιμός ἐστι· τίς οὖν τρέφει τὰ τέκνα σου ; Λέγει αὐτῇ ὁ ἀββᾶς Καρίων· Καὶ ἀπόστειλόν μοι αὐτὰ ὧδε. Λέγει ἡ γυνὴ τοῖς τέκνοις· Ἀπέλθετε πρὸς τὸν πατέρα ὑμῶν. Ἐρχομένων οὖν αὐτῶν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν, τὸ θηλυκὸν ὑπέστρεψε πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ, τὸ δὲ ἀρρενικὸν ἦλθε πρὸς τὸν ἴδιον πατέρα. Τότε λέγει αὐτῇ· Ἰδοὺ καλῶς ἐγένετο· λάβε σὺ τὸ θηλυκὸν καὶ ἀπελθε, καὶ γὰρ τὸ ἀρρενικὸν. Ἀνέστρεφεν οὖν αὐτὸ ἐν τῇ Σκήτει, πάντων εἰδόντων ὅτι τέκνον αὐτοῦ ἐστίν. Ὡς δὲ ἡλικίας ἑ γέγονε, γογγυσμός ἐγένετο ἐν τῇ ἀδελφότητι περὶ αὐτοῦ. Καὶ ἀκούσας ὁ ἀββᾶς Καρίων, λέγει τῷ τέκνῳ αὐτοῦ· Ζαχαρία, ἔγειρε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν, ὅτι γογγύζουσιν οἱ Πατέρες. Λέγει αὐτῷ ὁ μικρός· Ἀββᾶ, πάντες οἶδασιν ἐνταῦθα ὅτι υἱός σου εἰμι· ἐὰν δὲ ἄλλη ἀπέλθωμεν, οὐκ ἔχουσι λέγειν ὅτι υἱός σου εἰμι. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἐγειρε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν. Καὶ ἀπῆλθον ἐν τῇ Θηβαΐδι. Ὡς δὲ λαβόντες καλλίον ἐκάθισαν ὀλίγας ἡμέρας, κακὰ ὁ αὐτὸς γογγυσμός γέγονε περὶ τοῦ παιδίου. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ πατήρ αὐτοῦ· Ζαχαρία, ἔγειρε, ἄγωμεν ἐν τῇ Σκήτει. Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν ἐν τῇ Σκήτει, καὶ ὀλίγων ἡμερῶν παρελθουσῶν, πάλιν γογγυσμός ἐγένετο περὶ αὐτοῦ. Τότε Ζαχαρίας ὁ παῖς, ἐλθὼν εἰς τὴν λίμνην τοῦ νίτρου, καὶ ἀποδυσάμενος, κατήλθε κάτω μέχρι τῆς ρινὸς αὐτοῦ καταβαπτίσας ἑαυτόν· καὶ μένας ἐπὶ πολλὴν ὥραν, ὅσῃν ἠδύνατο, ἠφάνισε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα· γέγονε γὰρ ὡς λελωθὴμένος. Καὶ ἀνελθὼν ἐφόρεσε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθε πρὸς τὸν ἴδιον πατέρα· καὶ μόλις ἐπέγνω αὐτόν. Ἀπελθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὴν ἀγίαν κοινωνίαν κατὰ τὸ ἔθος, ἀπεκαλύφθη τῷ ἁγίῳ Ἰσιδώρῳ τῷ πρεσβυτέρῳ τῆς Σκήτεως, ὅπερ ἐποίησε· καὶ ἰδὼν αὐτὸν καὶ θαυμάσας, εἶπε· Ζαχαρίας ὁ παῖς τῇ Κυριακῇ παρελθούσῃ ἦλθε καὶ ἐκοινωνήσεν ὡς ἄνθρωπος, νῦν δὲ ὡς ἄγγελος ἐγένετο.

#### De abbate Copre.

1. Dixit abbas Pœmen de abbate Copre, quod ad tantam pervenerat virtutis magnitudinem, ut quamvis ægrotaret ac lecto decumberet, tamen gratias ageret, inhiheretque propriam voluntatem.

2. Dixit abbas Copres : Beatus qui cum gratiarum actione tolerat laborem.

3. (73) Congregati sunt aliquando qui in Sceti degebant, ob quæstionem de Melchisedece, et obliti sunt vocare abbatem Coprem ; postea autem vocato eo, ea de re interrogabant. Ille vero ter percutiens os suum, dixit : Væ tibi, Copre, væ tibi, Copre, væ tibi, Copre ! quod ea reliquisti quæ tibi mandavit Deus ut faceres, et scrutaris quæ non requirit a te. Quibus auditis fratres, fugerunt in cellas suas.

#### Περὶ τοῦ ἀββᾶ Κόπρι.

α'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν διὰ τὸν ἀββᾶν Κόπριν, ὅτι εἰς τοσοῦτον ἦλθε μέτρον, ὅτι ἡσθένει καὶ κλινήρης ἦν, καὶ εὐχαρίσκει, καὶ ἐκώλυε τὸ ἴδιον θέλημα.

β'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Κόπρις· Μακάριος ὁ ὑπομένων κόπον μετ' εὐχαριστίας.

γ'. Συνήχθησαν ποτὲ οἱ ἐν τῇ Σκήτει ὁ περὶ τοῦ Μελχισεδέκ, καὶ ἐπελάθοντο καλέσαι τὸν ἀββᾶν Κόπριν ὅστερον δὲ καλέσαντες αὐτόν, ἡρώτων περὶ τούτου. Ὁ δὲ, τύψας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐπὶ τρεῖς, εἶπεν· Οὐαί σοι, Κόπρι ! ὅτι ἃ ὁ Θεὸς ἐνετείλατό σοι ποιῆσαι ἐγκατέλειπες, καὶ ἃ οὐ ζητεῖ παρὰ σοῦ ἐρευνᾷς. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀδελφοὶ ταῦτα, ἔφυγον εἰς τὰ κελλία αὐτῶν.

<sup>a</sup> Al. ἐν ἡλικίᾳ. <sup>b</sup> Al. inser. συζητοῦντες. <sup>c</sup> Al. Κόπριν. <sup>d</sup> Al. πρόσωπον. <sup>e</sup> Al. Κόπρι.



## Περὶ τοῦ ἀββᾶ Κύρου.

Πρὸς τὸν λογισμὸν τῆς πορνείας, ἐπερωτηθεὶς ὁ ἀββᾶς Κύρος ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ἀπεκρίνατο οὕτως· Ἐὰν λογισμὸν οὐκ ἔχῃς, ἐλπίδα οὐκ ἔχεις· ἐὰν λογισμοὺς οὐκ ἔχῃς, πράξιν ἔχεις. Τοῦτο δὲ ἐστίν, ὅτι ὁ κατὰ διάνοιαν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν μὴ πολεμῶν, μηδὲ ἀντιλέγων, σωματικῶς πράττει αὐτήν. Ὁ γὰρ ἔχων πράξεις διὰ λογισμῶν οὐκ ὀχλεῖται. Ἠρώτησε δὲ ὁ γέρων τὸν ἀδελφὸν, λέγων· Μὴ συνήθειαν ἔχεις εἰς ὀμιλίαν γυναικός; Καὶ εἶπεν ὁ ἀδελφός· Οὐ· παλαιοὶ καὶ νέοι ζωγράφοι εἰσὶν οἱ λογισμοί μου· μνημαὶ εἰσιν ὀχλοῦσαί μοι, καὶ γυναικῶν εἰδῶλα. Ὁ δὲ γέρων πρὸς αὐτόν· Νεκροὺς μὴ φοβοῦ· ἀλλὰ τοὺς ζῶντας φεῦγε, καὶ ἐπεκτείνου μᾶλλον εἰς προσευχήν.

Ἀρχὴ τοῦ Α στοιχείου.

## Περὶ τοῦ ἀββᾶ Λουκίου.

Παρέβαλόν ποτὲ τινες τῷ ἀββᾶ Λουκίῳ <sup>10</sup> εἰς τὸ Ἐνατον, οἱ λεγόμενοι Εὐκτίται <sup>11</sup>, μοναχοί· καὶ ἠρώτησεν αὐτοὺς ὁ γέρων· Τί τὸ ἐργόχειρον ὑμῶν; Οἱ δὲ εἶπον· Ἡμεῖς οὐ φηλαφῶμεν ἐργόχειρον· ἀλλὰ, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, ἀδιαλείπτως προσευχόμεθα. Καὶ λέγει ὁ γέρων· Οὐκ ἐσθίετε; Καὶ εἶπον· Ναί. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ὅτε οὖν ἐσθίετε, τίς εὐχεται ὑπὲρ ὑμῶν; Πάλιν οὖν εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ κοιμᾶσθε; Καὶ εἶπον· Ναί. Καὶ λέγει ὁ γέρων· Ὅτε οὖν κοιμᾶσθε, τίς εὐχεται περὶ <sup>12</sup> ὑμῶν; Καὶ οὐχ εὔρον πρὸς ταῦτα ἀποκρίνασθαι αὐτῷ. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Συγχωρήσατέ μοι, ἰδοὺ οὐ ποιεῖτε καθὼς λέγετε. Ἐγὼ δὲ δεῖκνύω ὑμῖν, ὅτι ἐργαζόμενος τὸ ἐργόχειρόν μου ἀδιαλείπτως προσεύχομαι. Καθεζομαι σὺν Θεῷ βρέξας τὰ μικρά μου θαλλία <sup>13</sup>· καὶ πλέκων αὐτὰ σειράν, λέγω· Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρισμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Οὐκ ἐστίν εὐχή τοῦτο; Καὶ εἶπον· Ναί. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὅταν οὖν ἐμμείνω δι' ὅλης ἡμέρας ἐργαζόμενος καὶ εὐχόμενος, ποιῶ πλεῖον ἢ ἑλαττον δεκαεξὺ νομῖα (73')· καὶ παρέχω ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν θύραν δύο, καὶ τὰ λοιπὰ ἐσθίω· καὶ εὐχεται ὑπὲρ ἐμοῦ ὁ λαβὼν τὰ δύο νομῖα ὅτε ἐσθίω ἢ ὅτε κοιμῶμαι· καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ πληροῦται μοι τὸ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι.

## Περὶ τοῦ ἀββᾶ Λώτ.

α'. Ἦλθέ τις τῶν γερόντων πρὸς τὸν ἀββᾶν Λώτ, πρὸς <sup>14</sup> τὸ μικρὸν ἔλος τοῦ Ἀρσενοῖτου, καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν διὰ καλλίον, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ. Ἦν δὲ ὁ γέρων ἀσθενής· καὶ ἀνέπαυσεν αὐτόν ὁ ἀββᾶς Λώτ· καὶ εἰ ἤρχοντό τινες παραβαλεῖν τῷ ἀββᾶ Λώτ, ἐποίει αὐτοὺς παραβαλεῖν καὶ τῷ γέροντι τῷ ἀσθενεῖ. Καὶ ἤρξατο λαλεῖν αὐτοῖς λόγους τοῦ Ὠριγένους· καὶ ἐθλίβετο ὁ ἀββᾶς Λώτ, λέγων· Μὴ καὶ νομίσωσιν οἱ

A

## De abbate Cyro.

(74) Interrogatus abbas Cyrus Alexandrinus circa fornicationis cogitationem, respondit ad hunc modum : Si cogitationem non habueris, spe cares : si cogitationibus destitutus es, actionem tenes. Hoc autem est : quod qui in mente contra peccatum non pugnat, nec ei obsistit, corpore illud perpetrat. Etenim qui operibus complet, non patitur molestiam ex cogitationibus. Interrogavit autem senex fratrem : Num consuevist cum muliere? Respondit frater : Non; veteres ac novi pictores sunt cogitationes meæ; recordationes sunt quæ mihi molestiam exhibent, necnon mulierum simulacra. Tum senex ad eum : Mortuos ne timeas, sed fuge vivos, magisque preces protende.

B

## Principium litteræ L.

## De abbate Lucio.

(75) Venerunt aliquando nonnulli ad abbatem Lucium in Enato, ex iis qui dicuntur Euctitæ, monachi; et interrogavit eos senex : Quidnam manibus operamini? Responderunt : Nos non contingimus manuum opus; sed sicut præcipit Apostolus <sup>15</sup>, oramus sine intermissione. Ait senex : Nonne manducatis? Illi : Etiam, manducamus. Senex : Quando igitur comeditis, quis pro vobis orat? Iterum ille ad eos : Non dormitis? Exceperunt : Ita est, dormimus. Tum senex : Quando ergo dormitis, quis pro vobis orat? Nec invenerunt quid ad illa responsi darent. Dixit eis : Ignoscite mihi; ecce non facitis juxta sermonem vestrum. Ego vero ostendam vobis, quod opus manuum mearum dum exerceo, oro sine intermissione. Cum Deo sedeo intinguens meos ramulos; eosque in plectam connectens, aio : *Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam, et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam* <sup>16</sup>. Nonne id oratio est? Responderunt : Est. Iterum : Cum ergo permansero tota die operans et orans, conficio plus minus sedecim nummos; ac ex iis duos in porta præbeo, reliquos insumo in cibum : qui autem accepit duos nummos, orat pro me, quando comedo aut dormio : atque per Dei gratiam adimpletur mihi illud, sine intermissione orare.

D

## De abbate Loto.

1. Accessit senum aliquis ad abbatem Lot, in parvam paludem Arsenoitæ, et rogavit eum per cellam, deditque illi. Ægrotabat autem senex; ac refecit eum : quod si venissent aliqui congressuri cum abbate Loto, efficiebat ut etiam visitarent senem infirmum. Cœpit ergo eis loqui sermones Origenis : qua de causa abbas Lot affligebatur : Ne, inquit, Patres existiment nos quoque ita

<sup>10</sup> Al. inser. τῷ. <sup>11</sup> Al. Εὐκτίται et Εὐχῆται. <sup>12</sup> Al. ὑπέρ. <sup>13</sup> Al. ἐμαυτῷ θαλλία μικρά. <sup>14</sup> Al. εἰς. <sup>15</sup> I Thess. v, 17. <sup>16</sup> Psal. L, 2, 3.

(73') Ποιῶ πλεῖον ἢ ἑλαττον δεκαεξὺ νομῖα. Ad verbum Pelagius : *Facio plus minus sedecim nummos. Ex sensu Rufinus : Cumque percomplevero opera manuum mearum, et aliqua vasa aut paucos funi-*

*culos emero, et fecero ex eis nummos decem. Sanavi locum, qui transpositione laborabat.*

(74) In Ephræm p. 387, n. 10.

(75) Vit. Patr. xii, 9.



sentire : attamen non audebat hominem e loco ejicere. propter mandatum Dei. Surgens itaque abbas Lot, perrexit ad abbatem Arsenium, narravitque ei de sene. Ait abbas Arsenius : Noli expellere, sed dicito ei : Ecce e bonis Dei manduca, bibe, prout volueris ; tantum hos sermones ne proloquaris : quod si voluerit, emendabitur ; si vero noluerit emendare se, sponte rogaturus est ut e loco secedat, nec tu futurus es discessus causa. Itaque reversus abbas Lot, ita fecit. Tum senex postquam audivit hæc, noluit corrigi ; sed cœpit rogare, dicens : Propter Dominum, hinc me ablegate ; nec enim amplius valeo sustinere solitudinem. Atque sic exsurgens egressus est, deductus cum charitate.

2. Narravit aliquis de quodam fratre in peccatum lapso, quod congressus cum abbate Loto, conturbaretur, ingrediens, egrediens, nec valens sedere. Dicit ei abbas Lot : Quid habes, frater ? Ille : Magnum delictum commisi, nec possum edicere Patribus. Et senex : Confitere mihi illud, ego portabo. Tunc ita locutus est : Incidi in fornicationem ; ac ut voli compos essem, mactavi. Ait illi senex : Confide quod sit pœnitentia : vade, sede in spelunca, per bidua cibo abstine, ego tecum portabo dimidium peccati. Itaque completis tribus hebdomadibus, plenam accepit cognitionem senex, quod fratris pœnitentiam Deus admisisset. Ille perseveravit in submissione senis usque ad mortem.

#### De abbate Longino.

1. (76) Interrogavit aliquando abbas Longinus abbatem Lucium de tribus cogitationibus, aiens : Volo peregrinari. Dicit ei senex : Nisi continueris linguam tuam, non eris peregrinus, quocunque abieris. Itaque hic contine linguam, et peregrinus es. Ait iterum Longinus : Volo jejunare. Respondit senex : Dictum Isaïæ prophetæ est : Si incurvaveris quasi torquem et circulum collum tuum, nec sic vocabitur jejunium acceptum <sup>17</sup>. Sed potius coerce pravas cogitationes. Ait tertio : Volo fugere homines. Senex responsum reddidit : Nisi prius cum hominibus recte vixeris, non potes in vita solitaria bene agere.

2. Monuit abbas Longinus : Semel morbo affectus, dic : Et vexare, et morere ; quod si a me petieris extra tempus manducare, neque tibi quotidianum alimentum præbebo.

3. Mulier quædam, quæ in mamma morbum gerebat, qui cancer appellatur, cum de abbate Longino fama accepisset, quærebat ut ei obviam fieret. Sedebat autem ille ad nonum ab Alexandria lapidem. Inquirente ergo muliere, accidit ut beatus ille ad mare ligna colligeret. Quem inventum, ita

A Πιτέρες, ὅτι καὶ ἡμεῖς οὕτως ἐσμέν· καὶ ἐκβαλεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦ τόπου ἐφοβεῖτο διὰ τὴν ἐντολήν. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀββᾶς Λῶτ, ἦλθε πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀρσένιον, καὶ διηγήσατο αὐτῷ περὶ τοῦ γέροντος. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀρσένιος· Μὴ διώξης αὐτὸν, ἀλλ' εἰπὲ αὐτῷ· Ἴδου ἐκ τῶν τοῦ Θεοῦ φάγε, πίε, ὡς θέλεις, μόνον τὸν λόγον τοῦτον μὴ λαλήσης· καὶ ἐὰν θέλῃ, διορθοῦται· εἰ δὲ μὴ θέλῃ διορθώσασθαι, ἀφ' ἐαυτοῦ μέλλει παρακαλεῖν τοῦ ἀναχωρῆσαι ἐκ τοῦ τόπου· καὶ οὐκ ἀπὸ σοῦ γίνεται ἡ ἀφορμή. Ἀπελθὼν οὖν ὁ ἀββᾶς Λῶτ ἐποίησεν οὕτως. Καὶ ὁ γέρων ὡς ἤκουσε ταῦτα, οὐκ ἤθελε διορθώσασθαι· ἀλλ' ἔβαλε παρακαλεῖν λέγων· Διὰ τὸν Κύριον πέμψατέ <sup>18</sup> με ἐντεῦθεν, ὅτι οὐκ ἔτι δύναμαι βαστάξαι τὴν ἔρημον. Καὶ οὕτως ἀναστὰς ἐξῆλθε, προπεμπόμενος μετὰ ἀγά-

B πης.

β'. Διηγήσατό τις περὶ τινος ἀδελφοῦ ἐμπεσόντος εἰς ἀμαρτίαν, ὅτι παραβάλλων τῷ ἀββᾶ Λῶτ, ἐταράσσεται εἰσπερχόμενος καὶ ἐξερχόμενος, μὴ δυνάμενος καθίσαι. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Λῶτ· Τί ἔχεις, ἀδελφέ ; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἀμαρτίαν μεγάλην ἐποίησα, καὶ οὐ δύναμαι ἐξαιπεῖν τοῖς Πατράσι. Λέγει ὁ γέρων· Ὁμολόγησόν μοι αὐτήν, καὶ γὰρ βαστάξω αὐτήν. Τότε εἶπεν αὐτῷ· Εἰς πορνείαν ἔπεσον, καὶ ἔθυσσα τοῦ τυχεῖν τοῦ πράγματος. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Θάρσει ὅτι ἔστι μετάνοια· Ὑπαγε, κάθου εἰς τὸ σπήλαιον, καὶ νήστευτον δύο δύο, καὶ γὰρ βαστάξω μετὰ σοῦ τὸ ἥμισυ τῆς ἀμαρτίας. Πληρωθεῖσιν οὖν τῶν τριῶν ἑβδομάδων, ἐπληροφορήθη ὁ γέρων ὅτι ἐδέξατο ὁ Θεὸς τὴν μετάνοιαν τοῦ ἀδελφοῦ. Καὶ ἔμεινεν ὑπο-

C

τασσόμενος τῷ γέροντι ἕως τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

#### Περὶ τοῦ ἀββᾶ Λογγίνου.

α'. Ἠρώτησεν ὁ ἀββᾶς Λογγίνος τὸν ἀββᾶν Λούκιον ποτε τρεῖς λογισμοὺς, λέγων· Θέλω ξενιτεῦσαι. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἐὰν μὴ κρατήσης τῆς γλώσσης σου, οὐκ εἰ ξένος, ὅπου ἐὰν ἀπέλθῃς. Καὶ ὥδε οὖν κράτησον τῆς γλώσσης σου, καὶ ξένος εἶ. Λέγει αὐτῷ πάλιν· Θέλω νηστεῦσαι· Ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης· Ἐὰν κάμψῃς ὡς κλοιδὸν καὶ κρίκον τὸν τράχηλόν σου, οὐδὲ οὕτως κληθήσεται νηστεία δεκτή· ἀλλὰ μᾶλλον κράτησον τῶν πονηρῶν λογισμῶν. Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον· Θέλω φυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους. Ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἐὰν μὴ πρῶτον κατορθώσης μετὰ τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ καταμύνας δύνασαι κατορθῶσαι.

D

β'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Λογγίνος· Ἀπαξ κακωθεὶς λέγε, καὶ κακώθητι, καὶ ἀπόθανον· ἐὰν δὲ ἀπαιτήσης με παρὰ καιρὸν φαγεῖν, οὐδὲ τὴν καθημερινὴν σοι τροφήν προσφέρω.

γ'. Γυνή τις ἔχουσα πάθος κατὰ τοῦ μασθοῦ αὐτῆς, τὸ λεγόμενον καρκίνον, ἀκούσασα περὶ τοῦ ἀββᾶ Λογγίνου, ἐζήτησε συντυχεῖν αὐτῷ. Ἐκάθητο οὖν οὗτος ἐν τῷ ἐνάτῳ σημείῳ Ἀλεξανδρείας <sup>19</sup>. Ἐπιζητούσης δὲ τῆς γυναικὸς, συνέβη τὸν μακάριον ἐκεῖ· οὐ συλλέγειν ξύλα παρὰ τὴν θάλασσαν. Καὶ εὐροῦσα αὐτὴν·

<sup>17</sup> Isa. LVIII, 5. <sup>18</sup> Al. πέμψον. <sup>19</sup> Al. add. τῷ πρὸς δυσμᾶς.



λέγει αὐτῷ· Ἀββᾶ, ποῦ μένει ὁ ἀββᾶς Λογγίνος ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ; μὴ εἰδυῖα ὅτι αὐτός ἐστιν. Ὁ δὲ φησιν· Τί θέλεις τὸν ἐπιθέτην ἐκείνον; μὴ ἀπέλθης πρὸς αὐτόν· ἐπιθέτης γάρ ἐστι. Τί δὲ ἐστὶν ὃ ἔχεις; Ἡ δὲ γυνὴ ἔδειξε τὸ πάθος. Ὁ δὲ σφραγίσας τὸν τόπον, ἀπέλυσεν αὐτήν, εἰπὼν· Ἀπελθε, καὶ ὁ Θεὸς σε θεραπεύει· Λογγίνος γὰρ οὐδὲν σε δύναται ὠφελῆσαι. Ἀπῆλθε δὲ ἡ γυνὴ πιστεύσασα τῷ λόγῳ, καὶ ἐθεραπεύθη παραχρῆμα. Μετὰ ταῦτα διηγησαμένη τισὶ τὸ πρᾶγμα, καὶ τὰ σημεῖα εἰπούσα τοῦ γέροντος, μανθάνει ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ἀββᾶς Λογγίνος.

δ'. Ἄλλοτε πάλιν φέρουσιν αὐτῷ τινες δαιμονιῶντα. Ὁ δὲ φησιν πρὸς αὐτούς· Ἐγὼ τι ποιῆσαι ὑμῖν οὐκ ἔχω· ἀλλὰ μᾶλλον ἀπέλθετε πρὸς τὸν ἀββᾶν Ζήνωνα. Εἶτα ὁ ἀββᾶς Ζήνων ἤρξατο ἐπικεῖσθαι τῷ δαίμονι ἐκδιώκων αὐτόν. Καὶ ἤρξατο βοᾶν ὁ δαίμων· Ἄρτι νομίζεις, ἀββᾶ Ζήνων, ὅτι διὰ σὲ ἐξέρχομαι· ἰδοὺ ὁ ἀββᾶς Λογγίνος ἐκεῖ προσεύχεται, κατ' ἐμοῦ ἐντυγχάνων· καὶ φοβούμενος τὰς εὐχὰς αὐτοῦ ἐξέρχομαι, ἐπεὶ οὐκ ἐδίδουν σοι ἀπόκρισιν.

ε'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Λογγίνος τῷ ἀββᾶ Ἀκακίῳ· Ἡ γυνὴ τότε γινώσκει ὅτι συνέλαθεν, ὅταν σταλῇ τὸ αἷμα αὐτῆς. Οὕτως οὖν καὶ ἡ ψυχὴ, τότε γινώσκει ὅτι συνέλαθε Πνεῦμα ἅγιον, ὅταν σταλῇ τὰ ῥέοντα ἀπ' αὐτῆς κάτωθεν πάθη. Ἐν ὅσῳ δὲ ἐνέχεται ἐν αὐτοῖς, πῶς δύναται κενοδοξεῖν ὡς ἀπαθής; Δὸς αἷμα, καὶ λάβε πνεῦμα.

#### Ἀρχὴ τοῦ Μ στοιχείου.

#### Περὶ τοῦ ἀββᾶ Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου.

α'. Διηγήσατο περὶ ἑαυτοῦ ὁ ἀββᾶς Μακάριος, λέγων· Ὅτε ἦμην νεώτερος καὶ ἐκαθήμεν εἰς καλλιὸν εἰς Αἴγυπτον, ἐκράτησάν με καὶ ἐποίησαν κληρικὸν εἰς τὴν κώμην. Καὶ μὴ θέλων καταδέξασθαι, ἔφυγον εἰς ἕτερον τόπον. Καὶ ἦλθε πρὸς μὲ εὐλαβὴς κοσμικὸς, καὶ ἐλάμβανε τὸ ἐργόχειρόν μου, καὶ διηκόνει μοι. Συνέβη δὲ ἀπὸ πειρασμοῦ <sup>20</sup> παρθένον τινὰ εἰς τὴν κώμην ἐκπεσεῖν. Καὶ λαβοῦσα κατὰ γαστρός ἡρωτάτο τίς εἴη ὁ τοῦτο πεποιηκώς. Ἡ δὲ ἔλεγεν· Ὁ ἀναχωρητής. Καὶ ἐξελθόντες συνέλαβόν με εἰς τὴν κώμην <sup>21</sup>, καὶ ἐκρέμασαν ἐν τῷ τραχήλῳ μου ἡσθλωμένας χύτρας καὶ ὠτία κούφων (77), καὶ περιεπόμπευσάν με ἐν τῇ κώμῃ κατὰ ἄμφοδον (78), τύποντές με, καὶ λέγοντες· Οὗτος ὁ μοναχὸς ἐφθειρεν ἡμῶν τὴν παρθένον, λάβετε αὐτόν, λάβετε. Καὶ ἐτυψάν με παρὰ μικρὸν τοῦ ἀποθανεῖν. Ἐλθὼν δὲ τις τῶν γερόντων εἶπεν· Ἔως πότε τύπτετε τὸν ξένον μοναχόν; Ὁ δὲ διακονῶν μοι ἠκολούθει ὀπίσω μου αἰδούμενος. Ἦσαν γὰρ ὑβρίζοντες αὐτόν πολλὰ, καὶ λέγοντες· Ἰδοὺ ὁ ἀναχωρητής ὃν <sup>22</sup> σὺ ἐμαρτύρεις, τί ἐποίησε; Καὶ λέ-

A compellavit, nesciens ipsum esse : Abba, ubi manet abbas Longinus servus Dei ? Respondit : Quid cupis ab impostore illo ? Noli ad eum proficisci ; deceptor enim est. Quid vero est quod habes ? At mulier morbum ostendit. Ille signo crucis super locum morbi facto, dimisit eam cum his verbis : Abi, Deus te sanabit : Longinus quippe nihil potest prodesse tibi. Discessit mulier, sermoni credens ; confestimque curata est. Postea cum rem quibusdam narrasset, ac protulisset senis indicia, didicit ipsum fuisse abbatem Longinum.

4. Alio iterum tempore quidam adduxerunt ei dæmoniacum. Ille vero ait ad eos : Ego vobis nequeo quidquam facere ; sed abite potius ad abbatem Zenonem. Postea abbas Zeno cepit instare dæmoni ut eum expelleret. Dæmon autem incepit clamare : Modo putas, abba Zeno, me propter te egredi ; ecce abbas Longinus illic orat, adversus me interpellans : et veritus illius preces, excedo : alias tibi non dedissem responsum.

5. Dixit abbas Longinus abbati Acacio : Femina tunc cognoscit se concepisse, cum steterit sanguis ejus : ita ergo et anima, tunc novit quod conceperit Spiritum sanctum, quando steterunt qui ab ea inferius fluunt affectus (79). Quandiu autem iis obnoxia est, qua ratione potest, velut vacua perturbationibus, duci vana gloria ? Da sanguinem, et accipe spiritum.

#### Principium litteræ M.

#### De abbate Macario Aegypcio.

1. (80) Narravit de seipso abbas Macarius, ad hunc modum : Quando eram juvenis, et in cella residebam in Aegypto, apprehenderunt me ac fecerunt clericum in vico. Sed nolens acquiescere, fugi ad alium locum. Venit ad me sæcularis vir pius, qui accipiebat quod manibus operabar, et ministrabat mihi. Contigit autem per tentationem, ut quædam virgo vici prolapsa sit in stuprum. Ea cum uterum gereret, interrogabatur quis esset auctor criminis. Respondit itaque, anachoretam esse. Unde egressi, comprehenderunt me adduxeruntque ad vicum ; atque appenderunt collo fuligine infectas ollas cum ansis vasorum, sicque circumdixerunt me in vico per compita, verberantes, ac dicentes : Iste monachus vitiavit nostram virginem ; capite eum, capite. Et percusserunt me pene ad mortem. Accedens vero aliquis senum, dixit : Quousque cæditis monachum istum peregrinum ? Qui autem mihi ministrabat, sequebatur post me, pudore suffusus. Multis quippe contumeliis eum

<sup>20</sup> Al. inser. διαβολικοῦ. <sup>21</sup> Al. οἱ τῆς κώμης. <sup>22</sup> Al. ὅ.

(77) Κούφων. Vox Græco-Barbara, ex Græca κῦφος, ni fallor. Præter grammaticos, Orientalium synodica ad Theophilum imperatorem, in Originibus CP. Combefisii p. 151 : Περιχλαίει ἑαυτὸν ἐν τοῖς τοῦ Δαγιστέως μεγάλου λουτροῦ τῶν καμίνων κούφοις. In Dagistei magni balnei caminorum cupis sese includit.

(78) Περιεπόμπευσάν με ἐν τῇ κώμῃ κατὰ ἄμφοδον. Minima mutatione corrigi debet Pelagii versio : Miserunt me circuituram in vico illo, scribendo, circuiturum. Editio Lugdun. circuire. An circuitare?

(79) Dorotheus Doctr. 10.

(80) Bolland. xv Jan. Vit. Patr. xv, 25.



afecerant, inquietes : Ecce anachoreta, cui tu testimonium perhibebas, quid fecit? Ad hæc aiunt parentes puellæ : Non dimitemus eum, donec fidejussorem dederit quod aliturus sit eam. Itaque significavi ministro illi meo; et spondit pro me. Postea profectus ad cellam meam, dedi ei quas habui sportulas, dicens : Vende, et affer cibum uxori meæ. Tum apud me : Macari, ecce invenisti tibi uxorem : oportet ut paulo amplius labores, quo nutrias eam. Et operabar nocte dieque, mittebamque ei. Porro cum advenit tempus miseræ ut pareret, ad multos dies in cruciatibus permansit, nec pariebat. Percontantur quid hoc esset. Illa respondit : Ego scio : quoniam anachoretam calumniata sum, prolatoque mendacio accusavi; neque enim in culpa est, sed ille juvenis. Tunc qui ministrabat mihi lætus adveniens nuntiavit : Virgo illa non potuit parere, donec ita confiteretur : Extra culpam est anachoreta, sed mentita sum adversus eum : et ecce totus vicus huc accedere vult cum honore, ut veniam a te supplex postulet. His ego auditis, ne mihi molestiam parent homines, surrexi atque huc in Scetim fugi. Inde

2. (81) Venit aliquando Macarius Ægyptius e Sceti ad montem Nitriæ in oblatione abbatis Pambo; et dicunt ei senes : Sermonem profer fratribus, Pater. Tum ille inquit : Ego nondum evasi in monachum; sed monachos vidi. Mihi namque aliquando sedenti in cella apud Scetim, molestæ erant cogitationes, suggerentes : Proficiscere in solitudinem, et vide quid illic oculis tuis occurret. Perstiti autem quinque annis, pugnans adversus cogitationem, Ne forte, inquiens, a dæmonibus sit. Utque perseveravit cogitatio, abii in eremum. Illic inveni stagnum cum insula in medio ejus : et ad illud veniebant bestię eremi, ut biberent. Quas inter conspexi duos homines nudos : et contremuit corpus meum; existimavi enim esse spiritus. Ipsi vero postquam me viderunt trementem, ita locuti sunt : Noli timere; etiam nos homines sumus. Dixi illis : Unde estis, et quomodo venistis in solitudinem hanc? Responderunt : E cænobio sumus : atque ex mutuo consensu egressi venimus huc; ecce quadraginta abhinc anni præterierunt. Unus e nobis Ægyptius est, alter Libycus. Ipsi quoque interrogaverunt me, his verbis : Quomodo se habet mundus? Venitne aqua in tempore suo? Mundus obtinetne abundantiam solitam? Respondi : Etiam. Vicissim ego percontatus sum : Quanam ratione fieri poterò monachus? Aiunt mihi : Nisi quis renuntiaverit omnibus mundi rebus, non potest fieri monachus. Excepi : Ego infirmus sum, nec possum sicuti vos. Exceperunt etiam illi : Si non potes quemadmodum nos, sede in cella tua, et peccata tua delle. Quæsi vi ab eis : Quando hiems est, non

A γουσιν οἱ γονεῖς αὐτῆς· Οὐκ ἀπολύομεν αὐτὸν, ἕως ὃν ἐγγυητὴν τοῦ τρέφειν αὐτήν. Καὶ εἶπον τῷ διακονητῇ μου· καὶ ἐνηγγυήσατό με. Καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸ κελλίον μου, ἔδωκα αὐτῷ ὅσα εἶχον σφυρίδια, λέγων· Πώλησον, καὶ δὸς τῇ γυναικί μου φαγεῖν. Καὶ ἔλεγον τῷ λογισμῷ μου· Μακάριε, ἰδοὺ εὗρες ἑαυτῷ γυναῖκα· χρὴ ἐργάζεσθαι μικρὸν περισσὸν <sup>23</sup>, ἵνα τρέφῃς αὐτήν· καὶ ἐργαζόμεν νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ἐπεμποι αὐτῇ. Καὶ ὅτε ἦλθεν ὁ καιρὸς τῇ ἀθλίᾳ τεκεῖν, ἔμεινεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας βασανιζομένη, καὶ οὐκ ἔτικτε. Καὶ λέγουσιν αὐτῇ· Τί ἐστὶ τοῦτο; Ἡ δὲ εἶπεν· Ἐγὼ οἶδα· ὅτι τὸν ἀναχωρητὴν ἐσυκοφάντησα, καὶ ψευσαμένη ἠτιασάμην· καὶ οὗτος οὐκ ἔχει πρᾶγμα, ἀλλ' ὁ δεῖνα ὁ νεώτερος. Καὶ ἐλθὼν ὁ διακονῶν μοι χαίρων ἔλεγεν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθη τεκεῖν ἢ παρθένος ἐκείνη, ἕως οὗ ὁμολόγησε, λέγουσα, ὅτι Οὐκ ἔχει πρᾶγμα ὁ ἀναχωρητής, ἀλλ' ἐψευσάμην κατ' αὐτοῦ· καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ κώμη θέλει ἐλθεῖν ὧδε μετὰ δόξης, καὶ μετανοῆσαί σοι. Ἐγὼ δὲ ἀκούσας ταῦτα, ἵνα μὴ θλίψωσί με οἱ ἄνθρωποι, ἀνέστην καὶ ἐφυγον ὧδε εἰς Σκήτιν. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀρχὴ τῆς αἰτίας, δι' ἣν ἦλθον ὧδε.

B principium causamque habet meus hic adventus.

β'. Ἦλθέ ποτε Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος ἀπὸ Σκήτιος εἰς τὸ ὄρος τῆς Νιτρίας εἰς τὴν προσφορὰν τοῦ ἀββᾶ Παμβῶ· καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ γέροντες· Εἰπέ ῥῆμα τοῖς ἀδελφοῖς, Πάτερ. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐγὼ οὐπω γέγονα μοναχός, ἀλλ' εἶδον μοναχοὺς. Καθημένῳ γάρ μοι ποτε ἐν τῷ κελλίῳ εἰς Σκήτιν, ὠχλησάν μοι οἱ λογισμοὶ λέγοντες· Ἀπελθε εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἴδε τί βλέπεις ἐκεῖ. Ἐμείνα δὲ πολεμῶν τῷ λογισμῷ πέντε ἔτη, λέγων, Μήπως ἀπὸ δαιμόνων ἐστίν. Καὶ ὡς ἐπέμενεν ὁ λογισμὸς, ἀπῆλθον εἰς τὴν ἔρημον· καὶ ἡῦρον ἐκεῖ λίμνην ὑδάτων, καὶ νῆσον ἐν μέσῳ αὐτῆς· καὶ ἦλθον τὰ κτήνη τῆς ἐρήμου πιεῖν ἐξ αὐτῆς. Καὶ εἶδον ἐν μέσῳ αὐτῶν δύο ἀνθρώπους γυμνοὺς· καὶ ἐδειλίασε τὸ σῶμά μου· ἐνόμισα γάρ ὅτι πνεύματά εἰσιν. Αὐτοὶ δέ με ὡς εἶδον δειλιῶντα, ἐλάλησαν πρὸς μέ· Μὴ φοβοῦ· καὶ ἡμεῖς ἄνθρωποι ἐσμεν. Καὶ εἶπον αὐτοῖς· Πόθεν ἐστὲ, καὶ πῶς ἦλθετε εἰς τὴν ἔρημον ταύτην; Καὶ εἶπον· Ἀπὸ κοινοβίου ἐσμέν· καὶ γέγονεν ἡμῖν συμφωνία, καὶ ἐξήλθομεν ὧδε· ἰδοὺ τεσσαράκοντα ἔτη <sup>24</sup>· καὶ ὁ μὲν εἰς Αἰγύπτιον, ὁ δὲ ἕτερος Λιβυκὸς ὑπάρχει. Καὶ ἐπερώτησάν με καὶ αὐτοὶ, λέγοντες· Πῶς ὁ κόσμος; καὶ εἰ ἔρχεται τὸ ὕδωρ κατὰ καιρὸν αὐτοῦ, καὶ εἰ ἔχει ὁ κόσμος τὴν εὐθηνίαν αὐτοῦ; Καὶ εἶπον αὐτοῖς· Ναί. Κάγὼ αὐτοὺς ἠρώτησα· Πῶς δύναμαι γενέσθαι μοναχός; Καὶ λέγουσί μοι· Ἐὰν μὴ ἀποτάξῃται τις πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου, οὐ δύναται γενέσθαι μοναχός. Καὶ εἶπον αὐτοῖς· Ἐγὼ ἀσθενὴς εἰμι, καὶ οὐ δύναμαι ὡς ὑμεῖς. Καὶ εἰπόν μοι καὶ αὐτοί· Καὶ ἐὰν οὐ δύνασαι ὡς ἡμεῖς, κάθου εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ κλαῦσον τὰς ἀμαρτίας σου. Καὶ ἠρώτησα αὐτούς· Ὅταν γίνηται χειμὼν, οὐ ριγᾶτε; καὶ ὅταν γίνηται καὶμα, οὐ καίεται τὰ σώματα

<sup>23</sup> Al. περισσῶς. <sup>24</sup> Al. add. ἔχομεν.



ὁμῶν; Οἱ δὲ εἶπον· Ὁ Θεὸς ἐποίησεν ἡμῖν τὴν οἰκονομίαν ταύτην· καὶ οὔτε τῷ χειμῶνι ῥιγῶμεν, οὔτε τῷ θέρει τὸ καῦμα ἡμᾶς ἀδικεῖ. Διὰ τοῦτο εἶπον ὑμῖν, ὅτι οὐπω γέγονα μοναχός, ἀλλ' εἶδον μοναχοὺς. Συγχωρήσατέ μοι, ἀδελφοί.

γ'. Ὁ ἀββᾶς Μακάριος ὅτε ὤκει ἐν τῇ πανερήμῳ· ἦν δὲ μόνος ἐν αὐτῇ ἀναχωρῶν, παρακάτω δὲ ἄλλη ἔρημος ἦν πλειόνων ἀδελφῶν. Παρετήρει δὲ ὁ γέρων τὴν ὁδόν· καὶ ὁρᾷ τὸν σατανᾶν ἀνερχόμενον ἐν σχήματι ἀνθρώπου, παρελθεῖν δι' αὐτοῦ· ἐφαίνετο δὲ ὡς στιχάριον φορῶν λινοῦν τρωγλωτόν· καὶ κατὰ τρυμαλίαν ἐκρέματο ληχύνθιον. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων ὁ μέγας· Ποῦ πορεύῃ; Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀπέρχομαι ὑπομνήσαι τοὺς ἀδελφοὺς (82). Ὁ δὲ γέρων εἶπε· Καὶ ἵνα τί σοι τὰ ληχύνθια ταῦτα; Καὶ εἶπε· Γεύματα ἀποφέρω τοῖς ἀδελφοῖς. Ὁ δὲ γέρων εἶπε· Καὶ ταῦτα ὅλα; Ἀπεκρίθη· Ναί· ἐὰν μὴ τὸ ἐν ἀρέσῃ τινί, φέρω ἄλλο· ἐὰν δὲ μὴ καὶ τοῦτο, διδῶ ἄλλο· πάντως δὲ ἐξ αὐτῶν κἂν ἐν ἀρέσει αὐτῷ. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπῆλθεν. Ὁ δὲ γέρων ἔμεινε παρατηρούμενος τὰς ὁδοὺς, ἕως πάλιν ἐκαῖνος ἐπανῆλθε. Καὶ ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ γέρων, λέγει αὐτῷ· Σωθείης. Ὁ δὲ ἀπεκρίθη· Ποῦ ἐνι μοι σωθῆναι; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Διατί; Ὁ δὲ λέγει· Ὅτι πάντες ἄγριοί μοι ἐγένοντο (83), καὶ οὐδεὶς μου ἀνέχεται <sup>25</sup>. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οὐδένα οὖν φίλον ἔχεις ἐκεῖ; Ὁ δὲ ἀπεκρίθη· Ναί, ἓνα μοναχόν <sup>26</sup> ἔχω ἐκεῖ φίλον <sup>27</sup>, καὶ κἂν αὐτός μοι πείθεται· καὶ ὅτε ὁρᾷ με, στρέφεται ὡς ἀνέμη. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Καὶ τίς καλεῖται ὁ ἀδελφός; Ὁ δὲ λέγει· Θεόπεμπτος. Εἰπὼν δὲ ταῦτα ἀπῆλθε. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀββᾶς Μακάριος ἀπέρχεται ἐπὶ τὴν παρακάτω ἔρημον. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀδελφοί, λαβόντες βατὰ ἐξήλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ (84). Καὶ λοιπὸν ἕκαστος ἠὺτρεπίζετο, νομίζων ὅτι παρ' αὐτῷ ἔμελλε καταλύειν ὁ γέρων. Ὁ δὲ ἐξήτει τίς εἴη ὁ καλούμενος Θεόπεμπτος ἐν τῷ ὄρει. Καὶ εὐρὼν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ κελ-

A algetis? quando æstus est, non uritur corpus vestrum? Responsum dederunt: Deus erga nos hac usus est dispensatione; nec hieme rigemus, nec æstate nos æstus lædit. Propterea dixi vobis, me nondum in monachum evasisse, verum vidisse monachos. Ignoscite mihi, fratres.

3.(85) Abbas Macarius cum in Paneremo, seu omnimoda solitudine habitaret; solus autem illic anachoreticam vitam ducebat; infra vero alia erat eremus, in qua plures fratres degebant: eo, inquam, loci aliquando per viam circumspiciens senex, vidit Satanam venientem in figura hominis, ut per locum in quo erat transiret: apparebat autem quasi tunicam gestans lineam perforatam, a cuius foraminibus pendebant parvæ lecythi. Dicit ei magnus senex: Quo vadis? Respondit: Proficiscor ad fratres, ut iis in memoriam suggeram. Tum senex: Et quare tibi ampullæ hæc? Ille: Assero fratribus condimenta. Senex: Et hæc omnia? Excepit: Etiam: si unum alicui non placuerit, aliud porrigo; si neque hoc, do aliud: omnino autem ex illis saltem unum placitum est ei. Atque his dictis abiit. At senex remansit, observans vias, donec reverteretur. Utque conspexit illum, ait: Salvus sis. Ille respondit: Quomodo contingere mihi poterit ut salvus sim? Senex: Quare? Ille: Quia cuncti mihi fuerunt immites, nec ullus sustinuit me. Ad eum senex: Nullus ergo illic tibi amicus? Ad senem Satanas: Næ, unum ibi amicum habeo, qui vel ipse mihi obtemperat; cumque me conspicit, instar auræ vertitur. Tum senex: Quomodo vocatur frater ille? Satanas ad hoc: Theopemptus. Quo dicto, discessit. Itaque surgens abbas Macarius, perrexit ad inferiorem eremum. Eaque re comperta fratres, sumentes ramos palmarum, ei obviam prodierunt. Cæterum unusquisque eorum præparabat se, putans quod apud ipsum

<sup>25</sup> Al. μοι πείθεται. <sup>26</sup> Al. μόνον. <sup>27</sup> Al. ἀδελφόν.

(82) Ἀπέρχομαι ὑπομνήσαι τοὺς ἀδελφοὺς. In *Vitis Patrum*: Vado commovere fratres, facili lapsu, vice commonere: quemadmodum recte in *Paschasio*. Parque erratum occurrit sub finem *Aporhthegmatis*. Cod. Corb. *commonere* et *admonere*.

(83) Πάντες ἄγριοί μοι ἐγένοντο, et paulo infra, ἄγριοί εἰσιν ὅλοι, et πάντων ἀγριώτερος ἐγένετο. Ex *Rufini* interpretatione contrarii, et *agrestes*, atque omnibus amplius *asperior*. Ex illa vero *Paschasii*, contrarii, *agrestes*, omnibus *asperior*. At *Pelagius* legebat ἄγιοι, ac ἀγιώτερος. Nam vertit: *Omnes sanctificati sunt. Toti sancti sunt. Omnibus sanctior est factus. Minus bene.*

(84) Λαβόντες βατὰ ἐξήλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. Ad illustrandum morem præclarum, obviam eundi alicui, honoris causa, gestando ramos palmarum aut aliarum arborum, tria deprompsi ex adversariis meis insignia testimonia. Primum petitur ex *Itinerario Hierosolymitano Antonini*: *Ibi venerunt mulieres in occursum nobis cum infantibus, palmas in manibus tenentes, et ampullas cum rosaceo oleo: et prostratæ pedibus nostris, plantas nostras ungebant, cantabantque lingua Ægyptiaca psallentes Antiphonam: Benedicti vos a Domino, benedictusque adventus vester, Osanna in excelsis.* Secundum habetur in *Vita S. Fulgentii*, cap. 29: *Per omnes pro-*

*lixii itineris vias gaudia majora reperiens, in occursum suum populis undique tendentibus, cum lucernis et lampadibus et arborum frondibus.* Tertium continetur in notis *Jacobi Sirmondi* ad tomum tertium *Conciliorum Galliæ*, ex *Narratione clericorum Remensium*, de *Ebone*: *Receptus est ab episcopis suffraganeis suis, Rothado episcopo, Simeone episcopo, Lupo episcopo, una cum legatis omnium aliorum episcoporum Remensis diœceseos, qui variis detenti infirmitatibus illuc corporali præsentia occurrere non valentes, suam tamen per ecclesiasticos legatos, et excusatorias litteras, illi exhibuerunt præsentiam. Insuper etiam a canonicis et monachis, atque correctionalibus presbyteris totius diœcesis, atque infinita multitudo utriusque sexus. Qui omnes cum ramis palmarum et cereis ardentibus, laudesque Deo intimis cordibus et excelsissimis vocibus proclamantes, longe ei ab ecclesia obviaverunt, et usque ad ecclesiam indesinenter psallentes eum perduxerunt.* Notissimum est Christi Domini exemplum: *Joan. xii, 13.* Sed et ad exsequias cum palmis prodibant, ut videre est apud *Ammonium monachum De Patribus Sinaitis et Raithensibus*, p. 106, 128, 129; et in *Historia Lausiaca*, cap. 39. Mitto multas alias consimiles consuetudines.

(85) *Vit. Patr. xviii, 9; Dorothei Doctr. 5.*



diversaturus esset senex. At ille requisivit quisnam esset in monte qui Theopemptus appellaretur. Quo invento, intravit in cellam ejus. Theopemptus autem suscepit illum lætus. Utque cœpit solum secum habere senex, Quomodo, inquit, se res tuæ habent, frater? Is dicit: Recte, per preces tuas. Et senex: Num impugnant te cogitationes? ille: Interim mihi bene est. Pudebat enim eum edicere. Ait illi senex: Ecce a quot annis vitam asceticam duco, et honore afficior ab omnibus; attamen me senem spiritus fornicationis divexat. Theopemptus excepit: Crede, abba, me etiam. Senex vero simulabat ab aliis etiam cogitationibus impugnari se, donec eum ad confessionem adduceret. Postea dicit ei: Quomodo jejunas? Respondit: Ad horam nonam. Tum senex: Jejuna usque ad vesperam; exerce te; meditare ac recita memoriter ex Evangelio aliisque Scripturis; cumque te subierit cogitatio, nunquam deorsum spectes, sed sursum semper; statimque tibi Dominus præbebit auxilium. Et postquam fratrem informasset senex, reversus est ad solitudinem suam. Ubi observans, iterum videt dæmonem illum, aitque ei: Quo iterum pergis? Fratres, inquit, instigatum. Atque abiit. Ut vero rursus transiit, sciscitatus est illum senex, quomodo haberent fratres. Respondit: Male. Et senex: Cur? Dæmon: Cuncti feroces sunt; quodque pejus est, ille quem habebam amicum, et obsequentem mihi, ipse etiam, unde nescio, inversus est, nec amplius a me persuadetur, sed cunctis non calcaturum, nisi post tempus. Quo pronuntiato vit in cellam suam.

4. (86) Venit abbas Macarius magnus ad abbatem Antonium in montem; cumque pulsasset ostium, egressus est, petitque: Tu quis es? Ille autem, Ego, inquit, sum Macarius. Et ostio clauso, intravit, relinquens eum. Sed postquam agnovit patientiam ejus, aperuit. Atque cum eo urbane agens, dixit: A multo tempore videre te desiderabam, audita tui fama. Et hospitaliter susceptum refecit; erat enim e multo labore fessus. Vespere autem facto, abbas Antonius sibi madefecit ramos palmarum. Ait ei abbas Macarius: Jube ut et ego mihi intinguam. Ille: Intingue, inquit. Confectoque magno fasciculo, intinxit. Igitur sedentes a vespera, collocti de animarum utilitate, plectebant: plecta autem per fenestram descendebat in speluncam. Et mane ingrediens beatus Antonius, vidit plectæ abbatis Macarii copiam; et inquit: Multa virtus e manibus istis egreditur.

5. (87) Abbas Macarius prædixit fratribus de vastatione Sceteos: Quando spectaveritis cellam ædificatam juxta paludem, scitote quod prope sit Sceteos desolatio: quando videritis arbores, ad fores est: cum autem pueros conspexeritis, tollite melotes vestras, atque discedite.

6. (88) Dixit iterum, volens fratres consolari:

(86) Vit. Patr. vii, 9.

(87) Vit. Patr. xviii, 2.

λίον αὐτοῦ. Ὁ δὲ Θεόπεμπος ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων. Ὡς δὲ ἤρξατο ἰδιάζειν αὐτὸν, ὁ γέρων λέγει· Πῶς τὰ κατὰ σέ, ἀδελφέ; Ὁ δὲ εἶπεν· Εὐχαῖς σου, καλῶς. Εἶπε δὲ ὁ γέρων· Μὴ πολεμοῦσί σε οἱ λογισμοί; Ὁ δὲ εἶπε· Τέως καλῶς εἰμι· ἤδειτο γὰρ εἰπεῖν. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἴδου πόσα ἔτη ἀσκῶ, καὶ τιμῶμαι παρὰ πάντων, καὶ ἐμοὶ τῷ γέροντι ὀχλεῖ τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας. Ἀπεκρίθη λέγων καὶ ὁ Θεόπεμπος· Πίστευε, ἀββᾶ, καὶ ἐμοί. Ὁ δὲ γέρων προεφασίζετο καὶ ἐτέρους λογισμοὺς πολεμεῖν αὐτῷ, ἕως ποιήσει αὐτὸν ὁμολογῆσαι. Εἶτα λέγει αὐτῷ· Πῶς νηστεύεις; Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· Τὴν ἐνάτην. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Νηστεύεις ἕως ὅψε, καὶ ἄσκει· καὶ ἀποστήθιζε τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν ἄλλων Γραφῶν· καὶ ἐάν σοι ἀναβῇ λογισμὸς, μηδέποτε πρόσχης κάτω, ἀλλὰ πάντοτε ἄνω· καὶ εὐθὺς σοὶ ὁ Κύριος βοηθεῖ. Καὶ τυπώσας ὁ γέρων τὸν ἀδελφὸν ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἰδίαν ἔρημον. Καὶ παρατηρῶν πάλιν ὁρᾷ ἐκεῖνον τὸν δαίμονα, καὶ λέγει αὐτῷ· Ποῦ πάλιν ἀπέρχῃ; Ὁ δὲ λέγει· Ὑπομνήσαι τοὺς ἀδελφοὺς. Καὶ ἀπῆλθεν. Ὡς δὲ πάλιν ἐπανῆλθε, λέγει αὐτῷ ὁ ἅγιος· Πῶς οἱ ἀδελφοί; Ὁ δὲ λέγει· Κακῶς. Ὁ δὲ γέρων λέγει· Διατί; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἄγριοι εἰσιν ὅλοι· καὶ τὸ μείζον κακὸν, ὅτι καὶ ὃν εἶχον φίλον ὑπακούοντά μοι, καὶ αὐτὸς οὐκ οἶδα πόθεν διεστράφη, καὶ οὐδὲ αὐτὸς μοι πείθεται, ἀλλὰ πάντων ἀγριώτερος ἐγένετο· καὶ ὤμοσα μηκέτι τὰ ἐκ εἰ πατῆσαι, εἰ μὴ μετὰ χρόνον. Καὶ οὕτως εἰπὼν ἀπῆλθεν, ἑάσας τὸν γέροντα. Καὶ ὁ ἅγιος εἰσῆλθεν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ.

ferocior evasit: unde juravi me amplius ea loca discessit, senem relinquens. Tunc sanctus intra-

8. Παρέβαλεν ὁ ἀββᾶς Μακάριος ὁ μέγας τῷ ἀββᾶ Ἀντωνίῳ, εἰς τὸ ὄρος· καὶ κρούσαντος αὐτοῦ τὴν θύραν, ἐξῆλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Σὺ τίς εἶ; ὁ δὲ ἔφη· Ἐγὼ εἰμι Μακάριος. Καὶ κλείσας τὴν θύραν εἰσῆλθε καὶ ἀφῆκεν αὐτόν. Καὶ ἰδὼν τὴν ὑπομονὴν αὐτοῦ, ἤνοιξεν αὐτῷ, καὶ χαριεντιζόμενος μετ' αὐτοῦ, ἔλεγεν· Ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐπεθύμουν σε ἰδεῖν, ἀκούων τὰ περὶ σοῦ. Καὶ φιλοξενήσας αὐτὸν ἀνέπαυσεν· ἦν γὰρ ἀπὸ καμάτου πολλοῦ. Ὁψίας δὲ γενομένης, ἔβρεξεν ἑαυτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος θαλλία. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Μακάριος· Κέλευσον ἵνα καγὼ βρέξω ἑμαυτῷ. Ὁ δὲ εἶπε· Βρέξον. Καὶ ποιήσας δεσμὸν μέγαν, ἔβρεξε. Καὶ καθήμενοι ἀπὸ ὅψε, λαλοῦντες περὶ σωτηρίας ψυχῶν ἐπλεχον· καὶ ἡ σειρά διὰ τῆς θυρίδος εἰς τὸ σπήλαιον κατέβαινε. Καὶ εἰσελθὼν πρῶτ' ὁ μακάριος Ἀντώνιος εἶδε τὸ πλῆθος τῆς σειρᾶς τοῦ ἀββᾶ Μακαρίου, καὶ ἔλεγε· Πολλὴ δύναμις ἐκ τῶν χειρῶν τούτων ἐξέρχεται.

ε'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Μακάριος περὶ τῆς ἐρημώσεως τῆς Σκήτεως τοῖς ἀδελφοῖς· Ὅταν ἴδητε κελλίον οἰκοδομούμενον ἐγγὺς τοῦ ἔλους, μάθετε ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς· ὅταν ἴδητε δένδρα, ἐπὶ θυρῶν ἐστὶν· ὅταν δὲ ἴδητε παιδία, ἄρατε τὰ μηλωτάρια ὑμῶν, καὶ ἀναχωρήσατε.

ς'. Ἐλεγε πάλιν, παρηγορῆσαι θέλων τοὺς ἀδελ-

(88) Vit. Patr. xviii, 10.



φούς· Ἦλθεν ὡδε παιδίον δαιμονιζόμενον μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγε τῇ μητρὶ αὐτοῦ· Ἐγείρε, γραῖα<sup>28</sup>, ἄγωμεν ἐνθεν. Ἡ δὲ εἶπεν· Οὐ δύναμαι πεζεῦσαι. Καὶ εἶπεν αὐτῇ τὸ παιδίον· Ἐγὼ σε βαστάζω. Καὶ ἐθαύμασα τὴν πονηρίαν<sup>29</sup> τοῦ δαίμονος, πῶς ἠθέλησεν αὐτοὺς φυγαδεῦσαι.

ζ'. Ἐλεγεν ὁ ἁββᾶς Σισόης· Ὅτε ἤμην εἰς Σκῆτιν μετὰ τοῦ Μακαρίου, ἀνέβημεν θερίσαι μετ' αὐτοῦ ἑπτὰ ὀνόματα (89)· καὶ ἰδοὺ μία χήρα καλαμωμένη ἦν ὀπίσω ἡμῶν, καὶ οὐκ ἐπαύετο κλαίουσα. Ἐφώνησεν οὖν ὁ γέρων τὸν κύριον τοῦ χωρίου, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Τί ἔχει ἡ γραῦς αὕτη, ὅτι πάντοτε κλαίει; Λέγει αὐτῷ· Ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς εἶχε παραθήκην τινὴς, καὶ ἀπέθανεν ἄφνω, καὶ οὐκ εἶπε ποῦ ἔθηκεν αὐτήν· καὶ θέλει ὁ κύριος τῆς παραθήκης λαβεῖν αὐτήν καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς εἰς δούλους. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Εἰπέ αὐτῇ ἵνα ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς, ὅπου ἀναπαύμεθα τὸ καῦμα. Καὶ ἐλθούσης τῆς γυναικὸς, εἶπεν αὐτῇ ὁ γέρων· Τί πάντα<sup>30</sup> αὕτως κλαίεις; Καὶ εἶπεν· Ὁ ἀνὴρ μου ἀπέθανε λαθὼν παραθήκην τινὴς, καὶ οὐκ εἶπεν ἀποθήσκων ποῦ ἔθηκεν αὐτήν. Καὶ εἶπεν ὁ γέρων πρὸς αὐτήν· Δεῦρο, δεῖξόν μοι ποῦ ἔθηκες αὐτόν. Καὶ λαθὼν τοὺς ἀδελφοὺς μεθ' ἑαυτοῦ, ἐξῆλθε σὺν αὐτῇ. Καὶ ἐλθόντων ἐπὶ τὸν τόπον, εἶπεν αὐτῇ ὁ γέρων· Ἀναχώρησον εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ προσευξαμένων αὐτῶν, ἐφώνησεν ὁ γέρων τὸν νεκρὸν, λέγων· Ὁ δεῖνα (90), ποῦ ἔθηκες τὴν ἀλλοτρίαν παραθήκην; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Εἰς τὸν οἶκόν μου κέκρυπται, ὑπὸ τὸν πόδα τῆς κλίνης. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Κοιμῶ πάλιν ἕως τῆς ἡμέρας τῆς ἀναστάσεως. Ἰδόντες δὲ οἱ ἀδελφοί, ἀπὸ τοῦ φόβου ἔπεσον εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ γέρων· Οὐ δι' ἐμὲ γέγονε τοῦτο· οὐδὲν γάρ εἰμι· ἀλλὰ διὰ τὴν χήραν καὶ τὰ ὀρφανὰ ὁ Θεὸς ἐποίησε τὸ πρᾶγμα· τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ μέγα, ὅτι ἀναμάρτητον θέλει ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν· καὶ εἴ τι ἂν αἰτήσῃται λαμβάνει. Ἐλθὼν δὲ, ἀνήγγειλε τῇ χήρᾳ ποῦ κεῖται ἡ παραθήκη. Ἡ δὲ λαβοῦσα αὐτήν, ἔδωκε τῷ κυρίῳ αὐτῆς, καὶ ἡλευθέρωσε τὰ τέκνα αὐτῆς. Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

η'. Ἐλεγεν ὁ ἁββᾶς Πέτρος παρὶ τοῦ ἁγίου Μακα-

A Venit huc cum matre sua puer qui a daemonio vexabatur; et dicebat matri: Surge, anus, abeamus hinc. Illa vero: Non possum, inquit, pedibus incedere. Tum puer ad eam: Ego te portabo. Et admiratus sum daemonis nequitiam, quo modo eos hinc voluisset fugare.

7. (91) Referebat abbas Sisoës: Quando eram in Sceti cum Macario, ascendimus septem nomina seu homines ut cum eo meteremus: et ecce vidua quædam pone nos spicas colligebat, nec cessabat plorare. Vocavit ergo senex dominum prædii, dixitque ei: Quid habet anus hæc, quod semper plorat? Respondit: Quia vir ejus alicujus depositum dum servat, mortuus est subito, nec enuntiavit ubi posuerit illud; vultque depositi dominus, eam et liberos ejus sibi in servos vindicare. Excepit senex: Die ei ut veniat ad nos, ubi ob æstum conquiescimus. Cumque venisset mulier, ait illi senex: Quare omnino ita fies? Respondit illa: Maritus meus accepto deposito emigravit e vita, nec significavit moriens, ubi posuerit. Tunc senex ad eam: Veni, ostende mihi, ubi sepelieris eum. Itaque ductis secum fratribus, cum ea egressus est. Ut pervenerunt ad locum, dicit senex mulieri: Recede in domum tuam. Et postquam precati fuissent, vocavit senex mortuum his verbis: Ille, ubi posuisti alienum depositum? Responsionem dedit homo: Absconditum est in domo mea, sub pede lecti. Senex ad ipsum: Iterum dormi usque ad resurrectionis diem. Hoc videntes fratres, præ timore ceciderunt ad pedes ejus. Tum illis senex: Non propter me id evenit; nihil quippe sum: sed propter viduam et pupillos Deus rem fecit: hoc vero magnum est, quod Deus vult animam esse sine peccato; et quidquid petierit, accipiet. Profectus ergo, nuntiavit viduæ, ubi jaceret depositum. Quæ accipiens dedit domino, ac in libertatem asseruit liberos: omnesque qui miraculum audierunt, gloriam dederunt Deo.

8. (92) Narravit abbas Petrus de beato Macario,

<sup>28</sup> Vox γραῖα abest ab al. <sup>29</sup> Al. πανουργίαν. <sup>30</sup> Al. πάντοτε.

(89) Ἐπτὰ ὀνόματα. Ad verbum Joannes interpret *septem nomina*. Ex sensu ms. Bodecense, referente Bollandæ, et codex Corbeiensis, *septem fratres*. Nomina autem pro hominibus dici, a tot auctoribus probatum fuit, ut mirer potuissæ id viros doctos ignorare. In *Chronico* Theophanis p. 363: Ἀπέκτειναν τοὺς κλειδούχους, ὀνόματα ζ'. Joannes Moschus Λειμωνναρίου cap. 135: Μοναστήριον παρθένων vel παρθενευουσῶν ὡς ὀνομάτων τεσσαράκοντα· et cap. 143: Ἦσαν δὲ μοναχοὶ ἐν τῷ μοναστηρίῳ περὶ τὰ ἑβδομήκοντα ὀνόματα. Sub finem tomī XIX Origenis in *Joannem*: Οὐ γὰρ ὡς ἔτυχεν ἀκουστέον τοῦ πρὸ καταβολῆς κόσμου ἐπίτηδες τοιαύτην ἐπίνοιαν πλασάντων ὀνομάτων ἁγίων τὸ τῆς καταβολῆς. Leg. ἐπίτηδες διὰ τοιαύτην ἐπίνοιαν. In Colbert. cod. duobus: Ἐν τῷ ὄρει τοῦ ἁββᾶ Ἀντωνίου, ἐκαθέζοντο ἑπτὰ ὀνόματα, καὶ τῷ καιρῷ τῶν φοινίκων ἐφύλαττεν ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν τοῦ ἀποσοβεῖν τὰ πετεινά. Ἦν δὲ ἐκεῖ γέρων· καὶ ὅτε ἐφύλαττεν τὴν ἡμέραν αὐτοῦ, ἔκραζεν λέγων· Ὑπάγετε, οἱ ἔσω πονηροὶ λόγισμοί, καὶ

τὰ ἔξω πετεινά. At ms. reg. 1787, Ἐλεγον ὅτι ἐν τῷ ὄ. τ. ἁ. Ἄ. ἐκάθηντο ἑπτὰ μοναχοί, καὶ ἐν τῷ κ. τ. φ. ἐφύλαττον τοῦ σοβεῖν τὰ πετεινά ἐκ διαδοχῆς εἰς καθ' ἡμέραν. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν γέρων, ὅτε ἦν ἡ ἡμέρα αὐτοῦ, καὶ ἐφύλαττεν, ἔκραζε λέγων, etc. Hoc est, Pelagio interprete v. XI, 50: *Dicebant senes, quia in monte abbatis Antonii sedebant septem monachi* (cod. Suession. et Fossat. nomina) *tempore dactylorum, et unus ex eis abigebat ab eis volucres: erat autem ibi senex, qui in die qua eum dactylos custodire contingebat, clamabat, dicens: Discedit ab intro, malæ cogitationes, et de foris aves*. Apud Georgium Alexandrinum n. 38, λαθὼν στρατιώτας ἕως ὀνομάτων πενταχοσίων. Sed quis finis similia colligenti?

(90) Λέγων· Ὁ δεῖνα. In *Vitis Patrum*: *dicens illi, pro dicens, ille*.

(91) *Vit. Patr.* II, 8.

(92) L. Raderi *Viridar.*; *Vit. Patr.* VI, 39.



quod cum advenisset aliquando ad quemdam anachoretam, et invenisset eum ægrotantem, sciscitatus sit, quidnam cibi vellet sumere : nihil quippe erat in cella ejus. Qui postquam dixisset, Pastillum, non piguit virum fortem Alexandriam proficisci, ut ægro daret : mira que res, nemini manifesta facta est.

9. Iterum memoravit : Ad abbatem Macarium cum fratribus cunctis in simplicitate conversantem dixerunt nonnulli : Quare te talem præbes? Ille respondit : Duodecim annis servivi Domino meo, ut mihi hanc gratiam largiretur; et omnes mihi consilium datis uti eam deponam?

10. (93) Dicebant de abbate Macario, quod si cum fratribus vacans versaretur, ita secum constituebat : Si vinum [ad]fuerit, propter fratres bibe; et pro uno vini poculo, per unum diem aquam non bibas. Igitur fratres, reficere cupientes, dabant ei. Senex autem cum gaudio admittebat, ut seipsum torqueret. At discipulus ejus, cui res nota erat, dicebat fratribus : Per Dominum, ne pæbeatis illi; alioqui in cella confecturus est se. Quo comperto, fratres non amplius ei porrigebant.

11. (94) Proficiscens aliquando abbas Macarius a palude in cellam suam, portabat palmarum ramos; et ecce occurrit ei in via diabolus falcem gerens. Utque voluit eum ferire, non valuit. Itaque ait ei : Multa a te vis, Macari, quod adversum te nihil valeo. En enim, quidquid agis, ego quoque facio. Tu cibo abstines, et ego; vigilas, ego penitus non dormio. Unum solum est in quo vincis me. Interrogavit abbas Macarius : Quodnam est illud? Respondit : Humilitas tua. Ac propterea adversus te nihil possum.

12. (95) Interrogaverunt quidam e Patribus abbatem Macarium Ægyptium, dicentes : Qui sit ut sive comedas sive jejunes, corpus tuum pariter siccum sit? Responditque illis senex : Lignum quod versat sarmenta quæ comburuntur, omnino ab igne consumitur. Simili modo si mentem suam homo in timore Dei mundaverit, ipse Dei timor corpus ejus consumit.

13. (96) Profectus est aliquando abbas Macarius e Sceti in Terenuthim; et ingressus est in fanum ut dormiret. Erant autem ibi vetera ethnicorum cadavera : e quibus unum acceptum posuit sub capite suo, velut embrimum. Dæmones ergo intuiti audaciam ejus, invidia ducti sunt; ac volentes eum terrere, velut feminam de nomine vocabant, dicentes : Illa, veni nobiscum ad balneum : respondit autem alius dæmon sub ipso tanquam e mortuis, sic : Peregrinum habeo super me, nec possum venire. At senex territus non est, sed audacter verberabat corpus, Surge, inquiens, vade in tenebras, si potes. Quo audito dæmones clamaverunt voce

Α ρίου, ὅτι παραγενόμενός ποτε πρὸς τινὰ ἀναχωρητὴν, καὶ εὐρὺν αὐτὸν κακούμενον, ἐπυνθάνετο τί βούλοιο τραφῆναι, οὐδενὸς ὄντος ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ. Καὶ φήσαντος ἐκείνου, Πάστιλον, εἰς τὴν Ἀλεξανδρέων πόλιν οὐκ ὀκνησεν ὁ ἀνδρεῖος παραγενέσθαι, καὶ δοῦναι τῷ κάμνοντι· καὶ τὸ θαυμαστὸν μηδὲν κατὰδῆλον γενόμενον.

θ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ἐν ἀκακίᾳ τοῦ ἀββᾶ Μακαρίου πολιτευομένου πρὸς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς, ἔφτισαν αὐτῷ τινες· Διατί οὕτως ἑαυτὸν ποιεῖς; Ὁ δὲ εἶπε· Δώδεκα ἔτη ἐδούλευσα τῷ Κυρίῳ μου, ἵνα μοι χάρισηται τὸ χάρισμα τοῦτο, καὶ πάντες μοι συμβουλεύετε ἀποθέσθαι αὐτό;

ι'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Μακαρίου, ὅτι εἰ εὐκαίρησε μετὰ ἀδελφῶν, ἐτίθει ἑαυτῷ ὄρον, ὅτι ἴαν εὐρεθῇ οἶνος, διὰ τοὺς ἀδελφοὺς πίνει, καὶ ἀντὶ ἐνὸς ποτηρίου οἴνου, μίαν ἡμέραν μὴ πίῃς ὕδωρ. Οἱ οὖν ἀδελφοί, χάριν ἀναπαύσεως ἐδίδουν αὐτῷ. Ὁ δὲ γέρων μετὰ χαρᾶς ἐλάμβανεν, ἵνα ἑαυτὸν βασανίσῃ. Ὁ δὲ μαθητὴς εἰδὼς τὸ πρᾶγμα, ἔλεγε τοῖς ἀδελφοῖς· Διὰ τὸν Κύριον, μὴ δώτε αὐτῷ· εἰ δὲ μὴ γέ, εἰς τὸ κελλίον μέλλει ἑαυτὸν δαμάζειν. Καὶ μαθόντες οἱ ἀδελφοί, οὐκ ἔτι αὐτῷ παρεῖχον.

ια'. Παρερχόμενός ποτε ἀπὸ τοῦ ἔλους εἰς τὸ κελλίον ἑαυτοῦ ὁ ἀββᾶς Μακάριος, ἐδάσταζε θαλλία, καὶ ἰδοὺ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ διάβολος κατὰ τὴν ὁδὸν μετὰ δρεπάνου· καὶ ὡς ἠθέλησεν αὐτὸν κρούσαι, οὐκ ἴσχυσε, καὶ λέγει αὐτῷ· Πολλὴ βία ἀπὸ σοῦ, Μακάριε, ὅτι οὐ δύναμαι πρὸς σέ. Ἰδοὺ γὰρ εἴ τι ποιεῖς, καγὼ ποιῶ· σὺ νηστεύεις, καγὼ<sup>α</sup>· ἀγρυπνεῖς, καγὼ ὅλως οὐ κοιμῶμαι· ἐν ἑστί μόνον ἐν ᾗ νικᾷς με. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Μακάριος· Ποῖον τοῦτο; Ὁ δὲ ἔφη· Ἡ ταπεινώσις σου· καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι πρὸς σέ.

ιβ'. Ἠρώτησάν τινες τῶν Πατέρων τὸν ἀββᾶν Μακάριον τὸν Αἰγύπτιον, λέγοντες· Πῶς ὅτε ἐσθίεις καὶ ὅτε νηστεύεις, τὸ σῶμά σου ξηρὸν ἐστί; Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Τὸ ξύλον τὸ στρέφον τὰ καιόμενα φρύγανα, δι' ὅλου ἐσθίεται ἐκ τοῦ πυρός. Οὕτως ἐάν καθαρεύσῃ ἄνθρωπος τὸν νοῦν αὐτοῦ ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ κατεσθίει τὸ σῶμα αὐτοῦ.

ιγ'. Ἀνέβη ποτὲ ὁ ἀββᾶς Μακάριος ἀπὸ Σκήτεως εἰς Τερενουθιν· καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἱερὸν κοιμηθῆναι. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ σκηνώματα Ἑλλήνων παλαιά· καὶ λαθὼν ἐν, ὑπέθηκε τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ, ὡς ἐμβρίμιον. Οἱ οὖν δαίμονες, ὁρῶντες αὐτοῦ τὸ θαρσαλέον, ἐφθόνησαν· καὶ θέλοντες αὐτὸν πτοῆσαι, ἐφώνουν ὡς γυναικὸς ὄνομα, λέγοντες· Ἡ δεῖνα, δεῦρο μεθ' ἡμῶν εἰς τὸ βαλανεῖον. Ὑπήκουσε δὲ ἄλλος δαίμων ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ὡς ἐκ τῶν νεκρῶν, λέγων· Ξένον ἔχω ἐπάνω μου, καὶ οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. Ὁ δὲ γέρων οὐκ ἐπτοήθη· ἀλλὰ θαρρύν ἔτυπτε τὸ σκηνώμα, λέγων· Ἐγείραι, ὑπάγε εἰς τὸ σκότος, εἰ δύνασαι. Καὶ τοῦτο ἀκούσαντες οἱ δαίμονες, ἐβόησαν

<sup>α</sup> ΑΙ. ἐγὼ οὐδὲ ὅλως τρώγω.

(93) Vit. Patr. iv, 26.

(94) Vit. Patr. xv, 26.

(95) Vit. Patr. iii, 8.

(96) Vit. Patr. vii, 10.



φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες· Ἐνίκησας ἡμᾶς. Καὶ ἔφυγον καταισχυρόμενοι.

ιδ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου <sup>32</sup>, ὅτι ἀναβαίνων ἀπὸ Σκήτεως, καὶ βαστάζων σφυρίδας, κοπιάσας ἐκαθέσθη· καὶ ἠύξατο λέγων· Ὁ Θεὸς, σὺ οἶδας ὅτι οὐκ <sup>33</sup> ἰσχύω. Καὶ εὐθέως εὐρέθη ἐπὶ τὸν ποταμόν.

ιε'. Ἦν τις ἔχων υἱὸν παραλυτικὸν ἐν Αἰγύπτῳ· καὶ ἤνεγκεν αὐτὸν εἰς τὸ κελλίον τοῦ ἀββᾶ Μακαρίου· καὶ ἀφείς αὐτὸν ἐπὶ τὴν θύραν κλαίοντα, ἀνεχώρησε μακράν. Παρακύψας οὖν ὁ γέρων, εἶδε τὸ παιδίον <sup>34</sup>, καὶ λέγει αὐτῷ· Τίς ἤνεγκέ σε ὧδε; Καὶ λέγει· Ὁ πατήρ μου ἔρριψέ με ὧδε, καὶ ἀπῆλθε. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἀναστὰς κατάλαβε αὐτόν. Καὶ εὐθέως ὑγιάνας, ἀνέστη, καὶ κατέλαβε τὴν πατέρα αὐτοῦ· καὶ οὕτως ἀπῆλθον εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν.

ις'. Ὁ ἀββᾶς Μακάριος ὁ μέγας ἔλεγε τοῖς ἀδελφοῖς ἐν τῇ Σκήτει, ὡς ἀπέλυε τὴν ἐκκλησίαν· Φεύγετε, ἀδελφοί. Καὶ εἶπεν αὐτῷ τις τῶν γερόντων· Ποῦ ἔχομεν φυγεῖν πλέον τῆς ἐρήμου ταύτης; Ὁ δὲ ἐτίθει τὸν δάκτυλον αὐτοῦ εἰς τὸ στόμα, λέγων· Τοῦτο φεύγετε. Καὶ εἰσῆρχετο εἰς τὸ κελλίον ἑαυτοῦ, καὶ ἔκλειε τὴν θύραν, καὶ ἐκάθητο.

ιζ'. Εἶπεν ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Μακάριος· Ἐάν τινι ἐπιτιμῶν, εἰς ὀργὴν κινήθῃς, ἴδιον πάθος πληροῖς. Οὐ γὰρ ἵνα ἄλλους σώσῃς, σεαυτὸν ἀπολέσεις.

ιη'. Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Μακάριος, ἐν Αἰγύπτῳ ὢν, εὗρεν ἄνθρωπον ἔχοντα κτῆνος καὶ συλοῦντα τὰς χρεῖας αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς ὡς ξένος παραστὰς τῷ συλοῦντι, συναγέμου τὸ κτῆνος, καὶ μετὰ πολλῆς ἡσυχίας <sup>C</sup> προέπεμπεν αὐτόν, λέγων, ὅτι Οὐδὲν εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον <sup>35</sup>, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. Ὁ Κύριος ἔδωκεν· ὡς αὐτὸς ἠθέλησεν, οὕτως καὶ ἐγένετο. Εὐλογητὸς Κύριος ἐπὶ πάντων.

ιθ'. Ἡρώτησάν τινες τὸν ἀββᾶν Μακάριον, λέγοντες· Πῶς ὀφείλομεν προσεύχεσθαι; Λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Οὐκ ἔστι χρεῖα βαττολογεῖν, ἀλλ' ἐκτείνειν <sup>36</sup> τὰς χεῖρας, καὶ λέγειν· Κύριε, ὡς θέλεις καὶ ὡς οἶδας, ἐλέησον <sup>37</sup>. Ἐάν δὲ ἐπὶ κείται πόλεμος· Κύριε, βοήθει <sup>38</sup>. Καὶ αὐτὸς οἶδε τὰ συμφέροντα, καὶ ποιεῖ μεθ' ἡμῶν ἔλεος.

κ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Μακάριος· Εἰ γέγονεν ἐν σοὶ ἡ ἐξουδένωσις ὡς ὁ ἔπαινος, καὶ ἡ πενία ὡς ὁ πλοῦτος, καὶ ἡ ἐνδοξία ὡς ἡ δαψίλεια, οὐκ ἀποθνήσκεις. Ἀμύχανον γὰρ ἐστὶ τὸν καλῶς πιστεύοντα, καὶ ἐν εὐσεβείᾳ ἐργαζόμενον, ἐμπεσεῖν εἰς ἀκαθαρσίαν παθῶν καὶ δαιμόνων πλάνην.

κα'. Ἐλεγον, ὅτι ἐσφάλησαν δύο ἀδελφοὶ Σκήτιν· καὶ ἐχώρισεν αὐτοὺς ὁ ἀββᾶς Μακάριος ὁ πολιτικός·

<sup>32</sup> Al. μεγάλε. <sup>33</sup> Al. οὐκέτι. <sup>34</sup> Al. add. ὅτι ἔκλειεν. <sup>35</sup> Abest ab al. hoc comma. <sup>36</sup> Al. inser. πυκνά, L. Dorothei Epist. 1. <sup>37</sup> Al. add. με. <sup>38</sup> Al. add. μοι. <sup>39</sup> 1 Tim. vi, 7. <sup>40</sup> Job i, 21.

A magna : Vicisti nos. Tum pudore suffusi aufugerunt.

14. (97) Dicebant de abbate Macario Aegypcio, quod ascendens e Sceti, ac sportulas portans, defatigatus sedit; oravitque ad hunc modum: Deus, tu scis nihil mihi virium superesse. Et illico juxta fluvium est delatus.

15. (98) Quidam in Aegypto filium habebat paralyticum; et tulit eum ad cellam abbatis Macarii; relinquens autem ad ostium plorantem, longe abscessit. Igitur senex deorsum aspiciens vidit puerum; et interrogavit eum: Quis te huc attulit? Respondit: Pater meus hic me projecit, et abiit. Dicit ei senex: Surgens assequere eum. Statimque sanitate recuperata surrexit, et patrem consecutus <sup>B</sup> est: atque ita reversi sunt in domum suam.

16. (99) Abbas Macarius magnus dicebat fratribus in Sceti, postquam ecclesiam dimisisset: Fugite, fratres. Ait illi seniorum quidam: Quoniam fugere poterimus ultra solitudinem hanc? Ipse vero digitum suum ad os ponebat, dicens: Fugite hoc. Tum ingrediebatur in cellam suam, et clauso ostio sedebat.

17. (1) Dixit idem abbas Macarius: Si quempiam increpando, ad iram commoveris, affectui tuo satisfacis. Non enim ut alios salves, perdes te ipsum.

18. (2) Idem abbas Macarius dum esset in Aegypto, invenit hominem habentem jumentum, et praedantem quæ ad usum suum possidebat: ipse vero tanquam peregrinus astans furi, una onerabat jumentum, magnaue cum quiete deduxit eum, dicens: Nihil intulimus in mundum: haud dubium quod nec auferre quid possumus <sup>39</sup>. Dominus dedit: sicut ipse voluit, ita et factum est. Benedictus Dominus in omnibus <sup>40</sup>.

19. (3) Interrogaverunt quidam abbatem Macarium, dicentes: Quo modo debemus orare? Respondit illis senex: Non opus est loqui multum, sed extendendæ sunt manus, proferendumque: Domine, sicut vis et sicut nosti, miserere. Si autem ingruerit tentationis impugnatio, dici debet: Domine, adjuva. Ipse scit quæ expediant, et facit nobiscum misericordiam.

20. (4) Dixit abbas Macarius: Si apud te exstiterit contemptus velut laus, paupertas tanquam divitiæ, indigentia sicut abundantia, non morieris. Fieri enim non potest, ut qui recte credit, et in pietate operatur, incidat in viliorum sordes, ac daemonum errorem.

21. Referebant: Duo fratres in Sceti deliquerunt; quos segregavit seu excommunicavit abbas

(97) Vit. Patr. II, 6.

(98) Vit. Patr. II, 7.

(99) Vit. Patr. IV, 27.

(1) Vit. Patr. III, 87; IV, 28; Append. p. 1001,

n. 17.

(2) Vit. Patr. XVI, 6.

(3) Vit. Patr. XII, 10.

(4) Vit. Patr. XXXVIII, 2.



Macarius urbicus : et venerunt nonnulli, nuntiaruntque abbati Macario magno, Ægyptio. Qui affirmavit, fratres non esse segregatos, sed Macarium; etenim diligebat eum. Auditū accepit abbas Macarius quod a sene excommunicatus fuisset, fugitque ad paludem. Egressus itaque est abbas Macarius magnus; ac reperit eum a culicibus perforatum; dicitque ei : Tu segregasti fratres; et ecce secusuri sunt in vicum. Ego vero segregavi te; tuque veluti pulchra virgo, in interius eubiculum fugisti huc. At ego vocatis fratribus, ab ipsis didici, nihil horum factum esse. Vide igitur, tu frater, ne a dæmonibus illusur fueris. Nam nihil vidisti. Sed veniam incurvatus pete pro delicto tuo. Ille autem dixit : Si vis, da mihi pœnitentiam. Videns ergo senex humilitatem illius, ait : Vade, jejuna tres hebdomadas, semel singulis hebdomadis comedens. Hæc scilicet erat illius perpetua operatio, hebdomadas jejunare.

22. Dixit abbas Moyses abbati Macario in Sceti : Volo cum quiete ac silentio vivere, nec sinunt me fratres. Ait illi abbas Macarius : Video te indolis mollioris esse, nec posse fratrem a te avertere; sed si desideras quietam vitam, proficiscere ad eremum, intro, in Petra, et illic quiete deges. Atque hoc fecit, et conquievit.

23. Frater convenit abbatem Macarium Ægyptium, et dixit ei : Abba, effare mihi verbum, quoniam modo salvus ero. Ait senex : Vade ad sepulcrum, et maledictis mortuos impete. Abiens igitur frater, conviciis et lapidibus appetiit; reversusque annuntiavit seni. Quærit ab eo : Nihilne tibi locuti sunt? Ille : Nihil. Tum senex inquit : Iterum proficiscere cras, laudibus eos offer. Pergens itaque frater, collaudavit eos, vocans : Apostoli, sancti, justi. Tum adiit senem, dixitque : Laudavi. Ille ei : Nihil tibi responderunt? Frater : Nullo modo. Tunc senex inquit : Nosti quantis eos contumeliis affeceris, nec quidquam reposuerunt tibi; et quantis eosdem laudibus ornaveris, nihilque ad te prolocuti sunt : ita etiam tu, si salutem consequi desideras, mortuus fias; nec injurias hominum, nec laudes eorum cogites, instar mortuorum; sic poteris salvus fieri.

24. Præteriens aliquando abbas Macarius per Ægyptum una cum fratribus, audivit puerum ita matri suæ loquentem : Mater, quidam dives diligit me, et odi eum; pauper vero odit me, ac eum diligo. Quo audito sermone, admiratus est abbas Macarius. Dicunt ei fratres : Quid hoc verbi est, Pater, quod affectus sis admiratione? Respondit illis senex : Revera Dominus noster dives est diligitque nos, nec volumus illi obtemperare; inimicus autem noster diabolus pauper est odioque nos prosequitur, et diligimus ejus impuritatem.

25. Rogavit eundem multis cum lacrymis abbas Pœmen, dicens : Eloquere mihi verbum, quo modo assecuturus sim salutem. Senex vero ei respondit : Quam quæris rem, nunc recessit a monachis.

Α καὶ ἦλθόν τινες, καὶ εἶπον τῷ ἀββᾷ Μακαρίῳ τῷ μεγάλῳ τῷ Αἰγυπτίῳ. Ὁ δὲ εἶπεν· Οὐκ εἰσὶν οἱ ἀδελφοὶ κεχωρισμένοι, ἀλλὰ Μακάριός ἐστι κεχωρισμένος· ἦν γὰρ ἀγαπῶν αὐτόν. Ἦκουσεν ὁ ἀββᾶς Μακάριος, ὅτι ἐχωρίσθη ὑπὸ τοῦ γέροντος, καὶ ἔφυγεν εἰς τὸ ἔλος. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ ἀββᾶς Μακάριος ὁ μέγας, καὶ εὗρίσκει αὐτὸν τιτρωσκόμενον ὑπὸ τῶν κωνώπων, καὶ λέγει αὐτῷ· Σὺ ἐχώρισας τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἰδοὺ εἶχον ἀναχωρῆσαι εἰς τὴν κώμην. Ἐγὼ δὲ σε ἐχώρισα, καὶ σὺ ὡς καλὴ παρθένος εἰς τὸν ἐσώτερον κοιτῶνα ἔφυγες ὧδε. Ἐγὼ δὲ καλέσας τοὺς ἀδελφοὺς, ἔμαθον παρ' αὐτῶν, καὶ εἶπον· Οὐδὲν τούτων γέγονε. Βλέπε οὖν καὶ σὺ, ἀδελφε, μὴ ἀπὸ δαίμόνων ἐγλευσθῆς (οὐδὲν γὰρ ἐώρακας), ἀλλὰ βάλῃς μετάνοιαν ὑπὲρ τοῦ σφάλματός σου. Ὁ δὲ εἶπεν·

Β Εἰ θέλεις, δός μοι μετάνοιαν. Ἰδὼν δὲ ὁ γέρων τὴν ταπείνωσιν αὐτοῦ, ἔλεγεν· Ὑπάγε, καὶ νήστευσον τρεῖς ἐβδομάδας, κατὰ ἐβδομάδα ἐσθίων. Αὕτη γὰρ ἦν ἡ ἐργασία αὐτοῦ πάντοτε, τὰς ἐβδομάδας νηστεύειν.

κβ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς τῷ ἀββᾷ Μακαρίῳ εἰς Σκήτιν· Θέλω ἡσυχάζαι, καὶ οὐκ ἀφιστά με οἱ ἀδελφοί. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Μακάριος· Θεωρῶ ὅτι ἡ φύσις σου ἀπαλή ἐστι, καὶ οὐ δύνασαι ἀποστρέψαι ἀδελφόν· ἀλλ' ἐὰν θέλῃς ἡσυχάζαι, ὑπάγε εἰς τὴν ἔρημον ἔσω εἰς τὴν Πέτραν, κάκει ἡσυχάζεις. Καὶ τοῦτο ἐποίησε, καὶ ἀνεπάη.

κγ'. Ἀδελφὸς παρέβαλε τῷ ἀββᾷ Μακαρίῳ τῷ Αἰγυπτίῳ, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀββᾶ, εἰπέ μοι ῥῆμα πῶς σωθῶ. Καὶ λέγει ὁ γέρων· Ὑπάγε εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ ὕθρισον τοὺς νεκρούς. Ἀπελθὼν οὖν ὁ ἀδελφὸς, ὕθρισε καὶ ἐλίθασε· καὶ ἐλθὼν ἀπήγγειλε τῷ γέροντι. Καὶ λέγει αὐτῷ· Οὐδὲν σοι ἐλάλησαν; Ὁ δὲ ἔφη· Οὐχί. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ὑπάγε πάλιν αὖριον, καὶ δόξασον αὐτούς. Ἀπελθὼν οὖν ὁ ἀδελφὸς, ἐδόξασεν αὐτούς, λέγων· Ἀπόστολοι, ἅγιοι, καὶ δίκαιοι. Καὶ ἦλθε πρὸς τὸν γέροντα, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐδόξασα. Καὶ λέγει αὐτῷ· Οὐδὲν σοι ἀπεκρίθησαν; Ἐφη ὁ ἀδελφός· Οὐχί. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οἶδας πόσα ἡτίμασας αὐτούς, καὶ οὐδὲν σοι ἀπεκρίθησαν, καὶ πόσα ἐδόξασας αὐτούς, καὶ οὐδὲν σοι ἐλάλησαν· οὕτως καὶ σὺ, ἐὰν θέλῃς σωθῆναι, γενοῦ νεκρός· μήτε τὴν ἀδικίαν τῶν ἀνθρώπων, μήτε τὴν δόξαν αὐτῶν λογίσῃ, ὡς οἱ νεκροί· καὶ δύνασαι σωθῆναι.

κδ'. Παρερχόμενός ποτε ὁ ἀββᾶς Μακάριος μετὰ ἀδελφῶν διὰ τῆς Αἰγύπτου, ἤκουσε παιδίου λέγοντος τῇ μητρὶ αὐτοῦ· Ἀμμᾶ, πλούσιός τις ἀγαπᾷ με, καὶ μισῶ αὐτόν· καὶ πτωχὸς μισεῖ με, καὶ ἀγαπῶ αὐτόν. Καὶ ἀκούσας ὁ ἀββᾶς Μακάριος, ἐθαύμασε. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ ἀδελφοί· Τί ἐστι τὸ ῥῆμα τοῦτο, Πάτερ, ὅτι ἐθαύμασας; Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Ἀληθῶς ὁ Κύριος ἡμῶν πλούσιός ἐστι καὶ ἀγαπᾷ ἡμᾶς, καὶ οὐ θέλομεν αὐτοῦ ἀκοῦσαι· ὁ δὲ ἐχθρὸς ἡμῶν διάβολος πτωχός ἐστι καὶ μισεῖ ἡμᾶς, καὶ ἀγαπῶμεν αὐτοῦ τὴν ἀκαθαρσίαν.

κε'. Παρεκάλεσεν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν αὐτὸν μετὰ πολλῶν δακρύων, λέγων· Εἰπέ μοι ῥῆμα πῶς σωθῶ. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ γέρων εἶπεν αὐτῷ· Τὸ πρῶγμα ὁ ζητεῖς, ἀπῆλθε νῦν ἀπὸ τῶν μοναχῶν.



κ'. Παρέβαλέ ποτε ὁ ἀββᾶς Μακάριος τῷ ἀββᾶ Ἀντωνίῳ· καὶ λαλήσας αὐτῷ, ὑπέστρεψεν εἰς Σκῆτιν. Καὶ ᾤλθον οἱ Πατέρες εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. Καὶ ὡς ἐλάλουν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ γέρων· "Ἐφ' ἡν τῷ ἀββᾶ Ἀντωνίῳ, ὡς οὐκ ἔχομεν προσφορὰν ἐν τῷ τόπῳ ἡμῶν. Καὶ ἤρξαντο οἱ Πατέρες λαλεῖν περὶ ἄλλων, καὶ οὐκ ἠρώτησαν ἔτι μαθεῖν τὴν ἀπόκρισιν παρὰ τοῦ γέροντος, οὔτε ὁ γέρων αὐτοῖς εἶπε. Τοῦτο οὖν ἔλεγέ τις τῶν Πατέρων, ὅτι· ἐὰν ἴδωσιν οἱ Πατέρες ὅτι λανθάνει τοὺς ἀδελφοὺς τῷ <sup>41</sup> ἐρωτῆσαι περὶ πράγματος ὠφελούντος αὐτοὺς, ἀναγκάζουσιν ἑαυτοὺς εἰπεῖν ἀρχὴν τοῦ λόγου· ἐὰν δὲ μὴ ἀναγκασθῶσι παρὰ τῶν ἀδελφῶν, οὐκ ἔτι λαλοῦσι τὸν λόγον· ἵνα μὴ εὐρεθῶσιν ὡς μὴ ἐπερωτώμενοι καὶ λαλοῦντες, καὶ ὡς ἀργολογία εὐρίσκηται.

κζ'. Ἠρώτησεν ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας τὸν ἀββᾶν Μακάριον, λέγων· Εἰπέ μοι ῥῆμα. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας· Τί ἐστὶ τὸ φεύγειν τοὺς ἀνθρώπους; Ὁ δὲ γέρων εἶπεν αὐτῷ· Τὸ καθίσαι εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ κλαῦσαι τὰς ἀμαρτίας σου.

κη'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Παφνούτιος ὁ μαθητὴς τοῦ ἀββᾶ Μακαρίου, ὅτι Παρεκάλεσα τὸν Πατέρα μου, λέγων· Εἰπέ μοι λόγον. Ὁ δὲ ἔφη· Μὴ κακοποιήσης τινὰ, μηδὲ κατακρίνης τινά. Ταῦτα τήρει, καὶ σώζη.

κθ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Μακάριος· Μὴ κοιμηθῇς εἰς κελλίον ἀδελφοῦ ἔχοντος κακὴν φήμην.

λ'. Παρέβαλόν ποτε τῷ ἀββᾶ Μακαρίῳ ἀδελφοὶ εἰς Σκῆτιν, καὶ οὐχ εὗρον ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ οὐδέν, εἰ μὴ ὕδωρ σαπρόν. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἀββᾶ, δεῦρο ἄνω εἰς τὴν κώμην, καὶ ἀναπαύομέν σε. Λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Οἶδατε, ἀδελφοί, τὸ ἀρτοκοπεῖον τοῦ δαίμονος εἰς τὴν κώμην; Καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ναί. Ἐφ' ἡν αὐτοῖς ὁ γέρων· Κἀγὼ οἶδα αὐτό. Οἶδατε καὶ τὸ χωρίον τοῦ δαίμονος ὅπου ὁ ποταμὸς κρούει; Λέγουσιν αὐτῷ· Ναί. Λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Κἀγὼ οἶδα αὐτό. Ὅτε οὖν θέλω, οὐ χρεῖαν ὑμῶν ἔχω, ἀλλ' ἐμαυτῷ ἀναβάζω <sup>42</sup>.

λα'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Μακαρίου, ὅτι εἰ προσήρχετο αὐτῷ ἀδελφός, ὡς ἀγίῳ γέροντι· καὶ μεγάλῳ μετὰ φόβου, οὐδὲν ἐλάλει αὐτῷ. Εἰ δὲ ἔλεγεν αὐτῷ τις τῶν ἀδελφῶν ὡς ἐξουθενῶν αὐτόν· Ἀββᾶ, ἄρα ὅταν ᾔης καμηλίτης καὶ ἐκλεπτεῖς νίτρον καὶ ἐπώλεις αὐτό, οὐκ ἔδερόν σε οἱ τηρεῖται! <sup>43</sup>; Εἰ ταῦτά τις ἔλεγεν αὐτῷ, ἐλάλει αὐτῷ μετὰ χαρᾶς, εἴ τι αὐτὸν ἠρώτα.

λβ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Μακαρίου τοῦ μεγάλου, ὅτι γέγονε καθὼς ἐστὶ γεγραμμένον θεὸς ἐπίγειος, ὅτι ὡς περ ἐστὶν ὁ Θεὸς σκεπάζων τὸν κόσμον, οὕτως γέγονεν ὁ ἀββᾶς Μακάριος σκεπάζων τὰ ἐλαττώματα, ἃ ἐβλεπεν ὡς μὴ βλέπων, καὶ ἃ ἤκουεν ὡς μὴ ἀκούων.

λγ'. Διηγῆσατο ὁ ἀββᾶς Βιτίμιος, ὅτι ἔλεγεν ὁ ἀββᾶς Μακάριος· Καθημένου μου ποτε εἰς Σκῆτιν, κατέβησαν δύο νεώτεροι ξενικοὶ ἐκεῖ· καὶ ὁ μὲν εἰς

26. Aliquando abbatem Antonium convenit abbas Macarius, habitoque ad eum sermone, Scetim reversus est. Obviam ei processerunt Patres. Et in colloquio ait illis senex: Abbati Antonio dixi, quod in loco nostro careamus oblatione. Coeperunt Patres disserere aliis de rebus, nec requisierunt responsum discere a sene, nec senex eis prolocutus est. Hoc ergo pronuntiabat Patrum quidam: Cum viderint Patres, e fratrum memoria excidere ut interrogent de re iis utili, necessitatem sibi imponunt principium orationis proferendi: quod si a fratribus non adigantur, non persequuntur sermonem, ut ne deprehendantur locuti neque interrogati, videaturque esse otiosa loquela.

27. Hunc in modum percontatus est abbas Isaias abbatem Macarium: Profer mihi sententiam. Et dixit ei senex: Homines fuge. Rursus abbas Isaias: Quid est fugere homines? Senex vero: Sedere in cella tua, et deffere tua peccata.

28. Hoc referebat abbas Paphnutius, discipulus abbatis Macarii: Rogavi Patrem meum, ut aliquid mihi diceret. Illius autem oratio fuit: Neminem læseris, neminem condemnaveris. Hæc observa, et salvus fies.

29. Dixit abbas Macarius: Noli dormire in cella fratris qui malam famam habet.

30. Accesserunt aliquando fratres ad abbatem Macarium Sceti agentem, nec quidquam invenerunt in cella ejus, nisi aquam putridam. Dicunt ei: Abba, ascende in pagum, reficiemus te. Excepit senex: Nostis, fratres, illius talis hominis pistrinum in pago? Respondent: Etiam. Tum senex: Ego quoque novi. Scitis et prædium illius, ubi fluvius salit? Aiunt: Scimus. Ego quoque scio, inquit senex. Quando igitur placet, vestri opus non habeo, sed mihi apporto.

31. (5) Aiebant de abbate Macario, quod si ad eum accederet frater, cum timore, tanquam ad sanctum et magnum senem, nihil ei loquebatur. Si vero fratrum quispiam tanquam nihili faciens ei diceret: Abba, quando eras camelarius, et nitrum furabaris, ac vendebas, nonne verberabant te custodes? Si ita quis esset prolocutus, huic cum gaudio si quid interrogasset, responsum dabat.

32. (6) De abbate Macario magno asserobant, quod exstiterit, sicut scriptum est, deus terrestris. Quia quemadmodum Deus mundum tegit, ita abbas Macarius delicta obtegebat; quæ viderat quasi non vidisset, quæ audierat quasi non audiisset.

33. (7) Narratio abbatis Vitimii exstitit, quod ita retulerit abbas Macarius: Sedente me aliquando in Sceti, descenderunt illuc duo juvenes peregrini;

<sup>41</sup> Al. τό. <sup>42</sup> Pro ἀναβιάζω. <sup>43</sup> Al. χριταί.

(5) Vit. Patr. xii, 2.

(6) Append. p. 1006, n. 107; Constitut. apostol.

11, 26.

(7) Vit. Patr. iii, 2.



quorum unus barbam gerebat, alter vero primam emittebat lanuginem. Hi venerunt ad me, rogantes, ubi esset cella abbatis Macarii. Tum ego: Quid cum vultis? Aiunt: Audita ejus ac Sceteos fama, venimus ut videamus eum. Dico: Ego sum. Factaque corporis inclinatione, inquirunt: Hoc in loco cupimus manere. Ego vero videns eos delicatos et velut in divitiis educatos, aio: Non potestis residere hic. Tum major infit: Si non possimus remanere hic, ad alium pergemus locum. Ego intra mentem meam: Cur pello eos, et scandalum patientur? Efficiet labor, ut ipsi sponte fugiant. Itaque dico eis: Venite, construite vobis cellam, si potestis. Illi: Ostende nobis locum, construemus. Dedit autem eis senex securim, peramque plenam panibus, et sal; ostenditque petram duram, monens: Lapides hic incidite, atque ex palude portate vobis ligna, tectoque imposito, residete. Putabam autem, inquit, illos propter laborem recessuros. Porro petierunt a me, quid eo loci operaturi essent. Respondi, plectam facerent; sumptisque e palude foliis palmarum, ostendi ipsis plectæ seu funis principium, utque consuere oporteret; dixique: Facite sportas, quas tradetis custodibus, ipsi vero afferent vobis panes. Deinde abcessi. At illi patienter quæcunque mandaveram exsecuti sunt: nec venerunt ad me tribus annis. Ego vero assidue cum animo meo colluctabar, reputans: Equæ est eorum operatio, quod non accesserint interrogaturi de cogitatione? Qui procul habitant, veniant ad me: et isti cum propinqui sint, non accesserunt, nec ad alios profecti sunt: duntaxat pergunt ad ecclesiam, taciti, ut accipiant oblationem. Igitur oravi Dominum, jejunans una hebdomade, ut manifestum mihi faceret, quidnam operarentur. Post hebdomadam vero surgens, ad eos abii, ut intuerer quo modo agerent. Et cum pulsassem, aperuerunt, meque salutarunt cum silentio. Feci orationem, et sedi. Major innuit minori ut egrederetur; ipseque sedit, ad conficiendam plectam, nec quidquam loquebatur. Ad hōram vero nonam strepitum edidit. Venit junior, fecit parum polentæ, ac majore innuente, apposuit mensam, cumque super eam tres paximates posuisset, stetit tacens. Ego vero dixi: Surgite, comedamus. Inde consurgentes, cibum sumpsimus. Attulit bancale, ac bibimus. Ut autem advenit vespere, petunt a me: Recedisne? Respondi: Non, sed hic dormio. Unde posuerunt mihi stoream ex parte, et sibi ad alium angulum ex parte: tuleruntque zonas suas et succinctoria, simulque collocaverunt se in matta ante me. Cæterum postquam composuerunt se, oravi Deum ut mihi operationem eorum revelaret. Tunc apertum est tectum, orta-que est lux, velut per diem, ipsi autem non cernebant lucem. Cum vero existimarent dormire me, major fodicat minoris latus. Consurgunt, cingunt

A εἶχε γένειον, ὁ δὲ ἄλλος ἀρχὴν βάλλον γενείου. Καὶ ἦλθον πρὸς μὲ λέγοντες· Ποῦ ἐστὶν ἡ κέλλα τοῦ ἁγῶδ Μακαρίου; Κἀγὼ εἶπον· Τί θέλετε αὐτόν; Καὶ λέγουσιν· Ἀκούοντες τὰ περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς Σκή-  
 τως, ἦλθομεν ἰδεῖν αὐτόν. Λέγω αὐτοῖς· Ἐγὼ εἰμι. Καὶ ἔβαλον μετάνοιαν, λέγοντες· Ὡς θέλομεν μεῖ-  
 ναι. Ἐγὼ δὲ βλέπων αὐτοὺς τρυφεροὺς καὶ ὡς ἀπὸ πλούτου, λέγω αὐτοῖς· Οὐ δύνασθε καθίσαι ὧδε. Καὶ λέγει ὁ μειζότερος· Ἐάν μὴ δυνώμεθα καθίσαι ὧδε, ὑπάγομεν ἀλλαχοῦ. Λέγω ἐγὼ τῷ λογισμῷ μου· Διατί διώκω αὐτοὺς, καὶ σκανδαλίζονται; ὁ κόπος ποιεῖ αὐτοὺς δι' ἑαυτῶν φυγεῖν. Καὶ λέγω αὐτοῖς· Δεῦτε, ποιήσατε ἑαυτοῖς κελλίον, εἰ δύνασθε. Καὶ λέγουσι· Δεῖξον ἡμῖν τόπον, καὶ ποιούμεν. Ἐδωκε δὲ αὐτοῖς ὁ γέρων πέλεκυν <sup>44</sup>, καὶ ἀναβολίδιν <sup>45</sup> μεστὴν ψωμίων, καὶ ἄλας· ἔδειξε δὲ αὐτοῖς ὁ γέρων καὶ πέτραν σκλη-  
 ράν, λέγων· Λατομήσατε ὧδε, καὶ φέρετε αὐτοῖς ξύλα ἐκ τοῦ ἔλους, καὶ στεγάζσαντες καθίσατε. Ἐνό-  
 μίζον δὲ ἐγὼ, φησὶν, ὅτι μέλλουσι διὰ τὸν κόπον ἀνα-  
 χωρεῖν <sup>46</sup>. Ἠρώτησαν δὲ με, τί ἐργάζωνται ὧδε. Λέγω αὐτοῖς· Τὴν σειρὰν· καὶ λαμβάνω βαῖα ἐκ τοῦ ἔλους, καὶ δεικνύω αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν τῆς σειρᾶς, καὶ πῶς ῥάπτειν δεῖ, καὶ εἶπον· Ποιεῖτε σπυρίδας, καὶ παρ-  
 ἔχετε τοῖς φύλαξι, καὶ φέρουσιν ὑμῖν ψωμία. Λοιπὸν οὖν ἐγὼ ἀνεχώρησα. Αὐτοὶ δὲ μετ' ὑπομονῆς πάντα ἐποίησαν, ὅσα εἶπον αὐτοῖς· καὶ οὐ παρέβαλόν μοι ἐπὶ τρία ἔτη. Καὶ ἔμεινα πολεμῶν τοῖς λογισμοῖς, λέγων· Τίς ἄρα ἐστὶν ἡ ἐργασία αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἦλ-  
 θον ἐρωτῆσαι λογισμόν; Οἱ ἀπὸ μήκοθεν <sup>47</sup> ἔρχονται πρὸς μὲ· καὶ οὗτοι οἱ ἐγγὺς οὐκ ἦλθον, οὔτε δὲ πρὸς ἄλλους ὑπῆγον· εἰ μὴ μόνον εἰς τὴν ἐκκλησίαν σιω-  
 πῶντες, λαθεῖν τὴν προσφοράν. Καὶ ἡϋξάμην τῷ Θεῷ νηστεύσας τὴν ἐβδομάδα, ἵνα δείξῃ μοι τὴν ἐρ-  
 γασίαν αὐτῶν. Ἀναστὰς δὲ μετὰ τὴν ἐβδομάδα, ἀπῆλθον πρὸς αὐτοὺς ἰδεῖν πῶς κάθηνται. Καὶ κρού-  
 σαντός μου ἀνέωξαν, καὶ ἡσπάσαντό με σιωπῶντες· καὶ ποιήσας εὐχὴν, ἐκάθισα. Νεύσας δὲ ὁ μείζων τῷ μικροτέρῳ ἐξελθεῖν, ἐκάθισε πλέκειν <sup>48</sup> τὴν σειρὰν, λαλήσας μηδέν· καὶ τῇ ὥρᾳ τῆς ἐνάτης, ἔκρουσε, καὶ ἦλθεν ὁ νεώτερος <sup>49</sup>, καὶ ἐποίησε μικρὸν ἔφημα, καὶ παρέθηκε τράπεζαν, νεύσαντος αὐτῷ τοῦ μείζο-  
 τέρου· καὶ ἔθηκεν εἰς αὐτὴν τρεῖς παξαμάδας, καὶ ἔστη σιωπῶν. Ἐγὼ δὲ εἶπον· Ἐγείρεσθε, φάγωμεν. Καὶ ἀναστάντες, ἐφάγομεν· καὶ ἤμεγκε τὸ βαυκάλιον, καὶ ἐπίομεν. Ὡς δὲ ἐγένετο ἑσπέρα, λέγουσί μοι· Ὑπάγεις; Ἐγὼ δὲ εἶπον· Οὐχί, ἀλλ' ὧδε κοιμῶμαι. Καὶ ἔθηκεν μοι ψιάθιον παρὰ μέρος, καὶ ἑαυτοῖς εἰς τὴν <sup>50</sup> γωνίαν παρὰ μέρος· καὶ ἦραν τὰς ζώνας αὐ-  
 τῶν καὶ τοὺς ἀναλάβους, καὶ ἔθηκαν ἑαυτοὺς ὁμοῦ εἰς τὸ ψιάθιον ἔμπροσθέν μου. Ὡς δὲ ἔθηκαν ἑαυτοὺς, ἡϋξάμην τῷ Θεῷ, ἵνα μοι ἀποκαλύψῃ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν. Καὶ ἠνεύχθη ἡ στέγη, καὶ ἐγένετο φῶς ὡς ἡμέρα <sup>51</sup>· αὐτοὶ δὲ οὐκ ἐθεώρουν τὸ φῶς. Καὶ ὡς ἐνόμίζον ὅτι κοιμῶμαι, νύσσει ὁ μείζων τὸν μικρό-  
 τερον εἰς τὴν πλευρὰν, καὶ ἐγείρονται, καὶ ζώνου-  
 σιν <sup>52</sup> ἑαυτοὺς, καὶ ἐκτείνουσι τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐ-

<sup>44</sup> Al. πέλουκα. <sup>45</sup> Al. ἀναβολίδιον. <sup>46</sup> Al. φεύγειν. <sup>47</sup> Al. μακρόθεν. <sup>48</sup> Al. πλέκων. <sup>49</sup> Al. μικρότερος. <sup>50</sup> Al. inser. ἄλλην. <sup>51</sup> Al. ἐν ἡμέρᾳ. <sup>52</sup> Al. ζωννύουσιν.



ρανόν. Καὶ ἐθεώρουν αὐτούς· αὐτοὶ δὲ οὐκ ἐθεώρουν με· καὶ εἶδον τοὺς δαίμονας ἐρχομένους ὥσπερ μύας ἐπὶ τὸν μικρότερον· καὶ οἱ μὲν ἤρχοντο καθίσαι εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, οἱ δὲ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς αὐτοῦ. Καὶ εἶδον ἄγγελον Κυρίου κατέχοντα ῥομφαίαν πυρὸς, καὶ περιχαρακοῦντα αὐτὸν καὶ διώκοντα τοὺς δαίμονας ἀπ' αὐτοῦ. Τῷ δὲ μείζοντι οὐκ ἐδύναντο προσεγγίσει. Καὶ ὡς περὶ τὴν πρωΐαν ἔθηκαν ἑαυτούς· καὶ γὰρ ἐποίησα ἑμαυτὸν ὅτι διϋπνίσθην, καὶ αὐτοὶ ὡσαύτως. Εἶπε δέ μοι ὁ μείζων τὸν λόγον τοῦτον μόνον· Θέλεις βάλωμεν τοὺς δώδεκα ψαλμούς; Λέγω· Ναί. Καὶ φάλλει ὁ μικρότερος πέντε ψαλμούς ἀπὸ ἐξ στίχων καὶ ἓν Ἀλληλουϊά. Καὶ κατὰ στίχον, ἐξήρχετο λαμπὰς πυρὸς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἀνέβαιναν εἰς τὸν οὐρανόν. Ὡσαύτως καὶ ὁ μείζων, ὅτε ἤνοιγε τὸ στόμα αὐτοῦ φάλλων, ὡς σχοινίον πυρὸς (8) ἐξήρχετο, καὶ ἐφθάνεν ἕως τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ γὰρ εἶπον μικρὸν ἀπὸ στήθους. Καὶ ἐξελθὼν, λέγω· Εὐξασθε περὶ <sup>53</sup> ἑμοῦ. Αὐτοὶ δὲ ἔβαλον μετάνοιαν, σιωπῶντες. Ἐμαθον οὖν ὅτι ὁ μείζων τέλειός ἐστι· τῷ δὲ μικρότερω ἀκμήν ἐπολέμει ὁ ἐχθρός. Μετὰ δὲ μικρὰς ἡμέρας, ἐκοιμήθη ὁ μείζων ἀδελφός, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ὁ μικρότερος. Καὶ ὅτε παρέβαλον τινες τῶν Πατέρων πρὸς τὸν ἀββᾶν Μακάριον, ἐλάβανεν αὐτοὺς εἰς τὴν κέλλαν αὐτῶν, λέγων· Δεῦτε, ἴδετε τὸ μαρτύριον τῶν μικρῶν ξένων.

λδ'. Ἀπέστειλάν ποτε πρὸς τὸν ἀββᾶν Μακάριον ἐν τῇ Σκήτει οἱ γέροντες τοῦ ὄρους, παρακαλοῦντες αὐτόν· καὶ φασὶ πρὸς αὐτόν· Ἵνα μὴ σκυλῇ πᾶς ὁ λαὸς πρὸς σέ, ἀξιοῦμέν σε παραγενέσθαι πρὸς ἡμᾶς, ὅπως θεασώμεθα πρὸ τοῦ σε ἐκδημῆσαι πρὸς Κύριον. Παραγενομένου δὲ αὐτοῦ ἐν τῷ ὄρει, συνήχθη πᾶς ὁ λαὸς πρὸς αὐτόν. Καὶ παρεκάλουν αὐτὸν οἱ γέροντες εἰπεῖν λόγον τοῖς ἀδελφοῖς. Ὁ δὲ ἀκούσας ἔφη· Κλαύσωμεν, ἀδελφοί, καὶ καταγαγέτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν δάκρυα, πρὸ τοῦ ἡμᾶς ἀπελθεῖν, ὅπου τὰ ἡμῶν δάκρυα κατακαύσει τὰ σώματα ἡμῶν. Καὶ ἐκλαυσαν πάντες, καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ εἶπον· Πάτερ, εὕξαι ὑπὲρ ἡμῶν.

λε'. Ἄλλοτε πάλιν, δαίμων ἐπέστη τῷ ἀββᾷ Μακαρίῳ μετὰ μαχαιρίου, θέλων τὸν πόδα αὐτοῦ κόψαι· καὶ διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην αὐτοῦ μὴ δυνήθεις, λέγει αὐτῷ· Ὅσα ἔχετε, καὶ ἡμεῖς ἔχομεν· μόνῃ τῇ ταπεινοφροσύνῃ διαφέρετε ἡμῶν, καὶ κρατεῖτε.

λς'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Μακάριος· Ἐὰν μνησθῶμεν τῶν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπαγομένων ἡμῖν κακῶν, ἀναιροῦμεν τὴν δύναμιν τῆς τοῦ Θεοῦ μνήμης. Ἐὰν δὲ μνησθῶμεν τῶν κακῶν τῶν δαιμόνων, ἐσόμεθα ὑπέρωτοι.

λζ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Παφνούτιος ὁ μαθητὴς τοῦ ἀββᾶ Μακαρίου, ὅτι ἔλεγεν ὁ γέρων ὅτι, Ὅτε ἡμῖν παι-

A se, expandunt manus in cœlum. Porro ego cernebam eos; ipsi non videbant me. Ad hæc vidi dæmones instar muscarum venientes super minorem, quorum alii accedebant ut sederent in ore ejus, alii in oculis. Simul conspexi angelum Domini cum gladio ignis præ manibus, circumvallantem eum, dæmonesque ab eo propellentem. At majori non poterant appropinquare. Circa matutinum vero tempus, recubuerunt: ego assimilavi, me mox expergefatum; ipsique similiter. Hoc autem duntaxat mihi elocutus est verbum major: Vis recitemus duodecim psalmos? Excipio: Etiam. Tum psallit minor quinque psalmos, a sex versibus, et unum Alleluia. Atque ad unumquemque versum, exhibat ignis lampas ex ore ejus ascendebatque in cœlum. Pari modo etiam major, quando aperiebat os in psallendo, tanquam funiculus ignis egrediebatur, et pertingebat usque in cœlum. Etiam ego parumper ex pectore ac memoria recitavi. Post quod exiens, dixi: Orate pro me. Ipsi autem inclinaverunt se, tacentes. Comperi ergo quod major perfectus esset, minorem adhuc impugnaret inimicus. Cæterum post paucos dies, mortis somnum obdormivit major frater, ac tertia dein die minor. Cumque e Patribus nonnulli adirent abbatem Macarium, ducebat eos in istorum cellam, cum his verbis: Venite, videte martyrium minorum peregrinorum.

C 54. (9) Miserunt aliquando ad abbatem Macarium in Sceti consistentem senes montis, orantes eum, et aiunt: Ne universa multitudo ad te veniendo fatigetur, precamur ut accedas ad nos, quo videamus antequam emigres ad Dominum. Qui ad montem cum adfuisset, congregata est omnis multitudo circa eum. Senes vero rogaverunt, ut ad fratres haberet sermonem. Ille audita rogatione, Ploremus, inquit, fratres, et oculi nostri profundant lacrymas, antequam eo abeamus, ubi lacrymæ nostræ combusturæ sunt corpora nostra. Et ploraverunt cuncti, cecideruntque super faciem suam, necnon dixerunt: Pater, ora pro nobis.

55. Alia iterum vice dæmon insurrexit adversus abbatem Macarium cum gladiolo, volens pedem ejus amputare; sed cum propter humilitatem ipsius non posset, dixit ei: Quæcunque habetis habemus etiam nos; sola humilitate a nobis differtis, et prævaletis.

56. (10) Dixit abbas Macarius: Si retinuerimus memoriam malorum quæ nobis inferuntur ab hominibus, abolemus vim recordationis Dei; quod si recordati fuerimus malorum quæ per dæmones contingunt, erimus invulnerati.

57. Retulit abbas Paphnutius, discipulus abbatis Macarii, verba senis: Quando eram puer, cum aliis

<sup>53</sup> Al. ὑπέρ.

(8) Σχοινίον πυρός. Funiculus ignis Rufino. Proinde ad Joannis versionem in iisdem *Vitis Patrum* fumus irrepsit, ex abbreviatione vocis funiculus.

(9) *Vit. Patr.* iii, 9.

(10) *Vit. Patr.* x, 34. L. Socratem iv, 25.



pueris pascbam buculas; et perrexerunt furaculum sicus. Dumque currunt, una ex iis cecidit: quam tollens comedi. Quoties ergo ejus rei redit memoria, plorans sedeo.

38. (11) Narravit abbas Macarius: Iter agens aliquando per cremum, inveni calvariam mortui ad solum jacentem; quam cum palmeo baculo quassissem, locuta mihi est calvaria. Dico ei: Tu quis es? Respondit mihi calvaria: Ego eram pontifex idolorum eorumque gentilium qui hoc loco morabantur; tu vero es Macarius qui Spiritum Dei fers: quacunque hora commotus fueris misericordia erga eos qui in tormentis versantur, et oraveris pro illis, exiguum sentiunt solatium. Ait senex: Quodnam est solatium, et quodnam tormentum? Quantum, inquit, a terra distat coelum, tantum est ignis infra nos, a pedibus ad caput stantibus nobis in medio ignis; nec licet facie ad faciem videre quemquam; sed cujusque facies dorso alterius adhæret. Quando igitur oras pro nobis, unus ex parte spectat faciem alterius. Hoc est solatium. Et flens senex, dixit: Vae diei in qua natus est homo! Addidit: Estne aliud gravius supplicium? Retulit cranium: Major poena est subter nos. Tum senex: Et quinam illic degunt? Excepit: Nos, utpote qui ignoravimus Deum, modice misericordiam consequimur; qui vero cognoverunt Deum, et negaverunt eum, subter nos sunt. Tunc senex calvariam sumens, humo mandavit.

39. (12) Dictum est de abbate Macario Ægyptio, quod aliquando e Secti ascendebat in montem Nitriæ, et ut prope locum exstitit, dixit discipulo suo: Præcede paululum. Cumque ille præiret, obvium habuit quemdam Græcorum seu gentilium sacerdotem. Ad quem clamans frater, vocabat, Heu, heu, inquit, quo curris, dæmon? Ille vero conversus, plagas ei inflixit, reliquitque semimortuum. Ac tollens quod portabat lignum, cucurrit. Paululum progresso occurrit inter cursum abbas Macarius, qui dixit ei: Salvus sis, salvus sis, labore confecte. Ille admiratus, venit ad eum, et ait: Quid boni vidisti in me, quod me salutaveris? Tum senex: Quoniam conspexi te labore fessum; ac nescis te in vanum defatigari. Sacerdos quoque: Ego salutatione tua compunctus sum; et cognovi ex parte Dei te esse. Alius vero malus monachus, obviis factus, contumelia me affecit; quare ego dedi ei plagas ad mortem. Agnovit autem senex quod de discipulo suo loqueretur. Tunc apprehensis senis pedibus sacerdos ita locutus est: Non dimittam te, nisi me feceris monachum. Et venerunt sursum, ubi erat monachus, portaveruntque illum ad ecclesiam montis. Porro cernentes sacerdotem cum eo, stupefacti sunt: et fecerunt

Α δὶόν, μετὰ τῶν ἄλλων παιδίων ἔβοσκον βοῦδια· καὶ ἀπῆλθον κλέψαι συκίδια. Καὶ ὡς τρέχουσιν, ἔπεσεν ἐν ἐξ αὐτῶν· καὶ λαβὼν ἔφαγον αὐτό· καὶ ὅτε μνημονεύσω αὐτοῦ, κάθημαι κλαίων.

λη'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Μακάριος ὅτι, Περιπατῶν ποτε εἰς τὴν ἔρημον, εὔρον κρανίον εἰς τὸ ἔδαφος νεκροῦ ἐρρίμμενον· καὶ σαλεύσας αὐτὸ τῇ βατῇ ράβδῳ, ἐλάλησέ μοι τὸ κρανίον. Καὶ λέγω αὐτῷ· Σὺ τίς εἶ; Ἀπεκρίθη μοι τὸ κρανίον· Ἐγὼ ἦμην ἀρχιερεὺς τῶν εἰδώλων, καὶ τῶν μεινάντων Ἑλλήνων<sup>54</sup> ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ· σὺ δὲ εἶ Μακάριος ὁ πνευματοφόρος· οἷαν ὥραν σπλαγχνισθῆς τοὺς ἐν τῇ κολάσει, καὶ εὐχῇ περὶ αὐτῶν, παραμυθοῦνται ὀλίγον. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ποία ἐστὶν ἡ παραμυθία, καὶ τίς ἡ κολάσις; Λέγει αὐτῷ· Ὅσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, τοσοῦτόν ἐστι τὸ πῦρ ὑποκάτωθεν ἡμῶν, ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς ἐστηκότων ἡμῶν μέσον τοῦ πυρός· καὶ οὐκ ἔστι πρόσωπον πρὸς πρόσωπον θεάσασθαι τινα· ἀλλὰ τὸ πρόσωπον<sup>55</sup> ἐκάστου, πρὸς τὸν ἐτέρου νῶτον κεκόλληται. Ὡς οὖν εὐχῇ ὑπὲρ ἡμῶν, ἐκ μέρους τις θεωρεῖ τὸ πρόσωπον τοῦ ἐτέρου. Αὕτη ἐστὶν ἡ παραμυθία. Καὶ κλαύσας ὁ γέρων εἶπεν· Οὐαὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος<sup>56</sup>. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἔστιν ἄλλη χεῖρων βάσανος; Λέγει αὐτῷ τὸ κρανίον· Μειζοτέρα βάσανός ἐστιν ὑποκάτωθεν ἡμῶν. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Καὶ τίνας εἰσὶν ἐκεῖ; Λέγει αὐτῷ τὸ κρανίον· Ἡμεῖς ὡς μὴ εἰδότες τὸν Θεόν, καὶ ὀλίγον ἐλπεύμεθα· οἱ δὲ ἐπιγνόντες τὸν Θεόν, καὶ ἀρνησάμενοι αὐτὸν<sup>57</sup>, ὑποκάτωθεν ἡμῶν εἰσι. Καὶ λαβὼν ὁ γέρων τὸ κρανίον, ἔχωσεν αὐτό.

λθ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, ὅτι ἀνέβαινέ ποτε ἐκ τῆς Σκήτεως εἰς τὸ ὄρος τῆς Νιτρίας· καὶ ὡς ἤγγισεν εἰς τὸν τόπον, εἶπε τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· Πρόλαβε μικρόν. Καὶ ἐν τῷ προάγειν αὐτὸν, συναντᾷ τινι ἱερεῖ τῶν Ἑλλήνων· καὶ κράξας αὐτῷ ὁ ἀδελφός, ἐφώνει λέγων· Αἰ αἰ δαῖμον, ποῦ τρέχεις; Στραφεὶς δὲ ἐκεῖνος, διδοῖ αὐτῷ πληγὰς, καὶ ἀφίει αὐτὸν ἡμιθανῆ. Καὶ ἄρας τὸ ξύλον ἔτρεχε. Καὶ προσδάντι ὀλίγον, συναντᾷ αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Μακάριος τρέχοντι· καὶ λέγει αὐτῷ· Σωθείης, σωθείης, καματηρέ. Καὶ θαυμάσας ἦλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν· Τί καλὸν εἶδες ἐν ἐμοί, ὅτι προσηγόρευσάς με; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ὅτι εἰδὼν σε κοπιῶντα· καὶ οὐκ οἶδας ὅτι εἰς κενὸν κοπιᾷς. Λέγει αὐτῷ καὶ αὐτός· Κἀγὼ ἐπὶ τῷ ἀσπασμῷ σου κατενύγην· καὶ ἔμαθον ὅτι τοῦ μέρους τοῦ Θεοῦ εἶ. Ἄλλος δὲ κακὸς μοναχὸς ἀπαντήσας μοι, ὕβρισέ με· καὶ γὰρ ἔδωκα αὐτῷ πληγὰς εἰς θάνατον. Καὶ ἔγνων ὁ γέρων ὅτι ὁ μαθητὴς αὐτοῦ ἐστι. Καὶ κρατήσας τοὺς πόδας αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἔλεγεν· Οὐκ ἀρῶ σε, ἐὰν μὴ ποιήσης με μοναχόν. Καὶ ἔλθον ἐπάνω ὅπου ἦν ὁ μοναχός, καὶ ἐβάσταξαν αὐτὸν, καὶ ἤνεγκαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ὄρους. Καὶ ἰδόντες τὸν ἱερέα μετ' αὐτοῦ, ἐξέστησαν· καὶ ἐποίησαν αὐτὸν μοναχόν. Καὶ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐγένοντο δι' αὐτὸν Χριστιανοί. Ἐλεγεν οὖν ὁ ἀββᾶς Μα-

<sup>54</sup> Al. ἱερεὺς τῶν Ἑλλήνων τῶν μ. <sup>55</sup> Al. νῶτος.  
<sup>57</sup> Al. inser. καὶ μὴ ποιήσαντες αὐτοῦ τὸ θέλημα.

<sup>56</sup> Al. add. εἰ αὕτη ἐστὶν ἡ παραμυθία τῆς κολάσεως.



κάριος, ὅτι ὁ λόγος ὁ κακὸς (13), καὶ τοὺς καλοὺς ποιεῖ κακοὺς· καὶ ὁ καλὸς λόγος, καὶ τοὺς κακοὺς ποιεῖ καλοὺς.

μ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Μακαρίου, ὅτι ἀπόντος αὐτοῦ, εἰσῆλθε ληστής εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ. Παραγενομένου δὲ αὐτοῦ εἰς τὸ κελλίον, εὔρε τὸν ληστήν γεμίζοντα τὴν κάμηλον τὰ σκεύη αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὸ κελλίον, ἐλάμβανεν ἀπὸ τῶν σκευῶν, καὶ συνεγέμιζε μετ' αὐτοῦ τὴν κάμηλον. Ὡς οὖν ἐγέμισαν, ἤρξατο ὁ ληστής τύπτειν τὴν κάμηλον, ἵνα ἀναστῇ· καὶ οὐκ ἠγείρετο. Ἰδὼν δὲ ὁ ἀββᾶς Μακάριος ὅτι οὐκ ἐγείρεται, εἰσελθὼν ἐν τῷ κελλίῳ εὔρε μικρὸν σκαλίδιον<sup>58</sup>· καὶ ἐκβαλὼν<sup>59</sup>, ἐπέθηκε τῇ καμῆλῳ, λέγων· Ἀδελφε, τοῦτο ζητεῖ ἡ κάμηλος. Καὶ κρούσας αὐτὴν ὁ γέρων τῷ ποδὶ, λέγει· Ἀνάστα. Καὶ εὐθέως ἀνέστη, καὶ ἀπῆλθε μικρὸν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ. Καὶ πάλιν ἐκάθισε, καὶ οὐκ ἀνέστη, ἕως ἀπεγέμισαν ὅλα τὰ σκεύη· καὶ οὕτως ἀπῆλθεν.

μα'. Ὁ ἀββᾶς Αἰὼ ἡρώτησε τὸν ἀββᾶν Μακάριον, λέγων· Εἰπέ μοι ῥῆμα. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Μακάριος· Φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους· κάθισον εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ κλαῦσον τὰς ἁμαρτίας σου· καὶ μὴ ἀγαπήσης λαλιὰν ἀνθρώπων· καὶ σῶζῃ.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Μωσῆ.*

α'. Ἐπολεμήθη ποτὲ ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς<sup>60</sup> εἰς πορναίαν πάνυ· καὶ μηκέτι ἰσχύων καθίσαι εἰς τὸ κελλίον, ἀπῆλθε, καὶ ἀνήγγειλε τῷ ἀββᾶ Ἰσιδώρῳ. Καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν ὁ γέρων, ἵνα ὑποστρέψῃ εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ. Καὶ οὐ κατεδέξατο, λέγων ὅτι, Οὐκ ἰσχύω, ἀββᾶ. Καὶ λαθὼν αὐτὸν μεθ' ἑαυτοῦ, ἀνήγαγεν εἰς τὸ δῶμα, καὶ λέγει αὐτῷ· Πρόσχε εἰς δυσμὰς. Καὶ προσχὼν, εἶδε πλῆθος δαιμόνων ἀναρίθμητον· καὶ ἦσαν τεταραγμένοι, καὶ θορυβοῦντες τοῦ πολεμεῖν. Λέγει αὐτῷ πάλιν ὁ ἀββᾶς Ἰσιδώρος· Βλέψον καὶ εἰς τὰς ἀνατολάς. Καὶ προσέσχε, καὶ εἶδεν ἀναρίθμητα πλήθη ἁγίων ἀγγέλων δεδοξασμένων. Καὶ εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἰσιδώρος· Ἰδοὺ οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποστελλόμενοι τοῖς ἁγίοις παρὰ τοῦ Κυρίου εἰς βοήθειαν. Οἱ δὲ εἰς δυσμὰς, εἰσὶν οἱ πολεμοῦντες αὐτούς<sup>61</sup>. Πλείους οὖν εἰσιν οἱ μεθ' ἡμῶν. Καὶ οὕτως εὐχαριστήσας ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς τῷ Θεῷ, ἔλαθε θάρσος, καὶ ὑπέστρεψε εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ.

β'. Ἀδελφός ποτε ἐσφάλη εἰς Σκῆτιν· καὶ γενομένου συνεδρίου, ἀπέστειλαν πρὸς τὸν ἀββᾶν Μωϋσῆν. Ὁ δὲ οὐκ ἠθέλην ἐλθεῖν. Ἀπέστειλεν οὖν πρὸς αὐτὸν ὁ πρεσβύτερος, λέγων· Ἐλθέ, ὅτι σε ὁ λαὸς περιμένει. Ὁ δὲ ἀναστὰς ἦλθε. Καὶ λαθὼν σφυρίδα τετρημένην<sup>62</sup>, καὶ γεμίσας ἄμμου, ἐβάστασεν. Οἱ δὲ ἐξεληθόντες εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, λέγουσιν αὐτῷ· Τί ἐστι τοῦτο, Πάτερ; Εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ γέρων· Αἱ ἁμαρτίαι

<sup>58</sup> Al. σκαλίδιον. <sup>59</sup> Al. λαθὼν. <sup>60</sup> Al. inser. μένην.

(13) Ὁ λόγος ὁ κακός. In Colbert. lib. hoc reperi Aphrothegma : Εἶπεν γέρων· Ὁ λόγος ὁ σκληρὸς καὶ τοὺς καλοὺς ποιεῖ κακοὺς· ὁ δὲ καλὸς ὠφελεῖ πάντας.

A illum monachum. Multique gentiliū propter eum facti sunt Christiani. Asserebat ergo abbas Macarius, quod sermo malus, etiam bonos malos faciat, et sermo bonus, etiam malos bonos.

40. De abbate Macario memorabant, quod, absente illo, ingressus sit latro in cellam ejus. Cum autem rediisset, invenit latronem, qui camelum supellectile sua onerabat. Ipse igitur intrans in cellam, de vasis accipiebat, et una cum eo onerabat camelum. Ut ergo sarcinam immiserunt, coepit fur verberare camelum, ut surgeret : neque surgebat. Videns porro abbas Macarius quod non exsurgeret, cellam ingressus, invenit parvum sarculum ; emissumque imposuit camelo, dicens : Frater, hoc quærebat camelus. Pede vero pulsans eum senex, ait : Surge. Confestimque surrexit, et parumper itineris confecit propter ejus sermonem. Sed iterum resedit nec exsurrexit, donec deposuissent cunctam supellectilem. Tunc enim abiit.

41. (14) Abbas Aio interrogavit abbatem Macarium, sic : Dicitō mihi aliquid. Ait ei abbas Macarius : Fuge homines ; sede in cella tua, et defle peccata tua ; nec dilexeris loquelam hominum ; salusque tibi obtinget.

*De abbate Mose.*

1. (14') Quodam tempore abbas Moyses vehementissime oppugnatus est ac tentatus ad fornicationem ; nec valens amplius sedere in cella, abiit, nuntiavitque abbati Isidoro. Senex hortatus est eum, ut in cellam suam reverteretur. Verum non acquievit, dicens : Non valeo, abba. Tunc assumens eum secum, adduxit in tectum, et ait : Attende ad occidentem. Atque attendens, vidit innumeram dæmonum multitudinem ; erant autem conturbati, et tumultuantes ad præliandum. Ait iterum abbas Isidorus : Respice etiam ad orientem. Attendit, conspexitque innumérabilem multitudinem sanctorum angelorum gloria donatorum. Dixit autem abbas Isidorus : Ecce isti sunt qui a Deo mittuntur sanctis in auxilium. Qui vero ad occasum, ii sunt qui eosdem sanctos impugnant. Multitudine ergo superant qui nobiscum sunt. Atque ita abbas Moyses gratis Deo actis, fiduciam sumpsit, et reversus est in cellam suam.

2. (15) In Sceti aliquando frater lapsus est ; et facto consessu, miserunt ad abbatem Moysem. Is vero venire noluit. Itaque ad eum destinavit presbyter, nuntians : Veni, quia te cœtus expectat. Surgens ille profectus est. Et accipiens sportam perforatam, implensque arena, portavit. Illi exeuntes in occursum ejus, rogant : Quid hoc est, Pater ? Respondit senex : Peccata mea post me defluunt,

ὁ εἰς τὴν Πέτραν. <sup>61</sup> Al. ἡμεῖς. <sup>62</sup> Al. τετρυπη-

(14) Vit. Patr. III, 189.

(14') Vit. Patr. XVIII, 12.

(15) Vit. Patr. IX, 4.



nec video illa; accessi tamen hodie judicatum A  
aliena peccata. Quo audito, nihil locuti sunt fra-  
tri, sed ei ignoverunt.

3. (16) Alia vice acto consessu in Sceti, Patres  
volentes eum probare, contempserunt illum, di-  
cendo: Cur Æthiops iste venit in medio nostrum?  
Ille vero audiens, tacuit. Postquam autem dimis-  
sus fuit conventus aiunt ei: Abba, nihil modo  
turbatus es? Respondit: *Turbatus sum, sed non  
sum locutus* <sup>67</sup>.

4. (17) Accepimus de abbate Moyse, quod factus  
est clericus, et imposuerunt illi superhumerales;  
dixitque archiepiscopus: Ecce evasisti totus al-  
bus, abba Moyses. Ait illi senex: Utique exterius,  
domne papa, utinam et interius! Porro archiepi-  
scopus, ut probaret eum, præcepit clericis: B  
Quando ingressurus est abbas Moyses in sacra-  
rium, expellite eum, et sequimini, ut audiat quid  
sit dicturus. Intravit ergo senex; et increpave-  
runt eum ac pepulerunt, cum his verbis: Vade fo-  
ras, Æthiops. (18) At ille exiens aiebat sibi: Recte  
tibi fecerunt, cinerea cute, nigre. Qui non es  
homo, quare inter homines venis?

5. (19) In Sceti datum est aliquando mandatum:  
Hac hebdomada jejunate: et tunc temporis conti-  
git, ut fratres ab Ægypto venirent ad abbatem  
Moysem. Fecit eis modicum pulmenti. Vicini au-  
tem conspecto fumo, dixerunt clericis: Ecce Moy-  
ses solvit mandatum, pulmentum conficiendo apud  
se. Exceperunt illi: Quando accesserit, nos loque-  
mur ei. Die igitur Sabbati, clerici agnoscentes  
eximiam abbatis Moysis vivendi rationem, dixe-  
runt ei coram omni multitudine: Abbas Moyses,  
solvisti mandatum hominum, sed Dei observasti.

6. (20) Scetim venit frater ad abbatem Moysem,  
postulans ab eo sermonem. Ait illi senex: Vade,  
sede in cella tua; et cella tua te cuncta edocebit.

7. (21) Sententia abbatis Moysis: Homo fu-

μού εἰσιν ὀπίσω μου καταβρέευσαι, καὶ οὐ βλέπω  
αὐτάς· καὶ ἤλθον ἐγὼ σήμερον, ἁμαρτήματα ἀλλό-  
τρια κρίναι. Οἱ δὲ ἀκούσαντες, οὐδὲν ἐλάλησαν τῷ  
ἀδελφῷ· ἀλλὰ συνεχώρησαν αὐτῷ.

γ'. Ἄλλοτε συνεδρίου γενομένου ἐν τῇ Σκήτῃ, θέ-  
λοντες αὐτὸν οἱ Πατέρες δοκιμάσαι, ἐξουδένωσαν αὐ-  
τὸν, λέγοντες· Τί καὶ ὁ Αἰθίοψ οὗτος ἔρχεται εἰς τὴν  
μέσσην <sup>64</sup> ἡμῶν; Ὁ δὲ ἀκούσας ἐσιώπησε. Μετὰ δὲ  
τὸ ἀπολυθῆναι αὐτοῦς, λέγουσιν αὐτῷ· Ἀββᾶ, οὐ-  
δὲν <sup>65</sup> ἄρτι ἐταράχθης; λέγει αὐτοῖς· Ἐταράχθην,  
ἀλλ' οὐκ ἐλάλησα.

δ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Μωϋσέως, ὅτι ἐγένετο  
κληρικὸς, καὶ ἐπέθηκαν αὐτῷ τὴν ἐπωμίδα. Καὶ λέ-  
γει αὐτῷ ὁ ἀρχιεπίσκοπος· Ἰδοὺ γέγονας ὁλόλευκος,  
ἀββᾶ Μωϋσῆ. λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ἄρα τὰ ἐξω,  
κῦρι (22) ὁ Πάπας <sup>66</sup>· ἢ καὶ τὰ ἐσω! Θέλων δὲ ὁ ἀρ-  
chieπίσκοπος <sup>66</sup> δοκιμάσαι αὐτὸν, λέγει τοῖς κληρικοῖς·  
Ὅταν εἰσέρχῃται ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς εἰς τὸ ἱερατεῖον,  
διώξατε αὐτὸν, καὶ ἀκολουθήσατε αὐτῷ, ἵνα ἀκού-  
σητε τί λέγει. Εἰσῆλθεν οὖν ὁ γέρον· καὶ ἐπετίμη-  
σαν αὐτὸν, καὶ ἐδίωξαν, λέγοντες· Ὑπαγε ἐξω, Αἰ-  
θίοψ. Ὁ δὲ ἐξελθὼν ἔλεγεν ἑαυτῷ· Καλῶς σοι ἐποίη-  
σαν, σποδόδερμε (23), μελανέ. Μὴ ὦν ἄνθρωπος, τί  
ἔρχῃ μετὰ <sup>67</sup> ἀνθρώπων;

ε'. Ἐδόθη ποτὲ εἰς Σκήτιν ἐντολὴ ὅτι, Νηστεύσατε  
τὴν ἑβδομάδα ταύτην· καὶ κατ' εὐκαιρίαν, παρέδα-  
λον ἀδελφοὶ (24) ἀπὸ Αἰγύπτου τῷ ἀββᾶ Μωϋσῆ· καὶ  
ἐποίησεν αὐτοῖς μικρὸν ἔψημα. Καὶ ἰδόντες οἱ γείτο-  
νες τὸν καπνὸν, εἶπον τοῖς κληρικοῖς· Ἰδοὺ Μωϋσῆς  
κατέλυσε τὴν ἐντολὴν, καὶ ἔψημα παρ' ἑαυτῷ ἐποίη-  
σεν. Οἱ δὲ εἶπον· Ὅτε ἔρχεται, ἡμεῖς λαλοῦμεν αὐ-  
τῷ. Τοῦ δὲ σαββάτου γενομένου, οἱ κληρικοὶ  
ἰδόντες τὴν μεγάλην πολιτείαν τοῦ ἀββᾶ Μωϋσέως,  
ἔλεγον αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ· Ὁ ἀββᾶ Μωϋσῆ,  
τὴν ἐντολὴν τῶν ἀνθρώπων ἔλυσας, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ  
ἐφύλαξας <sup>68</sup>.

ς'. Ἀδελφὸς παρέβαλεν εἰς Σκήτιν πρὸς τὸν ἀββᾶν  
Μωϋσῆν, αἰτούμενος παρ' αὐτοῦ λόγον. λέγει αὐτῷ  
ὁ γέρον· Ὑπαγε, κάθισον εἰς τὸ κελλίον σου· καὶ  
τὸ κελλίον σου διδάσκει σε πάντα.

ζ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς· Ἄνθρωπος φεύγων <sup>69</sup>,

<sup>63</sup> Psal. LXXXVI, 5. <sup>64</sup> Al. τὸ μέσον. <sup>65</sup> Al. οὐκ. <sup>66</sup> Al. Πάπας sine ὁ. <sup>67</sup> Al. ἐπίσκοπος. <sup>68</sup> Al. εἰσέρχῃ  
ἐν μέσῳ. <sup>69</sup> Al. ὠχοδόμησας. <sup>69</sup> Malim legere ἀνθρώπους φεύγων, homines fugiens. EDIT.

(16) Vit. Patr. xvi, 7.

(17) Vit. Patr. xv, 29.

(18) Dorothei. Doctr. 14.

(19) Vit. Patr. xiii, 4.

(20) Vit. Patr. iii, 109; II, 9.

(21) Vit. Patr. ii, 10.

(22) Κύρι. Græci recentiores quod est κύριος effe-  
runt κῦρος, et κῦρις, κύρις, ut nemo nescit. Atque  
hinc a viris doctis redarguti sunt ii qui eam vocem  
pro nomine proprio accipientes, multos nobis Cyros  
procuderunt. Nec contenti fuere Græculi hac decur-  
tatione: brevius adhuc κῦρ, κῦρ, dixerunt, etiam in  
compositione κῦρ Μάρκος, κῦρ Λέων, κῦρ Ἰωάννης,  
κῦρ Θεοφάνης, κῦρ Κοσμάς, κῦρ Ἰωσήφ, κῦρ Θεοδόσιος.  
Hincque Latinis Cyr Alexius et Kyr Alexius. Chyr-  
Lucas. In Villharduino Sursac, id est Κυρ' Ἰσαά-  
κιος, aut Συριστάκιος (nam σύρ etiam in usu, Σύρ  
Νικόλαος, Ducae cap. 44), corrupte appellatus in  
Chronico Guillelmi de Nangis Cursat, et Cursach.

D Depravatum etiam exstat nomen κῦρ Μανουήλ in  
Nomenclatore Constantini, ubi legitur: Cyrmanox  
Calecie lib. De Theologia, De Spiritu sancto.

(23) Σποδόδερμε. Non damno quæ exhibent edi-  
tiones Pelagii. Moneo duntaxat, ut in quorum ma-  
nus codices scripti venerint, inspiciant num cine-  
ricute vera sit lectio. Apud Dorotheum; σποδόδερμα  
μελανόν. In ms. Corbeiensi inveni, cinerate et caca-  
bate. In alio B. Marix SueSSION. cinerente et caca-  
bate; ut et in illo Fossatensi. Quorum trium codi-  
cum inspectionem debeo humanitati doctissimorum  
ascetarum Joannis Mabillonii et Michaelis Germani.

(24) Καὶ κατ' εὐκαιρίαν, παρέβαλον ἀδελ-  
φοί. Pro his in duobus exemplaribus Colbertinis  
legitur: καὶ ποιήσατε πάσχα. Συνέβη δὲ παραβαλεῖν  
ἀδελφούς. Quæ Pelagio sunt: Et fecerunt Pascha.  
Contigit autem ut in ipsa hebdomada venirent fra-  
tres quidam.



ἔοικε σταφυλῇ ὁπτῇ· ὁ δὲ ἐν ἀνθρώποις ὢν, ὡς ὄμφαξ ἔστιν.

η'. Ἦκουσέ ποτε ὁ ἄρχων περὶ τοῦ ἀββᾶ Μωϋσέως, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Σκήτιν ἰδεῖν αὐτόν· καὶ ἀνήγγειλάν τινες τῷ γέροντι τὸ πρᾶγμα· καὶ ἀνέστη φυγεῖν εἰς τὸ ἔλος. Καὶ ὑπήντησαν αὐτῷ λέγοντες· Εἰπέ ἡμῖν, γέρον· ποῦ ἔστιν ἡ κέλλα τοῦ ἀββᾶ Μωϋσέως; Καὶ λέγει αὐτοῖς· Τί θέλετε παρ' αὐτοῦ; ἀνθρώπος σαλός ἐστι. Καὶ ἐλθὼν ὁ ἄρχων εἰς τὴν ἐκκλησίαν, λέγει τοῖς κληρικοῖς· Ἐγὼ ἀκούων τὰ περὶ τοῦ ἀββᾶ Μωϋσέως, κατήλθον ἰδεῖν αὐτόν· καὶ ἰδοὺ ὑπήντησεν ἡμῖν γέρον ὑπάγων εἰς Αἴγυπτον, καὶ εἵπομεν αὐτῷ· Ποῦ ἔστιν ἡ κέλλα τοῦ ἀββᾶ Μωϋσέως; καὶ λέγει ἡμῖν· Τί θέλετε ἀπ' αὐτοῦ; σαλός ἐστιν. Ἀκούσαντες δὲ οἱ κληρικοὶ, ἐλυπήθησαν, λέγοντες· Ποταπὸς ἦν ὁ γέρον ὁ ταῦτα λαλήσας κατὰ τοῦ ἁγίου; Οἱ δὲ εἶπον· Γέρον, παλαιὰ φορῶν, μακρὸς καὶ μελανός. Οἱ δὲ εἶπον· Αὐτός ἐστιν ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς· καὶ διὰ τὸ μὴ ἀπαντῆσαι αὐτόν ὑμῖν, ταῦτα εἶπεν ὑμῖν. Πολλὰ δὲ ὠφεληθεῖς ὁ ἄρχων ἀνεχώρησεν.

θ'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς ἐν Σκήτει· Ἐὰν φυλάξωμεν τὰς ἐντολάς τῶν Πατέρων ἡμῶν, ἐγὼ ἐγγυῶμαι ὑμᾶς πρὸς τὸν Θεόν, ὅτι βάρβαροι οὐκ ἔρχονται ὧδε. Εἰ δὲ μὴ φυλάξωμεν, ἐρημωθῆναι ἔχει ὁ τόπος οὗτος.

ι'. Καθημένων δὲ ποτε τῶν ἀδελφῶν πρὸς αὐτόν, ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἰδοὺ βάρβαροι σήμερον εἰς Σκήτιν ἔρχονται· ἀλλὰ ἀνάστητε καὶ φύγετε. Λέγουσιν αὐτῷ· Σὺ οὖν οὐ φεύγεις, ἀββᾶ; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐγὼ τοσαῦτα ἔτη προσδοκῶ τὴν ἡμέραν ταύτην· ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, λέγοντος· *Ἦντες οἱ λαβόντες μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται*<sup>70</sup>. Λέγουσιν αὐτῷ· Οὐδὲ ἡμεῖς φεύγομεν, ἀλλὰ μετὰ σοῦ ἀποθνήσκομεν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐγὼ πρᾶγμα οὐκ ἔχω· ἕκαστος βλέπεται πῶς καθέζεται. Ἦσαν δὲ ἑπτὰ ἀδελφοί, καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἰδοὺ οἱ βάρβαροι ἐγγίζουσι τῇ θύρᾳ. Καὶ εἰσελθόντες, ἐφόνευσαν αὐτούς. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν<sup>71</sup> ἔφυγεν ὀπίσω τῆς σειρᾶς· καὶ εἶδεν ἑπτὰ στεφάνους κατελθόντας, καὶ στεφανώσαντας αὐτούς.

ια'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Μωϋσέα, λέγων· Ὅρῳ ἐνώπιόν μου πρᾶγμα, καὶ οὐ δύναμαι αὐτὸ κατασχεῖν. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ἐὰν μὴ γίνῃ νεκρός ὡς οἱ ταφέντες, οὐ δύνασαι αὐτὸ κατασχεῖν.

ιβ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν, ὅτι ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Μωϋσέα, ποίῳ τρόπῳ νεκροὶ ἑαυτὸν ἀνθρώπος ἀπὸ τοῦ πλησίον. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γέρον ὅτι, Ἐὰν μὴ θῇσαι ἀνθρώπος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἑαυτὸν<sup>72</sup> ἤδη τριήμερον<sup>73</sup> ἐν μνημείῳ, οὐ φθάνει εἰς τὸν λόγον τοῦτον.

ιγ'. Ἐλεγεν περὶ τοῦ ἀββᾶ Μωϋσέως εἰς Σκήτιν, ὅτι ὡς ἡμελλεν ἐλθεῖν εἰς τὴν Πέτραν, ἐκοπίασεν ὁδεύων· καὶ ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ· Πῶς δύναμαι τὸ ὕδωρ

A giens, similis est maturæ uvæ; qui vero inter homines versatur, est sicut uva acerba.

8. (25) Audivit aliquando rector provinciæ de abbate Moyse, et Scetim ad videndum eum profectus est: quidam autem rem nuntiaverunt seni; qui surrexit ut fugeret in paludem. Occurrerunt ei, percontatique sunt: Senex, ostende nobis ubi sit abbatis Moysis cella? Respondit eis: Quid ab eo vultis? homo stolidus est. Veniens ergo præses ad ecclesiam, ait clericis: Ego, auditis abbatis Moysis virtutibus, deveni ut viderem eum. Et ecce obviis nobis fuit senex pergens ad Ægyptum; quem interrogavimus, ubi esset cella abbatis Moysis. Deditque responsum: Quid eum vultis? Mota mente est. Quibus intellectis, tristitia affecti sunt clerici; dixeruntque: Cujusmodi erat senex ille, qui hæc protulit adversus sanctum? Illi: Senex, detrita veste, longus et niger. Tunc clerici: Is ipse est abbas Moyses; qui ne vobiscum congregaretur, ista prolocutus est. Rector cum magno animæ progressu discessit.

9. (26) Dicebat abbas Moyses in Sceti: Si custodierimus mandata Patrum nostrorum, ego de Deo vobis spondeo, huc barbaros nequaquam venturos. Quod si non servaverimus, iste locus devastabitur.

10. (27) Sedentibus autem aliquando fratribus apud eum, significavit illis: En hodie barbari in Scetim venturi sunt; sed surgite ac fugite. Dicunt ei: Tu ergo non fugis, abba? Respondit: Ego a tot annis exspecto diem hunc, ut compleatur iste sermo Domini Christi: *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt*<sup>74</sup>. Tunc illi: Neque nos fugimus, sed tecum morimur. Excepit: Ego extra culpam sum; videat unusquisque quo modo resideat. Porro erant septem fratres. Ait illis: Ecce barbari ostio appropinquant. Qui intrantes, occiderunt eos. Unus autem fugit post plectam; viditque septem coronas descendentes, redimire capita eorum.

11. Frater sic interrogavit abbatem Moysem: Rem video coram me, nec possum eam occupare. Dicit ei senex: Nisi factus fueris mortuus, instat eorum qui sepulcro obteguntur, non poteris illam apprehendere.

12. (28) Referente abbate Poemene cognovimus, quod frater abbatem Moysem interrogaverit, qual modo homo seipsum mortuum proximo suo efficiat; responderit autem senex: Nisi posuerit homo in corde suo, se jam triduanum in sepulcro jacere, non pertingit ad eum sermonem.

13. Aiebant de abbate Moyse in Sceti, quod Petram venturus, defatigatus est in itinere; dixitque apud semetipsum: Qua ratione potero hic

<sup>70</sup> Al. ἀπολοῦνται. <sup>71</sup> Al. inser. φοβηθείς. <sup>72</sup> Al. ἔχειν. <sup>73</sup> Al. τρία ἔτη. <sup>74</sup> Matth. xxvi, 52.

(25) Vit. Patr. viii, 10.

(26) Vit. Patr. xviii, 15.

(27) Vit. Patr. xviii, 14.

(28) Vit. Patr. x, 65, vii; xxvi, 1.



congregare aquam meam? Tunc descendit ad illum vox hujusmodi: Intra, nec quidquam curaveris. Itaque introivit. Accesserunt ad eum Patrum nonnulli; nec habuit nisi unicam lagenam aquæ: quæ ubi parum lenticularum coxisset, consumpta est. Unde senexangebatur. Ergo ingrediens ac egrediens orabat Deum. Cum ecce nubes imbris venit super Petram: atque e pluvia omnia vasa sua implevit. Post hæc senem compellant: Edissere nobis, quare ingrediebaris et egrediebaris. Respondet eis: Causam cum Deo disceptabam: Adduxisti me huc, atque en aqua careo, quam bibant servi tui. Propterea intrabam et exhibam rogans Deum, usque quo nobis miserit.

14. (29) Dixit abbas Moyses: Debet homo mori socio suo, ut non judicet eum in ulla re.

15. (30) Iterum dixit: Debet homo mortificare se ab omni re mala, priusquam egrediatur e corpore, ut nulli homini male faciat.

16. (31) Et iterum: Nisi homo habuerit in corde suo, quod peccator est, Deus non eum exaudiet. Ait frater: Quid est: Habere in corde, quod peccator sit? Respondit senex: Si quis portet peccata sua, non intuebitur delicta proximi sui.

17. (32) Dixit adhuc: Nisi actio consenserit cum oratione, frustra laborat homo. Interrogavit frater: Quid est consensus operis cum prece? Senex respondit: Ut pro quibus precamur, non amplius faciamus ea. Postquam enim homo dimiserit voluntates suas, tunc Deus reconciliatur ei, et orationem illius admittit.

18. (33) Interrogavit frater: In omni labore hominis, quidnam est quod eum adjuvat? Respondit senex: Deus est qui adjuvat. Scriptum est enim: *Deus noster refugium et virtus, adjutor in tribulationibus quæ invenerunt nos nimis*<sup>75</sup>. Excepit frater: Jejunia et vigiliæ quas homo peragit, quidnam sunt? Senex ad eum: Hæc efficiunt ut anima se humiliter demittat. Namque scriptum est: *Vide humilitatem meam et laborem meum, et dimitte universa delicta mea*<sup>76</sup>. Si fecerit anima fructus hos, Deus erga illam propterea misericordia commovebitur. Iterum rogavit senem frater: Quid faciet homo in omni tentatione quæ supervenerit ei, vel in omni suggestionem inimici? Senex responsum dedit: Flere debet ante bonitatem Dei, ut ei succurrat; et cito quietem capiet, modo rogaverit eum scientia. Quia

μου συναγαγεῖν ὕδωρ; Καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα· Εἰσελθε, καὶ μηδὲν φροντίσης. Εἰσῆλθεν οὖν. Καὶ παρέβαλον αὐτῷ τινες τῶν Πατέρων, καὶ οὐκ εἶχεν εἰ μὴ ἓν μόνον λαγύριον ὕδατος· καὶ ποιοῦντος αὐτοῦ μικρὸν φακόν, ἀνηλώθη. Ὁ δὲ γέρων ἐθλίβετο. Εἰσερχόμενος οὖν καὶ ἐξερχόμενος, ῥύχετο τῷ Θεῷ. Καὶ ἰδοὺ νεφέλη βροχῆς ἦλθε κατ' αὐτῆς τῆς Πέτρας· καὶ ἐγέμισεν ὅλα τὰ ἀγγεῖα αὐτοῦ. Καὶ λέγουσι μετὰ ταῦτα τῷ γέροντι· Εἰπέ ἡμῖν, τί εἰσήρχου καὶ ἐξέρχου. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Δίχην ἐποιοῦν μετὰ τοῦ Θεοῦ ὅτι, "Ἦνεγκάς με ὧδε, καὶ ἰδοὺ ὕδωρ οὐκ ἔχω ἵνα πίωσιν οἱ δοῦλοί σου. Διὰ τοῦτο εἰσηρχόμην καὶ ἐξερχόμην παρακαλῶν τὸν Θεόν, ἕως οὗ ἐπεμύεν ἡμῖν.

ιδ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς (34), ὅτι ὀφείλει ἄνθρωπος ἀποθανεῖν ἀπὸ τοῦ ἐταίρου αὐτοῦ, τοῦ μὴ κρίνειν αὐτὸν ἐν τινι.

ιε'. Πάλιν εἶπεν ὅτι, Ὅφείλει ἄνθρωπος νεκρῶσαι ἑαυτὸν ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος, πρὸ τοῦ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ σώματος, τοῦ μὴ κακῶσαι τινα ἄνθρωπον.

ις'. Εἶπε πάλιν· Ἐάν μὴ ἄνθρωπος ἔχη ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὅτι ἁμαρτωλὸς ἐστίν, ὁ Θεὸς οὐκ εἰσακούει αὐτοῦ. Καὶ εἶπεν ὁ ἀδελφός· Τί ἐστίν, ἔχει<sup>77</sup> ἐν τῇ καρδίᾳ<sup>78</sup> ὅτι ἁμαρτωλὸς ἐστίν; Καὶ εἶπεν ὁ γέρων ὅτι, Εἴ τις βαστάζει τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, οὐ βλέπει τὰς τοῦ πλησίον αὐτοῦ.

ις'. Εἶπε πάλιν· Ἐάν μὴ συμφωνήσῃ ἡ πρᾶξις μετὰ τῆς εὐχῆς, εἰς μάτην κοπιᾷ<sup>79</sup>. Καὶ εἶπεν ὁ ἀδελφός· Τί ἐστίν, συμφώνησις πράξεως μετὰ εὐχῆς; Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· Ἵνα ὑπὲρ ὧν εὐχόμεθα, μηκέτι ποιῶμεν αὐτά. Ὅταν γὰρ ἄνθρωπος ἀφῇ τὰ θελήματα αὐτοῦ, τότε καταλλάσσεται αὐτῷ ὁ Θεός, καὶ δέχεται τὴν εὐχὴν αὐτοῦ.

ιη'. Ἠρώτησεν ὁ ἀδελφός ὅτι, Ἐν παντὶ κόπῳ τοῦ ἀνθρώπου, τί ἐστὶ τὸ βοηθοῦν αὐτῷ; Καὶ λέγει ὁ γέρων· Ὁ Θεός ἐστίν ὁ βοηθῶν. Γέγραπται γάρ· Ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις, βοηθὸς ἐν θλίψεσι ταῖς εὐρούσαις ἡμᾶς σφόδρα. Εἶπεν ὁ ἀδελφός· Αἱ νηστεῖαι καὶ ἀγρυπνίαι ἃς ποιεῖ ἄνθρωπος, τί γίνονται; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Αὗται ποιοῦσι τὴν ψυχὴν ταπεινωθῆναι. Γέγραπται γάρ· Ἰδὲ τὴν ταπεινώσιν μου καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πᾶσας τὰς ἁμαρτίας μου. Ἐάν ἡ ψυχὴ ποιήσῃ τοὺς καρποὺς τούτους, σπλαγχνίζεται ὁ Θεὸς ἐπ' αὐτῇ δι' αὐτῶν. Λέγει ὁ ἀδελφός τῷ γέροντι· Τί ποιήσει ἄνθρωπος ἐν παντὶ πειρασμῷ ἐπερχομένῳ ἐπάνω αὐτοῦ, ἢ ἐν παντὶ λογισμῷ τοῦ ἐχθροῦ; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Κλαίειν ὀφείλει ἐνώπιον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, ἵνα βοηθήσῃ αὐτῷ· καὶ ἀναπαύεται ταχέως,

<sup>75</sup> Psal. xlv, 2. <sup>76</sup> Psal. xxiv, 18. <sup>77</sup> Al. ἔχειν.

<sup>78</sup> Al. inser. αὐτοῦ. <sup>79</sup> Al. add. ἄνθρωπος.

(29) Vit. Patr. vi, iv, 1.

(30) Vit. Patr. iv, 2.

(31) Vit. Patr. iv, 3.

(32) Vit. Patr. iv, 4.

(33) Vit. Patr. iv, 4, etc.

(34) Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς. Codice optimo viri Illustrissimi Joannis Baptistæ Colberti præponitur titulus: Κεφάλαια ζ', ἃ ἀπέστειλεν ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς

τῷ ἀββᾶ Ποιμένι. In aliis duobus non pejoris notæ bibliothecæ ejusdem: Ἐπτά κεφάλαια, ἃ ἀπέστειλεν ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς τῷ ἀββᾶ Ποιμένι· καὶ ὁ φυλάττων αὐτά, ῥύεται ἀπὸ πάσης κολάσεως, καὶ ἀναπαύεται ὅπου ἐάν καθῇται, εἴτε ἐν ἐρήμῳ, εἴτε μετὰ vel ἐν μέσῳ ἀδελφῶν. Joannes subdiaconus: Septem capitula, quæ misit abbas Moyses abbati Pœmenio: et qui custodierit ea, liberabitur a pœna.



ἐάν παρακαλῇ ἐν γνώσει· γέγραπται γάρ· Κύριος ἔμοι βοήθης, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος. Ἡρώτησεν ὁ ἀδελφός ὅτι, Ἰδοὺ ἄνθρωπος δέρει τὸν δοῦλον αὐτοῦ δι' ἁμαρτίαν ἣν ἔπραξε. Τί ἐρεῖ ὁ δοῦλος; Λέγει ὁ γέρων· Ἐάν ἐστι δοῦλος καλός, ἐρεῖ· Ἐλέησόν με, ἡμάρτηκα. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Οὐδὲν ἄλλο λέγει; Λέγει ὁ γέρων· Οὐχί. Ἀφ' οὗ γὰρ τὴν μέμφιν ἐπιτιθεῖ ἐφ' ἑαυτῷ, καὶ εἴπῃ, Ἡμάρτηκα, εὐθέως σπλαγχνίζεται ἐπ' αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ. Τέλος δὲ τούτων πάντων, τὸ μὴ κρίναι τὸν πλησίον. Ὅτε γὰρ ἡ χεὶρ Κυρίου ἀπέκτεινε πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, οὐκ ἦν οἶκος οὗ οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ τεθνηκώς. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Τίς ἐστὶν ὁ λόγος οὗτος; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων ὅτι, Ἐάν ἡμᾶς ἐάσωσιν<sup>80</sup> ἰδεῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, οὐ μὴ ἴδωμεν τὰς ἁμαρτίας τοῦ πλησίον. Μωρία γὰρ ἐστὶν ἀνθρώπων, ἔχοντι τὸν ἑαυτοῦ νεκρὸν, ἀφεῖναι αὐτὸν καὶ ἀπελθεῖν κλαῦσαι τὸν τοῦ πλησίον. Τὸ ἀποθανεῖν δὲ ἀπὸ τοῦ πλησίον σου, τοῦτό ἐστι τὸ βαστάσαι σου τὰς ἁμαρτίας, καὶ ἀμεριμνεῖν ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, ὅτι οὗτος καλός ἐστιν, ἢ οὗτος κακός. Μὴ ποιήσῃς κακὸν μηδενὶ ἀνθρώπῳ, μηδὲ λογίζου πονηρὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου εἰς τινά· μηδὲ ἐξουθενώσῃς τινὰ ποιοῦντα κακόν· μηδὲ πεισθῇς τῷ κακοποιοῦντι τὸν πλησίον αὐτοῦ, μηδὲ χαῖρε μετὰ τοῦ ποιοῦντος κακὸν τῷ πλησίον αὐτοῦ· μὴ καταλαλήσῃς τινά· ἀλλὰ λέγε· Ὁ Θεὸς γινώσκει ἕκαστον· μὴ συμπεισθῇς μετὰ τοῦ καταλαλοῦντος, μηδὲ συγχαρῆς μετὰ τῆς καταλαλιᾶς αὐτοῦ, μηδὲ μισήσῃς τὸν καταλαλοῦντα τὸν πλησίον αὐτοῦ. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ μὴ κρίναι<sup>81</sup>. Μὴ ἔχε ἐχθραν μετὰ τινος ἀνθρώπου, καὶ μὴ κρατήσῃς ἐχθραν ἐν τῇ καρδίᾳ σου· μὴ μισήσῃς τὸν ἐχθραίνοντα μετὰ τοῦ πλησίον. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ εἰρήνη. Ἐν τούτοις ἑαυτὸν παρακάλει· πρὸς ὀλίγον χρόνον ὁ κάματος, καὶ εἰς αἰὲς ἡ ἀνάπαυσις, χάριτι τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ἀμήν.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ματῶν<sup>82</sup>.*

α'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ματῶν· Θέλω ἐργασίαν ἐλαφράν καὶ ἐμμένουσάν, ἢ ἐπίπονον ἐξ ἀρχῆς καὶ ταχέως ἐκκοπτομένην.

β'. Εἶπε πάλιν· Ὅσον ἐγγίζει ἄνθρωπος τῷ Θεῷ, τοσοῦτον ἁμαρτωλὸν ἑαυτὸν βλέπει. Ἡσαΐας γάρ ὁ προφήτης ἰδὼν τὸν Θεόν<sup>83</sup>, τάλαν καὶ ἀκάθαρτον ἔλεγεν ἑαυτόν.

γ'. Ἐλεγε πάλιν· Ὅτε ἡμην νεώτερος, ἔλεγον ἐν ἑαυτῷ ὅτι, Τάχα τί ποτε ἐργάζομαι ἀγαθόν· νῦν δὲ ὡς ἐγήρασα, βλέπω ὅτι οὐκ ἔχω ἐν ἔργῳ καλὸν ἐν ἑμαυτῷ.

δ'. Εἶπε πάλιν· Οὐκ οἶδεν ὁ Σατανᾶς ποίῳ πάθει ἡττᾶται ἡ ψυχὴ. Σπαίρει μὲν, ἀλλ' οὐκ οἶδεν εἰ θερίσει· τοὺς μὲν περὶ πορνείας, τοὺς δὲ περὶ καταλαλιᾶς λογισμοὺς, καὶ ὁμοίως τὰ λοιπὰ πάθη. Καὶ εἰς οἶον πάθος ἔδη τὴν ψυχὴν κλίναςαν, χορηγεῖ αὐτῇ.

<sup>80</sup> Al. προσχωμεν sine ἡμᾶς.

<sup>81</sup> Psal. cxvii, 6. <sup>82</sup> Isa. vi, 5.

<sup>83</sup> Al. κρίνετε καὶ οὐ μὴ κριθῆτε.

<sup>84</sup> Al. Ματῶν.

<sup>85</sup> Al. Κύριον.

A Scriptura dicit : Dominus mihi adjutor; et non timebo quid faciat mihi homo<sup>84</sup>. Adhuc seiscitatus est frater : Ecce homo verberat servum suum, delicti causa quod commisit, quid dicturus est servus? Tum senex : Si servus probus sit, dicet : Miserere mei; peccavi. Frater : Nihilne aliud proferet? Senex : Non. Ex quo enim culpam in se posuerit, et fassus fuerit peccasse se, confestim misericordia erga illum movetur dominus. Porro horum cunctorum summa est, non judicare proximum suum. Nam quando manus Domini omne primogenitum in terra Aegypti interfecit, non erat domus in qua non esset mortuus (35). Tunc frater ad eum : Quid est hoc verbi? Et senex illi : Si nobis permiserint videre peccata nostra, non cernemus peccata proximi. Stultitia quippe est homini mortuum suum habenti, relinquere ipsum, atque proficisci ad plangendum mortuum proximi. Mori autem erga proximum tuum, illud est, portare delicta tua, nec de quoquam homine esse sollicitum, quod ille bonus sit, aut ille malus. Ne malefeceris ulli homini; nec in tuo corde cogitato malum adversus quemlibet; neque contempseris quempiam prave agentem; aut consenseris cum eo qui proximum suum vexat; et noli gaudere cum illo qui proximum malo afficit. Ad hæc, ne ullatenus obloquaris; sed dicito : Deus unumquemque cognoscit. Ne consenseris cum oblocutore, neque collæteris in detractioe ejus, non tamen odio habebis detractorem. Et hoc est, non judicare. Noli inimicitias suscipere cum ullo homine, nec retinueris hostilitatem in corde tuo; non odio prosequeris cum inter quem et proximum simultates intercedunt. Atque hæc est pax. In istis teipsum consolare. Ad breve tempus labor, in perpetuum requies; gratia Dei Verbi. Amen.

*De abbate Matoe.*

1. (36) Dicebat abbas Matoes : Malo operationem levem ac permanentem, quam initio laboriosam, sed cito intercisam ac desinentem.

2. (37) Dixit iterum : Quantum homo Deo appropinquat, tantum se peccatorem agnoscit. Isaias enim propheta<sup>85</sup>, Deum videns, miserum se affirmabat et immundum.

3. Aiebat præterea : Quando eram juvenis, reputabam apud me : Forte aliquid boni operabor; nunc vero postquam senui, video quod ne unum quidem bonum opus in me habeam.

4. (38) Rursus dixit : Nescit Satanas, cuinam vitio succumbet anima. Seminat quidem, at ignorat an messurus sit; serit cogitationes tum fornicationis, tum detractioe, similique modo in cæteris vitiis : et ad quem pravum affectum viderit animam propendentem, eidem animæ suppeditat.

(35) Doroth. Doctr. 6.

(36) Vit. Patr. vii, 11.

(37) Vit. Patr. xv, 28.

(38) Vit. Patr. x, 35.



5. Frater convento abbate Matoc, petiit ab eo : A Quo modo Sectiotæ plus facerent quam Scriptura præcipiat, diligendo inimicos suos plus quam se. Ait ei abbas Matoc : Ego sane eum qui me diligit, non diligo sicut meipsum.

6. Frater interrogavit abbatem Matoem : Quid agam, si venerit ad me frater, sitque dies jejunii aut diluculum? quoniam animo angor. Et ait ei senex : Si quidem angeris, et comederis cum fratre, recte facies. Quod si neminem expectans, manducaveris, tunc est voluntas tua.

7. Adii, narravit abbas Jacob, abbatem Matoem ; et cum rediturus essem, dixit ei : Cupio proficisci ad Cellia. Ait ille : Saluta nomine meo abbatem Joannem. Veniens igitur ad abbatem Joannem, dico ei : Salutat te abbas Matoc. Tum ad me senex : B *Ecce abbas Matoc, vere Israelita, in quo dolus non est* <sup>86</sup>. Completo autem anno, rursus ad abbatem Matoem accessi ; eique retuli salutationem abbatis Joannis. Et senex : Non sum quidem, inquit, dignus senis elogio ; ceterum id scito, quod cum audieris senem qui proximum super se prædicat, ad magnam pietatis mensuram ille pervenit. Hæc est enim perfectio, proximum suum præferre sibi.

8. (39) Referebat abbas Matoc : Venit ad me frater, qui affirmavit, detractionem pejorem esse fornicatione. Et dixi : Durus est hic sermo. Ille igitur mihi : Et quo modo vis esse hanc rem? Ego : De- C *tractio quidem mala est, sed celerem habet curationem ; sæpe enim detractor pœnitentia ductus veniam petit, dicendo : Male locutus sum. At fornicatio, naturaliter mors est.*

9. (40) Perrexit aliquando abbas Matoc a Rhaithu ad partes Magdolorum ; erat autem cum eo frater ejus. Et episcopus senem apprehensum, presbyterum fecit. Cumque simul essent, dixit episcopus : Ignosce mihi, abba ; scio te noluisse hanc rem ; verum ut a te benedicerer, id ausus sum facere. Senex vero respondit ei cum humilitate : Etiam animus meus parum volebat ; cæterum propterea graviter fero, quod separandus sim a fratre qui mecum est. Non enim hoc portare possum, ut preces universas faciam solus. Ait episcopus : Si nosti dignum esse, ego ipsum ordinabo. Abbas Matoc excepit : Utrum quidem dignus sit, nescio ; unum vero scio, quod me sit melior. Itaque hunc pariter ordinavit. Atque ambo mortui sunt, cum nunquam altari appropinquassent ad consecrandam

ε'. Ἀδελφὸς παρέβαλε τῷ ἀββᾷ Ματῶν, καὶ λέγει αὐτῷ· Πῶς οἱ Σκητιῶται ἐποιοῦν περισσότερον τῆς Γραφῆς, ἀγαπῶντες τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν ὑπὲρ ἑαυτοὺς ; Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ματῶν· Ἐγὼ τέως τὸν ἀγαπῶντά με οὐκ ἀγαπῶ ὡς ἑμαυτόν.

ς'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ματῶν· Τί ποιήσω ἐὰν παραβάλλῃ μοι ἀδελφός, καὶ ἔστι νηστεία ἢ πρωΐ ; ὅτι θλίβομαι. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ἐὰν μὲν οὐ <sup>87</sup> θλίβῃ, καὶ φάγῃ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καλῶς ποιεῖς. Ἐὰν δὲ μὴ προσδοκᾷ τινα, καὶ φάγῃ, τοῦτο σὸν θέλημά ἐστιν.

ζ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἰακώβ ὅτι, Παρέβαλον τῷ ἀββᾷ Ματῶν· καὶ ἀνακάμψαντός μου, εἶπον αὐτῷ ὅτι, Θέλω παραβαλεῖν εἰς τὰ Κελλία. Καὶ εἶπέ μοι· Ἀσπασαι ἐξ ἐμοῦ τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην. Ἐλθὼν δὲ ἐγὼ πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην, λέγω αὐτῷ· Ἀσπάζεται σε ὁ ἀββᾶς Ματῶν. Καὶ λέγει μοι ὁ γέρον· Ἴδού ὁ ἀββᾶς Ματῶν, ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι. Καὶ πληρωθέντος ἑνιαυτοῦ, πάλιν παρέβαλον τῷ ἀββᾷ Ματῶν· καὶ εἶπον αὐτῷ τὸν ἀσπασμὸν τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου. Καὶ λέγει ὁ γέρον· Οὐκ εἰμὶ μὲν ἄξιος τοῦ λόγου τοῦ γέροντος· πλὴν τοῦτο γίνωσκε, ὅτι ὅταν ἀκούσῃς γέροντος τὸν πλησίον δοξάζοντος ὑπὲρ ἑαυτὸν, εἰς μέτρα μεγάλα ἐφθασεν. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ τελειότης, ὥστε τὸν πλησίον ἑαυτοῦ δοξάζειν ὑπὲρ ἑαυτόν.

η'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ματῶν ὅτι, Ἦλθεν ἀδελφός πρὸς μέ, καὶ εἶπέ μοι, ὅτι ἡ καταλαλιὰ χεῖρόν ἐστι τῆς πορνείας. Καὶ εἶπον· Σκληρός ἐστιν ὁ λόγος. Λέγει οὖν μοι· Καὶ πῶς θέλεις εἶναι τὸ πρᾶγμα τοῦτο ; Ἐγὼ δὲ ἔφην· Ἡ μὲν καταλαλιὰ κακὴ ἐστίν· ταχεῖαν δὲ ἔχει θεραπεία· μετανοεῖ γὰρ πολλάκις ὁ καταλαλήσας, λέγων· Κακῶς ἐλάλησα. Ἡ δὲ πορνεία, φυσικὸς <sup>88</sup> θάνατός ἐστιν.

θ'. Ἀπῆλθέ ποτε ὁ ἀββᾶς Ματῶν ἀπὸ τῆς Παρθοῦ, εἰς τὰ μέρη Μαγδολῶν <sup>89</sup> (41)· ἦν δὲ ὁ ἀδελφός αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. Καὶ κρατήσας ὁ ἐπίσκοπος τὸν γέροντα, ἐποίησεν αὐτὸν πρεσβύτερον. Καὶ γενομένων <sup>90</sup> αὐτῶν ὁμοῦ, ἔλεγεν ὁ ἐπίσκοπος· Συγχώρησόν μοι, ἀββᾶ· οἶδα ὅτι οὐκ ἠθέλεις τὸ πρᾶγμα τοῦτο· ἀλλὰ διὰ τὸ εὐλογηθῆναί με παρὰ σοῦ, ἐτόλμησα τοῦτο ποιῆσαι. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ γέρον μετὰ ταπεινώσεως· Καὶ ὁ λογισμὸς μου μικρὸν ἠθέλεν· πλὴν εἰς τοῦτο ἐγὼ κοπιῶ <sup>91</sup>, ὅτι χωρισθῆναι ἔχω ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ μετ' ἐμοῦ. Οὐ βαστάζω γὰρ ὅλας τὰς εὐχὰς ποιῆσαι <sup>92</sup> μόνος. Καὶ λέγει ὁ ἐπίσκοπος· Εἰ οἶδας ὅτι ἄξιός ἐστιν, ἐγὼ αὐτὸν χειροτονῶ. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ματῶν· Εἰ μὲν ἄξιός ἐστιν, οὐκ οἶδα· ἐν δὲ οἶδα, ὅτι ἐμοῦ καλλίων ἐστίν. Ἐχειροτόνησε δὲ καὶ αὐτόν. Καὶ ἐκοιμήθησαν οἱ

<sup>86</sup> Joan. i, 47. <sup>87</sup> Abest. οὐ ἀββᾶ. <sup>88</sup> Al. φυσικῶς. <sup>89</sup> Al. Γαβάλων et Βαθυλῶνος. <sup>90</sup> Al. γευσταμένων. <sup>91</sup> Al. θλίβομαι. <sup>92</sup> Abest. ποιῆσαι ἀββᾶ.

(39) Vit. Patr. v, 7.

(40) Vit. Patr. xv, 27.

(41) Ἀπὸ τῆς Παρθοῦ, εἰς τὰ μέρη Μαγδολῶν. Cod. Colbert. Γαβάλων. Juxta Rufinum : de loco qui revocatur Ragitham, in partibus Gebalonis. Ex Pelagio : de Raythu in partibus Gebalon. Versio autem Paschasii : de loco qui vocatur Ragita, in partibus Gebalonis. Magna varietate : non quidem de

Rhaithu : quippe quæ intelligi possit, orta ex pronuntiatione gutturali Orientalium ; sed in alia voce. Conciliatio forsitan petenda est ex his Eusebii libro De locis Hebraicis : Μαγεδιήλ· καὶ αὕτη τῶν ἡγεμόνων Ἐδὼμ ἐν τῇ Γαβαληνῇ. Hoc est secundum versionem Hieronymi, Magdiel : et hæc in regione Gabalena, possessa olim a ducibus Edom.



ἀμφοτέροι, μὴ ἐγγίσαντες θουσιαστηρίῳ ἕνεκεν τοῦ ποιῆσαι προσφοράν. Ἔλεγε δὲ ὁ γέρων· Πιστεύω εἰς τὸν Θεόν, ὅτι<sup>93</sup> οὐκ ἔχω κρίμα πολὺ διὰ τὴν χειροτονίαν, ὅποτε οὐ ποιῶ προσφοράν. Τῶν γὰρ ἀμέμπτων ἐστὶν ἡ χειροτονία.

ι'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ματόης ὅτι, Τρεῖς γέροντες ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἀββᾶν Παφνούτιον τὸν λεγόμενον Κεφαλᾶν, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτὸν λόγον. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ γέρων· Τί θέλετε εἶπω ὑμῖν; Πνευματικὸν ἢ σωματικόν; Λέγουσιν αὐτῷ· Πνευματικόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Ὑπάγετε, ἀγαπήσατε τὴν θλίψιν ὑπὲρ τὴν ἀνάπαυσιν, καὶ τὴν ἀτιμίαν πλεον τῆς δόξης, καὶ τὸ διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν.

ια'. Ἡρώτησεν ἀδελφὸς τὸν ἀββᾶν Ματόην, λέγων· Εἰπέ μοι ῥῆμα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ὑπαγε, παρακάλεσον τὸν Θεόν, ἵνα δώσῃ πένθος εἰς τὴν καρδίαν σου, καὶ ταπεινώσῃ· καὶ πρόσχευε πάντοτε τὰς ἀμαρτίας σου· καὶ μὴ κρίνε ἄλλους, ἀλλὰ γενοῦ ὑποκάτω πάντων· καὶ μὴ ἔχῃ φίλιαν μετὰ παιδίου, μήτε γυνῶσιν μετὰ γυναικὸς, μήτε φίλον αἵρετικόν· καὶ κόψον τὴν παρρησίαν ἀπὸ σοῦ· καὶ κράτει τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν κοιλίαν σου, καὶ ἀπὸ οἴνου μικρόν· καὶ ἐάν τις λαλήσῃ περὶ πράγματος οἰουδὴποτε, μὴ φιλονείκει μετ' αὐτοῦ· ἀλλ' ἐάν καλῶς λέγῃ, εἰπέ· Ναί· ἐάν δὲ κακῶς, εἰπέ· Σὺ οἶδας πῶς λαλεῖς· καὶ μὴ ἔριξε μετ' αὐτοῦ περὶ ὧν ἐλάλησε. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ταπεινώσις.

ιβ'. Ἡρώτησεν ἀδελφὸς τὸν ἀββᾶν Ματόην· Εἰπέ μοι ῥῆμα. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Πᾶσαν φιλονεικίαν ἀπὸ παντὸς πράγματος κόψον ἀπὸ σοῦ· κλαῦσον δὲ καὶ πένθησον, ὅτι ὁ καιρὸς ἤγγισεν.

ιγ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ματόην, λέγων· Τί ποιήσω; ὅτι ἡ γλῶσσά μου θλίβει με· καὶ ὅταν ἔρχωμαι ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων, οὐ δύναμαι κατασχεῖν αὐτήν· ἀλλὰ κατακρίνω αὐτοὺς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, καὶ ἐλέγχω αὐτούς. Τί οὖν ποιήσω; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ γέρων εἶπεν· Εἰ οὐ δύνασαι κατέχειν ἐαυτὸν, φύγε καταμόνας. Ἀσθένεια γὰρ ἐστίν. Ὁ δὲ καθήμενος μετὰ ἀδελφῶν, οὐκ ὀφείλει εἶναι τετραγωνίαῖος, ἀλλὰ στρογγύλος, ἵνα πρὸς πάντας κυλήται. Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· Οὐ κατὰ ἀρετὴν κάθημαι καταμόνας, ἀλλὰ κατὰ ἀσθένειαν· δυνατοὶ γὰρ εἰσιν, οἱ ἐρχόμενοι εἰς τὸ μέσον τῶν ἀνθρώπων.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Μάρκου μαθητοῦ τοῦ ἀββᾶ Σιλουανοῦ.*

α'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Σιλουανοῦ, ὅτι εἶχε μαθητὴν ἐν Σκήτει, Μάρκον ὀνόματι· ἦν δὲ ἔχων ὑπακοὴν μεγάλην, καὶ ἦν καλλιγράφος (42). Ἠγάπα δὲ αὐτὸν ὁ γέρων διὰ τὴν ὑπακοὴν αὐτοῦ. Εἶχε δὲ ἄλλους ἑνδεκα μαθητάς, καὶ ἐθλίβοντο, ὅτι ἠγάπα αὐτὸν ὑπὲρ αὐτούς. Καὶ ἀκούσαντες οἱ γέροντες, ἐλυπήθησαν. Ἠλθον δὲ ἐν μιᾷ πρὸς αὐτὸν οἱ γέροντες, καὶ<sup>94</sup> Al. inser. τάχα.

(42) *Καλλιγράφος*. Ex veteri et noto nomine occurrit mihi recentius ac ignotius, quod legi in *Analectis veteribus* Mabillonii tom. I, p. 450, in isto versu :

*Hoc quoque perlecto verborum callicinato.*

Existimo autem, non improbabili, ni fallor, conje-

A oblationem. Aiebat autem senex : Confido in Deo, non magno me obnoxium esse iudicio propter ordinationem, quod Eucharistiam non conficiam. Et enim inculpatorum est ordinatio.

10. Retulit abbas Matoes : Tres senes perrexerunt ad abbatem Paphnutium qui vocabatur Cephalas, ut peterent ab eo aliquid sermonis. Et dixit eis senex : Quid vultis vobis proferam? Spirituale, vel corporale? Spirituale, inquiunt. Excepit senex : Abite, diligite afflictionem plusquam requiem, ignominiam plusquam gloriam, et dare magis quam accipere.

11. Rogavit frater abbatem Matoem, uti ei sermonem doctrinae proferret. Ille ad eum : Deum precare, ut det luctum in corde tuo, necnon humilitatem. Attende semper ad peccata tua. Alios ne judica, sed sub omnibus te ponito. Noli habere amicitiam cum puero, neque notitiam cum muliere; nec amicum habeas haereticum. Abscinde a te fiduciam loquendique libertatem. Contine linguam ventremque, ac modico vino utere. Si quis locutus fuerit de qualibet re, ne contendas cum eo; sed si recte disserit, dic : Etiam; si vero male, dicito : Tu scis quo modo loquaris : neque concerta cum illo de rebus quas protulit. Atque haec est humilitas.

12. Interrogavit frater abbatem Matoem : Dic mihi verbum. Responditque ei : Omnem contentionem ex omni negotio, a te amputa; plora autem ac luge, quia tempus prope est.

13. Frater hisce verbis percontatus est abbatem Matoem : Quid agam? quod lingua mea me vexat; et cum in medium hominum prodiero, non possum continere illam; sed ipsos in omni opere bono condemno, ipsos redarguo. Quid igitur faciam? Senex ad hunc modum respondit : Si non vales continere teipsum, fuge in locum ubi solitarie vivas. Infirmitas enim est. Qui porro cum fratribus manet, non debet esse quadrangularis, sed rotundus, ut ad omnes volvatur. Addidit senex : Non ex virtute solitarius sedeo, sed juxta imbecillitatem; potentes quippe ac validi sunt, qui in hominum medium procedunt.

*De abbate Marco discipulo abbatis Silvani.*

1. (42') Memorabant de abbate Silvano, quod in Sceti habuerit discipulum, Marcum nomine, obedientiae virtute praestantem, atque calligraphum seu antiquarium. Diligebatur autem a sene propter obedientiam. Sed et habuit undecim alios discipulos, qui aegre ferebant quod illum plus ipsis amaret. Id porro audientes senes, contristati sunt. Et quodam

ctura, versificatorem barbarum, ad similitudinem verbi *sermocinari*, procudisse *callicinari*, et intellexisse per *callicinatum*, pulchrum cantum, praecelsum carmen.

(42') *Vit. Patr.* xiv, 5



die accedentes, accusabant eum. At senex assumptis iis egressus est; ac per singulas cellas pulsans, dicebat: Frater ille, veni, te mihi opus est. Nec ex iis ullus illico prodiit, secuturus eum. Ubi vero pertigit ad cellam Marci, foresque feriit, vocans: Marce; ille, audita senis voce, statim extra prosiliit. Senexque misit eum ad ministerium. Ad senes autem ait: Patres, ubi sunt fratres reliqui? Deinde ingressus in cellam ejus, contrectavit ipsius quaternionem; invenitque quod manum misisset ad exarandam litteram ω, sed audiens senem non vertisset calamum ut compleret eam. Tunc senes ita locuti sunt: Revera quem tu diligis, abba, et nos diligimus, Deusque diligit eum.

2. De abbate Silvano commemorabant, quod aliquando in Secti ambulans cum senibus, volensque iis discipuli sui Marci obedientiam ostendere, ac propter quid diligeret eum, conspecto parvo apro, dixit ei: Cernis, fili, parvum illum bubalum? Respondit: Etiam, abba. Et cornua ejus quam elegantia sunt? Ait: Næ, abba. Senes ergo demirati sunt responsum ejus, et ædificati sunt instructique ob tantam obedientiam.

3. (43) Venit aliquando cum magno comitatus apparatu, mater abbatis Marci, ut videret eum: ad quam cum exiisset senex, illa dixit: Abba, jube ut filius meus egrediatur, quo videam eum. Intrans autem senex, ait Marco: Prodi, ut te conspiciat mater tua. Gestabat autem vestem e variis panni segmentis consutam, eratque fuligine coquinae tinctus. Igitur propter obedientiam exiens, clausit oculos, et dixit: Salvos vos volo, salvos vos volo, salvos vos volo; nec vidit quemquam. Mater vero non agnovit ipsum. Iterum ergo misit ad senem, petens: Abba, mitte mihi filium meum, ut eum spectem. Tum senex ad Marcum: Nonne dixi tibi: Egredere, ut te aspiciat mater tua? Respondit Marcus: Egressus sum, juxta sermonem tuum, abba. Verum rogo te, ne iterum jubeas me exire, ut ne tibi sim inobsequens. Tunc egressus senex ait mulieri: Ipse est qui venit ad vos, dixitque: Salvos vos volo. Et hortatus consolatusque eam, ita dimisit.

4. Alias contigit, ut egressus e Secti, pergeret in montem Sina, et illic maneret. Misit mater Marci, adjurans cum lacrymis, ut exiret filius ejus, ac videret eum. Senex autem illum dimisit. Cumque composuisset melotem suam ad exeundum, et venisset ut senem saluaret, illico cœpit flere; nec egressus est.

5. (44) Referebant de abbate Silvano, quod cum vellet in Syriam proficisci, dixerit ei discipulus ejus Marcus: Pater, nolo exire hinc; sed nec te patiar egredi, abba. Verum hic tres dies permaneto. Et tertia die morte occubuit Marcus.

A ἐνεκάλουν αὐτόν<sup>94</sup>. Λαθὼν δὲ αὐτοὺς ἐξῆλθε, καὶ ἔκρουσε κατὰ κελλίον, λέγων· Ὁ δεῖνα ἀδελφε, δεῦρο, ὅτι χρήζω σου. Καὶ εἰς ἐξ αὐτῶν, οὐκ ἠκολούθησεν αὐτῷ εὐθύς. Καὶ ἐλθὼν ἐπὶ τὴν κέλλαν Μάρκου, ἔκρουσε, λέγων· Μάρκα. Ὁ δὲ ἀκούσας τῆς φωνῆς τοῦ γέροντος, εὐθύς ἐπήδησεν ἔξω· καὶ ἐπεμψεν αὐτὸν εἰς διακονίαν. Καὶ λέγει τοῖς γέρουσι· Ποῦ εἰσὶν οἱ λοιποὶ ἀδελφοί, Πατέρες; Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ, ἐψηλάφησε τὸ τετραδίον αὐτοῦ· καὶ εὗρεν ὅτι ω ἔβαλε χεῖρα ποιεῖν<sup>95</sup>· καὶ ἀκούσας τοῦ γέροντος, οὐκ ἔστρεψε τὸν κάλαμον πληρῶσαι αὐτό. Λέγουσιν οὖν οἱ γέροντες· Ὅντως ὅν σὺ ἀγαπᾷς, ἀββᾶ, καὶ ἡμεῖς αὐτὸν<sup>96</sup> ἀγαπῶμεν, καὶ<sup>97</sup> ὁ Θεὸς αὐτὸν ἀγαπᾷ.

β'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Σιλουανοῦ, ὅτι ποτὲ περιπατῶν ἐν τῇ Σκήτει μετὰ τῶν γερόντων, καὶ θέλων αὐτοῖς τὴν ὑπακοὴν τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Μάρκου δεῖξαι, καὶ δι' ὃ ἀγαπᾷ αὐτὸν, θεωρήσας μικρὸν σύαγρον, λέγει αὐτῷ· Θεωρεῖς τὸ μικρὸν βουβάλιον ἐκεῖνο, τέκνον; Λέγει αὐτῷ· Ναί, ἀββᾶ. Καὶ τὰ κέρατα αὐτοῦ πῶς πιθανά εἰσιν; Λέγει· Ναί, ἀββᾶ. Καὶ ἐθαύμασαν οἱ γέροντες τὴν ἀπόκρισιν αὐτοῦ, καὶ ὠκοδομήθησαν ἐν τῇ ὑπακοῇ αὐτοῦ.

γ'. Κατῆλθέ ποτε ἡ μήτηρ τοῦ ἀββᾶ<sup>98</sup> Μάρκου ἰδεῖν αὐτόν· καὶ εἶχε πολλὴν φαντασίαν. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ γέρων πρὸς αὐτήν. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀββᾶ, εἰπέ τὸν υἱόν<sup>99</sup> μου ἐξελθεῖν, ἵνα ἴδω αὐτόν. Εἰσελθὼν δὲ ὁ γέρων, εἶπεν αὐτῷ· Ἐξελθε, ἵνα σε ἴδῃ ἡ μήτηρ σου. Ἦν δὲ φορῶν κεντονάριον, καὶ ἡσθλωμένος ἀπὸ τοῦ μαγειρείου. Καὶ ἐξελθὼν διὰ τὴν ὑπακοήν, ἐκάμυσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Σωθεῖντε, σωθεῖντε, σωθεῖντε· καὶ οὐκ εἶδεν αὐτούς. Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ οὐκ ἐγνώρισεν αὐτόν<sup>1</sup>. Πάλιν οὖν πέμπει πρὸς τὸν γέροντα, λέγουσα· Ἀββᾶ, πέμψον μοι τὸν υἱόν μου, ἵνα αὐτὸν ἴδω. Καὶ εἶπε τῷ Μάρκῳ· Οὐκ εἶπόν σοι· Ἐξελθε, ἵνα σε ἴδῃ ἡ μήτηρ σου; Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Μάρκος· Ἐξῆλθον κατὰ τὸν λόγον σου, ἀββᾶ. Πλὴν παρακαλῶ σε, μὴ εἴπῃς μοι ἄλλο ἅπαξ<sup>2</sup> ἐξελθεῖν, ἵνα μὴ παρακούσω σου. Καὶ ἐξελθὼν ὁ γέρων εἶπεν αὐτῇ· Αὐτός ἐστιν ὁ ἀπαντήσας ὑμῖν, λέγων· Σωθεῖντε. Καὶ παρακαλέσας αὐτὴν ἀπέλυσεν.

δ'. Ἀλλοτε συνέβη αὐτὸν ἐξελθεῖν ἀπὸ Σκήτεως, καὶ ἀπελθεῖν εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινά, καὶ μεῖναι ἐκεῖ. Καὶ ἐπεμψεν ἡ μήτηρ τοῦ Μάρκου ὀρκίζουσα αὐτὸν μετὰ δακρύων, ἵνα ἐξέλθῃ ὁ υἱὸς αὐτῆς, καὶ ἴδῃ αὐτόν. Ὁ δὲ γέρων ἀπέλυσεν αὐτόν. Καὶ ὡς ἐποίει τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ τοῦ ἐξελθεῖν, καὶ ἤρχετο ἀσπάζασθαι τὸν γέροντα, εὐθέως ἔβαλλε κλαίειν, καὶ οὐκ ἐξήρχετο.

ε'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Σιλουανοῦ, ὅτι ὡς ἤθελεν ἐξελθεῖν εἰς Συρίαν, εἶπεν αὐτῷ ὁ μαθητῆς αὐτοῦ Μάρκος· Πάτερ, οὐ θέλω ἐξελθεῖν ἔνθεν· ἀλλ' οὐδὲ σὲ ἀφ' ὧ ἐξελθεῖν, ἀββᾶ. Ἀλλὰ παράμεινον ὧδε<sup>3</sup> τρεῖς ἡμέρας. Καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐκοιμήθη<sup>4</sup>.

<sup>94</sup> Hæc, καὶ ἐνεκάλουν αὐτόν, absunt ab al. <sup>95</sup> Al. τὸ O ἤρξατο. <sup>96</sup> Deest αὐτόν in al. <sup>97</sup> Al. ins. ὅτι. <sup>98</sup> Al. ἀδελφοῦ. <sup>99</sup> Al. τῷ υἱῷ. <sup>1</sup> Al. οὐδὲ ἡ μ. α. ἐγν. α. ὅτι οὗτος ἦν. <sup>2</sup> Abest ἅπαξ ab al. <sup>3</sup> Al. inser. ἄλλας. <sup>4</sup> Al. add. ἐν εἰρήνῃ.



Περὶ τοῦ ἀββᾶ Μιλησίου.

A

De abbate Milesio.

α'. Παρερχόμενος ὁ ἀββᾶς Μιλήσιος διὰ τινος τόπου, εἶδε τινα μοναχὸν κρατούμενον ὑπὸ τινος, ὡς φόνον ποιήσαντα. Καὶ προσεγγίσας ὁ γέρων, ἐπερώτησε τὸν ἀδελφόν. Καὶ μαθὼν ὅτι συκοφαντεῖται, λέγει πρὸς τοὺς κατέχοντας αὐτόν· Ποῦ ἐστὶν ὁ φονευθεὶς; Καὶ ἔδειξαν αὐτῷ. Καὶ προσεγγίσας τῷ φονευθέντι, εἶπε πᾶσι προσεύξασθαι. Αὐτοῦ δὲ ἐκπετόσαντος τὰς χεῖρας πρὸς τὸν Θεόν, ἀνέστη ὁ νεκρός. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ἐπὶ πάντων· Εἰπέ ἡμῖν τίς ἐστὶν ὁ φονεύσας σε. Ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι Εἰσελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, δέδωκα χρήματα τῷ πρεσβυτέρῳ· ὁ δὲ ἀναστάς, ἔσφαξέ με· καὶ ἀπενέγκας, ἔρριψεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἀββᾶ. Ἀλλὰ παρακαλῶ ὑμᾶς, ληψοῦναι τὰ χρήματα, καὶ δοθῆναι τοῖς τέκνοις μου. Τότε εἶπε πρὸς αὐτόν ὁ γέρων· Ἀπελθε, καὶ κοιμῶ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος, καὶ ἐγείρῃ σε.

β'. Ἄλλοτε οἰκοῦντος αὐτοῦ μετὰ δύο μαθητῶν ἐν τοῖς ὀρίοις Περτίδος, ἐξῆλθον δύο υἱοὶ τοῦ βασιλέως σαρχικοὶ ἀδελφοί, ἀγρεύσαι κατὰ τὸ ἔθος. Ἐβαλον δὲ λῖνα ἐπὶ πολὺ διάστημα καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα μίλια· ὥστε εἰ εὐρίσκεται ἔσω τῶν λίνων, ἀγρεύσωσι καὶ ἀποκτείνωσι κύντοισι. Εὐρέθη δὲ ὁ γέρων μετὰ τῶν δύο μαθητῶν αὐτοῦ. Καὶ θεασάμενοι αὐτὸν τριχώδῃ καὶ ὡς ἄγριον, ἐξεπλάγησαν, καὶ εἶπον αὐτῷ· Ἄνθρωπος εἶ ἢ πνεῦμα, εἰπέ ἡμῖν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἄνθρωπός εἰμι ἁμαρτωλός· καὶ ἐξῆλθον κλαῦσαι τὰς ἁμαρτίας μου· καὶ προσκυνῶ Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζώντος. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Οὐκ ἐστὶν ἄλλος Θεός, πλην τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ὕδατος· ἃ ἐσέβοντο. Ἀλλὰ πρόσελθε, καὶ ἐπίθυσον αὐτοῖς. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ταῦτα κτίσματα εἰσι, καὶ πλανᾶσθε· ἀλλὰ παρακαλῶ ὑμᾶς ἐπιστρέψαι καὶ γινῶναι τὸν ἀληθινὸν Θεὸν τὸν κτίσαντα ταῦτα πάντα. Αὐτοὶ δὲ εἶπον· Τὸν κατακριθέντα καὶ σταυρωθέντα λέγεις Θεὸν εἶναι ἀληθινόν; Καὶ λέγει ὁ γέρων· Τὸν σταυρώσαντα τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἀποκτείναντα τὸν θάνατον, αὐτὸν λέγω εἶναι Θεὸν ἀληθινόν. Αὐτοὶ δὲ βασανίζοντες αὐτὸν μετὰ καὶ τῶν ἀδελφῶν, ἠνάγκαζον θύειν. Καὶ πολλὰ βασανίσαντες, ἀπεκεφάλισαν τοὺς δύο ἀδελφούς· τὸν δὲ γέροντα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐβασάνιζον· ὕστερον δὲ, τῇ τέχνῃ αὐτῶν ἔστησαν αὐτὸν εἰς τὸ μέσον, καὶ ἔρριψαν βέλη, ὁ εἰς ἔμπροσθεν, καὶ ὁ εἰς ὀπίσθεν αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐπειδὴ γεγόνατε ἐν ὁμονοίᾳ, καὶ ἐκχέετε αἷμα ἀθῶον, ἐν μιᾷ ῥοπῇ αὐριον ταύτῃ τῇ ὥρᾳ, ἀτεκνωθεῖη ἡ μήτηρ ὑμῶν ἀφ' ὑμῶν, καὶ στερηθεῖη τῆς ἀγάπης ὑμῶν, καὶ τοῖς ἰδίοις βέλεσιν ἀλλήλων τὰ αἵματα ἐκχέετε. Καταφρονήσαντες δὲ τοῦ ῥήματος αὐτοῦ, ἦλθον ἐπὶ τὴν αὐριον θηρεῦσαι. Καὶ ἐξήλισεν ἀπ' αὐτῶν μία ἔλαφος. Καὶ καθίσαντες τοῖς ἵπποις, κατέδραμον ἐπὶ τὸ καταλαβεῖν αὐτήν· καὶ ῥίψαντες βέλη κατ' αὐτῆς, ἐκόλλησαν ἀλλήλοις κατὰ τῆς καρδίας ἑαυτῶν· κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ γέροντος ὃ εἶπεν αὐτοῖς, καταρώμενος αὐτοῖς. Καὶ ἀπέθανον.

1. Pertransiens abbas Milesius per quemdam locum, vidit monachum ab aliquo teneri, velut homicidam. Et appropinquans senex interrogavit fratrem. Cumque didicisset, calumniam ei fieri, ad illos qui detinebant ait: Ubi est qui interfectus fuit? Et ostenderunt ei. Itaque ad interfectum proximans, indixit cunctis ut orarent. Postquam vero manus expandisset ad Deum, surrexit mortuus. Tum coram omnibus Milesius dixit ei: Effare nobis quis occiderit te. Ille narravit sic: Ingressus in ecclesiam, dedi pecunias presbytero; qui surgens jugulavit me, asportansque projecit in abbatis monasterium. Sed rogo vos, uti pecuniæ recuperentur, ac tradantur liberis meis. Tum ad illum senex: Abi, et dormi, donec advenerit Dominus atque excitaverit te.

2. (45) Alias habitante eo cum duobus discipulis in Persidis finibus, duo filii regis, fratres secundum carnem, egressi sunt ad consuetam venationem. Extenderunt autem retia ad multum spatium per quadraginta circiter milliaria, ut quidquid conclusum fuisset, venarentur, contisque interficerent. Repertus autem est intra senex cum duobus discipulis. Quem intuiti pilosum ac velut agrestem, obstupuerunt, dixeruntque ei: Sisne homo, vel spiritus, nobis edissere. Respondit: Homo sum peccator, qui exii ut deflerem peccata mea; adoro autem Jesum Christum Filium Dei viventis. At illi ad eum: Non est alius Deus præter solem, ignem et aquam; quæ scilicet ipsi adorabant. Igitur accede, iisque sacrificia. Tum ille, Hæc, inquit, creaturæ sunt, vosque erratis: sed obsecro, convertimini, cognoscite verum Deum, omnium istorum creatorem. Exceperunt: Ain' condemnatum illum crucique affixum, esse verum Deum? (46) Senex: Eum qui cruci affixit peccatum, et occidit mortem, hunc affirmo esse verum Deum. Porro ii tormenta tum ipsi tum fratribus inferentes, compellebant ad sacrificandum. Ac post multos cruciatus, duos fratres capite truncarunt; senem vero per multos dies tormentis subjecerunt. Deinde ex arte sua venatoria collocaverunt illum in medio, et emiserunt sagittas, unus ante, a tergo alter. Tunc senex dixit eis: Quandoquidem uno consensu effunditis sanguinem innocentem, in momento uno cras, hac ipsa hora, mater vestra orbabitur vobis liberis suis, privabiturque charitate vestra, necnon propriis jaculis mutuum sanguinem fundetis. Illi orationem ejus nihili pendentes, profecti sunt postero die ad venatum. Ecce extulit se inter ipsos cervus. Unde conscensis equis, cucurrerunt, ut comprehenderent, cumque jacula emisissent, invicem perforerunt corda; secundum verbum quod protulerat senex, iis imprecatus. Atque ita mortui sunt.



*De abbate Motio.*

1. (47) Frater interrogavit abbatem Motium, hoc sermone: Si abiero ad manendum alicubi, quomodo vis illic degam? Respondit senex: Si in quopiam loco habitaveris, noli tibi nomen in ququam conciliare, dicendo: Non accedo ad collectam; vel, In agape non comedo. Hæc enim vanum nomen efficiunt, posteaque incides in turbamentum. Nam homines ubi ista reperiunt, ibi currunt. Ait iterum frater: Quid ergo faciam? Tum senex: Ubicunque, inquit, resederis, æquo pede cum omnibus incede; et quidquid videris fieri a viris de quorum pietate certus es, id facito, tuncque requiem consequeris. Hoc quippe humilitas est, te cum iis æquari. Et homines intuiti te cæterorum limites non transgredi, instar eorum habent; nullusque interturbat te.

2. (48) Narravit de abbate Motio discipulus ejus abbas Isaac: ambo autem fuerunt episcopi; quod primo ædificavit sibi senex monasterium ad Heracclam; quodque cum illinc recessisset, atque venisset in alium locum, iterum ædificavit. Sed ex instigatione diaboli, inventus est illic frater quidam ei inimicus ac molestus. Unde surgens senex, secessit ad vicum suum, sibique monasterium confecit, in quo conclusit sese. Postea senes loci e quo exierat, assumentes etiam fratrem qui similitatem adversus eum habuerat, perrexerunt, rogaturi, ut reducerent in monasterium. Cumque appropinquassent loco in quo degebat abbas Sores, melotes suas et fratrem quocum dissidium fuerat reliquerunt juxta eum. Utque pulsaverunt, senex apposuit parvam scalam, prospexit, agnovit eos, et interrogavit: Ubi sunt melotes vestræ? Responderunt: En, hoc in loco, cum illo fratre. Postquam autem senex audivit nomen fratris qui causa tristitiæ exstiterat, præ gaudio eduxit securim, confregit ostium, egressusque cucurrit ad locum in quo erat frater; ac prior incurvavit se supplex, amplexusque est illum, atque introduxit in cellam suam. Tum per tres dies recreavit eos, seque cum ipsis oblectavit, quod facere nequaquam consueverat; surgens denique, uno profectus est. Cæterum postea factus est episcopus. Erat enim miraculorum effector. Sed et discipulum ejus abbatem Isaacum beatus Cyrillus episcopum creavit.

*De abbate Megethio.*

1. Relatum fuit de abbate Megethio, quod egresso eo e cella, si mentem subiisset cogitatio secedendi e loco, non regrederetur in cellam suam. Nihil quippe materiæ ex hoc sæculo possidebat, nisi acum unam qua palmas suas scindebat. Confluebat enim quotidie tres sportellas, unde alebatur.

## A

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Μωτίου.*

α'. Ἀδελφός ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Μώτιον\*, λέγων· Ἐὰν ἀπέλθω μέναι εἰς τόπον, πῶς θέλεις διάξω ἐκεῖ; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἐὰν οἰκήσῃς εἰς τόπον, μὴ θελήσῃς ἐκβαλεῖν σεαυτῷ ὄνομα ἐν τινι, ὅτι οὐκ ἐξέρχομαι εἰς σύναξιν, ἢ εἰς ἀγάπην οὐκ ἐσθίω. Ταῦτα γὰρ ὄνομα ποιοῦσι κενόν, καὶ ὕστερον εὐρίσκεις ὀχλήσιν. Οἱ γὰρ ἄνθρωποι, ὅπου εὐρίσκουσι ταῦτα, ἐκεῖ τρέχουσι. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Τί οὖν ποιήσω; Λέγει ὁ γέρων· Ὅπου ἐὰν καθίσῃς, ἴσως μετὰ πάντων ἀκολουθεῖ· καὶ εἴ τι βλέπεις τοὺς εὐλαβεῖς ποιοῦντας εἰς οὓς πληροφροῦν, ποίησον, καὶ ἀναπαύῃ. Τοῦτο γὰρ ταπεινώσις ἐστὶ, τὸ εἶναί σε ἐπίσης αὐτῶν. Καὶ οἱ ἄνθρωποι θεωροῦντές σε<sup>6</sup> ἐκθαίνοντα, ἔχουσί σε ἐπίσης πάντων· καὶ οὐδεὶς σοι ὀχλεῖ.

## B

β'. Διηγήσατο περὶ τοῦ ἀββᾶ Μωτίου ὁ μαθητὴς αὐτοῦ ἀββᾶς Ἰσαάκ· ἀμφότεροι δὲ ἐγένοντο ἐπίσκοποι· ὅτι πρῶτος<sup>7</sup> ὠκοδόμησε μοναστήριον ὁ γέρων εἰς τὸν Ἡρακλᾶν· καὶ ὡς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, ἀπῆλθεν εἰς ἕτερον τόπον, καὶ ὠκοδόμησεν ἐκεῖ πάλιν. Καὶ κατ' ἐνέργειαν τοῦ διαβόλου, εὐρέθη ἀδελφός τις ἐχθραίνων αὐτῷ, καὶ θλίβων αὐτόν. Καὶ ἀναστὰς ὁ γέρων ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἰδίαν κώμην· καὶ ἐποίησεν ἐαυτῷ μοναστήριον, καὶ ἐνέκλεισεν ἐαυτόν. Καὶ μετὰ χρόνον ἦλθον οἱ γέροντες τοῦ τόπου ὅθεν ἐξῆλθε, καὶ λαβόντες καὶ τὸν ἀδελφὸν ὅπου εἶχε πρὸς αὐτόν τὴν λύπην, ἀπῆλθον παρακαλέσαι αὐτόν, ἵνα ἐνέγκωσιν αὐτόν εἰς τὴν μονὴν αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἤγγισαν ὅπου ἦν ὁ ἀββᾶς Σώρης, ἀφῆκαν τὰ μηλωτάρια αὐτῶν ἐγγὺς αὐτοῦ, καὶ τὸν ἀδελφὸν τὸν ἔχοντα τὴν λύπην. Καὶ ὡς ἔκρουσαν, βάλλει ὁ γέρων τὸ κλιμάκιον, καὶ παρακύπτει, καὶ γνωρίζει αὐτούς, καὶ λέγει· Ποῦ τὰ μηλωτάρια ὑμῶν; Οἱ δὲ εἶπον· Ἰδοὺ ὧδε μετὰ τοῦδε τοῦ ἀδελφοῦ. Ὡς δὲ ἤκουσε τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ λυπήσαντος αὐτόν, ὁ γέρων ἀπὸ χαρᾶς ἔβαλε<sup>8</sup> πέλεκυν, καὶ κατέστρεψε τὴν θύραν, καὶ ἐξῆλθε τρέχων ὅπου ἦν ὁ ἀδελφός· καὶ ἔβαλεν αὐτῷ μετάνοιαν πρῶτος, καὶ ἱσπάσατο αὐτόν· καὶ εἰσῆνεγκεν αὐτόν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ· καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας εὐφρανεν αὐτούς· καὶ αὐτὸς μετ' αὐτῶν· ὅπερ οὐκ εἶχε συνήθειαν ποιεῖν· καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη μετ' αὐτῶν. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπίσκοπος γέγονεν. Ἦν γὰρ σημειοφόρος. Καὶ τὸν μαθητὴν αὐτοῦ ἐποίησεν ἐπίσκοπον ὁ μακάριος Κύριλλος τὸν ἀββᾶν Ἰσαάκ.

## D

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Μεγεθίου.*

α'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Μεγεθίου, ὅτι ἐξήρχετο τοῦ κελλίου· καὶ εἰ ἤρχετο αὐτῷ λογισμὸς ἀναχωρῆσαι ἐκ τοῦ τόπου, οὐκ ἀνέκαμπτεν εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ. Οὐδὲ γὰρ εἶχε τίποτε τοῦ αἰῶνος τούτου ὕλην, εἰ μὴ ῥαφίδα μίαν ὅπου τὰ θαλλία ἐσχιζεν· εἰργάζετο γὰρ καθ' ἡμέραν τρία μαλάκια, τὸ τῆς τροφῆς αὐτοῦ.

\* Al. Μωτό. <sup>6</sup> F. inser. οὐκ. <sup>7</sup> F. πρῶτως. <sup>8</sup> Al. ἔλαβε.



β'. Ἐλεγον περὶ τοῦ δευτέρου (49) ἀββᾶ Μεγεθίου, ὅτι ἦν ταπεινὸς σφόδρα, μαθητευθεὶς παρ' Αἰγυπτίοις, καὶ συντυχὼν πολλοῖς γέρονσι, καὶ τῷ ἀββᾷ Σισώῃ, καὶ τῷ ἀββᾷ Ποιμένι. Ἐμείνει δὲ καὶ εἰς ποταμὸν εἰς τὸ Σινά. Καὶ συνέβη τινὰ τῶν ἁγίων παρακαλεῖν αὐτῷ (ὡς αὐτὸς διηγέσαστο), καὶ λέγει αὐτῷ· Πῶς διάγεις, ἀδελφε, ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ; Ὁ δὲ εἶπε· Νηστεύω δύο δύο, καὶ ἓνα ἄρτον ἐσθίω. Καὶ λέγει μοι· Εἰ θέλεις ἀκοῦσαί μου, φάγε καθ' ἡμέραν τὸ ἕμισυ τοῦ ἄρτου. Καὶ ποιήσας οὕτως εὗρεν ἀνάπαυσιν.

γ'. Ἡρώτησάν τινες τῶν Πατέρων τὸν ἀββᾶν Μεγεθίον, λέγοντες· Ἐάν περισσεύηται ἔφημα εἰς τὴν ἄλλην ἡμέραν, θέλεις ἵνα φάγωσιν οἱ ἀδελφοί; Λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Ἐάν ἡρήμωται, οὐκ ἔστι καλὸν ἵνα ἀναγκασθῶσιν οἱ ἀδελφοί φαγεῖν αὐτὸ, καὶ ἀσθενήωσιν, ἀλλὰ ριφῇ· ἐάν δὲ καλὸν ἔστι, καὶ διὰ στρήνους ριφῇ, καὶ ἄλλο ἐψηθῇ, τοῦτο κακὸν ἔστιν.

δ'. Εἶπε πάλιν· Ἐν ἀρχῇ ὅτε συνηγόμεθα πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐλαλοῦμεν περὶ ὠφελείας συγκροτοῦντας ἀλλήλους, ἐγινόμεθα χοροὶ χοροὶ, καὶ ἀνηρχόμεθα εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Νυνὶ δὲ συναγόμεθα, καὶ εἰς τὸν ἓνα εἰς καταλαλιὰν ἐρχόμενοι, κατὰγομεν κάτω.

#### Περὶ τοῦ ἀββᾶ Μιώς.

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Μιώς ὁ τοῦ Βελέου, ὅτι ἡ ὑπακοή ἀντὶ ὑπακοῆς ἔστιν. Εἴ τις ὑπακούει τῷ Θεῷ, ὁ Θεὸς ὑπακούει αὐτόν.

β'. Εἶπε πάλιν περὶ τινος γέροντος, ὅτι ἦν ἐν τῇ Σκήτῃ· ἦν δὲ ἀπὸ δούλων· ἐγένετο δὲ διακριτικὸς σφόδρα. Καὶ ἤρχετο κατ' ἐνιαυτὸν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, φέρων τὴν μισθοφορίαν<sup>9</sup> τοῖς κυρίοις αὐτοῦ. Καὶ ὑπὴντων αὐτῷ, καὶ προσεκύουν αὐτῷ. Ὁ δὲ γέρων ἔβαλεν ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἔφερεν, ἵνα νίψῃ τοὺς κυρίους<sup>10</sup> αὐτοῦ. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔλεγον· Μὴ, Πάτερ, μὴ βαρῆς ἡμᾶς. Ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγεν· Ὁμολογῶ ὅτι δοῦλος ὑμῶν εἰμι· καὶ εὐχαριστῶν ὅτι ἀφῆκατέ με ἐλεύθερον δουλεύειν τῷ Θεῷ, ἀλλὰ κἀγὼ νίπτω ὑμᾶς, καὶ δέξασθε τὴν μισθοφορίαν μου ταύτην<sup>11</sup>. Οἱ δὲ ἐφίλονεῖκον (50) μὴ καταδεχόμενοι. Ἐλεγεν οὖν αὐτοῖς· Ἐάν μὴ θέλητε δέξασθαι, κάθ-  
ημα· ὧδε δουλεύων ὑμῖν. Καὶ φοβούμενοι<sup>12</sup> αὐτόν, ἥφιον<sup>13</sup> ὃ ἐβούλετο ποιῆσαι· καὶ προέπεμπον αὐτόν μετὰ πολλῶν χρεῶν, καὶ πολλῆς<sup>14</sup> τιμῆς, ἵνα ποιῇ ὑπὲρ αὐτῶν ἀγάπας. Καὶ διὰ τοῦτο ἐγένετο ὀνομαστὸς εἰς Σκήτιν, καὶ ἀγαπητός<sup>15</sup>.

γ'. Ἡρωτήθη ὁ ἀββᾶς Μιώς ὑπὸ στρατευομένου, εἰ ἄρα δέχεται μετάνοιαν ὁ Θεός. Ὁ δὲ μετὰ τὸ κατηχησάιν αὐτόν ἐν πολλοῖς λόγοις, λέγει πρὸς αὐτόν·

<sup>9</sup> Al. inser. αὐτοῦ. <sup>10</sup> Al. πόδας τῶν κυρίων. <sup>11</sup> Abest ταύτην ab al. <sup>12</sup> Al. εὐλαβούμενοι. <sup>13</sup> Al. παρεχώρουν αὐτῷ. <sup>14</sup> Abest πολλῆς ab al. <sup>15</sup> Verba, καὶ ἀγαπητός desunt in al.

(49) Ἐλεγον περὶ τοῦ δευτέρου. Paulo aliter cod. Colbert. nimirum sic : Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Μεγεθίου, ὅτι διὰ δύο ἐσθίων, ἓνα ἄρτον ἔτρωγε. Συντυχὼν οὖν αὐτὸς τῷ ἀββᾷ Σισώῃ καὶ τῷ ἀββᾷ Ποιμένι, ἡρώτα αὐτοὺς περὶ τούτου. Λέγουσιν αὐτῷ ἐκεῖνοι· Τέκνον, εἰ θέλεις ἀκοῦσαι ἡμῶν, φάγε, etc.

(50) Οἱ δὲ ἐφίλονεῖκον. Proinde in Pelagii ver-

2. Aiebant de secundo abbate Megethio, quod esset valde humilis, edoctus ab Aegyptiis, et congressus cum multis senibus, cumque abbate Sisoe et abbate Poemene. Mansit autem ad fluvium in Sina. Porro, quod ipse narrabat, contigit ut aliquis sanctorum conveniret eum : qui dixit ei : Vitam quomodo traducis in eremo hac, frater ? Respondit : Jejuno ad bidua, unum panem comedens. Tum ille : Si audis consilium meum, quotidie comedes dimidium panis. Quod cum fecisset, invenit quietem.

3. Quidam e Patribus interrogaverunt abbatem Megethium : Si superfuerit pulmentum ad aliam diem, visne ut manducent illud fratres ? Dicit eis senex : Corruptum si fuerit, non rectum est ut cogantur fratres illud comedere, unde ægrotaturi sunt, sed projiciatur. Si vero bonum est, projiciaturque per fastum, et coquatur aliud, ea res mala est.

4. Dixit iterum : Initio cum in unum conveniremus, et loqueremur de animæ utilitate, nos mutuo exhortantes, eramus chori chori, et ascendebamus in cælos. Nunc vero congregamur, et unus cum alio ad detractionem venientes, descendimus in infernum.

#### De abbate Mios.

1. Dixit abbas Mios, ille Belei : Obaudientia pro obaudientia est. Si quis Deo obaudierit, Deus obaudiet eum.

2. (51) Dixit iterum de quodam sene, quod degebat in Sceti, fuerat autem servus, exstititque admodum peritus in discernendo. Ille singulis annis Alexandriam proficiscebatur, afferens salarium dominis suis. Qui occurrentes venerabundi salutabant eum. At senex mittebat aquam in pelvim, afferebatque ut lavaret dominos suos. Illi vero ad eum : Ne, Pater, ne gravaveris nos. Is autem eis : Confiteor me servum vestrum esse ; et gratias agens quod permiseritis me liberum servire Deo, ego vicissim lavo vos : accipite, quæso, hoc meum salarium. Illi vero contendebant, nolentes acquiescere. Itaque dicebat eis : Nisi volueritis admittere, remanebo hic serviens vobis. Ac reveriti eum, sinebant facere quod vellet ; remittebantque eum multo honore, cum multis ad vitam necessariis, ut pro ipsis daret eleemosynam. Propter quod fuit clarus et charus in Sceti.

3. Interrogatus est abbas Mios a milite, an Deus admitteret pœnitentiam. Ille vero postquam hominem longo sermone instituisset, ait : Dic mihi,

sione reponi debet contendebant, cum in editionibus cernatur, Illi vero contemnebant. Porro initium capitis in mss. Colbert. duobus, respondet Pelagianæ interpretationi : Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ὀλυμπίου εἰς Σκήτιν, ὅτι ἀπὸ δούλων ἦν, καὶ ἤρχετο.

(51) Vñ. Patr. xv, 51.



dilecte, si fuerit scissa lana tua, projicisne eam foras? Respondit: Nequaquam, sed consuo, atque illa utor. Tum senex: Cum ergo tu parcas vesti, Deus creaturæ suæ non parcat?

*De abbate Marco Ægyptio.*

(52) Memorabant sic de abbate Marco Ægyptio: Triginta annos perseveravit, non egrediens e cella sua. Solebat autem presbyter venire, ac ei missam celebrare. At diabolus cernens præclaram viri patientiam, astute excogitavit tentare illum in condemnationis vitio. Itaque effecit ut quidam a spiritu immundo agitato ad senem pergeret, sub prætextu orationis. Porro ille energumenus, ante omnem sermonem, clamabat seni: Presbyter tuus habet odorem peccati; non amplius sinas eum accedere ad te. At vir a Deo inspiratus infit: Fili, omnes impuritatem extra projiciunt; tu vero ad me attulisti eam. Verum Scripturæ vox est: *Nolite judicare, et non judicabimini*<sup>16</sup>. Tamen quamvis peccator sit, Dominus salvum faciet eum. Scriptum est enim: *Orate pro invicem, ut salvemini*<sup>17</sup>. Post quem sermonem facta prece dæmonem fugavit ab homine, dimisitque eum sanum. Ut autem de more venit presbyter, senex suscepit illum cum lætitia. Bonus vero Deus, cernens senis innocentiam, ostendit illi signum. Nam cum clericus jam staturus esset ante sacram mensam, Vidi, dixit rem enarrans senex, angelum Domini descendentem de cælo, qui manum suam posuit super caput clericum, factusque est clericus tanquam columna ignis. Me autem obstupefacto in visione, audiavi vocem ad me emissam: Homo, cur demiratus es super hac re? Si enim rex terrenus non permissurus est ut procures sui ante eum stent sordidi, nec nisi cum multa gloria: quanto magis divina virtus; nonne puros efficiet ministros sanctorum mysteriorum, qui stant ante gloriam cœlestem? Igitur generosus et athleta Christi Marcus Ægyptius, magnus effectus, hoc donatus est charismate, quia non judicaverat clericum.

*De abbate Macario urbico.*

1. Abiit aliquando abbas Macarius, ille urbis, ad secandos palmarum ramos, erantque cum eo fratres, qui primo die dicunt ei: Veni, Pater, nobiscum comede. Profectus ille comedit. Iterum secundo die idem rogant. At noluit, sed respondit: Vobis filii, necesse est ut cibum sumatis; adhuc enim caro estis; ego vero nunc nolo manducare.

2. Adiit abbas Macarius abbatem Pachomium Tabenesiotarum præpositum. Qui sic percontatus est eum: Quando fratres disciplinæ ordinem non servant, bonumne est corripere eos? Respondit

Εἰπέ μοι, ἀγαπητέ· ἐὰν σχισθῇ σου τὸ χλανίδιον, βάλλεις τοῦτο ἔξω; Λέγει· Οὐ· ἀλλὰ ῥάπτω αὐτὸ, καὶ χρῶμαι αὐτῷ. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ γέρων· Εἰ οὖν σὺ τοῦ ἱματίου φείδῃ, ὁ Θεὸς τοῦ ἰδίου πλάσματος οὐ φείσεται;

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Μάρκου τοῦ Αἰγυπτίου.*

Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Μάρκου τοῦ Αἰγυπτίου, ὅτι ἔμεινε τριάκοντα ἔτη, μὴ ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ. Εἶχε δὲ ἔθος ὁ πρεσβύτερος ἔρχεσθαι, καὶ ποιεῖν αὐτῷ τὴν ἀγίαν προσφοράν. Ὁ δὲ διάβολος, θεωρήσας τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐνάρετον ὑπομονήν, ἐπανουργεύσατο ἐν κατακρίσει πειράσαι αὐτόν· καὶ παρεσχεύασέ τινα πνευματιῶντα, πρὸς τὸν γέροντα προφάσει εὐχῆς ἀπελθεῖν. Ὁ δὲ πνευματιῶν πρὸ παντὸς λόγου προσεφώνει τῷ γέροντι· Ὁ πρεσβύτερός σου ἔχει ὁσμὴν ἁμαρτίας, μηκέτι αὐτὸν ἐάσῃς εἰσελθεῖν πρὸς σέ. Ὁ δὲ θεόπνευστος ἀνὴρ εἶπε πρὸς αὐτόν· Τέκνον, πάντες τὴν ἀκαθαρσίαν ἔξω βάλλουσι· σὺ δὲ πρὸς μὲ ἤνεγκας αὐτήν. Ἀλλὰ γέγραπται· Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. Ὅμως εἰ καὶ ἁμαρτωλὸς ἐστίν, ὁ Κύριος σώσει αὐτόν. Γέγραπται γάρ· Εὐχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως λαθῆτε. Καὶ ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ ποιήσας εὐχήν, ἐφυγάδευσεν τὸν δαίμονα ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀπέλυσεν αὐτὸν ὑγιή. Ὡς δὲ ἦλθεν ὁ πρεσβύτερος κατὰ τὸ εἰωθὸς, ὑπέδεξάτο αὐτόν ὁ γέρων μετὰ χαρᾶς. Ὁ δὲ ἀγαθὸς Θεὸς, ἰδὼν τὴν ἀκακίαν τοῦ γέροντος, ἔδειξεν αὐτῷ σημεῖον. Μέλλοντος γάρ τοῦ κληρικοῦ στήναι ἔμπροσθεν τῆς ἀγίας τραπέζης, καθὼς ὁ γέρων διτηγῆσατο, ὅτι Εἶδον ἄγγελον Κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατέρχόμενον, καὶ ἔθηκε τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ κληρικοῦ, καὶ ἐγένετο ὁ κληρικὸς ὡς στύλος πυρός. Ἐμοῦ δὲ θαυμάσαντος ἐπὶ τῇ ὁράσει, ἤκουσα φωνῆς λεγούσης πρὸς μέ· Ἄνθρωπε, τί τεθαύμακας ἐπὶ τῷ πράγματι τούτῳ; Εἰ γὰρ βασιλεὺς ἐπίγειος οὐ μὴ ἐάσῃ τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ ῥυπαροὺς στήναι ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἐὰν μὴ μετὰ δόξης πολλῆς· πόσω μᾶλλον ἡ θεία δύναμις· οὐ καθαρίσει τοὺς λειτουργοὺς τῶν ἀγίων μυστηρίων, στήκοντας ἔμπροσθεν τῆς οὐρανόθεν δόξης; Ὁ δὲ γενναῖος καὶ ἀθλητὴς τοῦ Χριστοῦ Μάρκος ὁ Αἰγύπτιος, μέγας γενόμενος, κατηξιώθη τοῦ χαρίσματος τούτου, ὅτι οὐ κατέκρινε τὸν κληρικόν.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Μακαρίου τοῦ πολιτικοῦ.*

α'. Ἀπῆλθέ ποτε ὁ ἀββᾶς Μακάριος ὁ πολιτικὸς κόψαι θαλλία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ μετ' αὐτοῦ. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ τὴν πρώτην ἡμέραν· Δεῦρο, φάγε μεθ' ἡμῶν, Πάτερ. Ὁ δὲ ἀπῆλθε καὶ ἔφαγε. Καὶ πάλιν τῇ ἄλλῃ λέγουσιν αὐτῷ φαγεῖν. Ὁ δὲ οὐκ ἠθέλεν, ἀλλ' ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς χρεῖαν ἔχετε φαγεῖν, τέκνα· ἀκμὴν γὰρ σὰρξ ἐστε· ἐγὼ δὲ νῦν οὐ θέλω φαγεῖν.

β'. Παρέβαλεν ὁ ἀββᾶς Μακάριος πρὸς τὸν ἀββᾶν Παχώμιον τῶν Ταβενησιωτῶν. Ὁ δὲ Παχώμιος ἠρώτα αὐτόν, λέγων· Ὅτε εἰσιν ἀδελφοὶ ἄτακτοι, καλὸν ἐστὶ παιδεῦσαι αὐτούς; Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Μακά-

<sup>16</sup> Matth. vii, 1. <sup>17</sup> Jac. v, 16. <sup>18</sup> Abest οὐ a Bals.

(52) Balsamon p. 1109.



ριος· Παίδευσον, καὶ κρίνον δικαίως τοὺς ὑπὸ σέ· ἔξω δὲ μὴ κρίνης τινάς. Γέγραπται γάρ· Οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε; τοὺς δὲ ἔξω ὁ Θεὸς κρίνει.

γ'. Ἐποίησέ ποτε ὁ ἀββᾶς Μακάριος τετράμηνον, παραβάλλων τινὶ ἀδελφῷ ἡμερούσιον· καὶ οὐχ εὔρεν αὐτὸν εὐκαιροῦντα <sup>19</sup> ἀπὸ τῆς προσευχῆς οὐδὲ ἅπαξ· καὶ θαυμάσας ἔλεγεν· Ἴδοὺ ἐπίγειος ἄγγελος.

Ἀρχὴ τοῦ Ν στοιχείου.

Περὶ τοῦ ἀββᾶ Νεῖλου.

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Νεῖλος· "Ὅσα ἂν ποιῇς εἰς ἄμυναν ἀδελφοῦ ἡδικοκίτος σε, ἅπαντα εἰς καρδίαν <sup>20</sup> σοι γενήσεται ἐν καιρῷ προσευχῆς.

β'. Εἶπε πάλιν· Προσευχὴ ἐστὶ πραότητος καὶ ἀοργησίας βλάβη.

γ'. Εἶπε πάλιν· Προσευχὴ ἐστὶ λύπης καὶ ἀθυμίας ἀλέξημα.

δ'. Εἶπε πάλιν· Ἀπελθὼν πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς· καὶ λαβὼν τὸν σταυρὸν, ἀπάρνησαι σεαυτὸν· ἵνα δυνηθῇς ἀπερισπάστως προσεύχεσθαι.

ε'. Εἶπε πάλιν· "Ὅπερ ἂν ὑπομένων φιλοσοφῆσης, τούτου τὸν καρπὸν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς εὐχῆς εὐρήσεις.

ς'. Εἶπε πάλιν· Ἐπιθυμῶν προσεύξασθαι ὡς δεῖ, μὴ λυπήσης ψυχὴν· εἰ δὲ μήγε, εἰς μάτην τρέχεις.

ζ'. Εἶπε πάλιν· Μὴ θέλε ὡς σοὶ δοκεῖ, ἀλλ' ὡς Θεῷ ἀρέσκει γίνεσθαι τὰ κατὰ σέ· καὶ ἔσῃ ἀτάραχος καὶ εὐχάριστος ἐν προσευχῇ σου.

η'. Εἶπε πάλιν· Μακάριός ἐστι μοναχὸς, ὁ πάντων περίφημος ἑαυτὸν λογιζόμενος.

θ'. Εἶπε πάλιν· Ἀπρωτος διαμένει μοναχὸς ἀπὸ τῶν βελῶν τοῦ ἐχθροῦ, ὁ ἀγαπῶν ἡσυχίαν· ὁ δὲ συναναμιγνύμενος πλήθει συνεχεῖς δέχεται πληγὰς.

ι'. Εἶπε πάλιν· Ὁ δοῦλος ὁ ἀμελῶν τῶν ἔργων τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἐτοιμαζέσθω πρὸς μάστιγας.

Περὶ τοῦ ἀββᾶ Νιστερῶου.

α'. Ὁ ἀββᾶς Νιστερῶος <sup>21</sup> ὁ μέγας περιεπάτει ἐν τῇ ἐρήμῳ μετὰ ἀδελφοῦ τινος· καὶ ἰδόντες δράκοντα, ἔφυγον. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Καὶ σὺ φοβῇ, Πάτερ; Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οὐ φοβοῦμαι, τέκνον· ἀλλὰ συμφέρει ὅτι ἔφυγον, ἐπεὶ οὐκ εἶχον ἐκφυγεῖν τὸ πνεῦμα τῆς κενοδοξίας.

β'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε γέροντα, λέγων· Ποῖον καλὸν πράγμα ἐστίν, ἵνα ποιήσω, καὶ ζήσωμαι ἐν αὐτῷ; Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· Ὁ Θεὸς οἶδε τὸ καλόν. Ἀλλ'

A abbas Macarius: Castiga, et juste eos judica qui subjiuntur tibi: extra vero neminem judicaveris: scriptum enim est: *Nonne de iis qui intus sunt vos judicatis? Nam eos qui foris sunt, Deus judicat* <sup>21</sup>.

3. Quodam tempore abbas Macarius per quatuor integros menses quotidie visitans nonnullum fratrem, nunquam, ne semel quidem, invenit eum vacantem ab oratione. Et admiratus dixit: Ecce terrestris angelus.

Principium litteræ N.

De abbate Nilo.

1. (53) Dixit abbas Nilus: Quaecunque feceris in vindictam fratris qui te læserit, cuncta in corde tuo orientur tempore orationis.

2. (54) Dixit iterum: Oratio, mansuetudinis et ab ira vacuitatis est germen.

3. (55) Kursus: Precatio est, tristitiæ et anxietatis remedium.

4. (56) Dixit adhuc: Abiens vende quæ habes, et da pauperibus; assumptaque cruce, abnega te-metipsum; quo possis absque ulla distractione orare.

5. (57) Hoc quoque pronuntiavit: In quocunque tolerando te philosophum præbueris, hujus fructum tempore orationis invenies.

6. (58) Item istud: Si desideras orare sicut oportet, ne tristitia affeceris animum; alioquin in vanum curris.

7. (59) Necnon hoc: Ne velis res tuas ita administrari quemadmodum tibi videtur, sed ut placuerit Deo; erisque turbarum vacuus, et gratus in precibus tuis.

8. (60) Sententia etiam illius fuit: Beatus est monachus, qui se cunctorum purgamentum existimaverit.

9. (61) Dixit pariter: Invulneratus a telis inimici manet monachus, qui amat quietem; at ille qui miscetur cum plurimis hominibus, continuas accipit plagas.

10. Demum dixit: Servus qui negligit opera domini sui, paratus sit ad verbera <sup>22</sup>.

De abbate Nisteroo.

1. (62) Abbas Nisterous magnus incedebat per eremum cum quodam fratre; et viso dracone, fugerunt. Dicit ei frater: Tu quoque times, Pater? Excepit senex: Non timeo, fili; sed profuit mihi, quod fugerim; alias non effugissem spiritum vanæ gloriæ.

2. (63) Frater interrogavit senem, hoc pacto: Quæ res bona est, ut faciam, et vivam in ea? Ait senex: Deus novit quid bonum sit. Verum auditu

<sup>19</sup> Al. ἀμελοῦντα. <sup>20</sup> Al. et ed. σκάνδαλον.

(53) Nilus De oratione, cap. 13.

(54) Ib. cap. 14.

(55) Ib. cap. 16.

(56) Ib. cap. 17.

(57) Ib. cap. 19.

(58) Ib. cap. 20.

<sup>21</sup> I Cor. v, 12, 15. <sup>22</sup> Luc. xii,

(59) Ib. cap. 89.

(60) Ib. cap. 121.

(61) Vit. Patr. II, 41; Suar. ad Nil. p. 636.

(62) Vit. Patr. VIII, 12; XII, 5; Viridarium Raderi, III, 6, 29.

(63) Vit. Patr. I, 2.



accepi, e Patribus aliquem ab abbate Nisteroo magno, abbatis Antonii amico, petiisse, quodnam opus bonum esset, ut illud faceret; ac responsum hoc tulisse: Nonne operationes eunctæ sunt æquales? Scriptura docet quod Abraham hospitalis erat, et Deus erat cum illo; quod Elias diligebat quietem, et Deus erat cum eo; quod David humilitate pollebat, et Deus versabatur cum ipso. Ad id ergo ad quod vides animam tuam propendere secundum Deum, hoc fac, et custodi cor tuum.

3. Abbas Joseph ait ad abbatem Nisteroum: Quid faciam linguæ meæ, quam continere nequeo? Dicit ei senex: Cum ergo locutus fueris, obtinesne quietem? Respondit: Nequaquam. Tum senex: Si quietem non habes, quare loqueris? Sile potius; cumque contigerit colloquium, plura audi

4. Frater vidit abbatem Nisteroum gestantem duo colobia, atque ita interrogavit eum: Si pauper venerit, et petierit a te vestem, quamnam ei daturus es? Respondit: Meliorem. Excepit frater: Si etiam alius petierit, quid ei præbebis? Responsum dedit senex: Dimidium alterius vestis. Adhuc frater: Si alius postulaverit, quid tribues? Et senex: Scindam, inquit, quod superest, et tradam dimidium, ac reliquo cingam me. Iterum ille: Quod si hoc quoque a te quispiam requisierit, quid facis? Tum senex: Præbeo ei reliquum, et profectus alicubi sedeo, donec Deus miserit, texeritque me; non enim quæro ab alio quoquam.

5. Dixit abbas Nisterous: Debent monachi quotidie, mane et vesperi, reputare: Quid eorum quæ vult Deus, fecimus? et quid eorum quæ non placent ei, non peregrimus? atque ita tractare universam vitam suam. Hoc enim modo vixit abbas Arsenius. Stude ut singulis diebus coram Deo astes sine peccato. Sic Deum precare, ut præsens præsentem. Revera enim adest. Ne tibi leges præscripseris. Judica neminem. Alienum a monacho est, jurare, pejerare, mentiri, imprecari, facere contumeliam, ridere. Qui vero supra meritum honoratur vel effertur, multo afficitur damno.

#### *De abbate Nisteroo cænobita.*

1. Relatione abbatis Pœmenis de abbate Nisteroo didicimus, quod quemadmodum serpens æneus, quem fabricavit Moses in populi medelam, ita erat senex, omnem vim obtinens, et silens medebatur cunctis.

2. (64) Interrogatus abbas Nisterous ab abbate

<sup>13</sup> Al. Νισθερώ. <sup>14</sup> Al. Νισθερών. <sup>15</sup> Al. τρακτεύειν. <sup>16</sup> Al. επαινούμενος.

(64) *Vit. Patr.* xv, 30; xlii, 3.

(65) *Ἑρωτηθείς*. Apponam hic totum caput, prout legitur in duobus exemplaribus mss. Colbertinæ Bibliothecæ, simulque versionem Pelagii. Τὰ περὶ τοῦ ἀββᾶ Νισθερώου ἀκούων ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν καθεζόμενος εἰς κοινόδιον, ἐπεθύμησεν αὐτὸν ἰδεῖν· καὶ ἐδήλωσε τῷ ἀββᾶ αὐτοῦ, ἵνα ἀποστείλῃ αὐτὸν αὐτῷ. Ὁ δὲ μὴ βουλόμενος ἀποστεῖλαι αὐτὸν μόνον,

ἤκουσα ὅτι ἤρώτησέ τις τῶν Πατέρων τὸν ἀββᾶν Νισθερώον τὸν μέγαν, τὸν φίλον τοῦ ἀββᾶ Ἀντωνίου, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ποῖον καλὸν ἔργον ἐστίν, ἵνα ποιήσω; Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Οὐκ εἰσὶ πᾶσαι αἱ ἐργασίαι ἴσαι; ἡ Γραφή λέγει, ὅτι Ἀβραάμ φιλόξενος ἦν, καὶ ὁ Θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ· καὶ Ἠλίας ἡγάπα τὴν ἡσυχίαν, καὶ ὁ Θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ· καὶ ὁ Δαβὶδ ταπεινὸς ἦν, καὶ ὁ Θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ. Ὁ οὖν θεωρεῖς τὴν ψυχὴν σου θέλousαν κατὰ Θεὸν, τοῦτο ποίησον καὶ [φύλαξον] τὴν καρδίαν σου.

γ'. Ὁ ἀββᾶς Ἰωσήφ λέγει τῷ ἀββᾶ Νισθερώῳ· Τί ποιήσω τῇ γλώσσῃ μου, ὅτι οὐ δύναμαι κρατῆσαι αὐτῆς; Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἐάν οὖν λαλήσῃς, ἔχεις ἀνάπαυσιν; Λέγει αὐτῷ· Οὐχί. Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· Εἰ οὐκ ἔχεις ἀνάπαυσιν, διατί λαλεῖς; μάλλον σιώπα· καὶ ἐάν συμβῇ ὁμιλία, πολλὰ ἄκουε μάλλον ἢ λάλει.

δ'. Ἀδελφὸς εἶδς τὸν ἀββᾶν Νισθερώον <sup>13</sup> φοροῦντα δύο κολόβια, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων· Ἐάν πτωχὸς ἔλθῃ, καὶ αἰτήσῃ σε ἱμάτιον, ποῖον δίδως αὐτῷ; Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπε· Τὸ κάλλιον. Καὶ λέγει ὁ ἀδελφός· Καὶ ἐάν ἄλλος αἰτήσῃ σε, τί παρέχεις αὐτῷ; καὶ λέγει ὁ γέρων· Τὸ ἡμῖς τοῦ ἄλλου. Καὶ λέγει ὁ ἀδελφός· Καὶ ἐάν ἄλλος αἰτήσῃ σε, τί δίδως αὐτῷ; Ὁ δὲ ἔφη· Κόπτω καὶ τὸ λοιπὸν, καὶ δίδωμι αὐτῷ τὸ ἡμῖς, καὶ τὸ λοιπὸν ζώννυμαι. Καὶ πάλιν λέγει· Εἰ δὲ καὶ τοῦτο ζητήσῃ τις παρὰ σοῦ, τί ποιεῖς; Λέγει ὁ γέρων· Παρέχω αὐτῷ τὸ λοιπὸν, καὶ πορευθεὶς κάθημαι εἰς ἓνα τόπον, ἕως οὔ ὁ Θεὸς πέμψῃ καὶ σκεπάσῃ με· οὐ ζητῶ γάρ παρ' ἄλλου τινός.

ε'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Νισθερώος <sup>14</sup>, ὅτι ὀφείλει ὁ μοναχὸς καθ' ἐσπέραν καὶ πρωΐας λόγον ποιεῖν. Τί ὧν θέλει ὁ Θεὸς ἐποιήσαμεν, καὶ τί ὧν οὐ θέλει οὐκ ἐποιήσαμεν; καὶ οὕτως τρακτεύοντες <sup>15</sup> ἑαυτῶν τὴν πᾶσαν ζωὴν. Οὕτως γὰρ ἔζησεν ὁ ἀββᾶς Ἀρσένιος. Σπούδαζε ἐκάστην ἡμέραν παρεστάναι τῷ Θεῷ χωρὶς ἁμαρτίας. Οὕτω προσεύχου τῷ Θεῷ, ὡς παρὼν παρόντι· καὶ γὰρ ἀληθῶς πάρεστι. Μὴ νομοθέτει ἑαυτόν· κρῖνε δὲ μηδένα. Μοναχοῦ ἀλλότριον ὑπάρχει τὸ ὁμνύειν, ἐπιιορκεῖν, ψεύδεσθαι, καταρᾶσθαι, ὑβρίζειν, γελάειν. Ὁ δὲ πλεόν τῆς ἀξίας τιμώμενος ἢ ἐπαιρούμενος <sup>16</sup>, πολὺ ζημιούται.

#### *Περὶ τοῦ ἐν κοινοβίῳ Νισθερώου.*

α'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν περὶ τοῦ ἀββᾶ Νισθερώου, ὅτι ὥσπερ ὁ ὄφις ὁ χαλκοῦς ὃν ἐποίησε Μωϋσῆς εἰς θεραπείαν τοῦ λαοῦ, οὕτως ἦν ὁ γέρων, πᾶσαν ἀρετὴν ἔχων, καὶ σιωπῶν πάντα ἐθεράπευεν.

β'. Ἑρωτηθεὶς (65) δὲ ὁ ἀββᾶς Νισθερώος παρὰ

οὐκ ἀπέστειλε. Μετὰ δὲ ὀλίγας ἡμέρας, ὁ οἰκονόμος τοῦ κοινοβίου, ἔχων λογισμὸν, παρεκάλεσε τὸν ἀββᾶν αὐτοῦ ἀπολύσαι αὐτὸν πρὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων ἐξαιρεῖν αὐτῷ τοὺς ἑαυτοῦ λογισμούς. Ὁ δὲ ἀπέλυσεν αὐτὸν, εἰπὼν· Λάβε καὶ τὸν ἀδελφὸν μετὰ σοῦ, ὅτι ἐδήλωσέ μοι ὁ γέρων περὶ αὐτοῦ· καὶ μὴ θαρρῶν ἀπολύσαι αὐτὸν μόνον, οὐκ ἀπέλυσα. Ὡς δὲ ἦλθε πρὸς τὸν γέροντα ὁ οἰκονόμος, ἐλάλησεν αὐτῷ



τοῦ ἀββᾶ Ποιμένος, πόθεν ἐκτήσατο τὴν ἀρετὴν ταύτην, ὅτι ὅτε δὴποτε συνέβη θλίψις εἰς τὸ κοινόδιον, οὐκ ἐλάλει, οὐδὲ ἐμέσαζεν, ἀπεκρίνατο· Συγχώρησόν μοι, ἀββᾶ· ὅτε εἰσῆλθον ἀρχὴν εἰς τὸ κοινόδιον, εἶπον τῷ λογισμῷ μου, ὅτι Σὺ καὶ ὁ ὄνος ἐν ἔστε. Ὡςπερ ὁ ὄνος δέρεται καὶ οὐ λαλεῖ, ὑβρίζεται καὶ οὐδὲν ἀποκρίνεται, οὕτως καὶ σύ· καθὼς ὁ ψαλμὸς λέγει· Κτηνώδης ἐγενήθην παρὰ σοί, κἀγὼ διαπαντός μετὰ σοῦ.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Νίκωνος.*

Ἀδελφός ἡρώτησέ τινα τῶν Πατέρων, λέγων· Πῶς ὁ διάβολος τοὺς πειρασμοὺς φέρει ἐπάνω τῶν ἁγίων; Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρον, ὅτι· Ἦν τις τῶν Πατέρων, ὀνόματι Νίκων, οἰκῶν εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ. Καὶ ἰδοὺ τις ἀπελθὼν εἰς σκηνὴν <sup>27</sup> Φαρανίτου τινός, καὶ εὐρὼν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ μόνην, ἔπεσε μετ' αὐτῆς. Καὶ λέγει αὐτῇ· Εἰπέ, ὅτι ὁ ἀναχωρητὴς ὁ ἀββᾶς Νίκων ἐποίησέ μοι οὕτως. Καὶ ἡνίκα ἦλθεν ὁ πατήρ αὐτῆς, καὶ ἔμαθε, λαθὼν τὸ ξίφος ἀπῆλθεν ἐπάνω τοῦ γέροντος. Καὶ κρούσαντος αὐτοῦ, ἐξῆλθεν ὁ γέρον. Καὶ ἐκτείναντος αὐτοῦ τὸ ξίφος τοῦ φονεῦσαι αὐτόν, ἀπεξηράνθη <sup>28</sup> ἡ χεὶρ αὐτοῦ. Καὶ ἀπελθὼν ὁ Φαρανίτης <sup>29</sup>, εἶπε τοῖς πρεσβυτέροις· καὶ ἔπεμψαν ἐπ' αὐτόν· καὶ ἦλθεν ὁ γέρον· καὶ ἐπιθέντες αὐτῷ πολλὰς πληγὰς, ἤθελον διώξει. Καὶ παρεκάλει, λέγων· Ἀφετέ με ὧδε διὰ τὸν Θεόν, ἵνα μετανοήσω. Καὶ χωρίσαντες αὐτόν τρία ἔτη, ἔδωκαν ἐντολὴν ἵνα μηδεὶς αὐτῷ παραβάλλῃ. Καὶ ἐποίησε τρία ἔτη, ἐρχόμενος κατὰ Κυριακὴν <sup>30</sup> μετανοῶν· καὶ παρεκάλει πάντας, λέγων· Εὐξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ. Ὑστερον δὲ ἐδαιμονίσθη ὁ ποιήσας τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὸν πειρασμὸν ἐπάνω τοῦ ἀναχωρητοῦ <sup>31</sup> βαλὼν· καὶ ὁμολόγησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅτι Ἐγὼ ἐποίησα τὴν ἁμαρτίαν, καὶ εἶπον συκοφαντῆσαι τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀπελθὼν πᾶς ὁ λαὸς, μετενόησε τῷ γέροντι, λέγοντες· Συγχώρησον ἡμῖν, ἀββᾶ. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Τὸ μὲν συγχωρῆσαι, συγκαχώρηται ὑμῖν· τὸ δὲ μέναι, οὐκ ἔτι μένω ὧδε μεθ' ὑμῶν, ὅτι οὐχ εὐρέθη εἰς ἔχων διάκρισιν, συμπαθῆσαι μετ' ἐμοῦ. Καὶ οὕτως ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. Καὶ εἶπαν ὁ γέρον <sup>32</sup>· Θεωρεῖς πῶς ὁ διάβολος φέρει τοὺς πειρασμοὺς ἐπάνω τῶν ἁγίων.

Addidit senex : Vides quo pacto diabolus adducat tentationes super sanctos.

<sup>27</sup> Al. οἰκίαν. <sup>28</sup> Al. ἀπεξυλῶθη. <sup>29</sup> Al. add. εἰς τὴν ἐκκλησίαν. <sup>30</sup> Al. inser. εἰς τὴν ἐκκλησίαν. <sup>31</sup> Al. γέροντος. <sup>32</sup> Al. add. τῷ ἀδελφῷ. <sup>33</sup> Psal. LXXII, 22, 23.

τοὺς ἑαυτοῦ λογισμοὺς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν. Μετὰ δὲ τοῦτο ἔρωτᾷ ὁ γέρον τὸν ἀδελφόν, λέγων· Ἀββᾶ Νιστερῶε, πόθεν ἐκτήσω τὴν ἀρετὴν ταύτην, καὶ ὅτε δὴποτε συμβῇ θλίψις εἰς τὸ κοινόδιον, οὐδὲν λέγεις, οὐδὲ μεσάζεις; Καὶ πολλὰ βιασθεὶς ὁ ἀδελφός ὑπὸ τοῦ γέροντος, εἶπεν· Συγχώρησόν μοι, ἀββᾶ· ὅτε εἰσῆλθον ἐν ἀρχῇ εἰς τὸ κοινόδιον, εἶπον τῷ λογισμῷ μου, ὅτι Σὺ καὶ ὁ ὄνος ἐν ἔστε. Ὡςπερ ὁ ὄνος δέρεται καὶ οὐ λαλεῖ, ὑβρίζεται καὶ οὐκ ἀποκρίνεται, οὕτως καὶ σύ· καθὼς ὁ ψαλμῶδης λέγει· Κτηνώδης ἐγενήθην παρὰ σοί, κἀγὼ διὰ παντός μετὰ σοῦ. Dum abbas Pastor in congregatione esset, audiens de abbate Nesterone (ms. liber Parthenonis Suession. Nisterone) desideravit eum videre; et mandavit abbati ejus, ut mitteret eum ad ipsum. Qui cum nollet eum solum dimittere, non direxit eum. Post paucos autem dies dispensator monasterii rogavit abbatem, ut permitteret eum ire ad abbatem Pastorem, ut (vel ei)

A Pœmene, unde virtutem hanc acquisivisset, ut quoties accidisset turbæ nonnihil in cœnobio, non loqueretur, nec se medium interponeret, respondit : Ignosce mihi, abba : initio cum intravi in cœnobium, dixi animo meo : Tu et asinus unum estis. Sicut asinus vapulat, nec loquitur, maledicta audit, et nihil respondet ; ita etiam tu : juxta illud Psalmi : Ut jumentum factus sum apud te, et ego semper tecum <sup>33</sup>.

*De abbate Nicone.*

Frater quæstionem hanc proposuit cuidam e Patribus : Quomodo diabolus tentationes inducit super sanctos ? Ac enarravit ei senex : Erat aliquis Patrum, nomine Nikon, qui habitabat in monte Sina. Contigit ut aliquis, profectus in tentorium cujusdam Pharanitæ, inventa filia ejus sola, cum illa in peccatum laberetur. Tum ait ei : Dico : Anachoreta abbas Nikon hoc in me commisit. Postquam venit pater ejus, re audita, sumens gladium prorupit in senem. Qui ad pulsationem ejus egressus est. Cumque protendisset gladium ut Niconem occideret, exaruit manus ejus. Itaque Pharanita discedens rem exposuit presbyteris. Illi eum arcesserunt. Perrexit senex. Imposuerunt multas plagas, volebantque expellere. Oravit inquires : Propter Dominum, relinquitte me hic, ut agam pœnitentiam. Et segregantes eum seu excommunicantes ad trium annorum tempus, mandatum dederunt, ut nemo illum adiret. Confecit ergo tres annos in pœnitentia, singulis Dominicis accedens ad ecclesiam, cunctosque deprecabatur uti orarent pro ipso. Postea eum qui delictum perpetraverat, ac tentationem immiserat super anachoretam, dæmon invasit, atque in ecclesia confessus est, a se peccatum designatum, se auctorem existisse calumniæ servo Dei intentatæ. Tunc universi venientes prostraverunt se coram sene, et dixerunt : Ignosce nobis, abba. Ait illis : Quod spectat ad ignoscentiam, ignotum est vobis ; de mansione vero, non amplius hic vobiscum maneo, quia ne unus quidem inventus est habens discretionem, qui mecum condoleret. Atque ita illinc recessit.

D diceret ei cogitationes suas. Abbas autem cum eum dimitteret, dixit ei : Tolle tecum et fratrem istum, quia mandavit mihi de ipso senex ; et non præsumpsit eum solum dimittere, distuli usque modo. Cum ergo venisset dispensator ad senem, locutus est ei de cogitationibus suis, et ille sanavit eum responsione sua. Post hæc autem interrogabat senex fratrem illum dicens : Abba Nesterone, quomodo acquisivisti virtutem hanc, ut quando emergerit tribulatio aliqua in monasterio, non loquaris, neque te medium facias ? Et cum multum cogeretur frater a sene, dicit ei : Ignosce mihi, abba ; quando intravi in initio in congregatione, dixi animo meo : Tu et asinus unum esto. Sicut enim asinus vapulat et non loquitur, injuriam patitur et non respondet : sic et tu ; quemadmodum in Psalmo legitur : Ut jumentum factus sum apud te, et ego semper tecum (Psal. LXXII, 23).



*De abbate Netra.*

(66) Narraverunt de abbate Netra discipulo abbatibus Silvani, quod quando in cella sua sedebat in monte Sina, moderate seipsum regebat ad corporis necessitatem. Postquam vero factus est episcopus in Pharan, multum se austeriori vita constrinxit. Quocirca dicit ei discipulus ejus : Abba, cum essemus in eremo, non adeo ascetice vivebas. Excepit senex : Illic solitudo erat, quies, silentium, paupertas; placebatque moderari corpus, ne in infirmitatem inciderem, et cogerer quærere ea quibus carebam. Nunc vero adest mundus, occasiones adsumunt; quod si hic ægrotavero, est qui succurrat mihi, ne monachi propositum amittam.

*De abbate Niceta.*

Retulit abbas Niceta de duobus fratribus, quod convenerint cupidi simul habitare. Cogitavit autem apud se unus : Si quid placuerit fratri meo, illud faciam. Pari modo reputavit alter, se exsecuturum fratris sui voluntatem. Vixerunt ergo ad multos annos cum ingenti charitate. Quod intuitus inimicus, perrexit ut eos ad dissidium compelleret. Igitur collocans se in vestibulo, uni apparebat in forma columbæ, alteri instar cornicis. Dicit unus : Vides columbam hanc? Ait alter : Cornix est. Et ceperunt verbis alterutrinque contendere. Necnon consurgentes, commiserunt pugnam ad sanguinem usque, in summum hostis gaudium : atque separatim recesserunt. Post tres vero dies resipuerunt, ad se reversi; factaque invicem humili veniæ salutatione, uterque professus est qualis putata sibi fuisset volueris conspecta. Et agnoscentes inimici impugnationem, usque in finem nusquam separati manserunt.

*Principium litteræ Ξ.**De abbate Xoio.*

1. Frater percontatus est ex abbate Xoio : Si aliquubi consistens, comedero panes tres, num multum est? Respondit senex : In aream venistine, frater? Iterum rogavit : Si tres vini calices bibero, num multum est? Respondit : Si dæmon non existit, non est multum; quod si existit, multum est. Vinum enim ad monachos non pertinet secundum Deum viventes.

2. (67) Retulit Patrum nonnullus de abbate Xoio Thebæo, quod intraverit aliquando in montem Sina; unde cum egrederetur, occurrit ei frater, qui ingemiscens dixit : Affligimur, abba, ob imbris penu-

## A

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Νετρά.*

Διηγήσαντο περὶ τοῦ ἀββᾶ Νετρά<sup>34</sup> μαθητοῦ τοῦ ἀββᾶ Σιλουανοῦ, ὅτι ὅτε ἐκάθητο εἰς τὴν κελλίον αὐτοῦ ἐν τῷ ὄρει τῷ Σινᾷ, συμμέτρως ἐδοίκει ἑαυτὸν πρὸς τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος· ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπισκοπος εἰς Φαράν, πολλὰ ἐσφιγγεν ἑαυτὸν εἰς σκληραγωγίαν. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ· Ἀββᾶ, ὅτε ἤμεθα εἰς τὴν ἐρημον, οὐκ ἤσκεις οὕτως. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἐκεῖ ἐρημος ἦν, καὶ ἡσυχία, καὶ πτωχεία, καὶ ἤθελον κυβερνῆσαι τὸ σῶμα, ἵνα μὴ ἀσθενήσω, καὶ ζητήσω ἃ οὐκ εἶχον. Νῦν δὲ κόσμος ἐστὶ, καὶ ἀφορμαὶ εἰσιν· ἐὰν δὲ καὶ ἀσθενήσω ὥδε, ἐστὶν ὁ ἀντιλαμβανόμενός μου, ἵνα μὴ ἀπολέσω τὸν μοναχόν.

## B

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Νικήτα.*

Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Νικήτας περὶ τινῶν ἀδελφῶν δύο, ὅτι συνῆλθον θέλοντες οἰκῆσαι ὁμοῦ. Ἐλογίσατο δὲ ὁ εἷς ἐν ἑαυτῷ, ὅτι· Εἴ τι θέλει ὁ ἀδελφός μου, ἐκεῖνο ποιῶ. Ὁμοίως καὶ ὁ ἕτερος ἐλογίσατο, ὅτι· Τὸ θέλημα τοῦ ἀδελφοῦ μου ποιήσω. Καὶ ἐζησαν ἐπὶ ἔτη πολλὰ μετὰ πολλῆς ἀγάπης. Ἰδὼν δὲ ὁ ἐχθρὸς, ἀπῆλθε θέλων χωρίσαι αὐτούς· καὶ σταθεὶς εἰς τὸ πρόθυρον, ἐφαίνετο τῷ ἐνὶ ὡσεὶ περιστερά, καὶ τῷ ἑτέρῳ ὡσεὶ κορώνῃ. Λέγει ὁ εἷς· Βλέπεις τὸ περιστέριον τοῦτο; Λέγει ἐκεῖνος· Κορώνῃ ἐστίν. Καὶ ἤρξαντο φιλονεικεῖν ἄλλος ἄλλῳ λέγων<sup>35</sup>, καὶ ἀναστάντες, συνέβαλον μάχην μέχρις αἵματος, εἰς τελείαν χαρὰν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐχωρίσθησαν. Μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας ἀνένευσαν<sup>36</sup> εἰς ἑαυτοὺς ἐλθόντες· καὶ ποιήσαντες ἑαυτοῖς μετάνοιαν, ὁμολογοῦν ὅτι ἕκαστος αὐτῶν ἐλογίζετο τὸ ὁραθὲν πετηνόν· καὶ γνόντες τὸν πόλεμον τοῦ ἐχθροῦ, ἔμειναν μέχρι τέλους μὴ χωρισθέντες.

## C

*Ἀρχὴ τοῦ Ξ στοιχείου.**Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ξοίου.*

α'. Ἀδελφός ἡρώτησε τὸν ἀββᾶν Ξοῖον, λέγων· Ἐὰν εὐρεθῶ πούποτε, καὶ φάγω τρία ψωμῖα, μὴ πολὺ ἐστὶ; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Εἰς τὴν ἄλωνα ἦλθες, ἀδελφέ; Εἶπε δὲ πάλιν· Ἐὰν πίνω τρία ποτήρια οἴνου, μὴ πολὺ ἐστὶ; Λέγει αὐτῷ· Ἐὰν οὐκ ἐστὶ δαίμων, οὐκ ἐνὶ πολὺ· ἐὰν δὲ ἐνὶ, πολὺ ἐστίν. Ὁ γὰρ οἶνος ἀλλότριός ἐστι τῶν μοναχῶν τῶν κατὰ Θεὸν ζώντων.

## D

β'. Ἐλεγέ τις (68) τῶν Πατέρων περὶ τοῦ ἀββᾶ Ξοίου τοῦ Θηβαίου, ὅτι εἰσῆλθέ ποτε εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ· καὶ ἐξερχομένου αὐτοῦ ἐκεῖθεν, συνήντησεν αὐτῷ ἀδελφός, καὶ στενάζων ἔλεγε· Θλιβόμεθα, ἀββᾶ, διὰ τὴν ἀβροχίαν. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Καὶ

<sup>34</sup> Al. Νατῆρα. <sup>35</sup> Al. ἄλλο λέγοντες. <sup>36</sup> Al. ἀνένηψαν.

(66) Vit. Patr. x, 36.

(67) Vit. Patr. xii, 14.

(68) Ἐλεγέ τις. E Colbert. duobus codicibus : Ἦλθέ ποτε τις γέρων εἰς τὸ Σινᾶ ὄρος· καὶ ὡς ἐξήρχετο ἐκεῖθεν, συνήντησεν αὐτῷ ἀδελφός ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ στενάζων ἔλεγε τῷ γέροντι· Θλιβόμεθα, Πάτερ, διὰ τὴν ἀβροχίαν. Ὁ δὲ γέρων λέγει αὐτῷ· Καὶ διὰ τί οὐκ εὐχεσθε καὶ παρακαλεῖτε τὸν Θεόν; Ἐφη

αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Καὶ εὐχὴν ποιούμεν, καὶ λιτανεῖαν, ἀλλ' οὐ βρέχει. Ὁ δὲ γέρων λέγει· Πάντως οὐκ εὐχεσθε ἐκτενῶς. Θέλεις δὲ γινῶναι ὅτι οὕτως ἐστίν; στῶμεν εἰς προσευχὴν. Καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, ἠΰξατο· καὶ εὐθέως κατέβη ἡ βροχὴ. Ἰδὼν δὲ ὁ ἀδελφός ἐφοβήθη, καὶ πεσὼν προσεκύνησεν αὐτῷ. Ὁ δὲ γέρων εὐθὺς ἐφυγεν ἐκεῖθεν. Quæ etiam cum Pelagiana versione configli debent.



διατί οὐκ εὐχεσθε καὶ παρακαλεῖτε τὸν Θεόν; Λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Καὶ εὐχόμεθα, καὶ λιτανεύομεν, καὶ οὐ βρέχει. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Πάντως οὐκ εὐχεσθε ἐκτενῶς. Θέλεις δὲ γινῶναι ὅτι οὕτως ἐστὶ; Καὶ ἐξέτεινε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν προσευχῇ, καὶ παραχρῆμα ἔβρεξεν. Ἰδὼν δὲ ὁ ἀδελφός ἐφοδῆθη, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. Ὁ δὲ γέρον ἐφυγεν. Ὁ δὲ ἀδελφός ἀνήγγειλε πᾶσι τὸ γεγονός. Καὶ οἱ ἀκούσαντες ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ξανθία.*

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ξανθίας· Ὁ ληστής ἐν τῷ σταυρῷ ἦν, καὶ ἀπὸ λόγου ἐνὸς ἐδικαιώθη· καὶ Ἰούδας μετὰ τῶν ἀποστόλων συνηριθμημένος ἦν, καὶ ἐν νυκτὶ μιᾷ ἀπώλεσε πάντα τὸν κάματον, καὶ κατέβη ἐξ οὐρανῶν εἰς ᾄδην. Διὸ μηδεὶς εὐπραγῶν καυχάσθω· πάντες γὰρ οἱ πεποιθότες ἐφ' ἑαυτοῖς ἔπεσον.

β'. Ἀνέβη ποτὲ ὁ ἀββᾶς Ξανθίας ἀπὸ Σκήτεις εἰς Τερενοῦθιν· καὶ ὅπου κατέλυσε, διὰ τὸν κόπον τῆς ἀσκήσεως ἤνεγκαν αὐτῷ ὀλίγον οἶνον. Ἀκούσαντες δὲ τινες ἤνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζόμενον. Καὶ ἤρξατο ὁ δαίμων λοιδορεῖν τὸν γέροντα· Πρὸς τὸν οἰνοπότην τοῦτον ἠνέγκατέ με. Καὶ ὁ μὲν γέρον οὐκ ἤθελεν αὐτὸν ἐκβαλεῖν· διὰ δὲ τὸν ὀνειδισμόν ἔλεγε· Πιστεύω τῷ Χριστῷ, ὅτι οὐ μὴ τελέσω τὸ ποτήριον τοῦτο, ἕως οὗ ἐξέλθῃς. Καὶ ὡς ἤρξατο ὁ γέρον πίνειν, ἔκραξεν ὁ δαίμων, λέγων· Καίεις με, καίεις με. Καὶ πρὸ τοῦ τελέσαι, ἐξῆλθε διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ.

γ'. Ὁ αὐτὸς εἶπεν, ὅτι Ὁ κύων κρείσσων μου ἐστὶ· διότι καὶ ἀγάπην ἔχει, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται.

*Ἀρχὴ τοῦ Ο στοιχείου.*

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ὀλυμπίου.*

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ὀλύμπιος, ὅτι Κατέβη ποτὲ ἱερεὺς τῶν Ἑλλήνων εἰς Σκήτιν, καὶ ἦλθεν εἰς τὸ κελλίον μου, καὶ ἐκοιμήθη· καὶ θεασάμενος τὴν διαγωγὴν τῶν μοναχῶν, λέγει μοι· Οὕτως διάγοντες, οὐδὲν θεωρεῖτε παρὰ τῷ Θεῷ ὑμῶν; Καὶ λέγω αὐτῷ· Οὐχί. Καὶ λέγει μοι ὁ ἱερεὺς· Τέως ἡμῶν ἱερούργούντων τῷ Θεῷ ἡμῶν, οὐδὲν κρύπτει ἀφ' ἡμῶν, ἀλλὰ ἀποκαλύπτει ἡμῖν τὰ μυστήρια αὐτοῦ· καὶ ὑμεῖς τοσοῦτους κόπους ποιοῦντες, ἀγρυπνίας, ἡσυχίας καὶ ἀσκήσεις, λέγετε ὅτι Οὐδὲν θεωροῦμεν; Πάντως οὖν, εἰ οὐδὲν θεωρεῖτε, λογισμοὺς πονηροὺς ἔχετε εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, τοὺς χωρίζοντας ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ὑμῶν, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀποκαλύπτεται ὑμῖν τὰ μυστήρια αὐτοῦ. Καὶ ἀπῆλθον, καὶ ἀνήγγειλα τοῖς γέρονσι τὰ ῥήματα τοῦ ἱερέως. Καὶ ἐθαύμασαν, καὶ εἶπαν ὅτι οὕτως ἐστίν. Οἱ γὰρ ἀκάθαρτοι λογισμοὶ χωρίζουσι τὸν Θεὸν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου.

β'. Ὁ ἀββᾶς Ὀλύμπιος ὁ τῶν Κελλίων ἐπολεμήθη εἰς πορνείαν. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ λογισμός· Ὑπαγε, λάβε γυναῖκα. Καὶ ἀναστὰς ἐποίησε πηλὸν, καὶ ἐπλασε γυναῖκα, καὶ λέγει ἑαυτῷ· Ἰδοὺ ἡ γυνή σου· χρεῖα οὖν ἐργάζεσθαι πολλὰ, ἵνα θρέψῃς αὐτήν. Καὶ ἐργάζετο κοπιῶν πολλὰ. Καὶ μεθ' ἡμέραν,

A riam. Ait illi senex : Quare non funditis preces, atque a Deo poscitis? Tum frater : Et oramus, et supplicamus; nec pluit. Excepit senex : Omnino non oratis intente. Vis autem cognoscere quod ita est? Et extendit manus ad cælum in oratione. Confestimque defluxit pluvia. Quod cum vidisset frater, territus est, ac in faciem prostravit se, venerans eum. At senex fugit. Porro frater quid contigisset nuntiavit cunctis. Et qui audierunt, glorificaverunt Deum.

*De abbate Xanthia.*

1. Dictum abbatis Xanthiæ : Latro in cruce erat, et per unum verbum justus effectus est; Judas cum apostolis recensebatur, et una nocte amisit omnem laborem, descenditque e cœlis in infernum. Proinde nemo in boni operis felicitate constitutus, gloriatur. Omnes enim qui considerunt in semetipsis, prolapsi sunt.

2. Ascendit aliquando abbas Xanthias e Sceti in Terenuthim : quo vero loci diversatus est, propter exercitationis laborem attulerunt ei modicum vini. Quidam autem audito eum adesse, dæmoniacum adduxerunt. Cœpit dæmon opprobare seni : Ad vini potorem hunc adduxistis me. Et senex quidem noluit eum ejicere; sed propter exprobrationem dixit : Christo credo, quod antequam ebiberim poculum hoc, exhibis. Utque cœpit senex bibere, clamavit dæmon in hæc verba : Uris me, uris me. Et antequam haustum complisset, per gratiam Christi egressus est.

3. Idem dixit : Canis melior me est : quia et amorem habet, et in judicium non venit.

*Principium litteræ O.*

*De abbate Olympio.*

1. Ex relatione abbatis Olympii. Sacerdos gentilium descendens aliquando in Scetim, venit ad cellam meam, ibique pernoctavit. Videns autem monachorum vivendi rationem, ait mihi : Ita agentes, nihilne conspiciatis a Deo vestro? Dico ei : Nihil. Excepit sacerdos : Certe nobis sacrificantibus Deo nostro, nihil ille a nobis abscondit, sed sua mysteria revelat. Vos vero, post tot labores, vigiliis, sessiones, et austeritates, ain', Nihil intuemur? Omnino igitur, si nihil aspiciatis, cogitationes malas retinetis in cordibus vestris, quæ vos a Deo vestro sejungunt, atque ideo non revelat vobis mysteria sua. Abii ego, nuntiaviq; senibus verba sacerdotis. Illi admirati sunt, affirmaruntque ita esse, quia impuræ cogitationes separant Deum ab homine.

2. Abbas Olympius Cellarum impugnatus est ad fornicationem. Et mentem ejus subit cogitatio hæc : Vade, accipe uxorem. Itaque surgens lutum confecit, ac formavit mulierem. Dicitque apud se : Ecce uxor tua. Oportet igitur multum operari, quo alas cam. Unde operabatur, laborans plurimum. Paulo



post iterum facto luto, sibi finxit filiam, aitque animo suo : Peperit uxor tua; necesse habes amplius operari, ut possis nutrire ac tegere prolem tuam. Atque ita faciens, maceravit se. Tum ad cogitationem : Non amplius, inquit, valeo laborem sustinere. Adjecitque : Si non vales laborem ferre, nec uxorem quæras. Cæterum Deus, cernens vexationem ejus, sustulit ab eo tentationis bellum; sicque conquievit.

*De abbate Orsizio.*

1. (69) Dixit abbas Orsisius : Later crudus, in fundamentum juxta flumen missus, non resistit unum diem; coctus vero, tanquam lapis perseverat. Sic homo qui carnalem sensum habet, nec quemadmodum Joseph ignitus est timore Dei, dissolvitur quando procedit ad imperium. Multæ enim sunt horum tentationes, inter homines degentium. Bonum autem est, ut quis cognoscens modulum suum, onus principatus refugiat. Stabiles vero in fide manent immoti. De ipso quippe sanctissimo Josepho si quispiam voluerit loqui, asseret eum non exstitisse terrenum. Quantis impetitus est tentationibus, et in ejusmodi regione, ubi tunc temporis non apparebat cultus divini vestigium? Sed Deus patrum ipsius cum eo erat, eripuitque illum ex omnibus angustiis; et nunc cum patribus suis degit in regno cœlorum. Ergo nos quoque, agnoscentes modum nostrum, decertemus. Vix enim vel sic effugere poterimus judicium Dei.

2. (70) Dixit iterum : Nisi homo recte custodierit cor suum, puto quod quæcunque audivit obliviscetur ac negliget; atque ita inimicus, locum in eo inveniens, eum dejiciet. Quemadmodum enim lucerna apparatus et lucens, si negligatur ut non accipiat oleum, paulatim exstinguitur, ac deinceps prævalent tenebræ adversus eam; neque hoc solum; sed etiam contingit, quando mus ad lucernam accedit, quærens funiculum peredere; ante quidem quam exstincta penitus sit, frigeatque oleum, non potest; quod si conspexerit, non modo abesse lumen, sed et calorem ignis, tunc extrahere volens funiculum, lucernam quoque dejicit : quæ si testacea sit, confringitur; si vero ænea, a patrefamilias iterum instruitur : parem in modum, negligente anima, sensim recedit Spiritus sanctus, donec ad plenum illa exstinguatur amittatque calorem suum; et de cætero hostis devorat animæ alacritatem; corpus quoque abolet malitia. At si homo ille bonus exstiterit ratione affectus erga Deum, simpliciter autem ad negligentiam raptus fuerit, Deus, utpote misericors, immittens in eum timorem suum, necnon memoriam futurarum poenarum, parat seu efficit ut vigilet, servetque se in posterum cum cautione multa, usque ad visitationem suam.

πάλιν ποιήσας πηλὸν, ἐπλασεν ἑαυτῷ θυγατέρα, καὶ λέγει τῷ λογισμῷ αὐτοῦ· Ἔτεκεν ἡ γυνή σου· χρεῖαν ἔχεις περισσότερον ἐργάσασθαι, ἵνα δυνήθῃς θρέψαι τὸ τέκνον σου, καὶ σκεπάσαι. Καὶ οὕτως ποιῶν ἐτήξεν ἑαυτὸν, καὶ λέγει τῷ λογισμῷ· Οὐκ ἔτι ἰσχύω ὑποφέρειν τὸν κόπον. Καὶ εἶπεν· Εἰ οὐκ ἰσχύεις ὑποφέρειν τὸν κόπον, μηδὲ γυναῖκα ζητήσης. Καὶ ἰδὼν ὁ Θεὸς τὸν κόπον αὐτοῦ, ἤρεν ἀπ' αὐτοῦ τὸν πόλεμον, καὶ ἀνεπάη.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ὀρσισίου.*

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ὀρσίσιος· Πλίνθος ὡμὴ, βαλλομένη εἰς θεμέλιον ἐγγὺς ποταμοῦ, οὐχ ὑπομένει μίαν ἡμέραν· ὁπτῇ δὲ, ὡς λίθος διαμένει. Οὕτως ἄνθρωπος σαρκικὸν φρόνημα ἔχων, καὶ μὴ πυρωθεὶς κατὰ τὸν Ἰωσήφ τῷ φόβῳ<sup>37</sup> τοῦ Θεοῦ, λύεται πρᾶ-  
B ελθὼν εἰς ἀρχήν. Πολλοὶ γὰρ τῶν τοιούτων οἱ πειρασμοὶ, ἐν μέσῳ ἀνθρώπων ὄντων<sup>38</sup>. Καλὸν δὲ τινα εἰδὼτα τὰ ἴδια μέτρα, ἀποφεύγειν τὸ βάρος τῆς ἀρχῆς. Οἱ δὲ ἐδραῖοι τῇ πίστει, ἀμετακίνητοί εἰσι. Περὶ αὐτοῦ γὰρ τοῦ ἀγιωτάτου Ἰωσήφ ἐὰν θελήσῃ τις λαλῆσαι, λέγει, ὅτι οὐκ ἐπίγειος ἦν. Πόσα ἐπειράσθη, καὶ ἐν ποίᾳ χώρᾳ, ὅπου οὐκ ἦν τότε ἔχνος θεοσεθείας; Ἀλλ' ὁ Θεὸς τῶν πατέρων αὐτοῦ ἦν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ πάσης θλίψεως, καὶ νῦν ἐστὶ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν ἐπιγινόντες τὰ ἑαυτῶν μέτρα, ἀγωνισώμεθα· μόλις γὰρ οὕτω δυνήσόμεθα ἐκφυγεῖν τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ.

C β'. Εἶπε πάλιν· Νομίζω ἐὰν μὴ ἄνθρωπος φυλάξῃ τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν καλῶς, πάντα ὅσα ἤκουσεν ἐπιλανθάνεται καὶ ἀμελεῖ· καὶ οὕτως ὁ ἐχθρὸς εὐρὼν ἐν αὐτῷ τόπον, καταβάλλει αὐτόν. Ὡςπερ γὰρ λύχνος σκευασθεὶς καὶ φαίνων, ἐὰν ἀμεληθῇ λαβεῖν ἔλαιον, κατ' ὀλίγον σθέννυται, καὶ λοιπὸν ἐνδυναμοῦται τὸ σκότος κατ' αὐτοῦ· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἐνὶ ὅταν καὶ μῦς περὶ αὐτὸν ἐρχόμενος καὶ ζητῶν τὸ ἐλλύχνιον καταφαγεῖν, πρὸ μὲν τοῦ σθεσθῆναι τὸ ἔλαιον, οὐ δύναται<sup>39</sup>· ἐὰν δὲ ἴδῃ ὅτι οὐ μόνον φῶς οὐκ ἔχει, ἀλλ' οὐδὲ θερμὴν πυρὸς, τότε τὸ ἐλλύχνιον ἀνασπάσαι θέλων, καταβάλλει καὶ τὸν λύχνον· καὶ ἐὰν μὲν ἦ ὀστράκινον, συντρίβεται· ἐὰν δὲ χαλκοῦν εὐρεθῇ, ὑπὸ τοῦ οἰκοδεσπότου σκευάζεται ἄνωθεν· οὕτως ἀμελοῦσης ψυχῆς, ὅσον ὅσον<sup>40</sup> τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὑποχωρεῖ, ἕως τέλει ἀποσθεσθῇ τῆς θερμῆς αὐτῆς· καὶ λοιπὸν ὁ ἐχθρὸς, καταφαγὼν τὴν προθυμίαν τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ σῶμα ἀφανίζει κακία. Ἐὰν δὲ ἦ ἐκείνος καλὸς τῇ διαθέσει πρὸς τὸν Θεόν, ἀπλῶς δὲ ἡρπάγει εἰς ἀμέλειαν, ὁ Θεὸς ὡς οἰκτίρμων, βαλὼν εἰς αὐτὸν τὸν φόβον αὐτοῦ, καὶ τῶν κολάσεων τὴν μνήμην, παρασκευάζει νήφειν αὐτόν, καὶ τηρεῖν ἑαυτὸν εἰς τὰ ἐμπροσθεν μετὰ ἀσφαλείας πολλῆς, ἕως τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ.

<sup>37</sup> Al. λόγῳ. <sup>38</sup> Al. εἰσίν. <sup>39</sup> Al. τοῦ ἐλαίου οὐ δύναται χρῆσασθαι. <sup>40</sup> Al. κατὰ μικρόν.



Ἀρχὴ τοῦ II στοιχείου.

A

Principium litteræ II.

Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ποιμένος.

De abbate Pœmene, seu Pastore.

α'. Ἀπῆλθέ ποτε ὁ ἀββᾶς Ποιμήν, ὅτε ἦν νεώτερος, πρὸς τινα γέροντα, ἐρωτῆσαι αὐτῷ τρεῖς λογισμούς. Ὡς οὖν ἦλθε πρὸς τὸν γέροντα, ἐληθάργησεν ἓνα ἐκ τῶν τριῶν· καὶ ἀνέκαμψεν εἰς τὸ κελλὶον αὐτοῦ· καὶ ὡς ἔθηκε τὴν χεῖρα ἀνοῖξαι τὸ <sup>11.12</sup> κλειδίον, ἐμνήσθη τὸν λόγον ὃν ἐληθάργησε· καὶ ἀφῆκε τὸ κλειδίον, καὶ ἀνέκαμψε πρὸς τὸν γέροντα. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἐτάχυνας τοῦ ἐλθεῖν, ἀδελφέ. Καὶ διηγῆσάτο αὐτῷ, ὅτι· Ὅτε ἔθηκα τὴν χεῖρά μου λαβεῖν τὸ κλειδίον, ἐμνήσθην τὸν λόγον ὃν ἐζήτην, καὶ οὐκ ἤνοιξα, διὰ τοῦτο ἀνέκαμψα. Ἦν δὲ τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ πολὺ σφόδρα. Ἔλεγε δὲ αὐτῷ ὁ γέρων· Ἀγγέλων <sup>13</sup> Ποιμήν· καὶ λαληθή- B σεται σου τὸ ὄνομα ἐν πάσῃ γῇ Αἰγύπτου.

β'. Ἔσχε ποτὲ Παήσιος ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀββᾶ Ποιμένος σχέσιν μετὰ τινος <sup>14</sup> ἔξω τοῦ κελλίου αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἀββᾶς Ποιμήν οὐκ ἤθελε, καὶ ἀναστὰς ἐφυγε πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀμμωνᾶν, καὶ λέγει αὐτῷ· Παήσιος ὁ ἀδελφός μου ἔχει πρὸς τινα <sup>15</sup> σχέσιν, καὶ οὐκ ἀναπαύομαι. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς· Ποιμήν, ἀκμήν ζῆς; Ὑπάγε, κάθου εἰς τὸ κελλὶον σου, καὶ θές εἰς τὴν καρδίαν σου, ὅτι ἤδη ἔχεις ἐν αὐτῷ ἐν τῷ μνήματι.

γ'. Ἦλθόν ποτε πρεσβύτεροι τῆς χώρας εἰς τὰ μοναστήρια ὅπου ἦν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἀββᾶς Ἀνουθ, καὶ λέγει αὐτῷ· Καλέσωμεν τοὺς πρεσβυτέρους ὧδε σήμερον. Καὶ στάντος αὐτοῦ ἐπὶ πολὺ, οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ ἀπόκρισιν. Καὶ λυπηθεὶς C ἐξῆλθε. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ καθήμενοι ἐγγὺς αὐτοῦ· Ἀββᾶ, διατί οὐκ ἔδωκας αὐτῷ ἀπόκρισιν; Λέγει αὐτοῖς ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Ἐγὼ πρᾶγμα οὐκ ἔχω· ἀπέθανον γάρ· ὁ δὲ νεκρὸς οὐ λαλεῖ <sup>16</sup>.

δ'. Γέρων τις ἦν ἐν Αἰγύπτῳ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τοὺς περὶ τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, καὶ εἶχε γνῶσιν καὶ τιμὴν πολλήν. Ὡς οὖν ἀνέβησαν οἱ περὶ τὸν ἀββᾶν Ποιμένα ἀπὸ τῆς Σκήτεως, ἀφῆκαν αὐτὸν <sup>17</sup> οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἤρχοντο πρὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα. Καὶ ἐθλίβετο <sup>18</sup>, καὶ λέγει τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ· Τί ποιήσωμεν τῷ μεγάλῳ γέροντι τούτῳ, ὅτι εἰς θλίψιν ἔβαλεν ἡμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καταλιπόντες τὸν γέροντα, καὶ ἡμῖν μηδὲν οὔτι προσέχοντες; πῶς οὖν δυνάμεθα θεραπεῦσαι τὸν γέροντα; Λέγει δὲ αὐτοῖς· Ποιήσατε D μικρὰ βρώματα, καὶ λάβετε σαῖτην οἴνου (75)· καὶ ἄγωμεν πρὸς αὐτὸν, γευσώμεθα ὁμοῦ· τάχα ἐν τούτῳ δυνησώμεθα θεραπεῦσαι αὐτόν. Ἐδάσασαν οὖν τὰ βρώματα, καὶ ἀπῆλθον. Καὶ ὡς ἔκρουσαν τὴν θύραν, ἐπήκουσεν <sup>19</sup> ὁ μαθητὴς αὐτοῦ, λέγων· Τίνας ἐστέ; Οἱ δὲ εἶπον· Δάλησον τῷ ἀββᾶ, ὅτι ὁ Ποιμήν ἐστι θέλων εὐλογηθῆναι παρὰ σοῦ. Καὶ τοῦτο τοῦ μαθητοῦ

1. (71) Profectus est aliquando abbas Pœmen, cum esset juvenis, ad senem quemdam, ut interrogaret eum de tribus cogitationibus. Ut ergo pervenit ad senem, oblitus est unam e tribus : et reversus est in cellam suam ; sed ubi manum posuit quo clavis aperiret, recordatus est obliti sermonis. Unde dimissa clave, rediit ad senem. Qui ait illi : Prope-  
rasti ut venires, frater. Ille narravit : Quando posui manum meam ad sumendam clavem, recordatus sum verbi quod quærebam, nec aperui ; ideoque reversus sum. Erat autem spatium viæ plurimum. Dixit ei senex : Gregum Pœmen, id est *pastor*. Et nomen tuum sermone hominum celebrabitur per universam Ægypti regionem.

2. (72) Quodam tempore familiaritas intercessit inter Paesium fratrem abbatis Pœmenis et alium quemdam extra cellam suam : Abbas vero Pœmen nolebat. Unde exsurgens fugit ad abbatem Ammonam, dicitque ei : Frater meus Paesius habet cum quodam familiaritatem, quæ me quiete vivere non sinit. Ait illi abbas Ammonas : Pœmen, adhuc vivis? Vade, sede in cella tua ; et pone in corde tuo, quasi jam ab anno jaceres in sepulcro.

3. (73) Venerunt aliquando regionis presbyteri ad monasteria, ubi erat abbas Pœmen : et ingressus est abbas Anub, dicitque ei : Invitemus hodie hic presbyteros. Cumque diu stetisset, non dedit illi responsum. Quocirca tristis exiit. Aiunt ei qui juxta sedebant : Abba, cur non respondisti ei? Excepit abbas Pœmen : Ego causam culpamque non habeo. Mortuus enim sum. Mortuus autem non loquitur.

4. (74) Senex quidam degebat in Ægypto antequam eo venisset abbas Pœmen cum suis, eratque multum notus atque honoratus. Ut ergo e Sceti ascendit Pœmen cum sociis, homines reliquerunt senem, et veniebant ad abbatem Pœmenem ; qui angelatur. Itaque dicit fratribus suis : Quid faciemus magno seni huic, quia nos in molestias miserunt homines, derelinquendo senem, ac nobis, qui nihil sumus, attendendo? Quonam igitur modo poterimus senis animum curare? Adjecit : Conficite parum edulii, et accipite saitem vini ; pergamusque, ac una manducemus : forte per hoc poterimus delinire eum. Portaverunt igitur cibos, et profecti sunt. Ubi autem fores pulsaverunt, audiens senis discipulus, interrogavit : Quinam estis? Illi exceperunt : Refer abbati : Pœmen est, qui vult benedici a te. Quod cum discipulus nuntiasset, ille significavit, his

<sup>11.12</sup> Al. ἀπίει [ἀπῆει] λαβεῖν τό. <sup>13</sup> Lat. ἀγγέλων. <sup>14</sup> Al. τινῶν. <sup>15</sup> Al. μετὰ τινῶν. <sup>16</sup> Al. add. μὴ οὖν λογίζονται με ὅτι ὧδέ εἰμι ἔσω μετ' αὐτῶν. <sup>17</sup> Al. τὸν γέροντα. <sup>18</sup> Al. καὶ ἐφθόνα· ὁ γέρων, καὶ ἐκαχολόγει αὐτοῦς. Ἦκουσεν οὖν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν, καὶ ἐθλίβετο. <sup>19</sup> Al. ὑπήκουσεν.

(71) Δάβετε σαῖτην οἶνον. Saïtes quæ mensura sit explicatur a S. Epiphanio lib. *De mensuris et ponderibus*, cap. 24. Sed et Palladius *Hist. Laus.*, cap. 22, ea voce utitur.

(72) *Vit. Patr.* xi, 19.

(73) *Vit. Patr.* xvi, 8 ; *Append.* p. 1003, n. 18.

(74) *Vit. Patr.* x, 38.

(75) *Vit. Patr.* iii, 93 ; xvii, 8.



verbis: Abi, non mihi vacat. At illi permanserunt ad æstum solis, aientes: Non secedemus, nisi postquam digni visi fuerimus admitti a sene. Porro senex, cernens humilitatem eorum, necnon patientiam, compunctione ductus aperuit. Et ingressi cibum sumpserunt cum eo. Cum autem manducarent, ille dixit: Revera, non sunt ea sola quæ de vobis audiui, sed centuplum conspexi in opere vestro. Ex illa ergo die amicus eorum exstitit.

5. (76) Voluit aliquando præses provinciæ illius videre abbatem Pœmenem; nec admittebat senex. Igitur sumpto prætextu, quasi facinorosum comprehensum filium sororis ejus, misit in carcerem, dicens: Si venerit senex et oraverit pro eo, ego dimittam. Accessit soror ejus, deflens ad januam. Is vero non dedit responsum. Quare mulier maledictis his appetebat eum: Visceribus æneis prædite, miserere mei, quia hanc unam sobolem habeo. At ille mittens renuntiavit: Pœmen liberos non suscipit. Atque recessit in hunc modum. Is ergo auditis, præses misit, aiens: Saltem verbo jubeat; dimittam illum. Senex vero vicissim significavit: Inquire secundum leges; et morte si dignus est, moriatur; si non est, fac ut placuerit.

6. (77) Deliquit aliquando frater in cœnobio; degebat autem iis in locis anachoreta, qui a longo tempore non processerat. Veniens ergo cœnobii abbas ad senem, nuntiavit ei de fratre qui deliquerat. Ait ille: Expellite eum. Egressus vero frater e cœnobio, intravit in speluncam, ibique flebat. Contigit opportune ut fratres nonnulli qui ad abbatem Pœmenem proficiscebantur, audirent illum flentem; qui ingressi invenerunt summo affectum dolore, hortatique sunt ut ad senem pergeret; sed noluit, dicens: Hic ego morior. Venientes porro ad abbatem Pœmenem rem ei narraverunt. Ille precibus inductos eo remisit, dicturos fratri: Abbas Pœmen vocat te. Venit frater. Quem senex intuitus afflictum, surrexit, complexus est, et cum eo comiter agens, rogavit ut cibum sumeret. Misit autem abbas Pœmen aliquem fratrum suorum ad anachoretam, qui nuntiaret: A multis annis videre te desidero, postquam de rebus tuis audiui; sed ex amborum pigritia non congressi sumus. Nunc ergo, Deo volente, occasione oblata, laborem itineris suscipe, ac videbimus nos. Non enim egrediebatur e cella sua. Ille audiens, apud se: Nisi Deus seni inspirasset, non misisset ad me. Quocirca surgens, accessit. Cumque se mutuo læti salutassent, sederunt. Tum ad eum abbas Pœmen hunc instituit sermonem: Duo homines in quodam loco degebant, qui ambo mortuos habebant apud se; dimisit unus mortuum suum, atque abiit ad plorandum mortuum alterius (78). Audiens porro senex, compunctus est ea oratione, recordatusque est rei quam fecerat

ἀναγγεῖλαντος, ἐδῆλωσεν, εἰπὼν· Ὑπαγε, οὐ σχολάζω. Οἱ δὲ ὑπέμειναν εἰς τὸ καῦμα, λέγοντες· Οὐκ ἀναχωροῦμεν, ἂν μὴ καταξιωθῶμεν τοῦ γέροντος. Ὁ δὲ γέρων, ἰδὼν τὴν ταπείνωσιν αὐτῶν καὶ τὴν ὑπομονήν, κατανυγεῖς, ἀνέφξεν αὐτοῖς. Καὶ εἰσελθόντες ἐγεύσαντο μετ' αὐτοῦ. Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, ἔλεγε· Ἐπ' ἀληθείας, οὐκ εἰσὶ μόνα ἃ ἀκήκοα περὶ ὑμῶν, ἀλλ' ἐκατονταπλασίονα εἶδον ἐν τῷ ἔργῳ ὑμῶν. Ἐγένετο δὲ αὐτῶν φίλος ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης. ε'. Ἡθέλησέ ποτε ὁ ἄρχων τῆς χώρας ἐκείνης ἰδεῖν τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, καὶ οὐ κατεδέχετο ὁ γέρων. Προφάσει δὲ ὡς κακοῦργον κατέσχε τὸν υἱὸν τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ, καὶ ἔβαλεν εἰς φυλακὴν, λέγων· Ἐάν ἔλθῃ ὁ γέρων, καὶ παρακαλέσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐγὼ ἀπολύω αὐτόν. Καὶ ἦλθεν ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ κλαίουσα πρὸς τὴν θύραν. Ὁ δὲ οὐκ ἔδωκεν αὐτῇ ἀποκρισιν. Ἡ δὲ ἐλοιδορεῖ αὐτόν, λέγουσα· Χαλκόσπλαγχνα, ἐλέησόν με, ὅτι μονογενὴς μοι ἐστίν. Ὁ δὲ πέμψας εἶπεν αὐτῇ· Ποιμὴν τέκνα οὐκ ἐγέννησε. Καὶ οὕτως ἀνεχώρησεν. Ἀκούσας δὲ ἄρχων, ἐπεμψε λέγων· Κἂν λόγῳ κελεύσῃ, ἀπολύω αὐτόν. Ὁ δὲ γέρων ἀντεδῆλωσε, λέγων· Ἐξέτασον κατὰ τοὺς νόμους· καὶ εἰ ἄξιός ἐστι θανάτου, ἀποθανέτω· εἰ δὲ οὐκ ἐστίν, ὡς βούλει ποιήσον <sup>80</sup>.

ς'. Ἐσφάλη ποτὲ ἀδελφός ἐν κοινοβίῳ· ἦν δὲ ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις ἀναχωρητής· καὶ πολλῷ χρόνῳ οὐ προῆλθεν. Ἐλθὼν δὲ ὁ ἀββᾶς τοῦ κοινοβίου πρὸς τὸν γέροντα, ἀνήγγειλεν αὐτῷ περὶ τοῦ σφαλέντος. Ὁ δὲ εἶπε· Διώξατε αὐτόν. Ἐξελθὼν δὲ ὁ ἀδελφός τοῦ κοινοβίου, εἰσῆλθεν εἰς χαράδραν, καὶ ἐκλαiven ἐκεῖ. Εὐκαίρησαν δὲ ἀδελφοὶ ἀπερχόμενοι πρὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ κλαίοντος· καὶ εἰσελθόντες εὗρον αὐτόν ἐν μεγάλῳ πόνῳ· καὶ παρεκάλεσαν αὐτόν ἄραι πρὸς τὸν γέροντα. Καὶ οὐκ ἠθέλε, λέγων· Ὡδε ἐγὼ ἀποθνήσκω. Ἐλθόντες δὲ πρὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα διηγήσαντο αὐτῷ. Καὶ παρακαλέσας αὐτούς, ἀπέστειλε λέγων· Εἵπατε αὐτῷ, ὅτι Ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν φωνεῖ σε. Ἦλθε δὲ πρὸς αὐτόν ὁ ἀδελφός· καὶ ἰδὼν αὐτόν ὁ γέρων τεθλιμμένον, ἀναστάς ἡσπάσατο, καὶ χαριεντιζόμενος μετ' αὐτοῦ, παρεκάλεσε γεύσασθαι. Ἀπέστειλε δὲ ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τινα πρὸς τὸν ἀναχωρητήν, λέγων· Ἐκ πολλῶν ἑτῶν ἐπεθύμουν σε ἰδεῖν, ἀκούων τὰ περὶ σοῦ, καὶ ἀπὸ ὀκνηρίας ἀμφοτέρων οὐ συνετύχομεν ἀλλήλοις. Νῦν δ' οὖν Θεοῦ θέλοντος, καὶ ἀφορμῆς γενομένης, σκύλῃτι ἕως τῶν ὧδε καὶ βλέπομεν ἀλλήλους. Ἦν δὲ μὴ ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ· καὶ ἀκούσας ἔλεγεν· Εἰ μὴ ὁ Θεὸς ἐπληροφόρησε τὸν γέροντα, οὐκ ἂν ἐπεμψεν ἐπ' ἐμέ. Καὶ ἀναστάς ἦλθε πρὸς αὐτόν. Καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους μετὰ χαρᾶς ἐκάθισαν. Εἶπε δὲ αὐτῷ ἀββᾶς Ποιμὴν· Δύο ἀνθρώποι ἦσαν ἐν τόπῳ τινί <sup>81</sup>, καὶ ἀμφοτέροι νεκροὺς εἶχον· ἀφῆκε δὲ ὁ εἷς τὸν νεκρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθε κλαῦσαι τὸν τοῦ ἑτέρου. Ἀκούσας δὲ ὁ γέρων κατ' ἐνύγῃ ἐπὶ τῷ λόγῳ, καὶ ἐμνήσθη ὃ ἐποίησε, καὶ εἰ

<sup>80</sup> Al. add. ὁ δὲ ἄρχων ἀκούσας, τότε αὐτόν ἀπέλυσεν. <sup>81</sup> Al. ἐνί.

(76) Vit. Patr. viii, 13; Raderi Viridar., iii, 6, 18.

(77) Vit. Patr. ix, 7.

(78) Doroth. Doctr. 6.



πεν· Ποιμήν, ἄνω <sup>82</sup> εἰς τὸν οὐρανόν· ἐγὼ δὲ κάτω **A** et dixit: Pœmen, sursum sursum in cœlo; ego vero deorsum in terra.

ζ'. Παρέβαλον ποτε γέροντες πολλοὶ τῷ ἀββᾷ Ποιμένι· καὶ ἰδοὺ τις τῶν τοῦ ἀββᾷ Ποιμένους εἶχε παιδίον, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ κατ' ἐνέργειαν ἐστράφη ὀπίσω. Καὶ ἰδὼν ὁ πατήρ αὐτοῦ τὸ πλῆθος τῶν Πατέρων, λαβὼν τὸ παιδίον ἔξω τοῦ μοναστηρίου ἐκάθητο κλαίων. Εὐκαίρησε δὲ τινι γέροντι ἐξελθεῖν· καὶ ἰδὼν αὐτὸν εἶπε· Τί κλαίεις, ἄνθρωπε; Ὁ δὲ εἶπε· Συγγενής εἰμι τοῦ ἀββᾷ Ποιμένους· καὶ ἰδοὺ συνέβη τῷ παιδίῳ τούτῳ ὁ πειρασμὸς οὗτος· καὶ θέλοντες τῷ γέροντι προσενεγκεῖν αὐτὸ, ἐφοβήθημεν· οὐ γὰρ θέλει ἰδεῖν ἡμᾶς. Καὶ νῦν ἐὰν μάθῃ ὅτι ὧδέ εἰμι, πέμπει καὶ διώκει με· ἐγὼ δὲ βλέπων τὴν παρουσίαν ὑμῶν, ἐτόλμησα ἐλθεῖν. Ὡς θέλεις οὖν, ἀββᾷ, ἐλέησόν με, καὶ λάβε τὸ παιδίον ἔσω, καὶ **B** εὐξασθε περὶ <sup>83</sup> αὐτοῦ. Καὶ λαβὼν αὐτὸ ὁ γέρων εἰσῆλθε, καὶ ἐχρήσατο φρονίμως, καὶ οὐ προσήνεγκεν αὐτὸ εὐθέως τῷ ἀββᾷ Ποιμένι, ἀλλὰ ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν μικροτέρων ἀδελφῶν, ἔλεγε· Σφραγίσατε τὸ παιδίον. Ποιήσας δὲ πάντας κατὰ ἀκολουθίαν σφραγίσαι αὐτὸ, ὕστερον ἤνεγκε τῷ ἀββᾷ Ποιμένι. Ὁ δὲ οὐκ ἠθέλει αὐτὸ ἐγγίσει <sup>84</sup>. Οἱ δὲ παρεκάλουν αὐτὸν, λέγοντες· Ὡς περ πάντες, καὶ σὺ <sup>85</sup>, Πάτερ. Καὶ στενάξας, ἀναστὰς εὐξάτο, λέγων· Ὁ Θεὸς, ἴσασι τὸ πλάσμα σου, ἵνα μὴ κυριευθῇ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ σφραγίσας αὐτὸ εὐθέως ἐθεράπευσε, καὶ ἀπέδωκε τῷ πατρὶ αὐτοῦ ὑγιές.

η'. Ἀπῆλθέ τις ἀδελφός ποτε ἀπὸ τῶν μερῶν τοῦ ἀββᾷ Ποιμένους ἐπὶ ξένης· καὶ κατήντησε πρὸς τινα **C** ἀναχωρητὴν ἐκεῖ· ἦν γὰρ ἔχων ἀγάπην, καὶ πολλοὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν. Ἀνήγγειλε δὲ αὐτῷ ὁ ἀδελφός τὰ περὶ τοῦ ἀββᾷ Ποιμένους. Καὶ ἀκούσας τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ ἐπεπόθησεν αὐτὸν ἰδεῖν. Ἀνακλῦσαντος δὲ τοῦ ἀδελφοῦ εἰς Αἴγυπτον, μετὰ χρόνον τινα ἀναστὰς ὁ ἀναχωρητής, ἦλθεν ἀπὸ τῆς ξένης εἰς Αἴγυπτον πρὸς τὸν ποτε παραβαλόντα αὐτῷ ἀδελφόν· ἦν γὰρ εἰπὼν αὐτῷ ποῦ μένει. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ἐκείνους ἐθαύμασε, καὶ ἐχάρη λίαν. Εἶπε δὲ ὁ ἀναχωρητής· Ποίησον ἀγάπην, ἄρὸν με πρὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα. Καὶ λαβὼν αὐτὸν ἦλθε πρὸς τὸν γέροντα, καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὰ περὶ αὐτοῦ, λέγων, ὅτι Μέγας ἄνθρωπός ἐστι, καὶ πολλὴν ἀγάπην ἔχων, καὶ πολλὴν τιμὴν εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ. Ἀνήγγειλα δὲ αὐτῷ περὶ σοῦ, καὶ ἐπιθυμῶν ἰδεῖν σε ἦλθεν. Ἐδέξατο **D** οὖν αὐτὸν μετὰ χαρᾶς, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ἐκάθισαν. Καὶ ἤρξατο ὁ ξενικός λαλεῖν ἀπὸ τῆς Γραφῆς, περὶ πνευματικῶν καὶ οὐρανίων. Ἐστρεψε δὲ ὁ ἀββᾷς Ποιμήν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ ἀπάνκρισιν. Ἰδὼν δὲ ὅτι οὐ λαλεῖ μετ' αὐτοῦ, λυπηθεὶς ἐξῆλθε, καὶ λέγει τῷ ἀδελφῷ τῷ ἐνέγκαντι αὐτόν· Εἰς μάτην ἐποίησα ὅλην τὴν ἀποδημίαν ταύτην. Ἦλθον γὰρ πρὸς τὸν γέροντα· καὶ ἰδοὺ οὐδὲ λαλῆσαι θέλει μετ' ἐμοῦ. Εἰσῆλθε δὲ ὁ ἀδελφός πρὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀββᾷ, διὰ σὲ ἦλθεν ὁ μέγας ἄνθρωπος οὗτος, ἔχων τσαύτην δόξαν

et dixit: Pœmen, sursum sursum in cœlo; ego vero deorsum in terra.

7. (79) Adierunt aliquando senes multi abbatem Pœmenem; cum ecce quidam ex affinibus abbatis Pœmenis haberet filium, ejus facies diabolo efficiente conversa erat retrorsum. Itaque pater intuitus multitudinem Patrum, assumpto filio extra monasterium sedebat plorans. Contigit autem ut quidam senex exiret. Is cernens eum, ait: Quid ploras, homo? Respondit: Cognatus sum abbatis Pœmenis, atque en puero huic accidit ista tentatio; volentes autem seni offerre timuimus. Neque enim vult videre nos. Atque nunc si compererit me adesse, mittet ac expellet me. Ego vero ubi vidi adventum vestrum, ausus sum venire. Quemadmodum ergo libuerit, abba, mei miserere; introducito puerum, et orate pro illo. Senex assumens puerum intravit. Porro usus est prudentia; nec statim obtulit abbati Pœmeni; sed incipiens a minoribus fratribus, dicebat: Consignate puerum. Cumque fecisset ut a cunctis ex ordine consignaretur, demum abbati Pœmeni attulit. Is nolebat ut ad se appropinquaret. At illi rogabant, dicentes: Sicut cæteri, et tu, Pater. Tunc ingemiscens surrexit, atque ita precatus est: Deus, sana creaturam tuam, ne ab hoste in servitutem redigatur. Et cum signasset eum, illico curavit, sanumque patri restituit.

8. (80) Aliquando quidam frater, ab oris abbatis Pœmenis discessit in peregrinam terram; illicque venit ad quemdam anachoretam, qui charitate præditus erat, et quem adibant multi. Frater nuntiavit ei de abbate Pœmene. Ille auditis hominis virtutibus, desiderio tactus est videndi eum. Reverso igitur fratre in Ægyptum, paulo post exurgens anachoreta, e regione extera perrexerat in Ægyptum, ad illum fratrem qui ipsum convenerat; nam indicaverat ei ubi maneret. Videns autem eum ille, demiratus est, et valde est gavisus. Dixit anachoreta: Exerce charitatem, duc me ad abbatem Pœmenem. Itaque assumens eum, pervenit ad senem. Cui nuntiavit quæ ad ipsum spectabant, his verbis: Magnus vir est, charitate multa, ingenti honore apud suos: de te annuntiavi ei, et cupiens videre te, advenit. Suscepit ergo illum cum lætitia; et postquam se mutuo salutassent, consederunt. Tunc peregrinus cœpit loqui ex Scriptura, de rebus spiritualibus et cœlestibus. At abbas Pœmen vertit faciem, nec responsum reddidit. Unde is cernens quod non colloqueretur, tristis egressus est. Dixitque fratri qui eum duxerat: Frustra hanc omnem peregrinationem suscepi. Veni namque ad senem; ecce vero neque mecum colloqui vult. Itaque frater ingressus ad abbatem Pœmenem: Abba, inquit, propter te accessit magnus iste homo, tanta gloria in loco suo refulgens; quare non disseruisti cum

<sup>82</sup> Al. inser. ἄνω. <sup>83</sup> Al. ὑπέρ. <sup>84</sup> Al. σφραγίσαι.

(79) Vit. Patr. II, 10; XIV, 1.

<sup>85</sup> Al. inser. ποίησον.

(80) Vit. Patr. III, 184; X, 39.



eo? Excepit senex: Ille e supernis est, et coelestia loquitur; ego vero ex inferioribus sum, et terrena loquor. Si sermonem ad me habuisset de affectibus animi, ei respondissem. Quod si agatur de coelestibus, ego illa nescio. Egressus itaque frater retulit peregrino: Senex non facile de Scripturis loquitur; sed si quis rogaverit de animi affectibus, responsum dat. Ille compunctus senem adiit, et ait ei: Quid faciam, abba, quandoquidem dominantur mihi animi affectus? Tunc oculis in eum coniectis, lætus senex inquit: Modo bene venisti; nunc aperi os tuum de his, et implebo illud bonis. Ille vero plurimum animæ commodum cum cepisset, professus est: Plane hæc est vera via. Gratisque Deo actis quod cum ejusmodi sancto meruisset convenire, reversus est in regionem suam.

9. (81) Comprehendit aliquando rector provincie quemdam e vico abbatis Pœmenis; et venerunt cuncti, senem rogantes ut abiret, eumque e carcere emitteret. Dixit eis: Sinite me dies tres, tuncque proficiscar. Oravit ergo abbas Pœmen ad Dominum, his verbis: Domine, ne dederis mihi hanc gratiam: alias non permissuri sunt me sedere in hoc loco. Venit ergo senex, rogavitque judicem. Qui ad eum inquit: Pro latrone rogas, abba? Senex autem gavisus est, quod gratiam ab eo non accepisset.

10. Narraverunt quidam, quod aliquando abbas Pœmen et fratres ejus conficerent scolaces: nec procedebat, quod non haberent unde emerent funiculos. Et aliquis eis charus rem narravit cuidam mercatori, homini pio. Cæterum abbas Pœmen nolebat quidpiam a quoquam accipere, ad vitandam nimirum turbæ vexationem. Itaque mercator, cupiens opus seni conficere, prætexuit indigere se scolacibus. Et adduxit camelum, sumpsitque. Veniens autem frater ad abbatem Pœmenem, audito quod fecerat mercator, ut qui vellet laudare eum, inquit: Sane, abba, etsi non indigeret, accepit tamen, quo nobis opus faceret. Audiens vero abbas Pœmen, absque indigentia sumpsisse, dixit fratri: Surge, conduc camelum, et affer illos. Quod si non attuleris, Pœmen hic non amplius residebit vobiscum. Nolo namque cuiquam injuriam facere, cum non indigeat, ut damnum patiatur, capiatque lucrum meum. Abiit frater ejus, et post multum laboris attulit. Nisi enim attulisset, senex discessisset ab eis. Ut ergo vidit illos, gavisus est, tanquam si invenisset magnum thesaurum.

11. Audiit aliquando presbyter Pelusii de quibusdam fratribus, quod assiduo in urbe versarentur, lavarent, negligerent se; quocirca veniens ad collectam, sustulit ab iis habitum monachalem. Sed

<sup>88</sup> Al. ἀνοίξω μου.

(81) Vit. Patr. iv, 32.

(82) Σκολάκιον, et τῶν σκολακίων, paulo infra. Scolaces sunt funes intorti et cerati, ad usum fa-

εις τὸν τόπον αὐτοῦ· καὶ διατί οὐκ ἐλάλησας μετ' αὐτοῦ; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Αὐτὸς τῶν ἄνω ἐστὶ, καὶ ἐπουράνια λαλεῖ, ἐγὼ δὲ τῶν κάτω εἰμι, καὶ ἐπίγεια λαλῶ. Εἰ ἐλάλησέ μοι περὶ παθῶν ψυχῆς, ἐγὼ ἂν ἀπεκρινάμην αὐτῷ· εἰ δὲ περὶ πνευματικῶν, ἐγὼ ταῦτα οὐκ οἶδα. Ἐξελθὼν οὖν ὁ ἀδελφὸς εἶπεν αὐτῷ· Ὁ γέρων οὐ ταχέως ἀπὸ Γραφῆς λαλεῖ· ἀλλ' ἐάν τις αὐτῷ λαλῇ περὶ παθῶν ψυχῆς, ἀποκρίνεται αὐτῷ. Ὁ δὲ κατακυγεῖς εἰσηλθε πρὸς τὸν γέροντα, καὶ λέγει αὐτῷ· Τί ποιήσω, ἀδελφῶ, ὅτι κατακυριεύουσί μου τὰ πάθη τῆς ψυχῆς; Καὶ προσέειπεν αὐτῷ ὁ γέρων χαίρων, καὶ εἶπεν· Ἄρτι καλῶς ἤλθες· νῦν ἀνοιξόν σου <sup>88</sup> τὸ στόμα περὶ τούτων, καὶ πληρώσω αὐτὸ ἀγαθῶν. Ὁ δὲ πολλὰ ὠφεληθεὶς ἔλεγεν· Ὅντως αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ ὁδός. Καὶ εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ ἀνέκαμψεν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν, ὅτι τοιοῦτον ἄγιον κατηξιώθη συντυχεῖν.

θ'. Ἐκράτησέ ποτε ὁ ἄρχων τῆς χώρας τινὰ τῆς κόμης τοῦ ἀδελφοῦ Ποιμένος· καὶ ἤλθον πάντες παρακαλοῦντες τὸν γέροντα ἀπελθεῖν καὶ ἐκβαλεῖν αὐτόν. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐάσατέ με τρεῖς ἡμέρας, καὶ οὕτως ἔρχομαι. Εὐξάτο οὖν ὁ ἀδελφὸς Ποιμήν πρὸς Κύριον, λέγων· Κύριε, μὴ δῶς μοι τὴν χάριν ταύτην. Ἐπεὶ οὐκ ἀφιοῦσάι με καθίσαι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. Ἦλθεν οὖν ὁ γέρων παρακαλῶν τὸν ἄρχοντα. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔφη· Περὶ ληστοῦ παρακαλεῖς, ἀδελφῶ; Ὁ δὲ γέρων ἐχάρη, ὅτι οὐκ ἐδέξατο χάριν παρ' αὐτοῦ.

ι'. Διηγέσαντό τινες, ὅτι ποτὲ ὁ ἀδελφὸς Ποιμήν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰργάζοντο σχολάκιον (82)· καὶ οὐ προσχώρει, μὴ ἔχοντες ἀγοράσαι λινάρια. Καί τις αὐτῶν ἀγαπητὸς διηγέσατό τινι πραγματευτῇ πιστῷ τὸ πρᾶγμα. Ὁ δὲ ἀδελφὸς Ποιμήν οὐκ ἤθελε λαμβάνειν παρὰ τινός τί ποτε, διὰ τὴν ὀχλήσιν. Ὁ δὲ πραγματευτῆς θέλων ποιῆσαι ἔργον τῷ γέροντι, προεφασίζετο χρεῖαν ἔχειν τῶν σκολακίων, καὶ ἤνεγκε τὴν κάμηλον, καὶ ἔλαβεν αὐτά. Καὶ ἐλθὼν ὁ ἀδελφὸς πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ποιμήνα, καὶ ἀκούσας ὃ ἐποίησεν ὁ πραγματευτῆς, ὡς θέλων ἐπαινέσαι αὐτόν, εἶπε· Φύτει, ἀδελφῶ, καὶ μὴ χρῆζων αὐτὰ ἔλαβεν, ἵνα ποιήσῃ ἡμῖν ἔργον. Ἀκούσας δὲ ὁ ἀδελφὸς Ποιμήν ὅτι μὴ χρῆζων αὐτὰ ἔλαβεν, εἶπε τῷ ἀδελφῷ· Ἀνάστα, μίσθωσαι κάμηλον, καὶ φέρε αὐτά· ἐάν δὲ οὐκ ἐνέγκῃς αὐτά, Ποιμήν ὥδε οὐ καθέζεται μεθ' ὑμῶν. Οὐ γὰρ ἀδικῶ τίνα ἄνθρωπον μὴ χρῆζοντα, ἵνα ζημίαν ποιήσῃ, καὶ λάβῃ τὸ κέρδος μου. Καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μετὰ πολλοῦ κόπου, καὶ ἤνεγκεν αὐτά· εἰ δὲ μὴ, ὁ γέρων ἀπ' αὐτῶν ἀνεχώρει. Ὡς οὖν εἶδεν αὐτά, ἐχάρη, ὥσπερ μέγαν εὐρὼν θησαυρόν.

ια'. Ἦκουσέ ποτε ὁ πρεσβύτερος τοῦ Πηλουσίου περὶ τινῶν ἀδελφῶν, ὅτι συνεχῶς εἰς τὴν πόλιν εἰσὶ, καὶ λούονται, καὶ ἀμελοῦσιν ἑαυτῶν· καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν σύναξιν, ἔρεν ἀπ' αὐτῶν τὸ σχῆμα. Καὶ μετὰ

cis et candelæ, seu funalia et cerei funales. Observatum fuit a veteribus et recentioribus.



τοῦτο ἔτυφεν αὐτὸν ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ μετεμελήθη, καὶ ἦλθε πρὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, μεθύων τοῖς λογισμοῖς, βασιτάζων καὶ τοὺς λεβήτωνας τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἀναγγέλλει τὸ πρᾶγμα τῷ γέροντι. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οὐκ ἔχεις σὺ τί ποτε τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου; ἀπεδύσω αὐτόν; Ὁ δὲ πρεσβύτερος εἶπεν, ὅτι· Μετέχω τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου. Ὁ δὲ γέρων εἶπεν αὐτῷ· Ἴδού οὖν καὶ σὺ ὡς οἱ ἀδελφοί. Εἰ γὰρ μικρὸν μετέχεις τῆς παλαιότητος, ὅμως ὑπόκεισαι τῇ ἁμαρτίᾳ. Τότε ἀπελθὼν ὁ πρεσβύτερος ἐκάλεσε τοὺς ἀδελφούς, καὶ μετενόησε τοῖς ἑνδεκα, καὶ ἐνέδυσεν αὐτοὺς τὸ σχῆμα τοῦ μοναχοῦ, καὶ ἀπέλυσεν.

ιβ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Ἐποίησα ἁμαρτίαν μεγάλην, καὶ θέλω μετανοῆσαι· τρία ἔτη. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Πολύ ἐστι. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Ἀλλ' ἕως ἐνιαυτοῦ; Καὶ εἶπε πάλιν ὁ γέρων· Πολύ ἐστιν. Οἱ δὲ παρόντες ἔλεγον· Ἔως τεσσαράκοντα ἡμερῶν; Καὶ πάλιν εἶπε· Πολύ ἐστιν· εἶπε δέ· Ἐγὼ λέγω, ὅτι ἐὰν ἐξ ὅλης καρδίας μετανοήσῃ ἄνθρωπος, καὶ μὴ προσθῇ ἔτι ποιεῖν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας δέχεται αὐτὸν ὁ Θεός.

ιγ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Τὸ σημεῖον τοῦ μοναχοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς φαίνεται.

ιδ'. Εἶπε πάλιν· Ὡςπερ ὁ σπαθᾶριος τοῦ βασιλέως παρίσταται αὐτῷ διαπαντός ἑτοιμος· οὕτως δεῖ τὴν ψυχὴν ἐτοίμην εἶναι πρὸς τὸν δαίμονα τῆς πορνείας.

ιε'. Ἠρώτησεν ὁ ἀββᾶς Ἀνούβ<sup>57</sup> τὸν ἀββᾶν Ποιμένα περὶ τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν ὧν γεννᾷ ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου, καὶ περὶ τῶν ματαίων ἐπιθυμιῶν. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Μὴ δοξασθῇσεται ἀξίην ἄνευ τοῦ κόπτοντος ἐν αὐτῇ; καὶ σὺ, μὴ δώσεις αὐτοῖς χεῖρα<sup>58</sup>, καὶ ἀργοῦσιν.

ις'. Εἶπε πάλιν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Εἰ μὴ Ναβουζαρδάν ὁ ἀρχιμάγειρος ἦλθεν, οὐκ ἂν ἐνεπρίσθη ὁ ναὸς Κυρίου. Τοῦτο δέ ἐστιν· Εἰ μὴ ἡ ἀνάπαυσις ἦλθε γαστριμαργίας εἰς τὴν ψυχὴν, οὐκ ἂν ὁ νοῦς κατέπιπτεν ἐν τῷ πολέμῳ τοῦ ἐχθροῦ.

ιζ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ποιμένος, ὅτι καλούμενος εἰς τὸ φαγεῖν παρὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀπήρχετο δακρύων, ἵνα μὴ παρακούσῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ λυπήσῃ αὐτόν.

ιη'. Εἶπε πάλιν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Μὴ οἰκήσῃς εἰς τόπον, οὗ βλέπεις τινὰς ἔχοντας ζῆλον κατὰ σοῦ· εἰ δὲ μήγε, οὐ προκόπτεις.

ιθ'. Αἰτηγήσαντό τινες τῷ ἀββᾶ Ποιμένι περὶ τινος μοναχοῦ, ὅτι οὐ πίνει οἶνον. Καὶ εἶπεν· Ὁ οἶνος ὅλως οὐκ ἐστὶ τῶν μοναχῶν.

A postea corde se tactum sensit, ac pœnitentia ductus est. Accessit ergo ad abbatem Pœmenem, velut cogitationibus ebrius, portans etiam leviones fratrum; remque seni annuntiat. Ait illi senex: Non habes tu quidpiam veteris hominis? exuistine eum? Respondit presbyter: Particeps adhuc sum veteris hominis. Senex reposuit: Ecce igitur, etiam tu, sicut fratres. Easi enim parum retineas vetustatis, attamen peccato subjaces. Tunc abiens presbyter vocavit fratres, ab ipsis undecim veniam supplex petiit, induit eos habitu monachi, necnon dimisit.

B 12. (83) Frater sic interrogavit abbatem Pœmenem: Commisi grande peccatum, et volo per triennium agere pœnitentiam. Dicit ei senex: Multum temporis est. Ait frater: Sed ad annum usque? Iterum senex: Multum est. Qui autem aderant, dixerunt: Usque ad quadraginta dies? Iterum ait: Multum est. Addiditque: Affirmo ego, quod si hominem ex toto corde pœnituerit, nec is amplius peccaverit, etiam in tribus pœnitentiæ diebus Deus illum suscipiet.

13. (84) Dixit adhuc: Signum monachi in temptationibus apparet.

14. (85) Iterum dixit: Sicut spatharius imperatoris assistit ei, paratus semper: ita oportet animam promptam esse adversus dæmonem fornicationis.

C 15. (86) Interrogavit abbas Anub abbatem Pœmenem, de impuris cogitationibus quas gignit cor hominis, et de vanis cupiditatibus. Dicit ei abbas Pœmen: Nunquid gloriabitur securis sine eo qui cædit in ipsa<sup>59</sup>? Tu quoque ne porrigas eis manum, et otiosæ erunt.

16. (87) Dixit iterum abbas Pœmen: Nisi Nabuzardan coquorum princeps venisset, non concrematum fuisset templum Domini<sup>60</sup>. Hoc autem significat, quod nisi venisset in animam recreatio gulæ, mens non corruisset in bello contra inimicum.

D 17. (88) Aiebant de abbate Pœmene, quod invitatus ad comedendum contra voluntatem suam, proficiscebatur cum lacrymis, ne inobsequens esset fratri suo, eumque tristitia afficeret.

18. (89) Dixit præterea abbas Pœmen: Noli habitare in loco, in quo cernis nonnullos tibi invidere. Alioqui non facies progressum.

19. (90) Narraverunt quidam abbati Pœmeni de aliquo monacho, quod vinum non biberet. Et dixit: Vinum omnino ad monachos non pertinet.

<sup>57</sup> Al. Παμβῶ. <sup>58</sup> Al. χῶραν, μηδὲ ἡδυνθῆς ἐν αὐτοῖς. <sup>59</sup> Isa. x, 15. <sup>60</sup> IV Reg. xxv, 8 sqq.

(83) Vit. Patr. x, 40.

(84) Vit. Patr. vii, 13; Doroth. Doctr. 15.

(85) Vit. Patr. v, 8. In Ephraem. p. 387, n. 12.

(86) Vit. Patr. x, 41.

(87) Vit. Patr. iv, 29; Append. p. 999, n. 20.

(88) Vit. Patr. iv, 50.

(89) Vit. Patr. x, 45.

(90) Vit. Patr. iv, 31.



20. (91) Abbas Isaias interrogavit abbatem Pœmenem de sordidis cogitationibus. Et respondit ei : Quemadmodum in capsula plena vestimentis, si quis reliquerit ea, tempore putrescunt : ita in cogitationibus ; si eas corpore non exsecuti fuerimus, per tempus abolerentur aut putrescunt.

21. (92) Interroganti abbati Josepho de eadem quæstione, respondit abbas Pœmen : Quemadmodum si quis serpentem cum scorpio miserit in vas, illudque occluserit, omnino post aliquod tempus morientur : sic et pravæ cogitationes quæ ex dæmonum instinctu pullulant, per tolerantiam deficiunt.

22. (93) Frater venit ad abbatem Pœmenem, et ait ei : Sero agrum meum, atque ex eo facio agapen. Respondit illi senex : Recte facis. Et abiit cum alacritate, auxitque eleemosynam suam. Abbas autem Anub, audito sermone, infit ad abbatem Pœmenem : Non times Deum, qui ita locutus sis fratri ? Senex vero tacuit. Post duos autem dies, arcessivit abbas Pœmen fratrem, eique dicit audiente abbate Anub : Quid mihi prolocutus es alio die ? quoniam mens mea alibi erat. Tum frater : Dixi, a me seminari agrum meum, ex eoque dari eleemosynam. Excepit abbas Pœmen : Putabam te locutum de fratre tuo, qui in sæculo vivit. Quod si tu es qui hoc opus facis, non est hoc monachi. Is vero audiens, contristatus est, atque hæc profudit verba : Nullum aliud opus novi, nisi hoc, nec possum non seminare agrum meum. Postquam ergo discessisset, incurvavit se coram Pœmene Anub, aiens : Ignosce mihi. Tum abbas Pœmen : Ego quoque, inquit, a principio noveram non esse opus monachi ; sed secundum mentem illius pronuntiavi, dedique ipsi alacritatem, ad charitatis processum. Nunc vero tristis abiit ; atque iterum hoc ipsum faciet.

23. (94) Dixit abbas Pœmen : Si peccaverit homo, et negaverit se peccasse, ne redargueris eum ; alias excindis studium ipsius. Quod si dixeris ei : Noli animum despondere, frater, sed cave in posterum, excitas animam illius ad poenitentiam.

24. (95) Iterum dixit : Bona res est experientia : ipsa enim docet hominem probum.

25. (96) Dixit iterum : Homo qui docet, nec quæ docet facit, similis est fonti, quia cunctis potum dat, cunctos abluit, seipsum vero non potest mundum præstare.

26. (97) Præteriens aliquando abbas Pœmen per Ægyptum, conspexit mulierem sedentem in sepulcro, et plorantem amare. Unde dixit : Etsi cuncta mundi hujus oblectamenta advenerint, non dedu-

κ'. Ἡρώτησεν ὁ ἀββᾶς Ἰσαΐας τὸν ἀββᾶν Ποιμένα περὶ τῶν ῥυπαρῶν λογισμῶν. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· Ὡςπερ κάμπτρα μεστή ἱματίων, καὶ ἐὰν ἀφῇ αὐτά τις, τῷ χρόνῳ σήπονται· οὕτως καὶ οἱ λογισμοί· ἐὰν μὴ ποιήσωμεν αὐτοὺς σωματικῶς, τῷ χρόνῳ ἀφανίζονται ἥτοι σήπονται.

κα'. Ἡρώτησεν ὁ ἀββᾶς Ἰωσήφ τὸν αὐτὸν λόγον· καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· Ὡςπερ ἐὰν τις ὄφιν καὶ σκορπίον βάλῃ εἰς ἀγγεῖον, καὶ φράξῃ, πάντως τῷ χρόνῳ ἀποθνήσκουσιν· οὕτως καὶ οἱ πονηροὶ λογισμοί, ἀπὸ τῶν δαιμόνων βλαστάνοντες, διὰ τῆς ὑπομονῆς ἐκλείπουσιν.

κβ'. Ἀδελφὸς ἦλθε πρὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, καὶ λέγει αὐτῷ· Σπείρω τὸν ἀγρόν μου, καὶ ποιῶ ἐξ αὐτοῦ ἀγάπην. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Καλῶς ποιεῖς. Καὶ ἀπῆλθε μετὰ προθυμίας, καὶ προσέθηκε τῇ ἀγάπῃ. Καὶ ἤκουσεν ὁ ἀββᾶς Ἀνούθ τὸν λόγον, καὶ λέγει τῷ ἀββᾷ Ποιμένι· Οὐ φοβῇ τὸν Θεόν, οὕτως λαλήσας τῷ ἀδελφῷ ; Καὶ ἐσιώπησεν ὁ γέρων. Καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἐπεμψεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν ἐπὶ τὸν ἀδελφόν, καὶ λέγει αὐτῷ ἀκούοντος τοῦ ἀββᾶ Ἀνούθ· Τί εἶπες μοι τῇ ἄλλῃ ; ὅτι ὁ νοῦς μου ἀλλαχοῦ ἦν. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Εἶπον, ὅτι σπείρω τὸν ἀγρόν μου, καὶ ποιῶ ἐξ αὐτοῦ ἀγάπην. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· Ἐνόμιζον ὅτι περὶ τοῦ ἀδελφοῦ σου τοῦ κόσμου<sup>61</sup> ἐλάλησας· εἰ δὲ σὺ εἶ ὁ ποιῶν τὸ ἔργον τοῦτο, οὐκ ἔστι τοῦτο μοναχοῦ. Ὁ δὲ ἀκούσας ἐλυπήθη, λέγων· Ἄλλο ἔργον οὐδὲν οἶδα, εἰ μὴ τοῦτο, καὶ οὐ δύναμαι μὴ σπείρειν τὸν ἀγρόν μου. Ὅτε οὖν ἀνεχώρησεν, ἔθαλεν αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀνούθ μετάνοιαν, λέγων· Συγχώρησόν μοι. Καὶ λέγει ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· Κἀγὼ ἐξ ἀρχῆς ᾔδειν ὅτι οὐκ ἔστιν ἔργον μοναχοῦ· ἀλλὰ πρὸς τὸν λογισμὸν αὐτοῦ ἐλάλησα, καὶ ἔδωκα αὐτῷ προθυμίαν εἰς τὴν προκοπὴν τῆς ἀγάπης. Νῦν δὲ ἀπῆλθε λυπούμενος, καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ ποιεῖ.

κγ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· Ἐὰν ἁμαρτήσῃ ἄνθρωπος, καὶ ἀρνήσῃται, λέγων, Οὐχ ἥμαρτον, μὴ ἐλέγξῃς αὐτόν· εἰ δὲ μήγε, ἐκκόπτεις αὐτοῦ τὴν προθυμίαν. Ἐὰν δὲ εἴπῃς αὐτῷ· Μὴ ἀθυρήσῃς, ἀδελφέ, ἀλλὰ φύλαξαι τοῦ λοιποῦ, διεγείρεις αὐτοῦ τὴν ψυχὴν πρὸς μετάνοιαν.

κδ'. Εἶπε πάλιν· Καλὴ ἡ πεῖρα· αὕτη γὰρ διδάσκει<sup>62</sup> τὸν ἀνθρώπον δόκιμον<sup>63</sup>.

κε'. Εἶπε πάλιν· Ἄνθρωπος διδάσκων, μὴ ποιῶν δὲ ἀδιδάσκει, ὁμοίός ἐστι κρήνῃ· ὅτι πάντας ποτίζει καὶ πλύνει, ἑαυτὴν δὲ οὐ δύναται καθαρῶσαι<sup>64</sup>.

κς'. Παρερχόμενός ποτε ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἶδε γυναῖκα ἐν μνημεῖῳ καθεζομένην, καὶ κλαίουσαν πικρῶς. Καὶ λέγει· Ἐὰν ἐλθῶσι πάντα τὰ τερπνὰ τοῦ κόσμου τούτου, οὐ μὴ μεταστήσωσι

<sup>61</sup> Al. κοσμικοῦ. <sup>62</sup> Al. ποιεῖ. <sup>63</sup> Al. δοκιμώτερον. <sup>64</sup> Al. add. ἀλλὰ πάσης ῥυπαρίας πεπλήρωται, καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία ἐν αὐτῇ καίται.

(91) Vit. Patr. x, 42.

(92) Vit. Patr. x, 45.

(93) Vit. Patr. x, 46.

(94) Vit. Patr. x, 48.

(95) Vit. Patr. x, 49.

(96) Vit. Patr. x, 50.

(97) Vit. Patr. iii, 10.



την ψυχὴν ταύτης ἀπὸ τοῦ πένθους. Οὕτως καὶ ὁ A cent ejus animam a luctu. Sic etiam monachus  
μοναχὸς ὀφείλει διαπαντὸς τὸ πένθος ἔχειν ἐν luctum debet semper in semetipso habere.  
ἑαυτῷ.

κζ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Ἔστιν ἄνθρωπος δοκῶν σιω-  
πᾶν, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ κατακρίνει ἄλλους· ὁ  
ποιοῦτος πάντοτε λαλεῖ. Καὶ ἔστιν ἄλλος, ἀπὸ πρωῒ  
ἕως ἑσπέρας λαλῶν, καὶ σιωπὴν κρατεῖ· τουτέστιν  
ὅτι ἐκτὸς ὠφελείας οὐδὲν λαλεῖ.

κη'. Ἀδελφός τις ἦλθε πρὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα,  
καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀββᾶ, πολλοὺς λογισμοὺς ἔχω, καὶ  
κινδυνεύω ἀπ' αὐτῶν. Καὶ ἐκφέρει αὐτὸν ὁ γέρον· εἰς  
τὸν ἀέρα, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀπλῶσον τὸν κόλπον σου,  
καὶ κράτησον τοὺς ἀνέμους. Ὁ δὲ εἶπεν· Οὐ δύναμαι  
τοῦτο ποιῆσαι. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Εἰ τοῦτο  
οὐ δύνασαι ποιῆσαι, οὐδὲ τοὺς λογισμοὺς δύνασαι  
κωλύσαι ἐλθεῖν· ἀλλὰ σὸν ἐστὶ τὸ ἀντιστῆναι αὐ- B  
τοῖς.

κθ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν, ὅτι Ἐάν εἴσι τρεῖς  
ἐπιτοαυτὸ, καὶ ὁ εἷς μὲν ἡσυχάζει καλῶς, ὁ δὲ εἷς  
ἀσθενῶν καὶ εὐχαριστῶν, ὁ δὲ ἄλλος ὑπηρετεῖ  
μετὰ καθαροῦ λογισμοῦ· οἱ τρεῖς μιᾷ ἐργασίας  
εἰσίν.

λ'. Εἶπε πάλιν· Γέγραπται· Ὁν τρόπον ἐπιποθεῖ  
ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως  
ἐπιποθεῖ ἡ ψυχὴ μου πρὸς σέ, ὁ Θεός. Ἐπειδὴ  
αἱ ἔλαφοι ἐν τῇ ἐρήμῳ πολλὰ καταπίνουσιν ἐρπετά·  
καὶ ὡς κατακαίει αὐτάς ὁ ἴδς, ἐπιθυμοῦσιν ἐλθεῖν  
ἐπὶ τὰ ὕδατα· πίνουσαι δὲ καταψύχουσιν ἀπὸ τοῦ  
ιοῦ τῶν ἐρπετῶν· οὕτως καὶ οἱ μοναχοί, ἐν τῇ ἐρή-  
μῳ καθεζόμενοι, καίονται ἀπὸ τοῦ ἰοῦ τῶν πονηρῶν  
δαιμόνων, καὶ ἐπιποθοῦσι τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυ- C  
ριακὴν, ὥστε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, τουτ-  
έστιν, ἐπὶ τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου <sup>65</sup>, ἵνα  
καθαρισθῶσιν ἀπὸ πικρότητος τοῦ πονηροῦ.

λα'. Ἠρώτησεν ὁ ἀββᾶς Ἰωσήφ τὸν ἀββᾶν Ποι-  
μένα, πῶς χρή νηστεύειν. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ποι-  
μήν· Ἐγὼ θέλω τὸν ἐσθίοντα καθ' ἡμέραν παρὰ  
μικρὸν ἐσθίειν, ἵνα μὴ χορτάζεται. Λέγει αὐτῷ ὁ  
ἀββᾶς Ἰωσήφ· Ὅτε ἦς νεώτερος, οὐκ ἐνήστευες  
δύο δύο, ἀββᾶ; Καὶ εἶπεν ὁ γέρον· Φύσει καὶ τρεῖς,  
καὶ τέσσαρας <sup>66</sup>, καὶ ἑβδομάδα. Καὶ ταῦτα πάντα  
ἐδοκίμασαν οἱ Πατέρες, ὡς δυνατοί· καὶ εὗρον  
ὅτι <sup>67</sup> καθ' ἡμέραν ἐσθίειν, παρὰ μικρὸν δέ· καὶ  
παρέδωκαν ἡμῖν τὴν βασιλικὴν ὁδόν, ὅτι ἐλαφρά  
ἐστίν.

λβ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ποιμένος, ὅτι ὅταν  
ἤμελλεν εἰς σὺναξιν ἐλθεῖν <sup>68</sup>, ἐκάθητο κατ' ἰδίαν (98),  
διακρίνων τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ, ὥστε ὥραν μίαν·  
καὶ οὕτως ἐξήρχετο.

λγ'. Ἀδελφός ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων·

27. (99) Dixit praeterea : Est homo qui videtur  
tacere, et cor ejus condemnat alios; is semper  
loquitur. Est alius qui a mane ad vesperam loqui-  
tur, ac silentium tenet; hoc est, extra usum nihil  
pronuntiat.

28. (1) Frater venit ad abbatem Poemenem, et  
ait : Abba, variis cogitationibus agitatus ex iis  
periclitor. Senex educit hominem, et sub dio col-  
locat, jubetque ut expanso sinu retineat ventos. At  
ille respondit : Non possum hoc facere. Tum se-  
nex : Si hoc facere nequis, nec potes impedire, ne  
subeant cogitationes : sed officium tuum est, illis  
B obsistere.

29. (2) Dixit abbas Poemen : Si tres convenerint,  
quorum unus bene vitam quietam ducat, alter ægro-  
tet gratiasque agat in morbo, tertius ministret cum  
pura cogitatione; isti tres paris ac veluti unius  
sunt operationis et virtutis.

30. (3) Iterum dixit : Scriptum est : *Quemadmo-  
dum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita deside-  
rat anima mea ad te, Deus* <sup>69</sup>. Quandoquidem cervi  
in solitudine multos deglutiant serpentes; cumque  
comburit eos venenum, desiderant ad aquas venire;  
postquam vero biberint, frigent a serpentum ve-  
neno : ita et monachi, in eremo sedentes, uruntur  
a veneno malorum demonum, ac desiderant Sab-  
batum atque Dominicam, quo accedant ad fontes  
aquarum, id est ad corpus et sanguinem Domini,  
ut purgentur a mali amaritudine.

31. (4) Abbas Joseph interrogavit abbatem Pœ-  
menem, quomodo jejunandum esset. Cui respon-  
dit sic : Ego volo ut quis quotidie comedat, sed  
parum, ne saturetur. Ait abbas Joseph : Quando  
eras juvenis, nonne cibo abstinebas per duos  
dies, abba? Excepit senex : Revera etiam per tres  
et quatuor, totamque hebdomadem. Atque hæc  
omnia probaverunt Patres, ut potentes in virtute  
homines; sed invenerunt præstantius esse quotidie  
parum manducare; atque nobis tradiderunt viam  
quæ regia est, quia levis.

32. (5) Aiebant de abbate Pœmene, quod cum  
ad synaxim venturus esset, sedebat seorsum, dis-  
cernens cogitationes suas, hora circiter una; at-  
que ita egrediebatur.

33. (6) Frater interrogans abbatem Pœmenem,

<sup>65</sup> Al. add. ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. <sup>66</sup> Deest καὶ τέσσαρας in al. <sup>67</sup> Al. inser. καλόν ἐστιν τό. <sup>68</sup> Al.  
ἐξέρχεσθαι. <sup>69</sup> Psal. xli, 2.

(98) Ἐκάθητο κατ' ἰδίαν. Corrige Pelagium; sede-  
bat prius seorsum, seu potius ex cod. Fossatensi  
sedebat primum seorsum.

(99) Vit. Patr. x, 51.

(1) Vit. Patr. x, 55.

(2) Vit. Patr. x, 52; xxxvi, 1.

(3) Vit. Patr. xviii, 17.

(4) Vit. Patr. x, 44; Regula Solit. cap. 54.

(5) Vit. Patr. xi, 22; App. p. 1004, n. 32.

(6) Vit. Patr. x, 56.



dixit : Relicta mihi est hæreditas ; quid faciam ex ea ? Ait illi senex : Abi, et post tres dies veni, responsumque feres. Rediit igitur, sicut definierat senex. Qui sic locutus est ei : Quid tibi dicturus sum, frater ? Si dixerò : Affer ad ecclesiam ; illic prandia faciunt et convivia. Si dixerò : Da cognato tuo ; mercedem non recipies. Si autem pronuntiavero : Distribue in pauperes ; facere negliges. Quidquid ergo placuerit, facito, ego culpæ affinis non sum.

34. (7) Interrogavit eum alius frater, quid sibi vellet illud : *Ne reddas malum pro malo*<sup>70</sup>. Ait senex : Hic affectus quatuor habet modos : primum a corde ; secundum ex aspectu ; tertium de lingua ; quartum vero est, non facere malum pro malo. Si potueris mundare cor tuum, non venit ad aspectum ; quod si in conspectum venerit, cave ne loquaris ; si vero etiam locutus fueris, cito abscinde, ut non facias malum pro malo.

35. (8) Dixit abbas Pœmen : Custodire, sibi attendere, et discretio, hæ tres virtutes viæ duces sunt animæ.

36. (9) Dixit iterum : Projicere se coram Deo, seipsum non metiri, mittere retro propriam voluntatem, sunt instrumenta animæ.

37. (10) Dixit quoque : Omnis laboris, quicumque supervenerit tibi, victoria est, tacere.

38. Iterum dixit : Abominatio est Domino omnis corporalis requies.

39. (11) Dixit adhuc : In luctu duo sunt : operatur, et custodit.

40. (12) Iterum dixit : Si te subierit cogitatio de rebus corpori necessariis, semelque constitueris ; rursusque secundo subierit, ac tu constitueris ; si tertio subierit, noli ei attendere ; otiosa enim est.

41. (13) Iterum : Frater interrogavit abbatem Adonium : Quid est nihili se facere ? Respondit senex : Esse te infra animalia ratione carentia, et nosse quod illa condemnationi obnoxia non sint.

42. Item : Si recordatus fuerit homo dicti quod in Scriptura legitur : *Ex verbis tuis justificaberis, et ex verbis tuis condemnaberis*<sup>71</sup> ; eliget potius tacere.

43. (14) Dixit præterea : Initium malorum est distractio.

44. (15) Et hoc retulit, quod abbas Isidorus Sceteos presbyter ita aliquando ad multitudinem verba fecerit : Fratres, nonne propter laborem in hunc locum venimus ? Nunc vero non amplius laborem habet. Ego igitur apparatus mea melote abeo ad locum in quo labor est, illicque inveniam requiem.

45. (16) Frater dixit abbati Pœmeni : Si videro

A Κατελείφθη μοι κληρονομία· τί ποιήσω αὐτήν ; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ἀπελθε, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔλθε, καὶ λέγω σοι. Ἦλθε δὲ, καθὼς ὥρισεν αὐτῷ. Καὶ εἶπεν ὁ γέρον· Τί ἔχω σοι εἰπεῖν, ἀδελφέ ; Ἐὰν εἶπω σοι, Δὸς αὐτὰ εἰς ἐκκλησίαν, ἐκεῖ ἀριστοποιοῦσιν. Ἐὰν εἶπω σοι, Δὸς αὐτὰ συγγενεῖ σου, οὐκ ἔστι σοι μισθός. Ἐὰν δὲ εἶπω σοι, Δὸς αὐτὰ πτωχοῖς, ἀμεριμνεῖς. Εἴ τι οὖν θέλεις, ποιήσον· ἐγὼ πρᾶγμα οὐκ ἔχω.

λδ'. Ἡρώτησεν αὐτὸν ἄλλος ἀδελφός, λέγων· Τί ἐστὶ, Μὴ ἀποδώσεις κακὸν ἀντὶ κακοῦ ; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Τὸ πάθος τοῦτο τέσσαρας ἔχει τρόπους· πρῶτον ἀπὸ καρδίας, δεύτερον ἀπὸ ὀφείας, τρίτον γλώσσης, τέταρτον ἐστὶ, τὸ μὴ ποιῆσαι κακὸν ἀντὶ κακοῦ. Ἐὰν δύνασαι καθαρίσαι τὴν καρδίαν σου, οὐκ ἔρχεται εἰς τὴν ὄψιν· ἐὰν δὲ ἔλθῃ εἰς τὴν ὄψιν, φυλάττου τὸ μὴ λαλεῖν· ἐὰν δὲ καὶ λαλήσῃς, ταχὺ κόπον τοῦ μὴ ποιῆσαι κακὸν ἀντὶ κακοῦ.

λε'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν, ὅτι Τὸ φυλάττειν, καὶ ἐαυτῷ προσέχειν, καὶ ἡ διάκρισις, αἱ τρεῖς αὗται ἀρεταὶ ὁδηγοὶ εἰσι τῆς ψυχῆς.

λς'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Τὸ ρίψαι ἐαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ μὴ ἐαυτὸν ματρεῖν, καὶ τὸ βάλλειν ὀπίσω τὸ ἴδιον θέλημα, ἐργαλεῖά εἰσι τῆς ψυχῆς.

λς'. Εἶπε πάλιν· Πᾶς κόπος ὃς ἂν ἐπέλθῃ σοι, ἡ νίκη αὐτοῦ ἐστὶ σιωπᾶν.

λη'. Εἶπε πάλιν· Βδέλυγμά ἐστὶ Κυρίῳ πᾶσα σωματικὴ ἀνάπαυσις.

λθ'. Εἶπε πάλιν· Τὸ πένθος διπλοῦν ἐστὶν· ἐργάζεται, καὶ φυλάσσει.

μ'. Εἶπε πάλιν· Ἐὰν ἔλθῃ σοι λογισμὸς περὶ τῶν ἀναγκαίων τοῦ σώματος χρεῶν, καὶ διατάξεως ἅπαξ, καὶ πάλιν δεύτερον ἔλθῃ καὶ διατάξεως· τὸ τρίτον ἐὰν ἔλθῃ, μὴ πρόσχῃς αὐτῷ· ἀργὸς γὰρ ἐστὶ.

μα'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Ἀδελφός ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ἀλώνιον, λέγων· Τί ἐστὶν ἐξουδένωσις ; Καὶ εἶπεν ὁ γέρον· Τὸ εἶναί σε ὑποκάτω τῶν ἀλόγων, καὶ εἰδέναι ὅτι<sup>72</sup> ἀκατάκριτά εἰσιν.

μβ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Ἐὰν μνησθῇ ἄνθρωπος τοῦ γεγραμμένου ῥητοῦ, ὅτι Ἐκ τῶν λόγων σου δικαιοθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ, αἰρεῖται μᾶλλον τὸ σιωπᾶν.

μγ'. Εἶπε πάλιν· Ἀρχὴ κακῶν ἐστὶν ὁ περισπασμός.

μδ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ὁ ἀββᾶς Ἰσιδωρος ὁ πρεσβύτερος τῆς Σκήτεως ἐλάλησέ ποτε τῷ λαῷ, λέγων· Ἀδελφοί, οὐχὶ ἕνεκεν κόπου ἤλθομεν εἰς τὸν τόπον τοῦτον ; Καὶ νῦν οὐκ ἔτι ἔχει κόπον. Ἐγὼ οὖν σκευάσας τὴν μηλωτὴν μου ἀπέρχομαι ὅπου ἐστὶ κόπος, καὶ ἐκεῖ εὐρίσκω ἀνάπαυσιν.

με'. Ἀδελφός εἶπε τῷ ἀββᾶ Ποιμένι· Ἐὰν θεά-

<sup>70</sup> I Thess. v, 13 ; I Petr. iii, 9. <sup>71</sup> Matth. xii, 37. <sup>72</sup> Al. inser. ἐκεῖνα.

(7) Vit. Patr. xviii, 18.

(8) Vit. Patr. i, 12.

(9) Vit. Patr. xv, 34.

(10) Vit. Patr. xvi, 9.

(11) Vit. Patr. iii, 12.

(12) Vit. Patr. x, 57.

(13) Vit. Patr. xv, 36.

(14) Vit. Patr. xi, 12.

(15) Vit. Patr. vii, 14.

(16) Vit. Patr. x, 58.



σωμαι πρόγμα, θέλεις εἶπω αὐτό; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἀγέρων· Ἰέγραπται· Ὅς ἐὰν ἀποκρίνηται λόγον πρὶν ἀκοῦσαι, ἀφροσύνη αὐτῷ ἐστὶ καὶ ὄνειδος. Ἐὰν ἐπερωτηθῇς, εἰπέ· εἰ δὲ μὴ, σιώπα.

μζ'. Ἡρώτησέ τις ἀδελφὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Δύναται ἄνθρωπος πεποιθέναι ἐπὶ τῇ μιᾷ κράξει; Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γέρων, ὅτι ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ Κολοδός εἶπεν, ὅτι Ἐγὼ θέλω μεταλαβεῖν μικρόν τι ἐκ πασῶν τῶν ἀρετῶν.

μς'. Εἶπε πάλιν ὁ γέρων, ὅτι ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Παμβώ, εἰ καλὸν ἐπαινεῖν τὸν πλησίον· καὶ εἶπεν αὐτῷ· Καλὸν μᾶλλον ἐστὶ τὸ σιωπᾶν.

μη'. Εἶπε πάλιν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν, ὅτι Ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος καινὸν οὐρανὸν καὶ καινὴν γῆν, οὐ δύναται<sup>73</sup> ἀμεριμνήσαι.

μθ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Ὁ ἄνθρωπος δέσεται τῆς ταπεινοφροσύνης<sup>74</sup> καὶ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ τῆς πνοῆς ἐκπορευομένης ἐκ τῆς ρινὸς αὐτοῦ.

ν'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Τί ποιήσω; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἀβραάμ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, μνημεῖον ἠγόρασεν ἑαυτῷ, καὶ διὰ τοῦ τάφου ἐκληρονόμησε τὴν γῆν. Λέγει ὁ ἀδελφός· Τί ἐστὶ τάφος; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Τόπος κλαυθοῦ καὶ πένθους.

να'. Ἀδελφός εἶπε τῷ ἀββᾷ Ποιμένι· Ἐὰν δῶ τῷ ἀδελφῷ μου μικρὸν ἄρτον, ἢ ἕτερόν τι, οἱ δαίμονες μολύνουσιν αὐτὰ<sup>75</sup>, ὡς κατὰ ἀνθρωπαρεστίαν γινόμενα<sup>76</sup>. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Εἰ καὶ κατὰ ἀνθρωπαρεστίαν γίνονται, ἀλλ' ἡμεῖς τὴν χρεῖαν δώσωμεν<sup>77</sup> τῷ ἀδελφῷ. Εἶπε δὲ αὐτῷ καὶ παραβολὴν τοιαύτην· Δύο ἄνθρωποι ἦσαν γεωργοὶ ἐν πόλει οἰκοῦντες μιᾷ· καὶ ὁ εἷς μὲν ἐξ αὐτῶν σπείρας ἐποίησε μικρὰ ἀκάθαρτα· ὁ δὲ ἄλλος, ἀμελήσας τοῦ σπείραι, ἐποίησεν ὅλως οὐδέν· λιμοῦ<sup>78</sup> γενομένου, τίς ἐκ τῶν δύο εὕρισκε ζῆσαι; Ἀπεκρίθη ὁ ἀδελφός· Ὁ ποιήσας τὰ ὀλίγα καὶ ἀκάθαρτα. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οὕτως εὖν καὶ ἡμεῖς, σπείρωμεν ὀλίγα, εἰ καὶ ἀκάθαρτα, ἵνα μὴ τῷ λιμῷ ἀποθάνωμεν.

νβ'. Εἶπεν πάλιν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν, ὅτι εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς, ὅτι Ποιεῖ ἄνθρωπος ὅλον τὸν χρόνον αὐτοῦ βαστάζων ἀξίνην, καὶ οὐχ εὕρισκε κατενεγκεῖν τὸ δένδρον. Ἔστι δὲ ἄλλος ἔμπειρος τοῦ κόπτειν, καὶ ἀπὸ ὀλίγων καταφέρει τὸ δένδρον. Ἐλεγε δὲ τὴν ἀξίνην εἶναι τὴν διάκρισιν.

νγ'. Ἀδελφός ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Πῶς ὀφείλει ἄνθρωπος πολιτεύεσθαι; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ὁρῶμεν τὸν Δανιὴλ, ὅτι οὐχ εὐρέθη κατ' αὐτοῦ κατηγορία, εἰ μὴ ἐν ταῖς λειτουργίαις Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ.

νδ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν, ὅτι Τὸ θέλημα τοῦ ἀν-

rem, jubes ut eam efferam? Ait illi senex: Scriptum est: Qui responderit verbum priusquam audiat; stultitia ei est et opprobrium<sup>79</sup>. Si ergo interrogatus fueris, profer; sin minus, tace.

46. Frater aliquis percontatus est abbatem Pœmenem: Potestne homo confidere in una actione. Respondit senex, abbatis Joannis Curti sermonem exstitisse: Ego cupio ex omnibus virtutibus non nihil assumere.

47. Etiam narravit senex, quod frater interrogaverit abbatem Pambo, utrum bonum esset laudare proximum, et ille responderit: Melius est tacere.

48. (17) Dixit iterum abbas Pœmen: Licet homo produxerit novum cœlum et novam terram, non potest curis carere.

49. (18) Rursum dixit: Homo indiget humilitate ac Dei timore, quemadmodum flatus qui e naribus ejus prodit.

50. (19) Frater interrogavit abbatem Pœmenem, quid facere deberet. Ait illi senex: Quando Abraham ingressus est in terram promissionis, sibi erexit monumentum, ac per sepulcrum terram accepit in hæreditatem. Rogat frater: Quid est sepulcrum? Senex respondet: Locus fletus et luctus.

51. (20) Frater dixit abbati Pœmeni: Si dederam fratri meo parum panis, aut aliud quid, dæmones polluant illud, quasi ad placendum hominibus factum fuerit. Ait ei senex: Licet studio hominibus placendi fiat, nos tamen fratribus demus quæ illis necessaria sunt. Adjecit quoque hanc parabolam: Duo agricolæ in eadem civitate habitabant: unus ex iis seminavit, retulitque pauca et impura; alter cum serere neglexisset, nihil omnino collegit. Itaque si contigerit fames, quis ex duobus inveniet unde vivat? Respondit frater: Qui pauca illa et impura confecit. Tum senex: Pari igitur modo et nos, seminemus pauca, quamvis immunda, ne fame pereamus.

52. (21) Etiam retulit abbas Pœmen hunc abbatis Ammonæ sermonem: Quidam per totum vitæ tempus securim portat, nec invenit modum deji-ciendæ arboris. Est vero alius, secandi peritus, qui paucis ictibus prosternit arborem. Aiebat autem, securim esse discretionem.

53. (22) Frater percontatus est abbatem Pœmenem, dicens: Quem in modum debet homo vitam instituere? Et ad eum senex: Cernimus Danielelem; non potuit inveniri contra illum accusatio, nisi in cultu quem exhibebat Domino Deo suo.

54. (23) Dixit abbas Pœmen: Voluntas hominis

<sup>73</sup> Al. ὀφείλει. <sup>74</sup> Al. inser. διὰ παντός. <sup>75</sup> Al. αὐτό. <sup>76</sup> Al. γινόμενον. <sup>77</sup> Al. δώσωμεν et δώμεν. <sup>78</sup> Al. ins. δέ. <sup>79</sup> Prov. xviii, 13.

(17) L. Dorothe. Doctr. 7, et Ep. 8.

(18) Vit. Patr. xv, 32.

(19) Vit. Patr. iii, 15.

(20) Vit. Patr. xiii, 6.

(21) Vit. Patr. x, 59.

(22) Vit. Patr. i, 13.

(23) Vit. Patr. x, 60; Dorothe. Doctr. 5; 5. Ammon. n. 4.



murus est æneus inter ipsum ac Deum, necnon petra repercuiens. Cum igitur eam homo dereliquerit, ipse etiam dicet: *In Deo meo transgrediar murum*<sup>80</sup>. Itaque si iustitia convenerit cum voluntate, laborat homo.

55. (24) Relatio ejusdem: Seditibus aliquando senibus et manducantibus, stabat ad ministerium abbas Alonius, quem videntes laudaverunt. Ille vero nihil penitus respondit. Igitur nonnullus eorum dixit ei: Quare non respondisti senibus qui te laudabant? Excepit abbas Alonius: Si eis dedissem responsum, visus essem laudes admittere.

56. (25) Dixit iterum: Homines perfecti sunt in loquela, minimi in operatione.

57. (26) Abbas Pœmen dixit: Sicut fumus expellit apes, tuncque opificii earum tollitur dulcedo: ita et corporalis quies timorem Dei ejicit ex anima, cunctamque ejus operationem dissolvit.

58. (27) Frater convenit abbatem Pœmenem secunda Quadragesimæ hebdomada; cumque detexisset cogitata sua, et requiem invenisset, ait: Pene detinui me ne huc venirem hodie. Dixit ei senex: Cur? Et frater: Reputavi num propter Quadragesimam mihi non aperiretur. Tunc abbas Pœmen: Nos, inquit, non didicimus ostium ligneum claudere, sed potius linguæ januam.

59. (28) Monuit etiam abbas Pœmen: Fugienda sunt corporea. Quando enim homo prope est corporalem impugnationem, assimilatur viro juxta lacum profundissimum stanti, quem inimicus ejus, quacunque hora visum fuerit, facile dejiciet ac immerget. Quod si a corporeis rebus procul fuerit, similis est viro qui longe abest a lacu; ut quamvis traxerit eum hostis ad præcipitium, dum trahit ac vim infert, Deus mittat ei auxilium.

60. (29) Dixit iterum: Paupertas, tribulatio, angustia, jejunium, hæc sunt vitæ solitariae instrumenta. Scriptum est enim: *Si fuerint tres hi viri, Noe, Job et Daniel, vivo ego, dicit Dominus*<sup>81</sup>. Noe personam ac figuram gerit voluntariæ paupertatis; Job, laboris; Daniel, discretionis. Si ergo hi tres actus in homine exstiterint, Dominus habitat in eo.

61. (30) Retulit abbas Joseph: Seditibus nobis cum abbate Pœmene, nomen abbatis Agathon dedit. Dicimus ei: Junior est, quare eum vocas abbatem? Respondit abbas Pœmen: Quia os ejus fecit eum abbatem appellari.

62. (31) Venit aliquando ad abbatem Pœmenem frater, et ait illi: Quid agam, Pater, quia a for-

Α θριύπου τεῖχος ἐστὶ χαλκοῦν ἀναμέσον αὐτοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ πέτρα ἀντιθέρουσα. Ἐὰν οὖν καταλείψῃ αὐτὸ ἄνθρωπος, λέγει καὶ αὐτὸς, Ἐν τῷ Θεῷ μου ὑπερβήσομαι τεῖχος. Ἐὰν οὖν τὸ δικαίωμα συνέλθῃ τῷ θελήματι, κάμνει ὁ ἄνθρωπος.

νε'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Καθεζομένων ποτὲ γερόντων καὶ ἐσθιόντων, ἵστατο ὑπηρετῶν ὁ ἀββᾶς Ἀλώνιος· καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐπήνεσαν. Ὁ δὲ τὸ σύνολον οὐκ ἀπεκρίθη. Λέγει οὖν αὐτῷ τις κατ' ἰδίαν· Διατί οὐκ ἀπεκρίθης τοῖς γέρονσιν ἐπαινοῦσί σε; Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀλώνιος· Εἰ ἀπεκρίθην αὐτοῖς, εὐρίσκομαι<sup>82</sup> ὡς καταδεξάμενος τὸν ἐπαινον.

νς'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Οἱ ἄνθρωποι ἐν τῷ τελείῳ λαλοῦσι, καὶ ἐν τῷ ἐλαχίστῳ ἐργάζονται.

νζ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν, ὅτι Ὡσπερ ὁ καπνὸς ἐκδιώκει τὰς μελίτσας, καὶ τότε αἱρεται τῆς ἐργασίας αὐτῶν ἡ γλυκύτης· οὕτως καὶ ἡ σωματικὴ ἀνάπαυσις ἐκδιώκει τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῆς ψυχῆς, καὶ ἀπολύει αὐτῆς πᾶσαν τὴν<sup>83</sup> ἐργασίαν.

νη'. Ἀδελφὸς παρέβηλε τῷ ἀββᾷ Ποιμένι εἰς τὰς δύο ἐβδομάδας τῆς Τεσσαρακοστῆς, καὶ ἐξειπὼν τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ, καὶ τυχὼν ἀναπαύσεως, λέγει αὐτῷ· Παρὰ βραχὺ κατεσχέθην παραγενέσθαι ὧδε σήμερον. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Διατί; Λέγει ὁ ἀδελφός· Εἶπον<sup>84</sup>, μήποτε διὰ τὴν Τεσσαρακοστὴν οὐκ ἀνοίγεται μοι. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Ἡμεῖς οὐκ ἐμάθομεν κλείειν τὴν ξυλίνην θύραν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν τῆς γλώσσης θύραν.

νθ'. Εἶπε πάλιν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Φεύγειν δεῖ τὰ σωματικά. Ὅταν γὰρ εἴ (31') ἄνθρωπος ἐγγὺς τοῦ σωματικοῦ πολέμου, ὅμοιος ἀνδρὶ στήκοντι ἐπάνω λάκκου βαθυτάτου· καὶ οἷαν δ' ἂν ὥραν δόξῃ τῷ ἐχθρῷ αὐτοῦ, εὐκλόως αὐτὸν ῥίπτει κάτω. Ἐὰν δὲ σωματικῶν μακρὰν ᾖ, ὅμοιος ἀνδρὶ μακρὰν ἀπέχοντι τοῦ λάκκου, ἵνα κἂν ἔλκῃ αὐτὸν ὁ ἐχθρὸς βαλεῖν κάτω, ἐν ὅσῳ αὐτὸν ἔλκει καὶ βιάζεται, ὁ Θεὸς ἀποστέλλει αὐτῷ βοήθειαν.

ξ'. Εἶπε πάλιν· Ἡ πενία καὶ ἡ θλίψις καὶ ἡ στενοχωρία καὶ ἡ νηστεία, ταῦτά εἰσι τὰ ἐργαλεῖα τοῦ μονήρους βίου. Γέγραπται γάρ, ὅτι Ἐὰν ὥσιν οἱ τρεῖς οὗτοι ἄνδρες, Νῶε, Ἰωὺ καὶ Δαυὶδ, ζῶ ἐγὼ, λέγει Κύριος. Νῶε πρόσωπόν ἐστὶ τῆς ἀκτημοσύνης, Ἰωὺ δὲ τοῦ πόνου, καὶ Δαυὶδ τῆς διακρίσεως. Ἐὰν οὖν ὥσιν αἱ τρεῖς αὗται πράξεις ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὁ Κύριος οἰκεῖ ἐν αὐτῷ.

ξα'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἰωσήφ, ὅτι Καθημένιον ἡμῶν μετὰ τοῦ ἀββᾶ Ποιμένους, ὠνόμασε τὸν ἀββᾶν Ἀγάθωνα. Καὶ λέγομεν αὐτῷ· Νεώτερός ἐστι, καὶ διατί καλεῖς αὐτὸν ἀββᾶν; Καὶ εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Ὅτι τὸ στόμα αὐτοῦ ἐποίησεν αὐτὸν καλεῖσθαι ἀββᾶν.

ξβ'. Ἦλθέ ποτε ἀδελφὸς πρὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, καὶ λέγει αὐτῷ· Τί ποιήσω, Πάτερ, ὅτι ἐλθῶμαι ἀπὸ

<sup>80</sup> Psal. xvii. 30. <sup>81</sup> Ezech. xiv, 14, 20. <sup>82</sup> Al. ὑρίσκομαι. <sup>83</sup> Al. ἀγαθόν. <sup>84</sup> Al. ὑπέλαβον.

(24) Vit. Patr. xv, 59; Doroth. Doctr. 5.

(25) Vit. Patr. viii, 14.

(26) Vit. Patr. iv, 52.

(27) Vit. Patr. xiii, 5.

(28) Vit. Patr. x, 1, 12, Missell. Voss. p. 132.

(29) Vit. Patr. i, 14.

(30) Vit. Patr. xv, 40.

(31) Vit. Patr. v 9

(31') Lege η.



τῆς πορνείας· καὶ ἰδοὺ ἀπῆλθον πρὸς ἀββᾶν Ἰβιστίωνα, καὶ λέγει μοι· Οὐκ ὀφείλεις ἐᾶσαι αὐτὴν χρονίζειν ἐπὶ σέ. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· Ἀββᾶς Ἰβιστίων, αἱ πράξεις αὐτοῦ ἄνω<sup>85</sup> μετὰ τῶν ἀγγέλων εἰσὶ, καὶ λαμβάνει αὐτὸν ὅτι ἐγὼ καὶ σὺ ἐν τῇ πορνείᾳ ἐσμέν. Ἐάν κρατήσῃ μοναχὸς τὴν κοιλίαν καὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ τὴν ξενιτείαν, θάρσει, οὐκ ἀποθνήσκει.

ξγ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· Δίδαξον τὸ στόμα σου λαλεῖν ἃ ἔχει ἡ καρδιά σου.

ξδ'. Ἠρώτησεν ἀδελφὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Ἐάν ἴδω πταῖσμα τοῦ ἀδελφοῦ μου, καλὸν ἐστὶ σκεπάσαι αὐτό; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ὅταν ὥραν σκεπάζομεν τὸ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν πταῖσμα, καὶ ὁ Θεὸς σκεπάζει τὸ ἡμέτερον· καὶ ἐν ᾗ ὥρᾳ ἐκφαίνομεν τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ὁ Θεὸς ἐκφαίνει τὸ ἡμέτερον.

ξε'. Εἶπε πάλιν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν, ὅτι Ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Παῖσιόν τις ποτε, λέγων· Τί ποιήσω τῇ ψυχῇ μου, ὅτι ἀναισθητεῖ καὶ οὐ φοβεῖται τὸν Θεόν; Καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀπελθε, κολλήθητι ἀνθρώπῳ φοβουμένῳ τὸν Θεόν· καὶ ἐν τῷ ἐγγίξειν ἐκείνῳ, διδάσκει καὶ σὺ<sup>86</sup> φοβεῖσθαι τὸν Θεόν.

ξς'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Ἐάν δύο πράγματα νικήσῃ ὁ μοναχὸς, δύναται ἐλευθερὸς γενέσθαι ἀπὸ τοῦ κόσμου. Καὶ εἶπεν ὁ ἀδελφός· Ποῖα ταῦτα; Καὶ εἶπε· Τὴν σαρκικὴν ἀνάπαυσιν, καὶ τὴν κενοδοξίαν.

ξζ'. Ἠρώτησεν Ἀβραάμ, ὁ τοῦ ἀββᾶ Ἀγάθωνος, τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Πῶς οἱ δαίμονες πολεμοῦσί με; Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· Σὲ πολεμοῦσιν οἱ δαίμονες; Οὐ πολεμοῦσι μεθ' ἡμῶν, ἐφ' ὅσον τὰ θελήματα ἡμῶν ποιοῦμεν. Τὰ γὰρ θελήματα ἡμῶν δαίμονες γεγόνاسιν· καὶ αὐτοὶ εἰσιν οἱ θλίβοντες ἡμᾶς, ἵνα πληρώσωμεν αὐτά. Εἰ δὲ θέλεις ἰδεῖν μετὰ τίνων ἐπολέμησαν οἱ δαίμονες· μετὰ Μωϋσέως, καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῦ.

ξη'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν, ὅτι Ταύτην τὴν πολιτείαν ἔδωκεν ὁ Θεὸς τῷ Ἰσραὴλ, τὸ ἀπέχεσθαι τῶν παρὰ φύσιν· τουτέστι, ὀργῆς, καὶ θυμοῦ, καὶ ζήλου, καὶ μίσους, καὶ καταλαλιᾶς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ· καὶ τὰ λοιπὰ τῆς παλαιότητος.

ξθ'. Ἠρώτησεν ἀδελφός τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Εἰπέ μοι ῥῆμα. Καὶ λέγει αὐτῷ, ὅτι Οἱ Πατέρες τὴν ἀρχὴν τοῦ πράγματος ἦν ἔθεντο, πένθος ἐστὶ. Λέγει πάλιν ὁ ἀδελφός· Εἰπέ μοι ἄλλο ῥῆμα. Ἀποκρίνεται ὁ γέρον· Ὅσον δύνῃ ἐργάζου ἐργόχειρον, ἵνα ἐξ αὐτοῦ ποιήσῃς ἔλεος. Γέγραπται γάρ, ὅτι ἐλεημοσύνη καὶ πίστις καθαίρουσιν ἁμαρτίας (37). Λέγει ὁ ἀδελφός· Τί ἐστὶ πίστις; Λέγει ὁ γέρον· Πίστις ἐστὶ τὸ ἐν ταπεινοφροσύνῃ διάγειν, καὶ ποιεῖν ἔλεος.

ο'. Ἀδελφός ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων, ὅτι Ἐάν ἴδω ἀδελφὸν περὶ οὗ ἤκουσα πταῖσμα, οὐ

A nicatione affligor; et ecce perrexi ad abbatem Ibstionem, qui dixit mihi: Non debes permittere ut in te moram faciat. Respondit abbas Pœmen: Abbatis Ibstionis actiones sursum sunt cum angelis, latetque eum, quod ego ac tu in fornicatione sumus. Si tenuerit monachus ventrem et linguam, et peregrini vitam, confide, non morietur.

63. (32) Dictum est ab abbate Pœmene: Edoceos tuum loqui quæ corde geris.

64. (33) Interrogavit frater abbatem Pœmenem: Si, inquit, videro delictum fratris mei, bonumne est, ut oblegam illud? Respondit senex: Quoties texerimus fratris nostri peccatum, et Deus teget nostrum; qua vero hora fratris lapsum manifestaverimus, Deus nostrum manifestum faciet.

65. (34) Narratio quoque abbatis Pœmenis fuit: Aliquis interrogavit aliquando abbatem Paisium sic: Quid faciam animæ meæ, quod sensu destituta est, nec Deum timet? Respondit: Abi, adhære homini timenti Deum; et inter appropinquandum ei, docebit etiam te, ut Deum timeas.

66. (35) Dixit iterum: Si res duas monachus devicerit, poterit liber a mundo fieri. Interrogavit frater: Quas illas? Respondit: Carnalem requiem, et inanem gloriam.

67. (36) Abraham, ille abbatis Agathonis, abbatem Pœmenem interrogavit: Qui sit ut dæmones impugnent me? Ait illi abbas Pœmen: Te impugnant dæmones? Non decertant nobiscum quandiu voluntates nostras facimus. Voluntates enim nostræ in dæmones evaserunt; et hi sunt qui nos premunt, ut compleamus eas. Quod si cupis scire cum quibus præliati fuerint dæmones; cum Moyse, ac ei similibus.

68. Dixit abbas Pœmen: Hanc vivendi formam Israelitis præscripsit Deus, ut abstinerent ab iis quæ contra naturam sunt; hoc est ab ira, excandescencia, invidia, odio, detractione erga fratrem; et cætera quæ ad veterem legem pertinent.

69. Rogatus abbas Pœmen a fratre, ut diceret ei verbum, ita locutus est: Principium rei quod Patres posuerunt, est luctus. Iterum frater petiit aliud verbum. Respondit senex: Pro viribus exerce te in opere manuum, ut ex eo facias misericordiam. Scriptum est enim quod eleemosyna et fides purgent peccata<sup>87</sup>. Ait frater: Quid est fides? Tum senex: Fides est, in humilitate vivere, et facere misericordiam.

70. (38) Frater interrogavit abbatem Pœmenem hac oratione: Si videro fratrem, de cuius lapsu

<sup>85</sup> Al. inser. εἰς τὸν οὐρανόν. <sup>86</sup> Al. διδάσκη καὶ σὺ. <sup>87</sup> Prov. xv, 27.

(32) Vit. Patr. iii, 183 et viii, 4.

(33) Vit. Patr. ix, 6.

(34) Vit. Patr. xi, 23; Doroth. Doct. 4.

(35) Vit. Patr. i, 15; xxvi, 5.

(36) Vit. Patr. v, 62; xxv, 3.

(37) Ἐλεημοσύνη καὶ πίστις καθαίρουσιν ἁμαρτίας. Prov. xv, 27: Ἐλεημοσύναις καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι. Quem locum si memoria

retinuissent Savilianī interpretes, non adeo se misere jactassent in istis t. VI, p. 814, l. 40: Ἐλεημοσύναις καὶ πίστει εἰσὶν· ἐκκαθαίρονται ἁμαρτίαι. Scilicet statim intellexissent scribendum esse, ἐλεημοσύναις καὶ πίστεσιν.

(38) Miscellanea Patrum per Vossium, post Gregorium Thaumal. p. 133; Vit. Patr. iii, 140, xvi, 4.



audiero, nolo introducere eum in cellam meam ; A sed si videro bonum fratrem, cum eo lætus ago. Dicit ei senex : Si bono fratri boni parum feceris, duplum facito alteri ; est enim infirmus. Scilicet erat quidam in cœnobio nomine Timotheus anachoreta ; et audivit cœnobii præpositus famam alicujus fratris de tentatione, ac de eo percontatus est Timotheum, qui consilium dedit ut expelleret fratrem. Cum ergo eiecisset, tentatio fratris supra Timotheum posita est, adeo ut periclitaretur. Flevit ergo Timotheus coram Deo, dicens : Peccavi, ignosce mihi. Et delata ad eum est ejusmodi vox : Timothee, ne existimes me ob aliam causam ista tibi fecisse, quam quia despexisti fratrem tuum in tempore tentationis suæ.

71. (39) Dixit abbas Pœmen : Propterea tot tantisque subiacemus tentationibus, quia nomina nostra et ordinem non servamus : quemadmodum et Scriptura docet, Nonne cernimus mulierem illam Chananæam, quæ admisit nomen suum ; et Salvator requie illam donavit<sup>88</sup> ? Rursus de Abigæa ; quia dixit Davidi : *In me est peccatum*<sup>89</sup> ; exaudivit eam, dilexit eam. Abigæa personam sumit animæ, David Divinitatis. Si ergo anima se accusaverit coram Domino, diligit eam Dominus.

72. (40) Transibat aliquando abbas Pœmen cum abbate Anub in partibus Diolei ; et venientes circa sepulera, conspiciunt mulierem graviter plangentem, et flentem amare ; atque stantes considerabant eam. Paulum vero progressi, euidam occurrerunt ; quem interrogavit abbas Pœmen, quid haberet ea mulier, quod amare ploraret. Respondit ille : Quia mortuus est maritus ejus, et filius, et frater. Tunc excipiens abbas Pœmen dixit abbati Anub : Aio tibi, nisi homo cunctas carnis voluntates mortuas reddiderit, huncque obtinuerit luctum, non potest fieri monachus. Tota enim hujus mulieris vita et mens in luctu est.

73. (41) Dixit abbas Pœmen : Ne metiaris temetipsum, sed adhære homini cujus conversatio bona est.

74. Item retulit, quod si quis frater adiisset abbatem Joannem curtum, tradebat ei ille charitatem, de qua apud Apostolum legitur : *Charitas patiens est, benigna est*<sup>90</sup>.

75. Retulit iterum circa abbatem Pambo, dixisse de eo abbatem Antonium : Per timorem Dei effecit ut Spiritus Dei in eo habitaret.

76. (42) Narravit e Patribus quidam de abbate Pœmene et fratribus ejus, quod in Ægypto habitabant, et mater eorum desiderans videre illos, nequaquam poterat. Observavit autem eum proficiscerentur ad ecclesiam, et occurrit eis. Illi vi-

θέλω εἰσενεγκεῖν αὐτὸν εἰς τὸ καλλίον μου· ἐὰν δὲ ἴδω καλὸν, χαίρω μετ' αὐτοῦ. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Εἰ ποιεῖς τῷ καλῷ ἀδελφῷ μικρὸν ἀγαθόν, διπλοῦν ποίησον μετ' ἐκείνου. Οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ ἀσθενῶν. Ἦν γὰρ τις ἐν κοινοβίῳ ὀνόματι Τιμόθεος ἀναγκοιρητής· καὶ ἤκουσαν ὁ ἡγούμενος φήμην περὶ τινος ἀδελφοῦ περὶ πειρασμοῦ, καὶ ἐπηρώτησε τὸν Τιμόθεον περὶ αὐτοῦ· καὶ συνεβούλευσαν αὐτῷ, ἐκβαλεῖν τὸν ἀδελφόν. Ὅτε οὖν ἐξέβαλεν αὐτὸν, ἐτέθη ὁ πειρασμός τοῦ ἀδελφοῦ ἐπάνω τοῦ Τιμοθέου, ἕως οὗ ἐκινδύνευσεν. Ἐκλαίεν οὖν ὁ Τιμόθεος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, λέγων· Ἠμάρτηκα, συγχώρησόν μοι. Καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα· Τιμόθεε, μὴ νομίσῃς ὅτι ταῦτα ἐποίησά σοι δι' ἄλλο τι, ἢ ὅτι παρείδες τὸν ἀδελφόν σου ἐν καιρῷ τοῦ πειρασμοῦ αὐτοῦ.

B οα'. Εἶπαν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν, ὅτι διὰ τοῦτο ἐν τοσούτοις πειρασμοῖς κείμεθα, ὅτι τὰ ὀνόματα ἡμῶν καὶ τὴν τάξιν οὐ φυλάσσομεν, καθὼς καὶ ἡ Γραφή λέγει. Οὐχ ὀρώμεν τὴν γυναῖκα τὴν Χαναναίαν, τὴν ὑποδεξαμένην τὸ ὄνομα αὐτῆς, ὅτι ἀνέπαυσεν αὐτὴν ὁ Σωτὴρ ; Πάλιν Ἀβιγαῖαν, ὅτι εἶπε τῷ Δαβὶδ, ὅτι Ἐν ἐμοὶ ἐστὶν ἡ ἁμαρτία, καὶ ἤκουσεν αὐτῆς, καὶ ἡγάπησεν αὐτὴν. Ἀβιγαῖα πρόσωπον λαμβάνει τῆς ψυχῆς, καὶ Δαβὶδ τῆς Θεότητος. Ἐὰν οὖν ἡ ψυχὴ ἑαυτὴν μέμψεται ἐνώπιον Κυρίου, ἀγαπᾷ αὐτὴν ὁ Κύριος.

οβ'. Παρήρχετό ποτε ὁ ἀββᾶς Ποιμήν μετὰ τοῦ ἀββᾶ Ἀνουῦ εἰς τὰ μέρη τῆς Διόλκου· καὶ ἐλθόντες περὶ τὰ μνημεῖα θεωροῦσι γυναῖκα δεινῶς κοπτομένην καὶ κλαίουσαν πικρῶς· καὶ στάντες κατενόουν αὐτὴν. Μικρὸν δὲ προδάντες συνήντησάν τινι· καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν, λέγων· Τί ἔχει ἡ γυνὴ αὕτη, ὅτι πικρῶς κλαίει ; Καὶ λέγει αὐτῷ· Ὅτι ἀπέθανεν αὐτῆς ὁ ἀνὴρ καὶ ὁ υἱὸς καὶ ὁ ἀδελφός. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀββᾶς Ποιμήν, λέγει τῷ ἀββᾶ Ἀνουῦ· Λέγω σοι, ὅτι ἄνθρωπος ἐὰν μὴ νεκρώσῃ τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς πάντα, καὶ κτήσεται τὸ πένθος τοῦτο, οὐ δύναται γενέσθαι μοναχός. Ὅλος γὰρ ὁ βίος αὐτῆς καὶ ὁ νοῦς εἰς τὸ πένθος ἐστίν.

ογ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Μὴ μέτρει σεαυτὸν, ἀλλὰ κολλήθητι τῷ καλῶς ἀναστρεφόμενῳ.

οδ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ἐὰν παρέβαλεν ἀδελφός τῷ ἀββᾶ Ἰωάννῃ τῷ κολοβῷ, παρεδίδοι αὐτῷ τὴν ἀγάπην τὴν ἐν τῷ Ἀποστόλῳ· Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρη-

D στεύεται.

οε'. Εἶπε πάλιν διὰ τὸν ἀββᾶν Παμβῶ, ὅτι εἶπε περὶ αὐτοῦ ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος, ὅτι ἐκ τοῦ φοβεῖσθαι τὸν Θεὸν ἐποίησε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ρικαῖν ἐν αὐτῷ.

ος'. Δηγήσατό τις τῶν Πατέρων περὶ τοῦ ἀββᾶ Ποιμένους καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὅτι ὄκουν ἐν Αἰγύπτῳ (43)· καὶ ἐπιθυμοῦσα ἡ μήτηρ αὐτῶν ἰδεῖν αὐτοὺς οὐκ ἠδύνατο. Παρατηρήσατο δὲ ἀπερχομένων αὐτῶν εἰς ἐκκλησίαν, καὶ ἀπήντησεν αὐτοῖς. Οἱ δὲ

<sup>88</sup> Matth. xv, 27. <sup>89</sup> I Reg. xxv, 24. <sup>90</sup> I Cor. xiii, 4.

(39) *Miscellan.* Voss. p. 145.

(40) *Vit. Patr.* iii, 11.

(41) *Vit. Patr.* xv, 55.

(42) *Vit. Patr.* iv, 35.

(43) Ὅτι ὄκουν ἐν Αἰγύπτῳ. *Vitæ Patrum quia non qui habitarent in Ægypto. Et ita liber Fossatensis.*



θεασάμενοι αὐτήν, ὑπέστρεψαν, καὶ ἐκλείσαν τὴν θύραν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς. Ἡ δὲ πρὸς τὴν θύραν ἐκραζε κλαίουσα μετὰ οἴκτου πολλοῦ, καὶ λέγουσα· Ἰδὼ ὑμᾶς, τέκνα μου ἡγαπημένα. Ἀκούσας δὲ αὐτῆς ὁ ἀββᾶς Ἀνούθ εἰσηλθε πρὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Τί ποιήσωμεν τῇ γραΐδι ταύτῃ κλαιούσῃ πρὸς τὴν θύραν; Καὶ ἐνδοθεν στὰς, ἤκουσεν αὐτῆς κλαιούσης μετὰ οἴκτου πολλοῦ· καὶ εἶπεν αὐτῇ· Τί οὕτως κράζεις, γραῦ; Ἡ δὲ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσασα πολλῷ μᾶλλον ἐκραύγαζε, κλαίουσα καὶ λέγουσα· Θέλω ὑμᾶς ἰδεῖν, τέκνα μου. Τί γάρ ἐστιν ἐὰν ἰδὼ ὑμᾶς; μὴ οὐκ εἰμι μήτηρ ὑμῶν; μὴ οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς ἐθήλασα; ὅλη εἰμι πολιὰ (44). Ἀκούσασα γὰρ τῆς φωνῆς σου ἐταράχθην. Λέγει αὐτῇ ὁ γέρον· Ὡς θέλεις ἡμᾶς ἰδεῖν, ἢ εἰς τὸν ἐκεῖ κόσμον; Λέγει αὐτῷ· Ἐὰν μὴ ἰδὼ ὑμᾶς ὧδε, βλέπω ὑμᾶς εἰς τὸν ἐκεῖ κόσμον; Λέγει αὐτῇ· Ἐὰν σεαυτὴν βιάσῃ μὴ ἰδεῖν ἡμᾶς ὧδε, ὁρᾷς ἡμᾶς ἐκεῖ. Ἀπῆλθε οὖν χαίρουσα, καὶ λέγουσα· Εἰ ὅλως ὁρῶ ὑμᾶς ἐκεῖ, οὐ θέλω ὧδε ὑμᾶς ἰδεῖν.

οζ'. Ἀδελφὸς ἡρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Τὰ ὑψηλὰ τί ἐστί; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Τὸ δικαίωμα.

ση'. Ἦλθόν ποτέ τινες αἰρετικοὶ πρὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, καὶ ἤρξαντο καταλαλεῖν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ὡς ὅτι παρὰ πρεσβυτέρων ἔχει τὴν χειροτονίαν. Ὁ δὲ γέρον σιωπήσας ἐφώνησε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ εἶπε· Παράθες τὴν τράπεζαν, καὶ ποίησον αὐτοῖς <sup>91</sup> φαγεῖν, καὶ πέμψον αὐτοὺς μετ' εἰρήνης.

οθ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν, ὅτι ἀδελφὸς συνοικῶν ἀδελφοῖς ἡρώτησε τὸν ἀββᾶν Βισαρίωνα· Τί ποιήσω; Ὁ δὲ γέρον εἶπεν αὐτῷ· Σιώπα, καὶ μὴ μετρῆς ἑαυτόν.

π'. Εἶπε πάλιν· Εἰς ὃν ἡ καρδίᾳ σου οὐ πληροφορεῖται, μὴ πρόσχης τούτῳ τῇ καρδίᾳ σου.

πα'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Ἐὰν σεαυτὸν εὐτελίσῃς, ἔξεις ἀνάπαυσιν, εἰς οἷον δ' ἂν τόπον καθίσῃς.

πβ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ἔλεγεν ὁ ἀββᾶς Σισόης, ὅτι Ἔστιν αἰσχύνῃ, ἀφοβίας ἔχουσα ἁμαρτίαν.

πγ'. Εἶπε πάλιν ὅτι τὸ θέλημα, καὶ ἡ ἀνάπαυσις, καὶ ἡ τούτων συνήθεια, καταβάλλει τὸν ἄνθρωπον.

πδ'. Εἶπε πάλιν· Ἐὰν ᾗς σιωπητικὸς, ἔξεις ἀνάπαυσιν ἐν παντὶ τόπῳ οὗ ἐὰν οἰκήσῃς.

πε'. Εἶπε πάλιν περὶ τοῦ ἀββᾶ Πίωρ, ὅτι ἐκάστης ἡμέρας ἐτίθει ἀρχήν.

πς'. Ἀδελφὸς ἡρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Ἐὰν προληφθῇ ἄνθρωπος ἐν τινι παραπτώματι, καὶ ἐπιστρέψῃ, συγχωρεῖται παρὰ Θεῷ; Ἐφη αὐτῷ ὁ γέρον· Ἀλλ' ὁ ἐντειλάμενος Θεὸς τοῖς ἀνθρώποις τοῦτο ποιεῖν, οὐχὶ μᾶλλον αὐτὸς ποιήσει; Ἐντειλάτο γὰρ τῷ Πέτρῳ λέγων· Ἔως ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ <sup>92</sup>.

<sup>91</sup> Al. αὐτοῦς. <sup>92</sup> Al. add. ἄφες τῷ ἀδελφῷ σου.

(44) Ὁλη εἰμι πολιὰ. Clare Pelagius : Tota sum iam canis plena. Sed quid sint ista Rufini, Jam omni morarum contractione repleta sum, plane nescio,

A dentes eam, reversi sunt, clauseruntque januam ad os ejus. At ipsa ad ostium clamabat, miserabiliter plorans, ac dicens : Videam vos, filii mei dilecti. Qua audita, intravit abbas Anub ad abbatem Pœmenem, aitque : Quid faciemus anui huic ad fores lacrymanti? Igitur stans intus, audivit eam misere ejulantem, dixitque : Quare ita clamas, mulier? Illa, agnita ipsius voce, multo magis vociferabatur, flens ac inquiens : Volo videre vos, filii mei. Quid enim est si conspexero? Nonne sum mater vestra? Nonne ego lactavi vos? Tota sum cana. Cumque percepi vocem tuam, conturbata sum. Excepit senex : Ille videre nos vis, an in illo sæculo? Respondit : Si non videro vos hic, aspiciamne in illo sæculo? Si tibi vim intuleris, ut nos hic non cernas, illic intueberis. Discessit ergo læta, cum his verbis : Si omnino illic conspectura sum, nolo hic videre vos.

77. Frater percontatus est abbatem Pœmenem : Per alta quid intelligitur? Respondit ei senex : Justitia.

78. (45) Venerunt aliquando hæretici quidam ad abbatem Pœmenem, cœperuntque loqui contra archiepiscopum Alexandriæ, quasi a presbyteris accepisset ordinationem. Senex vero cum ad ista taceret, vocavit fratrem suum et dixit : Appone mensam, et fac ut manducent, sicque dimitte illos cum pace.

C 79. Retulit abbas Pœmen, quod frater cum fratribus habitans, interrogaverit abbatem Besarionem, quid faciendum sibi esset; senex autem dixerit ei : Tace, ac ne metiaris teipsum.

80. Dixit iterum : De quo cor tuum plene sibi non persuadet, ne ei attendas corde tuo.

81. Rursus dixit : Si teipsum vilipenderis, habebis requiem, quocunque in loco sedeas.

82. Retulit adhuc abbatis Sisois dictum hoc : Est pudor, qui habet peccatum illius confidentiæ qua caremus timore.

83. Iterum dixit, quod voluntas, et requies, atque in iis consuetudo, dejiciant hominem.

84. Hanc quoque protulit sententiam : Si tenueris silentium, habebis requiem, quocunque in loco habitaveris.

85. Etiam narravit de abbate Pior, quod ad unumquemque diem poneret principium.

86. Frater interrogavit abbatem Pœmenem, his verbis : Si homo præoccupatus fuerit in quodam peccato, et converterit se, veniane donabitur a Deo? Ait illi senex : Enimvero Deus qui hoc facere præcepit hominibus, nonne magis ipse faciet? Edixit enim Petro : Usque septuagies septies <sup>93</sup>.

<sup>93</sup> Matth. xviii, 22.

nisi loco morarum permittatur mihi reponere rugarum, quanquam codex Corbeiensis nihil mutat.

(45) Append. p. 1003, n. 10.



87. Frater seiscitatus est abbatem Pœmenem, A  
dicens : Bonumne est orare? Retulitque ei senex  
sententiam istam abbatis Antonii : Hæc vox ex  
persona Domini prodit : *Exhortamini populum meum,  
dicit Dominus, exhortamini*<sup>84</sup>.

88. Frater sic interrogavit abbatem Pœmenem :  
Potestne homo retinere seu custodire universa co-  
gitata, nec ullum ex iis tradere inimico? Respondit  
senex : Est qui accipiat decem, ac unum det.

89. Idem frater eandem questionem detulit ad  
abbatem Sisoem. Et ait illi : Certe est, qui nihil  
hosti præbeat.

90. (46) Degebat in monte Athlibeos magnæ vir-  
tutis quidam eremita, in quem irruerunt latro-  
nes : senex vero clamavit, et audientes vicini ejus  
comprehenderunt fures, miseruntque præsidii, qui  
in carcerem eos coniecit. At fratres tristitia affecti  
sunt, dixeruntque : Propter nos traditi fuerunt. B  
Surgentes igitur perrexerunt ad abbatem Pœme-  
nem, remque ei nuntiarunt. Itaque scripsit ad se-  
nem, in hæc verba : Recogita primam proditio-  
nem, unde contigerit, tuncque cernes secundam. Nisi  
enim prius proditus fuisses intra te, non secundam  
proditionem commisisses. Ille, percepta abbatis Pœ-  
menis epistola, (erat autem in tota regione cele-  
bris, nec exhibat e cella sua) exsurgens venit in  
urbem, latrones eduxit e carcere, eosque propa-  
lam liberavit.

91. (47) Dixit abbas Pœmen : Monachus non est  
querulus, monachus non facit retributionem in  
malo; monachus non est iracundus.

92. Senum nonnulli ad abbatem Pœmenem pro-  
fecti dixerunt ei : Præcipisne, ut si viderimus  
fratres in sacro Officio dormitantes, vellicemus  
eos, quo excitentur ad vigiliam? Ille vero ait ipsis :  
Ego profecto cum fratrem dormitantem conspi-  
cio, caput ejus pono super genua mea, eique con-  
cilio requiem.

93. (48) Narrabant de quodam fratre, quod ten-  
tationem blasphemiae pateretur, ac erubesceret  
dicere : ubi vero audisset magni meriti senes esse,  
accederet ad eos, ut manifestaret; sed cum perve-  
nisset, non auderet præ pudore confiteri. Sæpe igi-  
tur et abbatem Pœmenem adiit. Senex autem  
animadvertibat eum cogitationibus vexari, et af-  
fligebatur quod frater nequaquam declararet. Ita-  
que quodam die deducens illum, Ecce, inquit, a  
tanto tempore huc pergis indicaturus mihi cogitata  
tua, et cum ades, non vis effari, sed quemadmo-  
dum antea recedis cum iis, anxius. Eloquere mihi,  
fili, quidnam tibi sit. Respondit ille : In blasphe-  
miam pravamque de Deo opinionem impellit me  
daemon, et rubore suffusus hucusque tacui. Cumque  
rem ei narrasset, illico sensit levamentum. Ait illi

πρ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων·  
Καλὸν τὸ προσεύχεσθαι; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων, ὅτι  
εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος, ὅτι Ἡ φωνὴ αὕτη ἐκπορεύε-  
ται ἐκ προσώπου Κυρίου, λέγουσα· Παρακαλεῖτε  
τὸν λαόν μου, λέγει Κύριος, παρακαλεῖτε.

πη'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων·  
Δύναται ἄνθρωπος κατασχεῖν ὅλους τοὺς λογισμοὺς,  
καὶ μηδὲν ἐξ αὐτῶν διδόναι τῷ ἐχθρῷ; Καὶ εἶπεν ὁ  
γέρων· Ἔστιν ὁ λαμβάνων δέκα, καὶ διδὼν ἓνα.

πθ'. Ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς τὸν αὐτὸν λόγον ἠρώτησε τὸν  
ἀββᾶν Σισόην. Καὶ λέγει αὐτῷ· Φύσει ὅτι ἐστίν, ὅς  
οὐδὲν παρέχει τῷ ἐχθρῷ.

ιγ'. Ἦν τις μέγας ἡσυχαστὴς ἐν τῷ ὄρει τῆς Ἀθλί-  
βεως· καὶ ἦλθον ἐπάνω αὐτοῦ λησταί· καὶ ἔκραξεν ὁ  
γέρων· καὶ ἀκούσαντες οἱ γείτονες αὐτοῦ ἐπίασαν  
τοὺς ληστὰς, καὶ ἐπεμψαν αὐτοὺς τῷ ἡγεμόνι, καὶ  
ἔβαλεν εἰς φυλακὴν. Καὶ ἐλυπήθησαν οἱ ἀδελφοί, λέ-  
γοντες, ὅτι δι' ἡμᾶς παρεδόθησαν. Καὶ ἀναστάντες  
ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, καὶ ἀνήγγειλαν  
αὐτῷ τὸ πρᾶγμα. Καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν γέροντα, λέ-  
γων· Ἐνόησον τὴν πρώτην προδοσίαν πόθεν γέγονε,  
καὶ τότε βλέπεις τὴν δευτέραν. Εἰ μὴ γὰρ προσδόθης  
πρότερον ἐκ τῶν ἑσῶθεν, οὐκ ἂν τὴν δευτέραν προ-  
δοσίαν ἐποίησας. Ἀκούσας δὲ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ  
ἀββᾶ Ποιμένου (ἦν δὲ ὀνομαστὴς εἰς ὅλην τὴν χώραν,  
καὶ μὴ ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ καλλίου αὐτοῦ), ἀναστὰς  
ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἐξέβαλε τοὺς ληστὰς ἐκ τῆς  
φυλακῆς, καὶ δημοσίᾳ ἡλευθέρωσεν αὐτούς.

ιγ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Οὐκ ἔστι μοναχὸς  
μεμφίμοιρος· οὐκ ἔστι μοναχὸς ποιῶν ἀνταπόδομα·  
οὐκ ἔστι μοναχὸς ὀργίλος.

ιβ'. Παρέβαλον τινες τῶν γερόντων πρὸς τὸν ἀββᾶν  
Ποιμένα, καὶ εἶπον αὐτῷ· Θέλεις, ἐάν ἴδωμεν τοὺς  
ἀδελφοὺς νυστάζοντας εἰς τὴν σύναξιν, νύξωμεν αὐ-  
τούς, ἵνα γρηγορῶσιν εἰς τὴν ἀγρυπνίαν; Ὁ δὲ λέ-  
γει αὐτοῖς· Ἐγὼ τέως ἐάν ἴδω τὸν ἀδελφὸν νυστά-  
ζοντα, τιθῶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ τὰ γόνατά μου,  
καὶ ἀναπαύω αὐτόν.

ιγ'. Ἐλεγον (49) περὶ τινος ἀδελφοῦ, ὅτι ἐπολε-  
μήθη εἰς βλασφημίαν, καὶ ἤσχυνετο εἰπεῖν· καὶ ὅπου  
ἤκουε μεγάλους γέροντας, παρέβαλε αὐτοῖς. ὥστε  
ἀναγγεῖλαι· καὶ ὡς ἐφθάνεν, ἤσχυνετο ὁμολογῆσαι.  
Πολλάκις οὖν παρέβαλε καὶ τῷ ἀββᾶ Ποιμένι. Καὶ  
ἔβλεπεν αὐτὸν ὁ γέρων ἔχοντα λογισμοὺς, καὶ ἐλυ-  
πεῖτο, τοῦ ἀδελφοῦ μὴ ἀναγγέλλοντος. Ἐν μιᾷ οὖν  
τῶν ἡμερῶν, προπέμπων αὐτὸν ἔλεγεν αὐτῷ· Ἰδοὺ  
τοσοῦτον χρόνον ἔρχῃ ὧδε ἔχων λογισμοὺς τοῦ ἀναγ-  
γεῖλαι μοι, καὶ ὅταν ἔρχῃ οὐ θέλεις αὐτοὺς εἰπεῖν,  
ἀλλὰ κατὰ ἅπαξ ὑπάγεις θλιβόμενος ἔχων αὐτούς.  
Εἰπέ μοι οὖν, τέκνον, τί ἐστίν ὃ ἔχεις. Ὁ δὲ εἶπεν  
αὐτῷ· Ὅτι εἰς βλασφημίαν Θεοῦ πολεμεῖ με ὁ δαι-  
μων, καὶ ἤσχυνό με εἰπεῖν. Καὶ διηγησάμενος αὐτῷ  
τὸ πρᾶγμα, εὐθέως ἐλαφρύνθη. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ  
γέρων· Μὴ θλίβου, τέκνον· ἀλλ' ὅταν ἔρχηται ὁ λο-

<sup>84</sup> Isa. XL, 1.

(46) Vit. Patr. iii, 83; Viridar. Raderi iii, 6, 8.

(47) Append. p. 1005 n. 82.

(48) Vit. Patr. iii, 57.

(49) Ἐλεγον. Hoc Apophthegma, ut ei alia non-  
nulla, velut paraphrastice enarratum videre est in  
Colbert. cod.



γισμός οὗτος, λέγει· Ἐγὼ πρᾶγμα οὐκ ἔχω· ἡ βλασφημία σου ἐπάνω σου, Σατανᾶ. Τοῦτο γὰρ τὸ πρᾶγμα οὐ θέλει ἡ ψυχὴ μου. Πᾶν δὲ πρᾶγμα ὃ οὐ θέλει ἡ ψυχὴ, ὀλιγοχρόνιον ἐστὶ. Καὶ θεραπευθεὶς ὁ ἀδελφὸς ἀπῆλθεν.

Ἱδ'. Ἡρώτησεν ἀδελφὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Ὅρῳ ἑμαυτὸν, ὅτι ὅπου ὃ ἂν ἀπέλθω, εὐρίσκω ἀντίληψιν. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων, ὅτι Καὶ οἱ μετὰ χειρὰς ἔχοντες τὸ ξίφος ἔχουσι τὴν Θεὸν ἐλεοῦντα αὐτοὺς ἐν τῷ παρόντι καιρῷ. Ἐὰν οὖν ὦμεν ἀνδραῖοι, ποιεῖ μεθ' ἡμῶν τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

Ἱε'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν, ὅτι Ἐὰν ἄνθρωπος ἑαυτὸν μέμψεται, καρτερεῖ πανταχοῦ.

Ἱς'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ἔλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἀρμωνᾶς, ὅτι Ἔστιν ἄνθρωπος ὃς ποιεῖ ἑκατὸν ἔτη ἐν τῷ κελίῳ, καὶ οὐ μανθάνει πῶς δεῖ ἐν κελίῳ καθίσει.

Ἱζ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν, ὅτι Ἐὰν φθάσῃ ἄνθρωπος εἰς τὸ ῥῆτόν τοῦ Ἀποστόλου, τὸ, Πάντα καθαρὰ ποιεῖς καθαροῖς· ὁρᾷ ἑαυτὸν ἐλάττονα πάσης τῆς κτίσεως. Λέγει ὁ ἀδελφός· Πῶς δύναμαι ἑμαυτὸν ἐλάττονα τοῦ φονέως ἡγεῖσθαι; Λέγει ὁ γέρων, ὅτι Ἐὰν φθάσῃ ἄνθρωπος εἰς τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἴδῃ ἄνθρωπον φονεύοντα, λέγει, ὅτι Ταύτην τὴν ἁμαρτίαν ἐποίησε μόντην οὗτος, ἐγὼ δὲ φονεύω καθ' ἑκάστην ἡμέραν.

Ἱη'. Ἡρώτησεν ὁ ἀδελφός τὸ αὐτὸ ῥῆμα τὸν ἀββᾶν Ἀνούθ, ὡς ὅτι εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀνούθ, ὅτι Ἐὰν φθάσῃ ἄνθρωπος εἰς τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἴδῃ τὰ ὑστερήματα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ποιεῖ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καταπιεῖν αὐτά. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Ποία ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ; Ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἵνα πάντοτε καταμέμψεται ἑαυτόν.

Ἱθ'. Ἀδελφός εἶπε τῷ ἀββᾶ Ποιμένι, ὅτι Ἐὰν παραπεσῶ ἐν οἰκτρῷ παραπτώματι, κατεσθίει με ὁ λογισμός μου, καὶ κατηγορεῖ, Διατί παρέπεσες; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἐν ᾗ ὥρῃ ὑποπίπτει ἄνθρωπος σφάλματι, καὶ εἶπη, Ἥμαρτον, παραυτὰ πέπαιται.

ῥ'. Ἀδελφός ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Διατί παύθουσι τὴν ψυχὴν μου οἱ δαίμονες, εἶναι μετὰ τοῦ ὑπερβαίνοντός με, καὶ ποιούσι με ἐξουθενῶσαι τὸν ἐλάττονα μου; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι Ἐν μεγάλῃ οἰκίᾳ οὐκ ἔστιν μόνον σκευὴ χρυσᾷ καὶ ἀργυρᾷ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα. Ἐὰν οὖν ἐκκαθήρῃ τις ἑαυτὸν ἀπὸ πάντων τούτων, ἔσται σκεὺς εἰς τιμὴν, εὐχρηστον τῷ Δεσπότῃ, ἡτοιμασμένον εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν.

ῥα'. Ἀδελφός ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Πῶς οὐκ ἀφίεμαι ἐλεύθερος γενέσθαι μετὰ τῶν γερόντων ἐν τοῖς λογισμοῖς μου; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων, ὅτι εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ Κολοβός, ὅτι Θὺ χαίρει ἐπ' οὐδενὶ οὕτως ὁ ἐχθρὸς, ὡς ἐπὶ τοῖς μὴ ἐκφαίνουσι τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν.

<sup>98</sup> Tit. i, 13. <sup>96</sup> II Tim. ii, 20, 21.

(50) Vit. Patr. iii, 118; Doroth. Doct. 7.

(51) Vit. Patr. ii, 151.

(52) App. p. 1000, n. 5.

A senex : Fili, ne te affligas; sed quoties subierit ea cogitatio, dic : Ego in causa sive culpa non sum; blasphemia tua super te sit, Satana. Hanc enim rem non vult anima mea. Quidquid porro non vult anima, breve tempus durat. Atque medela animi suscepta frater discessit.

94. Interrogavit frater abbatem Pœmenem, oratione hac : Video quod quocunque perrexero, inveniam subsidium. Ait illi senex : Qui præ manibus gladium tenent, Deum sentiunt misericorditer adjuvantem eos in præsentī tempore. Si ergo fortes exstiterimus, nobis misericordiam suam exhibebit.

95. (50) Dixit abbas Pœmen, quod si homo seipsum culpaverit, ubique perduraturus est.

96. Retulit iterum dictum hoc abbatis Ammonæ : Est homo qui centum annos in cella perseverat, nec discit quo pacto in cella residendum sit.

97. (51) Dixit abbas Pœmen : Si homo pertigerit ad Apostoli effatum hoc : *Omnia munda mundis*<sup>98</sup>; deprehendet se omni creatura minorem esse. Ait frater : Quomodo possum me pejorem homicida existimare? Et senex : Si, inquit, pervenerit homo ad præfatum verbum, et conspexerit hominem cædem facere, dicet : Hoc solum peccatum iste commisit; ego vero quotidie mortem infero.

98. Interrogavit frater abbatem Anub de eodem dicto Apostoli, referens quid abbas Pœmen pronuntiasset. Is vero : Si attigerit, inquit, homo ad sermonem illum, et viderit culpas fratris sui, efficit ut justitia sua eas devoret. Rogavit frater : Qualis est justitia illius? Respondit senex : Ut semper reprehendat se.

99. (52) Frater dixit abbati Pœmeni : Si cecidero in miserabile peccatum, me mens remordet, et accusat, quare prolapsus fuerim. Ait illi senex : Qua hora homo qui delicto succubuit, pronuntiavit : Peccavi, confestim finem habet peccatum.

100. Frater ex abbate Pœmene percontatus est : Quare dæmones persuadent animæ meæ, ut cum eo qui me supergreditur converser, efficiuntque ut vilipendam eum qui me est inferior? Respondit senex : Ideo dixit Apostolus : *In magna domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia*. Si quis ergo emundaverit se ab omnibus istis, erit vas in honorem utile Domino, paratum ad omne opus bonum<sup>96</sup>.

101. (53) Frater percontatus est abbatem Pœmenem hoc modo : Quare non permittor libere loqui cum senibus de cogitationibus meis? Et senex retulit ei sententiam abbatis Joannis Curti : In nullo ita gaudere inimicum, ac in iis qui nolunt manifestare cogitata sua.

(53) Miscellan. Voss. p. 432, 433; Vit. Patr. iii, 177.



102. (54) Frater dixit abbati Pœmeni : Cor A  
meum languidum redditur, si mihi contigerit vel  
parva vexatio. Ait illi senex : Non admiramur Jo-  
sephum, adolescentem annorum decem et septem,  
quomodo sustinuerit tentationem usque in li-  
nem<sup>97</sup>? et Deus gloriosum eum effecit. Nonne vi-  
demus et Jobum, quo pacto ad finem usque non  
succubuerit, retinens patientiam? nec potuerunt  
tentationes eum dimovere a spe in Deum.

103. Dixit abbas Pœmen : Ad cœnobiū tres  
actus requiruntur; unus humilitatis, alter obedi-  
entiæ, tertius qui motum ac stimulum contineat, ob  
cœnobiū opus.

104. Frater interrogavit abbatem Pœmenem, di-  
cens : In tempore necessitatis meæ nonnihil mu-  
tuatus sum a quodam sanctorum, deditque mihi ex  
charitate, velut eleemosynam. Si ergo Deus ita  
mecum dispensaverit, ut habeam, dabone illud et  
ego aliis in eleemosynam, aut potius ei qui mihi  
commodavit? Respondit senex : Æquum est apud  
Deum, ut illi reddatur; ad ipsum enim pertinet. Ad-  
didit frater : Si igitur attulero, et noluerit acci-  
pere, sed dixerit mihi : Abi, pro libito da illud  
eleemosynam; quid facere debeo? Excepit senex :  
Utique ipsius res est. Si vero quis tibi sponte sua  
præbuerit, te non postulante, hoc tuum est. Quod  
si tu petieris sive a monacho sive a sæculari, nec  
voluerit illud recipere, hoc est temperamentum, ut  
cum notitia ejus exhibeas pro eo ratione charitatis  
et eleemosynæ.

105. (55) Memorabant de abbate Pœmene, quod  
nunquam voluerit dare consilium suum post alte-  
rius senis responsum; sed magis laudibus illud  
prorsus extulerit.

106. Dixit abbas Pœmen : Multi e Patribus no-  
stris fortes exstiterunt in vitæ austeritate; at in  
subtilitate discretionis, unus, unus.

107. Sedente aliquando abbate Isaac apud abba-  
tem Pœmenem, audita est galli vox. Dicit ergo ei :  
Hæccine hic sunt, abba? Respondit : Isaac, quid co-  
gis me loqui? Tu ac tui similes, auditis ejusmodi;  
at homini vigilantī non est curæ de istis rebus.

108. Aiebant, quod si accessissent nonnulli ad  
abbatem Pœmenem, prius mittebat eos ad abbatem  
Anub, quod is major natu esset. Abbas vero Anub  
dicebat iis : Ite ad fratrem meum Pœmenem; ipse  
enim habet sermonis donum. At si illie sedisset  
abbas Anub juxta abbatem Pœmenem, nullatenus  
loquebatur Pœmen præseate illo.

109. Erat sæcularis quidam, homo in vita summe

<sup>97</sup> Gen. xxxvii, 2, in LXX. <sup>98</sup> Al. ὅτι. <sup>99</sup> Al. inser. ῥήματος. <sup>1</sup> Al. inser. τῶν λογισμῶν, διὰ προσευ-  
χῆς.

(54) *Miscell. Voss. p. 153.*

(55) *Vit. Patr. xv, 41.*

(56) Ἦν τις κοσμικὸς. Magna cum diversitate  
profertur *Apophthegma* in duobus illis mss. optimis  
Bibliothecæ Colbertinæ. Ad hunc quippe modum :  
Ἦν τις κοσμικὸς πάνυ εὐλαβὴς· καὶ ἦλθε πρὸς τὸν

ρβ'. Ἀδελφὸς εἶπε τῷ ἀββᾷ Ποιμένι, ὅτι Ἡ καρ-  
διά μου παρειμένη ἐστίν, ἐάν καταλάβῃ με καμῖν  
μικρόν. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Οὐ θαυμάζομεν τὸν  
Ἰωσήφ μεράκιον ὄντα ἐτῶν δεκαεπτὰ, πῶς ὑπέμεινε  
τὸν πειρασμὸν εἰς τέλος; καὶ ὁ Θεὸς ἐδόξασεν αὐ-  
τόν. Οὐχ ὀρώμεν καὶ τὸν Ἰὼβ, πῶς οὐκ ἐνέδωκεν  
ἕως τέλους κατέχων τὴν ὑπομονήν; καὶ οὐκ ἴσχυ-  
σαν οἱ πειρασμοὶ παρασάλευσαι αὐτόν τῆς ἐλπίδος  
τοῦ Θεοῦ.

ργ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾷς Ποιμήν· Χρῆζει τὸ κοινόν  
ἔχειν τρεῖς πράξεις, μίαν ταπεινήν, καὶ μίαν εἰς  
ὑπακοήν, καὶ μίαν κεκινημένην καὶ ἔχουσιν τὸ κέν-  
τρον, διὰ τὸ ἔργον τοῦ κοινοῦ.

ρδ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων·  
Ἐν καιρῷ θλίψεώς μου ἐζήτησα παρὰ τινὸς τῶν  
B ἀγίων πρᾶγμα ἐν χρήσει· καὶ ἔδωκέ μοι αὐτὸ ἀγά-  
πην. Ἐάν οὖν ὁ Θεὸς καμὲ οἰκονομήσῃ, δώσω αὐτὸ  
καὶ γὰρ ἀγάπην ἄλλοις, ἢ μᾶλλον τῷ δεδωκότι μοι  
αὐτό; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ὁ τὸ <sup>98</sup> δίκαιον παρὰ τῷ  
Θεῷ ἐστίν, ἵνα αὐτῷ δοθῇ· αὐτοῦ γὰρ ἐστι. Λέγει  
αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Ἐάν ἀπενέγκω οὖν, καὶ μὴ θελήσῃ  
λαβεῖν, ἀλλ' εἶπη μοι, Ὑπαγε, ὡς θέλεις ὅς αὐτὸ  
ἀγάπην, τί ποιήσω; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Τέως αὐ-  
τοῦ ἐστι τὸ πρᾶγμα. Ἐάν δέ τις σοι παράσχῃ ἀφ'  
ἑαυτοῦ, σοῦ μὴ αἰτήσαντος αὐτόν, τοῦτο σὸν ἐστίν.  
Ἐάν δέ σὺ αἰτήσῃς ἢ παρὰ μοναχοῦ ἢ παρὰ κοσμι-  
κοῦ, καὶ μὴ θελήσῃ δεξασθαι αὐτό, τοῦτό ἐστι τὸ  
σύγκριμα, ἵνα εἰδότες αὐτοῦ παράσχῃς αὐτὸ ὑπὲρ  
αὐτοῦ ἀγάπην.

C ρε'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾷ Ποιμένος, ὅτι οὐδέποτε  
ἠθέλε δοῦναι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐπάνω <sup>99</sup> ἄλλου γέρον-  
τος· ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ πάντα ἐπῆναι αὐτόν.

ρς'. Εἶπεν ὁ ἀββᾷς Ποιμήν· Πολλοὶ τῶν Πατέρων  
ἡμῶν ἐγένοντο ἀνδρεῖς εἰς τὴν ἀσκήσιν· εἰς δὲ τὴν  
λεπτότητα <sup>1</sup>, εἷς, εἷς.

ρζ'. Καθημένου ποτὲ τοῦ ἀββᾷ Ἰσαὰκ πρὸς τὸν  
ἀββᾶν Ποιμένα, ἠκούσθη φωνὴ ἀλέκτορος. Καὶ λέ-  
γει αὐτῷ· Ἐν ταῦτα ᾧδε, ἀββᾷ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς  
εἶπεν αὐτῷ· Ἰσαὰκ, τί ἀναγκάζεις με λαλῆσαι; σὺ  
καὶ οἱ ὅμοιοί σου ἀκούετε τούτων· τῷ δὲ νήφοντι σὺ  
μέλει περὶ τούτων.

ρη'. Ἐλεγον, ὅτι εἰ ἤρχοντό τινες πρὸς τὸν ἀββᾶν  
D Ποιμένα, ἀπέστελλον αὐτοὺς πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀνούθ  
πρῶτον, ὅτι αὐτὸς μείζων τοῖς ἑτεσιν. Ὁ δὲ ἀββᾷς  
Ἀνούθ ἔλεγεν αὐτοῖς· Πρὸς τὸν ἀδελφόν μου Ποι-  
μένα ὑπάγετε, ὅτι αὐτὸς ἔχει τοῦ λόγου τὸ χάρισμα.  
Εἰ δὲ ἐκάθητο ἐκεῖ ὁ ἀββᾷς Ἀνούθ ἐγγὺς τοῦ ἀββᾷ  
Ποιμένος, οὐκ ἐλάλει ὅλως ὁ ἀββᾷς Ποιμήν παρόντος  
αὐτοῦ.

ρθ'. Ἦν τις κοσμικὸς (56) εὐλαβὴς πάνυ ἐν τῷ βίῳ

ἀββᾶν Ποιμένα· καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀδελφοὶ αἰτοῦντες  
λόγον ὠφελείας παρὰ τοῦ γέροντος. Καὶ εἶπεν ὁ ἀββᾷς  
Ποιμήν τῷ κοσμικῷ· Εἰπόν τοῖς ἀδελφοῖς λόγον.  
Λέγει ὁ κοσμικός· Ἐγὼ τί ἔχω εἰπεῖν ὁ ταλαίπωρος;  
Ἀναγκασθεὶς δὲ πολλὰ, εἶπεν· Ἐγὼ οὐκ οἶδα τί πο-  
τε ἤκουσα δὲ παραβολὴν μεγάλου γέροντος· ὅτι τίς



αὐτοῦ, καὶ παρέβαλε τῷ ἀδελφῇ Ποιμένι· εὐχαίρησαν δὲ πρὸς τὸν γέροντα καὶ ἄλλοι ἀδελφοί, αἰτοῦντες αὐτὸν ἀκοῦσαι ῥῆμα. Καὶ λέγει ὁ γέρων τῷ πιστῷ κοσμικῷ· Ἀάλησον τοῖς ἀδελφοῖς λόγον. Ὁ δὲ παρεκάλει, λέγων· Συγχώρησόν μοι, ἀδελφῶ· ἐγὼ μαθεῖν ἤλθον. Καὶ βιασθεὶς ὑπὸ τοῦ γέροντος, εἶπεν· Ἐγὼ κοσμικός εἰμι· λάχανα πωλῶν καὶπραγματευόμενος, λύω τὰ δεμάτια, καὶ πουῶ μικρά, ἀγοράζω ὀλίγου καὶ πωλῶ πολλοῦ. Πλὴν οὐκ οἶδα ἀπὸ Γραφῆς εἰπεῖν· παραβολὴν δὲ λέγω. Ἀνθρωπὸς τις εἶπε τῷ φίλῳ αὐτοῦ· Ἐπειδὴ ἐπιθυμίαν ἔχω ἰδεῖν τὸν βασιλέα, δεῦρο μετ' ἐμοῦ. Λέγει δὲ αὐτῷ ὁ φίλος· Ἐρχομαι μετὰ σοῦ μέχρι μέσου τῆς ὁδοῦ. Καὶ λέγει ἄλλῳ φίλῳ αὐτοῦ· Δεῦρο σὺ ἄρὼν με πρὸς τὸν βασιλέα. Καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀῖρω σε ἕως τοῦ παλατίου τοῦ βασιλέως. Λέγει δὲ καὶ τῷ τρίτῳ· Δεῦρο μετ' ἐμοῦ πρὸς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐγὼ ἔρχομαι, καὶ ἀπάγω εἰς τὸ παλάτιον, καὶ στήκω καὶ λαλῶ καὶ εἰσάγω σε πρὸς τὸν βασιλέα. Ἡρώτων δὲ αὐτὸν, τίς ἡ δύναμις τῆς παραβολῆς. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ὁ πρῶτος φίλος ἐστὶν ἡ ἀσκησις, ἡ ὁδηγοῦσα ἕως τῆς ὁδοῦ· ὁ δευτέρως ἐστὶν ἡ ἀγνεία, ἡ φθάνουσα ἕως τοῦ οὐρανοῦ· ὁ δὲ τρίτος ἐστὶν ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ εἰσάγουσα ἕως τοῦ βασιλέως Θεοῦ μετὰ παρρησίας. Καὶ οἰκοδομηθέντες ἀνεχώρησαν οἱ ἀδελφοί.

οί'. Ἀδελφὸς ἐκάθητο ἔξω τῆς κώμης ἑαυτοῦ, καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη οὐκ ἀνέβη εἰς τὴν κώμην, καὶ ἔλεγε τοῖς ἀδελφοῖς· Ἰδοὺ πόσα ἔτη ἔχω, καὶ οὐκ ἀνέβην εἰς τὴν κώμην· ὑμεῖς δὲ καθάπαξ ἀναβαίνετε. Εἶπον δὲ τῷ ἀδελφῇ Ποιμένι περὶ αὐτοῦ· καὶ λέγει ὁ γέρων· Ἐγὼ ἤμην ἀναβαίνων τὴν νύκτα καὶ κυκλῶν τὴν κώμην, ἵνα μὴ καυχᾶται ὁ λογισμὸς μου ὡς μὴ ἀναβαίνοντός μου.

ρια'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀδελφὸν Ποιμένα, λέγων· Εἰπέ μοι ῥῆμα. Καὶ λέγει αὐτῷ· Ὅτε καίεται ὑποκάτω ὁ λέβης, οὐ δύναται μυῖα ἀψασθαι αὐτοῦ, ἢ τι τῶν ἄλλων ἐρπετῶν· ὅταν δὲ ψυχρὸς ᾖ, τότε ἐπικάθηνται αὐτῷ. Οὕτω καὶ ὁ μοναχὸς· ὅσον ἐπιμένει ταῖς πνευματικαῖς πράξεσιν, οὐχ εὕρισκει ὁ ἐχθρὸς κατενεγκεῖν αὐτόν.

ριβ'. Ἐλεγεν ὁ ἀδελφὸς Ἰωσήφ περὶ τοῦ ἀδελφῇ Ποιμένος, ὅτι εἶπεν, ὅτι Οὗτός ἐστιν ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ὅτι Ὁ ἔχων ἱμάτιον πωλη-

ποτε παρεκάλεσε φίλον, λέγων· Ἐπειδὴ ἐπιθυμίαν ἔχω ἰδεῖν τὸν βασιλέα, ἀπένεγκέ με πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· Ἐρχομαι μετὰ σοῦ ἕως ἡμίσεος τῆς ὁδοῦ. Καὶ εἶπεν ἄλλῳ φίλῳ· Ἀπένεγκέ με εἰς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· Ἐρχομαι μετὰ σοῦ ἕως τοῦ παλατίου. Καὶ εἶπεν ἄλλῳ φίλῳ. Καὶ λέγει· Ἐγὼ εἰσάγω σε εἰς τὸν βασιλέα, καὶ λαλῶ ὑπὲρ σοῦ μετὰ παρρησίας. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην. Ὁ δὲ εἶπεν· Ὁ πρῶτος φίλος ἐστὶν ἡ ἀσκησις, ἡ ὁδηγοῦσα ἕως ἡμίσεος τῆς βασιλείας, ὁ δευτέρως, ἡ ἀγνεία, ἡ φθάνουσα ἕως τοῦ οὐρανοῦ· ὁ τρίτος, ἡ ὑπακοή, ἡ φθάνουσα καὶ εἰσάγουσα μετὰ παρρησίας πρὸς τὸν βασιλέα, ἡ γοὺν πρὸς τὸν Θεόν. Id est : Erat saecularis quidam admodum religiosus, qui accessit ad abbatem Pœmenem, ubi aderant alii multi fratres, postulaturi a sene utilem sermonem. Ait abbas Pœmen saeculari : Eloquere fratribus verbum. Dicit homo saecularis : Ego miser,

religiosus. Is abbatem Pœmenem invisit ; venerant quoque alii fratres, qui a sene postulabant audire aliquid verbi. Ait senex fideli saeculari : Profer ad fratres sermonem. Ille vero rogabat, dicens : Ignosce mihi, abba ; ego accessi, ut discerem. Verum coactus a sene, infit : Saeculi homo sum, vendens olera, et negotians, solvo fasciculos, ac minores facio ; emo parvi, et multi vendo. Caeterum nescio ex Scriptura loqui, parabolam autem proferam : Homo quidam dixit amico suo : Quandoquidem desiderio flagro videndi imperatorem, veni mecum. Ait illi amicus : Proficiscar tecum usque ad medium iter. Dicit alteri amico suo : Age tu, duc me ad imperatorem. Excipit ille : Duco te usque ad imperatoris palatium. Petit pariter a tertio, ut secum accederet ad imperatorem. Ille respondit : Ego venio, deduco ad palatium, sto, loquor, introduco te ad imperatorem. Interrogaverunt eum, quinam esset parabola sensus. Et responsum dedit in haec verba : Primus amicus exercitatio est, quae deducit usque ad viam ; secundus est castitas, quae ad caelum usque pertingit ; tertius vero, elemosyna ; nam introducit ad imperatorem Deum cum fiducia. Itaque fratres aedificati ac instructi discesserunt.

110. Frater residebat extra vicum suum, nec per multos annos ad eum profectus est, dicebatque fratribus : Ecce a quot annis hic sum, et non veni in vicum ; vos vero toties itis. De eo autem retulerunt abhati Pœmeni. Ait senex : Ego noctu accessissem, et circuisssem pagum, ne animus meus gloriaretur quod non perrexissem.

111. (57) Frater rogavit abbatem Pœmenem ut traderet ei aliquod documentum. Et ait illi : Quandiu olla igne subjecto calescit, non potest musca, nec ullum aliud reptile, eam tangere : sed cum frigida fuerit, tunc insident ei. Pari modo monachus ; quandiu in spiritalibus actionibus permanet, non reperit inimicus quo eum dejiciat.

112. (58) Retulit abbas Joseph de abbate Pœmene, dixisse eum : Haec est sententia scripta in Evangelio : Qui habet tunicam, vendat eam, et emat

quid habeo effori ? Multum tamen adactus, infit : Ego nihil quidquam scio : verum magni senis audiui parabolam : quod scilicet nonnullus aliquando rogaverit amicum, dicens : Quandoquidem imperatorem videre cupio, ducito me ad eum. Respondit ille : Pergam tecum usque ad itineris dimidium. Tum ad alium amicum, Lucito me, inquit, ad imperatorem. Excipit is : Venio tecum usque in palatium. Alterum amicum rogat. Qui ait : Ego introduco te ad imperatorem, et pro te cum fiducia loquar. Dicunt saeculari : Expone nobis hanc parabolam. Ille : Primus amicus est exercitatio, quae deducit usque ad dimidium regni ; secundus, castitas, quae ad caelum usque attingit ; tertius est obedientia, quae pertingit et introducit cum fiducia ad imperatorem, sive ad Deum.

(57) Vit. Patr. xxxix, 3.

(58) Vit. Patr. iv, 14.



*gladium* <sup>1</sup>. Id est : Qui habet requiem, dimittat eam  
viamque angustam teneat.

115. (59) Patrum quidam interrogaverunt abbatem Pœmenem : Si conspexerimus fratrem peccantem, jubes ut arguamus illum? Respondit senex : Ego sane si necesse habuero transire per illa loca, et videro eum delinquentem, præteribo, nec redarguam.

114. (60) Dixit abbas Pœmen : Scriptum est : *Quæ viderunt oculi tui, de his testimonium perhibe* <sup>2</sup>. Ego autem dico vobis : Licet manibus vestris contrectaveritis, nolite attestari. Frater enim quidam illusionem hujusmodi passus est; videre sibi visus est fratrem cum muliere peccantem; cumque multum tentatione vexatus fuisset, abiens <sup>B</sup> pulsavit pede, existimans eos esse, ac inquit : Cesate jam; quousque tandem? Cum ecce reperit esse manipulos frumenti. Propterea edixi vobis, quod quamvis manibus vestris apprehenderitis, non debetis arguere.

115. (61) Frater sciscitatus est abbatem Pœmenem, quid faciendum sibi esset, quod tentationibus impelleretur ad fornicationem et iram. Respondit senex : Eam ob causam David dixit : *Leonem quidem perculiebam, ursum vero præfocabam* <sup>3</sup>. Hoc autem significat : Iram quidem amputabam, fornicationem vero per labores opprimebam.

116. (62) Dixit iterum : Non licet invenire majorem hac charitate, ut quis ponat animam suam <sup>C</sup> pro proximo suo <sup>4</sup>. Quod si aliquis audierit sermonem malum, hoc est tristificum, cumque possit ipse etiam parem referre, se devicerit ut non dicat; aut si circumventus fuerit, et toleraverit, nec retribuerit fraudatori; talis homo ponit animam suam pro proximo.

117. Frater interrogavit abbatem Pœmenem, dicens : Quid est hypocrita? Ait illi senex : Hypocrita est, qui docet proximum suum rem ad quam ipse non pertigit. Scriptum est enim : *Quid vides festucam in oculo fratris tui, et ecce trabs est in oculo tuo* <sup>5</sup>? et quæ sequuntur.

118. (63) Frater interrogavit abbatem Pœmenem, quid esset, irasci temere fratri suo <sup>7</sup>. Et <sup>D</sup> respondit : Quacunque injuria te affecerit frater tuus, si ira adversus eum commotus fueris, irasceris temere. Licet dextrum tibi oculum effoderit, et

*σάτω αὐτό, καὶ ἀγορασάτω μίχαιραν* <sup>6</sup>· τουτέστιν ὁ ἔχων ἀνάπαυσιν ἀφήσει αὐτήν, καὶ κρατήσει τὴν στενὴν ὁδόν.

ριγ'. Ἡρώτησάν τινες τῶν Πατέρων τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγοντες· Ἐὰν ἴδωμέν τινα ἀμαρτάνοντα ἀδελφόν, θέλεις ἐλέγξωμεν αὐτόν; Αἰεὶ αὐτοῖς ὁ γέρων· Ἐγὼ τέως ἐὰν ἔχω χρεῖαν παρελθεῖν διὰ τῶν ἐκεῖ, καὶ ἴδω αὐτὸν ἀμαρτάνοντα. Ὑπερβαίνω αὐτόν, καὶ οὐκ ἐλέγχω αὐτόν.

ριδ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Γέγραπται, ὅτι· Ὁ εἰδὼν οἱ ὀφθαλμοὶ σου, ταῦτα διαμαρτύρου· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι· Ἐὰν καὶ ψηλαφήσῃτε ταῖς χερσὶν ὑμῶν, μὴ μαρτυρήσῃτε. Ἀδελφὸς γάρ τις ἐχλευάσθη ἐν τινι τοιοῦτῳ, καὶ εἶδεν ὡς τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ μετὰ γυναικὸς ἀμαρτάνοντα, καὶ πολλὰ πολεμηθεὶς, ἀπελθὼν ἐνύξεν αὐτοὺς, ὡς νομίζων αὐτοὺς εἶναι, τῷ ποδὶ αὐτοῦ, λέγων· Παύσασθε λοιπὸν, ἕως πότε; Καὶ ἰδοὺ εὐρέθησαν θαλλοὶ <sup>8</sup> σίτου. Διὰ τοῦτο εἶπον ὑμῖν, ὅτι· Καὶ ἐὰν ψηλαφήσῃτε ταῖς χερσὶν ὑμῶν, μὴ ἐλέγχετε.

ριε'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Τί ποιήσω, ὅτι πολεμοῦμαι εἰς τὴν πορνείαν καὶ <sup>9</sup> εἰς τὸν θυμὸν; Αἰεὶ ὁ γέρων· Διὰ τοῦτο ὁ Δαβὶδ ἔλεγεν, ὅτι· Τὸν μὲν λέοντα ἐπάτασσον, τὴν δὲ ἄρκτον ἀπέκνιγον· τοῦτο δὲ ἐστίν, ὅτι τὸν μὲν θυμὸν ἀπέκνιπον, τὴν δὲ πορνείαν ἐν πόνοις ἐθλίβον.

ρις'. Εἶπε πάλιν· Μείζονα ταύτης τῆς ἀγάπης (64) οὐκ ἐστίν εὐρεῖν τινα, τοῦ θεῖναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ πλησίον αὐτοῦ. Εἰ γάρ τις ἀκούσει λόγον πονηρὸν, τουτέστι λυπηρὸν, δυνάμενος καὶ αὐτὸς τὸν ὁμοῖον εἰπεῖν, καὶ ἀγωνήσῃται μὴ εἰπεῖν· ἢ ἐὰν πλεονεκτῇ, καὶ βαστάξῃ, καὶ μὴ ἀνταποδώσῃ αὐτῷ· ὁ τοιοῦτος τίθῃσι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ πλησίον.

ριζ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Τί ἐστὶν ὑποκριτής; Αἰεὶ αὐτῷ ὁ γέρων· Ὑποκριτής ἐστὶν ὁ διδάσκων τὸν πλησίον αὐτοῦ πρᾶγμα, εἰς ὃ αὐτὸς οὐκ ἔφθασε. Γέγραπται γάρ· Τί βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; καὶ τὰ ἐξῆς.

ριη'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Τί ἐστὶ τὸ ὀργισθῆναι εἰκῇ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ; Καὶ εἶπε· Πᾶσαν πλεονεξίαν ἣν πλεονεκτῇσαι σε ὁ ἀδελφός σου, καὶ ὀργισθῇς αὐτῷ, εἰκῇ ὀργίζῃ. Κἂν ἐξορύξῃ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμόν σου, καὶ ἐκκόψῃ τὴν

xv, 15). Cæterum in mss. duobus Colbert. sic effertur *Apophthegma* hoc : Εἶπεν πάλιν· Μείζον ταύτης τῆς ἀγάπης οὐκ ἐνι, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τοῦ πλησίον. Ἐὰν γάρ τις ἀκούσῃ λόγον λυπηρὸν, καὶ δυνάμενος καὶ αὐτὸς τὸν ὁμοῖον εἰπεῖν, καὶ ἀγωνίσῃται βαστάξαι τὸν κόπον, καὶ μηδὲν λαλήσῃ αὐτὸν λαλῆσαι· ἢ καὶ πλεονεκτούμενός τις εἰς πρᾶγμα, βαστάσῃ τὴν βίαν, μὴ ἀποδοῦναι τῷ λυπήσαντι, ὁ τοιοῦτος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθῃσιν ὑπὲρ τοῦ πλησίον.

<sup>1</sup> Luc. xxii, 36.

<sup>2</sup> Prov. xxv, 8.

<sup>3</sup> I Reg. xvii, 55.

<sup>4</sup> Joan. xv, 13.

<sup>5</sup> Matth. vii, 3. 4.

<sup>6</sup> Matth. v. 22.

<sup>7</sup> Al. θαλλίζ. <sup>8</sup> Al. inser. ἀρπάζομαι.

(59) *Vit. Patr.* iv, 56.

(60) *Ib.*

(61) *Vit. Patr.* iii, 16, in *Ephræm*, p. 387, n. 15.

(62) *Vit. Patr.* xvii, 40.

(63) *Vit. Patr.* x, 47.

(64) *Μείζονα ταύτης τῆς ἀγάπης*. Me quamvis non monente, nemo erit qui non emendabit locum Luciferi lib. ii pro S. Athanasio p. 142 : *Majorem hac charitatem nemo habet, ut animam suam ponat pro amicis suis*. Ediderunt, *Majorem hanc* (Joan.



δεξιάν σου χεῖρα, καὶ ὀργισθῇς αὐτῷ, εἰκὴ ὀργίζῃ· ἐὰν δὲ χωρίζῃ σε ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, τότε ὀργισθῇτι<sup>10</sup>.

ριθ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀδελφὸν Ποιμένα, λέγων· Τί ποιήσω ταῖς ἁμαρτίαις μου; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων, ὅτι Ὁ θέλων λυτρώσασθαι ἁμαρτίας, κλαυθμῷ λυτροῦται αὐτάς· καὶ ὁ θέλων κτήσασθαι ἀρετάς, κλαυθμῷ κτᾶται αὐτάς. Τὸ γὰρ κλαίειν ἐστὶν ἡ ὁδὸς ἣν παρέδωκεν ἡμῖν ἡ Γραφή, καὶ οἱ Πατέρες ἡμῶν, λέγοντες· Κλαύσατε. Ἀλλή γὰρ ὁδὸς οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ αὕτη.

ρκ'. Ἠρώτησεν ἀδελφὸς τὸν ἀδελφὸν Ποιμένα· Τί ἐστὶ μετάνοια τῆς ἁμαρτίας; Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· Τὸ μὴ τοῦ λοιποῦ ποιεῖν αὐτήν. Διὰ τοῦτο γὰρ ἐκλήθησαν ἄμωμοι οἱ δίκαιοι, ὅτι κατέλιπον τὰς ἁμαρτίας, καὶ δίκαιοι ἐγένοντο.

ρκα'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ἡ πονηρία τῶν ἀνθρώπων ὁπισθὲν ἐστὶν αὐτῶν κεκρυμμένη.

ρκβ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀδελφὸν Ποιμένα· Τί ποιήσω ταῖς ταραχαῖς ταύταις ταῖς ταραττούσαις με; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Κλαύσωμεν ἐνώπιον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ ἐν παντὶ κόπῳ ἡμῶν, ἕως ποιήσῃ μεθ' ἡμῶν τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

ρκγ'. Πάλιν ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ ἀδελφός· Τί ποιήσω ταῖς ἀκερδέσει μου φιλίαις ἃς ἔχω; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἔστιν ἄνθρωπος ῥέγγων εἰς τὸ ἀποθανεῖν, καὶ προσέχων φιλίαις τοῦ κόσμου τούτου. Μὴ ἐγγίσης, μηδὲ ἄψῃ αὐτῶν· καὶ ἀφ' ἐαυτῶν ἀλλοτριοῦνται.

ρκδ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀδελφὸν Ποιμένα, λέγων· Δύναται ἄνθρωπος εἶναι νεκρός; Λέγει αὐτῷ, ὅτι Ἐὰν φθάσῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, γίνεται ἀποθανών· ἐὰν δὲ φθάσῃ εἰς τὸ ἀγαθόν, ζήσεται καὶ ποιήσῃ αὐτό.

ρκε'. Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ποιμήν, ὅτι εἶπεν ὁ μακάριος ἀδελφός Ἀντώνιος, ὅτι Ἡ μεγάλη δυναστεία τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν, ἵνα ἐπάνω αὐτοῦ βάλλῃ τὸ ἴδιον σφάλμα ἐνώπιον Κυρίου, καὶ προσδοκήσῃ πειρασμὸν ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς.

ρκς'. Ἠρωτήθη ὁ ἀδελφὸς Ποιμήν, ὅτι εἰς τίνα ἔρχεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος, ὅτι Μὴ φροντίσητε περὶ τῆς αὔριον. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Πρὸς ἄνθρωπον ὄντα ἐν πειρασμῷ καὶ ὀλιγωροῦντα ἐρρήθη, ἵνα μὴ φροντίσῃ, λέγων, Πόσον χρόνον ἔχω ἐν τῷ πειρασμῷ τούτῳ; ἀλλὰ μᾶλλον λογίσταται, λέγων καθ' ἑκάστην, τὸ σήμερον.

ρκζ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Τὸ διδάξαι τὸν πλησίον ὑγιαίνοντός ἐστι καὶ ἀπαθοῦς· ἐπεὶ τίς χρεῖα οἰκοδομῆσαι τίνα ἄλλου οἰκίαν, καὶ τὴν ἰδίαν καταστρέψαι<sup>11</sup>;

ρκη'. Πάλιν εἶπεν, ὅτι Τίς χρεῖα ἀπελθεῖν τίνα εἰς τέχνην, καὶ μὴ μαθεῖν αὐτήν;

ρκθ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Τὰ ὑπέρμετρα πάντα τῶν ὑαιμόνων εἰσὶν.

ρλ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ὅταν μέλλῃ ἄνθρωπος οἰκοδο-

A dextram manum amputaverit; tamen si ira in eum concitatus fueris, temere irasceris. Sed ubi te a Deo separare voluerit, tunc irascere.

419. (65) Frater quæstionem proposuit abbati Pœmeni, quid faceret peccatis suis. Senex ita locutus est ei: Qui vult redimere peccata, fletu redimet; et qui vult acquirere virtutes, fletu acquireret. Nam flere via est quam tradidit nobis Scriptura, necnon Patres nostri, dicendo: Flete. Alia quippe via non est, præter istam.

420. (66) Percontatus est frater ex abbate Pœmene: Quid est pœnitentia de peccato? Senex ait: Non amplius illud perpetrare. Propterea enim qui justi fuerunt vocati sunt immaculati, quia reliquerunt peccata, iustique effecti sunt.

421. Dixit iterum, hominum malitiam a tergo eorum esse absconditam.

422. (67) Frater interrogavit abbatem Pœmenem: Quid faciam perturbationibus his quæ me vexant? Ait illi senex: Ploremus coram bonitate Dei in omni labore nostro, donec erga nos ostenderit misericordiam suam.

423. Iterum ab eo percontatus est frater: Quid facturus sum inutilibus desideriis quibus teneor? Dixit: Est homo, qui rhonchissat ad mortem, attenditque huius sæculi desideriis. Ne appropinquaveris ad ea, ne tetigeris; et secedent sponte.

424. Frater interrogavit abbatem Pœmenem, hoc sermone: Potestne homo esse mortuus? Ait illi: Si devenerit ad peccatum, moritur; si vero pervenerit ad bonum, vivet, illudque operabitur.

425. (68) Retulit abbas Pœmen, dictum fuisse a beato abbate Antonio, quod magna hominis potestas sit, ut super se mittat peccatum suum coram Domino, expectetque tentationem usque ad ultimum halitum.

426. (69) Interrogatus est abbas Pœmen, in quem conveniret verbum Scripturæ: Nolite esse solliciti de crastino<sup>12</sup>. Respondit senex: Competit homini in tentatione posito, ac deficienti, ne sollicitus sit, dicens: Quanto tempore hac tentatione vexandus sum? sed potius existimet, singulisque diebus dicat, hodie.

427. (70) Dixit iterum: Docere proximum, res est hominis sani ac perturbatione carentis. Alioquin quæ utilitas, si quis ædificet alterius domum, suam vero evertat?

428. Rursus dixit: Quæ utilitas ire quemdam ad artem, nec eam discere?

429. Dixit præterea: Cuncta quæ modum excedunt, demonum sunt.

430. Hoc etiam prolocutus est: Homo domum

<sup>10</sup> Al. add. σφοδρῶς. <sup>11</sup> Al. καταλῦσαι. <sup>12</sup> Matth. vi, 34; Dorothei epist. i, 7.

(65) *Miscell.* Voss. p. 132.

(66) *Vit. Patr.* xxi, 1; *Miscell.* Voss. Ib.

(67) *Micell.* Voss. Ib.

(68) *S. in Anton.* n. 4.

(69) *Vit. Patr.* iv, 9.

(70) *L. Dorothei Institut.* 47.



ædificaturus, multa necessaria colligit, quo possit eam erigere; ac varias rerum species congregat. Ita et nos, parum sumamus e cunctis virtutibus.

131. Rogaverunt quidam e Patribus abbatem Pœmenem, dicentes: Qua ratione abbas Nisterous adeo toleravit discipulum suum? Respondit eis abbas Pœmen: Si ego fuisset, etiam cervical posuissem sub ejus caput. Ait illi abbas Anub: Et quid dixisses Deo? Excepit abbas Pœmen: Uti-que dicerem: Tua vox est: *Ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui* <sup>13</sup>.

132. Dictum fuit ab abbate Pœmene: Esuries et dormitatio non siverunt nos videre minuta hæc.

133. Dixit iterum: Multi potentes fuerunt, pauci vero provocantes <sup>14</sup>.

134. (71) Rursus dixit, editis gemitibus: Universæ virtutes in domum hanc ingressæ sunt, præter unam, sine qua tamen ægre stabit homo. Peticierunt igitur ab eo, quænam illa esset. Et inquit: Ut homo seipsum reprehendat.

135. Dixit sæpe abbas Pœmen, quod alia re non indigemus, nisi mente vigilantī.

136. Aliquis e Patribus interrogavit abbatem Pœmenem: Quisnam est qui dicit: *Particeps ego sum omnium timentium te* <sup>15</sup>? Et respondit senex, esse Spiritum sanctum.

137. Abbas Pœmen memoravit, quod frater sic interrogaverit abbatem Simonem: Si e cella mea egressus fuero, ac invenero fratrem meum distractum, ego quoque cum eo distrahor; et ridentem si invenero, etiam cum illo rideo; cumque intravero in cellam meam, non sinor in quiete agere. Et dixerit ei senex: Vis, cum egressus e cella tua repereris ridentes, tu etiam ridere; et loquentes, tu pariter loqui; cumque intraveris in cellam tuam, te talem invenire qualis eras? Ait frater: Sed quid? Respondit senex: Intus serva custodiam; extra serva custodiam.

138. Ex ore abbatis Danielis: Venimus aliquando ad abbatem Pœmenem, simulque cibum sumpsimus. Postea ait nobis: Ite, fratres, parum quietis capite. Igitur fratres abierunt cubitum ad modicum tempus; ego autem permansi, ut seorsim colloquerer. Dein exurgens veni in cellam ejus. Ut ergo animadvertit me ad ipsum accedere, collocavit se quasi dormiret. Hæc enim erat senis operatio, cuncta in occulto facere.

139. Monitum abbatis Pœmenis: Si videris spe-

μῆσαι οἶκον, πολλάς <sup>16</sup> χρεῖας συνάγει, ὅπως δυνήθῃ στήσαι τὸν οἶκον, καὶ διάφορα δὲ εἶδη συνάγει. Οὕτως καὶ ἡμεῖς, λάβωμεν πρὸς μικρὸν ἀπὸ πασῶν τῶν ἀρετῶν.

ρλ᾿. Ἡρώτησάν τινες τῶν Πατέρων τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγοντες· Πῶς οὕτως ἠνέσχετο ὁ ἀββᾶς Νισθερῶος τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ; Λέγει αὐτοῖς ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· Εἰ ἐγὼ ἤμην, καὶ τὸ καρβικάριον ἐτίθουν πρὸς κεφαλὴν αὐτοῦ. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀνούδ· Καὶ τί ἔλεγες τῷ Θεῷ; Λέγει ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· Ἐρῶ οὖν, ὅτι Σὺ εἶπας· Ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

ρλβ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· Ἡ πείνα καὶ ὁ νυσταγμὸς οὐκ ἀφῆκεν ἡμᾶς ἰδεῖν ταῦτα τὰ εὐ-  
B τελῆ.

ρλγ'. Εἶπε πάλιν· Πολλοὶ ἐγένοντο δυνατοὶ, ὀλίγοι δὲ <sup>17</sup> παροξύναντες.

ρλδ'. Εἶπε πάλιν, μετὰ στεναγμῶν (72)· Πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦτον εἰσῆλθον, παρὰ μίαν ἀρετήν· καὶ ἐκτὸς αὐτῆς κόπῃ ἴσταται ἄνθρωπος. Ἡρώτησαν οὖν αὐτὸν τίς ἐστὶ. Καὶ εἶπεν· Ἵνα ὁ ἄνθρωπος μέμψῃται ἑαυτόν.

ρλε'. Ἐλεγε πολλάκις ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν, ὅτι Οὐ δεόμεθά τινος, εἰ μὴ νιφούσης διανοίας.

ρλς'. Ἡρώτησέ τις τῶν Πατέρων τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Τίς ἐστὶν ὁ λέγων, Μέτοχος ἐγὼ εἰμι πάντων τῶν φοδομένων σε; Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιόν ἐστὶν ὁ λέγων.

ρλζ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν, ὅτι ἠρώτησεν ἀδελφὸς τὸν ἀββᾶν Σίμωνα, λέγων, ὅτι Ἐὰν ἐξέλθω ἐκ τοῦ κελλίου μου, καὶ εὕρω τὴν ἀδελφὸν μου περισπώμενον, καγὼ περισπῶμαι μετ' αὐτοῦ· καὶ ἐὰν εὕρω αὐτὸν γελῶντα, καγὼ γελῶ μετ' αὐτοῦ· ἐὰν οὖν εἰσέλθω εἰς τὸ κελλίον μου, οὐκ ἀφίεμαι ἀνάπαυσιν ἔχειν. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Θέλεις, ἐὰν ἐξέλθῃς ἐκ τοῦ κελλίου σου, καὶ εὕρῃς τοὺς γελῶντας, καὶ σὺ γελᾶσαι· καὶ τοὺς λαλοῦντας, καὶ σὺ λαλῆσαι· καὶ εἰσέλθῃς εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ εὕρῃς ἑαυτὸν ὡς ἦς; Λέγει ὁ ἀδελφός· Ἀλλὰ τί; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ γέρων εἶπεν· Ἐσὼ τήρει φυλακὴν, ἔξω τήρει φυλακὴν.

ρλη'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Δανιήλ, ὅτι Παρεβάλομέν ποτε τῷ ἀββᾶ Ποιμένι, καὶ ἐγευσάμεθα ὁμοῦ. Καὶ μετὰ τὸ γεύσασθαι ὁμοῦ, λέγει ἡμῖν· Ὑπάγετε, ἀναπαύεσθε μικρὸν, ἀδελφοί. Ἀπῆλθον οὖν οἱ ἀδελφοὶ μικρὸν ἀναπαῆναι, καγὼ παρέμεινα λαλῆσαι αὐτῷ κατὰ μόνας, καὶ ἀναστὰς ἦλθον εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ. Ὡς οὖν εἶδὲ με ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, ἔθηκεν ἑαυτὸν ὡς κοιμώμενον. Αὕτῃ γάρ ἦν ἡ ἐργασία τοῦ γέροντος, πάντα ἐν κρυπτῷ ποιεῖν.

ρλθ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· Ἐὰν ἰδῇς θεάματα,

<sup>13</sup> Matth. vii, 5. <sup>14</sup> Hebr. x, 24. <sup>15</sup> Psal. cxviii, 63. <sup>16</sup> Al. ὅλος. <sup>17</sup> Al. inser. μή.

(71) Vit. Patr. xxi, 2; Doroth. Doctr. 7.

(72) Εἶπε πάλιν, μετὰ στεναγμῶν. Duo libri Colbert. ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν, ποτὲ καθήμενος μετὰ ἀδελφῶν, ἐστένανζε μέγα· καὶ αὐτῶν πυθομένων τὴν

αἰτίαν, Πᾶσαι, φησὶν, αἱ ἀρεταὶ συνήχθησαν ἐν τῇ κέλλῃ ταύτῃ χωρὶς μιᾶς, ἥς χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον· ἔλεγε δὲ ταύτην εἶναι, τὸ ἑαυτὸν μέμψεσθαι.



καὶ ἀκοῆς ἀκούσης, μὴ διηγοῦ αὐτὰ τῷ πλησίον σου· ἀνατροπὴ γάρ ἐστι πολέμου.

ρμ'. Εἶπε πάλιν· Τὸ πρῶτον φύγε ἅπαξ, τὸ δεύτερον φύγε, τὸ τρίτον, γενοῦ ρομφαία.

ρμα'. Εἶπε πάλιν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν τῷ ἀββᾷ Ἰσαάκ· Κούφισον μέρος τῆς δικαιοσύνης σου, καὶ ἔξεις ἀνάπαυσιν τὰς ὀλίγας ἡμέρας σου.

ρμβ'. Ἀδελφὸς παρέβαλε τῷ ἀββᾷ Ποιμένι καὶ συγκαθεζομένων τινῶν, ἐπήνεσέ τινα ἀδελφόν, ὡς ὅτι μισοπόνηρός ἐστι. Λέγει ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν τῷ λαλήσαντι· Καὶ τί ἐστι μισοπονηρία; Ἐξέστη δὲ ὁ ἀδελφός, καὶ οὐχ εὔρεν ἀποκριθῆναι· ἀναστὰς δὲ μετενόησε τῷ γέροντι, λέγων· Εἰπέ μοι τί ἐστι μισοπονηρία; Ἐφη ὁ γέρων· Μισοπονηρία αὕτη ἐστίν, εἴ τις τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ ἐμίσησε, καὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ ἐδικαίωσεν.

ρμγ'. Ἀδελφὸς παραβαλὼν τῷ ἀββᾷ Ποιμένι, λέγει αὐτῷ· Τί ποιήσω; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ὑπαγε, πλησίασον μετὰ τοῦ λέγοντος, τί θέλω ἐγώ; καὶ ἔξεις ἀνάπαυσιν.

ρμδ'. Διηγῆσατο ὁ ἀββᾶς Ἰωσήφ, ὅτι εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἰσαάκ, ὅτι Ἐκαθήμην ποτὲ πρὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα· καὶ εἶδον αὐτὸν ἐν ἐκστάσει γενομένον· καὶ ἐπειδὴ εἶχον πρὸς αὐτὸν πολλὴν παρρησίαν, ἔβαλον αὐτῷ μετάνοιαν, καὶ παρεκάλεσα αὐτὸν, λέγων· Εἰπέ μοι, ποῦ ἦς; Ὁ δὲ ἀναγκασθεὶς εἶπεν· Ὁ ἐμὸς λογισμὸς, ὅπου ἡ ἁγία Μαρία ἡ Θεοτόκος ἔστεικε, καὶ ἐκλαίεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος· καὶ ἐγὼ ἡθελον πάντοτε οὕτως κλαίειν.

ρμε'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Τί ποιήσω τῷ βάρει τούτῳ τῷ συνέχοντί με; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων, ὅτι Τὰ μικρὰ πλοῖα καὶ τὰ μεγάλα ἔχουσι ζώνας, ἵνα ἂν μὴ ᾖ εὐφορος ἄνεμος, βάλῃσι τὸ παρόλχιον καὶ τὰς ζώνας εἰς τὰ στήθη αὐτῶν, καὶ κατ' ὀλίγον ἔλκωσι τὸ πλοῖον ἕως οὗ ὁ Θεὸς πέμψῃ τὸν ἄνεμον· ἐὰν δὲ μάθωσιν ὅτι ἄνεστη γνόφος, τότε δὴ ὀρμῶσι καὶ βάλλουσι πᾶσσαλον, ἵνα μὴ ῥέμβηται <sup>18</sup>.

ρμς'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα διὰ τὰς τῶν λογισμῶν ἐπιρρείας. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἔοικεν ἀνδρὶ ἔχοντι πῦρ ἐξ εὐωνύμων, καὶ κρατῆρα ὕδατος ἐκ δεξιῶν. Ἐὰν οὖν ἀφθῇ τὸ πῦρ, λάβῃ ἐκ τοῦ κρατῆρος τὸ ὕδωρ, καὶ σβέσῃ αὐτό. Τὸ πῦρ ἐστίν ὁ σπόρος τοῦ ἐχθροῦ· τὸ δὲ ὕδωρ, τὸ ρίψαι ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

ρμζ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Βέλτιόν ἐστι τὸ λαλῆσαι ἢ σιωπῆσαι; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων, ὅτι Ὁ λαλῶν διὰ τὸν Θεὸν καλῶς ποιεῖ, καὶ ὁ σιωπῶν διὰ τὸν Θεὸν, ὁμοίως.

ρμη'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἐκφυγεῖν τῷ <sup>19</sup> κακῶς εἰπεῖν τῷ πλησίον; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἡμεῖς καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν, δύο εἰκόνας ἐσμέν· ἦν δ' ἂν ὥραν ὁ

<sup>18</sup> Al. add. πᾶσσαλος δὲ ἐστὶ τὸ ἑαυτὸν μέμψασθαι.

(73) App. p. 1004 n. 42.

(74) Vit. Patr. iii, 152.

(75) Vit. Patr. iii, 209.

A ctacula, et audieris sermones, noli enarrare proximo tuo. Est enim bellica subversio.

140. (73) Dixit etiam : Primo fuge semel, secundo fuge, tertio efficere velut rhomphaea.

141. Dixit iterum abbas Pœmen ad abbatem Isaacum : Levem redde justitiæ tuæ partem, et habebis requiem in paucis diebus tuis.

142. (74) Frater visitavit abbatem Pœmenem, atque una sedentibus nonnullis, laudavit quemdam fratrem, quasi qui esset malorum osor. Dicit abbas Pœmen ei qui id locutus fuerat : Et quid est malorum odium? At frater obstupuit, nec invenit quid responderet : unde surgens seni se inclinavit, petens doceret eum quid esset odium malorum. Excepit senex : Hoc est malorum odium, si quis B peccata sua oderit, proximumque suum justum putaverit.

143. Frater qui accesserat ad abbatem Pœmenem, ait illi : Quid faciam? Senex ad eum : Vade, adjuuge te homini dicenti : Quid ego volo? et requiem consequeris.

144. Narravit abbas Joseph, dixisse abbatem Isaac : Sedebam aliquando apud abbatem Pœmenem, et conspexi in exstasim raptum; quodque multa uterer erga illum loquendi libertate, incurvavi me coram ipso, ac deprecatus sum his verbis : Effare mihi, ubi eras? Ille vero coactus respondit : Mens mea in eo loco versabatur, in quo sancta Maria Dei genitrix stetit, plorans juxta crucem Salvatoris; atque ego cuperem semper eo modo C flere.

145. Frater rogavit abbatem Pœmenem : Quid faciam oneri huic quod me comprimit? Respondit ei senex : Parvæ naves et magnæ zonis instructæ sunt, ut si ventas secundus defuerit, nautæ militant funem cum cingulis in pectora sua, et paulatim navem trahant, donec Deus ventum miserit : quod si compererint exsurrexisse caliginem, tunc appellant, et paxillum figunt, ne navis vagetur.

146. (75) Frater percontatus est abbatem Pœmenem de cogitationum infestationibus. Ait illi senex : Hæc res similis est homini qui habet ignem a sinistris, et craterem aquæ a dextris. Si ergo accensus fuerit ignis, accipiet e crateri aquam, ac D exstinguet illum. Ignis est sementis inimici; aqua vero, prostrare se in conspectu Dei.

147. (76) Frater seiscitatus est abbatem Pœmenem, præstaretne loqui quam tacere. Et senex respondit : Qui propter Deum loquitur, recte facit; pari modo etiam qui tacet propter Deum.

148. (77) Frater quæsit ab abbate Pœmene : Quomodo potest homo effugere ne male loquatur de proximo? Dicit ei senex : Nos et fratres nostri duæ imagines sumus; quacunque vero hora homo

<sup>19</sup> Al. τό.

(76) Miscell. Voss. p. 134.

(77) Vit. Patr. iii, 155. Miscell. Voss. ib.



sibi attenderit, ac redarguerit se, invenietur apud eum frater ejus honorabilis; at quando sibi videtur præclarus, invenit fratrem suum pravum in conspectu suo.

149. Frater percontatus est ex abbate Pœmene de segnitie. Et dixit illi senex: Segnitie stat super omni principio, nec pejus illa est vitium; sed si agnoverit eam homo, quod ipsa sit, obtinebit requiem.

150. Dixit abbas Pœmen: Tres corporeas actiones deprehendimus in abbate Pambo: jejunium quotidianum usque ad vesperam, silentium et magnam manuum operationem.

151. Etiam retulit sententiam abbatis Theonæ: Licet quis virtutem acquisierit, Deus non ipsi soli præbet gratiam. Novit enim quod non foret fidelis in suo labore. Sed si perrexerit ad sodalem suum, tunc permanet apud eum.

152. Frater interrogavit abbatem Pœmenem sic: Volo intrare in cœnobium, illicque remanere. Dicit ei senex: Si desideras vivere in cœnobio, nisi abjeceris curam omnis colloquii, omnisque rei, non poteris ut cœnobitam decet operari. Non enim vel unius tantum bæcalis dominus es.

153. (78) Frater sciscitatus est ex abbate Pœmene, quid facere deberet. Respondit: Scriptum est: *Quoniam iniquitatem meam ego annuntiabo, et cogitabo pro peccato meo*<sup>20</sup>.

154. (79) Abbas Pœmen dixit: Quod spectat ad fornicationem et detractionem, non oportet ut homo unilateraliter vel loquatur de duabus istis tentationibus, nec omnino intra se cogitet. Nam si eas voluerit aliquatenus discernere in corde suo, emolumentum non capiet, sed ubi erga illas ferociter se gesserit, habebit requiem.

155. Abbatis Pœmenis fratres dixerunt ei: Abeamus e loco isto; nos enim interturbant monasteria quæ hic sunt, et perdimus animas nostras. Ad hæc, ecce infantes vagientes, non sinunt nos quiete agere. Reposuit eis abbas Pœmen: Propter voces angelorum vultis hinc recedere.

156. Interrogavit abbas Bitimius abbatem Pœmenem, hoc dicto: Si quis habuerit adversus me simultatem, et ab eo veniam supplex petiero, ille vero flecti noluerit, quid acturus sum? Respondit senex: Sume tecum alios duos fratres, ac ei te humiliter submitte. Quod si non fuerit persuasus, assume alios quinque. Si vero sic quoque renuerit, duc presbyterum. Atque si tunc etiam restiterit, tu deinceps secure ora Deum, ut ipsi in animum inducat, tuque careto sollicitudine.

157. Dixit abbas Pœmen: Docere proximum, et arguere, similia sunt.

158. Dixit iterum: Ne ad effectum perduxeris

ἄνθρωπος ἑαυτῷ προσέχη καὶ μέμνηται, εὐρίσκειται ἐντιμος παρ' αὐτῷ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ· ὅτε δὲ ἑαυτῷ φαίνεται καλὸς, εὐρίσκει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κακὸν ἐνώπιον αὐτοῦ.

ρμθ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα δια τὴν ἀκηδίαν. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων, ὅτι Ἡ ἀκηδία στήκει ἐπὶ πάσῃ ἀρχῇ, καὶ οὐκ ἔστι χειρόν αὐτῇ· πάθος· ἀλλ' ἐὰν γνωρίσῃ αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος, ὅτι αὕτη ἐστίν, ἀναπαύεται.

ρν'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν, ὅτι Τρεῖς σωματικὰς πράξεις ἴδομεν τοῦ ἀββᾶ Παμβῶ· ἀσιτίαν ἕως ὅψε καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ σιωπὴν, καὶ μέγα ἐργόχειρον.

ρνα'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ἔλεγεν ὁ ἀββᾶς Θεωνᾶς, ὅτι Κἂν κερδήσῃ τις ἀρετὴν, ὁ Θεὸς οὐ παρέχει μόνῳ αὐτῷ τὴν χάριν· οἶδε γὰρ ὅτι οὐκ ἦν πιστὸς τοῦ ἰδίου καμᾶτου· ἀλλ' ἐὰν ἀπέλθῃ πρὸς τὸν ἐταῖρον αὐτοῦ, τότε παραμένει αὐτῷ.

ρνβ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Θέλω εἰς κοινόδιον εἰσελθεῖν, καὶ οἰκῆσαι. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Εἰ θέλεις εἰς κοινόδιον εἰσελθεῖν, εἰ μὴ ἀμεριμνήσῃς ἀπὸ πάσης συντυχίας καὶ παντὸς πράγματος, οὐ δύνασαι κοινόδιον<sup>20\*</sup> ἐργάσασθαι· τοῦ γὰρ βαυκαλίου μόνου μόνον οὐκ ἔχεις ἐξουσίαν.

ρνγ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Τί ποιήσω; Καὶ εἶπεν· Γέγραπται, ὅτι *τὴν ἀντιμίαν μου ἐγὼ ἀναγγελάω, καὶ μεριμνήσω ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας μου*.

ρנד'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· Τῆς πορνείας καὶ τῆς καταλαλιᾶς οὐ δέον ἐστὶν ἄνθρωπον τὸ σύνολον οὐδὲ λαλῆσαι τοὺς δύο λογισμοὺς τούτους, οὐδὲ ὅλως ἐννοῆσαι τῇ καρδίᾳ. Ἐὰν τε γὰρ θέλῃ ὅλως διακρίναι αὐτὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ὠφελεῖται· ἀλλ' ἀγριανθεῖς ἀπ' αὐτῶν ἔξει ἀνάπυσιν.

ρνε'. Ἐλεγον οἱ ἀδελφοὶ τοῦ ἀββᾶ Ποιμένος αὐτῷ· Ἀπέλθωμεν ἐκ τοῦ τόπου τούτου· ὄχλοῦσι γὰρ τὰ μοναστήρια τοῦ τόπου τούτου ἡμῖν, καὶ ἀπόλλυμεν τὰς ψυχὰς τῶν· ἰδοὺ καὶ τὰ παῖδιά κλαίοντα οὐκ ἀφίουσιν ἡμᾶς ἡσυχάσαι. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· Διὰ τὰς φωνὰς τῶν ἀγγέλων θέλετε ἀναχωρῆσαι ἐνθὲν.

ρνε'. ἠρώτησαν ὁ ἀββᾶς Βιτίμιος τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Ἐὰν τις ἔχη πρὸς ἐμὲ λύπην, καὶ μετανόησω αὐτῷ, καὶ μὴ πεισθῇ, τί ποιήσω; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Λάβε μετὰ σοῦ ἄλλους δύο ἀδελφοὺς, καὶ μετανόησον αὐτῷ. Καὶ ἐὰν μὴ πεισθῇ, λάβε ἄλλους πέντε. Ἐὰν δὲ καὶ τούτοις μὴ πεισθῇ, λάβε πρεσβύτερον. Ἐὰν δὲ καὶ οὕτως μὴ πεισθῇ, ἐπαρτάχως λοιπὸν εὖξαι τῷ Θεῷ, ἵνα αὐτὸς πληροφορήσῃ αὐτόν, καὶ ἀμεριμνήσῃς.

ρνε'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν, ὅτι Τὸ διδάξαι τὸν πλησίον, ὁμοίον ἐστὶ τοῦ ἐλέγξαι.

ρνη'. Εἶπε πάλιν· Μὴ πληρώσῃς τὸ θέλημα σου.

<sup>20</sup> Psal. xxxvii, 19. <sup>20\*</sup> Αἱ τὰ τοῦ κοινοδίου.



Ἀναγκαῖον δέ ἐστι μᾶλλον ταπεινωῖσθαι ἑαυτὸν τῷ Ἀ voluntatem tuam : necessarium potius est, ut humilem te exhibeas erga fratrem tuum.

ρθθ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Εὗρον τόπον ἔχοντα πᾶσαν ἀνάπαυσιν τῶν ἀδελφῶν· Θέλεις οἰκῆσω ἐκεῖ; καὶ εἶπεν ὁ γέρων· Ὅπου οὐ βλέπτεις τὸν ἀδελφόν σου, ἐκεῖ μένον.

ρξ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Τὰ τρία ταῦτα κεφάλαιά ἐστι χρήσιμα· τὸ φοβεῖσθαι τὸν Κύριον, καὶ τὸ εὐξασθαι <sup>21</sup>, καὶ τὸ ποιῆσαι ἀγαθὸν τῷ πλησίον.

ρξα'. Ἀδελφὸς εἶπε τῷ ἀββᾷ Ποιμένι· Τὸ σῶμά μου ἐξησθένησε, καὶ τὰ πάθη μου οὐκ ἐξασθενοῦσι. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἀκανθίδες ρουσίδες εἰσὶ τὰ πάθη.

ρξβ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Τί ποιήσω; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ὅταν ὁ Θεὸς ἐπισκέπτηται ἡμᾶς, τίνος ἔχομεν φροντίσαι; Λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Λέγει οὖν ὁ γέρων· Εἰσελθωμεν εἰς τὸ κελλίον ἡμῶν, καὶ καθίσαντες μνημονεύσωμεν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, καὶ ὁ Κύριος συνέρχεται ἡμῖν ἐν πᾶσι.

ρξγ'. Ἀδελφὸς ὑπάγων εἰς τὴν ἀγοράν ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα· Τί θέλεις ποιήσω; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Γενοῦ φίλος τοῦ ἑαυτὸν βιαζομένου, καὶ μετὰ ἀναπαύσεως πωλεῖς τὰ σκεύη σου.

ρξδ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Δίδαξον τὸ στόμα σου λαλεῖν ἃ ἔχει ἡ καρδιά σου.

ρξε'. Ἠρωτήθη ὁ ἀββᾶς Ποιμήν περὶ μολυσμῶν καὶ ἀπεκρίθη, ὅτι Ἐὰν στήσωμεν τὸ πρακτικόν <sup>22</sup>, καὶ νήψωμεν ἐπιμελῶς, οὐκ εὐρήσομεν ἐν ἑαυτοῖς μολυσμόν.

ρξς'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν, ὅτι ἀπὸ τρίτης γενεᾶς τῆς Σκήτεως, καὶ τοῦ ἀββᾶ Μωϋσέως, οὐκ ἦλθον ἔτι οἱ ἀδελφοὶ εἰς προκοπὴν.

ρξζ'. Εἶπε πάλιν· Ἄνθρωπος ἐὰν τὴν τάξιν αὐτοῦ φυλάττῃ, οὐ ταρασσεται.

ρξη'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Πῶς δεῖ με καθίσαι ἐν τῷ κελλίῳ; Λέγει αὐτῷ· Τὸ ἐν τῷ κελλίῳ καθίσαι, τὸ φανερόν, τοῦτό ἐστι τὸ ἐργόχειρον, καὶ τὸ μονοσιτίσαι (80), καὶ τὸ σιωπᾶν, καὶ ἡ μελέτη· τὸ δὲ ἐν κρυπτῷ προκόπτειν εἰς τὸ κελλίον ἐστὶ, τὸ βασανίζειν (81) τὴν ἑαυτοῦ μέμφιν ἐν παντὶ τόπῳ ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ, καὶ τῶν συνάξεων τὰς ὥρας καὶ τῶν κρυπτῶν μὴ ἀμελεῖν. Ἐὰν δὲ καὶ συμβῇ καιρὸν ἀργῆσαι τοῦ ἐργοχείρου σου, εἰσελθὼν εἰς τὴν σύναξιν ἀταράχως ἐπιτέλεσον. Τὸ δὲ τέλος τούτων, συνοδίαν καλὴν νῆσαι, ἀπόσχου δὲ ἀπὸ κακῆς συνοδίας (82).

<sup>21</sup> Al. add. ἀδιαλείπτως. <sup>22</sup> Al. add. ἡμῶν.

(80) *Μονοσιτίσαι*. Malui cum Pelagio accipere de una per singulos dies comestione, quam cum Martino Dumiensi de solitarie sumpto cibo. Germanus CP. in primam jejuniorum Dominicam appellat, μονοφαγίαν ἀσπάζεσθαι. In *Historia Pachymeris* lib. xii, cap. 24 : μονοφαγίαν δι' ἔτους ἐξακριβοῦμενος, et cap. 23, lb. xiii : μονοφαγίαν κατ' ἐννάτας δι' ἔτους ἀσχεῖν. Quamquam μονοσιτεῖν et μονοφαγεῖν utramque habeant significationem. Sed μονοσιτία praecepta in cella, magis respicit ad primam notionem.

(81) *Βασανίζειν*. Ita Martinus Dumiensis. Nam

159. Frater requisivit ex abbate Pœmene, dicens : Inveni locum omni fratrum quiete præditum; visne ut illic habitem? Et dixit senex : Ubi non nocueris fratri tuo, ibi mane.

160. (83) Dixit abbas Pœmen : Tria hæc capita, utilia sunt; timere Dominum, precari, benefacere proximo.

161. Frater dixit abbati Pœmeni : Corpus meum evasit debile, et affectus mei non debilitantur. Ait illi senex : Affectus sunt spineæ rugæ.

162. Frater quæsit de abbate Pœmene : Quid faciam? Ait illi senex : Cum Deus visitaverit nos, de quonam curæ nobis esse debet? Respondit frater : De peccatis nostris. Itaque senex : Ingrediamur, inquit, in cellam nostram, et sedentes meminerimus peccatorum nostrorum, tuncque Dominus in cunctis concurret nobiscum.

163. (84) Frater pergens ad mercatum, interrogavit abbatem Pœmenem, quid ipsi consilii daret. Senex autem respondit ei : Esto amicus illius qui tibi vim intulerit; et cum quiete vendes vasa tua.

164. Dixit abbas Pœmen : Doce os tuum loqui quæ sentis in corde tuo.

165. (85) Interrogatus de inquinamentis abbas Pœmen, respondit : Si nos activos constituerimus, et diligenter vigilaverimus, non reperiemus inquinamentum in nobis.

166. Dixit abbas Pœmen : A tertia ætate Sceteos, et post abbatem Moysem, non amplius fratres progressum fecere.

167. (86) Rursus dixit : Si homo ordinem suum custodierit, nequaquam conturbabitur.

168. (87) Frater sic interrogavit abbatem Pœmenem : Quo modo oportet me sedere in cella? Dicit ei : Sedere in cella, quod spectat ad apparens, hoc est, operari manibus, semel in die comedere, tacere, meditari; at occultus processus in cella, est, extorquere querelam tui in quocunque loco ad quem perrexeris; non negligere horas officii, nec quæ abscondita sunt. Quod si contigerit ut tempus otiosum habeas ab opere manuum, ingressus in collectam, sine perturbatione perage. Horum autem summa : comitatum fraternitatis bonum obtineto, abstine vero a malo congressu.

verlit arctare. At Pelagius interpretando portare, ostendit se legisse βαστάζειν. Nec ea lectio contemni debet, fulta etiam auctoritate optimi cod. Colbert.

(82) Ἀπόσχου δὲ ἀπὸ κακῆς συνοδίας. Quocirca in Martini versione legendum, conversationem bonam retinere, a mala vero recedere.

(83) *Miscellan.* Voss. p. 152; *Dorothe. Doctr.* 18.

(84) *Append.* p. 1002, n. 5.

(85) *Vit. Patr.* xi, 21.

(86) *Vit. Patr.* xv, 38.

(87) *Vit. Patr.* x, 64; *Append.* p. 1003, n. 21; *Dorothe. Doctr.* 7.



169 (88) Frater quæsit ex abbate Pœmene : A Si frater habuerit parum pecuniæ meæ, visne repetam? Ait illi senex : Pete ab eo semel. Excepit frater : Quid ergo faciam? Non enim cogitationis meæ dominus sum. Senex respondit : Sine cogitationem tuam stagnare; tantum fratri tuo ne sis molestus.

170. (89) Contigit ut quidam Patrum, quos inter erat abbas Pœmen, venirent in domum cujusdam religiosi hominis; cumque comederent, appositæ sunt carnes; cuncti autem manducabant, præter abbatem Pœmenem : quam ob abstinentionem admirabantur senes, cognoscentes discretionem ejus. Ut ergo e mensa surrexerunt, aiunt ei : Tu es Pœmen, et sic fecisti? Respondit illis senex : Ignoscite mihi, Patres; vos comedistis, et nemo scandalum passus est; ego vero si edissem, quoniam fratres multi juxta me veniunt, illi damno fuissent affecti, et dixissent : Pœmen carnem manducavit, nos vero non edimus? Tunc demirati sunt ejus discretionem.

171. Dixit abbas Pœmen : Ego dico : In locum in quem projicitur Satanas, illic projicior.

172. Idem suasit abbati Anub : Averte oculos tuos ne videant vanitatem <sup>23</sup>. Nam libertas animas interficit.

173. (90) Pugnam inierunt aliquando Paisius et frater ejus usque ad effusionem sanguinis e capitibus suis, spectante abbate Pœmene; et nihil omnino eis locutus est senex. Itaque ingressus abbas Anub, cernensque illos, dicit abbati Pœmeni : Quare sisisti fratres inter se pugnare, nihil locutus? Respondit abbas Pœmen : Fratres sunt, redibunt ad pacem. Tum abbas Anub : Quid hoc est? vidisti ita agentes, et ais : Redibunt in gratiam? Excepit abbas Pœmen : Pone in corde tuo, me hic intro non exstitisse.

174. Frater sciscitatus est de abbate Pœmene : Habitant mecum fratres : suadesne ut iis jubeam? Ait illi senex : Non; sed tu prius facito opus, et si vivere desideraverint, ipsi per se videbunt. Subdidit frater : Cupiunt etiam ipsi, Pater, ut eis præcipiam. Respondit senex : Nequaquam; sed esto illis exemplar, non autem legislator.

175. Dixit abbas Pœmen : Cum accesserit ad te frater, et conspexeris te adventu illius non esse adjutum, require in mente tua, atque reputa, quam cogitationem voveres animo ante ejus introitum : tuncque cognosces causam non captæ utilitatis. Quod si hoc cum humilitate et attentione feceris, eris inculpatus cum proximo, portans defectus tuos. Si enim cum cautione fecerit homo sessionem suam, non offendet. Deus quippe coram illo est. Ut autem ego video, ex hac sede possidet homo timorem Dei.

ρξθ'. Ἀδελφὸς ἤρωτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα· Ἐὰν ἀδελφὸς ἔχη μου μικρὰ νομίστα, θέλεις αὐτὸν ἐρωτήσω; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ἐρώτησον αὐτὸν ἅπασι. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Τί οὖν ποιήσω; οὐ γὰρ περιγίνομαι τοῦ λογισμοῦ μου. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ἄφες τὸν λογισμόν σου λακκάς (91), μόνον τὸν ἀδελφόν σου μὴ θλίψῃς.

ρο'. Συνέβη τινὰς τῶν Πατέρων παραβαλεῖν εἰς οἰκίαν φιλοχρίστου τινὸς, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· καὶ ἐν τῷ ἐσθίειν αὐτοὺς, παρετέθη κρέα· ἔφαγον δὲ πάντες χωρὶς τοῦ ἀββᾶ Ποιμένος· καὶ ἐθαύμαζον οἱ γέροντες ὅτι οὐκ ἤσθιεν, εἰδότες τὴν διάκρισιν αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἀνέστησαν, λέγουσιν αὐτῷ· Σὺ εἶ Ποιμήν, καὶ οὕτως ἐποίησας; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ γέρον· Συγχωρήσατέ μοι, Πατέρες· ὑμεῖς ἐφάγετε, καὶ οὐδεὶς ἐσκανδαλίσθη· ἐγὼ δὲ εἰ ἔφαγον, ἐπειδὴ πολλοὶ ἀδελφοὶ ἔρχονται ἐγγιστά μου, εἶχον βλαβῆναι, λέγοντες· Ποιμήν ἔφαγε κρέα, καὶ ἡμεῖς οὐκ ἐσθίομεν; Καὶ ἐθαύμασαν τὴν διάκρισιν αὐτοῦ.

ροα'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Ἐγὼ λέγω, ὅτι εἰς τὸν τόπον ὅπου βάλλεται ὁ Σατανᾶς, ἐκεῖ βάλλομαι.

ροβ'. Ὁ αὐτὸς εἶπε τῷ ἀββᾷ Ἀνούθ· Ἀπόστρέψον τοὺς ὀφθαλμοὺς σου τοῦ μὴ ἰδεῖν ματαιότητα· ἡ γὰρ ἐλευθερία ψυχᾶς ἀναιρεῖ.

ρογ'. Ἐμαχήσατό ποτε Παΐσιος μετὰ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καθεζομένου τοῦ ἀββᾶ Ποιμένος, μέχρις αἷμα ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν καταρροῦναι· καὶ οὐδὲν τὸ σύνολον ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ γέρον. Εἰσῆλθεν οὖν ὁ ἀββᾶς Ἀνούθ· καὶ ἰδὼν αὐτοὺς, λέγει τῷ ἀββᾷ Ποιμένι· Διατί ἀφῆκας τοὺς ἀδελφοὺς μαχομένους, μηδὲν λαλήσας αὐτοῖς; Λέγει ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Ἀδελφοὶ εἰσι, πάλιν εἰρηνεύουσι. Λέγει ὁ ἀββᾶς Ἀνούθ· Τί ἐστὶ τοῦτο; εἶδες ὅτι οὕτως ἐποίησαν, καὶ λέγεις· Πάλιν εἰρηνεύουσι; Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Θὲς εἰς τὴν καρδίαν σου, ὅτι οὐκ ἤμην ὧδε ἔσω.

ροδ'. Ἀδελφὸς ἤρωτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Ἀδελφοὶ οἰκοῦσι μετ' ἐμοῦ· θέλεις κελεύσω αὐτοῖς; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Οὐχί· ἀλλὰ ποιήσον πρῶτον τὸ ἔργον, καὶ ἐὰν θέλωσι ζῆν, ἑαυτοῖς βλέπουσι. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Θέλουσι καὶ αὐτοὶ, Πάτερ, ἵνα κελεύσω αὐτοῖς. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Μή· ἀλλὰ γενοῦ αὐτοῖς τύπος, καὶ μὴ νομοθέτης.

ροε'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Ἐὰν παραβάλῃ σοι ἀδελφός, καὶ ἰδῇς ἑαυτὸν μὴ ὠφελούμενον ἐν τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ, ζήτησον ἐν τῇ διανοίᾳ σου, καὶ μάθε ποῖος ἦν ὁ λογισμὸς ὃν εἶχες πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ· καὶ τότε γνώσῃ τίς ἡ αἰτία τῆς ἀνωφελείας. Ἐὰν δὲ τοῦτο ποιήσῃς μετὰ ταπεινοφροσύνης καὶ ἐννοίας, ἔσῃ ἄμεμπτος μετὰ τοῦ πλησίον σου, βαστάζων τὰ ἑαυτοῦ ἐλαττώματα. Ἐὰν γὰρ μετὰ εὐλαθείας ποιήσῃ ἄνθρωπος τὸ κάθισμα αὐτοῦ, οὐ μὴ πταίῃ· ὁ γὰρ Θεὸς ἐνώπιον αὐτοῦ ἐστίν. Ὡς δὲ ἐγὼ ὁρῶ, ἐκ ταύτης τῆς καθέδρας κτᾶται ἄνθρωπος τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ.

<sup>23</sup> Psal. cxviii, 37.

(88) Vit. Patr. iii, 170.

(89) Joan. Geom. Parad. 32.

(90) Append. 1003, n. 49.

(91) Λακκάς, λάκκος, λακκάς. Verbum interpretibus non intellectum, ideoque ab uno prætermissum, ab altero mutatum in λακεῖν, crepare.



ρος'. Εἶπε πάλιν· Ἄνθρωπος ἔχων παιδίον συνοικούν, καὶ ἐνεργούμενος εἰς αὐτὸ εἰς οἷον δ' ἂν πάθος τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, καὶ πάλιν κατέχει αὐτὸ μεθ' ἑαυτοῦ, ὁμοίος ἐστὶν ὁ τοιοῦτος ἀνθρώπων ἔχοντι ἀγρὸν ὑπὸ σκολήκων βιβρωσκόμενον.

ρος'. Εἶπε πάλιν· Ἡ πονηρία τὴν πονηρίαν οὐδαμῶς ἀναιρεῖ· ἀλλ' ἐάν τις σε κακοποιήσῃ, εὐποιήσον αὐτῷ, ἵνα διὰ τῆς ἀγαθοποιίας ἀνέλῃς τὴν πονηρίαν.

ροη'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Δαβὶδ ὅτε μετὰ τοῦ λέοντος τυνέβαλε, τοῦ λαρυγγίου αὐτοῦ κατέσχευεν αὐτόν, καὶ εὐθέως ἀπέκτεινεν αὐτόν. Ἐάν οὖν καὶ ἡμεῖς κατέσχωμεν τοῦ λαρυγγίου καὶ τῆς κοιλίας ἑαυτῶν, νικῶμεν διὰ τοῦ Θεοῦ τὸν ἀόρατον λέοντα.

ροθ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Τί ποιήσω, ὅτι ἐρχεται μοι θλίψις, καὶ κινεῖσθαι; Καὶ εἶπεν ὁ γέρων, ὅτι ἡ βία ποιεῖ καὶ τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους κινηθῆναι.

ροπ'. Ἐλεγεν περὶ τοῦ ἀββᾶ Ποιμένου, ὅτι ἐκάθητο εἰς Σκήτιν μετὰ δύο ἀδελφῶν αὐτοῦ· καὶ ὁ μικρότερος ἐθλίβεν αὐτούς. Καὶ λέγει τῷ ἄλλῳ ἀδελφῷ· Παραλύει ἡμᾶς ὁ μικρότερος οὗτος· ἐγείρου, ἄγωμεν ἔνθεν. Καὶ ἐξελθόντες ἀφῆκαν αὐτόν. Ὡς οὖν εἶδεν ὅτι ἐχρόνισαν, εἶδεν αὐτοὺς μακρὰν ἀπέχοντας, καὶ ἤρξατο τρέχειν ἐπίσω αὐτῶν, κράζων. Λέγει ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Μείνωμεν τὸν ἀδελφόν, ὅτι κοπιᾷ. Ὡς οὖν ἦλθε πρὸς αὐτούς, ἔβαλε μετάνοιαν, λέγων· Ποῦ ὑπάγετε, καὶ ἀφίετε με μόνον; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ὅτι θλίβεις ἡμᾶς, διὰ τοῦτο ἡμεῖς ἀναχωροῦμεν. Λέγει αὐτοῖς (91')· Ναί, ναί, ὅπου θέλετε, ἄγωμεν ὁμοῦ. Καὶ ἰδὼν ὁ γέρων τὴν ἀκακίαν αὐτοῦ, λέγει τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ· Ἀναστρέψωμεν, ἀδελφέ· σὺ γὰρ θέλων ταῦτα ποιεῖ, ἀλλ' ὁ διάβολός ἐστιν ὁ ταῦτα ποιῶν αὐτῷ. Καὶ ἀναστρέψαντες ἦλθον εἰς τὸν τόπον αὐτῶν.

ροπα'. Ἠρώτησεν ἡγούμενος (92) κοινοβίου τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Πῶς δύναμαι κτήσασθαι τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ; Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Πῶς δυνάμεθα κτήσασθαι φόβον Θεοῦ, ἔσωθεν ἔχοντες γαστρίαν τυρίων, καὶ κεράμια τασίχων;

ροπβ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Ἀββᾶ, δύο ἄνθρωποι ἦσαν, εἰς μοναχὸς καὶ εἰς κοσμικός. Ὁ μοναχὸς ἐλογίσατο ὥστε ἵνα τὸ <sup>24</sup> πρῶτ' ῥίψῃ τὸ σχῆμα, καὶ ὁ κοσμικός ἐλογίσατο <sup>25</sup> ἵνα γένηται μοναχός· ἀμφοτέροι δὲ ἀπέθανον τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ· τί ἄρα λογίζεται αὐτοῖς; Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· Ὁ μοναχὸς ἀπέθανε μοναχός, καὶ ὁ κοσμικός ἀπέθανε κοσμικός· ἐν ᾧ γὰρ εὐρέθησαν, ἀπῆλθον.

ροπγ'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης <sup>26</sup>, ὅτι Παραβάλομέν ποτε ἀπὸ Συρίας τῷ ἀββᾶ Ποιμένι, καὶ ἠθέλομεν αὐτὸν ἐρωτῆσαι περὶ τῆς σκληρότητος τῆς καρδίας· ὁ δὲ γέρων οὐκ ἤδει· Ἑλληνιστὶ, οὐδὲ ὁ ἐρμηνεύς εὐκαίρησεν <sup>27</sup>. Ἰδὼν δὲ ἡμᾶς θλιβομένους ὁ γέρων,

176. Dixit iterum: Homo qui habet puerum con-tubernalem, a quo inducitur ad quemlibet affectum veteris hominis, nec minus eum retinet secum, is homo similis est possidenti agrum quem vermes devorant.

177. (95) Etiam dixit: Malitia nequaquam malitiam tollit; sed si quis tibi male fecerit, bene facito ei, ut per bonum factum destruas malitiam.

178. Dixit adhuc: David quando cum leone pugnam commisit, ex gutture tenuit eum, statimque occidit<sup>28</sup>. Si ergo nos quoque tenuerimus guttur et ventrem nostrum, auxiliante Deo, invisibilem leonem vincemus.

179. Frater poposcit ab abbate Poemene: Quid faciam, quia mihi contingit molestia, et commoveor? Respondit senex: Vis efficit, ut cum parvum magni moveantur.

180. Referebant hoc de abbate Poemene: Residente eo in Sceti cum duobus fratribus suis, junior affligebat eos. Quocirca Poemen ita allocutus est alterum fratrem: Enervat avertitque nos iste nati minor; surge, abeamus hinc. Igitur egressi reliquerunt eum. Ut autem vidit quod tardarent, conspexitque postea longe dissitos, coepit currere post illos cum clamore. Dicit abbas Poemen: Expectemus fratrem, quia defatigatur. Postquam ergo eos attigit, submitte salutavit: Quo abitis, inquires, ac me relinquitis solum? Respondit ei senex: Quoniam vexas nos, ideo recedimus. Tum ille ad eos: Næ, næ, quocunque volueritis, eamus simul. Et senex, conspecta ejus simplicitate, fratri suo ait: Revertamur, frater: non enim sponte sua facit hæc, sed diabolus est qui illi suggerit. Reversi ergo venerunt in locum suum.

181. Interrogavit cœnobii præpositus abbatem Poemenem: Quomodo possum obtinere timorem Dei? Respondit abbas Poemen: Qua ratione possumus possidere timorem Dei, qui intus habemus ventres caseorum, et dolia salsamentorum?

182. Frater quæstionem proposuit abbati Poemeni, dicens: Abba, duo homines erant, unus monachus, alter sæcularis. Monachus vespere decrevit, habitum proximo mane abjicere; sæcularis constituit, fieri monachus: ambo autem nocte illa mortui sunt. Quid reputabitur eis? Respondit senex (94): Monachus mortuus est monachus, et sæcularis obiit sæcularis. In quo enim inventi sunt, abierunt.

183. (95) Retulit abbas Joannes: Aliquando e Syria perreximus ad abbatem Poemenem, volentes interrogare eum de duritia cordis: senex vero Græce nesciebat, nec interpretes inventus est. Itaque videns nos afflictos, coepit lingua Græca loqui, dixitque:

<sup>24</sup> Al. τῷ. <sup>25</sup> Al. præp. ὥστε. <sup>26</sup> Al. add. ὁ ἐξορισθεὶς ὑπὸ Μαρκιανοῦ τοῦ βασιλέως. <sup>27</sup> Al. ἐρμηνεύς ἔραμεν et εὐραμεν. <sup>28</sup> I Reg. xvii, 35.

(91') Λέγει αὐτοῖς. Sequentia usque ad litt. Ω, n. 8 τῷ Θεῷ διαπαντός, contuli cum codice Colbertino optimæ notæ.

(92) Ἠρώτησεν ἡγούμενος. Aberat hoc Apoththegma a ms. Regio 2466. Itaque appositum fuit ex

Colbertino codice et Regio 1787.

(95) Vit. Patr. x, 55; Dorothei Doctr. 10,

(94) Infra in Sisoe n. 38.

(95) Vit. Patr. xviii, 16; vii, xxi, 4,



Aquæ natura mollis est, lapidis autem dura : verum haucale quod suspensum est supra lapidem, stilando paulatim eum forat. Ita etiam Dei sermo mollis est, cor vero nostrum, durum; tamen cum homo frequenter audierit sermonem Dei, aperitur cor ejus ut Deum timeat.

184. (96) Abbas Isaac convenit abbatem Pœmenem; quem cernens parum aquæ mittere in pedes suos, quod haberet erga eum loquendi libertatem, dixit: Quo modo quidam usi sunt severitate, dure tractantes corpus suum? Et ait illi abbas Pœmen: Nos non edocti sumus corporis interfectores esse, sed affectuum.

185. (97) Dixit iterum: Tria hæc non possum amovere, escam, vestem, somnum: attamen ex parte amovere possumus.

186. Frater interrogavit abbatem Pœmenem his verbis: Multa olera manduco. Ait senex: Non prodest tibi; sed comede panem tuum, cum paucis oleribus; et ne propter necessitates abieris ad paternam domum.

187. Referebant de abbate Pœmene, quod si sederent senes coram eo, et loquerentur de senibus; si nominarent abbatem Sisoem, dicere soleret: Missa facite quæ ad abbatem Sisoem spectant; non enim ad mensuram narrationis venire possunt res ejus.

#### *De abbate Pambo.*

1. Quidam erat nomine abbas Pambo; de quo fertur, per tres annos integros illum orationem fuisse ad Deum, ac dixisse: Ne mihi gloriam dederis in terra. At Deus sic eum gloria affecit, ut nemo posset in faciem ejus intueri, præ gloria quam ore præferbat.

2. (98) Venerunt aliquando duo fratres ad abbatem Pambo; et interrogavit eum unus sic: Abba, ego per bidua jejuno, et duos panes comedo; servone animam meam, an seducor? Alter quoque dixit: Abba, ego de opere manuum mearum excipio duas siliquas quotidie, ac retineo pauca ad alimentum, reliqua in eleemosynam do; salvusne ero, vel peribo? Cumque plurimum orassent eum, responsum non dedit. Post quatuor autem dies discessuri cum essent, hortabantur eos clerici, hoc sermone: Nolite contristari, fratres; Deus vobis præbebit mercedem: hæc est senis consuetudo; non facile loquitur, nisi Deus ei inspiraverit. Intraverunt ergo ad senem, dixeruntque ei: Abba, ora pro nobis. Ait: Abire vultis? Respondent: Etiam. Et assumens opera eorum in seipso, scribensque in terra, dixit: Pambo per bidua jejunat, et duos panes comedit; estne in hoc monachus? Non. Item Pambo

ἤρξατο λαλεῖν τῇ Ἑλληνίδι φωνῇ, λέγων· Ἡ φύσις τοῦ ὕδατος ἀπαλή ἐστίν, ἡ δὲ τοῦ λίθου σκληρά· τὸ δὲ βαυκάλιον ἐπάνω κρεμάμενον τοῦ λίθου, στάζον στάζον τιτρά τὸν λίθον. Οὕτως καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἀπαλὸς ἐστίν, ἡ δὲ καρδία ἡμῶν σκληρά· ἀκούων δὲ ὁ ἄνθρωπος πολλάκις τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀνοίγεται ἡ καρδία αὐτοῦ τοῦ φοβεῖσθαι τὸν Θεόν.

ρπδ'. Παρέβαλεν ὁ ἀββᾶς Ἰσαὰκ τῷ ἀββᾷ Ποιμένι· καὶ ἰδὼν αὐτὸν βάλλοντα μικρὸν ὕδωρ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς <sup>29</sup> ἔχων πρὸς αὐτὸν παρρησίαν, εἶπεν αὐτῷ· Πῶς τινες ἐχρήσαντο τῇ ἀποτομίᾳ (99), σκληραγωγῆσαντες τὸ σῶμα αὐτῶν; Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Ἡμεῖς οὐκ ἐδιδάχθημεν (1) σωματοκτόνοι, ἀλλὰ παθοκτόνοι.

ρπε'. Εἶπεν πάλιν· Τὰ τραύματα <sup>30</sup> οὐ δύναμαι κόψαι, τὴν βρωσιν, τὸ ἐνδυμα, καὶ τὸν ὕπνον· ἀλλ' ἐκ μέρους δυνάμεθα κόψαι.

ρπς'. Ἠρώτησεν ἀδελφὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων, ὅτι Πολλὰ λάχανα ἐσθίω. Ἐφη ὁ γέρον· Οὐ συμφέρει σοι· ἀλλὰ φάγε τὸν ἄρτον σου, καὶ μικρὰ λάχανα, καὶ μὴ ἀπέλθῃς εἰς τὰ πατρικά σου ἐνεκεν χρειῶν.

ρπζ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ποιμένου, ὅτι εἰ ἐκάθηντό τινες γέροντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλουν περὶ γερόντων, καὶ εἰ ὠνόμαζον τὸν ἀββᾶν Σισόην, ἔλεγεν· Ἀφετε τὰ περὶ τοῦ ἀββᾶ Σισόη· οὐ γὰρ ἔρχεται εἰς μέτρον διηγήματος τὰ περὶ αὐτοῦ.

#### *Περὶ τοῦ ἀββᾶ Παμβῶ.*

α'. Ἦν τις λεγόμενος ἀββᾶς Παμβῶ, καὶ περὶ τούτου λέγεται, ὅτι τρία ἔτη ἔμεινεν αἰτούμενος τὸν Θεόν, καὶ λέγων· Μὴ δοξάσῃς με ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ οὕτως ἐδόξασεν αὐτὸν ὁ Θεός, ὥστε μὴ δύνασθαι τινα ἀτενίσαι εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἐκ τῆς δόξης ἧς εἶχεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.

β'. Ἦλθόν ποτε ἀδελφοὶ <sup>31</sup> πρὸς τὸν ἀββᾶν Παμβῶ, καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ εἷς, λέγων· Ἀββᾶ, ἐγὼ δύο δύο νηστεύω, καὶ ζευγὸς ψωμίων ἐσθίω· ἄρα σώζω τὴν ψυχὴν μου, ἢ πλανῶμαι; Εἶπεν δὲ καὶ ἄλλος· Ἀββᾶ, ἐγὼ καταλύω ἐκ τοῦ ἐργοχείρου μου δύο κεράτια καθ' ἡμέραν, καὶ κρατῶ μικρὰ διὰ τὴν τροφήν, τὰ δὲ ἄλλα εἰς ἀγάπην δίδωμι· ἄρα σώζομαι ἢ ἀπώλωμαι; Πολλὰ δὲ παρακαλούντων αὐτῶν, οὐκ ἔδωκεν ἀπόκρισιν. Μετὰ δὲ τέσσαρας ἡμέρας ἔχουσιν ἀναχωρῆσαι, καὶ παρεκάλουν αὐτοὺς οἱ κληρικοὶ, λέγοντες· Μὴ θλιβῆτε, ἀδελφοί· ὁ Θεός παρέχει ὑμῖν τὸν μισθόν· οὕτως ἐστὶν ἡ συνήθεια τοῦ γέροντος· οὐ ταχέως λαλεῖ, ἐὰν μὴ πληροφορήσῃ αὐτὸν ὁ Θεός. Εἰσῆλθον οὖν πρὸς τὸν γέροντα, καὶ εἶπον αὐτῷ· Ἀββᾶ, εὖξαι ὑπὲρ ἡμῶν. Λέγει αὐτοῖς· Ἀπελθεῖν θέλετε; Λέγουσι· Ναί. Καὶ ἀναλαβὼν τὰς πράξεις αὐτῶν ἐν ἑαυτῷ, γράφων ἐπὶ τὴν γῆν, ἔλεγεν· Παμβῶ δύο δύο νηστεύων, καὶ ζευγὸς ἐσθίων ψωμίων·

<sup>29</sup> Al. καὶ ὡς. <sup>30</sup> F. τρία ταῦτα. <sup>31</sup> Al. inser. δύο.

(96) Vit. Patr. p. 1000, n. 4.

(97) L. Joan. Geom. Parad. 20.

(98) Vit. Patr. x, 65.

(99) Ἐχρήσαντο τῇ ἀποτομίᾳ. In antiqua versione, usi sunt discretionē. Sed legendum videtur

indiscretionē, aut districtiōne.

(1) Ἐδιδάχθημεν. Magnam lacunam Regii codicis hic laceri complevi per Colbertinum, nimirum usque ad initium cap. 11, De Pambo, verbo ὀφείλουσιν.



ἄρα ἐν τούτῳ γίνεται μοναχός; Οὐχί. Καὶ Παμβῶν ἐργάζεται δύο κερατῶν<sup>33</sup>, καὶ δίδωσιν αὐτὰ ἀγάπην· ἄρα ἐν τούτῳ γίνεται μοναχός; οὐπω. Εἶπεν δὲ καὶ αὐτοῖς· Καλὰ μὲν αἱ πράξεις· ἐὰν δὲ φυλάξης τὴν συνειδήσιν ἀπὸ τοῦ πλησίον σου, οὕτως σώζῃ. Καὶ πληροφορηθέντες ἀπῆλθον μετὰ χαρᾶς.

γ'. Παρέβαλόν ποτε τέσσαρες Σκητιῶται τῷ μεγάλῳ Παμβῶν, φοροῦντες δέρματα, καὶ ἀνήγγειλεν ἕκαστος τὴν ἀρετὴν τοῦ ἐταίρου αὐτοῦ<sup>34</sup>. Ὁ μὲν εἰς ἐνήστευεν πολλά· ὁ δεύτερος ἀκτῆμων ἦν· καὶ ὁ τρίτος ἐκτῆσατο πολλὴν ἀγάπην· λέγουσι καὶ<sup>35</sup> περὶ τοῦ τετάρτου, ὅτι εἴκοσι δύο ἔτη ἔχει ἐν ὑπακοῇ γέροντος. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἀββᾶς Παμβῶν· Λέγω ὑμῖν, ἡ ἀρετὴ τούτου μεῖζων ἐστίν. Ἐκαστος γὰρ ὑμῶν ἦν ἀρετὴν ἐκτῆσατο, θελήματι αὐτοῦ ἐκράτησεν· οὗτος δὲ τὸ θέλημα αὐτοῦ κόψας, ἄλλου ποιεῖ θέλημα. Τοιούτοι γὰρ ἄνδρες, ὁμολογηταὶ εἰσιν, ἐὰν εἰς τὸ τέλος φυλάξωσιν.

δ'. Ὁσίας μνήμης Ἀθανάσιος ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας παρεκάλεσεν τὸν ἀββᾶν Παμβῶν (2) κατελθεῖν ἐκ τῆς ἐρήμου ἐπὶ τὴν Ἀλεξανδρείαν. Κατελθὼν δὲ, καὶ ἰδὼν ἐκεῖ γυναῖκα θεατρικὴν, σύνδουλος ἐγένετο. Τῶν δὲ συνόντων πυθομένων, διατί ἐδάκρυσεν· Δύο με, ἔφη, κεκίνηκεν· ἐν μὲν, ἡ ἐκείνης ἀπώλεια· ἕτερον δὲ, ὅτι οὐ ποιαύτην σπουδὴν ἔχω πρὸς τὸ ἀρέσαι τῷ Θεῷ, ὅσον αὕτη ἵνα ἀρέσῃ ἀνθρώποις αἰσχροῖς.

ε'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Παμβῶν, ὅτι διὰ τὸν Θεόν, ἀφ' οὗ ἀπεταξάμην, οὐ μετεμελήθην ἐπὶ λόγῳ ᾧ ἐλάλησα.

ς'. Εἶπεν πάλιν, ὅτι τοιοῦτον ὁ μοναχὸς ὀφείλει φορεῖν ἱμάτιον, ὥστε βάλλειν αὐτὸ ἔξω τοῦ κελλίου αὐτοῦ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ μηδεὶς λάβῃ αὐτό.

ζ'. Ἐγένετό ποτε τὸν ἀββᾶν Παμβῶν ὁδεύειν μετὰ ἀδελφῶν εἰς τὰ μέρη τῆς Αἰγύπτου· καὶ ἰδὼν κοσμικοὺς καθημένους, λέγει αὐτοῖς· Ἀναστάντες ἀσπάσασθε τοὺς μοναχοὺς, ἵνα εὐλογηθῆτε· συνεχῶς γὰρ τῷ Θεῷ λαλοῦσι, καὶ τὰ στόματα αὐτῶν ἁγιά ἐστιν.

η'. Διηγῆσαντο περὶ τοῦ ἀββᾶ Παμβῶν, ὅτι τελευτῶν, κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, εἶπεν τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ ἁγίοις ἀνδράσιν, ὅτι Ἀφ' οὗ ἦλθον εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς ἐρήμου, καὶ ὠκοδόμησά μου τὴν κέλλαν, καὶ οἴκησα ἐν αὐτῇ, ἐκτὸς τῶν χειρῶν μου οὐ μέμνημαι ἄρτον φαγών, οὐδὲ μεταμελήμα· ἐπὶ λόγῳ ᾧ ἐλάλησα, ἕως τῆς ἄρτι ὥρας. Καὶ οὕτως ἀπέρχομαι πρὸς τὸν Θεόν, ὡς μηδὲ ἀρξάμενος Θεῷ δουλεύειν.

θ'. Τοῦτο δὲ εἶχεν ὑπὲρ πολλοὺς, ὅτι εἰ ἠρωτήθη λόγον γραφικὸν ἢ πνευματικόν, οὐκ ἀπεκρίνατο εὐθύς,

A operatur in die ad duas siliquas, easque dat in elemosynam; an in hoc monachus sit? Nondum. Adjecit: Bona quidem sunt ea opera; sed si custodieris conscientiam erga proximum, ita servaberis. Illi, utpote quibus factum esset satis, discesserunt cum gaudio.

3. (3) Accesserunt quatuor Scetiotæ ad magnum Pambo, induti pellibus; et indicavit unusquisque virtutem socii sui. Unus quidem jejunabat plurimum; secundus nihil possidebat; tertius multa charitate erat præditus. Aiunt autem de quarto, ab annis viginti duobus in obedientia senis persistere. Respondit eis abbas Pambo: Dico vobis, postremi hujus virtus major est. Vestrum enim quisque, quam virtutem obtinet, voluntate sua consecutus est; hic vero abscissa propria voluntate, alterius voluntati obtemperat. Tales quippe viri, confessores sunt, si usque ad finem hujusmodi observantiam tenuerint.

4. (4) Sanctæ memoriæ Athanasius Alexandrinus archiepiscopus rogavit abbatem Pambo, ut de eremo descenderet Alexandriam. Is cum descendisset, intuitus illic mulierem theatricam, collacrymavit. Cumque interrogassent qui aderant, cur lacrymatus fuisset: Duo, inquit, me adegerunt; unum, perditio mulieris; alterum, quia tantum non habeo studium placendi Deo, quantum hæc ut hominibus turpibus placeat.

5. Professus est abbas Pambo: Gratia Dei, ex quo renuntiavi sæculo, non pœnituit me sermonis quem protulerim.

6. (5) Dixit iterum: Ejusmodi vestem gestare debet monachus, ut si projecit eam extra cellam, per tres dies, nemo tollat.

7. (6) Contigit aliquando, ut abbas Pambo cum fratribus iter faceret in partibus Ægypti; cumque vidisset sæculares viros sedentes, dixit eis: Surgite, monachos salutate, ut benedicamini: assidue enim cum Deo loquuntur, atque ora eorum sancta sunt.

8. (7) Narraverunt de abbate Pambo, quod moriens, ipsa mortis hora dixerit adstantibus sanctis viris: Ex quo tempore veni in hunc solitudinis locum, meamque cellam extruxi, ac habitavi in ea, non memini me comedere panem nisi labore manuum mearum partum; nec me pœnituit sermonis quem locutus fuerim, usque in hanc horam. Sic tamen proficiscor ad Deum, quomodo qui nec initium fecerim Deo serviendi.

9. (8) Hoc autem habuit supra multos, quod si interrogatus fuisset sermonem ex Scriptura vel

<sup>33</sup> Al. κεράτια. <sup>34</sup> Al. τοῦ ἐτέρου πολιτεῖαν, μὴ παρόντος αὐτοῦ. <sup>35</sup> Al. δέ.

(2) Τὸν ἀββᾶν Παμβῶν. Simile habet Joannes Geometra de Carinone; aut ut corrigit Meursius ad *Palladium*, Cronione; seu quod minore mutatione constaret, Carione.

(3) *Vit. Patr.* xiv, 7.

(4) *Vit. Patr.* iii, 14; *Joan. Geom. Parad.* 51;

Socrates iv, 23.

(5) Supra Isaaci Cell. *Apoph.* ult.

(6) *Vit. Patr.* xvii, 11; *Joan. Geom. Parad.* 83.

(7) *Vit. Patr.* i, 16; viii, 10.

(8) *Vit. Patr.* viii, 10.



spiritalē, non responderet illico, sed profiteretur a se id ignorari. Quod si ulteriore interrogatione urgeretur, non dabat responsum.

10. Dixit abbas Pambo: Si cor habes, potes salvus fieri.

11. Interrogavit presbyter Nitriæ: Quomodo debent fratres degere? Illi vero dixerunt: In magna exercitatione, et servantes conscientiam suam a proximo.

12. Dicebant de abbate Pambo: Sicut Moyses accepit imaginem gloriæ in Adamo refulgentis, quando facies ejus gloriosa reddita est<sup>35</sup>: ita et abbatis Pambo facies velut fulgur relucebat, eratque tanquam rex sedens super thronum suum. Ejusdem operationis exstitit abbas Silvanus, necnon abbas Sisoës.

13. Aiebant de abbate Pambo, quod nunquam vultus ejus subrisum ostenderet. Quadam ergo die, cum vellent dæmones efficere ut ríderet, ligaverunt alam ad lignum, portabantque, facientes tumultum, ac dicentes: Alle, alle. Quos cernens abbas Pambo, risit. Dæmones vero cœperunt tripudiare: Vah, vah, inquentes, Pambo risit. At ille respondit eis: Non risi, sed derisi imbecillitatem vestram, qui unam alam tot numero portetis.

14. Rogavit abbas Theodorus Phermensis abbatem Pambo: Profer mihi verbum. Ac ægre dixit illi: Theodore, abi; misericordiam exerce erga omnes. Misericordia enim invenit fiduciam coram Deo.

#### *De abbate Pisto.*

(9) Narratio Pisti, in hæc verba: Adiimus septem anachoretæ abbatem Sisoem habitantem in Clysmate, et rogavimus eum ut nobis aliquod verbum proferret. Dixitque: Ignoscite mihi; homo sum idiota, sed veni aliquando ad abbatem Or et abbatem Athre; infirmus autem erat abbas Or ab octodecim annis; supplexque ab iis petii ut mihi aliquid dicerent. Tum ait abbas Or: Quid tibi proloqui habeo? Abi, quod cernis facito. Deus illius est, qui sibimet injuriam aut vim in omnibus facit. Porro abbas Or et abbas Athre non erant ex eadem regione; sed magna inter utrumque exstitit concordia, donec e corpore recederent. Erat enim tum magna obedientia abbatis Athre, tum multa humilitas abbatis Or. Paucos vero dies mansi illic, investigans eos. Et vidi grande miraculum quod fecit abbas Athre. Attulit eis nonnullus parvum piscem, voluitque illum pro sene apparare abbas Athre; tenebat autem cultrum, et incidebat piscem, cum vocavit eum abbas Or: is reliquit cultrum in medio piscis, nec reliquum abscidit. Miratus ego magnam hominis obedientiam, quod non dixerit: Exspecta donec inciderim piscem, interrogavi: Ubi nactus

ἀλλ' ἔλεγεν μὴ εἰδέναι τὸν λόγον· καὶ ἐπ[ερωτηθεῖς] πλεῖον, οὐκ ἐδίδου ἀπόκρισιν.

ι'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Παμβῶ· Εἰ ἔχεις καρδίαν δύνάσαι σωθῆναι.

ια'. Ἡρώτησεν ὁ πρεσβύτερος τῆς Νιτρείας, ὅπως ὀφείλουσιν οἱ ἀδελφοὶ διαγείν. Οἱ δὲ εἶπαν· Ἐν μεγάλῃ ἀσκήσει, καὶ τηροῦντες τὴν συνείδησιν ἀπὸ τοῦ πλησίον.

ιβ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Παμβῶ, ὅτι ὡς ἔλαβε Μωϋσῆς τὴν εἰκόνα τῆς δόξης Ἀδὰμ, ὅτε ἐδοξάσθη τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· οὕτως καὶ τοῦ ἀββᾶ Παμβῶ ὡς ἀστραπὴ ἔλαμπε τὸ πρόσωπον, καὶ ἦν ὡς βασιλεὺς καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ. Τῆς αὐτῆς ἐργασίας ἦν καὶ ὁ ἀββᾶς Σιλουανὸς, καὶ ὁ ἀββᾶς Σισόης.

B

ιγ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Παμβῶ, ὅτι οὐδέποτε ἐμειδία τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Μιᾶς οὖν τῶν ἡμερῶν θέλοντες οἱ δαίμονες ποιῆσαι αὐτὸν γελάσαι, ἔδησαν εἰς ξύλον πτερὸν, καὶ ἐδάσταζον, θόρυβον ποιοῦντες, καὶ λέγοντες· Ἀλλή, ἀλλή (10). Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς ὁ ἀββᾶς Παμβῶ ἐγέλασεν. Οἱ δὲ δαίμονες ἤρξαντο χορεύειν, λέγοντες· Οὐά, οὐά, Παμβῶ γεγέλακεν· ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐκ ἐγέλασα, ἀλλὰ κατεγέλασα τὴν ἀδυναμίαν ὑμῶν, ὅτι τοσοῦτοι τὸ πτερὸν βαστάζετε.

ιδ'. Ἡρώτησεν ὁ ἀββᾶς Θεόδωρος (11) ὁ τῆς Φέρμης τὸν ἀββᾶν Παμβῶ· Εἰπέ μοι ῥῆμα. Καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου εἶπεν αὐτῷ· Θεόδωρε, ὕπαγε, τὸ ἔλεός σου ἔχε ἐπὶ πάντας· τὸ γὰρ ἔλεος εὗρεν παρρησίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

C

#### *Περὶ τοῦ ἀββᾶ Πιστοῦ.*

Διηγῆσατο ὁ ἀββᾶς<sup>36</sup> Πιστὸς, λέγων, ὅτι Ἀπήλθομεν ἐπὶ ἀναχωρηταὶ πρὸς τὸν ἀββᾶν Σισόην οἰκοῦντα ἐν τῷ Κλύσματι<sup>37</sup>, παρακαλοῦντες αὐτὸν εἰπεῖν ἡμῖν λόγον. Καὶ εἶπε· Συγχωρήσατέ μοι, ἰδιώτης ἀνθρώπος εἰμι· ἀλλὰ παρέβαλον πρὸς τὸν ἀββᾶν Ὁρ, καὶ τὸν ἀββᾶν Ἀθρό· ἦν δὲ ἐν ἀσθενείᾳ ὁ ἀββᾶς Ὁρ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη· καὶ ἔβαλον αὐτοῖς μετάνοιαν, εἰπεῖν μοι λόγον. Καὶ εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ὁρ· Τί ἔχω εἰπεῖν σοι; ἄπελθε, καὶ ὁ<sup>38</sup> βλέπεις ποιήσον. Ὁ Θεὸς ἐκείνου ἐστὶ, τοῦ πλεονεκτοῦντος, ἦτοι βιαζομένου· ἐαυτὴν εἰς πάντα. Οὐκ ἦσαν δὲ ἀπὸ μιᾶς ἐνορίας ὁ ἀββᾶς Ὁρ, καὶ ὁ ἀββᾶς Ἀθρό· ἐγένετο δὲ μεγάλη εἰρήνη μετὰ αὐτῶν, ἕως ἐξηλθον ἀπὸ τοῦ σώματος. Ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ὑπακοή τοῦ ἀββᾶ Ἀθρό, καὶ πολλή ἡ ταπεινοφροσύνη τοῦ ἀββᾶ Ὁρ. Ἐποίησα δὲ μικρὰς ἡμέρας πρὸς αὐτοὺς, ἀνιχνεύων αὐτούς· καὶ εἶδον μέγα θαῦμα ὃ ἐποίησεν ὁ ἀββᾶς Ἀθρό. Ἦνεγκεν αὐτοῖς τις μικρὸν ὀψάριον, καὶ τῆθουλήθη αὐτὸ ποιῆσαι ὁ ἀββᾶς Ἀθρό τῷ γέροντι· εἶχε δὲ τὴν μάχαιραν κόπτων τὸ ὀψάριον· καὶ ἐκάλεισεν αὐτὸν ὁ ἀββᾶς Ὁρ<sup>39</sup>· καὶ ἀφῆκε τὴν μάχαιραν μέσον τοῦ ὀψαρίου, καὶ οὐκ ἔκοψε τὸ ἐπιλοιπον. Καὶ ἐθαύμασα τὴν μεγάλην ὑπακοὴν αὐτοῦ, διότι οὐκ εἶπε· Μακροθύμησον ἕως κόψω

D

<sup>35</sup> Exod. xxxiv, 29. <sup>36</sup> Al. ἀδελφός. <sup>37</sup> Al. τῇ νήσῳ τοῦ Κλύσματος. <sup>38</sup> Al. εἴ τι. <sup>39</sup> Al. add. λέγων, Ἀθρό, Ἀθρό.

(9) Vit. Patr. xv, 43.

(10) Ἀλλή· ἀλλή. Si mutaveris accentum, ac legas ἄλλη· ἄλλῃ, pro incondita voce, erit Alio; alio.

(11) Ἡρώτησεν ὁ ἀββᾶς Θεόδωρος. Hoc quoque capite auctior est egio Colbertinus codex.



τὸ ὀψάριον. Εἶπον δὲ τῷ ἀββᾷ Ἀθρέ· Ποῦ εὔρες τὴν ὑπακοὴν ταύτην; Καὶ εἶπέ μοι· Οὐκ ἔστιν ἐμῇ, ἀλλὰ τοῦ γέροντός ἐστι. Καὶ ἔλαβέ με λέγων· Δεῦρο, βλέπε τὴν ὑπακοὴν αὐτοῦ. Καὶ ἤψησε τὸ ὀψάριον, καὶ ἠφάνισεν αὐτὸ θέλων, καὶ παρέθηκε τῷ γέροντι. Καὶ ἔφαγε μηδὲν λαλήσας. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Καλὸν ἐστὶ, γέρον; Καὶ ἀπεκρίθη· Καλὸν ἐστὶ πάνυ. Μετὰ ταῦτα ἤνεγκεν αὐτῷ μικρὸν καλὸν σφόδρα, καὶ εἶπεν· Ἠφάνισα αὐτὸ, γέρον. Καὶ ἀπεκρίθη, λέγων· Ναί, ἠφάνισας αὐτὸ μικρόν. Καὶ εἶπέ μοι ὁ ἀββᾶς Ἀθρέ· Εἶδες ὅτι ἡ ὑπακοὴ τοῦ γέροντός ἐστι; Καὶ ἐξῆλθον ἀπ' αὐτῶν, καὶ εἴ τι εἶδον, ἐποίησα<sup>40</sup> τὴν δύναμίν μου φυλάξαι. Ταῦτα εἶπε τοῖς ἀδελφοῖς ὁ ἀββᾶς Σισόης. Εἷς δὲ ἐξ ἡμῶν παρεκάλεισεν αὐτὸν, λέγων· Ποίησον ἀγάπην, εἰπέ ἡμῖν καὶ αὐτὸς ἓνα λόγον. Καὶ εἶπεν· Ὁ κατέχων τὸ ἀψήφιστον ἐν γνώσει, ἐπιτελεῖ πᾶσαν τὴν Γραφήν. Πάλιν ἕτερος ἐξ ἡμῶν εἶπεν αὐτῷ· Τί ἐστὶ ξενιτεία (12), Πάτερ; Καὶ εἶπε· Σιώπα, καὶ εἰπέ· Οὐκ ἔχω πρᾶγμα, ἐν παντὶ τόπῳ ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ξενιτεία.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Πίωρ.*

α'. Ὁ μακάριος Πίωρ ἐργασάμενος εἰς τὸ θέρος παρὰ τινι, ὑπερίμνησε λαβεῖν τὸν μισθόν· τοῦ δὲ ὑπερθεμένου, εἰς τὴν μονὴν ἐπανῆλθε. Πάλιν τοῦ καιροῦ καλέσαντος, θερίσας παρ' αὐτῷ, καὶ μετὰ προθυμίας ἐργασάμενος, οὐδὲν ἐκείνου παρασχόντος, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μονὴν αὐτοῦ. Τοῦ δὲ τρίτου συμπληρωθέντος ἔτους, τὴν συνήθη ἐργασίαν τελέσας ὁ γέρον, ἀνεχώρησε μηδὲν εἰληφώς. Καὶ τοῦ Κυρίου ἐτάσαντος τὸν ἐκείνου οἶκον, ἐπιφερόμενος τὸν μισθόν, εἰς τὰ μοναστήρια περιῆγε ζητῶν τὸν ἅγιον. Καὶ μόλις εὗρων αὐτὸν, προσέπεσε τοῖς ποσὶν αὐτοῦ· καὶ ἀποδιδούς ἔφασκεν, ὅτι Ἐμοὶ ὁ Κύριος ἀπέδωκεν. Ὁ δὲ ἐπέτρεψεν αὐτῷ παρασχεῖν αὐτὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῷ πρεσβυτέρῳ.

β'. Ὁ ἀββᾶς Πίωρ περιπατῶν ἤρθιε. Πυθομένου δὲ τινος, Διατί οὕτως ἐσθίεις; Οὐ βούλομαι, ἔφη, ὡς ἐργῷ τῷ βρώματι χρῆσασθαι, ἀλλ' ὡς παρέργῳ. Πρὸς ἕτερον δὲ περὶ τούτου ἐρωτήσαντα ἀπεκρίνατο· Ἵνα μηδὲ ἐν τῷ ἐσθίειν, φησὶν, ἡδονῇς σωματικῆς αἰσθάνηται ἡ ψυχὴ μου.

γ'. Ἐγένετό ποτε συνέδριον ἐν Σχήται περὶ σφαλέντος ἀδελφοῦ· καὶ ἐλάλουν οἱ Πατέρες· ὁ δὲ ἀββᾶς Πίωρ ἐσιώπα· ὕστερον δὲ ἀναστὰς ἐξῆλθε, καὶ λαβὼν σάκκον, ἐπλήρωσε ψάμμου, καὶ ἐβάστασεν εἰς τὸν ὄμον αὐτοῦ· καὶ λαβὼν<sup>41</sup> εἰς μαλάκιν<sup>42</sup> μικρὸν τῆς ψάμμου, ἐβάστασεν ἔμπροσθεν. Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Πατέρων, τί ἂν εἴη τοῦτο, λέγει· Οὗτος ὁ σάκκος ὁ ἔχων τὴν πολλὴν ψάμμον τὰ ἐμὰ ἐστὶ πλημμελήματα, ὅτι πολλά ἐστὶ· καὶ ἀφῆκα αὐτὰ ὀπίσω μου, τοῦ μὴ πονῆσαι περὶ αὐτῶν καὶ χλαῦσαι· καὶ ἰδοὺ ταῦτα τὰ μικρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου ἔμπροσθέν μου εἰσι, καὶ εἰς αὐτὰ ἀδολεσχῶ κρίνων αὐτόν. Οὐ χρὴ δὲ

es tantam obedientiam? Ait mihi: Non est mea, senis est. Assumpsitque me, Veni, inquit, vide obedientiam illius. Coxit itaque piscem, ac dedita opera vitiavit, apposuitque seni. Qui comedit, locutus nihil. Dixit ei: Bonus est, senex? Respondit: Optimus. Postea ei attulit modicum cibi scite preparati, dixitque: Corrupti hoc, senex. Respondit: Etiam, parumper corrupisti. Tunc ad me abbas Athre: Vidisti, obedientiam senis esse? Et exivi ab iis, quæque videram, pro virili mea custodivi. Hæc prolocutus est fratribus abbas Sisoës. Unus autem e nobis rogavit eum, ut faceret opus charitatis, ipse etiam aliquod verbum nobis proferret. Unde sic locutus est: Qui plurimum scientiæ obtinet, omnem perficit Scripturam. Rursus nostrum alius percontatus est: Quid est peregrinatio, Pater? Responsum dedit: Tace, et in omni loco, in quem adveneris, dicito: Nihil habeo negotii; atque hæc est peregrinatio.

*De abbate Pior.*

1. Beatus Pior ubi apud aliquem in messe operam navasset, commonefecit de accipienda mercede: atque illo differente, rediit in monasterium. Rursus tempore advocante, messuit apud eundem, et alacriter in opus incubuit, eumque is nihil præberet, reversus est in monasterium suum. Tertio pariter completo anno, solitum opus postquam perfecit, recessit, cum nihil accepisset. At Dominus prosperavit domum hominis. Unde afferens mercedem, per monasteria circuibat, quærendo sanctum. Quo vix invento, procidit ad pedes ejus, mercedem solvit, dixitque: Mihi Dominus largitus est. Ille vero mandavit ut traderet presbytero in ecclesia.

2. (13) Abbas Pior ambulando comedebat. Et interrogante quodam quare sic manducaret: Nolo, inquit, tanquam opere cibo uti, sed tanquam operis corollario. Ad alium vero eadem de re percontantem, respondit: Ut ne quidem in comedendo corpoream voluptatem sentiat anima mea.

3. (14) Factus est aliquando conventus in Secti ob fratrem qui peccaverat: et loquebantur Patres: abbas autem Pior tacebat; postea vero surgens egressus est, sumpsit saccum, arena implevit, portabatque super humerum suum: mittens quoque in sportellam parum arenæ, gerebat ante se. Interrogatus autem a Patribus, quid hoc esset, dixit: Saccus iste qui continet arenam multam, mea sunt peccata, quoniam multa sunt, et dimisi ea a tergo meo, ne doleam de illis ac plorem; en vero parva hæc fratris mei, ante me sunt, atque in iis me exerceo, judicans eum. Non oportet porro

<sup>40</sup> Al. inser. μικρόν. <sup>41</sup> Al. inser. κατὰ. <sup>42</sup> Al. βελών. <sup>43</sup> Al. μαλάκιον.

(12) *Τί ἐστὶ ξενιτεία.* Sic effertur *Apophthegma* in ms. Regio 932: Ἠρωτήθη γέρον· Τί ἐστὶ ξενιτεία; καὶ εἶπεν· Σιώπα· καὶ εἰπέ· Οὐκ ἔχω πρᾶγμα· καὶ τοῦτο ποιεῖ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ καὶ πρᾶ-

γματι· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθὴς ξενιτεία.

(13) *Vit. Patr.* iv, 54; *Joan. Geom. Parad.* 50; *Socrates* iv, 25.

(14) *Vit. Patr.* ix, 9; *Joan. Geom. Parad.* 66.



ita facere, sed potius mea ante me gestare, ac de A  
ipsis curare, necnon Deum precari ut mihi igno-  
seat. Tunc surgentes Patres, dixerunt: Vere hæc  
est via salutis.

*De abbate Pityrione.*

(15) Dixit abbas Pityrio discipulus abbatis An-  
tonii, quod qui vult expellere dæmones, prius  
animi morbos subjiciet. Quodeunque enim vitium  
superaverit quis, hujus et dæmonem expellit. Iræ,  
inquit, adjunctus est dæmon: si iram coercueris,  
ejectus est illius dæmon. Similiter de singulis aliis  
perturbationibus.

*De abbate Pistamone.*

(16) Interrogavit quidam frater abbatem Pista-  
monem: Quid agam, quia angustiis urgeor in ven- B  
dendo opere manuum mearum? Respondit senex:  
Etiam abbas Sisoës et reliqui vendebant quæ ipsi  
confecerant. In hoc noxia non est. Sed cum ven-  
dis, semel profer vasis pretium; deinde si volueris  
aliquid pretii minuere, in tua potestate est. Ita  
sane invenies requiem. Iterum rogavit frater: Si  
habuero undecunque, quod mihi sufficiat, sua-  
desne ut de labore manuum mihi curæ sit? Excepit  
senex: Quantumvis habeas, ne dereliqueris opus  
tuum: pro viribus fac; duntaxat absque contur-  
batione.

*De abbate Petro Pionita.*

1. (17) Dicebant de abbate Petro Pionita in Cel-  
lis, quod vinum non biberet. Postquam ergo senuit, C  
fratres miscebant parum vini cum aqua, rogabantque  
ut cum sumeret. Ille dicebat: Credite mihi, velut  
conditum duco. Atque judicavit se in vino diluto.

2. (18) Frater dixit abbati Petro, illi abbatis  
Lot discipulo: Quando sum in cella, mea anima  
cum pace agit; si autem ad me accesserit frater,  
et protulerit sermones de externis rebus, turbatur  
anima mea. Et abbas Petrus retulit ei dictum hoc  
abbatis Lot: Clavis tua aperit januam meam. Ait  
seni frater: Quid sibi vult hæc vox? Respondit se-  
nex: Si quis venerit ad te, dicis ei: Quomodo  
tibi est? Unde venis? Quomodo habent fratres?  
Susceperunt te, vel non? Et tunc aperis ostium  
fratris, atque audis quæ non placent. Dicit ei: Ita  
est. Quid ergo faciet homo, cum frater convenerit  
eum? Senex excepit: Luctus omnino doctrina est:  
ubi vero non est luctus, fieri non potest uti cavea-  
mus. Tum frater: Cum, inquit, in cella mea fuero,  
mecum est luctus; sed si aliquis me adierit, aut si  
exiero e cella, luctum non invenio. Tum senex:  
Nondum tibi mancipio est, sed veluti usu. Scri-  
ptum enim est in lege: Quando acquisieris servum

οὕτως ποιεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ ἐμὰ ἔμπροσθέν μου  
ἐνεργεῖν, καὶ αὐτῶν φροντίσαι, καὶ παρακαλεῖν τὸν  
Θεὸν συγχωρῆσαί μοι. Καὶ ἀναστάντες<sup>44</sup> οἱ Πατέρες  
εἶπον· Ὅντως οὕτη ἐστὶν ἡ ὁδὸς τῆς σωτηρίας.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Πιτυρίωνος.*

Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Πιτυρίων ὁ μαθητὴς τοῦ ἀββᾶ  
Ἀντωνίου, ὅτι ὁ βουλόμενος ἀπελαύνειν δαίμονας  
πρότερον τὰ πάθη δουλώσεται· οἷου γὰρ ἂν πάθους  
περιγένηται τις, τούτου καὶ τὸν δαίμονα ἀπελαύνει.  
Ἐπεταί, φησὶ, δαίμων τῇ ὀργῇ· ἐὰν τῆς ὀργῆς κρα-  
τήσης, ἀπελήλათαι ταύτης ὁ δαίμων. Ὅμοίως καὶ  
περὶ ἐκάστου πάθους.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Πιστάμωνος.*

Ἠρώτησέ τις ἀδελφὸς τὸν ἀββᾶν Πιστάμωνα, λέ-  
γων· Τί ποιήσω, ὅτι θλίβομαι εἰς τὸ πωλῆσαι τὸ ἐρ-  
γόχειρόν μου; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ γέρων, εἶπεν, ὅτι  
Καὶ ὁ ἀββᾶς Σισόης καὶ οἱ λοιποὶ ἐπώλουν τὸ ἐργό-  
χειρόν αὐτῶν· τοῦτο οὐκ ἐστὶ βλάβος· ἀλλ' ὅταν πω-  
λῆς, εἰπὲ ἅπαξ τὴν τιμὴν τοῦ σκεύους· λοιπὸν ἐὰν  
θέλῃς μικρὸν ἀφῆσαι τῆς τιμῆς, ἐν σοὶ ἐστὶν. Οὕτω  
ἂν εὐρήσεις ἀνάπαυσιν. Πάλιν εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀδελφός·  
Ἐὰν ἔχω τὴν χρεῖαν μου ὅθεν δῆποτε, θέλεις ἵνα  
φροντίσω ἐργόχειρον; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ γέρων εἶπεν·  
Ἐὰν ἔχῃς ὅσον δῆποτε, μὴ καταλείψῃς τὸ ἐργόχει-  
ρόν σου· ὅσον δύνασαι ποίησον, μόνον μὴ μετὰ ταρα-  
χῆς.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Πέτρου τοῦ Πιονίτου.*

α'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Πέτρου τοῦ Πιονίτου  
εἰς τὰ Κελλία, ὅτι οἶνον οὐκ ἔπινεν. Ὅτε οὖν ἐγήρα-  
σεν, ἐποιοῦν οἱ ἀδελφοὶ μικρὸν συγκεραστόν<sup>45</sup>, καὶ  
παρεκάλουν αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ δέξασθαι. Καὶ ἔλεγε·  
Θαρσεῖτέ μοι, ὅτι ὡς κονδίτον αὐτὸ ἔχω. Καὶ ἔκρινεν  
ἑαυτὸν εἰς τὸ συγκεραστόν<sup>46</sup>.

β'. Ἀδελφὸς εἶπε τῷ ἀββᾶ Πέτρῳ τῷ τοῦ ἀββᾶ  
Λῶτ, ὅτι Ὅταν εἰμὶ ἐν τῷ κελλίῳ μου, ἐν εἰρήνῃ  
ἐστὶν ἡ ψυχὴ μου· ἐὰν δὲ ἀδελφὸς παραβάλλῃ μοι, καὶ  
τοὺς λόγους τῶν ἔξω εἴπῃ μοι, ταρασσεται ἡ ψυχὴ  
μου. Λέγει ὁ ἀββᾶς Πέτρος, ὅτι ἔλεγεν ὁ ἀββᾶς Λῶτ·  
Τὸ κλειδίον σου ἀνοίγει τὴν θύραν μου. Λέγει ὁ ἀδελ-  
φὸς τῷ γέροντι· Τί ἐπὶ τὸ ῥῆμα τοῦτο; Λέγει ὁ γέ-  
ρων· Ἐὰν τίς σοι παραβάλλῃ, λέγεις αὐτῷ· Πῶς  
ἔχεις; Πόθεν ἦλθες; Πῶς ἔχουσιν οἱ ἀδελφοί; Προσ-  
ελάθοντό σε, ἢ οὐ; Καὶ τότε ἀνοίγεις τὴν θύραν τοῦ  
ἀδελφοῦ, καὶ ἀκούεις ἃ οὐ θέλεις. Λέγει αὐτῷ· Οὕ-  
τως ἔχει. Τί οὖν ποιήσει ἄνθρωπος, ἐὰν ἔλθῃ πρὸς  
αὐτὸν ἀδελφός; Λέγει ὁ γέρων· Τὸ πένθος ὅλον δι-  
δαχὴ ἐστὶν (19)· ὅπου δὲ οὐκ ἐστὶ πένθος, οὐ δυνατόν  
φυλάξασθαι. Λέγει ὁ ἀδελφός· Ὅταν ἐν τῷ κελλίῳ ᾤ,  
μετ' ἐμοῦ ἐστὶ τὸ πένθος· ἐὰν δὲ ἔλθῃ τις πρὸς μὲ,  
ἢ ἐξέλθω ἐκ τοῦ κελλίου, οὐχ εὐρίσκω αὐτό. Λέγει ὁ  
γέρων· Οὐδέπω σοι ὑπετάγη, ἀλλ' ὡς ἐν χρήσει ἐστί.  
Γέγραπται γὰρ ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι Ὅταν κτήσῃ παῖ-

<sup>44</sup> Al. ἀκούσαντες. <sup>45</sup> Al. συγκερασμόν. <sup>46</sup> Al. τὸν συγκερασμόν.

(15) Vit. Patr. II, 13; Joan. Geom. Parad. 17.

(16) Vit. Patr. VI, 11.

(17) Vit. Patr. IV, 35.

(18) Vit. Patr. XI, 26.

(19) Τὸ πένθος ὅλον διδαχὴ ἐστίν. Interpretatio Pelagii, In luctu omnino doctrina est. At Martinus Dumiensis, quia ὅλων scriptum invenerat, red-  
didit, Omnium doctrina luctus est.



δα Ἑβραῖον, ἐξ ἑτη δουλεύσει σοι· τῷ δὲ ἐβδόμῳ ἔτει ἐξαποστελεῖς αὐτὸν ἐλεύθερον. Ἐὰν δὲ δῶς αὐτῷ γυναῖκα, καὶ γεννήσῃ παιδία ἐν τῇ οἰκίᾳ σου, καὶ μὴ θελήσῃ ἀποδιδράσκειν διὰ τῆς γυναῖκα καὶ τὰ παιδία, προσάξεις αὐτὸν πρὸς τὴν θύραν τοῦ οἴκου, καὶ τρυπήσεις αὐτοῦ τὸ ὠτίον τῷ ὀπητίῳ, καὶ ἔσται σοι δοῦλος εἰς τὸν αἰῶνα. Λέγει ὁ ἀδελφός· Τί ἐστὶ τὸ ῥῆμα τοῦτο; Λέγει ὁ γέρον· Ἐὰν κάμῃ ἄνθρωπος εἰς πρᾶγμα κατὰ δύναμιν, οἶαν ὥραν ζητήσῃ αὐτὸ εἰς χρεῖαν<sup>46</sup>, εὕρησιν αὐτό. Λέγει αὐτῷ· Ποίησον ἀγάπην· εἰπέ μοι τὸ ῥῆμα τοῦτο. Λέγει ὁ γέρον· Οὐδὲ νόθος υἱὸς παραμένει τινὶ δουλεύων, ἀλλ' ὁ γεννώμενος υἱὸς οὐκ ἔξ τὸν πατέρα αὐτοῦ.

γ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Πέτρου καὶ τοῦ ἀββᾶ Ἐπιμάχου, ὅτι συμφωνητὰ ἦσαν εἰς Παῖθοῦ. Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐδιάσαντο αὐτοὺς ἐλθεῖν εἰς τὴν τράπεζαν τῶν γερόντων. Καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου ἀπῆλθεν ὁ ἀββᾶς Πέτρος μόνος. Καὶ ὡς ἀνέστησαν, λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἐπιμάχος· Πῶς ἐτόλμησας ἀπελθεῖν εἰς τὴν τράπεζαν τῶν γερόντων; Ὁ δὲ ἀπεκρίθη· Εἰ ἐκάθισα μεθ' ὑμῶν, ὡς γέροντα οἱ ἀδελφοὶ ἡμελλόν προτρέπεσθαί με εὐλογεῖν πρῶτον, καὶ ὡς μεῖζων ὑμῶν εἶχον εἶναι· νῦν οὖν ἀπελθὼν ἐγγὺς τῶν Πατέρων, μικρότερος πάντων ἦμην, καὶ ταπεινότερος τῷ λογισμῷ.

δ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Πέτρος, ὅτι· Οὐ δεῖ ἐπαίρεσθαι ὅταν ὁ Κύριος ποιήσῃ τι δι' ἡμῶν, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστεῖν ὅτι κατηξιώθημεν προσκληθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. Τοῦτο δ' ἐπὶ πάσης ἀρετῆς ἔλεγε συμφέρειν λογίζεσθαι.

#### Περὶ τοῦ ἀββᾶ Παφνουτίου.

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Παφνούτιος, ὅτι Διοδεύων ἐν τῇ ὁδῷ, γέγονέ με ἀποπλανηθῆναι ἀπὸ δρόσου, καὶ εὐρεθῆναι πλησίον κώμης. Καὶ εἰδὼν τινὰς ὁμιλοῦντας<sup>47</sup> ἀλλήλοις· καὶ ἐστάθην δεόμενος περὶ τῶν ἀμαρτιῶν μου. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος ἦλθεν ἔχων ῥομφαίαν, καὶ λέγει μοι· Παφνούτιε, πάντες οἱ κρίνοντες τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, ἐν ταύτῃ τῇ ῥομφαίᾳ ἀπολοῦνται· σὺ δὲ ὅτι οὐκ ἔκρινας, ἀλλ' ἐταπεινώσας ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὡς σὺ τὴν ἀμαρτίαν ποιήσας, διὰ τοῦτο τὸ ὄνομά σου ἐγγέγραπται ἐν βίβλῳ ζώντων.

β'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Παφνουτίου, ὅτι οὐ ταχέως ἔπινεν οἶνον. Ὁδεύων δὲ ποτε εὐρέθη ἐπάνω κολληγίου<sup>48</sup> ληστῶν, καὶ εὗρεν αὐτοὺς πίνοντας οἶνον<sup>49</sup>. Ἐγνώριζε δὲ αὐτὸν ὁ ἀρχιληστής, καὶ ᾔδει ὅτι οὐ πίνει οἶνον. Καὶ θεωρῶν αὐτὸν ἀπὸ μεγάλου<sup>50</sup> κόπου, ἐγέμισε ποτήριον οἴνου, καὶ<sup>51</sup> τὸ ξίφος ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ λέγει τῷ γέροντι· Ἐὰν μὴ πίῃς, φονεύω σε. Γνοὺς δὲ ὁ γέρον ὅτι ἐντολὴν Θεοῦ θέλει ποιῆσαι, βουλόμενος αὐτὸν κερδοῦσαι, ἔλαθε καὶ ἔπιεν. Ὁ δὲ ἀρχιληστής μετενόησεν αὐτῷ, λέγων· Συγχώρησόν μοι, ἀββᾶ, ὅτι ἐβλιψά σε. Καὶ λέγει ὁ γέρον· Πιστεύω τῷ Θεῷ, ὅτι διὰ τὸ ποτήριον τοῦτο ποιᾷ μετὰ σοῦ ἔλεος καὶ ἐν τῷ νῦν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι.

*Hebraeum, sex annos serviet tibi; septimo autem anno dimittes eum liberum. Si vero dederis ei uxorem, et genuerit liberos in domo tua, nec voluerit abire propter uxorem et liberos, adduces eum ad ostium domus, et perforabis ejus auriculam subula, et erit tibi servus in saeculum*<sup>46</sup>. Rogat frater: Quid est hoc verbi? Responsum dedit senex: Si laboraverit homo pro viribus in re aliqua, quoties requisierit eam ad usum, inveniet. Subjecit frater: Fac charitatem, enarra mihi sermonem hunc. Et senex: Neque spurius filius permanet in servitute; sed filius verus non relinquit patrem suum.

5. Referebant de abbate Petro et abbate Epimacho, quod essent sodales in Rhaitlu. Comedentibus autem illis in ecclesia, compulerunt eos ut venirent ad mensam senum. Aegreque adductus abbas Petrus ivit solus. Ut autem surrexerunt, dicit ei abbas Epimachus: Qua ratione ausus es abire ad mensam senum? Respondit ille: Si vobiscum sedissem, velut senem fratres hortati me essent ut primus benedicerem, et tanquam major vobis habitus fuisset: jam vero profectus juxta Patres, omnium fui minimus, ac mente humilior factus sum.

4. Dixit abbas Petrus: Non oportet extolli, cum Deus aliquid per nos fecerit, sed potius gratias agere quod digni facti fuerimus qui vocaremur ab eo. Addebat, expedire ut in omni virtute illud reputemus.

#### De abbate Paphnutio.

1. Narravit abbas Paphnautius: Per viam transiens, contigit ut aberrarem ob rorem, ac prope vicum essem. Illic vidi quosdam turpiter agentes; et steti oravique pro peccatis meis. Ecce angelus descendit tenens frameam, aitque mihi: Paphnuti, omnes qui judicant fratres suos, hac framea peribunt; quia vero non judicasti, sed humilem te exhibuisti coram Deo, quasi ipse delictum commississes, ideo nomen tuum inscriptum est in libro viventium.

2. (20) Aiebant de abbate Paphnutio, quod non facile biberet vinum. Aliquando autem in via incedens, incidit in latronum manipulum, invenitque eos vinum bibentes. Porro cognoscebat eum latronum dux, sciebatque quod non biberet vinum. Videns ergo valde fessum, calicem vino implevit, sumptoque in manum ense, ait seni: Nisi biberis, occido te. At senex, qui nosset, ex mandato Dei velle cum facere, cupiens lucrari hominem, accepit et bibit. Tunc latronum princeps inclinavit se humiliter, dicens: Ignosce mihi, abba, si te molestia affecerim. Ait senex: Confido in Deum, quod propter calicem hunc facturus sit tibi misericor-

<sup>46</sup> Al. add. ἑαυτοῦ. <sup>47</sup> Al. inser. αἰσχυρῶς. <sup>48</sup> Al. κολληγίου. <sup>49</sup> Abest οἶνον ab al. <sup>50</sup> Al. πολλοῦ. <sup>51</sup> Al. inser. λαθῶν. <sup>52</sup> Exod. xxi, 2, 4, 5, 6.



diam et in hoc et in futuro sæculo. Dicit latronum primus : Confido in Deo, quod ab isto tempore nemini malum facturus sim. Et lucratus est senex totum latronum collegium, dimittendo propter Dominum voluntatem suam.

3. Retulit abbas Pœmen, dixisse abbatem Paphnutium : Cunctis diebus vitæ senum, bis singulis mensibus adii eos, dissitus spatio duodecim milliarium, et quidquid cogitaveram aperiebam eis, nec quidquam aliud respondebant, præter hoc : Ad quemcunque locum perrexeris, ne metiaris te ; ac in quiete deges.

4. In Sceti degebat cum abbate Paphnutio quidam frater, qui impugnabatur ad fornicationem, et dicebat : Quamvis decem uxores accepero, non explebo cupiditatem meam. Senex vero hortabatur his verbis : Nequaquam, fili ; impugnatio est dæmonum. At ille noluit obtemperare, sed profectus est in Ægyptum, ubi duxit uxorem. Post aliquod tempus contigit ut senex in Ægyptum ascenderet : illic offendit eum portantem sportulas testarum, nec agnovit, sed ipse ait seni : Ego sum ille discipulus tuus. Senex autem intuitus eum in illa dejectione, flevit dixitque : Quomodo dimisisti honorem illum, et venisti ad dehonestamentum hoc ? Verum accepistine decem uxores ? Ille ingemiscens, respondit : Sane unicam duxi, et ærumnis conficior, quo pane illam pascam. Tunc ad eum senex : Revertere nobiscum. Excepit : Estne pœnitentiæ locus, abba ? Est, inquit. Relictis ergo omnibus secutus est eum ; et Scetum ingressus, ab experimento evasit probus monachus.

5. Fratrem in solitudine Thebaidis commorantem subiit ista cogitatio : Quid sedes infructuosus ? Surge, abi ad monasterium, ibi fructum feres. Itaque surgens, venit ad abbatem Paphnutium, et declaravit ei cogitationem. Monuit senex : Redi, sede in cella tua ; fac unam orationem mane, unam vesperi, unam noctu ; cum esurieris, manduca ; cum sitieris, bibe ; cum somno tentatus fueris, dormi ; ac remane in eremo ; nec cogitationi illi obsequaris. Accessit etiam ad abbatem Joannem, renuntiavitque ei verba abbatis Paphnutii. Dicit abbas Joannes : Ne omnino orationem feceris ; duntaxat sede in cella tua. Tum surgens adiit abbatem Arsenium ; cui cuncta denuntiavit. Ait illi senex : Tene, sicut Patres docuerunt te. Nihil enim amplius tibi possum dicere. Ille plene persuasus abcessit.

#### *De abbate Paulo.*

(21) Narravit aliquis e Patribus de quodam abbate Paulo, quod esset ex inferioribus Ægypti partibus, habitaret vero in Thebaide ; quodque manibus apprehenderet cerastas, scorpiones, serpentes, mediosque diffinderet. Igitur fratres humili

Α λέγει ὁ ἀρχιληστής· Πιστεύω τῷ Θεῷ, ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ μὴ κακοποιήσω τινά. Καὶ ἐκέρδησεν ὁ γέρων ὅλον τὸν κολλήγιον<sup>83</sup>, ἀφείς τὸ θέλημα αὐτοῦ δια τὸν Κύριον<sup>84</sup>.

γ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν, ὅτι ἔλεγεν ὁ ἀββᾶς Παφνούτιος· Εἰς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς τῶν γερόντων, δις τὸν μῆνα παρέβαλον αὐτοῖς, ἔχων ἀπ' αὐτῶν τὸ διάστημα μίλια δώδεκα, καὶ πάντα λογισμὸν ἔλεγον αὐτοῖς, καὶ οὐδέν μοι ἕτερον ἔλεγον, ἢ τοῦτο, ὅτι Εἰς ὃν ἂν τόπον ἀπέλθῃς, μὴ μετρεῖς ἑαυτὸν, καὶ ἔσῃ ἀναπαυόμενος.

δ'. Ἦν τις ἀδελφὸς εἰς Σκήτιν μετὰ τοῦ ἀββᾶ Παφνούτιου, καὶ ἐπολεμεῖτο εἰς πορνείαν, καὶ ἔλεγεν· Ἐάν λάβω δέκα γυναῖκας, οὐ πληρῶ τὴν ἐπιθυμίαν μου. Ὁ δὲ γέρων παρεκάλει λέγων· Μὴ, τέκνον· πόλεμος ἐστὶ τῶν δαιμόνων. Καὶ οὐκ ἐπέσθη· ἀλλὰ ἀπῆλθεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἔλαβε γυναῖκα. Μετὰ δὲ χρόνον ἐγένετο ἀναβῆναι τὸν γέροντα εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἀπαντῆσαι αὐτὸν βαστάζοντα σφυρίδια<sup>85</sup> ἁστράκων· ὁ δὲ γέρων οὐκ ἐγνώρισεν αὐτόν· ἀλλ' αὐτὸς λέγει αὐτῷ· Ἐγὼ εἰμι ὁ δεῖνα ὁ μαθητὴς σου. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ γέρων ἐν τῇ ἀτιμίᾳ ἐκείνῃ, ἔκλαυσε, καὶ εἶπε· Πῶς ἀφῆκας τὴν τιμὴν ἐκείνην, καὶ ἦλθες εἰς τὴν ἀτιμίαν ταύτην ; πλὴν ἔλαβες τὰς δέκα γυναῖκας ; Καὶ στενάξας εἶπε· Φύσει μίαν ἔλαβον, καὶ τάλαιπωρὸν πῶς αὐτὴν χορτάζω ἄρτον. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Δεῦρο πάλιν μεθ' ἡμῶν. Καὶ εἶπεν· Ἐνὶ μετάνοια, ἀββᾶ ; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐνὶ. Καὶ καταλείψας πάντα, ἠκολούθησεν αὐτόν· καὶ εἰσελθὼν εἰς Σκήτιν, ἀπὸ τῆς πείρας γέγονε δόκιμος μοναχός.

ε'. Ἀδελφῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ καθημένῳ τῆς Θεβαΐδος, ἦλθεν αὐτῷ λογισμός, λέγων· Τί κάθη ἄκαρπος ; ἀνάστα, ὕπαγε εἰς κοινόδιον, καὶ ἐκεῖ ποιεῖς καρπὸν. Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν ἀββᾶν Παφνούτιον, καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὸν λογισμὸν. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ὑπαγε, κάθου εἰς τὸ καλλίον σου· καὶ ποιεῖ μίαν εὐχὴν πρωΐ, καὶ μίαν ἐσπέρας, καὶ μίαν τὴν νύκτα· καὶ ὅταν πεινᾷς, φάγε, καὶ ὅταν διψᾷς, πίε, καὶ ὅταν νυστάξῃς, κοιμῶ· καὶ μένε εἰς γῆν<sup>86</sup> ἔρημον· καὶ μὴ πεισθῇς αὐτῷ. Ἦλθε δὲ καὶ πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην, καὶ ἀνήγγειλε τὰ ῥήματα τοῦ ἀββᾶ Παφνούτιου. Καὶ λέγει ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης· Μὴ ποιήσῃς ὅπως εὐχὴν, μόνον κάθου εἰς τὸ καλλίον σου. Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀρσένιον, καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ πάντα. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Κράτει ὡς οἱ Πατέρες σοι εἶπαν· πλεῖον γὰρ τούτων, οὐκ ἔχω σοί τι εἰπεῖν. Καὶ πληροφορηθεὶς ἀπῆλθεν.

#### *Περὶ τοῦ ἀββᾶ Παύλου.*

Διηγῆσάτο τις τῶν Πατέρων περὶ τινος ἀββᾶ Παύλου, ὅτι ἦν ἐκ τῶν κάτω μερῶν<sup>87</sup> τῆς Αἰγύπτου, οἰκῶν δὲ ἐν Θεβαΐδι· ὅτι οὗτος ἐκράτει ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τοὺς κεράστας<sup>88</sup> καὶ τοὺς ὄφεις, καὶ ἔσχιζεν αὐτοὺς μέσους. Καὶ ἔβαλον αὐτῷ οἱ ἀδελφοὶ μετάνοιαν,

<sup>83</sup> Al. κολλήγιον. <sup>84</sup> Al. Θεόν. <sup>85</sup> Al. σφυρίδια. <sup>86</sup> Al. τὴν. <sup>87</sup> Al. ἐν τοῖς ἐξέμεισι. <sup>88</sup> Al. ins. καὶ τοὺς σκορπίους.



λέγοντες· Εἰπέ ἡμῖν ποίαν ἐργασίαν ἐποίησας, ἵνα λάβῃς τὴν χάριν ταύτην. Ὁ δὲ ἔφη· Συγχωρήσατέ μοι, Πατέρες· ἐάν τις κτήσεται καθαρότητα, πάντα ὑποτάσσεται αὐτῷ, ὡς τῷ Ἀδὰμ ὅτε ἦν ἐν παραδείσῳ, πρὶν ἢ παραβῆναι τὴν ἐντολήν.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Παύλου τοῦ κοσμίτου.*

α'. Ὁ ἀββᾶς Παῦλος ὁ κοσμίτης καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐκαθέζοντο ἐν τῇ Σκήτει· καὶ πολλὰ ὥς <sup>59</sup> ἐγένετο μεταξὺ αὐτῶν ἀντιλογία. Λέγει ὁ ἀββᾶς Παῦλος· Ἔως πότε μένομεν οὕτως; Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Τιμόθεος· Ποίησον ἀγάπην· ὅταν ἔρχωμαι ἐπάνω σου, βάσταξόν με· καὶ ὅταν ἔρχῃ καὶ σὺ ἐπάνω μου, βαστάξω σε καὶ γώ. Καὶ ποιήσαντες οὕτως ἀνεπάησαν τὰς ἐπιλοίπους αὐτῶν ἡμέρας.

β'. Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Παῦλος καὶ Τιμόθεος κοσμίται <sup>60</sup> ἦσαν ἐν τῇ Σκήτει, καὶ ὠχλοῦντο ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν. Καὶ λέγει ὁ Τιμόθεος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ· Τί θέλομεν τὴν τέχνην ταύτην; οὐκ ἀφιόμεθα ἡσυχάσαι ὅλην τὴν ἡμέραν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀββᾶς Παῦλος εἶπεν αὐτῷ· Ἀρκεῖ ἡμῖν ἡ ἡσυχία τῆς νυκτὸς, ἐὰν νήφῃ ἡμῶν ἡ διάνοια.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Παύλου τοῦ μεγάλου.*

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Παῦλος ὁ μέγας ὁ Γαλάτης, ὅτι Μοναχὸς ἔχων μικρὰς χρεῖας ἐν τῇ κέλλῃ αὐτοῦ, καὶ ἐξερχόμενος φροντίσαι, ἀπὸ δαιμόνων χλευάζεται· καὶ γὰρ καὶ γώ αὐτὸ ἔπαθον.

β'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Παῦλος· Εἰς βόρβορόν εἰμι (22) καταποντιζόμενος ἕως τραχήλου, καὶ κλαίω ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, λέγων· Ἐλέησόν με.

γ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Παύλου, ὅτι ἐποίησε τὴν Τεσσαρακοστὴν εἰς ματὴν φακοῦ καὶ λαγύνιον ὕδατος· καὶ εἰς ἓν μαλάκιον, αὐτὸ πλέκων καὶ ἀναλύων, ἕως τῆς ἑορτῆς ἐγκεκλεισμένος.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Παύλου τοῦ ἀπλοῦ.*

Ὁ μακάριος ἀββᾶς Παῦλος ὁ ἀπλοῦς ὁ τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου μαθητὴς, διηγῆσατο τοῖς Πατράσι πρᾶγμα τοιοῦτον· ὅτι ποτὲ παραγενόμενος ἐν μοναστηρίῳ ἐπισκέψεως ἔνεκεν καὶ ὠφελείας χάριν ἀδελφῶν, μετὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν συνήθη διάλεκτον, εἰσεῖσιν ἐν τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ τὴν συνήθη σύναξιν ἐπιτελέσαι. Ὁ δὲ μακάριος Παῦλος, φησὶ, προσέσχεν ἐκάστῳ τῶν εἰσιόντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅποια ἄρα ψυχῇ εἰσεῖσιν εἰς τὴν σύναξιν· εἶχε γὰρ καὶ ταύτην τὴν χάριν παρὰ Κυρίου <sup>61</sup> δοθεῖσαν αὐτῷ, ὥστε ὁρᾶν ἕκαστον ὅποιός ἐστι τῇ ψυχῇ, ὥσπερ ἡμεῖς βλέπομεν ἀλλήλων τὰ πρόσωπα. Πάντων δὲ εἰσιόντων λαμπρᾷ τῇ ὄψει καὶ φαιδρῷ τῷ προσώπῳ, τὸν τε ἐκάστου ἀγγέλον χαίροντα ἐπ' αὐτῷ <sup>62</sup>· ἕνα, φησὶν, ὁρᾷ μέλανα καὶ ζοφώδη ὅλον τὸ σῶμα, δαίμονας δὲ παρ' ἐκατέρᾳ <sup>63</sup> τοῦτον συνέχοντας καὶ ἔλκοντας αὐτὸν

A facta salutatione, oraverunt, diceret iis quam operationem fecisset, ut ejusmodi gratiam consequeretur. Ille respondit: Ignoscite mihi, Patres; si quis obtinuerit puritatem, cuncta ei subicientur; quemadmodum Adamo cum esset in paradiso, priusquam transgrederetur mandatum.

*De abbate Paulo cosmeta.*

1. Abbas Paulus cosmeta, et Timotheus frater ejus, residebant in Scti. Ac sæpe inter eos oriebatur contentio. Dicit abbas Paulus: Quousque ita perseverabimus? Ait illi abbas Timotheus: Fac opus charitatis; cum tibi molestus fuero, perfer me; vicissimque quando tu mihi fueris molestus, etiam te sustinebo. Atque sic agentes, quiete pegerunt reliquos dies suos.

2. Idem abbas Paulus, et Timotheus cosmetæ erant in Scti, et a fratribus turbabantur. Ait Timotheus fratri suo: Cur hanc artem retinemus? Per totum diem non sinimur in quiete agere. Respondit ei abbas Paulus: Sufficit nobis noctis requies, modo mens nostra vigilet.

*De abbate Paulo magno.*

1. (23) Dixit abbas Paulus, magnus ille et Galata: Monachus qui in cella sua habet parva quædam commoda, atque egreditur, ut eorum curam gerat, illuditur a dæmonibus. Id enim mihi etiam contigit.

2. Dixit abbas Paulus: In luto immersus sum ad collum usque, et ploro coram Deo, dicens: Misereere mei.

3. (24) Aiebant de abbate Paulo, quod peregisset quadragesimam cum sextario lentis et lagenula aquæ, necnon cum una sportula, quam plectebat et dissolvebat, usque ad festum inclusus.

*De abbate Paulo simplice.*

(25) Beatus abbas Paulus simplex, sancti Antonii discipulus, Patribus narravit hujusmodi rem: Ad monasterium cum perrexisset aliquando, ad visitandos et emolumento afficiendos fratres: post consuetum colloquium, ingressi sunt in sanctam Dei ecclesiam, ut solitam synaxim celebrarent. Beatus vero Paulus unicuique intrantium in ecclesiam attendebat, quali scilicet anima ingrederentur ad collectam: habuit enim hanc gratiam a Deo sibi concessam, ut cerneret qualis quisque esset anima, sicut nos conspiciamus alter alterius faciem. Cum ergo cuncti introirent splendidis oculis, necnon clara facie, comitante unumquemque angelo suo, eoque super illum leto: unum, inquit, vidit nigrum, toto corpore tenebrosum, dæmones vero ad utrumque latus, tenentes eum, trahentes ad se,

<sup>59</sup> Al. διαφόρως. <sup>60</sup> Al. κοσμήται. <sup>61</sup> Al. τοῦ Θεοῦ. <sup>62</sup> Al. ἐν αὐτοῖς. <sup>63</sup> Al. ἐκατέρου et ἐκάτερα μέρη.

(22) *Eis bórborón eimi*, etc. Hoc *Aporhthegma* Colbertinus liber assignat Paulo Ægyptio, qui hic Paulorum primus ponitur.

(23) *Vit. Patr.* iii, 72.

(24) *Vit. Patr.* iii, 72; Moschus c. 161.

(25) *Vit. Patr.* xviii, 20; Andreas in *Apocal.* c. 48.



capistrum in nasum ejus mittentes; sanctum autem ipsius angelum a longe sequentem, tristem, demisso vultu. Unde Paulus in lacrymas prorupit, manu pectus tutudit, sedebatque ante ecclesiam, vehementer deffens eum qui in isto statu ipsi visus fuerat. Illi vero intuiti hominis inopinatum actionem, subitam mutationem, conversionem ad lacrymas et luctum, interrogabant, orabantque ut eloqueretur quare ploraret, veriti nimirum ne quampiam in cunctis culpam agnoscens, ita ageret. Hortabantur etiam ut ad congregationem cum iis ingrederetur. Paulus autem iis repulsis, sedebat extra, summis lamentis prosequens eum qui sic ipsi apparuerat. Non multo post, dimisso conventu, cunctis exeuntibus, iterum unumquemque considerabat Paulus, qui cuperet cognoscere quales egrederentur; et videt illum virum, cujus totum corpus prius nigrum fuerat atque tenebrosum, exire ab ecclesia claro vultu, corpore candido, dæmones vero procul sequi, at sanctum angelum juxta comitari, et gaudere plurimum super eo. Tunc Paulus præ lætitia exsiliit, clamabatque benedicens Deum, in hæc verba: O ineffabilem Dei bonitatem atque erga homines amorem! Currens porro ascendensque super altum gradum, magna voce pronuntiavit: Venite ac videte opera Dei, quam terribilia sint, et omni admiratione digna <sup>63</sup>. Venite, videte eum qui vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire <sup>64</sup>. Venite, adoremus, et procidamus ei <sup>65</sup> ac dicamus: Tu solus potes auferre peccata. Itaque concurrerunt cuncti propere, volentes audire quæ proferret. Congregatisque omnibus, narravit Paulus quæ viderat antequam ingrederetur in ecclesiam, et quæ postea iterum. Necnon postulavit ab illo viro, ut causam efferret, propter quam ei tantam conversionem derепente Deus largitus fuisset. Ille vero manifestatus a Paulo, audacter coram omnibus enarravit cuncta ad se spectantia. Ego, inquit, homo peccator sum, a multo tempore hucusque in fornicationibus volutatus; verum nunc ingressus in sanctam Dei ecclesiam, audiui lectionem sancti prophetæ Isaïæ, imo magis loquelam Dei per ipsum: *Lavamini, mundi estote, auferite malitias vestras ex cordibus vestris, ab oculis meis; discite facere bonum. Et si fuerint peccata vestra quasi phæniceum, sicut nivem dealbabo. Et si volueritis et audieritis me, bona terræ comedetis* <sup>66</sup>. Ego vero, scortator, ad sermonem prophetæ compunctus anima, ingemiscens intra mentem meam, dixi ad Deum: Tu Deus, qui venisti in mundum, peccatores salvos facere <sup>67</sup>, quæ modo per prophetam tuum promisisti, ea in me etiam comple, peccatore ac indigno. Ecce enim, a præsentī tempore fidem meam obligo, constituo, ex corde profiteor

A πρὸς ἑαυτοὺς, φορβεῖαν ἐπὶ τὴν ῥίνα τοῦ βάλλοντας· τὸν τε ἅγιον ἄγγελον αὐτοῦ ἀπὸ μακρόθεν ἀκολουθοῦντα σκυθρωπὸν καὶ κατηφῆ. Ὁ δὲ Παῦλος δακρύσας, καὶ τῇ χειρὶ τὴν στῆθος πλήξας <sup>68</sup>, ἐκαθέζετο πρὸ τῆς ἐκκλησίας, ἀποκλαιόμενος σφόδρα τὸν οὕτως ὀφθέντα αὐτῷ. Οἱ δὲ θεασάμενοι τὸ παράδοξον τοῦ ἀνδρός, τὴν τε ὀξείαν αὐτοῦ μεταβολὴν, πρὸς δάκρυα καὶ πένθος κινήσαντα, ἡρώτων αὐτὸν παρακαλοῦντες τὸ διατί κλαίει εἰπεῖν, νομίζοντες μή τι <sup>69</sup> καταγνοῦς ἀπάντων τοῦτο ποιεῖ· παρεκάλουν τε αὐτὸν καὶ εἰς τὴν σύναξιν σὺν αὐτοῖς εἰσιέναι. Ὁ δὲ Παῦλος ἀποπεισάμενος αὐτοὺς <sup>70</sup> ἐκαθέζετο ἔξω, ἀποδυσρόμενος πάνυ τὸν οὕτως ὀφθέντα αὐτῷ. Μετ' οὗ πολὺ δὲ τῆς συνάξεως ἀπολυθείσης, καὶ πάντων ἐξιόντων, πάλιν κατεμάνθανεν ὁ Παῦλος ἕκαστον, βουλόμενος <sup>71</sup> γινῶναι οἷοι ἐξέρχονται· καὶ ὁρᾷ τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, τὸν μέλαν καὶ ζοφῶδες ἔχοντα τὸ πρὶν ὅλον τὸ σῶμα, ἐξερχόμενον ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας λαμπρὸν τῷ προσώπῳ, λευκὸν τῷ σώματι, καὶ τοὺς δαίμονας μακρὰν ποῦ <sup>72</sup> ἀκολουθοῦντας, τὸν τε ἅγιον ἄγγελον ἐγγὺς αὐτοῦ παρεπόμενον <sup>73</sup> καὶ χαίροντα ἐπ' αὐτῷ σφόδρα. Ὁ δὲ Παῦλος ἀναπηδήσας μετὰ χαρᾶς, ἐβόα εὐλογῶν τὸν Θεόν, καὶ λέγων· Ὁ τῆς ἀφάτου τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος <sup>74</sup>! Δραμὼν δὲ καὶ ἀναβὰς ἐπὶ βαθμοῦ ὑψηλοῦ, μεγάλη τῇ φωνῇ ἔλεγε· Δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ὡς φοβερά καὶ πάσης ἐκπλήξεως ἄξια. Δεῦτε καὶ ἴδετε τὸν θέλοντα πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν αὐτῷ, καὶ εἰπώμεν· Σὺ μόνος δύνασαι ἀφαιρεῖν <sup>75</sup> ἁμαρτίας. Συνέτρεχον δὲ πάντες μετὰ σπουδῆς, τῶν λεγομένων ἀκοῦσαι βουλόμενοι. Καὶ συνελθόντων πάντων, διηγείτο ὁ Παῦλος τὰ ὁραθέντα αὐτῷ πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς ἐκκλησίας, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν, καὶ ἡξίου τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον λέγειν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν αὐτῷ τὴν τοσαύτην μεταβολὴν αἰφνιδίως ὁ Θεὸς ἔχαρίσατο. Ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐλεγχθεὶς ὑπὸ τοῦ Παύλου, ἐνώπιον πάντων ἀνυποστόλως διηγείτο τὰ καθ' ἑαυτὸν, λέγων· Ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ἁμαρτωλὸς, φησὶ, καὶ ἐκ πολλοῦ τοῦ χρόνου πορνείαις συνέζων μέχρι τοῦ νῦν· εἰσελθὼν δὲ νῦν ἐν τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ, ἤκουσα τοῦ ἁγίου προφήτου Ἠσαΐου ἀναγινωσκομένου, μᾶλλον δὲ τοῦ Θεοῦ λαλοῦντος δι' αὐτοῦ <sup>76</sup>· Λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰς πορνῆας ὑμῶν ἀπὸ <sup>77</sup> τῶν καρδιῶν <sup>78</sup> ὑμῶν· ἀπέραντι τῶν ὀφθαλμῶν μου, μάθετε καλὸν ποιεῖν. Καὶ ἐὰν ᾧσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ. Καὶ ἐὰν θέλητε καὶ εἰσακούσῃτέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε. Ἐγὼ δὲ, φησὶν, ὁ πόρνος, ἐπὶ τῷ λόγῳ τοῦ προφήτου κατανυγείς τὴν ψυχὴν, καὶ στενάξας ἐν τῇ διανοίᾳ μου, εἶπον πρὸς τὸν Θεόν, ὅτι Σὺ ὁ Θεὸς, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ἃ νῦν διὰ τοῦ προφήτου σου ἐπηγγείλω, ταῦτα <sup>80</sup> καὶ εἰς ἐμὲ πλήρωσον τὸν

<sup>63</sup> Psal. xlv, 9. <sup>64</sup> I Tim. ii, 4. <sup>65</sup> Psal. cxiv, 6. <sup>66</sup> Isa. i, 16-19. <sup>67</sup> I Tim. i, 15. <sup>68</sup> Al. τύφας πολλά. <sup>69</sup> Al. εἰπεῖν τὸ ὁραθέν· δεδιότες μή. <sup>70</sup> Al. add. καὶ ἀπαγορεύσας τοῦτο. <sup>71</sup> Al. ins. σιωπῶν καὶ. <sup>72</sup> Al. εἰδὼς μὲν οἷοι εἰσῆλθον, βουλ. δέ. <sup>73</sup> Al. πολὺ. <sup>74</sup> Al. ins. ἱλαρὸν τε καὶ πρόθυμον. <sup>75</sup> Al. add. ὡ τῶν θείων αὐτοῦ οἰκτιρμῶν, καὶ τῆς ἀμέτρου αὐτοῦ χρηστότητος. <sup>76</sup> Al. ἀφιέναι. <sup>77</sup> Al. ἐν αὐτῷ. <sup>78</sup> Al. ἀπέραντι. <sup>79</sup> Al. ψυχῶν. <sup>80</sup> Al. inser. ἔργοις αὐτοῦ.



ἀμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον. Ἴδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν δι-  
 δωμί σοι λόγον, συντάσσομαι δὲ, καὶ ἐκ καρδίας  
 ἐξομολογοῦμαι σοι, ὅτι οὐ μὴ πράξω ἐτι τι τῶν κα-  
 κῶν <sup>81</sup>· ἀλλὰ ἀποτάσσομαι πᾶσαν παρανομίαν <sup>82</sup>,  
 καὶ δοῦλεύσω σοι ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν καθαρᾷ συνειδήσει.  
 Σήμερον, ὦ Δέσποτα, καὶ ἐκ τῆς ὥρας ταύτης, δέξαι  
 με μετανοοῦντα, καὶ προσπίπτοντά σοι, καὶ ἀπεχό-  
 μενον τοῦ λοιποῦ πάσης ἀμαρτίας. Ἐπὶ ταύταις,  
 φησὶ, ταῖς συνθήκαις ἐξῆλθον ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας,  
 κρίνας ἐν τῇ ἐμαυτοῦ ψυχῇ, μηκέτι μηδὲν φαῦλον  
 πράξαι ἀπέναντι <sup>83</sup> τοῦ Θεοῦ. Ἀκούσαντες δὲ πάντες  
 ἀνεβόων μιᾷ φωνῇ πρὸς τὸν Θεόν· Ὡς ἐμεγαλύνθη  
 τὰ ἔργα σου, Κύριε! πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας.  
 Γινώσκοντες τοίνυν, ὦ Χριστιανοί, ἐκ τῶν θείων  
 Γραφῶν, καὶ ἐκ τῶν ἁγίων ἀποκαλύψεων, ὅσην ἔχει  
 ὁ Θεὸς ἀγαθότητα περὶ <sup>84</sup> τοὺς εἰς αὐτὸν γνησίως  
 καταφεύγοντας, καὶ διὰ μετανοίας τὰ πρότερον αὐτοῖς  
 ἐπταισμένα διορθομένους (26), καὶ ὅτι ἀποδίδωσι  
 πάλιν τὰ ἐπηγγελμένα ἀγαθὰ, οὐκ εἰσπραττόμενος  
 οἷκας ὑπὲρ τῶν προτέρων ἀμαρτιῶν, μὴ ἀπελπίσω-  
 μεν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας. Ὡς περ γὰρ διὰ Ἡσαίου  
 τοῦ προφήτου ἐπηγγείλατο, τοὺς ἐν ἀμαρτίαις βεβορ-  
 θωμένους πλύνειν, καὶ ὡς ἔριον καὶ ὡς χιόνα λευ-  
 καίνειν, καὶ τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐπουρανίου Ἱερουσα-  
 λὴμ ἀξιῶν· οὕτως αὖθις διὰ τοῦ ἁγίου προφήτου  
 Ἰεζεκιήλ, μεθ' ὅρκου ἡμᾶς πληροφορεῖ μὴ ἀπολλύειν·  
 Ζῶ γὰρ, φησὶ, λέγει Κύριος, ὅτι οὐ βούλομαι τὸν  
 θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ  
 ζῆν αὐτόν.

Περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Πέτρου τοῦ τῶν Δίου.

Πέτρος ὁ τῶν Δίου πρεσβύτερος, εἴποτε ηὔχετο  
 μετὰ τινων, ἐπειδὴ διὰ τὴν ἱερωσύνην ἔμπροσθεν  
 ἵστασθαι ἠναγκάζετο, τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἑαυτὸν  
 ὀπίσω ἵστα ἐξομολογούμενος· ὡς εἰς τὸν βίον τοῦ ἀδελφοῦ  
 Ἀντωνίου γέγραπται. Τοῦτο ἐποίει, μηδένα λυπῶν.

Ἀρχὴ τοῦ Ρ στοιχείου.

Περὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ῥωμαίου.

α'. Ἦλθέ ποτε μοναχὸς τις Ῥωμαῖος <sup>85</sup>, καὶ ὥκη-  
 σεν ἐν Σκήτει ἐγγύτερον τῆς ἐκκλησίας· εἶχε δὲ καὶ  
 ἓνα δοῦλον ὑπηρετοῦντα αὐτῷ. Ἰδὼν δὲ ὁ πρεσβύτε-  
 ρος τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ, καὶ μαθὼν ἐκ ποίας ἀνα-  
 παύσεώς ἐστιν, εἴ τι <sup>86</sup> ὥκονόμει καὶ ἤρχετο εἰς τὴν  
 ἐκκλησίαν, ἔπεμπεν αὐτῷ. Καὶ ποιήσας εἰκοσιπέντε  
 ἔτη ἐν Σκήτει, γέγονε διορατικὸς καὶ ὀνομαστός. **D**  
 Ἀκούσας δὲ τις τῶν μεγάλων Αἰγυπτίων περὶ αὐτοῦ,  
 ἦλθεν ἰδεῖν αὐτόν, προσδοκῶν σωματικὴν τινα πολι-  
 τείαν περισσοτέραν εὑρεῖν ἐν αὐτῷ. Εἰσελθὼν δὲ  
 ἡσπάσατο αὐτόν· καὶ ποιήσαντες εὐχὴν ἐκάθισαν.  
 Βλέπει δὲ αὐτόν ὁ Αἰγύπτιος φοροῦντα ἱμάτια τρυ-  
 φερὰ, καὶ χαράδριον (28) καὶ δέρμα ὑποκάτω αὐτοῦ,

et promitto tibi, quod posthac nihil mali perpetra-  
 turus sum; sed renuntio omni iniquitati; serviam  
 tibi jam inde cum pura conscientia. Hodie, Domine,  
 atque ex hac hora, suscipe me poenitentem, pro-  
 stratum coram te, qui deinceps abstenturus sim ab  
 omni delicto. Cum his, inquit, promissis egressus  
 sum ab ecclesia, decernens animo meo, non am-  
 plius quidpiam mali committere in conspectu Dei.  
 Quæ cum audiissent cuncti, una voce exclamave-  
 runt ad Deum: *Quam magnificata sunt opera tua,*  
*Domine! Omnia in sapientia fecisti* <sup>87</sup>. Igitur, o  
 Christiani, cognoscentes e divinis Scripturis sacris-  
 que revelationibus, quantam Deus habeat bonita-  
 tem erga eos qui ad ipsum sincere confugiunt, et  
 a prioribus peccatis suis emendant se per poeni-  
 tentiam; quodque reddat iterum bona repromissa,  
 nec exigit pœnas pro superioribus delictis; ne de-  
 speremus de nostra salute. Sicut enim per Isaiam  
 prophetam pollicitus est, lavaturum se peccatorum  
 luto immersos, et velut lanam ac nivem dealbatu-  
 rum <sup>88</sup>; ita rursus per sanctum prophetam Eze-  
 chielem, cum jurejurando nobis plenam fidem facit,  
 se non perditurum eos. Ait quippe: *Vivo ego, dicit*  
*Dominus, quia nolo mortem peccatoris, quam converti*  
*ipsum, et vivere* <sup>89</sup>.

De abbate Petro Dii.

**C** Petrus Dii presbyter, si quando inter alios pre-  
 cabatur, cum ob sacerdotium ante eos stare com-  
 pelleretur, per humilitatem seipsum retro consti-  
 tuebat, confessionem faciens; quemadmodum in  
 vita abbatis Antonii scriptum est. Hoc faciebat,  
 contristans neminem.

Principium litteræ P.

De abbate patria Romano.

1. (27) Venit aliquando monachus quidam Ro-  
 manus, et habitavit in Sceti juxta ecclesiam; ha-  
 buit quoque servum qui ei ministrabat. Videns  
 autem presbyter infirmitatem ejus, cum didicisset  
 quam splendide vixisset olim, quidquid conquisie-  
 rat, aut ad ecclesiam delatum fuerat, mittebat ei.  
**D** Is per annos viginti quinque mansit in Sceti, exstitit-  
 que dignoscendi gratia præditus, necnon nomine  
 celebris. Porro nonnullus magnorum Ægyptiorum,  
 audiens de illo, accessit ut videret, arbitratus in-  
 venturum se in homine corpoream aliquam vivendi  
 rationem extraordinariam. Itaque ingressus, salu-  
 tavit eum, factaque prece, consederunt. Cernit

<sup>81</sup> Pro, τι τῶν κακῶν, al. τοιοῦτον κακόν. <sup>82</sup> Al. πάση παρανομίᾳ. <sup>83</sup> Al. inser. τῶν ὀφθαλμῶν. <sup>84</sup> Al. πρόσ. <sup>85</sup> Al. inser. μέγας γενόμενος τοῦ παλατίου. <sup>86</sup> Al. ins. ὁ Θεός. <sup>87</sup> Psal. ciii 24. <sup>88</sup> Isa. xlviii, 19. <sup>89</sup> Ezech. xviii, 32, 23; xxxiii, 11.

(26) Τοὺς διὰ μετανοίας τὰ πρότερον αὐτοῖς ἐπταισμένα διορθομένους. Hoc est, Pelagio interpretante, eos qui per poenitentiam emendant priora delicta. Proclive fuit emendant vertere in emundant.

(27) Vit. Patr. x, 76.

(28) Χαράδριον. Vertit Pelagius in libris impres-  
 sis hic, *mattam* vel *budam de papyro*. Sed antiquus  
 codex monasterii Corbeiensis habet, *byrsam de pa-  
 pyro*. Svectionensis autem, *budam de papyro*.



Ægyptius illum delicatis vestibus indutum, atque matiam ac pellem sub eo, item parvum pulvinar; ad hæc nitidos habere pedes cum sandaliis. His visis, scandalum passus est, quod eo loci non talis esset agendi ratio, sed potius vitæ durities. Senex autem, utpote perspicacia donatus, intellexit ipsum offensum, atque ministro suo: Fac nobis hunc diem festum, propter abbatem. Erat porro illi parum oleris; et coxit, cumque tempus venisset, surgentes, comederunt. Habuit etiam senex parum vini propter infirmitatem suam; quod biberunt. Utque vespera advenit, recitarunt duodecim psalmos, postea ierunt cubitum. Pari modo noctu. Mane vero surgens Ægyptius, dicit ei: Ora pro me. Atque exiit, nulla percepta utilitate. Cæterum pauco post illius discessum tempore, senex qui vellet ei esse utilis, mittens revocavit eum. Et postquam rediisset, iterum suscepit illum lætus; tum interrogavit, hoc pacto: Cujus regionis es? Respondit: Ægyptius sum. Cujus vero urbis? Ille: Ego plane ex urbe non sum. Rogavit: Quodnam erat opus tuum in tuo vico? Excepit: Eram custos. Ait: Ubinam dormiebas? Ille: In agro. Habuisti, inquit, stratum sub te? Responsum dedit: Scilicet, ruri stragulum posuissem sub me? Sed quomodo? Flumi. Iterum Romanus interrogavit: Et quo uteraris cibo in agro, aut quod vinum bibebas? Ægyptius rursus respondit: Estne cibus vel potus in agro? Romanus: Sed quomodo vivebas? Ægyptius: Manducabam panem siccum, cumque poteram salsamenti parum, bibebam autem aquam. Senex Romanus: Magnus labor. Estne vero in pago balneum, ut lavemini? Ægyptius: Nequaquam, sed in fluvio, quando libet. Postquam ergo excepit ex eo senex hæc omnia, didicitque prioris vitæ ipsius ærumnas, cupiens ei prodesse, narravit prioris vitæ suæ in sæculo statum; referens: Me vides, nihili hominem; magnam urbem Romam patriam habeo, tum magnus exstiti in palatio imperatoris. Ut autem audivit Ægyptius sermonis initium, compunctione tactus est, auscultabatque sedulo quæ diceret. Iterum ait ei: Relicta ergo Urbe, veni in solitudinem hanc. Me rursus quem vides, magnas domos possedi, opes multas: contemptisque illis, subii parvam cellam hanc. Ego adhuc, quem cernis, lectos habui ex auro solido, pretiosis stragulis ornatos; pro quibus Deus dedit istam matiam cum ista pelle. Ad hæc, vestimenta mea magni pretii erant; et pro illis, gesto hæc vilia. Item, ad prandium meum, auri multum impendebatur: cujus vice tribuit mihi Deus hoc olusculum atque hunc parvum vini calicem. Erant præterea ministrantes pueri multi; et ecce illorum loco, inspiravit Deus huic seni ut ministret mihi. Insuper vice balnei, parum aquæ mitto in pedes meos; sandalia etiam gero ob debilitatem. Idem, in locum musices et organorum, profero duodecim psalmos. Similiter

καὶ προσκεφάλαιον μικρόν· ἔχοντα δὲ καὶ τοὺς πόδας καθαροὺς μετὰ σανδαλίων· καὶ ταῦτα ἰδὼν ἐσανδαλίσθη, ὅτι ἐν τῷ τόπῳ οὐχ ὑπῆρχε τοιαύτη διαγωγή, ἀλλὰ μᾶλλον σκληραγωγία. Καὶ διορατικὸς ὢν ὁ γέρων ἐνόησεν ὅτι ἐσανδαλίσθη, καὶ λέγει τῷ ὑπηρετοῦντι αὐτόν<sup>90.91</sup>. Ποίησον ἡμῖν ἑορτὴν διὰ τὸν ἀββᾶν σήμερον. Εὐκαίρησε δὲ μικρὸν λάχανον, καὶ ἤψησε· καὶ τῇ ὥρᾳ ἀναστάντες ἔφαγον. Εἶχε δὲ καὶ μικρὸν οἶνον διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ ὁ γέρων· καὶ ἔπιον. Καὶ ὥς ἐγένετο ὄψε, ἔβαλον τοὺς δώδεκα ψαλμοὺς, καὶ ἐκοιμήθησαν· ὁμοίως δὲ καὶ τὴν νύκτα. Ἀναστὰς δὲ τὸ<sup>92</sup> πρωὶ ὁ Αἰγύπτιος, λέγει αὐτῷ· Εὐξαί ὑπὲρ ἐμοῦ. Καὶ ἐξῆλθε μὴ ὠφελῇθεις. Καὶ ὥς ἀπῆλθε μικρὸν, θέλων ὁ γέρων ὠφελῆσαι αὐτόν, πέμψας μετακαλέσατο αὐτόν· καὶ ὥς ἦλθε, μετὰ χαρᾶς πάλιν ἐδέξατο αὐτόν, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέγων· Ποίας χώρας εἶ; Καὶ λέγει· Αἰγύπτιος. Ποίας δὲ πόλεως; Ὁ δὲ ἔφη· Ἐγὼ ὅλως οὐκ εἰμὶ πολίτης. Καὶ λέγει· Τί ἦν τὸ ἔργον σου εἰς τὴν κώμην σου; Καὶ λέγει· Τηρητής. Καὶ λέγει· Ποῦ ἐκοιμῶ; Ὁ δὲ εἶπεν· Εἰς τὸν ἀγρόν. Εἶχες, φησί, στρωμνὴν ὑποκάτω σου; Καὶ λέγει· Ναί, εἰς ἀγρόν εἶχον θεῖναι στρώμα ὑποκάτω μου; Ἀλλὰ πῶς; Εἶπε δὲ· Χαμαί. Λέγει αὐτῷ πάλιν· Καὶ τί εἶχες βρώμα εἰς τὸν ἀγρόν; ἢ ποῖον οἶνον ἔπινας; Ἀπεκρίθη πάλιν· Ἐνὶ βρώμα ἢ πόμα εἰς ἀγρόν; Ἀλλὰ πῶς ἔζης; φησί. Λέγει· Ἦσθιον ξηρὸν ἄρτον, καὶ εἰ εὕρισκον μικρὸν τάρخين, καὶ ὕδωρ. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ γέρων εἶπε· Μέγας κόπος. Ἐνὶ δὲ καὶ βαλανεῖον εἰς τὴν κώμην, ἵνα λούησθε; Ὁ δὲ εἶπεν· Οὐχί· ἀλλὰ εἰς τὸν ποταμόν ὅτε θέλομεν. Ὡς οὖν ἐξέλαθεν<sup>93</sup> αὐτόν ὁ γέρων εἰς ταῦτα πάντα, καὶ ἔμαθε τοῦ προτέρου βίου αὐτοῦ τὴν θλίψιν, θέλων αὐτόν ὠφελῆσαι, διηγῆσατο αὐτῷ τὴν προτέραν αὐτοῦ διαγωγὴν τὴν ἐν τῷ κόσμῳ, λέγων· Ἐμὲ τὸν ταπεινὸν ὃν βλέπεις, ἐκ τῆς μεγάλης πόλεως Ῥώμης εἰμὶ, καὶ μέγας γέγονα εἰς τὸ παλάτιον τοῦ βασιλέως. Καὶ ὥς ἤκουσε ὁ Αἰγύπτιος τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου, κατενύγη, καὶ ἤκουεν ἀκριβῶς τὰ λεγόμενα παρ' αὐτοῦ. Πάλιν δὲ λέγει αὐτῷ· Κατέλιπον οὖν τὴν πόλιν, καὶ ἦλθον εἰς τὴν ἑρτημον ταύτην· καὶ πάλιν ἐμὲ ὃν βλέπεις, οἴκους μεγάλους εἶχον καὶ χρήματα<sup>94</sup> πολλὰ· καὶ καταφρονήσας αὐτῶν, ἦλθον εἰς τὸ μικρὸν καλλίον τοῦτο· καὶ πάλιν ἐμὲ ὃν βλέπεις, κραθῶτάους εἶχον ὀλοχρύσους, ἔχοντας πολυτίμους στρωμνάς· καὶ ἀντ' αὐτῶν, δέδωκέ μοι ὁ Θεὸς τὸ χαράδριον τοῦτο καὶ τὸ δέρμα· πάλιν τὰ ἐνδύματά μου πολλῆς τιμῆς ἄξια ἦν· καὶ ἀντὶ ἐκείνων, φορῶ τὰ εὐτελῆ ταῦτα ἱμάτια· πάλιν εἰς τὸ ἄριστόν μου πολὺ χρυσίον ἀνηλίσκετο· καὶ ἀντὶ ἐκείνου, ἔδωκέ μοι ὁ Θεὸς τὸ μικρὸν λάχανον τοῦτο, καὶ τὸ μικρὸν ποτήριον τοῦ οἴνου. Ἦσαν δὲ οἱ ὑπηρετοῦντές μοι παῖδες πολλοί· καὶ ἰδοὺ ἀντ' ἐκείνων, κατένυξεν ὁ Θεὸς τὸν γέροντα τοῦτον ὑπηρετῆσαι μοι· ἀντὶ δὲ βαλανείου, βάλλω τὸ μικρὸν ὕδωρ εἰς τοὺς πόδας μου, καὶ τὰ σανδάλια διὰ τὴν ἀσθένειάν μου· πάλιν ἀντὶ μουσικῶν καὶ κιθαρῶν, λέγω τοὺς δώδεκα ψαλμοὺς· ὁμοίως καὶ τὴν νύκτα, ἀντὶ τῶν ἁμαρτιῶν

<sup>90.91</sup> Al. αὐτῷ. <sup>92</sup> Al. τῷ. <sup>93</sup> Al. ἐξέβαλεν. <sup>94</sup> Al. πράγματα.



ὧν ἐποιοῦν, ἄρτι μετὰ ἀναπαύσεως ποιῶ μικράν μου λειουργίαν. Παρακαλῶ οὖν σε, ἀββᾶ, μὴ σκανδαλίσθῃς εἰς τὴν ἀσθενεῖάν μου. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Αἰγύπτιος, εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν, εἶπεν· Οὐαί μοι, ὅτι ἀπὸ πολλῆς θλίψεως τοῦ κόσμου εἰς ἀνάπαυσιν ἦλθον, καὶ ἃ οὐκ εἶχον τότε, νῦν ἔχω· σὺ δὲ ἀπὸ πολλῆς ἀναπαύσεως εἰς θλίψιν ἦλθες, καὶ ἀπὸ πολλῆς δόξης καὶ πλούτου ἦλθες εἰς ταπείνωσιν καὶ πτωχείαν. Πολλὰ δὲ ὠφελῆθεις ἀπῆλθες, καὶ ἐγένετο αὐτοῦ φίλος, καὶ παρέβαλλεν αὐτῷ συχνῶς δι' ὠφέλειαν· ἦν γὰρ ἀνὴρ διακριτικὸς, καὶ πλήρης εὐωδίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

β'. Ὁ αὐτὸς εἶπεν, ὅτι ἦν τις γέρων ἔχων καλὸν μαθητήν· καὶ ἀπὸ ὀλιγορίας ἔβαλεν αὐτὸν ἔξω<sup>95</sup> μετὰ τῆς μηλωτῆς αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἀδελφὸς ὑπέμεινεν ἔξω καθήμενος. Καὶ ἀνοίξας ὁ γέρων, εὗρεν αὐτὸν καθήμενον, καὶ ἔβαλεν αὐτῷ μετάνοιαν, λέγων· ὦ Πάτερ, ἡ ταπείνωσις τῆς μακροθυμίας σου ἐνίκησε τὴν ἐμὴν ὀλιγορίαν. Δεῦρο ἔσω· ἀπὸ τοῦ νῦν σὺ γέρων εἶ καὶ Πατήρ, ἐγὼ δὲ νεώτερος καὶ μαθητής.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ρούφου.*

α'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ρούφον· Τί ἐστὶν ἡσυχία, καὶ τίς ἡ ὠφέλεια αὐτῆς; Ὁ δὲ γέρων λέγει αὐτῷ· Ἡσυχία ἐστὶ, τὸ καθεσθῆναι ἐν τῷ κελλίῳ μετὰ φόβου καὶ γνώσεως Θεοῦ, ἀπεχόμενος μνηστεικίας καὶ ὑψηλοφροσύνης. Ἡ τοιαύτη ἡσυχία γεννήτρια οὕτα πασῶν τῶν ἀρετῶν, φυλάσσει τὸν μοναχὸν ἀπὸ τῶν πεφυρωμένων βελῶν τοῦ ἐχθροῦ, μὴ ἐῷσα αὐτὸν τιτρώσκεισθαι ὑπὲρ αὐτῶν. Ναί, ἀδελφε, ταύτην κτήσαι, μνημονεύων τῆς ἐξόδου τοῦ θανάτου σου, ὅτι οὐκ οἶδας ποῖα ὥρα ὁ κλέπτης ἔρχεται. Λοιπὸν οὖν, νῆφε περὶ τῆς ἰδέας ψυχῆς.

β'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ρούφος, ὅτι ὁ καθήμενος ἐν ὑποταγῇ πατρὸς πνευματικοῦ, πλείονα μισθὸν ἔχει τοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ καθ' ἑαυτὸν ἀναχωροῦντος. Ἐλεγε δὲ οὗτος, ὅτι διηγήσατό τις τῶν Πατέρων, λέγων, ὅτι Εἶδον τέσσαρα τάγματα ἐν τῷ οὐρανῷ· τὸ πρῶτον τάγμα, ἄνθρωπος ἀσθενῶν καὶ εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ· τὸ δεύτερον τάγμα, ὁ τὴν φιλοξενίαν διώκων καὶ εἰς τοῦτο ἰστάμενος καὶ διακονῶν· τὸ τρίτον τάγμα, ὁ τὴν ἔρημον διώκων καὶ μὴ βλέπων ἄνθρωπον· τὸ τέταρτον τάγμα, ὁ ἐν ὑποταγῇ καθήμενος πατρὸς καὶ ὑποτασσόμενος αὐτῷ διὰ τὸν Κύριον. Ἐφόρει δὲ ὁ διὰ τὴν ὑπακοὴν μανιάκην χρυσοῦν καὶ γοργόνα, καὶ πλείονα τῶν ἄλλων δόξαν εἶχεν (29). Ἐγὼ δὲ, φησὶ, εἶπον τῷ ὁδηγοῦντί με, ὅτι Πῶς οὗτος ὁ μικρότερος παρὰ τοὺς ἄλλους πλείονα δόξαν ἔχει; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπέ μοι· Ἐπειδὴ ὁ τὴν φιλοξενίαν διώκων ἰδίῳ θελήματι ποιεῖ· καὶ ὁ εἰς τὴν ἔρημον ὧν ἰδίῳ θελήματι ἀνεχώρησεν· οὗτος δὲ ὁ τὴν ὑπακοὴν ἔχων.

<sup>95</sup> Al. ins. τῆς θύρας. <sup>96</sup> Ephes. vi, 16. <sup>97</sup> Luc. xii, 59.

(29) Ἐφόρει δὲ ὁ διὰ τὴν ὑπακοὴν μανιάκην χρυσοῦν καὶ γοργόνα, καὶ πλείονα τῶν ἄλλων δόξαν εἶχεν. Joannes Meursius voce Γοργῶν citat ex libro i Collectaneorum Pauli monachi, γοργῶρα, fateturque de significatione sibi non liquere. Ego

A noctu, pro peccatis quæ committebam, modo cum quiete parvum meum officium recito. Itaque obsecro te, abba, ne offendaris mea imbecillitate. His auditis, Ægyptius, ad se rediens, dixit: Væ mihi quod a multa sæculi calamitate, in statum commodum veni; quæque tunc non habebam, nunc habeo: tu vero a multa commoditate, venisti ad vexationem; a multa gloria et divitiis ad dejectionem et paupertatem. Itaque ingenti cum animæ emolumento discessit, factusque est illius amicus, et frequenter ad eum proficiscebatur, utilitatis causa. Erat enim vir in discernendo eximius, plenus fragrantia Spiritus sancti.

2. Is ipse retulit: Erat quidam senex, qui præclarum discipulum habebat; quem ex pusilli animi vitio ejecit cum melote sua. At frater permansit foras sedens. Postea senex aperiens, invenit illum sedentem. Itaque inclinato in penitentis modum corpore, dixit ei: Pater, humilitas patientiæ tuæ vicit pusillanimitatem meam atque despicationem. Veni intro: ex hoc tempore, tu senex eris et Pater, ego vero junior ac discipulus.

*De abbate Rufo.*

1. Frater interrogavit abbatem Rufum, quid esset quies, et quænam illius utilitas. Senex autem dixit ei: Quies est, sedere in cella cum timore ac notitia Dei, abstinendo ab injuriarum memoria et elatione animi. Hæc quies, cum omnium virtutum sit genitrix, conservat monachum ab igneis telis inimici<sup>96</sup>, nec sinit per ea vulnerari. Utique, frater, illam posside, memor exitus mortis tuæ; quia nescis qua hora fur veniet<sup>97</sup>. Deinceps igitur, vigila pro anima tua.

2. Dixit abbas Rufus: Qui manet in obedientia patris spiritualis, majorem mercedem repositam habet quam qui in eremum secessit proprio nutu. Addidit idem narrationem cujusdam e Patribus, hancce: Vidi quatuor ordines in cælo. Primus ordo, homo qui ægrotat gratiasque agit Deo; secundus ordo, qui hospitalitatem sectatur, atque eo in negotio stat et ministrat; tertius ordo, qui solitudinem sequitur, nec quemquam videt; quartus denique, homo in Patris obedientia sedens, eique subjectus propter Dominum. Porro obedientia ejusmodi præditus, gestabat torquem aureum, cum clypeo, majorique præ cæteris gloria fulgebat. Ego vero, inquit, dixi ei qui me ducebat: Quare iste minor super alios gloriam consecutus est? Ille respondit: Quoniam qui hospitalitatem sectatur, sponte sua id agit; qui pariter commoratur in eremo, recessit ex voluntate sua; hic autem qui

vero γοργόνα quod inveni retineo, ac interpretor clypeum, ob decantatissimam Gorgonis fabulam, et propter verba Hesychii: Γοργόνες· αἰγίδες· οἱ δὲ τὰ ἐπὶ τῶν αἰγίδων πρόσωπα.



obedientiam obtinet, cunctis suis voluntatibus relictis, pendet a Deo, atque a suo Patre. Hujus rei gratia plus gloriæ quam cæteri accepit. Propterea, filii, bona est obedientia, cum propter Dominum suscipitur. Ex parte percepistis, filii, virtutis istius parvum vestigium. O obedientia, cunctorum fidelium salus! o obedientia, mater omnium virtutum! o obedientia, regni inventrix! o obedientia, quæ cælos aperis, ac homines e terra elevas! o obedientia, omnium sanctorum nutrix, cujus lac suxerunt, et per quam evaserunt perfecti! o obedientia, contubernalis angelorum!

*De abbate Romano.*

Cum abbas Romanus moriturus esset, congregati circa illum discipuli ejus, postulaverunt: Quomodo oportet regi nos? Senex vero respondit: Non memini me unquam dicere alicui vestrum ut quidpiam faceret, quin prius animo statuissem, non irasci, si non fecisset quod fieri aiebam: atque sic per totum nostrum tempus, cum pace habitavimus.

*Principium litteræ Σ.*

*De abbate Sisoë.*

1. (50) Frater injuria affectus ab alio fratre, venit ad abbatem Sisoem, et dixit ei: Injuriam passus sum ab aliquo fratre, ac volo meipsum ulcisci. Senex vero hortabatur, his verbis: Nequaquam, fili; sed potius Deo relinque ultionis partes. Excepit ille: Non cessabo, donec vindicavero me. Tum senex, Oremus, inquit, frater. Surgensque ait: Deus, non amplius egemus ut nostri curam suscipias; nos enim acceptæ injuriæ poenas exigimus. Hoc igitur audito, frater præcidit ad pedes senis, dicens: Non amplius contendo cum fratre. Ignosce mihi, abba.

2. (31) Frater ita interrogavit abbatem Sisoem: Quid faciam? quia ad ecclesiam occurro, ubi sæpe agape celebratur, et retinent me. Ait illi senex: Res est laboriosa. Igitur Abraham discipulus ejus percontatus est: Si fiat occursus in Sabbato vel Dominica, et frater biberit tres calices, num multum est? Respondit senex: Si non sit Satanas, multum non est.

3. (32) Discipulus abbatis Sisois dicebat ei: Pater, senuisti, abeamus jam prope terras habitatas. Ait senex: Ubi non est mulier, illic pergamus. Tum discipulus: Et quis locus est non habens mulierem, nisi eremus? Senex: In eremum ducito me.

4. (33) Frequenter discipulus abbatis Sisois aiebat: Abba, surge, manducemus. Ille ad eum: Non comedimus, fili? Respondebat: Non, Pater. Tum senex: Si non comedimus, asser, et cibum capiemus.

Ἀ πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ καταλείψας, κρέματα: τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἰδίῳ Πατρὶ· ἕνεκα τοῦτου πλείονα δόξαν ἔλαθε παρὰ τοὺς ἄλλους. Διὰ τοῦτο, ὦ τέκνα, καλὴ ἡ ὑπακοὴ ἡ διὰ τὸν Κύριον γινομένη. Ἰκούσατε, τέκνα, ἐκ μέρους, τοῦ κατορθώματος τοῦτου ὀλίγον τι ἶχνος. Ὡς ὑπακοὴ σωτηρία πάντων τῶν πιστῶν! Ὡς ὑπακοὴ γεννήτρια πασῶν τῶν ἀρετῶν! Ὡς ὑπακοὴ βασιλείας εὐρέτις! Ὡς ὑπακοὴ οὐρανοὺς ἀνοίγουσα, καὶ ἀνθρώπους ἀπὸ γῆς ἀνάγουσα! Ὡς ὑπακοὴ πάντων τῶν ἁγίων τροφὴ, ἐξ ἧς ἐθῆλσαν, καὶ διὰ σοῦ ἐτελειώθησαν! Ὡς ὑπακοὴ σύνοικε ἀγγέλων!

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ῥωμανοῦ.*

Μέλλοντος τοῦ ἀββᾶ Ῥωμανοῦ τελευτᾶν, συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες αὐτῷ· Πῶς ὀφείλομεν διοικηθῆναι; Ὁ δὲ γέρων εἶπεν· Οὐδέποτε οἶδα εἰπὼν τινὶ ὑμῶν ποιῆσαι τί ποτε, εἰ μὴ πρότερον ἐποίησα τὸν λογισμόν, μὴ ὀργισθῆναι ἐὰν μὴ ποιήσῃ ὃ εἶπον γενέσθαι· καὶ οὕτως ὅλον τὸν χρόνον ἡμῶν ὠκῆσαμεν μετ' εἰρήνης.

*Ἀρχὴ τοῦ Σ στοιχείου.*

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ <sup>98</sup> Σισοῆ.*

α'. Ἀδελφὸς ἀδικηθεὶς ὑπὸ ἐτέρου ἀδελφοῦ, ἦλθε πρὸς τὸν ἀββᾶν Σισόην<sup>99</sup>, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἠδικήθην παρὰ τινος<sup>1</sup> ἀδελφοῦ, καὶ γὰρ θέλω ἐμαυτὸν ἐκδικῆσαι. Ὁ δὲ γέρων παρεκάλει αὐτὸν, λέγων· Μὴ, τέκνον, κατάλειψον δὲ μᾶλλον τῷ Θεῷ τὰ τῆς ἐκδικήσεως. Ὁ δὲ ἔλεγεν· Οὐ παύσομαι ἕως οὗ ἐκδικήσω ἐμαυτόν. **Β** Εἶπε δὲ ὁ γέρων· Εὐξώμεθα, ἀδελφέ. Καὶ ἀναστὰς εἶπεν ὁ γέρων· Ὁ Θεὸς, οὐκ ἔτι σου ἔχομεν χρεῖαν φροντίζειν περὶ<sup>2</sup> ἡμῶν· ἡμεῖς γὰρ τὴν ἐκδίκησιν ἑαυτῶν ποιοῦμεν. Τοῦτο οὖν ἀκούσας ὁ ἀδελφός, ἔπεσε παρὰ τοὺς πόδας τοῦ γέροντος, εἰπὼν· Οὐκ ἔτι δικάζομαι μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ, συγχώρησόν μοι, ἀββᾶ.

β'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Σισόην, λέγων· Τί ποιήσω; ὅτι ἀπαντῶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πολυλάκις γίνεται ἀγάπη, καὶ κρατοῦσί με. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Κόπον ἔχει τὸ πρᾶγμα. Λέγει οὖν Ἀβραάμ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ· Ἐὰν γένηται ἀπάντησις ἐν σαββάτῳ ἢ ἐν Κυριακῇ, καὶ πίῃ ἀδελφὸς τρία ποτήρια, μὴ πολλὰ ἐστὶ; Λέγει ὁ γέρων· Ἐὰν οὐκ ἔστι Σατανᾶς, πολλὰ οὐκ ἐστὶν.

γ'. Ἐλεγεν ὁ μαθητὴς τοῦ ἀββᾶ Σισοῆ πρὸς αὐτόν· Πάτερ, ἐγήρασας, ἀπέλθωμεν ἐγγὺς τῆς οἰκουμένης, λοιπόν. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ὅπου οὐκ ἐνὶ γυνή, ἐκεῖ ἀπέλθωμεν. Λέγει αὐτῷ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ· Καὶ ποῦ ἐστὶ τόπος ὁ μὴ ἔχων γυναῖκα, εἰ μὴ ἡ ἔρημος; Λέγει οὖν ὁ γέρων· Εἰς τὴν ἔρημον ἄρόν με.

δ'. Πολλάκις ἔλεγεν ὁ μαθητὴς τοῦ ἀββᾶ Σισοῆ· Ἀββᾶ, ἀνάστα, φάγωμεν. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν· Οὐκ ἐφάγομεν, τέκνον; Ὁ δὲ· Οὐχί, Πάτερ. Καὶ ἔλεγεν ὁ γέρων· Εἰ οὐκ ἐφάγομεν, φέρε, καὶ ἐσθίωμεν<sup>3</sup>.

<sup>98</sup> Al. Σισώι. <sup>99</sup> Al. Σισόιν. <sup>99</sup> Al. Σισόην τὸν Θηβαῖον. <sup>1</sup> Al. τοῦ ὀδεῖνα. <sup>2</sup> Al. ὑπέρ. <sup>3</sup> Al. ἐσθίωμεν.

(50) Vit. Patr. xvi, 40.

(31) Vit. Patr. iv, 57.

(32) Vit. Patr. ii, 15.

(33) Vit. Patr. iv, 38.



ε'. Εἰπέ ποτε ὁ ἀββᾶς Σισόης μετὰ παρόρησίας· Ἀ  
Θάρσαι· ἰδοὺ τριάκοντα ἔτη ἔχω, μηκέτι δεόμενος  
τοῦ Θεοῦ περὶ ἁμαρτίας· ἀλλὰ τοῦτο εὐχομαι, λέγων·  
Κύριε Ἰησοῦ, σκέπασόν με ἀπὸ τῆς γλώσσης μου·  
καὶ ἕως· νῦν καθ' ἡμέραν πίπτω δι' αὐτῆς καὶ ἁμαρ-  
τάνω.

ς'. Ἀδελφός εἶπε τῷ ἀββᾶ Σισόῃ· Πῶς οὐκ ἀνα-  
χωροῦσι τὰ πάθη ἀπ' ἐμοῦ; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Τὰ  
σκεύη αὐτῶν ἐνδοθέν σου εἰσιν· ὁδὸς αὐτοῖς τὸν ἀββᾶ-  
βῶνα αὐτῶν, καὶ ὑπάγουσιν.

ζ'. Ἐκάθητό ποτε ὁ ἀββᾶς Σισόης εἰς τὸ ὄρος τοῦ  
ἀββᾶ Ἀντωνίου· καὶ χρονίσαντος τοῦ διακονητοῦ  
αὐτοῦ ἔλθειν πρὸς αὐτὸν, ἕως μηνῶν δέκα οὐκ εἶδεν  
ἄνθρωπον. Περιπατῶν δὲ ἐν τῷ ὄρει, εὗρίσκει Φαρα-  
νίτην ἀγρεύοντα· ἄγρια ζῶα· καὶ λέγει αὐτῷ ὁ  
γέρων· Πόθεν ἔρχῃ; καὶ πόσον χρόνον ἔχεις ὧδε; Β  
Ὁ δὲ ἔφη· Φύσει, ἀββᾶ, ἔχω ἑνδεκα μῆνας ἐν τῷ  
ὄρει τούτῳ, καὶ οὐκ εἶδον ἄνθρωπον εἰ μὴ σέ. Ἀκού-  
σας δὲ ὁ γέρων ταῦτα, εἰσελθὼν εἰς τὸ καλλίον, ἐτυ-  
πιεν ἑαυτὸν, λέγων· Ἰδοὺ, Σισόη, ἐνόμισας τίποτε  
πεποιηκέναι· καὶ οὐδὲ ὡς ὁ κοσμικὸς οὗτος ἀκμήν  
πεποίηκας.

η'. Ἐγένετο προσφορά εἰς τὸ ὄρος τοῦ ἀββᾶ Ἀν-  
τωνίου, καὶ εὗρέθη ἐκεῖ κνίδιον οἴνου (34)· καὶ  
λαβὼν εἰς τῶν γερόντων μικρὸν ἀγγεῖον καὶ ποτή-  
ριον, ἀπήνεγκε πρὸς τὸν ἀββᾶν Σισόην, καὶ ἔδωκεν  
αὐτῷ, καὶ ἔπιεν. Ὁμοίως καὶ δεύτερον, καὶ ἑδέξατο.  
Παρέσχεν αὐτῷ καὶ τρίτον, καὶ οὐκ ἔλαβεν, εἰπὼν·  
Παῦσαι, ἀδελφέ, ἢ οὐκ οἶδας ὅτι ἐστὶ Σατανᾶς;

θ'. Παρέβαλέ τις τῶν ἀδελφῶν πρὸς τὸν ἀββᾶν  
Σισόην, εἰς τὸ ὄρος τοῦ ἀββᾶ Ἀντωνίου· καὶ λαλοῦν- C  
των αὐτῶν, ἔλεγε τῷ ἀββᾶ Σισόῃ· Ἄρτι οὐκ ἔφθα-  
σας εἰς τὰ μέτρα τοῦ ἀββᾶ Ἀντωνίου, Πάτερ; Καὶ  
λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Εἰ εἶχον ἓνα τῶν λογισμῶν τοῦ  
ἀββᾶ Ἀντωνίου, ἐγινόμην ὅλος ὡς πῦρ· πλὴν οἶδα  
ἄνθρωπον, ὅτι μετὰ καμάρου δύναται βαστάσαι τὸν  
λογισμὸν αὐτοῦ.

ι'. Ἦλθέ ποτέ τις τῶν Θεβαίων πρὸς τὸν ἀββᾶν Σι-  
σόην<sup>7</sup>, θέλων γενέσθαι μοναχός. Καὶ ἠρώτησεν αὐ-  
τὸν ὁ γέρων, εἰ ἔχει τινα<sup>8</sup> ἐν τῷ κόσμῳ. Ὁ δὲ ἔφη·  
Ἔχω ἓνα υἱόν. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ὑπαγε,  
ρίψον αὐτὸν εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ τότε γίνῃ μοναχός.  
Ὡς οὖν ἀπῆλθε<sup>9</sup> ρίψαι αὐτὸν, ἔπεμψεν ὁ γέρων ἀδελ-  
φὸν τοῦ κωλύσαι αὐτόν<sup>10</sup>. Λέγει ὁ ἀδελφός· Παῦσαι, τί  
ποιεῖς; Ὁ δὲ εἶπεν· Ὁ ἀββᾶς μοι εἶπε ρίψαι αὐτόν.

<sup>7</sup> Al. ins. τοῦ. <sup>8</sup> Al. add. μόνος. <sup>9</sup> Al. θηρεύοντα. <sup>10</sup> Al. τις πρὸς τὸν ἀββᾶν Σισόην τὸν Θεβαῖον.  
<sup>8</sup> Al. τί ποτε. <sup>9</sup> Al. inser. τοῦ. <sup>10</sup> Al. praepr. ὡς δὲ ἐπῆραν ρίψαι αὐτόν.

(34) *Κνίδιον οἴνου*. Quamvis nec alibi repere-  
rim vocem κνίδιον, nec difficile sit emendare ὀνί-  
διον, quod est diminutivum ex ὄνος, id est *asel-  
lus*, *vas vinarium*, ut observatum fuit a viris doctis;  
non ausus tamen sum quidquam sine scripti alicu-  
jus auctoritate mutare, quia innumera existere no-  
mina vasorum et mensurarum, atque in iis plurima  
partim auctoribus non memorata, partim a me aut  
non lecta, aut non adnotata. Pelagius ex sensu  
transtulit, *modicum vini*. Sed scribendum *cnidium*  
vini, ex ms. Fossatensi, in quo legitur, *cnidium vi-  
num*. Addo nunc ista relegens, suspicionem meam  
ad locum qui in Appendice ad *Vitas Patrum* legitur

3. (35) Promittavit aliquando cum fiducia ab-  
bas Sisoës : Confide; ecce a triginta annis non  
amplius deprecor Deum propter delictum, sed ad  
hunc modum precor : Domine Jesu, protege me a  
lingua mea : atque hucusque prolabor quotidie per  
eam, et pecco.

6. (36) Frater dixit abbati Sisoï : Quare non re-  
cedunt a me affectus ? Ait illi senex : Vasa eorum  
intra te sunt. Da eis pignus suum, et discedent.

7. (37) Residebat aliquando abbas Sisoës in  
monte abbatis Antonii ; et moram faciente ministro  
ejus, nec veniente ad eum, non vidit hominem ad  
menses decem. Ambulans autem in monte, reperit  
Pharanitem venantem feras. Cui senex : Unde, in-  
quit, venis ? et a quanto tempore versaris hic ? Ille  
respondit : Vere, abba, a mensibus undecim in hoc  
monte dego, nec vidi hominem præter te. Quibus  
auditis, senex ingressus in cellam, percutiebat se,  
En Sisoës, inquit, existimasti te aliquid fecisse ;  
atqui nec sicut iste sæcularis adhuc fecisti.

8. (38) Celebrata est oblatio in monte abbatis  
Antonii, illicque inventum est doliolum vini ; unus  
vero e senibus accipiens parvum vas cum calice,  
detulit ad abbatem Sisoem, deditque ei, qui bibit.  
Similiter fecit secundo, et suscepit. Præbuit eidem  
tertia vice, i. e. accipere voluit, dicens : Desine,  
frater ; an nescis quod Satanas sit ?

9. (39) Convenit aliquis fratrum abbatem Si-  
soem in montem abbatis Antonii, et inter loquen-  
dum dixit : Nondumne parvenisti, Pater, ad men-  
suram abbatis Antonii ? Ait illi senex : Si vel unam  
cogitationem abbatis Antonii haberem, totus eva-  
derem instar ignis : verumtamen novi hominem,  
qui licet cum labore, potest ferre cogitationem suam.

10. (40) Venit aliquando Thebæorum quidam ad  
abbatem Sisoem, desiderans monachum profiteri.  
Interrogavit eum senex, utrum aliquem ad se per-  
tinentem haberet in sæculo. Respondit ille : Habeo  
filium. Tum senex : Vade, projice eum in flumen,  
tuncque fies monachus. Cum igitur discessisset, ut  
projiceret, misit senex fratrem, qui prohiberet il-  
lum. Dicit frater : Desine ; quid agis ? Ille exce-

D p. 1000, n. 3 : *Accipe tecum unum vasculum chindii  
vini, et da vicino*, scilicet in margine ad vocem *va-  
sculum* positum fuisse aliquando ex Græcis nomen  
κνίδιον, illud postea mutatum in κνίδιον, hincque  
processisse *cnidii*, ac deinde *Chnidii* et *Chindii*. Hec  
cui non placuerit, habet Rosweydi hominis docti  
emendationem, *Chydæi*.

(35) *Vit. Patr.* iv, 59.

(36) *Vit. Patr.* x, 68 ; *Dorothe. Doctr.* 15.

(37) *Vit. Patr.* iii, 5.

(38) *Vit. Patr.* iv, 56.

(39) *Vit. Patr.* xv, 44.

(40) *Vit. Patr.* xiv, 8 ; *Cass. Coll.* 4, c. 27.



pit : Abbas jussit ut projicerem. Itaque ei frater : Sed modo vetuit projiceres. Et relicto eo, accessit ad senem, factusque est probus monachus propter obedientiam suam.

11. (41) Frater interrogavit abbatem Sisoem, an pari modo veteres persecutus fuerit Satanas. Et ait illi senex : Nunc magis, quia tempus ejus appropinquat, atque conturbatur.

12. (42) Tentatus est aliquando a demone Abraham discipulus abbatis Sisois ; et vidit senex quod cecidisset. Itaque surgens expandit manus in coelum, dixitque : Deus, velis nolis, non dimitto te, nisi curaveris eum. Statimque medelam consecutus est.

13. (43) Percontatus est frater de abbate Sisoe, hunc in modum : Agnosco memoriam Dei permanere apud me. Ait illi senex : Non magna res est, cogitationem tuam cum Deo esse ; sed magnum est, conspiciere se tanquam omni creatura inferiorem. Id enim corporeo labori junctum, deducit ad habitum humilitatis.

14. (44) Referbant de abbate Sisoe, quod quando morti proximus fuit, sedentibus circa eum Patribus, vultus ejus resplenduit tanquam sol ; dixitque illis : Ecce abbas Antonius venit. Paulo post : En, inquit, venit prophetarum chorus. Iterumque facies ejus majorem in modum refulsit. Et ait : En, chorus apostolorum accessit. Adhucque os ejus duplo fulgentius evasit. Ecce autem ipsum, quasi eum quibusdam loquentem. Itaque rogaverunt eum senes, dicentes : Cum quo disseris, Pater ? Respondit : Angeli venerunt, ut me assumant ; et obsecro, ut permittar paululum agere poenitentiam. Excipiunt senes : Non egres poenitentia, Pater. Tum senex ad ipsos : Revera, non mihi conscius sum, quod poenitentiae initium posuerim. Intellexerunt vero omnes, eum esse perfectum. Iterum facies illius subito facta est velut sol : ex quo territi sunt euncti. Ait illis : Videte, Dominus venit, dicens : Afferte mihi electionis vas eremi. Statimque tradidit spiritum. Ac evasit tanquam fulgur, nec non repletus est totus locus bono odore.

15. (45) Profectus est abbas Adelphius episcopus Nilopolcos ad abbatem Sisoem in montem abbatis Antonii. Cumque discessuri essent, antequam iter aggredierentur, curavit ut a mane comederent : erat autem jejunii dies. Postquam ergo posuerunt mensam, ecce fratres pulsant. Dixit discipulo suo : Trade illis parvam pultem, quia defatigati sunt. Ait ei abbas Adelphius : Sine utique, ne dicant,

<sup>11</sup> Al. δοκιμώτατος. <sup>12</sup> Al. μου τῷ Θεῷ παραμένει. ἀπέδωκε. <sup>13</sup> Al. τόπος.

A λέγει οὖν ὁ ἀδελφός· Ἀλλὰ πάλιν εἶπε, μὴ ρίψῃς αὐτόν. Καὶ καταλιπὼν αὐτόν, ἦλθε πρὸς τὸν γέροντα· καὶ γέγονε δοκιμὸς<sup>11</sup> μοναχὸς διὰ τὴν ὑπακοὴν αὐτοῦ.

ια'. Ἀδελφός ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Σισόην, λέγων· Ἄρα οὕτως ἐδίωκεν ὁ Σατανᾶς τοὺς ἀρχαίους ; λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ἄρτι πλέον, ὅτι ὁ καιρὸς αὐτοῦ ἤγγισε, καὶ ταράσσεται.

ιβ'. Ἐπειράσθη ποτὲ Ἀβραάμ ὁ μαθητὴς τοῦ ἀββᾶ Σισόη ἀπὸ δαίμονος· καὶ εἶδεν ὁ γέρον ὅτι πέπτωκεν, καὶ ἀναστὰς ἐξέτεινε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν, λέγων· Θεός, θέλεις, οὐ θέλεις, οὐκ ἄφῶ σε, ἐὰν μὴ αὐτὸν θεραπεύσῃς. Καὶ εὐθέως ἐθεραπεύθη.

ιγ'. Ἀδελφός ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Σισόην, λέγων· B Ὁρῶ ἑμαυτὸν, ὅτι ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ παραμένει μοι<sup>12</sup>. λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Οὐκ ἔστι μέγα, τὸ εἶναι τὸν λογισμὸν σου μετὰ τοῦ Θεοῦ· μέγα δέ ἐστι, τὸ ἑαυτὸν ὀρθῶν ὑποκάτω πάσης τῆς κτίσεως. Τοῦτο γὰρ καὶ ὁ σωματικὸς κόπος ὁδηγεῖ εἰς τὸν τῆς ταπεινοφροσύνης τρόπον (46).

ιδ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Σισόη, ὅτι ὅτε ἔμελλε τελευτᾶν, καθήμενων τῶν Πατέρων πρὸς αὐτὸν ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος· καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἰδοὺ ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος ἦλθε. Καὶ μετὰ μικρὸν λέγει· Ἰδοὺ ὁ χορὸς τῶν προφητῶν ἦλθε. Καὶ πάλιν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ περισσῶς<sup>13</sup> ἔλαμψε· καὶ εἶπεν· Ἰδοὺ ὁ χορὸς τῶν ἀποστόλων ἦλθε. Καὶ ἐδιπλασίασε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πάλιν· καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ὡς μετὰ τινων λαλῶν. Καὶ ἐδείθθησαν αὐτοῦ οἱ γέροντες, λέγοντες· Μετὰ τίνος ὁμιλεῖς, Πάτερ ; Ὁ δὲ ἔφη· Ἰδοὺ ἄγγελοι ἦλθον λαβεῖν με, καὶ παρακαλῶ ἵνα ἀφεθῶ μετανοῆσαι μικρόν. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ γέροντες· Οὐ χρειαν ἔχεις μετανοῆσαι, Πάτερ. Εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ γέρον· Φύσει οὐκ οἶδα ἑμαυτὸν ὅτι ἔβαλον ἀρχήν. Καὶ ἔμαθον πάντες ὅτι τέλειός ἐστι. Καὶ πάλιν ἄφνω ἐγένετο τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος· καὶ ἐφοδήθησαν πάντες. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Βλέπετε, ὁ Κύριος ἦλθε, καὶ λέγει· Φέρετέ μοι τὸ σκεῦος<sup>14</sup> τῆς ἐρήμου. Καὶ εὐθέως παρέδωκε<sup>15</sup> τὸ πνεῦμα. Καὶ ἐγένετο ὡς ἀστραπή· καὶ ἐπλήσθη ὅλος ὁ οἶκος<sup>16</sup> εὐωδίας.

ιε'. Παρέβαλεν ὁ ἀββᾶς Ἀδέλφιος ἐπίσκοπος Νειλουπόλεως πρὸς τὸν ἀββᾶν Σισόην, εἰς τὸ ὄρος τοῦ ἀββᾶ Ἀντωνίου. Καὶ ὡς ἤμελλον ἐξελθεῖν, πρὶν αὐτοὺς ὁδεῦσαι, ἐποίησεν αὐτοὺς γεύσασθαι ἀπὸ πρωῆ· ἦν δὲ νηστεία. Καὶ ὡς ἔθνηκαν τράπεζαν, ἰδοὺ ἀδελφοὶ κρούουσιν. Εἶπε δὲ τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· Δὸς αὐτοῖς μικρὰν ἀθήραν, ὅτι ἀπὸ κόπου εἰσὶ. λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀδέλφιος· Ἄφες τέως, ἵνα μὴ εἴπωσιν ὅτι ὁ

<sup>13</sup> Al. περισσότερον. <sup>14</sup> Al. ins. τῆς ἐκλογῆς. <sup>15</sup> Al.

(41) Vit. Patr. xv, 434 ; Joan. Geom. Parad. 33.  
(42) Vit. Patr. ii, 14.  
(43) Vit. Patr. xv, 47 ; Dorothei. Doctr. 2.  
(44) Vit. Patr. iii, 6.  
(45) Vit. Patr. viii, 15.  
(46) Ὁδηγεῖ εἰς τὸν τῆς ταπεινοφροσύνης τρόπον. Eadem versio : Corrigit et ducit ad humilitatis

viam, nisi si melius mecum putas, dirigit. Quod spectat ad Apophthegma, ita reperi in cod. Colbert. : Ἀδελφός εἶπεν τῷ ἀββᾶ Ποιμένι· Ὁρῶ ἑμαυτὸν διαπαντός μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ ἀφιστάμενον ὅλως· μέγα ἐστὶ, Πάτερ ; λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Οὐχί· ἀλλ' ὅταν ἴδῃς ἑαυτὸν ἐλάττονα πάντων, τότε εἰς τὸ μέγα ἐφθασας.



ἀββᾶς Σισόης ἀπὸ πρωτῆ ἐσθίει. Καὶ προσέσχεν αὐτῷ ὁ γέρων, καὶ λέγει τῷ ἀδελφῷ· Ὑπάγε, δὸς αὐτοῖς. Ὡς οὖν εἶδον τὴν ἀθήραν, εἶπον· Μὴ ξένους ἔχετε; μὴ ἄρα καὶ ὁ γέρων μεθ' ὑμῶν ἐσθίει; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἀδελφός· Ναί. Ἦρξαντο οὖν θλίβεσθαι, καὶ λέγειν· Συγχωρήσῃ ὑμῖν ὁ Θεός, ὅτι τὸν γέροντα ἀφήκατε φαγεῖν ἄρτι. Ἡ οὐκ οἶδατε ὅτι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἔχει<sup>16</sup> κοπιάσαι; Καὶ ἤκουσεν αὐτῶν ὁ ἐπίσκοπος, καὶ ἔβαλε μετάνοιαν τῷ γέροντι, λέγων· Συγχωρήσόν μοι, ἀββᾶ, ὅτι ἀνθρώπινόν τι ἐλογισάμην· σὺ δὲ τὸ τοῦ Θεοῦ ἐποίησας. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Σισόης· Ἐάν μὴ ὁ Θεὸς δοξάσῃ ἄνθρωπον, ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν ἐστίν.

ιβ'. Παρέβαλόν τινες<sup>17</sup> πρὸς τὸν ἀββᾶν Σισόην ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ λόγον, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ἐλάλησε· πάντα<sup>18</sup> δὲ ἔλεγε· Συγχωρήσατέ μοι. Ἰδόντες δὲ αὐτοῦ τὰ σφυρίδια, εἶπον τῷ μαθητῇ αὐτοῦ Ἀβραάμ· Τί ποιεῖτε τὰ σφυρίδια ταῦτα; Ὁ δὲ εἶπεν· Ὡς κακεῖ ἀναλίσκομεν αὐτά. Ἀκούσας δὲ ὁ γέρων, εἶπε· Καὶ Σισόης ἐνθεν κακεῖθεν ἐσθίει. Οἱ δὲ ἀκούσαντες, πάνυ ὠφελήθησαν· καὶ ἀπῆλθον μετὰ χαρᾶς, οἰκοδομηθέντες εἰς τὴν ταπεινώσιν αὐτοῦ.

ιζ'. Ἡρώτησεν ὁ ἀββᾶς Ἀμμὼν ὁ τῆς Ραῖθου τὸν ἀββᾶν Σισόην· Ὅταν ἀναγινώσκω Γραφὴν, θέλει ὁ λογισμός μου φιλοκαλῆσαι λόγον, ἵνα ἔχω εἰς ἐπαρώτημα. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οὐκ ἔστι χρεία· ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ τῆς καθαρότητος τοῦ νοῦς κτῆσαι σεαυτῷ καὶ τὸ ἀμεριμνεῖν καὶ τὸ λέγειν.

ιη'. Παρέβαλέ ποτε κοσμικὸς ἔχων τὸν υἱὸν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀββᾶν Σισόην, εἰς τὸ ἔρος τοῦ ἀββᾶ Ἀντωνίου· καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν συνέβη ἀποθανεῖν τὸν υἱὸν αὐτοῦ· καὶ οὐκ ἐταράχθη, ἀλλ' ἔλαθεν αὐτὸν πρὸς τὸν γέροντα πίστει, καὶ προσέπεσε μετὰ τοῦ υἱοῦ ὡς μετάνοιαν ποιῶν, ὥστε εὐλογηθῆναι παρὰ τοῦ γέροντος. Καὶ ἀναστὰς ὁ πατήρ κατέλιπε τὸ παιδίον πρὸς τοὺς πόδας τοῦ γέροντος, καὶ ἐξῆλθεν ἔξω<sup>19</sup>. Ὁ δὲ γέρων, νομίζων ὅτι μετάνοιαν αὐτῷ βάλλει, λέγει αὐτῷ· Ἀνάστα, ἐξελθε ἔξω· οὐ γὰρ ἔχει ὅτι ἀπέθανε. Καὶ παραχρῆμα ἀνέστη καὶ ἐξῆλθε. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ, ἐξέστη· καὶ εἰσελθὼν προσεκύνησε τῷ γέροντι, καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὸ πρᾶγμα. Ἀκούσας δὲ ὁ γέρων, ἐλυπήθη· οὐ γὰρ ἤθελε τοῦτο γενέσθαι. Παρήγγειλε δὲ αὐτῷ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ, μηδενὶ εἰπεῖν, ἕως τῆς τελευτῆς τοῦ γέροντος.

ιθ'. Τρεῖς γέροντες παρέβαλον τῷ ἀββᾶ Σισόη, ἀκούσαντες τὰ περὶ αὐτοῦ. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ πρῶτος· Πάτερ, πῶς δύναμαι σωθῆναι ἀπὸ τοῦ πυρίνου ποταμοῦ; Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ. Λέγει αὐτῷ ὁ δεύτερος· Πάτερ, πῶς δύναμαι σωθῆναι ἀπὸ τοῦ βρυγμοῦ τῶν ὀδόντων, καὶ ἐκ τοῦ σκόληκος τοῦ ἀχοιμήτου; Λέγει αὐτῷ ὁ τρίτος· Πάτερ, τί ποιήσω, ὅτι ἡ μνήμη τοῦ ἐξωτέρου σκότους φονεύει με; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ γέρων εἶπεν αὐτοῖς· Ἐγὼ οὐδενὸς τούτων μέμνημαι· φιλεῦσπλαγχνος γὰρ ὢν ὁ Θεός, ἐλπίζω

A abbatem Sisoem de mane manducare. Et intendit in eum senex, mandavitque fratri : Vade, da illis. Ut ergo conspexerunt pulsem, ita locuti sunt : Num hospites habetis? Num et senex vobiscum comedit? Respondit frater : Etiam. Quocirca cœperunt affligi, ac dicere : Ignoscat vobis Deus, quod senem siveritis modo cibum sumere. Nonne scitis, per multos dies maceraturum esse se? Quos cum audiisset episcopus, inclinavit se coram sene, inquiens : Ignosce mihi, abba, quia humanum quid reputavi; tu vero quod Dei est fecisti. Tum ei abbas Sisoes : Nisi Deus glorificaverit hominem, hominum gloria nihil est.

16. (47) Venerunt quidam ad abbatem Sisoem, ut audirent ab eo sermonem; nec quidquam locutus est eis, sed semper aiebat : Ignoscite mihi. Cernentes autem sportulas ejus, dixerunt illius discipulo Abrahamo : Quid facitis de sportulis his? Respondit : Huc et illuc impendimus eas. Quo audito senex ait : Etiam Sisoes hinc et inde manducat. Illi vero audientes, multum animæ lucrum fecere; atque abierunt cum gaudio, ædificati in humilitate ipsius.

17. (48) Sciscitatus est abbas Ammon Rhaitbensis abbatem Sisoem : Quando lego Scripturam sacram, vult animus apparare sermonem, ut habeam, ad interrogationem. Ait illi senex : Non est operæ pretium : sed potius e puritate mentis acquirere tibi tum sollicitudine carere, tum loqui.

18. (49) Accessit aliquando sæculi vir cum filio suo ad abbatem Sisoem, in montem abbatis Antonii; atque in via contigit mori filium; nec turbatus est pater, sed fidei plenus portavit eum ad senem. Et cum filio prostravit se, quasi humiliter salutans, ad accipiendam a sene benedictionem. Deinde surgens, reliquit puerum ad pedes senis, ac egressus est. At senex, qui existimabat quod ad salutationem prosterneret se, ait illi : Surge, exi ex hoc loco; nesciebat enim mortuum esse. Et confestim surrexit, atque abiit. Quem cernens pater, obstupuit : proinde intrans, cum veneratione salutavit senem, remque ei nuntiavit. Senex vero audiens, tristitia affectus est; non enim voluisset id accidisse. Denuntiavit autem homini discipulus Sisois, ne cuiquam diceret, usque ad mortem senis.

D 19. Tres senes adierunt abbatem Sisoem, auditis quæ ad eum pertinebant. Et ait illi primus : Pater, quo modo possum evadere igneum flumen? Ille vero non respondit. Dicit ei secundus : Pater, qua ratione effugere potero stridorem dentium et vermem qui nunquam dormit? Tertius pariter interrogat : Pater, quid faciam? memoria exteriorum tenebrarum enecat me. Respondens autem senex dixit eis : Ego horum nullius recordor. Cum enim Deus misericors sit, spero quod mecum facturus

<sup>16</sup> Al. ἔχετε. <sup>17</sup> Al. ins. ἄλλοι. <sup>18</sup> Al. πάντοτε. <sup>19</sup> Al. τοῦ κελλίου.

(47) Vit. Patr. xv, 46.

(48) Vit. Patr. viii, 16.

(49) Vit. Patr. ii, 13.



sit misericordiam. Eo audito sermone, senes tristes abierunt. Nolens autem senex sinere ipsos cum tristitia discedere, reverti fecit, et dixit: Beati estis, fratres; atque vobis invidi felicitatem vestram. Primus enim vestrum locutus est de igneo flumine, secundus de Tartaro, tertius de tenebris. Si ergo mens vestra recordationis hujusmodi tenet dominium, fieri nequit ut peccetis. Quid vero acturus sum ego, duri cordis homo, cui non est concessum scire quod vel maneat homines supplicium: unde singulis horis pecco? Tunc illi, venia ab eo suppliciter petita, professi sunt: Sicut audivimus, ita etiam vidimus.

20. Percontati sunt nonnulli ex abbate Sisoe: Si lapsus fuerit frater, nonne debet ad annum poenitentiam agere? Respondit: Durum est hoc verbum. Aiunt: Verum sex menses? Iterum respondit: Multum est. Excipiunt: Usque ad quadraginta dies? Ait adhuc: Multum est. Illi: Quid ergo? Si prolapsus fuerit frater, et statim agape celebretur, ipse veniet ad agapen? Dicit illis senex: Nequaquam; sed necessaria est paucorum dierum poenitentia. Confido enim in Deum, quod si is homo ex tota anima egerit poenitentiam, vel intra tres dies illum admissurus sit Deus.

21. Cum aliquando abbas Sisoës venisset ad Clysma, accesserunt ad eum videndum saeculares viri. Ii multa loquebantur; nec quidquam ipsis respondit. Postea illorum unus dixit: Quid molesti estis seni? non manducat; ideo neque potest loqui. Excepit senex: Ego, ubi necessitas postulat, comedo.

22. (50) Abbas Joseph requisivit ab abbate Sisoe, quanto in tempore debeat homo affectus rescindere. Ait illi senex: Tempora vis discere? Et abbas Joseph: Etiam, inquit. Dicit ergo senex: Qua hora affectus venerit, illico abscinde eum.

23. (51) Abbatem Sisoem illum Petrae, frater interrogavit de moribus. Et respondit senex: Dixit Daniel: *Panem desideriorum non comedi* <sup>20</sup>.

24. (52) Aiebant de abbate Sisoe, quod sedens in cella, semper ostium clauderet.

25. Venerunt aliquando Ariani ad abbatem Sisoem in montem abbatis Antonii, et coeperunt contra orthodoxos garrere. Senex vero nihil quidquam respondit eis. Sed vocato discipulo suo, dixit: Abraham, affer mihi sancti Athanasii librum, ac legita. Tum tacentibus illis, agnita est eorum heresis. Dimisitque ipsos cum pace.

26. Venit aliquando abbas Amun e Rhaitu in Clysma, ut inviseret abbatem Sisoem. Et cernens ipsum afflictum, quod reliquisset eremum, ait: Cur doles, abba? Quid enim jam inde poteris in

A ὅτι ποιεῖ μετ' ἐμοῦ ἔλεος. Ἀκούσαντες δὲ τὸν λόγον τοῦτον οἱ γέροντες ἀπῆλθον λυπούμενοι. Μὴ θέλων δὲ ὁ γέρον ἐᾶσαι αὐτοὺς λυπούμενους ἀπελθεῖν, ὑποστρέψας αὐτοῖς εἶπε· Μακάριοί ἐστε, ἀδελφοί· ἐξήλωσα γὰρ ὑμᾶς. Ὁ πρῶτος γὰρ ὑμῶν εἶπε περὶ τοῦ πυρίνου ποταμοῦ, καὶ ὁ δεύτερος περὶ τοῦ Ταρτάρου, καὶ ὁ τρίτος περὶ τοῦ σκότους. Εἰ οὖν τοιαύτης μνήμης κυριεύει ὁ νοῦς ὑμῶν, ἀδύνατον ὑμᾶς ἁμαρτῆσαι. Τί δὲ ποιήσω ἐγὼ ὁ σκληροκάριος, μὴ συγχωρούμενος εἰδέναι ὅτι καὶ ἐστὶ κόλασις τοῖς ἀνθρώποις· καὶ ἐκ τούτου, ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἁμαρτάνω; Καὶ μετανοήσαντες αὐτῷ εἶπον· Καθάπερ ἠκούσαμεν, οὕτως καὶ εἶδομεν.

κ'. Ἡρώτησάν τινες τὸν ἀββᾶ Σισόην, λέγοντες· Ἐάν πέσῃ ἀδελφός, οὐ χρεῖαν ἔχει μετανοῆσαι ἐνιαυτόν; Ὁ δὲ εἶπε· Σκληρόν ἐστι τὸ ῥῆμα. Οἱ δὲ φασιν· Ἄλλ' ἐξ μῆνας; Καὶ πάλιν εἶπε· Πολύ ἐστιν. Οἱ δὲ ἔφασκον· Ἐως τεσσαράκοντα ἡμερῶν; Πάλιν ἔφη· Πολύ ἐστι. Λέγουσιν αὐτῷ· Τί οὖν; ἐάν πέσῃ ἀδελφός, καὶ εὐρεθῇ εὐθὺς ἀγάπη γινομένη, καὶ αὐτὸς εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἀγάπην; Λέγει αὐτοῖς ὁ γέρον· Οὐχί. Ἀλλὰ χρεῖαν ἔχει μετανοῆσαι ὀλίγας ἡμέρας. Πιστεύω γὰρ τῷ Θεῷ, ὅτι ὁλοφύχως ἐάν μετανοήσῃ ὁ τοιοῦτος, καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας δέχεται αὐτὸν Θεός.

κα'. Ἐλθόντος ποτὲ τοῦ ἀββᾶ Σισόη εἰς τὸ Κλύσμα, παρέβαλον αὐτῷ κοσμικοὶ ἰδεῖν αὐτόν. Καὶ πολλὰ λαλήσαντων αὐτῶν, οὐκ ἀπεκρίθη αὐτοῖς λόγον. Ὑστερον δὲ εἰς αὐτῶν εἶπε· Τί θλίβετε τὸν γέροντα; οὐκ ἐσθίει· διὰ τοῦτο οὐδὲ λαλεῖν δύναται. C Ἀπεκρίθη ὁ γέρον· Ἐγὼ ὅτε γέννηται μοι χρεῖα, ἐσθίω.

κβ'. Ἡρώτησεν ὁ ἀββᾶς Ἰωσήφ τὸν ἀββᾶν Σισόην, λέγων· Διὰ πόσου χρόνου <sup>21</sup> ὀφείλει ἄνθρωπος ἐκκόπτειν τὰ πάθη; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Τοὺς χρόνους θέλεις μαθεῖν; Λέγει ὁ ἀββᾶς Ἰωσήφ· Ναί. Λέγει οὖν ὁ γέρον· Οἷαν ὥραν ἔρχεται τὸ πάθος, εὐθέως κόψον αὐτό.

κγ'. Ἀδελφός ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Σισόην τὸν τῆς Πέτρας περὶ πολιτείας. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Εἶπε Δανιήλ· Ἄρτον ἐπιθυμιῶν οὐκ ἔφαγον.

κδ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Σισόη, ὅτι καθήμενος εἰς τὸ καλλίον πάντοτε τὴν θύραν ἐκλείεν.

κε'. Ἦλθόν ποτε Ἀρειανοὶ πρὸς τὸν ἀββᾶν Σισόην εἰς τὸ ἔρος τοῦ ἀββᾶ Ἀντωνίου, καὶ ἤρξαντο καταλαλεῖν τῶν ὀρθοδόξων. Ὁ δὲ γέρον οὐκ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, οὐδέν· καὶ φωνήσας τὸν ἑαυτοῦ μαθητὴν, εἶπεν· Ἀβραάμ, φέρε μοι τὸ βιβλίον τοῦ ἁγίου <sup>22</sup> Ἀθανασίου, καὶ ἀνάγνωθι αὐτό. Καὶ σιωπώντων αὐτῶν, ἐγνώσθη ἡ αἵρεσις αὐτῶν. Καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς μετ' εἰρήνης.

κς'. Ἦλθέ ποτε ὁ ἀββᾶς Ἀμοῦν <sup>23</sup> ἀπὸ Παῖθοῦ εἰς τὸ Κλύσμα, παραβαλεῖν τῷ ἀββᾶ Σισόη· καὶ βλέπων αὐτὸν θλιβόμενον, ὅτι ἀφῆκε τὴν ἐρημον, λέγει αὐτῷ· Τί θλίβῃ, ἀββᾶ; τί γὰρ ἡδύνῃς ἀπάρτι ποιῆσαι

<sup>20</sup> Dan. x, 5. <sup>21</sup> Al. πόσων χρόνων. <sup>22</sup> Al. ἀββᾶ. <sup>23</sup> Al. Ἀμμοῦν.

(50) Vit. Patr. xxxix, 1.

(51) Vit. Patr. vii, 2.

(52) Vit. Patr. iii, 6.



εἰς τὴν ἔρημον, οὕτως γηράσας; Ὁ δὲ γέρων προσέειπεν αὐτῷ μετὰ στυφότητος, λέγων· Τί μοι λέγεις, Ἀμουῖν; οὐκ ἔρχεται γάρ μοι ἡ ἐλευθερία μόνη τοῦ λογισμοῦ μου ἐν τῇ ἐρήμῳ;

κζ'. Ἐκάθητό ποτε ὁ ἀββᾶς Σισόης ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ· καὶ κρούσαντος τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ, ἔκραξεν ὁ γέρων, λέγων· Φύγε <sup>24</sup>, Ἀβραάμ, μὴ εἰσέλθῃς, ἄρτι οὐ σχολάζει τὰ ὧδε.

κη'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Σισόην, λέγων· Πῶς κατέλιπες τὴν Σκῆτιν μετὰ τοῦ ἀββᾶ Ὁρῶν, καὶ ἦλθες καὶ ἐκάθισας ὧδε; λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἐν τῷ ἄρξασθαι πληθύνεσθαι τὴν Σκῆτιν, καὶ ἀκούσας ἐγὼ ὅτι ἐκοιμήθη ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος, ἀνέστην καὶ ἦλθον ὧδε εἰς τὸ ὄρος· καὶ εὗρων τὰ ὧδε ἡσυχάζοντα, μικρὸν ἐκάθισα χρόνον. λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Πόσον χρόνον ἔχεις ὧδε; λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Εἰσὶν ἑβδομηκονταδύο <sup>25</sup>.

κθ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Σισόης· Ὅταν ᾗ ἄνθρωπος τὴν φροντίδα σου ποιούμενος, οὐ δεῖ σε διατάξαι.

λ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Σισόην λέγων· Ἐὰν περιπατῶμεν ἐν ὁδῷ, καὶ πλανηθῇ ὁ ὁδηγῶν ἡμᾶς, χρεῖα εἰπεῖν αὐτῷ; λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οὐχί. λέγει οὖν ὁ ἀδελφός· Ἀλλ' ἀφῶμεν αὐτὸν πλανῆσαι ἡμᾶς; λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Τί οὖν; λαβεῖν ἔχεις ῥάβδον δεῖραι αὐτόν; Ἐγὼ οἶδα ἀδελφοὺς ὅτι περιεπάτουν, καὶ ὁ ὁδηγῶν αὐτοὺς ἐπλανήθη τὴν νύκτα· ἦσαν δὲ δώδεκα, καὶ πάντες ᾔδεισαν ὅτι ἐπλανῶντο· καὶ ἠγωνίσαντο ἕκαστος τοῦ μὴ εἰπεῖν. Ἡμέρας δὲ γενομένης, μαθὼν ὁ ὁδηγῶν αὐτοὺς ὅτι ἐπλανήθησαν τὴν ὁδόν, λέγει αὐτοῖς· Συγχωρήσατέ μοι, ὅτι ἐπλανήθην. Καὶ εἶπον πάντες· Καὶ ἡμεῖς ᾔδειμεν, ἀλλ' ἐσιωπήσαμεν. Ὁ δὲ ἀκούσας ἐθαύμασε, λέγων, ὅτι Ἔως θανάτου ἐγκρατεῦνται οἱ ἀδελφοὶ τοῦ μὴ λαλεῖν. Καὶ ἐδόξασε τὸν Θεόν. Τὸ δὲ μῆκος τῆς ὁδοῦ ἧς ἐπλανήθησαν, μίλια δώδεκα.

λα'. Ἦλθόν ποτε Σαρακηνοί, καὶ ἐξέδυσαν τὸν γέροντα καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν εἰς τὴν ἔρημον ἵνα εὗρωσί τι βρώσιμον, εὗρεν ὁ γέρων βόλβιτα καμήλων, καὶ κλάσας εὔρε κοκκία κριθῶν· ἔτρωγε δὲ ἐν κοκκίῳ, καὶ τὸ ἐν εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐτίθει. Ἐλθὼν δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, εὗρεν αὐτὸν ἐσθίοντα, καὶ λέγει αὐτῷ· Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ὅτι εὔρες βρώσιμον, καὶ μόνος ἐσθίεις, καὶ οὐκ ἐφώνησάς με; λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Σισόης· Οὐκ ἠδίκησάς σε, ἀδελφέ· ἰδοὺ τὸ μέρος σου ἐν τῇ χειρὶ μου ἐτίθησα.

λβ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Σισοῦ τοῦ Θεβαίου, ὅτι ἔμειναν εἰς τὸν Καλαμῶνα τοῦ Ἀρσενοῦτου· καὶ ἄλλος γέρων ἠσθένει εἰς τὴν ἄλλην λαύραν. Καὶ ὡς ἤκουσεν, ἐβλίβη. Ἐπειδὴ δὲ δύο δύο ἐνήστευε, καὶ ἦν ἡ ἡμέρα ἐν ᾗ οὐκ ἦσθιε· καὶ ὅτε ἤκουσε, λέγει τῷ λογισμῷ· Τί ποιήσω; ἐὰν ἀπέλθω, μήπως ἀναγκάσωσί με οἱ ἀδελφοὶ φαγεῖν· καὶ ἐὰν παραμείνω εἰς τὴν αὐρίον, μήποτε τελευτήσῃ. Ἰδὼν τοῦτο ποιῶ,

A solitudine facere, qui ad tantam perveneris senectutem? At senex oculos in eum intendit cum tristitia, dixitque : Quid mihi profers, Amun? Nonne enim mihi sufficebat sola mentis meae libertas in eremo?

27. Sedebat aliquando abbas Sisoës in cella sua : cumque pulsasset discipulus ejus, clamavit senex : Fuge, Abraham, ne ingrediaris ; jam quæ hic sunt, otio carent.

28. Frater abbatem Sisoem interrogavit hæc oratione : Quomodo Scetim reliquisti, cum abbate Orconsistens, et venisti ut sederes hic? Respondit ei senex : Cum inciperet Scetis frequentari, cumque audiissem mortuum esse abbatem Antonium, surrexi, et profectus sum huc in montem ; atque inveniens ista loca quieta, ad paucum tempus resedi. Ait illi frater : Quot annos hic transegisti? Senex : Septuaginta duos.

29. Dixit abbas Sisoës : Quando adest homo tui curam habens, non oportet ut præcipias.

30. Frater sciscitatus est abbatem Sisoem : Si in via ambulaverimus, et itineris dux aberraverit, oportetne ei declarare? Respondit senex : Non. Subjunxit frater : Sed sinemus ut nos a via avertat? Tum ei senex : Quid igitur, accipiesne baculum quo illum verberes? Ego novi fratres, quibus iter agentibus, noctu aberravit eorum ductor ; erant autem duodecim, omnesque sciebant evagari se ; et unusquisque secum contendit ne diceret. Die autem exorto, comperiens viæ dux quod deerrassent, ait illis : Ignoscite mihi, deflexi de via. Cunctique exceperunt : Nos quoque noveramus, sed reticuius. Quo ille audito, demiratus est, dixitque : Ad mortem usque fratres abstinent a sermone. Ac Deum laudibus celebravit. Distantia autem viæ a qua abducti fuerant, duodecim erat miliarium.

31. Venerunt quodam tempore Saraceni, et spoliaverunt senem ipsiusque fratrem. Cumque hi exiissent in solitudinem, ut aliquid esculentum invenirent, reperit senex stercora camelorum ; quibus fractis nactus est grana hordei. Manducavit autem unum granum, et alterum in manu sua posuit. Veniens vero frater ipsius, offendit eum comedentem, et ait : Hæccine est charitas, quod invento esculento, solus vesceris, nec vocasti me? Respondit abbas Sisoës : Non tibi feci injuriam, frater : ecce, partem tuam in manu mea servavi.

32. Narrabant de abbate Sisoe Thebæo, quod maneret in Calamone Arsenoitæ ; et alius senex ægrolabat in alia laura. Utque audivit, graviter tulit. Quia vero per singulos duos dies solebat semel tantum comedere, eratque dies quo abstinebat a cibo ; ubi rem didicit, dixit in animo suo : Quid faciam? Si abiero, ne forte cogant me fratres cibum sumere ; si expectavero ad crastinam lucem,

<sup>24</sup> Al. φύγε. <sup>25</sup> Al. add. ἔτη.



ne forte moriatur. Verum hoc facio : vado, nec manduco. Atque ita profectus est, mansitque jejunus, impleto mandato Dei; neque solvit quam propter Deum susceperat vivendi rationem.

33. (53) Retulit aliquis e Patribus de abbate Sisoe Calamonis, quod volens aliquando somnum vincere, suspenderit se a præcipitio Petra: veniens autem angelus liberaverit eum, simulque denuntiaverit, ne amplius id faceret, neve aliis ejusmodi traderet documentum.

34. (54) E Patribus quidam interrogavit abbatem Sisoem: Si dum sedeo in cremo, venerit barbarus occidere me volens, et prævaluerit ei, interficiamne? Respondit senex: Nequaquam; sed illum Deo committe. Qualiscunque enim tentatio evenerit homini, oportet dicat: Propter peccata mea hoc contigit. B Quod si bonum acciderit, dicat: Ex Dei dispensatione est.

35. Frater postulavit ex abbate Sisoe Thebæo nonnihil sermonis. Et ait: Quid tibi habeo effari? Novam Scripturam lego, atque ad Veterem deflecto.

36. Idem frater percontatus est abbatem Sisoem Petrae, de verbo quod dixerat abbas Sisoës Thebæus. Ait senex: Ego in peccato dormio, et in peccato suscitior.

37. Relatione accepimus de abbate Sisoe Thebæo, quod cum ecclesiae conventus dimitteretur, fugeret in cellam suam. Unde aiebant: Dæmonem habet. Ipse vero faciebat Dei opus.

38. (55) Frater interrogavit abbatem Sisoem, C dicens: Quid faciam, abba, quia cecidi? Respondit senex: Iterum surge. Frater ait: Surrexi, rursusque cecidi. Excepit senex: Exsurge iterum atque iterum. Rogavit ergo frater: Quousque? Responsum dedit senex: Usquequo assumptus fueris, sive in bono, sive in delicto. In quo enim invenitur homo, in eo et proficiscitur.

(53) Vit. Syncret. c. 53.

(54) Vit. Patr. iii, 82; viii, 1; Dorothei Doctr. 7.

(55) Vit. Patr. iii, 103; Joan. Geom. Parad. 58; Dorothei Doctr. 13; S. in Pæmène n. 180.

(56) Ἐν ᾧ γὰρ εὐρίσκειται ἄνθρωπος, ἐν αὐτῷ καὶ πορεύεται. In Vitis Patrum: In quo enim opere homo deprehensus fuerit, in eo judicabitur. Joannes Geometra:

Ἐνθα σ' ἔλω, καὶ ἐκεῖ σε κρινέω.

Ubi te cepero, et illic judicabo te.

Allusio est ad celebrem locum, qui aut ex apocrypho quodam desumptus fuit, aut ex Ezech. vii, 3, 8; xviii, 30; xxiv, 14; xxxiii, 20, detortus; ideoque varie a sanctis Patribus citatur. Nam primus omnium Justinus Martyr Dialogo cum Tryphone, p. 267, Christo attribuit. Δὶδ, inquit, καὶ ὁ ἡμέτερος Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπεν· Ἐν οἷς ἂν ὑμεῖς καταλάβω, ἐν τούτοις καὶ κρινῶ. Quocirca et noster Dominus Jesus Christus dixit: In quibus vos deprehendero, in eis etiam judicabo. Deinde Clemens Alexandrinus libro, Quisnam dives ille sit qui salvetur, cap. 40 de Deo Patre loquens, ait: Ἐν οἷς γὰρ ἂν εὐρω ὑμεῖς, φησὶν, ἐπὶ τούτοις καὶ κρινῶ. In quibus enim, inquit, vos invenero, in eis et judicabo. Qui locus Clementis, ut id obiter moneam, citatur in Parallelis Joannis Damasceni lib. i, cap. 11, et

ὑπάγω καὶ οὐκ ἐσθίω. Καὶ οὕτως ἀπῆλθε νῆστις, πληρώσας τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ· καὶ τὴν διὰ τὸν Θεὸν πολιτείαν αὐτοῦ οὐκ ἔλυσεν.

λγ'. Διηγῆσατό τις τῶν Πατέρων περὶ τοῦ ἀββᾶ Σισοῦ τοῦ Καλαμῶνος, ὅτι θέλων ποτὲ νικῆσαι τὸν ὕπνον, ἐκρέμασεν ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ τῆς Πέτρας· καὶ ἐλθὼν ἄγγελος ἔλυσε αὐτὸν, καὶ παρήγγειλεν αὐτὸν μηκέτι τοῦτο ποιῆσαι, μήτε ἄλλοις παραδοῦναι τὴν τοιαύτην παράδοσιν.

λδ'. Ἡρώτησέ τις τῶν Πατέρων τὸν ἀββᾶ Σισοῦν, λέγων· Ἐὰν κάθῃμαι ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἔλθῃ βάρβαρος, φονεῦσαί με θέλων, καὶ δυνηθῶ πρὸς αὐτὸν, φονεύσω αὐτόν; Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· Οὐχί· ἀλλὰ παράδος αὐτὸν τῷ Θεῷ. Οἷος γὰρ ἂν πειρασμὸς ἔλθῃ ἀνθρώπῳ, λεγέτω, ὅτι διὰ τὰς ἁμαρτίας μου τοῦτο συνέβη· ἐὰν δὲ ἀγαθόν, Οἰκονομία Θεοῦ.

λε'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶ Σισοῦν τὸν Θεβαῖον, λέγων· Εἰπέ μοι ῥῆμα. Καὶ λέγει· Τί σοι ἔχω εἰπεῖν; ὅτι εἰς τὴν Καινὴν Γραφὴν ἀναγινώσκω, καὶ εἰς τὴν Παλαιὰν ἀνακάμπω.

λς'. Ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶ Σισοῦν τὸν τῆς Πέτρας, τὸ ῥῆμα ὃ εἶπεν ὁ ἀββᾶς Σισοῦς ὁ Θεβαῖος. Καὶ λέγει ὁ γέρων· Ἐγὼ εἰς τὴν ἁμαρτίαν κοιμῶμαι, καὶ εἰς τὴν ἁμαρτίαν ἐγείρομαι.

λζ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Σισοῦ τοῦ Θεβαίου, ὅτι ὥς ἀπέλυεν ἡ ἐκκλησία, ἔφρευεν εἰς τὸ καλλίον αὐτοῦ. Καὶ ἔλεγον· Δαίμονα ἔχει. Αὐτὸς δὲ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ἐποίει.

λη'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶ Σισοῦν, λέγων· Τί ποιήσω, ἀββᾶ, ὅτι πέπτωκα; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἀνάστα πάλιν. Λέγει ὁ ἀδελφός· Ἀνέστην, καὶ πάλιν πέπτωκα. Καὶ λέγει ὁ γέρων· Ἀνάστα πάλιν καὶ πάλιν. Εἶπεν οὖν ὁ ἀδελφός· Ἔως πότε; Λέγει ὁ γέρων· Ἔως ἂν καταληφθῇς εἴτε ἐν τῷ ἀγαθῷ, εἴτε ἐν τῷ πτώματι· ἐν ᾧ γὰρ εὐρίσκειται ἄνθρωπος, ἐν αὐτῷ καὶ πορεύεται (56).

lib. ii, cap. 86. Jam vero sic profertur per S. Basilium Epistola ad Chilonem: Οἷον γὰρ εὐρω σε, φησὶ, τοιοῦτόν σε κρινῶ. Qualem enim te invenero, aut Scriptura, talem te judicabo. In Anastasii Quaestionibus, p. 34: Οἷον γὰρ εὐρω σε, τοιοῦτόν σε κρινῶ, φησὶ ὁ Κύριος. Joannes Climacus Gradu 7, p. 159, dicit Ezechielis vocem esse: Ἐν ᾧ εὐρω σε, ἐν αὐτῷ καὶ κρινῶ σε, εἶπεν ὁ Θεός. At in Jure Graeco-Romano p. 337, Elias Cretensis ait dictum esse Dei per aliquem prophetarum: Ἐν ᾧ εὐρω σε, ἐν τούτῳ δὴ καὶ κρινῶ σε. Inter Amphiloerii Opera, oratione De poenitentia, p. 106, Ἐν ᾧ εὐρω, ἐν τούτῳ καὶ κρινῶ. Gennadii autem Scholarii De praedestinatione, citatio hoc modo habet, Ἐν ᾧ εὐρω σε, ἐκεῖ καὶ κρινῶ σε. Denique a Balsamone ad Canonem Neocaesariensem 12, vox divina esse affirmatur, Ἐν ᾧ σε εὐρω, κρινῶ σε. Venio ad Latinos. Verba Hieronymi eo alludentis sunt epistola 46, ad Rusticum, cap. 4: Unumquemque judicat, sicut invenerit. Vita B. Antonii, cap. 15, in Vitis Patrum, p. 41: Scientes quod aquus ille retributor, in quo quemque invenerit, in eo sit judicaturus: quod prophetica per Ezechielem voce testatur. Libro ii Consultationum Zachari et Apollonii, cap. 18, Spicileg. Acher. t. X: Nolo dubites: praesentia semper, non praeterita Deus censet. Hoc enim ait: In qua via te invenero, in ea te judicabo, dicit Dominus. Et capite ultimo



λθ'. Ἀδελφός ἡρώτησε γέροντα, λέγων· Τί ποιήσω; Ἄντι θλίβομαι διὰ τὸ ἐργόχειρον. Ἀγαπῶ γὰρ τὴν σειράν, καὶ οὐ δύναμαι αὐτὴν ἐργάσασθαι. Λέγει ὁ γέρον, ὅτι ὁ ἀββᾶς Σισόης ἔλεγεν, ὡς οὐ χρὴ τὸ ἀναπαύον ἡμᾶς ἔργον ἐργάζεσθαι.

μ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Σισόης· Ζήτει τὸν Θεόν, καὶ μὴ ζήτει ποῦ κατοικεῖ.

μα'. Εἶπε πάλιν, ὅτι αἰδώς καὶ ἀφοβία πολλάκις φέρει τὴν ἁμαρτίαν.

μβ'. Ἀδελφός ἡρώτησε τὸν ἀββᾶν Σισόην, λέγων· Τί ποιήσω; Λέγει αὐτῷ· Τὸ πρᾶγμα ὃ ζητεῖς, τὸ σφόδρα σιωπᾶν, καὶ ταπεινώσις. Γέγραπται γάρ· *Μικαριοὶ οἱ ἐμμένοντες ἐν αὐτῷ*. Οὕτω δύνασαι στῆναι.

μγ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Σισόης· Γενοῦ ἐξουδενωμένος, καὶ τὸ θέλημά σου ὀπίσω βάλε, καὶ γενοῦ ἀμέριμνος· καὶ ἔξεις ἀνάπαυσιν.

μδ'. Ἀδελφός ἡρώτησε τὸν ἀββᾶν Σισόην, λέγων· Τί ποιήσω διὰ τὰ πάθη; Καὶ λέγει ὁ γέρον· Ἐκαστος ἡμῶν πειράζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας.

με'. Ἀδελφός ἡρώτησε τὸν ἀββᾶν Σισόην, λέγων· Εἰπέ μοι ῥῆμα. Ὁ δὲ ἔφη· Τί με ἀναγκάζεις λαλῆσαι ἀργῶς; Ἴδου ὃ βλέπεις ποίησον.

μς'. Ἀπῆλθέ ποτε ὁ ἀββᾶς Ἀβραάμ ὁ μαθητὴς τοῦ ἀββᾶ Σισόη εἰς διακονίαν, καὶ ἐπὶ ἡμέρας οὐκ ἤθελε διακονηθῆναι ὑπὸ ἄλλου τινός, λέγων· Ἐχω ἀφεῖναι ἄνθρωπον ἄλλον ποιῆσαι συνήθειαν μετ' ἐμοῦ, ἐκτός τοῦ ἀδελφοῦ μου; Καὶ οὐ κατεδέξατο ἕως ὃς ἦλθεν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ, ὑπομείνας τὸν κόπον.

μζ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Σισόη, ὅτι καθημένου αὐτοῦ, ἔκραξε μεγάλη τῇ φωνῇ· ὦ τάλαιπωρία! Λέγει αὐτῷ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ· Τί ἔχεις, Πάτερ; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ἐνα ἄνθρωπον ζητῶ λαλῆσαι, καὶ οὐχ εὐρίσκω.

μη'. Ἐξῆλθέ ποτε ὁ ἀββᾶς Σισόης ἐκ τοῦ ὄρους τοῦ ἀββᾶ Ἀντωνίου, εἰς τὸ ἐξώτερον ὄρος τῆς Θηβαΐδος, καὶ ὤκνησεν ἐκεῖ. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ Μελετιανοὶ <sup>26</sup>, οἰκοῦντες ἐν τῷ Καλαμῶνι τοῦ Ἀρσενοῖτου. Τινὲς δὲ ἀκούσαντες ὅτι ἐξῆλθεν εἰς τὸ ἐξώτερον ὄρος, ἐπεθύμησαν αὐτὸν θεάσασθαι· ἔλεγον δέ· Τί ποιήσομεν; εἰς τὸ ὄρος γὰρ εἰσι Μελετιανοί. Οἶδαμεν δὲ ὅτι ὁ γέρον οὐ βλάπτεται ἐξ αὐτῶν· ἡμεῖς δὲ μήποτε θέλοντες συντυχεῖν τῷ γέροντι, ἐμπέσωμεν εἰς πειρασμὸν τῶν αἰρετικῶν. Καὶ ἔνεχεν τοῦ μὴ συναντῆσαι τοῖς αἰρετικῶν, οὐκ ἀπῆλθον ἰδεῖν τὸν γέροντα.

μθ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Σισόη, ὅτι ἡσθένησε·

39. Frater de sene sciscitatus est hunc in modum : Quid faciam? quia vexor propter opus manuum. Amo enim plectam, nec eam possum conficere. Respondit senex, ex dicto abbatis Sisoës, non faciendum esse opus quod nos delectet.

40. Dixit abbas Sisoës : Quære Deum, nec quæras ubi habitet.

41. Dixit iterum, quod pudor et timoris vacuitas sæpe peccatum producant.

42. Frater petiit ab abbate Sisoë, quid faceret. Dixit ei : Res quam quæris est, tacere multum, et humilitas. Scriptum enim est : *Beati qui immanent in eo* <sup>27</sup>. Sic poteris stare.

43. (57) Dixit abbas Sisoës : Abiectus esto; voluntatem tuam post tergum projicito; curis te liberato, et habebis requiem.

44. Frater abbatem Sisoem interrogavit : Quid agam propter affectus? Et ait senex : *Unusquisque tentatur a concupiscentia sua* <sup>28</sup>.

45. Frater rogavit abbatem Sisoem, ut aliquod ei verbum doctrinæ proferret. Ille vero inquit : Quid me cogis loqui otiose? Ecce quod cernis facito.

46. Abiit aliquando ad ministerium abbas Abraham discipulus abbatis Sisois; et ad multos dies noluit ab alio quoquam ministrari, dicens : Sinamne alium hominem mecum assuescere, præter fratrem meum? Nec admisit, donec rediisset ejus discipulus, sed laborem pertulit.

47. Referebant de abbate Sisoë, quod cum sederet, clamavit magna voce : O calamitas ! Interrogat eum discipulus ipsius : Quid habes, Pater ? Respondet senex : Unum hominem quæro quocum loquar, nec invenio.

48. Perrexit aliquando abbas Sisoës a monte abbatis Antonii ad exteriorē Thebaidis montem, atque ibi habitavit; erant porro eo loci Meletiani, incolentes Calamonem Arsenoitæ. Quidam igitur comperto quod exiisset in exteriorē montem, desideraverunt eum videre. Dixerunt autem : Quid agemus? Nam in monte degunt Meletiani. Et scimus quidem senem per illos non lædi; nobis vero timendum, ne forte volentes congregari cum sene, incidamus in tentationem hæreticorum. Quocirca ne occurrerent hæreticis, non inviserunt senem.

49. Narraverunt de abbate Sisoë, quod in mor-

<sup>26</sup> Al. Μελετιανοί. <sup>27</sup> Isa. xxx, 18. <sup>28</sup> Jac. i, 14.

*Regulæ solitariorum : Dicente Domino per prophetam : Qualem te invenero, talem te judicabo. Hæc ex adversariis meis. Alii plura addent, qui plura legierint ac notarint. Omisi locum Theodori Studitæ catechesi 56 : Ubi te inveniam, illic te judicabo, quia Græcis carco. Sed omittere non debui quæ leguntur in Testamento sanctorum Quadraginta Martyrum apud eruditissimum Lambecium Commentar. De biblioth. Cæsar. lib. iv, cod. 144, p. 99 : Ἐν ᾧ γὰρ εὗρω σε, φησὶν, ἐν τούτῳ καὶ κρίνω σε. Observari etiam velim, Evagrium interpretem Vitæ S. Antonii, loco citato ex Vitæ Patrum, alio traduxisse*

verba B. Athanasii auctoris sui, edit. Paris. p. 463 : Εἰδότες ὅτι ἐὰν μίαν ἡμέραν ἀμελήσωμεν, οὐ διὰ τὸν παρελθόντα χρόνον ἡμῖν συγχωρήσει, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀμέλειαν ἀγανακτήσει καθ' ἡμῶν. Οὕτω καὶ ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ ἠκούσαμεν. Ad verbum : *Scientes, quod si per unum diem negligentes fuerimus, non propter præteritum tempus condonabit nobis; sed ob negligentiam irascetur adversus nos. Sic etiam in Ezechielæ audivimus. Aperte enim respectum ab Athanasio ad Ezech. xxxiii, 12, 13.*

(57) Vit. Patr. i, 7.



lum incidere; sedentibus autem circa eum senibus, loquebatur cum quibusdam. Aiunt ei: Quid vides, abba? Dicit illis: Cerno quosdam venientes super me, quos rogo, ut sinant me paululum poenitentiam agere. Tunc ad eum quidam e senibus: Si permiserint, modo potesne utiliter vacare poenitentiae? Respondit senex: Quamvis nequeam, tamen parumper ingemisco super anima mea, idque sufficit mihi.

50. De abbate Sisoe commemorabant, quod quando venit in Clysma, aegrotavit; et sedente eo in cella cum discipulo suo, ecce audita est januae pulsatio: quam percipiens senex, ait discipulo suo Abrahamo: Die ei qui pulsat: Ego Sisoes in monte, ego Sisoes in matta. Ille vero audiens, evanuit.

51. Dixit abbas Sisoes Thebæus discipulo suo: Eloquere mihi quid in me agnosceas, et ego vicissim tibi proferam quod in te agnosco. Ait illi discipulus: Tu bonus animo, sed paulo durior. Et senex: Tu vero, inquit, bonus es, sed animo molliori.

52. Relatum est de abbate Sisoe Thebæo, quod panem non comederet. Et in festo Paschæ, fratres rogaverunt eum supplices, ut cum ipsis sumeret cibum. Respondit: Alterutrum facturum sum, vel panem sumam, vel quæ confecistis edulia. Illi dixerunt: Solum panem manduca. Atque ita fecit.

#### De abbate Silvano.

1. (58) Accesserunt aliquando abbas Silvanus et Zacharias discipulus ejus ad quoddam monasterium, ubi adacti sunt ad parum cibi sumendum antequam proficiscerentur. Cum autem egressi fuissent, discipulus ejus in via aquam reperit, volebatque bibere. Ait illi senex: Zacharia, hodie jejunium est. Ille excepit: Nunc comedimus, Pater? Respondit senex: Illa comestio charitatis fuit; nos autem jejunium nostrum teneamus, fili.

2. (59) Idem, sedens aliquando cum fratribus, in extasim abreptus, cecidit in faciem; et multo post surgens plorabat. Rogaverunt eum fratres, dicentes: Quid habes, Pater? Ille vero tacebat et plorabat. Cumque cogerent eum loqui: Ego, inquit, ad judicium raptus sum; conspexique multos de genere nostro euntes ad supplicium, multos autem e sæcularibus euntes ad regnum. Et lugebat senex, ac nolebat exire e cella sua. Quod si exire cogere-tur, operiebat cuculla faciem suam, dicebatque: Quid cupiam videre lumen hoc temporale, quod ad nihil utile est?

Α καὶ καθημένων γερόντων <sup>29</sup> πρὸς αὐτὸν ἐλάλησέ τις. Λέγουσιν αὐτῷ· Τί βλέπεις, ἀββᾶ; Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ὅρῳ τινὰς ἐλθόντας ἐπ' ἐμὲ, καὶ παρακαλῶ αὐτοὺς ἵνα ἐάσωσί με μικρὸν μετανοῆσαι. Λέγει αὐτῷ εἰς τῶν γερόντων· Καὶ ἐὰν ἐάσωσί σε, ἀπάρτι δύνασαι χρησιμεῦσαι εἰς μετάνοιαν; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Εἰ δὲ οὐ δύναμαι ποιῆσαι, ἀλλὰ στενάζω ἐπάνω τῆς ψυχῆς μου μικρὸν, καὶ ἀρκεῖ μοι.

ν'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Σισοῦ, ὅτι ὅτε ἦλθεν εἰς τὸ Κλύσμα, ἡσθένησε· καὶ καθημένου αὐτοῦ μετὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν κέλλαν, ἰδοὺ κρούσμα γέγονεν εἰς τὴν θύραν. Καὶ νοήσας ὁ γέρων, λέγει τῷ μαθητῇ αὐτοῦ Ἀβραάμ· Εἰπέ τῷ κρούσαντι· Ἐγὼ Σισοῦ εἰς τὸ ὄρος, ἐγὼ Σισοῦ εἰς τὸ χαράδριον. Ὁ δὲ ἀκούσας ἀφανὴς ἐγένετο.

να'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Σισοῦς ὁ Θεβαῖος τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· Εἰπέ μοι τί βλέπεις εἰς ἐμὲ, κάγώ σοι λέγω τί βλέπω εἰς σέ. Λέγει αὐτῷ ὁ μαθητῆς αὐτοῦ· Σὺ καλὸς τῷ νῷ, καὶ σκληρὸς μικρὸν. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Σὺ καλὸς εἶ, ἀλλὰ χαῦνος τῷ νῷ.

νβ'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Σισοῦ τοῦ Θεβαίου, ὅτι οὐκ ἤσθιεν ἄρτον. Καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἐβαλον αὐτῷ μετάνοιαν οἱ ἀδελφοί, ἵνα φάγῃ μετ' αὐτῶν. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ἐν ἔχω ποιῆσαι· ἢ ἄρτον ἔχω μεταλαβεῖν, ἢ ὅσα ἐποιήτατε φαγία. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Ἄρτον μόνον φάγε. Ὁ δὲ ἐποίησεν αὐτως.

#### Περὶ τοῦ ἀββᾶ Σιλουανοῦ.

α'. Παρέβαλέ ποτε ὁ ἀββᾶς Σιλουανὸς καὶ ὁ μαθητῆς αὐτοῦ Ζαχαρίας εἰς μοναστήριον· καὶ ἐποίησαν αὐτοὺς γεύσασθαι μικρὸν πρὸ τοῦ ὀδεῦσαι. Καὶ ἐξεληθόντων αὐτῶν, εὗρεν ὁ μαθητῆς αὐτοῦ ὕδωρ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἤθελε πιεῖν. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ζαχαρία, νηστεία σήμερον (60). Ὁ δὲ λέγει· Οὐκ ἐφαγομεν, Πάτερ; Λέγει ὁ γέρων· Ἐκαίνο τὸ, ἐφαγομεν <sup>30</sup>, τῆς ἀγάπης ἦν· ἡμεῖς δὲ τὴν ἑαυτῶν νηστείαν κρατήσωμεν, τέκνον.

β'. Ὁ αὐτὸς καθηζόμενός ποτε μετὰ ἀδελφῶν, ἐγένετο ἐν ἐκστάσει, καὶ πίπτει ἐπὶ πρόσωπον· καὶ μετὰ πολὺ ἀναστὰς ἐκλαίει. Καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν οἱ ἀδελφοί, λέγοντες· Τί ἔχεις, Πάτερ; Ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ ἐκλαίειν. Ἀναγκαζόντων δὲ αὐτῶν εἰπεῖν, εἶπεν· Ἐγὼ εἰς τὴν κρίσιν ἠρπάγην· καὶ εἶδον πολλοὺς τοῦ γένους ἡμῶν ἀπερχομένους εἰς κόλασιν, καὶ πολλοὺς τῶν κοσμικῶν ἀπερχομένους εἰς βασιλείαν. Καὶ ἐπένθει ὁ γέρων, καὶ οὐκ ἤθελεν ἐξελεῖν ἐκ τοῦ καλλίου αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ ἠναγκάζετο ἐξελεῖν <sup>31</sup>, ἔσκαπε τῷ κουκουλίῳ (61) τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, λέγων· Τί θέλω ἰδεῖν τὸ φῶς τοῦτο τὸ πρόσκαιρον, καὶ οὐδὲν ἔχον ὄφελος;

<sup>29</sup> Al. Πατέρων. <sup>30</sup> Al. φαγεῖν. <sup>31</sup> Al. add. ἐκ τοῦ καλλίου αὐτοῦ.

(58) Vit. Patr. iii, 46.

(59) Vit. Patr. iii, 45.

(60) Ἡθελε πιεῖν... νηστεία σήμερον. Si post somnum noctu evigilaverit, oret; si sitire coeperit, jejunii autem instat dies, bibere non audebit. Pachomii Regula capitulo 87.

(61) Ἐσκαπε τῷ κουκουλίῳ. Enimvero quidam sanctiorum Patrum, ubi cella prediret, tegumentum

capiti imponebat, ne aciem in solis jubar intenderet: causamque rogatus respondit: Ecquid est cur temporarium lumen videre velim? Græce ex mss.: Καίγε τις τῶν ἁγίων Πατέρων, ἠνίκα τῆς κέλλης προῆει, κάλυμμα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐτίθει, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι (Al. ἐνατενίσαι) τὴν αὐγὴν τοῦ ἡλίου. Καὶ ἐπρωτόμενος τὴν αἰτίαν ἀπεκρίνατο· Τί θέλω τοῦτο τὸ φῶς τὸ πρόσκαιρον ἰδεῖν; Theod. Studita cat. 18.



γ'. "Αλλοτε εισηλθεν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ζαχαρίας, A καὶ εὔρεν αὐτὸν ἐν ἐκστάσει, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν ἤπλωμέναι. Καὶ κλείσας τὴν θύραν ἐξηλθε. Καὶ ἐλθὼν περὶ ὥραν ἕκτην καὶ ἑννάτην, εὔρεν αὐτὸν οὕτως. Καὶ περὶ ὥραν δεκάτην ἔκρουσε· καὶ εἰσελθὼν, εὔρεν αὐτὸν ἡσυχάζοντα, καὶ λέγει αὐτῷ· Τί ἔχεις σήμερον, Πάτερ; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἠσθένησα σήμερον, τέκνον. Ὁ δὲ κρατήσας τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἔλεγεν· Οὐ μὴ σε ἐάσω, ἐὰν μὴ εἴπῃς μοι τί εἶδες. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἐγὼ εἰς τὸν οὐρανὸν ἠρπάγην, καὶ εἶδον τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκεῖ ἰστάμην ἕως ἄρτι, καὶ νῦν ἀπελύθην.

δ'. Καθεζομένου πατὸς τοῦ ἀββᾶ Σιλουανοῦ εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ, ἀπῆλθεν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ζαχαρίας εἰς διακονίαν, καὶ λέγει τῷ γέροντι· Ἀπόλυσον τὸ B ὕδωρ, καὶ πότισον τὸν κῆπον. Ὁ δὲ ἐξελθὼν ἔσκαψε τὴν ὄψιν αὐτοῦ τῷ κουκουλίῳ, καὶ μόνον τὰ ἔχνη αὐτοῦ ἔβλεπε. Παρέβαλε δὲ ἀδελφός <sup>32</sup> αὐτῇ τῇ ὥρᾳ· καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀπὸ μακρόθεν, κατενόει τί ἐποίησεν. Εἰσελθὼν δὲ ὁ ἀδελφός πρὸς αὐτὸν, εἶπεν· Εἰπέ μοι, ἀββᾶ, τί τὸ πρόσωπόν σου κατεσχέπασας τῷ κουκουλίῳ, καὶ οὕτως τὸν κῆπον ἐπότιζες; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Τέκνον, ἵνα μὴ ἴδωσιν οἱ ὀφθαλμοί μου τὰ δένδρα, καὶ ἀπασχοληθῇ ὁ νοῦς μου ἀπὸ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ εἰς αὐτά.

ε'. Παρέβαλέ τις ἀδελφός τῷ ἀββᾶ Σιλουανῷ εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ· καὶ ἰδὼν τοὺς ἀδελφοὺς ἐργαζομένους, εἶπε τῷ γέροντι· Μὴ ἐργάζεσθε τὴν βρώσιν C τὴν ἀπολλυμένην. Μαρία γὰρ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο. Λέγει ὁ γέρων τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· Ζαχαρία, δὸς τῷ ἀδελφῷ βιβλίον, καὶ βάλῃς αὐτὸν εἰς κελλίον μὴδὲν ἔχον. Ὅτε οὖν ἐγένετο ἡ ὥρα τῆς ἑννάτης, προσεῖχε τῇ θύρᾳ, εἰ ἄρα πέμπουσι καλέσαι αὐτὸν εἰς τὸ φαγεῖν. Ὡς δὲ αὐδαὶς ἐκάλεσεν αὐτὸν, ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν γέροντα, καὶ λέγει αὐτῷ· Οὐκ ἔφαγον οἱ ἀδελφοί σήμερον, ἀββᾶ; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ναί. Εἶπε δὲ· Διατί οὐκ ἐκαλέσατέ με; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ἐπειδὴ ἄνθρωπος πνευματικὸς εἶ, καὶ οὐ χρεῖαν ἔχεις τῆς βρώσεως ταύτης· ἡμεῖς δὲ σαρκικοὶ ὄντες θέλομεν φαγεῖν, καὶ διὰ τοῦτο ἐργαζόμεθα· σὺ δὲ τὴν καλὴν μερίδα ἐξελέξω, ἀναγινώσκων ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ οὐ θέλεις φαγεῖν σαρκικὴν βρώσιν. Καὶ ὡς ἤκουσε ταῦτα, ἔβαλε μετάνοιαν, λέγων· Συγ- D χώρησόν μοι, ἀββᾶ. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Πάντως χρεῖαν ἔχει καὶ ἡ Μαρία τῆς Μάρθας· διὰ γὰρ τῆς Μάρθας καὶ ἡ Μαρία ἐγκωμιάζεται.

ς'. Ἡρώτησάν ποτε τὸν ἀββᾶν Σιλουανὸν, λέγοντες· Ποίαν πολιτείαν εἰργάσω, Πάτερ <sup>33</sup>, ἵνα λάβῃς τὴν φρόνησιν ταύτην; Καὶ ἀπεκρίθη· Οὐδέποτε ἀφῆκα εἰς τὴν καρδίαν μου λογισμὸν παροργίζοντα τὸν Θεόν.

3. (62) Alio tempore ingressus est discipulus ejus Zacharias, et invenit eum in exstasi, manusque ejus in cœlum extensæ erant. Claudens ergo januam, exiit. Postea veniens circa horam sextam et nonam, reperit illum in eodem statu. Circa decimam vero horam pulsavit, ac intrans nactus est quiescentem, aitque illi: Quid hodie tibi est, Pater? Respondit: Hodie infirmus fui, fili. At ille apprehensis pedibus ejus, dixit: Non te dimittam, nisi mihi indicaveris quidnam conspexisti. Tunc senex ad eum: Ego in cœlum raptus, vidi gloriam Dei, illicque steti hactenus, atque modo dimissus sum.

4. (63) Residente aliquando abbate Silvano in monte Sina, abiit discipulus ejus Zacharias ad ministerium, et ait seni: Dimitte aquam, atque riga hortum. Ille autem exiens, tegebat faciem suam cuculla, tantumque videbat ad pedes suos. Accessit eadem hora quidam frater; qui intuitus a longe, attendebat quid faceret. Is frater ad illum ingressus, dixit: Abba, effare mihi, cur faciem tuam cuculla obtexisti, atque ita irrigabas hortum? Respondit senex: Fili, ne oculi mei viderent arbores, mensque advocaretur ab operatione sua, occupata in illis.

5. (64) Quidam frater ad abbatem Silvanum venit in montem Sina; et videns fratres operantes, dixit seni: Ne operemini cibum qui perit <sup>34</sup>. Maria enim optimam partem elegit <sup>35</sup>. Ait senex discipulo suo: Zacharia, da librum fratri, et ducito eum in cellam in qua nihil sit. Cum ergo advenit hora nona, respiciebat per ostium, an mitterent qui vocaret eum ad manducandum. Utque nemo vocavit, surgens profectus est ad senem. Quem interrogat sic: Abba, non comederunt hodie fratres? Respondit senex: Etiam, comederunt. Et quare, inquit, non arcessivistis me? Tum senex: Quia homo spiritalis es, nec eges cibo hoc; nos autem utpote carnales, manducare volumus, atque ideo operamur; tu vero optimam partem elegisti, qui legis per totum diem, nec vis sumere cibum carnalem. His auditis, frater, pœnitentiæ inclinatione facta, dixit: Ignosce mihi, abba. Excepit senex: Plane et Mariæ necessaria est Martha. Ex Martha enim etiam Maria prædicatur.

6. (65) Interrogaverunt aliquando abbatem Silvanum sic: In cujusmodi bona actione exercuisti te, Pater, ut hanc qua præditus es, consequeris prudentiam? Et respondit: Nunquam permisi manere in corde meo cogitationem quæ Deum ad iram provocaret.

<sup>32</sup> Al. inser. αὐτῷ. <sup>33</sup> Abest Πάτερ ab al. <sup>34</sup> Joan. vi, 27. <sup>35</sup> Luc. x, 42.

(62) Vit. Patr. i, 4.

(63) Vit. Patr. xi, 28.

(64) Vit. Patr. x, 69.

(65) Vit. Patr. iii, 175; xi, 30.



7. Commemorabant de abbate Silvano, quod sederit in cella clam, habens cicerula pauca, et dum iis ad cibum utitur, confecerit centum cribra. Ecce venit homo ex Ægypto, ducens asinum onustum panibus: quos posuit ad cellam ejus, cum pulsasset. Sumens ergo senex cribra, oneravit asinum, atque hominem dimisit.

8. (66) Aiebant de abbate Silvano, quod exierit absque ipso discipulus ejus Zacharias, assumptisque fratribus, sepem horti inverterit, majoremque eum reddiderit. Quod postquam senex agnovit, accepit meloten suam, et egressus est; aitque fratribus: Orate pro me. Illi cernentes quid ageret, pro-ciderunt ad pedes ejus, ac dixerunt: Nobis eloquere, Pater, quid habeas. Respondit: Non regredior in cellam, non exuo meloten, donec sepem reduxeritis ad priorem locum. Illi rursus sepem mutaverunt, et constituerunt uti erat. Quo peracto, senex reversus est in cellam suam.

9. Dictum est ab abbate Silvano: Ego servus sum, et dominus meus dixit mihi: Fac opus meum, atque ego te nutriam; unde autem, noli quærere; sive habeam, sive furer, sive foenerer, tu ne quæsieris: operare duntaxat, et nutrio te. Ipse igitur, si operatus fuero, ex mercede mea comedo; si autem non fuero operatus, agapen manduco.

10. Dixit iterum: Væ homini illi, qui nomen operatione majus consecutus est.

11. (67) Interrogavit abbas Moyses abbatem Silvanum, dicens: Potestne homo quotidie initium statuere? Respondit senex: Si est operarius, potest et singulis horis.

12. Memoravit e Patribus aliquis, quod quidam congressus aliquando cum abbate Silvano, ac intuitus vultum ejus corpusque velut angeli fulgere, ceciderit in faciem. Addebat alios quoque nonnullos obtinuisse hoc donum.

#### De abbate Simone.

1. (68) Venit aliquando præses ut videret abbatem Simonem. Quo ille comperto, sumpsit cingulum, profectusque ascendit in palmam, ut purgaret eam. Illi vero accedentes, clamaverunt: Senex, ubinam degit anachoreta? Respondit: Nullus hic anachoreta. Et audientes, discesserunt.

2. (69) Alia iterum vice, præses alius venit ad videndum eum. Et præcedentes clerici significaverunt: Abba, paratus esto, quia præses accepta tui fama, accedit ut benedicatur a te. Ait: Etiam, parabo me. Igitur gestans centonem suum, et accipiens in manus panem cum caseo, surgens, sedit

<sup>36</sup> Al. ὑπέρ. <sup>37</sup> Al. σου. <sup>38</sup> Al. add. ἄνθρωπος.

(66) Vit. Patr. v, 1.

(67) Vit. Patr. xi, 29.

(68) Vit. Patr. viii, 17.

(69) Vit. Patr. viii, 18.

(70) Καὶ ἀπῆλθεν. In Vitis Patrum: et ascendit, ἀπῆλθεν, forte rectius. Ms. Corb. subiit in arborem.

(71) Λαβὼν ἄρτον καὶ τυρὸν ἐν ταῖς χερσὶν

ζ'. "Ελεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Σιλουανῶ, ὅτι ἐκάθισεν εἰς κελλίον κρυφῇ, ἔχων μικρὰ ἐρεθίνθια, καὶ ἐποίησεν εἰς αὐτὰ ἔργον ἑκατὸν κόσκινα. Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦλθεν ἀπὸ Αἰγύπτου, ἔχων ὄνον μεστὸν ἄρτων· καὶ κρούσας εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ ἔθηκε. Λαβὼν οὖν ὁ γέρων τὰ κόσκινα, ἐγέμισε τὸν ὄνον, καὶ ἀπέλυσεν αὐτόν.

η'. "Ελεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Σιλουανῶ, ὅτι ἐξῆλθεν ὁ μαθητῆς αὐτοῦ Ζαχαρίας χωρὶς αὐτοῦ· καὶ λαβὼν τοὺς ἀδελφοὺς, ἔστρεψε τὸν φραγμὸν τοῦ κήπου, καὶ μεῖζονα αὐτὸν ἐποίησε. Μαθὼν οὖν ὁ γέρων, ἔλαβε τὸ μηλωτάριον αὐτοῦ, καὶ ἐξῆλθε, καὶ λέγει τοῖς ἀδελφοῖς· Εὐξασθε περὶ <sup>36</sup> ἐμοῦ. Οἱ δὲ ἰδόντες αὐτόν, ἔπεσον εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, λέγοντες· Εἰπέ ἡμῖν τί ἐστὶν ὃ ἔχεις, Πάτερ. Ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη· Οὐκ εἰσέρχομαι ἔσω, οὐ καταδαίνει τὸ μηλωτάριον ἀπ' ἐμοῦ, ἕως οὗ ἐνέγκητε τὸν φραγμὸν εἰς τὸν πρῶτον αὐτοῦ τόπον. Οἱ δὲ πάλιν ἔστρεψαν τὸν φραγμὸν, καὶ ἐποίησαν αὐτόν ὡς ἦν. Καὶ οὕτως ὁ γέρων ὑπέστρεψε εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ.

θ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Σιλουανός· Ἐγὼ δοῦλός εἰμι, καὶ ὁ κύριός μου εἶπέ μοι· Ἐργάζου τὸ ἔργον μου <sup>37</sup>, κἀγὼ σε τρέφω· πόθεν δὲ, μὴ ζήτει· εἴτε ἔχω, εἴτε κλέπτω, εἴτε δανείζομαι, σὺ μὴ ζήτει· ἐργάζου μόνον, καὶ τρέφω σε. Ἐγὼ οὖν ἐὰν ἐργάζωμαι, ἐκ τοῦ μισθοῦ μου ἐσθίω· ἐὰν δὲ μὴ ἐργάζωμαι, ἀγάπην ἐσθίω.

ι'. Εἶπε πάλιν· Οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, ὃς ἔχει τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεῖζον τῆς ἐργασίας αὐτοῦ.

ια'. Ἡρώτησεν ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς τὸν ἀββᾶν Σιλουανὸν, λέγων· Δύναται ἄνθρωπος καθ' ἡμέραν βάλλειν ἀρχήν; Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· Ἐάν ἐστὶν ἐργάτης <sup>38</sup>, δύναται <sup>39</sup> καὶ καθ' ὥραν βάλλειν ἀρχήν.

ιβ'. Εἶπέ τις τῶν Πατέρων, ὅτι συνέτυχέ ποτέ τις τῷ ἀββᾶ Σιλουανῶ, καὶ ἐωρακώς αὐτοῦ τὸ πρόσωπον καὶ τὸ σῶμα ὡς ἀγγέλου λάμψαν, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον. Ἐλεγε δὲ καὶ ἄλλους τινὰς ἐσχηκέναι τοῦτο τὸ χάρισμα.

#### Περὶ τοῦ ἀββᾶ Σίμωνος.

α'. Ἦλθέ ποτε ἄρχων ἰδεῖν τὸν ἀββᾶν Σίμωνα. Ὁ δὲ ἀκούσας ἔλαβε τὴν ζώνην, καὶ ἀπῆλθεν (70) εἰς φοίνικα καθαρίσαι αὐτόν. Οἱ δὲ ἐλθόντες, ἔκραξαν· Γέρον, ποῦ ἐστὶν ὁ ἀναχωρητής; Ὁ δὲ εἶπεν· Οὐκ ἐστὶν ὧδε ἀναχωρητής. Καὶ ἀκούσαντες ἀνεχώρησαν.

β'. Ἀλλοτε πάλιν ἦλθεν ἄλλος ἄρχων ἰδεῖν αὐτόν. Καὶ προλαβόντες οἱ κληρικοὶ εἶπον αὐτῷ· Ἀββᾶ, ἐτοίμασον, ὅτι ὁ ἄρχων ἀκούων περὶ σοῦ, ἔρχεται εὐλογηθῆναι παρὰ σοῦ. Ὁ δὲ εἶπε· Ναὶ, ἐγὼ ἐτοιμάζω ἑαυτόν. Φορέσας οὖν τὸ κεντόνιον αὐτοῦ, καὶ λαβὼν ἄρτον καὶ τυρὸν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ (71),

<sup>39</sup> Al. inser. καὶ καθ' ἡμέραν.

αὐτοῦ. Per Climacum, suppresso nomine: Ὁ τὸν ἄρτον καὶ τὸν τυρὸν μετὰ χεῖρας εἰληφώς, Gradu 25. Et mox de alio: Ὁ τὴν ἑαυτοῦ ἐσθῆτα ἐκδυσάμενος, etc. Ubi duo scholia, 25 et 24, priora verba exponant de Serapione, posteriora de Simone: cum hoc nostrum caput, etiam in Vitis Patrum, ad Simonem pertineat. Quocirca transpositionem factam fuisse



ἀναστὰς εἰς τὸν πυλῶνα ἐκάθισεν ἐσθίων. Καὶ ἐλθὼν ὁ ἀρχὼν μετὰ τῆς τάξεως αὐτοῦ, καὶ ἰδόντες αὐτὸν, ἐξουθενήσαν αὐτὸν, λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ὁ ἀναχωρητὴς περὶ οὗ ἠκούσαμεν; Καὶ εὐθέως ἀνέκασμψαν.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Σωπάτρου.*

Ἡρώτησέ τις τὸν ἀββᾶν Σωπάτρον <sup>40</sup>, λέγων· Δός μοι ἐντολήν, ἀββᾶ, καὶ φυλάξω αὐτήν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Μὴ εἰσέλθῃ γυνὴ εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ μὴ ἀναγνώσῃς ἀπόκρυφα· καὶ μὴ ἐκζητήσῃς περὶ τῆς εἰκόνης· τοῦτο γὰρ οὐκ ἐστὶν αἵρεσις, ἀλλ' ἰδιωτεία καὶ φιλονεικία ἀμφοτέρων τῶν μερῶν· ἀδύνατον γὰρ καταληφθῆναι τὸ πρᾶγμα τοῦτο ὑπὸ πάσης τῆς κτίσεως.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Σαρματᾶ.*

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Σαρματᾶς <sup>41</sup>· Θέλω ἄνθρωπον ἁμαρτήσαντα, εἰ οἶδεν ὅτι ἥμαρτε, καὶ μετανοεῖ, ὑπὲρ ἄνθρωπον μὴ ἁμαρτήσαντα, καὶ ἔχοντα ἑαυτὸν ὡς δικαιοσύνην ποιοῦντα.

β'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Σαρματᾶ, ὅτι πολλάκις ἐλάμβανε τεσσαράκοντα ἡμέρας τῇ βουλῇ τοῦ ἀββᾶ Ποιμένος· καὶ ὡς οὐδὲν ἐπληροῦντο αἱ ἡμέραι ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἦλθεν οὖν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει αὐτῷ· Εἰπέ μοι, τί ἐώρακας ποιῶν τὸν τοσοῦτον κόπον; Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν· Οὐδὲν πλέον. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν· Οὐκ ἀφῶσε, ἐὰν μὴ μοι εἴπῃς. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐν μόνον εὔρον, ὅτι ἐὰν εἴπω τῷ ὕπνῳ, Ὑπαγε, ὑπάγει, καὶ ἐὰν εἴπω, Ἐλθέ, ἔρχεται.

γ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Σαρματᾶν, λέγων· Οἱ λογισμοὶ λέγουσί μοι· Μὴ ἐργάσῃ, ἀλλὰ φάγε, πίε, κοιμῶ. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Ὅτε πεινᾷς, φάγε· ὅτε διψᾷς, πίε· ὅτε νυστάζεις, κοιμῶ. Ἄλλος δὲ γέρων κατ' εὐκαιρίαν ἦλθε πρὸς τὸν ἀδελφόν· καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀδελφὸς ὅτι εἶπεν ὁ ἀββᾶς Σαρματᾶς. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ γέρων· Τοῦτό ἐστιν ὃ εἶπέ σοι ὁ ἀββᾶς Σαρματᾶς· Ὅταν πεινᾷς τόνῳ, καὶ διψήσῃς ἕως μηκέτι δυνηθῆς, φάγε τότε καὶ πίε· καὶ ὅταν ἀγρυπνήσῃς πάνυ πολὺ καὶ νυστάξῃς, κοιμῶ. Τοῦτό ἐστιν ὃ ἔλεγέ σοι γέρων.

δ'. Ἡρώτησε πάλιν ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς τὸν ἀββᾶν Σαρματᾶν, λέγων· Οἱ λογισμοὶ λέγουσί μοι· Ὑπαγε ἔξω, καὶ παράβαλε τοῖς ἀδελφοῖς. Καὶ λέγει ὁ γέρων· Τοῦτο μὴ ἀκούσῃς αὐτῶν, ἀλλ' εἰπέ· Ἰδοὺ ἤκουσά σου τὸ πρῶτον, τοῦτο δὲ οὐ δύναμαί σου ἀκοῦσαι.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Σεραπίωνος.*

α'. Ἦλθέ ποτε ὁ ἀββᾶς Σεραπίων παρερχόμενος διὰ κώμης τινὸς τῆς Αἰγύπτου· καὶ εἰδέ τινα πόρνην ἐστῶσαν εἰς τὸ κελλίον αὐτῆς· καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ γέρων· Προσδόκησόν με ὀψέ· θέλω γὰρ ἐλθεῖν

<sup>40</sup> Al. Σωσίπατρον. <sup>41</sup> Al. Σαρματᾶς.

crederem, nisi in *Elucidationibus Gallicis* ad hunc *Gradum*, adduceretur testimonium Eliæ Cretensis, quo receptus ordo confirmatur. Dici itaque debet,

A ad vestibulum, atque manducabat. Advenit præsens cum officio suo. Sed ubi conspexerunt hominem, aspernati sunt, dixeruntque : Istene est solitarius de quo accepimus? Et reversi sunt statim.

*De abbate Sopatro.*

Fercontatus est aliquis de abbate Sopatro, sic : Da mihi mandatum, abba, et servabo illud. Ille vero dixit ei : Non intret mulier in cellam tuam; nec legeris apocrypha. Ad hæc ne disquisieris de imagine *Dei in homine*. Hoc enim non est hæresis, sed imperitia, ambarumque partium contentio; nam fieri nequit ut res hæc a creatura comprehendatur.

*De abbate Sarmata.*

1. Dixit abbas Sarmatas : Malo hominem qui peccaverit, modo agnoscat peccatum suum et pœnitentia ducatur, quam hominem qui non peccaverit, ac se putat justum.

2. Aiebant de abbate Sarmata, quod sæpe de consilio abbatis Pœmenis sibi sumeret quadraginta dies; qui quasi nihil temporis ab eo complebantur. Venit ergo ad ipsum abbas Pœmen, aitque : Dic mihi quid conspexeris, dum tantum laboris sustines? Respondit ille : Nihil magis. Excepit abbas Pœmen : Non dimittam te, quin protuleris. Tunc ille : Unum duntaxat reperi; quod si dixerō somno : Recede, recedit; si : Veni, venit.

C 3. Frater sic interrogavit abbatem Sarmatam : Cogitationes mihi suggerunt : Ne opereris, sed manduca, bibe, dormi. Respondit senex : Quando esurieris, comede, cum sitieris, bibe, quoties caperis sopore, dormi. Alius vero senex opportune ex occasione accessit ad fratrem. Cui retulit frater sermonem abbatis Sarmatæ. Senex igitur ad eum : Quod tibi abbas Sarmatas pronuntiavit, hoc est : Quando vehementer esurieris, atque in tantum sitieris ut non amplius sustinere valeas, comede tunc et bibe : cumque quamplurimum vigilaveris, ac tentaris somno, dormi. Hoc est quod tibi locutus est senex.

4. Iterum seiscitatus est idem frater abbatem D Sarmatam : Subeunt me cogitationes istæ : Vade foras, et fratres invise. Respondit senex : In hoc ne illis obtemperes, sed dicito : Ecce mens, auscultavi tibi prius; ad hanc vero rem non possum audire te.

*De abbate Serapione*

1. Veniens aliquando abbas Serapio et pertransiens per quemdam Ægypti vicum, vidit meretricem stantem in cella sua; et dixit ei senex : Expecta me vesperi : volo enim venire ad te, atque

idem a duobus anachoretis editum fuisse humilitatis specimen.



hanc noctem juxta te transigere. Illa vero responsum reddidit : Bene est, abba. Paravit ergo se, stravitque lectum. Vespere autem facto, accessit senex, atque ingressus in cellam, ait : Præparastine lectum? Illa, Etiam, inquit, abba. Itaque clausit januam, et inquit : Exspecta parumper; quandoquidem consuetudinem habemus, donec secundum eam fecerim. Tum inchoavit senex Officium suum; ac incipiens librum Psalterii, ad singulos psalmos orationem dicebat, Deum pro illa precans, ut poenitentiam ageret et consequeretur salutem. Porro exaudivit eum Deus. Nam mulier stetit tremens oransque prope senem. Utque totum Psalterium senex complevit, cecidit mulier in terram. Senex vero inchoans Apostolum, multum ex ipso recitavit; atque sic finem imposuit precibus suis. Compuncta igitur mulier, atque intelligens non propter peccatum venisse ad eam, sed ut ipsius animam salvaret, procidit ei, sicque locuta est : Charitatem fac, abba; in locum me ducito, in quo possim Deo placentia facere. Tunc senex deduxit illam in monasterium virginum, et tradidit Matri; cui dixit : Accipe sororem hanc; neque imposueris ei jugum aut mandatum ut aliis sororibus, sed quidquid voluerit, da illi, et prout voluerit, sine ipsam agere. Post paucos ergo dies, illa secum : Ego peccatrix sum, volo per bidua semel comedere. Paucisque post diebus : Ego multa habeo peccata, volo per quatrdua manducare. Item interjectis aliis paucis diebus, oravit Matrem hoc sermone : Quandoquidem plurimum contristavi Deum iniquitatibus meis, fac charitatem, conjice me in cellam, atque eam obstrue, ac per foramen da paululum panis, necnon unde manibus operer. Quod factum a Matre. Et accepta fuit Deo ad reliquum vitæ tempus.

2. (72) Frater rogavit abbatem Serapionem, ut ei diceret verbum. Ait illi senex : Quid tibi habeo dicere? quod sumpsisti quæ erant viduarum ac pupillorum, et posuisti in hac aula; viderat enim eam libris plenam.

3. (73) Dixit abbas Serapio : Quemadmodum milites imperatoris non possunt, dum astant, dextrorsum vel sinistrorsum aspicere : ita etiam homo, si steterit coram Deo, et in conspectu ejus intentus fuerit cum timore hora omni, nihil inimici potest eum terrere.

4 (74) Adiit frater abbatem Serapionem; hortabatur autem eum senex, ut ex more faceret orationem. Ille vero se peccatorem vocans, ipsoque monachi habitu indignum, non acquiescebat. Voluit etiam pedes ejus lavare, sed iisdem iterum verbis usus, non tulit. Apposuit quoque ei mensam; cœpitque senex una manducare. Porro admonebat illum his verbis : Fili, si cupis proficere, permane

A πρὸς σέ, καὶ ποιῆσαι τὴν νύκτα ταύτην ἐγγιστά σου. Ἦ δὲ ἀποκριθεῖσα, εἶπε· Καλῶς, ἀββᾶ. Καὶ ἤτοιμάσθη, καὶ ἔστρωσέ τὴν κλίνην<sup>42</sup>. Ὁψίας δὲ γενομένης, ἦλθεν ὁ γέρων πρὸς αὐτὴν<sup>43</sup>, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ κελλίον, λέγει αὐτῇ· Ἠτοίμασας τὴν κλίνην; Ἦ δὲ εἶπε· Ναί, ἀββᾶ. Καὶ ἔκλεισε τὴν θύραν, καὶ λέγει αὐτῇ· Μεῖνον ὀλίγον, ἐπειδὴ νόμον ἔχομεν, ἕως οὗ ποιήσω αὐτόν. Καὶ ἤρξατο ὁ γέρων τῆς συνάξεως αὐτοῦ· καὶ ἀρξάμενος τὸ ψαλτήριον, κατὰ ψαλμὸν ἐποίησε εὐχὴν, θεόμενος τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ αὐτῆς, ὅπως μετανοήσῃ καὶ σωθῇ. Καὶ εἰσήκουσεν αὐτοῦ ὁ Θεός. Καὶ ἔστηκεν ἡ γυνὴ τρέμουσα καὶ εὐχαμένη ἐγγὺς τοῦ γέροντος. Καὶ ὡς ἐτέλεσεν ὁ γέρων ὅλον τὸ ψαλτήριον, ἔπεσεν ἡ γυνὴ χαμαί. Ὁ δὲ γέρων ἀρξάμενος τοῦ Ἀποστόλου, εἶπε πολὺ ἐξ αὐτοῦ· καὶ οὕτως ἐπλήρωσε τὴν σὺναξιν. Κατανυγεῖσα οὖν ἡ γυνὴ, καὶ νοήσασα ὅτι οὐ δι' ἁμαρτίαν ἦλθε πρὸς αὐτὴν, ἀλλ' ἵνα σώσῃ αὐτῆς τὴν ψυχὴν, προσέπεσεν αὐτῷ, λέγουσα· Ποίησον ἀγάπην, ἀββᾶ, καὶ ὅπου δύναμαι εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ, ὁδήγησόν με. Τότε ὁ γέρων ὁδήγησεν αὐτὴν εἰς μοναστήριον παρθένων, καὶ παρέδωκεν αὐτὴν τῇ Ἀμμᾷ, καὶ εἶπε· Λάβε τὴν ἀδελφὴν ταύτην, καὶ μὴ θῇσεις αὐτῇ ζυγὸν ἢ ἐντολὴν ὡς ταῖς<sup>44</sup> ἀδελφαῖς· ἀλλ' εἴ τι θέλει, δὸς αὐτῇ· καὶ ὡς θέλει, συγχώρησον αὐτῇ πορεύεσθαι. Καὶ ὡς ἐποίησεν ὀλίγας ἡμέρας, εἶπεν· Ἐγὼ ἁμαρτωλὸς εἰμι, θέλω διὰ δύο<sup>45</sup> ἐσθίειν. Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἶπεν· Ἐγὼ πολλὰς ἁμαρτίας ἔχω, θέλω διὰ τεσσάρων ἡμερῶν ἐσθίειν. Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας παρεκάλεσε τὴν Ἀμμᾶν<sup>46</sup>, λέγουσα· Ἐπειδὴ πολλὰ ἐλύπησα τὸν Θεὸν ἐν ταῖς ἀνομίαις μου, ποιήσον ἀγάπην, καὶ βάλε με εἰς κελλίον, καὶ ἀνάφραξον αὐτό, καὶ δι' ὅπῃς δίδου μοι μικρὸν ἄρτον καὶ τὸ ἐργόχειρον. Καὶ ἐποίησεν αὐτῇ ἡ Ἀμμᾶ οὕτως. Καὶ εὐηρέστησε τῷ Θεῷ τὸν ἐπίλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς αὐτῆς.

β'. Ἀδελφὸς ἡρώτησε τὸν ἀββᾶν Σαραπίωνα, λέγων· Εἰπέ μοι λόγον. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Τί σοι ἔχω εἰπεῖν; ὅτι ἔλαβες τὰ τῶν χρηρῶν καὶ ὁρρανῶν, καὶ ἔθηκας εἰς τὴν θυρίδα ταύτην· εἶδε γὰρ αὐτὴν μεστὴν βιβλίων.

γ'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Σαραπίων, ὅτι Ὡσπερ αἱ στρατιῶται τοῦ βασιλέως οὐ δύνανται<sup>47</sup> ἱστάμενοι<sup>48</sup> δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ προσέχειν· οὕτως καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἐὰν ἵσταται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ προσέχῃ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν φόβῳ πάσῃ ὥρα, οὐδὲν τοῦ ἐχθροῦ δύναται αὐτὸν ἐκφοβῆσαι.

δ'. Παρέβαλεν ἀδελφὸς τῷ ἀββᾶ Σαραπίωνι· προετρέπετο δὲ αὐτόν ὁ γέρων εὐχὴν ποιῆσαι κατὰ τὴν συνήθειαν. Ὁ δὲ ἁμαρτωλὸν ἑαυτὸν λέγων, καὶ αὐτοῦ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἀνάξιον, οὐκ ἐπέθετο. Ἠθέλησε δὲ καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ νίψαι· καὶ τοῖς αὐτοῖς πάλιν χρώμενος λόγοις, οὐκ ἠνέσχετο. Ἐποίησε δὲ αὐτὸν γεύσασθαι· ἐσθίειν δὲ ἤρξατο καὶ ὁ γέρων. Καὶ ἐνουθέται αὐτόν, λέγων· Τέκνον, εἰ

<sup>42</sup> Al. add. καὶ προσεδόκησε τὸν γέροντα μετὰ χρεῖων. <sup>43</sup> Al. add. μηδὲν ἐνέγκας. <sup>44</sup> Al. inser. ἀλλοις. <sup>45</sup> Al. μίξας ἡμέρας. <sup>46</sup> Al. add. τοῦ μοναστήριου. <sup>47</sup> Al. τολμῶσιν. <sup>48</sup> Al. inser. ἐμπροσθεν αὐτοῦ.

(72) Vit. Patr. vi, 12.

(73) Vit. Patr. xi, 31.

(74) Vit. Patr. viii, 9; Cassianus; Collat. xviii, 11.



θέλεις ὠφεληθῆναι, καρτέρησον ἐν τῷ καλλίῳ σου, καὶ πρόσχε σεαυτῷ καὶ τῷ ἐργοχείρῳ σου· οὐ γὰρ φέρει σοι τὸ προέρχασθαι τοιαύτην ὠφέλειαν, ὅσον τὸ καθέζεσθαι. Ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας, ἐπικράνθη, καὶ ἡλλοιώθη τῇ μορφῇ, ὥστε μὴδὲ θυγηθῆναι λαθεῖν τὸν γέροντα. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Σαραπίων· Μέχρι τοῦ νῦν ἔλεγες, Ἀμαρτωλὸς εἰμι, καὶ κατηγόρεις ἐχυτοῦ καὶ τοῦ ζῆν ἀνάξιον εἶναι· καὶ ἐπειδὴ μετὰ ἀγάπης ὑπέμνησά σε, τοσοῦτον ἐθηριώθης; Ἐάν οὖν θέλῃς ταπεινὸς εἶναι, τὰ παρ' ἄλλων ἐπαγόμενά σοι μάθε φέρειν γενναίως, καὶ μὴ ῥήματα ἀργὰ κάτσεχε σεαυτῷ (75). Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀδελφὸς μετενόησε τῷ γέροντι, καὶ πολλὰ ὠφεληθεὶς ἀνεχώρησεν.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Σερίνου <sup>49</sup>.*

α'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Σερίνου, ὅτι πολλὰ εἰργάζετο, καὶ δύο παξαμάτια <sup>50</sup> ἔσθιε διαπαντός. Καὶ ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν ὁ ἀββᾶς Ἰωβ <sup>51</sup>, ὁ συμφωνητὴς αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς δὲ μέγας ἀσκητὴς, εἶπεν αὐτῷ, ὅτι· Εἰς τὸ καλλίον μου φυλάττω τὴν προᾶξιν μου· ἐάν δὲ ἐξέλθω, συγκαταβαίνω τοῖς ἀδελφοῖς. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Σερίνος· Οὐκ ἔστιν αὕτη μεγάλη ἀρετὴ, ὅταν ἐν τῷ καλλίῳ σου φυλάττης τὴν τάξιν σου, ἀλλ' ὅταν ἐκ τοῦ καλλίου σου μᾶλλον ἐξέλθῃς.

β'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Σερίνος, ὅτι Ἐποίησα τὸν χρόνον μου, θερίζων, καταρράπτων, πλέκων· καὶ ἐν τούτοις πᾶσιν, εἰ μὴ ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ ἐχόρτασέ με, οὐκ ἔδυνήθην χορτασθῆναι.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Σπυρίδωνος.*

α'. Περὶ δὲ Σπυρίδωνος, τοσαύτη τῷ ποιμένι προσῆν ὁσιότης, ὥς ἀξιωθῆναι αὐτὸν καὶ ἀνθρώπων ποιμένα γενέσθαι. Μιᾶς γὰρ τῶν ἐν Κύπρῳ πόλεων, ὀνόματι Τριμιθούντων, οὗτος τὴν ἐπισκοπὴν ἐκεκλήρωτο· διὰ δὲ ἀτυφίαν πολλήν, ἐχόμενος τῆς ἐπισκοπῆς, ἐποίμεινε καὶ τὰ πρόβατα. Μεσοῦσης δὲ τῆς νυκτὸς, κλέπται τῇ μάνδρᾳ τῶν προβάτων λαθραίως ἐπαλθόντες, κλέψαι τῶν προβάτων ἐσπούδαζον. Ὁ δὲ Θεὸς ὁ τὸν ποιμένα σώζων, καὶ τὰ πρόβατα ἔσωζεν· οἱ γὰρ κλέπται ἀοράτῳ δυνάμει <sup>52</sup> παρὰ τὴν μάνδραν ἐδέξαντο. Ὁρθρὸς δὲ ἦν· καὶ ἤκεν ὁ ποιμὴν πρὸς τὰ πρόβατα. Ὡς δὲ εὗρεν ὀπίσω τὰς χεῖρας ἔχοντας, ἔγνω τὸ γεγονός· καὶ εὐχόμενος λύει τοὺς κλέπτας. Πολλὰ δὲ νοουθετήσας καὶ παραινέσας αὐτοῖς, ἐκ δικαίων πόνων σπουδάζειν μᾶλλον καὶ μὴ ἐξ ἀδικίας ζῆν, ἵνα κροὶν αὐτοῖς χαρισάμενος ἀπέλυσεν, καὶ χαριέντως ἐπιφθεγγόμενος εἶπεν· Ἵνα μὴ μάτην ἡγρυπνηκότας φανῇτε.

β'. Ἐλεγον πάλιν, ὅτι θυγάτριον ἦν αὐτῷ παρθένος, τῆς τοῦ πατρὸς εὐλαβείας μετέχουσα, τοῦνομα Εὐρήνη. Ταύτῃ γνώριμός τις πολύτιμον παρέθετο κόσμιον. Ἢ δὲ ἀσφαλέστερον ποιούσα, γῆ τὴν παραθήκην ἐκρύψε· μετ' ὀλίγον δὲ τὸν βίον ἀπέλιπεν.

<sup>49</sup> Α!. Σερήνου. <sup>50</sup> Α!. παξαμάδια. <sup>51</sup> Α!. Ἰωσήφ. <sup>52</sup> Α!. inser. κρατούμενοι.

(75) Καὶ μὴ ῥήματα ἀργὰ κάτσεχε σεαυτῷ. *Vita Petrum* : Et non odiosa verba effundere tibi ipsi. Sen potius : Et non otiosa verba effunde tibi ipsi. Ut le-

A in cella tua, attendens tibi ipsi, et labori manuum. Neque enim tantum afferet utilitatis prodire, quantum sedere. His ille auditis, exacerbatus est, et forma mutatus, adeo ut nec senem latere posset. Itaque dixit ei abbas Serapio : Pucusque aiebas : Peccator sum; item accusabas te quasi etiam vita indignum; quia vero commonefeci te cum charitate, usque adeo efferatus es? Si ergo desideras humilis esse, quæ ab aliis tibi inferuntur, disce fortiter ferre, nec verba otiosa apud te retine. Hæc audiens frater, veniam supplex petiit a sene, et multo cum animæ lucro discessit.

*De abbate Sereno.*

B 1. Aiebant de abbate Sereno, quod multum operaretur, et duos paxamates semper comederet. Veniens autem ad eum abbas Job, sodalis ejus, ipse etiam magnus asceta, dixit : In cella mea servo actionem meam; sed si exiero, condescendo fratribus. Ait illi abbas Serenus : Non est hæc magna virtus, quando in cella tua custodieris ordinem tuum, sed potius cum e cella tua egressus.

2. Dixit abbas Serenus : Tempus meum peregi metendo, consuendo, plectendo; atque in his omnibus, nisi manus Dei cibasset me, non potuissem nutriri.

*De abbate Spyridone.*

C 1. (75') De Spyridone vero, tanta in eo ovium pastore inerat sanctitas, ut dignus habitus sit qui hominum quoque pastor fieret. Unius enim e Cypri urbibus, nomine Trimituntis, episcopatum sortitus est. Verum ob plurimam modestiam, episcopatum obtinens, adhuc pascibat oves. Contigit autem ut fures media nocte clam in caulam ejus ingressi, oves tentarent avertere. At Deus qui pastorem conservabat, oves etiam servavit. Fures quippe invisibili virtute ad ovile ligati tenebantur. Jam diluculum erat, cum venit pastor ad oves suas. Ut autem invenit fures manibus post tergum revinctis, agnovit quid accidisset, et prece facta solvit illos. Cumque multum admonuisset atque exhortatus fuisset, ut justis laboribus, non iniquis actibus victum sibi comparare niterentur, ariete donatos dimisit eos, atque hoc verbi urbane adjecit : Ne frustra vigilasse videamini.

2 (76) Aiebant iterum, quod filiulam habuerit virginem paternæ pietatis participem, nomine Irenen. Huic familiaris quidam pretiosum ornamentum commendaverat. Illa, ut depositum magis in tuto esset, in terram abdedit; paulo post autem

gerit Pelagius interpres, κατάχεα.

(75') Socrat., lib. 1, cap. 12.

(76) Socrat., *ibid.*



migravit e vita. Venit postea qui deposuerat; et A virgine non inventa, inhæsit patri ejus abbati Spyridoni; nunc quidem trahens, deinde vero orans. Quia autem senex e damno ejus qui rem deposuerat suum ipsius faciebat detrimentum, accessit ad sepulcrum filiae, Deumque precatus est, ut ante tempus sibi ostenderet promissam resurrectionem. Nec spe falsus est. Statim namque virgo rediviva apparuit patri. Cumque locum indicasset in quo ornamentum positum erat, rursum decessit. At senex sumptum depositum reddidit.

*De abbate Saio.*

Referebant de abbate Saio et abbate Mue, quod simul manerent. Obedientia autem præstabat abbas Saio, erat vero admodum durus. Dixit ei senex, tentandi gratia: Abi, prædare. Igitur abiit, et fratres diripiebat, propter obedientiam, in omnibus gratias agens Domino. At senex quæ furatus fuerat tollebat, reddebatque clanculum. Porro quodam die cum iter agerent, consumptis viribus defecit, et reliquit eum abbas confectum; veniensque dixit fratribus: Pergite, adducite Saio, quia contractus jacet. Illi abeuntes, duxerunt eum.

*De matre Sara.*

1. (77) Narraverunt de matre Sara, quod per tredecim annos continuos vehementer impugnata fuerit a dæmone fornicationis, nec unquam oraverit ut bellum desisteret, sed potius dixerit: Deus, da mihi vires.

2. (78) Aliquando vehementius adortus eam fuerat idem spiritus fornicationis, suggerens sæculi vanas res. Illa vero per Dei timorem et vitæ austerioris exercitationem nequaquam cedens, ascendit quodam die super tectum suum, ut oraret. Tunc apparuit ei in specie corporea spiritus fornicationis, dixitque: Tu me vicisti, Sara. Respondit illa: Non ego te vici, sed Dominus meus Christus.

3. (79) Retulerunt de eadem, quod juxta flumen annos sexaginta totos habitaverit, nec oculos deflexerit ut videret eum.

4. (80) Alia vice duo senes, anachoretæ magni, venerunt ad eam e partibus Pelusii. Et inter incedendum, ita colloquebantur: Deprimamus vetulam hanc. Aiunt ergo ei: Cave ne extollatur mens tua, et dicas: Ecce solitarii ad me mulierem accedunt. Respondit illis mater Sara: Sexu quidem mulier sum, at non animo.

5. (81) Dixit mater Sara: Si Deum oravero, ut omnes homines de meis moribus contenti sint, ad uniuscujusque januam accessura sum, suppliciter prosternens me. Sed potius precabor, ut cor meum erga omnes purum sit.

Ἦλθε δὲ μετὰ χρόνον ὁ παραθέμενος· καὶ μὴ εὐρών τὴν παρθένον, ἐπλεκε τῷ πατρὶ αὐτῆς τῷ ἀββᾷ Σπυρίδωνι, νῦν μὲν ἔλκων, πάλιν δὲ παρακαλῶν. Ἐπειδὴ δὲ συμφορὰν ἐποιεῖτο τὴν τοῦ παραθεμένου ζημίαν ὁ γέρων, ἐλθὼν ἐπὶ τὸ μνημεῖον τῆς θυγατρὸς, ἐπεκαλεῖτο τὸν Θεόν, πρὸ καιροῦ δεῖξαι αὐτῷ τὴν ἐπηγγελμένην ἀνάστασιν· καὶ ὁ τῆς ἐλπίδος οὐχ ἤμαρτε. Ζῶσα γὰρ αἰθίς ἡ παρθένος φαίνεται τῷ πατρὶ· καὶ τόπον σημάνασα ἐνθα τὸ κόσμιον ἔκειτο<sup>83</sup>, αἰθίς ἀπεχώρει. Καὶ λαθὼν τὴν παρθήκην ὁ γέρων ἔδωκεν αὐτήν.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Σαῖω.*

Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Σαῖω, καὶ τοῦ ἀββᾶ Μούη, ὅτι ἔμειναν μετ' ἀλλήλων. Εἶχε δὲ πολλὴν ὑπακοὴν ὁ ἀββᾶς Σαῖω, σκληρὸς δὲ ἦν πάνυ. Καὶ ἔλεγεν αὐτῷ ὁ γέρων πειράζων· Ὑπαγε, σύλησον. Καὶ ὑπῆγε, καὶ ἐσύλα τοὺς ἀδελφοὺς διὰ τὴν ὑπακοήν, εὐχαριστῶν τῷ Κυρίῳ ἐπὶ πάνσιν. Ὁ δὲ γέρων ἤρεν αὐτὰ, καὶ παρῆχε κρυφίως. Ποτὲ οὖν ὁδεύοντων αὐτῶν, ἠτόνησε, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ ἀββᾶς συντετριμμένον· καὶ ἐλθὼν, εἶπε τοῖς ἀδελφοῖς· Ὑπάγετε, φέρετε τὸν Σαῖω, ὅτι κεκλασμένος κεῖται. Καὶ ἀπελθόντες, ἤγαγον αὐτόν.

*Περὶ τῆς ἀμμᾶς Σάρρας.*

α'. Διηγέσαντο περὶ τῆς ἀμμᾶς Σάρρας, ὅτι ἔμεινε δεκατρία ἔτη πολемуμένη κραταιῶς ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῆς πορνείας, καὶ οὐδέποτε ῥύξαστο ἀποστῆναι τὸν πόλεμον, ἀλλὰ μᾶλλον ἔλεγεν· Ὁ Θεὸς, δός μοι ἰσχύν.

β'. Ἐπέθετο αὐτῇ ποτε σφοδρότερον τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πορνείας, ὑποβάλλον αὐτῇ τὰ τοῦ κόσμου μάταια. Ἡ δὲ μὴ ἐνδοῦσα τῷ τοῦ Θεοῦ φόβῳ καὶ τῇ ἀσκήσει, ἀνῆλθεν ἐν μιᾷ εἰς τὸ δωμάτιον αὐτῆς προσεύξασθαι. Καὶ ὦφθη αὐτῇ σωματικῶς τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας, καὶ εἶπεν αὐτῇ· Σὺ με ἐνίκησας, Σάρρα. Ἡ δὲ εἶπεν· Οὐκ ἐνίκησά σε ἐγὼ, ἀλλ' ὁ Δεσπότης μου Χριστός.

γ'. Ἐλεγον περὶ αὐτῆς, ὅτι ἐπάνω τοῦ ποταμοῦ ἔμειναν ἐξήκοντα ἔτη οἰκοῦσα, καὶ οὐ παρέκυψεν ἰδεῖν αὐτόν.

δ'. Ἀλλοτε ἦλθον δύο γέροντες ἀναχωρηταὶ μεγάλοι ἀπὸ τῶν μερῶν τοῦ Πηλουσίου πρὸς αὐτήν· καὶ ἀπερχόμενοι ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους· Ταπεινώσωμεν τὴν γραῖδα ταύτην. Καὶ λέγουσιν αὐτῇ· Βλέπε μὴ ἐπαρθῇ ὁ λογισμός σου, καὶ εἴπης, ὅτι Ἰδοὺ οἱ ἀναχωρηταὶ πρὸς μὲ ἔρχονται γυναῖκα οὔσαν. Λέγει αὐτοῖς ἡ ἀμμᾶ Σάρρα· Τῇ μὲν φύσει γυνή εἰμι, ἀλλ' οὐ τῷ λογισμῷ.

ε'. Εἶπεν ἡ ἀμμᾶς Σάρρα· Ἐὰν εὐξωμαι τῷ Θεῷ, ἵνα πάντες οἱ ἄνθρωποι πληροφορῶνται εἰς ἐμὲ, εὐρεθῇσομαι εἰς τὴν θύραν ἐκάστου μετανοοῦσα· ἀλλὰ μᾶλλον εὐξομαι τὴν καρδίαν μου ἀγνὴν εἶναι μετὰ πάντων.

<sup>83</sup> Al. ἐνεκέκρυπτο.

(77) Vit. Patr. v, 10, in Ephraem, p. 387, n. 15; Theodor. Stud., Catech. 91.

(78) Vit. Patr. v, 11, in Ephraem, p. 387, n. 16.

(79) Vit. Patr. vii, 19.

(80) Vit. Patr. x, 73.

(81) Vit. Patr. x, 74.



ς'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Βάλλω τὸν πόδα μου ἐπὶ τὴν **A** κλίμακα ἀναβῆναι, καὶ τιθῶ τὸν θάνατον πρὸ ὀφθαλμῶν μου πρὸ τοῦ ἀναβῆναι με εἰς αὐτήν <sup>54</sup>.

ζ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι καλὸν ἐστὶ καὶ δι' ἀνθρώπους ποιεῖν ἐλεημοσύνην. Εἰ γὰρ καὶ δι' ἀνθρωπαρεσχείαν, ἀλλ' ἔρχεται πάλιν εἰς Θεοῦ ἀρέσκειαν <sup>55</sup>.

η'. Παρέβαλόν ποτε Σκητιῶται τῇ ἀμμᾷ Σάρρᾳ. Ἦ δὲ παρέθηκεν αὐτοῖς κανίσκιν <sup>56</sup>. Οἱ δὲ ἀφέντες τὰ καλὰ, ἔφαγον τὰ σαπρά. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὅντως Σκητιῶταί ἐστε.

*Περὶ τῆς ἀμμᾶς Συγκλητικῆς.*

α'. Εἶπεν ἡ ἀμμᾶς Συγκλητικῇ· Ἀγών ἐστὶ καὶ κόπος πολὺς τοῖς προσερχομένοις τῷ Θεῷ, τὰ πρῶτα· ἔπειτα δὲ, χαρὰ ἀνεκλάλητος. Ὡς περ γὰρ οἱ πῦρ ἐξ- **B** ἄψαι βουλόμενοι, πρῶτον καπνίζονται καὶ δακρύουσι, καὶ οὕτως τοῦ ζητουμένου ἐπιτυχάνουσι (καὶ γὰρ φησιν, Ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ κατακαλίσκον ἐστίν)· οὕτως δεῖ καὶ ἡμᾶς εἰς ἑαυτοὺς τὸ θεῖον ἐξάψαι πῦρ μετὰ δακρύων καὶ πόνων <sup>57</sup>.

β'. Εἶπε πάλιν, ὅτι Δεῖ ἡμᾶς τοὺς τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο ἐπανηρημένους, σωφροσύνην τὴν εἰς ἄκρον κατέχειν. Καὶ γὰρ παρὰ τοῖς κοσμικοῖς σωφροσύνη δοκεῖ πολιτεύεσθαι, ἀλλὰ συμπάρεστιν αὐτῇ καὶ ἀφροσύνη, διὰ τὸ ταῖς ἄλλαις πάσαις αἰσθήσεσιν ἀμαρτάνειν. Καὶ γὰρ ὁρῶσιν ἀπρεπῶς, καὶ γελῶσιν ἀτάκτως.

γ'. Εἶπε πάλιν· Ὡς περ τὰ ἰοδόλα θηρία <sup>58</sup> τὰ δριμύτερα τῶν φαρμάκων ἀπελαύνει· οὕτως καὶ λογισμὸν πονηρὸν <sup>59</sup> εὐχή μετὰ νηστείας ἀπελαύνει <sup>60</sup>.

δ'. Εἶπε πάλιν· Μὴ σε δελεάσῃ τῶν κοσμικῶν <sup>61</sup> κίλισιων τρυφή, ὡς χρήσιμόν τι ἔχουσα, ἡδονῆς κενῆς <sup>62</sup> ἕνεκεν. Ἐκεῖνοι τὴν ὀψαρτυτικὴν (82) τιμῶσι τέχνην· νηστεία καὶ αὐτὸς διὰ τῶν εὐτελῶν τὴν ἐκείνων εὐπορίαν τῶν τροφῶν (83) ὑπερβάλλεις <sup>63</sup>. Φησὶ γὰρ· Ψυχὴ ἐν τρυφῇ <sup>64</sup> οὐσα κηρίοις ἐμπαίζει. Μὴ κορεσθῇς ἄρτου, καὶ οὐκ ἐπιθυμήσεις οἴνου.

ε'. Ἡρωτήθη ἡ μακαρία Συγκλητικῇ, εἰ τέλειον ἀγαθὸν ἡ ἀκτημοσύνη. Ἦ δὲ εἶπε· Πάνυ τέλειον τοῖς δυναμένοις <sup>65</sup>. Οἱ γὰρ ὑπομένοντες τοῦτο, θλίψιν μὲν ἔχουσι τῇ σαρκί, τῇ δὲ ψυχῇ ἀνάπαυσιν. Ὡς περ γὰρ τὰ στερεὰ ἱμάτια, πατούμενα καὶ βιαίως στρεφόμενα, πλύνεται· οὕτως καὶ ψυχὴ ἰσχυρά, διὰ τῆς **D** ἐκουσίου πενίας, ἐπὶ πλεῖον κρατύνεται.

ς'. Εἶπε πάλιν· Ἐὰν ἐν κοινοβίῳ τυγχάνῃς, μὴ μεταλλάξῃς τὸν τόπον· βλαθῇς γὰρ μεγάλως.

6. Dixit iterum : Mitto pedem meum super scalam, ascensura ; et mortem ob oculos pono, antequam conscensionem faciam.

7. Hoc etiam protulit : Bonum est, etiam propter homines facere eleemosynam. Licet enim studio placendi hominibus fiat, postea tamen procedit ad studium placendi Deo.

8. Aliquando Scetiotæ convenerunt matrem Saram. Quæ apposuit eis canistrum. Illi vero bona poma relinquentes, vitiosa comedebant. Et dixit eis : Revera Scetiotæ estis.

*De matre Syncletica.*

1. (84) Dixit mater Syncletica : Agon est et labor magnus iis qui accedunt ad Deum, in principio ; sed succedit gaudium ineffabile. Quemadmodum enim qui ignem accendere cupiunt, prius fumo imbuuntur, ac lacrymas mittunt, postea autem optato potiuntur (ait enim Scriptura : *Deus noster ignis consumens est* <sup>66</sup>) : ita oportet ut nos divinum ignem in nobis cum lacrymis et laboribus accendamus.

2. (85) Dixit iterum : Oportet nos qui hanc professionem suscepimus, summam temperantiam obtinere. Etenim apud sæculares videtur temperantia versari, sed ei cohæret animi intemperies, propterea quod aliis omnibus sensibus peccent. Nam vident indecenter, ac rident inordinate.

3. (86) Et præterea : Sicut venenatas bestias acriora pharmaca expellunt, ita cogitationem malignam ejicit oratio cum jejunio. **C**

4. (87) Ita adhuc locuta est : Non te inescant sæcularium divitum delicie, quasi utile quid contineant, ob vanam voluptatem. Illi artem coquinariam in pretio habent ; tu vero per jejunium vilesque cibos, ipsorum in eduliis abundantiam supergredieris. Ait quippe : *Anima in deliciis existens, savis illudit* <sup>67</sup>. Noli pane satiari, nec desiderabis vinum.

5. (88) Interrogata est beata Syncletica, an perfectum bonum esset, nihil possidere. Et dixit : Plane perfectum iis qui ferre possunt. Nam qui id tolerant, afflictionem quidem carne habent, at anima requiem. Sicut enim solidæ vestes, calcatæ, et violenter versatæ abluuntur : ita anima fortis, per voluntariam paupertatem firmatur magis. **D**

6. (89) Monuit rursus : Si cœnobium incolas, noli mutare sedem, quia valde nocebit tibi. Nam

<sup>54</sup> Al. ἀνελεῖν με ἐκεῖ. <sup>55</sup> Al. θεαρεσκίαν. <sup>56</sup> Al. κανίσκιον. <sup>57</sup> Al. κόπων. <sup>58</sup> Al. ζῶα. <sup>59</sup> Al. ῥυπαρόν. <sup>60</sup> Al. ἐκδιώκει. <sup>61</sup> Al. ἡ τῶν κατὰ κόσμον. <sup>62</sup> Abest κενῆς ab al. <sup>63</sup> Al. ὑπερβαλοῦ. <sup>64</sup> Al. πλησμονῇ τροφῶν. <sup>65</sup> Al. ὑπομένουσιν. <sup>66</sup> Hebr. xii, 29. <sup>67</sup> Prov. xxvii, 7.

(82) *Τὴν ὀψαρτυτικὴν*. Codex regius habebat *ὀψαρτικὴν*. Colbertinus vero *ὀψαρτυτικὴν*. Recte in alio Colbert. et in *Vita Syncleticæ*, *ὀψαρτυτικὴν*. Alibi *ὀψάριον*, *piscis*, *pisciculus*. Scilicet in condiendis piscibus præcipue elucet coquorum ars. Quo allusam a Commodiano Instructione 7, per hunc obscurum versiculum de Zodiaco :

*Et denique vadunt in piscibus ; coque, probabis.*

(83) *Εὐπορίαν τῶν τροφῶν*. In *Patrum vitis* : *abundantiam deliciarum*, *τροφῶν*.

(84) *Vit. Patr.* iii, 16 ; *Sup. Vit. Syncl.*, n. 69.

(85) *Vit. Patr.* iv, 41 ; *Vit. Synclet.*, n. 24.

(86) *Vit. Patr.* iv, 42 ; *Vit.* cap. 80.

(87) *Vit. Patr.* iv, 43 ; *Vit.* 95.

(88) *Vit. Patr.* vi, 15.

(89) *Vit. Patr.* vii, 15 ; *Vit.* 94 ; *Scholium* 73 ad *Grad.* 4 Joan. Climac.



quemadmodum avis ab ovis demigrans, ea efficitur A  
urina et infecunda : ita etiam monachus vel virgo  
frigescit ac mortificatur in fide, quando de loco in  
locum vagatur.

7. (90) Iterum dixit : Multæ sunt diaboli insidiæ.  
Per paupertatem non dimovit animam? divitias  
escam adhibet. Per contumelias et opprobria non  
prævaluit? laudes et gloriam proponit. Per sanitatem  
devictus, corpus morbidum reddit. Cum enim non  
potuerit voluptatibus decipere, ex involuntariis la-  
boribus subversionem efficere conatur. Scilicet  
morbos gravissimos permissione accepta admovet,  
ut hominum per eos ad pusillum animum et negli-  
gentiam adductorum charitatem in Deum valeat in-  
fondere. Ad hæc conciditur corpus validissimis fe-  
bribus, necnon intolerabili siti cruciatur. Si pec-  
cati quidem reus hæc pateris, recordare futurarum  
pœnarum, æterni ignis, judicialium suppliciorum,  
nec animum ad præsentia remitte ac demitte. Læ-  
tare, quod visitaverit te Deus, piumque illud di-  
ctum in ore habe : *Castigans castigavit me Domi-  
nus, et morti non tradidit me* <sup>68</sup>. Ferrum eras; sed  
per ignem abiecasti ferruginem. Quod si justitia  
ornatus, in morbum incidisti, a magnis ad majora  
progredieris. Aurum es? at per ignem probatior  
evadis. Datus est angelus carni tue <sup>69</sup>? exsulta;  
aspice cui similis factus fueris : dignus habitus es  
Pauli parte. Febre probaris? rigore erudiris? Verum  
Scriptura ait : *Transivimus per ignem et aquam, et  
eduxisti nos in refrigerium* <sup>70</sup>. Primum sortitus es?  
exspecta secundum. Ex virtute operatus, magna  
voce profer sancti verba. Ait enim : *Pauper et do-  
lens sum ego* <sup>71</sup>. Perfectus fies per hoc ærumnarum  
par. Nam dicit : *In tribulatione dilatasti me* <sup>72</sup>. Igitur  
hiscæ potius exercitiis animæ nostræ instruantur.  
Quandoquidem præ oculis habemus adversarium.

8. (91) Dixit rursum : Quando infirmitas mo-  
lesta nobis fuerit, ne contristemur, quod propter  
morbum et corporis plagam non possimus voce  
psallere. Hæc enim omnia nobis expediebant, ad  
cupiditatum destructionem. Scilicet jejunium atque  
humi cubatio, ob voluptates nobis præcipiuntur.  
Quoties ergo morbus has retulerit, superflua illo-  
rum ratio. Hæc quippe magna est exercitatio, in  
morbis patienter ferre, et gratiarum actionis hym-  
nos emittere ad Deum.

9. (92) Iterum elocuta est : In jejunando, ne  
prætexas morbum. Qui enim non jejunant, in eas-  
dem sæpe incidunt ægrotationes. Bonum inchoasti?

Ἄσπερ γὰρ ἕρπης, ἐξανισταμένη τῶν ὤων, οὖρια  
ταῦτα καὶ ἄγωνα παρασκευάζει· οὕτως καὶ μοναχὸς  
ἢ παρθένος φύγεται καὶ νεκροῦται τῆς πίστεως,  
τόπον ἐκ τόπου περιερχόμενος.

Ζ'. Εἶπε πάλιν· Πολλὰ τοῦ διαβόλου τὰ ἐνεδρα.  
Διὰ πενίας οὐ μετεκίνησε ψυχὴν; πλοῦτον προσάγει  
δέλεαρ. Δι' ὑβρεων καὶ ὀνειδισμῶν οὐκ ἔσχυσεν;  
ἐπαίνους καὶ δόξαν προβάλλεται. <sup>73</sup> Διὰ τῆς ὑγείας  
ἡττηθεὶς, νοσοποιεῖ τὸ σῶμα (93). Ταῖς γὰρ ἰδوناῖς  
μὴ δυνηθεὶς ἀπατῆσαι, διὰ τῶν ἀκουσίων πόνων τὴν  
παρατροπὴν ποιῆσαι πειρᾶται. Νόσους γὰρ τινὰς  
βαρυτάτας ἐξ αἰτήσεως, πρὸς τὸ διὰ τούτων ὀλιγω-  
ρήσαντας ἐπιβολῶσαι αὐτῶν τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην,  
προσάγει. Ἀλλὰ καὶ κατατέμενεται τὸ σῶμα πυρετοῖς  
σφοδροτάτοις, καὶ διψεῖ ἀσχέτῳ ἀνιάτῳ. Εἰ μὲν  
ἁμαρτωλὸς ὢν ταῦτα ὑφίστασαι, ὑπομνήσθητι καὶ  
τῆς μελλούσης κολάσεως, καὶ τοῦ αἰωνίου πυρὸς, καὶ  
τῶν δικαστικῶν τιμωριῶν, καὶ οὐ μὴ ὀλιγορήσης πρὸς  
τὰ παρόντα. Χαίρει ὅτι ἐπεσκόπησέ σε ὁ Θεός· καὶ τὸ  
εὐφρημον δὲ ἐκείνο ῥητὸν ἐπὶ τῆς γλώττης ἔχει, ὡς  
*Παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ Κύριος, καὶ τῷ θανάτῳ  
οὐ παρέδωκέ με*. Σίδηρος ἐτύγγανες· ἀλλὰ διὰ τοῦ  
πυρὸς τὸν ἰὸν ἀποβάλλεις. Εἰ δὲ καὶ δίκαιος ὢν  
ἀρρώσταις, ἀπὸ τῶν μεγάλων ἐπὶ τὰ μείζονα προ-  
κόπτεις. Χρυσὸς εἶ; ἀλλὰ διὰ τοῦ πυρὸς δοκιμώτερος  
γίνῃ. Ἐδόθη σοι ἄγγελος τῇ σαρκί; ἀγαλλιῶ· βλέπε  
τίνι ὅμοιος γέγονας· τῆς γὰρ Παύλου μερίδος ἡξιώ-  
θης. Διὰ τοῦ πυρετοῦ δοκιμάζῃ; διὰ ῥίγους παιδεύῃ;  
ἀλλὰ φησιν ἡ Γραφή· *Διήλθομεν διὰ πυρὸς καὶ  
ὑδατος, καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχήν*. Ἐτυ-  
χες τοῦ πρώτου; προσδόκα τὸ δεύτερον. Πράττων  
τὴν ἀρετὴν, βόα τὰ τοῦ ἁγίου ῥήματα· φησὶ γάρ·  
*Πτωχὸς καὶ ἀλγῶν εἰμι ἐγώ*. Τέλαιος γενήσῃ διὰ  
ταύτης τῶν θλίψεων τῆς δυνάμεως· φησὶ γάρ· *Ἐν  
θλίψει ἐπλάτυνός με*. Ἐν τούτοις μᾶλλον τοῖς  
γυμνασίοις τὰς ψυχὰς ἀσκηθῶμεν· ἐπ' ὀφθαλμῶν  
γὰρ ὁρῶμεν τὸν ἀντίπαλον.

ἦ'. Εἶπε πάλιν· Ἐὰν ἀσθένεια ὀχλῇ ἡμῖν, μὴ λυ-  
πηθῶμεν, ὡς διὰ τὴν ἀσθένειαν καὶ τὴν πληγὴν τοῦ  
σώματος μὴ δυνάμενοι ψάλλειν μετὰ φωνῆς· ταῦτα  
γὰρ πάντα ἡμῖν ἡνύετο, πρὸς καθαίρεσιν ἐπιθυμιῶν.  
Καὶ γὰρ ἡ νηστεία καὶ ἡ χαμευνία διὰ τὰς ἰδονὰς  
ἡμῖν νενομοθέτηται. Εἰ οὖν ἡ νόσος ταύτας ἡμβλυνε,  
περιττὸς ὁ λόγος. Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ μεγάλη ἀσκησις,  
τὸ ἐν τοῖς νόσοις ἐγκαρτερεῖν, καὶ εὐχαριστηρίους  
ὑμνους ἀναπέμπειν τῷ Θεῷ.

Θ'. Εἶπε πάλιν (94)· Νηστεύων μὴ προφασίσῃ  
νόσον· καὶ γὰρ οἱ μὴ νηστεύοντες τοῖς αὐτοῖς πολλά-  
κις περιέπεσον νοσήμασιν. Ἡρξω τοῦ καλοῦ; μὴ

<sup>68</sup> Psal. cxvii, 18. <sup>69</sup> II Cor. xii, 7. <sup>70</sup> Psal. lxxv, 12. <sup>71</sup> Psal. lxxviii, 30. <sup>72</sup> Psal. iv, 2. <sup>73</sup> In al.  
hoc comma postponitur.

(90) Vit. Patr. vii, 16. Vit. 98.

(91) Vit. Patr. vii, 17; Vitæ 99.

(92) Vit. Patr. vii, 18; Vit. 102.

(93) Διὰ τῆς ὑγείας ἡττηθεὶς, νοσοποιεῖ τὸ  
σῶμα. Valde imperfecta est Pelagii versio. Sin au-  
tem, inquit, satietatem corporis immittit. Suppleri  
potest : Sin autem per sanitatem victus fuerit, mor-

bos corporis immittit. Ms. Corb. : Si per salutem cor-  
poris vincitur, aegritudinem mittit. Snession. : Sin au-  
tem per salutem corporis vincitur, aegritudinem mit-  
tit. Fossat. : Si per salutem corporis non vincetur, in  
aegritudinem mittit.

(94) Εἶπε πάλιν. Decimum istud Apophthegma  
accepi a codice ms. Colbertinae bibliothecæ.



ἀναχαιτίσης τοῦ ἐχθροῦ σε ἐκκόψαντος· αὐτὸς γὰρ ἡ ὑπομονὴ σου καταργεῖται. Καὶ γὰρ οἱ πλεῖν ἀρχόμενοι πρῶτον μὲν δεξιῷ πνεύματος τυγχάνουσιν· ἀπλώσαντες δὲ τὰ ἱστία, αὐθις ἐναντίῳ ἀπαντῶσιν ἀνέμῳ, ἀλλ' οἱ ναῦται διὰ τὸ παρεμπεσὸν πνεῦμα οὐκ ἀποσχευάζουσι τὴν ναῦν· μικρὸν δὲ ἡσυχάσαντες ἢ καὶ ἀπομαχησάμενοι τῇ ζάλῃ, πάλιν τὸν πλοῦν ποιοῦνται. Οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἐναντίου πνεύματος προσπεσόντος, τὸν σταυρὸν ἀντὶ ἱστίου τανύσαντες, ἀδεῶς τὸν πλοῦν ἐκτελέσωμεν.

ε'. Εἶπε πάλιν· Οἱ μὲν τὸν αἰσθητὸν πλοῦτον ἐκ κόπων καὶ κινδύνων θαλάσσης συνάγοντες, πολλὰ κερδήσαντες, τῶν πλειόνων ἐφίενται· καὶ τὰ μὲν παρόντα ὡς οὐδὲν ἡγοῦνται· πρὸς δὲ τὰ μὴ παρόντα ἐπεκτείνονται. Ἡμεῖς δὲ καὶ τῶν ζητουμένων μηδὲν ἔχοντες, οὐδὲν θέλομεν κτήσασθαι διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ.

ια'. Εἶπε πάλιν· Μίμησαι τὸν Τελώνην (95), ἵνα μὴ τῷ Φαρισαίῳ συγκατακριθῇς· καὶ Μωσέως τὸ πρᾶον ἐπίλεξαι, ἵνα τὴν καρδίαν σου ἀκρότομον οὖσαν εἰς πηγὰς ὑδάτων μεταβάλῃς.

ιβ'. Εἶπε πάλιν· Ἐπικίνδυνον, τὸν μὴ διὰ τοῦ πρακτικοῦ βίου ἀναχθέντα διδάσκειν. Ὡς περ γὰρ ἐάν τις οἰκίαν ἔχων σαθρὰν, ξένους ὑποδεξάμενος, βλάβῃ τῇ πτώσει τοῦ οἰκήματος, οὕτως καὶ οὗτοι, μὴ πρότερον ἑαυτοὺς οἰκοδομήσαντες, καὶ τοὺς προσελθόντας αὐτοῖς ἀπώλεσαν· τοῖς μὲν γὰρ λόγοις συνεκάλεσαντο εἰς σωτηρίαν, τῇ δὲ τοῦ τρόπου κακίᾳ τοὺς ἀθλητὰς <sup>74</sup> μᾶλλον ἠδίκησαν.

ιγ'. Εἶπε πάλιν· Καλὸν τὸ μὴ ὀργίζεσθαι· εἰ δὲ καὶ γένηται, οὐδὲ μέτρον σοι ἡμέρας πρὸς τὸ πάθος συνεχώρησεν, εἰπὼν· *Μὴ ἐπιδυέτω ὁ ἥλιος*. Σὺ οὖν ἐκδέχῃ ἕως πᾶς ὁ χρόνος σου δύῃ. Τί μισεῖς τὸν λυπήσαντα ἄνθρωπον; οὐκ αὐτὸς ἐστὶν ὁ ἀδικήσας, ἀλλ' ὁ διάβολος. Μίσησον τὴν νόσον, καὶ μὴ τὸν νοσοῦντα.

ιδ'. Εἶπε πάλιν· Ὅσον προκόπτουσιν οἱ ἀθληταί, τοσοῦτον συνάπτουσι ἀνταγωνιστῇ μεῖζονι.

ιε'. Εἶπε πάλιν· Ἔστι καὶ ἐκ τοῦ ἐχθροῦ ἐπιτεταμένη ἄσκησις· καὶ γὰρ οἱ αὐτοῦ μαθηταὶ τοῦτο ποιοῦσι. Πῶς οὖν διακρίνωμεν τὴν θείαν καὶ βασιλικὴν ἄσκησιν, τῆς τυραννικῆς καὶ δαιμονιώδους; δῆλον ὡς ἀπὸ τῆς συμμετρίας (96). Ἄπας σοι ὁ χρόνος εἰς κανὼν νηστείας ὑπαρχέτω. Μὴ τέσσαρας ἢ πέντε νηστεύσης, καὶ τὴν ἄλλην ἐν πλήθει τροφῶν καταλύσης· πανταχοῦ γὰρ ἡ ἀμετρία φθοροποιὸς τυγχάνει. Νέος ὢν καὶ ὑγιὲς νήστευσον· ἥξει γὰρ τὸ γῆρας μετὰ ἀσθενείας. Ὡς δύνῃ οὖν θησαύρισον τροφάς, ἵνα ὅταν μὴ δύνῃ εὖρης ἀνάπαυσιν.

ισ'. Εἶπε πάλιν· Ἐν κοινοβίῳ ὄντες, τὴν ὑπακοὴν

<sup>74</sup> Al. ἀκολουθήσαντας. <sup>75</sup> Luc. xviii, 10 seqq.

(95) *Μίμησαι τὸν Τελώνην*. Hoc *Apophthegma* et caput abest a *Vita Syncreticæ*: quemadmodum et quæ tribuuntur ei sententiæ in Scholiis ad Joannem Climacum, 76, *Gradus* 4; et 62, *Gradus* 26.

(96) *Δῆλον ὡς ἀπὸ τῆς συμμετρίας*. Pelagius: *Manifestum est quia mediocritate*. Ita quippe legi in eo debet.

(97) *Vit. Patr.* x, 70; vi, 24. *Vit. n.* 57.

PATROL. GR. LXV.

ne revoceris, inimico cohibente te. Ipse siquidem patientia tua destruetur. Scilicet qui navigare cœperint, initio quidem secundo feruntur vento; velis autem expansis, postea in adversum ventum incurunt; verum nautæ propter incidentem flatum, non deonerant navim; sed ubi paululum quieti manserunt, vel etiam tempestati reluctati sunt, navigationem persequuntur. Ita et nos, contrario spiritu illapso, crucem pro velo tendentes, secure cursum perficiamus.

10. (97) Dixit iterum: Qui sub sensum cadentes divitias de laboribus et periculis maris colligunt, cum multa lucrati fuerint, plura appetunt: et ea quidem quæ habent, ut nihilum reputant: ad ea vero quæ non habent intendunt animum. Nos vero, iis quæ requiruntur destituti penitus, nihil eorum volumus acquirere propter timorem Dei.

11. (98) Effata est adhuc: Imitare Publicanum, ne una cum Phariseo condemneris <sup>75</sup>. Et Mosis mansuetudinem delige, ut cor tuum, quod rupes est, in fontes aquarum convertas <sup>76</sup>.

12. (99) Hoc quoque protulit: Periculosum est, ut qui per activam vitam non est eductus, doceat. Quemadmodum enim si quis domum habitans caducam, hospites exceperit, nocebit per ædificii ruinam, sic et isti, cum prius se non instruxerint, etiam accedentes ad eos perdididerunt. Siquidem verbis convocarunt ad salutem, morum autem improbitate pugiles magis injuria affecerunt.

13. (1) Item istud: Bonum est nequaquam irasci. Si vero contigerit, neque tibi spatium dici ad affectum concessit, qui dixit: *Non occidat sol* <sup>77</sup>. Tu ergo exspectes, donec omne tempus tuum occiderit. Quare odio habes hominem qui te contristavit? Non ille injuria affecit; sed diabolus. Odio prosecute morbum, non morbo laborantem.

14. (2) Dixit adhuc: Quo magis proficiunt athletæ, eo fortioribus adversariis eos committunt.

15. (3) Dixit iterum: Ab inimico etiam procedit intenta exercitatio. Etenim ipsius discipuli hoc faciunt. Quo modo ergo divinam regalemque ascetim discernemus a tyrannica et dæmonica? Manifestum est quod ex mediocritate. Omne tuum tempus, una sit jejunii regula. Noli quatuor aut quinque dies non manducare, die vero sequenti in ciborum multitudine solvere jejunium. Ubique immoderatio exitiosa est. Dum juvenis es et sanus, jejuna. Veniet senectus cum infirmitate. Quandiu ergo potes, thesauriza de cibis, ut quando non potueris, invenias requiem.

16. (4) Sententia quoque ipsius exstiterit: In cœ-

<sup>76</sup> Psal. cxiii, 8. <sup>77</sup> Ephes. iv, 26.

(98) *Vit. Patr.* xv, 50.

(99) *Vitæ* cap. 79.

(1) *Vitæ* cap. 64.

(2) *Vitæ* n. 26.

(3) *Vit. Patr.* x, 72; *Vit.* 100.

(4) *Vit. Patr.* xiv, 9; *Vit.* c. 100 Scholium 97 ad *Grad.* 4 *Clim.*



nobis viventes, obedientiam austeritati præponamus; hæc enim superbiam docet, illa humilitatem.

17. (5) Rursus ab ea dictum fuit: Oportet ut cum discretione animam gubernemus; utque in cœnobio manentes nostra non quæramus; nec etiam propriæ serviamus voluntati; sed ei qui secundum fidem pater est obtemperemus.

18. (6) Insuper dixit: Scriptum est: *Estote prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ*<sup>78</sup>. Illud quidem, fieri sicut serpentes, dictum est, ut non ignoremus impetus artesque diaboli. Simile enim ex simili citissime dignoscitur. Columbæ vero simplicitas ostendit actionis puritatem.

#### Principium litteræ T.

##### *De abbate Tithoe.*

1. (7) Referebant de abbate Tithoe, quod nisi cito demisisset manus suas, quoties stabat ad orationem, sursum raperetur mens ejus. Si ergo evenisset, ut fratres cum eo precarentur, curæ habebat manus confestim demittere, ne abriperetur mens ejus, et tardaret.

2. (8) Dixit abbas Tithoes: Peregrinatio est, ab homine coerceri os suum.

3. (9) Frater interrogavit abbatem Tithoem: Quo modo servabo cor meum? Respondit senex: Qua ratione custodiemus cor nostrum, aperta lingua nostra, nec non ventre?

4. Abbas Matoes de abbate Tithoe hoc testimonium dixit: Nemo potest invenire unde os suum ulla in re aperiat adversus eum; sed sicut aurum purum stat in trutina, ita et abbas Tithoes.

5. Residens aliquando abbas Tithoes in Clysmate, sciens ac prudens ait discipulo suo: Dimitte aquam in palmas, fili. Ille dixit: Sumus in Clysmate, abba. Excepit senex: In Clysmate quid facio? Me iterum duc ad montem.

6. (10) Sedente aliquando abbate Tithoe, erat frater juxta ipsum. Quod nesciens, duxit suspirium; nec animadvertit prope adesse fratrem: erat namque in ecstasi. Itaque facta pœnitentiæ inclinatione, dixit: Ignosce mihi, frater; quia nondum monachus factus sum, qui coram te ingemuerim.

7. Frater percontatus est de abbate Tithoe, quæ-

<sup>78</sup> Matth. x, 16. <sup>79</sup> Al. add. ἐπαγγέλλεται. <sup>80</sup> Al. Τιθόη et Τιθώη. <sup>81</sup> Al. inser. ἡμῶν. <sup>82</sup> Al. Μαρτῶης. <sup>83</sup> Al. Σισώην.

(5) Vit. Patr. xiv, 10; Vit. 101.

(6) Vit. Patr. vi, 1, 2; Vit. 28.

(7) Vit. Patr. xii, 11; Joan. Geom. Parad. 24; Climac. Grad. 29.

(8) Vit. Patr. iv, 44.

(9) Vit. Patr. xi, 27.

(10) Supra in Joan. Colobo n. 22; Vit. Patr. p. 1001, n. 19.

(11) Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Τιθόην. Ex Patrum Vitæ: Frater interrogavit abbatem Sisoï, dicens: Desidero custodire cor meum. Dicit ei senex:

Ἀ τῆς ἀσκήσεως μᾶλλον προκρίνωμεν· ἡ μὲν γὰρ ὑπεροψίαν διδάσκει, ἡ δὲ ταπεινοφροσύνην<sup>79</sup>.

ιζ'. Εἶπε πάλιν· Δεῖ ἡμᾶς τῇ διακρίσει κυβερνᾶν τὴν ψυχὴν· καὶ ἐν κοινοβίῳ ὄντας, μὴ τὰ ἑαυτῶν ζητεῖν, μήτε μὴν οἰκεία δουλεύειν γνώμῃ, ἀλλὰ τῷ κατὰ πίστιν πατρὶ πειθαρχεῖν.

ιη'. Εἶπε πάλιν· Γέγραπται, ὅτι Γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. Τὸ μὲν γὰρ γίνεσθαι ὡς οἱ ὄφεις εἴρηται, πρὸς τὸ μὴ λανθάνειν ἡμᾶς τὰς ὁρμὰς καὶ τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου· τὸ γὰρ ὅμοιον ἐκ τοῦ ὁμοίου ταχίστην ἔχει τὴν διάγνωσιν· τὸ δὲ ἀκέραιον τῆς περιστερᾶς δείκνυσι τὸ καθαρὸν τῆς πράξεως.

B

Ἀρχὴ τοῦ T στοιχείου.

Περὶ τοῦ ἀββᾶ Τιθόη<sup>80</sup>.

α'. Ἐλεγεν περὶ τοῦ ἀββᾶ Τιθόη, ὅτι εἰ μὴ ταχέως κατέφερε τὰς χεῖρας αὐτοῦ ὅτε ἵστατο εἰς προσευχὴν, ἤρπάζετο ὁ νοῦς αὐτοῦ ἄνω. Εἰ οὖν συνέθη ἀδελφοὺς συνεύχεσθαι αὐτῷ, ἐσπούδαζε ταχέως καταφέρειν τὰς χεῖρας, ἵνα μὴ ἀρπαγῇ ὁ νοῦς αὐτοῦ καὶ χρονίσῃ.

β'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Τιθόης, ὅτι ξενητεία<sup>81</sup> ἐστὶ τὸ κρατῆσαι ἄνθρωπον τὸ ἑαυτοῦ στόμα.

γ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Τιθόην (11), ὅτι Πῶς φυλάξω τὴν καρδίαν μου; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Πῶς φυλάξομεν τὴν καρδίαν ἡμῶν, ἀνεωγμένης τῆς γλώσσης ἡμῶν καὶ τῆς κοιλίας;

C

δ'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Μαρτῶς<sup>82</sup> περὶ τοῦ ἀββᾶ Τιθόη, ὅτι Οὐχ εὐρίσκει ἄνθρωπος ἀνοῖξαι τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν τινὶ πράγματι εἰς αὐτόν· ἀλλ' ὥσπερ τὸ καθαρὸν χρυσίον ἵσταται ἐν ζυγῷ, οὕτως καὶ ὁ ἀββᾶς Τιθόης.

ε'. Καθημένος ποτε ὁ ἀββᾶς Τιθόης εἰς τὸ Κλύσμα, νοῶν καὶ φρονῶν λέγει τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· Ἀπόλυσον τὸ ὕδωρ εἰς τοὺς φοίνικας, τέκνον. Ὁ δὲ εἶπεν· Εἰς τὸ Κλύσμα ἐσμέν, ἀββᾶ. Λέγει ὁ γέρων· Εἰς τὸ Κλύσμα τί ποιῶ; Ἄρὸν με πάλιν εἰς τὸ ὄρος.

ς'. Καθημένου ποτε τοῦ ἀββᾶ Τιθόη, ἦν ἀδελφὸς ἐγγὺς αὐτοῦ· καὶ μὴ εἰδὼς ἐστέναξεν· καὶ οὐκ ἐνόησεν ὅτι ἦν ἀδελφὸς ἐγγὺς αὐτοῦ· ἦν γὰρ ἐν ἐκστάσει. Καὶ ποιήσας μετάνοιαν, ἔλεγε· Συγχώρησόν μοι, ἀδελφε, ὅτι οὐπω γέγονα μοναχὸς, ὅτι ἐστέναξα ἔμπροσθέν σου.

D

ζ'. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Τιθόην<sup>83</sup>, λέγων·

*Et quo modo possumus custodire cor nostrum, si lingua nostra januam apertam habuerit? Quorum Græca nactus sum in ms. Regio 952, et in cold. Colbert. duobus; sunt autem hæc: Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Σισώην, λέγων· Θέλω τὴν καρδίαν μου τηρῆσαι, καὶ οὐ δύναμαι. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Πῶς τὴν καρδίαν τηρήσαιομεν, τῆς γλώττης ἡμῶν τῆς θύρας ἀνεωγμένης; Εἰ alio modo: Ἀδελφὸς ἠρώτησε γέροντα, λέγων· Θέλω τὴν ψυχὴν μου τηρῆσαι. Καὶ λέγει ὁ γέρων· Πῶς τὴν ψυχὴν τηρήσωμεν, τῆς γλώττης ἡμῶν τὴν θύραν ἀνεωγμένην ἐχούτης;*



Ποία ἐστὶν ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ταπεινῶσιν; Ἀ λέγει ὁ γέρον· Ἡ ὁδὸς τῆς ταπεινώσεως αὕτη ἐστὶν, ἐγκράτεια, καὶ εὐχή, καὶ τὸ ἔχειν ἑαυτὸν ὑποκάτω πάσης τῆς κτίσεως.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Τιμοθέου.*

Ἡρώτησεν ὁ ἀββᾶς Τιμόθεος ὁ πρεσβύτερος τὸν ἀββᾶν Ποιμένα, λέγων· Ἔστι γυνή τις ἐν Αἰγύπτῳ, ἥτις πορνεύει, καὶ τὸν μισθὸν αὐτῆς διδοῖ ἐλεημοσύνην. Καὶ εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμήν· Οὐ μενεῖ ἐν τῇ πορνείᾳ· φαίνεται γὰρ ἐν αὐτῇ καρπὸς πίστεως. Ἐγένετο δὲ ἐλθεῖν τὴν μητέρα τοῦ πρεσβυτέρου Τιμοθέου πρὸς αὐτόν. Καὶ ἠρώτησεν αὐτήν, λέγων· Ἐκείνη ἡ γυνή ἔμεινε πορνεύουσα; Ἡ δὲ λέγει· Ναί· καὶ προσέθηκε τοὺς ἑραστάς αὐτῆς· πλὴν καὶ εἰς τὴν ἐλεημοσύνην. Καὶ ἀνήγγειλεν ὁ ἀββᾶς Τιμόθεος τῷ ἀββᾶ Ποιμένι. Ὁ δὲ εἶπεν· Οὐ μενεῖ ἐν τῇ πορνείᾳ. Ἐλθοῦσα δὲ πάλιν ἡ μήτηρ τοῦ ἀββᾶ Τιμοθέου, εἶπεν αὐτῷ· Οἶδας ὅτι ἡ πόρνη ἐκείνη ἐζήτει ἐλθεῖν μετ' ἐμοῦ, ἵνα εὕξῃ ὑπὲρ αὐτῆς<sup>84</sup>; Ὁ δὲ ἀκούσας ἀνήγγειλε τῷ ἀββᾶ Ποιμένι. Λέγει αὐτῷ· Μᾶλλον σὺ ἀπέλθε, καὶ σύντυχε αὐτῇ. Καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἀββᾶς Τιμόθεος, καὶ συνέτυχεν αὐτῇ. Ἡ δὲ ἰδοῦσα αὐτόν, καὶ ἀκούσασα παρ' αὐτοῦ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, κατενύγη, καὶ ἔκλαυσε, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐγὼ ἀπὸ τῆς σήμερον προσκολλῶμαι τῷ Θεῷ, καὶ οὐ προσθήσω ἔτι τοῦ πορνεύειν. Καὶ εὐθέως εἰσελθοῦσα εἰς μοναστήριον εὐηρέστησε τῷ Θεῷ.

*Ἀρχὴ τοῦ Υ' στοιχείου.*

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ὑπερεχίου.*

α'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ὑπερέχιος (12)<sup>85</sup>· Ὡσπερ ὁ λέων φοβερός ἐστι τοῖς ὀνάντροις, οὕτως ὁ δοκιμὸς μοναχὸς λογισμοῖς ἐπιθυμίας<sup>86</sup>.

β'. Εἶπε πάλιν· Ἡ νηστεία χαλινός ἐστι τῷ μοναχῷ μετὰ τῆς ἁμαρτίας. Ὁ ρίπτων αὐτήν, ἵππος θηλυμανῆς εὐρίσχεται.

γ'. Εἶπε πάλιν· Ὁ μὴ κρατῶν<sup>86</sup> γλώσσης αὐτοῦ ἐν καιρῷ ὀργῆς, οὐδὲ παθὼν κρατήσῃ ὁ τοιοῦτος.

δ'. Εἶπε πάλιν· Καλὸν φαγεῖν κρέα καὶ πιεῖν οἶνον, καὶ μὴ φαγεῖν ἐν καταλαλιαῖς<sup>87</sup> σάρκας ἀδελφῶν.

ε'. Εἶπε πάλιν· Ψιθυρίσας ὁ ὄφις τὴν Εὐάν τοῦ παραδείσου ἐξέβαλε. Τοῦτου οὖν ὁμοίος ἐστὶ<sup>88</sup> καὶ ὁ καταλαλῶν τοῦ πλησίον· τὴν γὰρ ψυχὴν τοῦ ἀκούοντος ἀπολλύει, καὶ τὴν ἑαυτοῦ οὐ διασώζει.

ς'. Εἶπε πάλιν· Θησαυρός ἐστι μοναχοῦ ἡ ἐκούσιος ἀκτημοσύνη. Θησαύρισον, ἀδελφε, ἐν οὐρανῷ· ἀπέραντοι γὰρ τῆς ἀναπαύσεως οἱ αἰῶνες.

ζ'. Εἶπε πάλιν· Ἡ ἐνθούμησίς σου διαπαντός ἔστω

<sup>84</sup> Al. add. καὶ οὐ κατεδεξάμην. <sup>85</sup> Al. ἡδουπαθείας. ἐστίν. <sup>86</sup> Eccl. xiii, 25. <sup>87</sup> Jer. v, 8.

(12) Ὑπερέχιος. Hyperechii hujus capitula parennetica ascetica 159 publicavit Fr. Combefisius, vir eruditissimus, Auctario ultimo. In iis *Apophtegmata* ista seu sententiæ continentur, numeris quos infra notamus.

(13) *Vit. Patr.* iv, 45; *Hyperech.* n. 66.

A nam via ad humilitatem adduceret. Ac respondit senex: Hæc est via humilitatis; abstinentia, et oratio, et censere se infra omnem creaturam.

*De abbate Timotheo.*

Interrogavit abbatem Pœmenem abbas Timotheus presbyter, dicens: Est mulier quædam in Ægypto, quæ scortatur, mercedem vero suam in eleemosynam tradit. Respondit abbas Pœmen: Non perseverabit in fornicatione; conspicitur enim in ea fructus fidei. Contigit autem ut mater Timothei presbyteri veniret ad illum. Et sciscitatus est eam his verbis: Mulier illa, mansitne fornicans? Excepit illa: Etiam; auxitque amatores suos: verum ad eleemosynam semper. Tum renuntiavit abbas Timotheus abbati Pœmeni. Is asseruit, non permansuram in scortatione. Iterum accedens mater abbatis Timothei, dixit illi: Seisne quod meretrix illa volebat tecum proficisci, ut orares pro ea? Ille audiens, significavit abbati Pœmeni. Qui ait: Tu potius abi, conveni eam. Perrexit abbas Timotheus, mulierem adiit. Quæ viso eo, auditoque per illum verbo Dei, compuncta est et flevit, dixitque ei: Ego ab hodierna die Deo adhæreo, nec amplius scortabor. Atque illico ingressa in monasterium, Deo acceptam vitam duxit.

*Principium litteræ Υ'.*

*De abbate Hyperechio.*

C 1. (13) Dixit abbas Hyperechius: Sicut leo formidabilis est onagris<sup>89</sup>, ita probus monachus cogitationibus cupiditatis.

2. (14) Dixit iterum: Jejunium, frenum est monacho adversus peccatum. Qui illud abjicit, equus in feminas furens esse deprehenditur<sup>90</sup>.

3. (15) Rursus dixit: Qui linguam suam in tempore iræ non continuerit, is neque affectus retinebit.

4. (16) Dixit adhuc: Bonum est, comedere carnem et bibere vinum, nec manducare per obloquia carnes fratrum.

5. (17) Ab eo etiam dictum fuit: Per susurratio-nem serpens Evam e paradiso expulit. Illi ergo similis erit qui de proximo detrabet. Nam et audientis animam perdit, et suam non conservat.

6. (18) Hoc quoque dictum protulit: Thesaurus monachi est voluntaria paupertas. Thesaurum con-gere, frater, in cœlo. Illic enim infinita quietis et beatitudinis sæcula.

7. (19) Hæc pariter ipsius sententia exstitit:

<sup>86</sup> Al. præp. μοναχός. <sup>87</sup> Al. καταλαλιᾶ. <sup>88</sup> Al.

(14) *Vit. Patr.* iv, 46; *Hyperech.* n. 80.

(15) *Vit. Patr.* iv, 49; *Hyperech.* n. 97.

(16) *Vit. Patr.* iii, 154; *Hyperech.* n. 144.

(17) *Vit. Patr.* iv, 52; *Hyperech.* n. 155.

(18) *Vit. Patr.* vi, 14; *Hyperech.* n. 40, 41.

(19) *Vit. Patr.* xi, 55; *Hyperech.* n. 24.



Attenta semper sit cogitatio tua ad regnum cœlorum, et brevi illud in hæreditatem accipies.

8. (20) Dixit præterea : Pretiosum ornamentum monachi, est obedientia. Qui possidet illam, a Deo exaudietur; et cum fiducia Crucifixo astabit. Nam qui cruci affixus fuit Dominus, factus est obediens usque ad mortem <sup>91</sup>.

Principium litteræ Φ.

*De abbate Phoca,*

1. Ita retulit abbas Phocas, ille e cœnobio abbatibus Theognii primi Hierosolymitæ : Residente me in Sceti, quidam abbas Jacobus junior mansit in Cellis, qui habebat patrem eundem carnalem simul et spiritualem. Porro in Cellis duæ sunt ecclesiæ; una orthodoxorum, ubi communicabat; altera **B** aposchistarum. Quia ergo abbas Jacobus gratia humilitatis pollebat, diligebatur ab omnibus, tum ecclesiasticis seu catholicis, tum aposchistis. Quocirca monebant eum orthodoxi : Cave, abba Jacobe, ne te deceptum aposchistæ attrahant in communionem suam. Pari modo aposchistæ aiebant : Ut scias, abba Jacobe, cum diphysitis communicans perdis animam tuam; sunt enim Nestoriani, et calumniam inferunt veritati. Jacobus vero abbas, utpote simplex vir, ad angustias per ea quæ ex utraque parte proferebantur redactus, atque anxietatis plenus, eo deductus est, uti Deum obsecraret. Itaque abdixit se in cellam quæ extra lauram in loco quieto erat, induens sepulcrales suas vestes, tanquam moriturus. Solent quippe **C** Aegyptii Patres, levitonem in quo sanctum habitum sumpserunt, necnon cucullam ad mortem usque reservare, et cum illis sepeliri; gestantes solummodo die Dominica ad sanctam communionem, statimque post contrahentes. Cum ergo abiisset in illam cellam, Deum precatus esset, jejunio confecisset se, in solum cecidit, mansitque jacens. Aiebat porro multa se per illos dies a daemonibus passum fuisse, præsertim in mente. Quadraginta vero diebus peractis, videt puerum qui ad se ingrediebatur admodum lætus. Is ait : Abba Jacobe, quid hic agis? Et confestim illustratus, sumptisque ex ejus aspectu viribus, dixit : Domine, tu scis quid habeam. Illi sic loquuntur mihi : Ne dereliqueris Ecclesiam; alii autem hoc modo : Seducunt te diphysitæ. Unde ego ambigens, nec sciens quid agere debeam, veni ad id quod cernis. Respondet ei Dominus : Ubi es, bene es. Atque illico simul ac id

**A** ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· καὶ ἐν τάχει κληρονομήσεις αὐτήν.

τ'. Εἶπε πάλιν· Κειμήλιόν (21) ἐστὶ τοῦ μοναχοῦ ἡ ὑπακοή. Ὁ κεκτημένος αὐτὴν εἰσακουσθήσεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μετὰ παρρησίας τῷ σταυρωθέντι παραστήσεται· ὁ γὰρ σταυρωθεὶς Κύριος ὑπήκουσεν ἕως θανάτου.

Ἀρχὴ τοῦ Φ στοιχείου.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Φωκά.*

α'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Φωκάς ὁ τοῦ κοινοβίου τοῦ ἀββᾶ Θεογνίου τοῦ πρώτου <sup>92</sup> Ἱεροσολυμίτου, ὅτι Καθημένου μου ἐν Σκήτει, γέγονέ τις ἀββᾶς Ἰάκωβος νεώτερος ἐν τοῖς Κελλίοις, ἔχων καὶ πατέρα τὸν αὐτὸν σαρκικὸν ἅμα καὶ πνευματικόν. Ἐχει δὲ τὰ Κελλία ἐκκλησίας δύο· μίαν τῶν ὀρθοδόξων, ἐνθα καὶ ἐκοινωνεῖ, καὶ μίαν τῶν ἀποσχιστῶν. Ἐπεὶ οὖν εἶχεν ὁ ἀββᾶς Ἰάκωβος τὴν χάριν τῆς ταπεινοφροσύνης, ἡγαπᾶτο παρὰ πάντων, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν, καὶ τῶν ἀποσχιστῶν. Ἐλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ὀρθόδοξοι· Βλέπε, ἀββᾶ Ἰάκωβε, μὴ ἀπατήσῃ σε οἱ ἀποσχίσται (22), καὶ ἐλκύσῃ σε εἰς τὴν κοινωνίαν αὐτῶν. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀποσχίσται ἔλεγον αὐτῷ· Ἵνα οἶδας, ἀββᾶ Ἰάκωβε, ὅτι μετὰ τῶν Διφυσιτῶν κοινωνῶν, ἀπόλλεις <sup>93</sup> τὴν ψυχὴν σου· Νεστοριανοὶ γὰρ εἰσι, καὶ συκοφαντοῦσι τὴν ἀλήθειαν. Ὁ δὲ ἀββᾶς Ἰάκωβος ἀχέραιος ὢν, καὶ στενωθεὶς ἐκ τῶν λεγομένων αὐτῷ ἐξ ἀμφοτέρων, καὶ ἀπορηθεὶς, ἦλθεν ἐπὶ τὸ παρακαλέσαι τὸν Θεόν. Καὶ δὴ ἀπέκρυψεν ἑαυτὸν ἐν κελλίῳ ἔξω τῆς λαύρας ἡσυχάζοντι, ἐνδυσάμενος τὰ ἐντάφια <sup>94</sup> αὐτοῦ, ὥς μέλλων ἀποθνήσκειν. Ἐχουσι γὰρ ἔθος οἱ Αἰγύπτιοι Πατέρες, τὸν λεβίτωνα εἰς ὃν λαμβάνουσι τὸ ἅγιον σχῆμα, καὶ τὸ κουκούλιον, φυλάττειν ἕως θανάτου, καὶ ἐν αὐτοῖς ἐνταφιάζεσθαι, κατὰ Κυριακὴν μόνον εἰς τὴν ἁγίαν κοινωνίαν φοροῦντες αὐτὰ, καὶ εὐθέως συστέλλοντες. Ἀπελθὼν οὖν ἐν τῷ κελλίῳ ἐκείνῳ, παρακαλῶν τὸν Θεόν, καὶ ἐξατονήσας τῇ νηστείᾳ, ἔπεσεν εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἔμεινε κείμενος. Πολλὰ δὲ ἔλεγε πεπονθέναι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ὑπὸ τῶν δαιμόνων, μάλιστα κατὰ διάνοιαν. Τεσσαράκοντα δὲ ἡμερῶν διελθουσῶν, ὁρᾷ παιδίον εἰσελθὼν πρὸς αὐτὸν περιχαρὲς, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀββᾶ Ἰάκωβε, τί ποιεῖς ὧδε; Παραχρῆμα δὲ φωτισθεὶς, καὶ λαβὼν δύναμιν ἐκ τῆς αὐτοῦ θείας, εἶπεν αὐτῷ· Δέσποτα, σὺ γινώσκεις τί ἔχω. Ἐκεῖνοι λέγουσί μοι, Μὴ ἀφῆς τὴν Ἐκκλησίαν· καὶ οἱ ἄλλοι λέγουσί μοι, Πλανῶσί σε οἱ Διφυσιταί <sup>95</sup>. καὶ γὰρ ἀπορούμενος, καὶ μὴ εἰδὼς τί δράσω, ἦλθον εἰς τὸ πρᾶγμα τοῦτο. Ἀποκρίνεται αὐτῷ ὁ Κύριος·

<sup>91</sup> Philipp. ii, 8. <sup>92</sup> Abest πρώτου ab al. <sup>93</sup> Al. ἀπολείς. <sup>94</sup> Al. ἱμάτια. <sup>95</sup> Al. Διφυσιταί.

(20) Vit. Patr. xiv, 41; Hyperech. 59, 139.

(21) Εἶπε πάλιν· Κειμήλιον. Addidi hanc sententiam ex codice Colbertino. Desiderabatur enim in Regio.

(22) Ἀποσχίσται. Cum generaliter omnes schismatici sint etiam aposchistæ; unde in concilio Ephesino ita appellantur Joannis Antiocheni sectatores; peculiari tamen ratione nonnulli hoc nomen ferunt. V. G. illi descripti a Joanne Damasceno hæresi 103, seu ultima: et famosi isti, synodi

Chalcedonensis hostes, Eutychiani ac Monophysitæ: de quibus Theodorus Lector lib. ii, p. 362; ibique præstantissimus Valesius: prætereaque Joannes Nicænus epistola De Natali Domini, Auctarii Combesisiani 2, col. 303; necnon Cyrillus monachus De vita Euthymii n. 113, 114, 123, apud Bollandum ad Januar. 20. Quoties enim iis in locis vox schismaticorum legitur, toties in Græco codices manu exarati habent Ἀποσχιστῶν nomen.



Ὅπου εἶ, καλῶς εἶ. Καὶ εὐθέως σὺν τῷ λόγῳ, εὐρέθη A  
πρὸς τῶν θυρῶν τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων  
τῶν συνοδικῶν (23).

8'. Εἶπε πάλιν ὁ ἀββᾶς Φωκάς, ὅτι Μετελθὼν εἰς  
Σκητὴν ὁ ἀββᾶς Ἰάκωβος, ἐπολεμήθη κραταιῶς ὑπὸ  
τοῦ δαίμονος τῆς πορνείας· καὶ ἐγγὺς ὦν τοῦ κιν-  
δυνεύσαι, ἤλθε πρὸς με, καὶ ἀνέθετο ἡ κατ' ἐαυτὸν,  
καὶ λέγει μοι· Εἰς τόδε τὸ σπήλαιον ἀπέρχομαι ἀπὸ  
τῆς δευτέρας· παρακαλῶ δέ σε διὰ τὸν Κύριον, μη-  
δεν εἰπεῖν, μηδὲ τῷ πατρὶ μου· ἀλλὰ μέτρησον  
τεσσαράκοντα ἡμέρας, καὶ ὅταν πληρωθῶσι, ποιήσον  
ἀγάπην, καὶ δεῦρο πρὸς με βασιτάξων τὴν ἀγίαν κοι-  
νωνίαν. Καὶ εἰ μὲν εὖρης με θανόντα, θάψον με· εἰ  
δὲ ἐτι ζῶντα, ἵνα μεταλάβω τῆς ἀγίας κοινωνίας.  
Ταῦτα οὖν ἀκούσας ἐγὼ παρ' αὐτοῦ, πληρωθείσης  
τῆς τεσσαρακοστῆς, λαβὼν τὴν ἀγίαν κοινωνίαν, καὶ B  
ἄρτον κοινὸν καθαρὸν μετὰ ὀλίγου οἴνου, ἀπῆλθον  
πρὸς αὐτόν· καὶ ὡς μόνον ἐπλησίασα τῷ σπηλαίῳ,  
δυσωδίας πολλῆς ὠσφράνθην, ἥτις ἐγένετο ἐκ τοῦ  
στόματος αὐτοῦ. Καὶ εἶπον ἐν ἑαυτῷ, ὅτι Ἀνεπάη ὁ  
μακάριος. Εἰσελθὼν δὲ πρὸς αὐτόν, εὔρον αὐτὸν ἡμι-  
θανῆ. Καὶ ὡς εἶδέ με, κινήσας τὴν δεξιάν χειρα ὀλί-  
γον, ὅσον ἡδύνατο, ἐσήμανε διὰ τοῦ σχήματος τῆς  
χειρὸς περὶ τῆς ἀγίας κοινωνίας. Ἐγὼ δὲ εἶπον·  
Ἐχω. Ἠθέλησα οὖν ἀνοῖξαι τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ  
εὐρέθη σφηνωθέν· καὶ ἀπορῶν τί ποιῆσαι, ἐξῆλθον  
εἰς τὴν ἔρημον, καὶ εὔρον ξυλᾶριον ἀπὸ θάμνου· καὶ  
πολλὰ κοπιᾶσας, μόλις ἡδυνήθην ἀνοῖξαι τὸ στόμα  
αὐτοῦ μικρόν. Καὶ ἐνέχεα τοῦ τιμίου σώματος καὶ  
αἵματος, ὅσον ἐνδέχεται καταλεπτύνας αὐτό. Καὶ C  
ἔλαβε δύναμιν ἐκ τῆς μεταλήψεως τῆς ἀγίας κοινο-  
νίας. Καὶ μετ' ὀλίγον βρέξας ὀλίγα ψυχία <sup>96</sup> ἐκ τοῦ  
κοινοῦ ἄρτου, προσήνεγκα αὐτῷ· καὶ μετ' ὀλίγον  
πάλιν ἄλλα, καθ' ὃ ἡδύνατο λαβεῖν. Καὶ οὕτως διὰ  
τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ μετὰ μίαν ἡμέραν σὺν ἐμοὶ  
ἦλθεν, ὁδεύων ἐπὶ τὸ ἴδιον κελλίον, ἀπαλλαγείς σὺν  
Θεῷ τοῦ ὀλεθρίου πάθους τῆς πορνείας.

Περὶ τοῦ ἀββᾶ Φίλικα <sup>97</sup>.

Παρέβαλον ἀδελφοὶ πρὸς τὸν ἀββᾶν Φίλικα, ἔχοντες  
μεθ' ἑαυτῶν κοσμικοὺς· καὶ παρεκάλεσαν αὐτόν,  
ἵνα εἴπῃ αὐτοῖς λόγον. Ὁ δὲ γέρων ἐσιώπα. Ἐπὶ  
πολὺ δὲ παρακαλούντων αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς· Λόγον  
θέλετε ἀκοῦσαι; Λέγουσιν αὐτῷ· Ναί, ἀββᾶ. Εἶπεν  
οὖν ὁ γέρων· Ἄρτι οὐκ ἐνὶ λόγος. Ὅτε ἡρώτων οἱ  
ἀδελφοὶ τοὺς γέροντας, καὶ ἐποιοῦν ἃ ἔλεγον αὐτοῖς, D  
ὁ Θεὸς ἐπεχορήγει τὸ πῶς λαλῆσαι. Νῦν δὲ, ἐπειδὴ  
ἐρωτῶσι μὲν, οὐ ποιοῦσι δὲ ἃ ἀκούουσιν, ἦρεν ὁ Θεὸς  
τὴν χάριν τοῦ λόγου ἀπὸ τῶν γερόντων· καὶ οὐχ  
εὐρίσκουσι τί λαλῆσαι, ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν ὁ ἐργαζόμε-  
νος. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀδελφοὶ ταῦτα, ἐστέναξαν,  
λέγοντες· Εὖξαι ὑπὲρ ἡμῶν, ἀββᾶ.

<sup>96</sup> Αἱ. ψυχίδια. <sup>97</sup> Αἱ. Φιλικός.

(23) Τῶν ὀρθοδόξων τῶν συνοδικῶν. Synodici et  
synoditæ dicebantur Catholici, qui videlicet reci-  
piebant synodum Chalcedonensem. Leontius *De*  
*sectis*, actione 5, Ἰουστινιανοῦ βασιλεύσαντος, καὶ  
τῶν συνοδικῶν ὄντος. Et non paucis interpositis :  
Ὁφείλων ἢ πείσαι γενέσθαι συνοδικήν, ἢ καθελεῖν

A verbi proferretur, delatum se deprehendit ante fo-  
res sanctæ Ecclesiæ orthodoxorum synodi *Chalce-*  
*donensis defensorum*.

2. Memoravit iterum abbas Phocas : Transiens  
aliquando per Scetim abbas Jacobus, valide im-  
pugnatus est a dæmone fornicationis ; cumque pe-  
riculo lapsus proximus esset, venit ad me, exposuit  
quid pateretur, et ait : Post biduum proficiscar ad  
speluncam hanc ; rogo te propter Dominum, ne  
cuiquam indicaveris, neque etiam patri meo : sed  
recense quadraginta dies ; post quos completos,  
fac charitatem, veni ad me, portans sanctam com-  
munionem. Et si quidem inveneris mortuum, se-  
pulturæ manda ; sin vero adhuc viventem, sancta  
communione me imperti. His itaque ab eo auditis,  
B necnon quadraginta diebus peractis, ego accipiens  
sacram communionem, et panem communem mun-  
dum, cum vino modico, ad eum perrexi ; utque  
duntaxat appropinquavi speluncæ, fetorem multum  
olfeci, qui ex ore ejus prodibat. Tum dixi apud  
me : Vivere desiit beatus ille. Porro ingressus, in-  
veni semimortuum. Cumque vidit me, mota pa-  
rumper quod poterat dextra, per habitum manus  
significavit de sancta communione. Ego vero dixi :  
Habeo. Volui ergo aperire os ejus ; sed inveni ob-  
turatorum ; hærensque quid facerem, exii in solitu-  
dinem ; illic nactus sum parvum lignum e frutice ;  
ac post multum laborem, vix potui paululum ape-  
rire os ejus. Deinde immisi pretiosum corpus et  
sanguinem, minutatim concidens quantum fieri  
potest. Ille ex sacræ communionis sumptione vires  
recuperavit. Paulo post, communis panis micas  
aliquot madefactas intuli ei, iterumque mox alias,  
prout suscipere valebat. Atque ita per gratiam Dei  
post unum diem profectus est mecum, perrexitque  
ad cellam suam ; liberatus, favente Deo, ab exi-  
tioso vitio fornicationis.

*De abbate Felice.*

(24) Accesserunt fratres ad abbatem Felicem, sæ-  
cularibus comitati, et rogaverunt eum ut ad ipsos  
proferret sermonem. At senex tacebat. Cum autem  
diu rogassent, dixit : Sermonem vultis audire ?  
Aiunt : Etiam, abba. Tunc senex, Jam, inquit, non  
est sermo. Quando fratres percontabantur de seni-  
bus, et faciebant quæ pronuntiabant iis, Deus præ-  
bebat loquendi modum. Nunc vero, quia sciscitan-  
tur quidem, sed non exsequuntur quæ audiunt,  
Deus gratiam sermonis abstulit a senibus ; nec in-  
veniunt quid loquantur, quandoquidem qui opere-  
tur non est. His auditis fratres ingemuerunt, di-  
xeruntque : Ora pro nobis, abba.

αὐτόν. Ac infra, necnon actione 7, συνοδῆται, οἱ ἀπὸ  
τῆς συνόδου. Apud Anastasii *Hodegum*, οἱ Χαλκηδο-  
νῆται. In *Chronico Orientali*, Justinus *Chalcedonen-*  
*sis*. *Justinianus Chalcedonensis* ; de orthodoxis im-  
peratoribus.

(25) *Vit. Patr.* LIII, 18.



*De abbate Philagrio.*

(25) Erat sanctorum quidam nomine Philagrius, incola eremi Hierosolymitanæ, qui in opus valde incumbibat, ut sibi panem compararet. Is cum aliquando in foro staret ad vendendum quod manibus operabatur, en elabatur cuidam marsupium in quo erant mille nummi. Quod nactus senex, stetit inibi, dicens : Veniet proculdubio qui amisit. Et ecce advenit, plorans. Senex vero assumens hominem seorsum, reddidit ei. Illeprehendit ipsum, ut qui vellet aliquam pecuniæ partem dare. Sed senex noluit. Tunc cœpit clamare : Venite, videte hominem Dei, quid fecerit. Senex vero clam fugit, egressusque est e civitate, ne laudes et gloriam consequeretur.

*De abbate Phorta.*

Dixit abbas Phortas : Si Deus vivere me vult, novit quomodo de me disponat. Quod si non vult, ad quid mihi vita? Non enim a cunctis accipiebat, etsi lecto affixus. Aiebat quippe : Si quis ad me quidlibet attulerit, et non propter Deum ; nec ego habeo quod dem illi, nec a Deo mercedem accipiet ; quia non propter Deum obtulit, et injuria afficitur qui apportavit. Oportet etiam, Deo devotos, atque ad ipsum solum respicientes, tanta pietate affectos esse, ut ne injuriam quidem ullam censeant, licet millies contumeliam patiantur.

*Principium litteræ X.**De abbate Chome.*

(26) Referebant de abbate Chome, quod jam moriturus, dixerit filiis suis : Nolite habitare cum hæreticis ; neque habeatis familiaritatem cum viris in dignitate constitutis ; neque sint manus vestræ extensæ ad colligendum, sed magis ad dandum.

*De abbate Chæremone.*

Narrabant de abbate Chæremone in Sceti, quod spelunca ejus distaret ab ecclesia quadraginta miliaria, a palude vero et aqua duodecim ; atque sic inferret in speluncam suam quod manibus operaretur ; portaretque lagenas duas unam ex adverso alterius ; ac sederet, quietam vitam ducens.

*Principium litteræ Ψ.**De abbate Psenthaïsio.*

(27) Dixerunt abbas Psenthaïsios et abbas Surus et Psoius : Dum audiremus sermones Patris nostri abbatis Pachomii, admodum proficiebamus, ad æmulationem bonorum operum excitati. Cernentes autem ejus etiam tacentis actionem, quæ ipsa sermo erat, admirabamur, dicentes alter alteri : Existimabamus, omnes sanctos ex utero matris suæ ita factos esse a Deo, sanctos ac immutabiles, non autem liberos ; peccatores vero non posse pie vi-

A

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Φιλαγρίου.*

Φιλάγριος ἦν τις τῶν ἁγίων λεγόμενος, οἰκῶν δὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ Ἱεροσολύμων, καὶ ἐργαζόμενος κόπῳ ἵνα ποιήσῃ τὸν ἴδιον ἄρτον. Καὶ ὡς ἴστατο ἐν τῇ ἀγορᾷ πωλῶν τὸ ἐργόχειρον αὐτοῦ, ἰδοὺ ἐξαφίει τις βαλάντιον χιλίων νομισμάτων· καὶ εὐρών αὐτὸν ὁ γέρων ἐστη ἐπὶ τοῦ τόπου, λέγων· Δεῖ τὸν ἀπολέσαντα ἐλθεῖν· καὶ ἰδοὺ ἔρχεται κλαίων. Καὶ λαθὼν αὐτὸν κατ' ἰδίαν ὁ γέρων ἔδωκεν αὐτῷ. Καὶ ἐκράτει αὐτὸν ἐκείνος, θέλων αὐτῷ παρασχεῖν μέρος τι. Καὶ ὁ γέρων οὐκ ἠθέλησεν. Καὶ ἔβαλε κράζειν· Δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ, τί ἐποίησεν. Ὁ δὲ γέρων λάθρα φυγὼν ἐξῆλθεν ἐκ τῆς πόλεως, ἵνα μὴ δοξασθῇ.

B

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Φορτᾶς<sup>98</sup>.*

Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Φορτᾶς· Εἰ θέλει με ὁ Θεὸς ζῆν, οἶδεν πῶς οἰκονομήσει με· εἰ δὲ οὐ θέλει, ἵνα τί μοι τὸ ζῆν; Οὐ γὰρ παρὰ πάντων ἐδέχετό τι, καίτοι κληήρης ὢν· ἔλεγε γάρ· Ἐὰν προσφέρῃ μοι τις τίποτε, καὶ οὐχὶ διὰ τὸν Θεόν, οὔτε ἐγὼ ἔχω τι δοῦναι αὐτῷ, οὔτε παρὰ τοῦ Θεοῦ λαμβάνει μισθόν· οὐ γὰρ διὰ τὸν Θεόν προσήνεγκε· καὶ ἀδικεῖται ὁ προσενέγκας. Δεῖ γὰρ τοὺς ἀνακειμένους τῷ Θεῷ, καὶ πρὸς αὐτὸν βλέποντας μόνον, οὕτως εὐλαβῶς διακαῖσθαι, ὥς μήτε ὕδριν τινὰ ἡγεῖσθαι, καὶ μυριάκις ἀδικούμενοι τύχοιεν.

*Ἀρχὴ τοῦ X στοιχείου.**Περὶ τοῦ ἀββᾶ Χομαί<sup>99</sup>.*

C

Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Χομαί, ὅτι μέλλων τελευτᾶν εἶπε τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ· Μὴ οἰκήσητε μετὰ αἵρετικῶν, μηδὲ σχῆτε γυνῶσιν μετὰ ἀρχόντων, μηδὲ ἔστωσαν αἱ χεῖρες ὑμῶν ἠπλωμέναι εἰς τὸ συναγεῖν, ἀλλ' ἔστωσαν μᾶλλον ἠπλωμέναι εἰς τὸ δίδναι.

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Χαιρήμωνος.*

Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Χαιρήμωνος εἰς Σκήτιν, ὅτι ἀπέιχε τὸ σπήλαιον αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας μίλια τεσσαράκοντα, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔλους καὶ τοῦ ὕδατος μίλια δώδεκα· καὶ οὕτως εἰσέφερε τὸ ἐργόχειρον αὐτοῦ εἰς τὸ σπήλαιον αὐτοῦ, καὶ δύο λαγύνια ἐν παρ' ἐν βαστάζων, καὶ ἐκαθέζετο, καὶ ἡσύχαζεν.

*Ἀρχὴ τοῦ Ψ στοιχείου.*

D

*Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ψενθαῖσιου<sup>1</sup>.*

Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ψενθαῖσιος<sup>2</sup> καὶ ὁ ἀββᾶς Σοῦρος καὶ Ψώϊος, ὅτι Ἀκούοντες τῶν λόγων τοῦ Πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἀββᾶ Παχωμίου μεγάλως ὠφελοῦμεθα, εἰς ζῆλον ἀγαθῶν ἔργων διεγειρόμενοι. Ὁρῶντες δὲ αὐτοῦ καὶ σιωπῶντος τὴν πρᾶξιν λόγον οὔσαν, ἐθαυμάζομεν, πρὸς ἀλλήλους λέγοντες, ὅτι Ἐνομίζομεν πάντας τοὺς ἁγίους οὕτως πεποιεῖσθαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτῶν ἁγίους καὶ ἀτρέπτους, καὶ οὐχὶ αὐτεξουσίου· καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς μὴ δυναμέ-

Al. Φορτᾶ. <sup>98</sup> Al. Χομαί. <sup>1</sup> Al. Ψανταίου. <sup>2</sup> Al. Ψενθαήσιος.

(25) Vit. Patr. vi, 45

(26) Vit. Patr. i, 48.

(27) Vit. Patr. i, p. 121, c. 25.



νοῦς ζῆν εὐσεβῶς, διὰ τὸ οὕτως κτισθῆναι αὐτούς. Ἀρτι δὲ βλέπομεν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ φανερώς ἐπὶ τοῦ Πατρὸς ἡμῶν τούτου· ὅτι ἐξ Ἑλλήνων γονέων ὢν, τοσοῦτον θεοσεβῆς γέγονε, καὶ πάσας τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ἐνδεδυμένος ἐστίν. Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς δυνάμεθα καὶ πάντες ἀκολουθῆσαι αὐτῷ, ἀνθ' ὧν ἀκολουθεῖ τοῖς ἀγίοις. Ἄρα τὸ γεγραμμένον τοῦτο ἐστὶ· Δεῦτε πρὸς με, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Συναποθάνωμεν οὖν καὶ συζήσωμεν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ, ὅτι ὀρθῶς ὁδηγεῖ ἡμᾶς πρὸς τὸν Θεόν.

Ἀρχὴ τοῦ Ω στοιχείου.

Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ὁρ.

α'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ὁρ καὶ τοῦ ἀββᾶ Θεοδώρου, ὅτι ἦσαν βάλλοντες πηλὸν εἰς κελλίον (28), καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, ὅτι Ἐὰν ἐπισκέψῃται ἡμᾶς ἄρτι ὁ Θεός, τί ποιῶμεν; Καὶ κλαύσαντες ἀφῆκαν τὸν πηλόν, καὶ ἀνεχώρησαν<sup>3</sup> ἕκαστος εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ.

β'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ὁρ, ὅτι οὔτε ἐφεύσατό ποτε, οὔτε ὤμοσεν, οὔτε κατηράσατο ἄνθρωπον, οὔτε ἐκτὸς ἀνάγκης ἐλάλησεν.

γ'. Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ὁρ τῷ μαθητῇ αὐτοῦ Παύλῳ<sup>4</sup>. Βλέπε, μηδέποτε ἀλλότριον λόγον ἐνέγκης εἰς τὸ κελλίον τοῦτο.

δ'. Ἀπῆλθέ ποτε Παῦλος ὁ μαθητὴς τοῦ ἀββᾶ Ὁρ ἀγοράσαι θαλλία, καὶ εὔρεν ὅτι ἄλλοι προέλαβον, καὶ ἔδωκαν ἀρράβωνα. Οὐδέποτε γὰρ ἀρράβωνα ἐδίδου ὁ ἀββᾶς Ὁρ εἰς τί ποτε, ἀλλὰ τῷ καιρῷ ἀπέστελλε τὸ τίμημα, καὶ ἠγόραζεν. Ἀπῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ καὶ εἰς ἄλλον τόπον διὰ βαῖτα· καὶ λέγει αὐτῷ ὁ κηπουρός· Τίς ποτε ἔδωκέ μοι ἀρράβωνα, καὶ οὐκ ἔτι ἦλθε· λάβε οὖν τὰ βαῖτα σύ. Καὶ λαβὼν αὐτὰ ἦλθε πρὸς τὸν γέροντα, καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ ταῦτα. Καὶ ὡς ἤκουσεν ὁ γέρων, ἔκρουσεν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, λέγων· Ὁ Ὁρ οὐκ ἐργάζεται ἐφ' ἔτος (29). Καὶ οὐκ ἀφῆκε τὰ βαῖτα ἔσω, ἕως ἀπήνεγκεν αὐτὰ εἰς τὸν τόπον αὐτῶν.

ε'. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ὁρ· Εἰ ὁρᾷς με λογισμὸν ἔχοντα κατὰ τινός, γίνωσκε ὅτι καὶ αὐτὸς τὸν αὐτὸν ἔχει εἰς ἐμέ.

ς'. Ἦν τις κώμης ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ ἀββᾶ Ὁρ, λογιῖνος καλούμενος, καὶ πολλὰς ἐλεημοσύνας ἐποίει· καὶ παραβαλόντι τινὶ τῶν Πατέρων, παρεκάλεσεν αὐτὸν ἵνα ἄρῃ αὐτὸν πρὸς τὸν ἀββᾶν Ὁρ. Ἀπελθὼν οὖν πρὸς τὸν γέροντα ὁ μοναχὸς ἐνεκωμίαζε τὸν κώμητα, ὅτι καλὸς ἐστὶ, καὶ πολλὰς ἐλεημοσύνας ποιεῖ. Καὶ νοήσας ὁ γέρων, λέγει· Ναὶ καλὸς ἐστίν. Ἦρξατο οὖν ὁ μοναχὸς παρακαλεῖν αὐ-

A vere, utpote sic a Deo creatos. Sed nunc bonitatem Dei manifeste conspicimus in Patre hoc nostro; quod ex parentibus gentilibus natus, adeo erga Deum pius evasit, atque in universis Dei mandatis est exornatus. Igitur etiam nos cuncti possumus sequi eum, prout ipse sequitur sanctos. Certe id ipsum est, quod Scriptura pronuntiavit: *Venite ad me, qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos*. Commoriamur ergo et convivamus homini huic, quia recte ducit nos ad Deum.

Principium litteræ Ω.

De abbate Or.

1. (30) Memorabant de abbate Or et abbate Theodoro, quod dum mitterent lutum in cellam, dixerint mutuo: Si Deus nos modo visitaverit, quid facturi sumus? Et fientes reliquerunt lutum, ac uterque recessit in cellam suam.

2. (31) Aiebant de abbate Or quod nunquam mentitus fuerit, nec juraverit, nec imprecatus sit homini, neque sit locutus citra necessitatem.

3. (32) Dixit abbas Or discipulo suo Paulo: Cave, ne unquam alienum verbum attuleris in cellam hanc.

4. Abiit aliquando Paulus discipulus abbatis Or, ut emeret ramos palmarum, invenitque alios anticipasse ac dedisse pignus. Nunquam autem abbas Or ad quamlibet rem dabat pignus, sed in tempore mittebat pretium, et emebat. Perrexit ergo discipulus ejus ad alium locum propter palmeos ramos. Ait ei hortulanus: Nescio quis dedit mihi pignus nec rediit; accipe igitur tu ramos. Quibus sumptis, venit ad senem, gestumque enarravit. Utque audivit senex, complosis manibus, dixit: Or non operatur hoc anno. Nec reliquit palmas intra quousque retulit eas in locum suum.

5. Dixit abbas Or: Si agnoveris me habere cogitationem in aliquem, scito quod et ipse eandem erga me habet.

6. Erat quidam comes in tractu abbatis Or, Longinus nomine, qui multas faciebat eleemosynas. Ad quem cum accessisset aliquis e Patribus, ille rogavit hunc, ut duceret se ad abbatem Or. Monachus igitur ad senem profectus, laudibus extulit comitem, quod bonus esset vir, multaque largiretur pauperibus. Re intellecta, ait senex: Etiam, præclarus est. Itaque cœpit monachus orare cum his verbis: Per-

<sup>3</sup> Al. ἀνεχώρησαν. <sup>4</sup> Abest Παύλῳ ab al. <sup>5</sup> Matth. xi, 28.

(28) Ὅτι ἦσαν βάλλοντες πηλὸν εἰς κελλίον. Et *ἀφῆκαν τὸν πηλόν*. Dissonat multum Pelagii versio. *Quia misissent*, inquit, *caprinam pellem in cellam suam. Et reliquerunt locum ex lateribus*. Legebatne priori loco πῆλον, aut μῆλον seu μῆλιωτήν, posteriori vero τὸ πλινθεῖον?

(29) Ἐφ' ἔτος. Glossæ: ἐφ' ἔτος. *Hoc anno*. Itaque ex vetustis mss. bibliothecæ Colbertinæ repono in Joanne Moscho, cap. 85 *Prati spiritualis*: Κύριε

ἀββᾶ, ἐφ' ἔτος μὴ παράσχῃς τὴν κατὰ καιρὸν συνήθειαν τοῖς πτωχοῖς, ἵνα μὴ στενωθῇ τὸ μοναστήριον. Ubi ediderunt: Κύριε ἀββᾶ, ἐφετῶς μὴ, etc., ac interpretati sunt: *Noli, domine Pater, secundum consuetudinem dare pauperibus triticum*, transulto quod non intelligebant.

(30) *Vit. Patr.* iii, 49.

(31) *Vit. Patr.* vii, 9· iii, 7.

(32) *Vit. Patr.* iii, 8.



mitte, abba, ut veniat ac videat te. At senex respondit : Certe non trajiciet convallem hanc neque me conspecturus est.

7. Abbas Sisoës sermonem percontatus est de abbate Or. Et dixit ei : Mihine fidem habes ? Ait ille : Etiam. Itaque ad eum : Vade, quod me vidisti facientem, tu quoque fac. Excepit : Quidnam in te conspicio, Pater ? Respondit senex : Quod mens mea infra cunctos homines se submittit.

8. Referebant de abbate Or et abbate Theodoro, quod exordia bona instituerent, ac Deo gratias agerent semper.

9. Dixit abbas Or : Corona monachi est humilitas.

10. Dixit iterum : Qui supra meritum honoratur vel laudatur, multo afficitur damno : qui autem nullatenus in pretio est apud homines, gloriam superne delatam consequetur.

11. Iterum monuit : Quoties te subierit cogitatio elationis et superbiæ, scrutare conscientiam tuam ; utrum omnia mandata servaveris ; an diligas inimicos tuos, ac de eorum infortunio mæstus sis ; tene servum inutilem ducas, necnon supra cunctos peccatorem. His apud te deprehensis, noli adhuc altum sapere, quasi recta omnia peregeris ; sed scito, per ejusmodi cogitationem universa destrui.

12. Præcepit etiam : In omni tentatione, de homine quoquam ne conqueraris, sed de te solummodo, dicens : Propter peccata mea, hæc mihi contingunt.

13. Hoc quoque effatum illius fertur : Noli in corde tuo contra fratrem tuum dicere : Majoris sobrietatis ac vite austerioris homo sum : sed gratiæ Christi subijce te, in spiritu paupertatis, et charitatis non fietæ ; ne forte gloriationis spiritu prolaboris, amittasque labores tuos. Scriptum enim est : *Qui se existimat stare, videat ne cadat*<sup>6</sup>. Sale autem conditus sis in Domino<sup>7</sup>.

14. Et hanc sententiam protulit : Vel fugiens fuge homines ; vel mundo et hominibus illude, stultum te in multis rebus faciens.

15. Rursus istam : Si male locutus fueris de fratre tuo, atque conscientiæ aculeo pungaris, abi, te ipsi pœnitenter inclina, et dicito : Detraxi de te ; ad hæc securitatem præsta quod non amplius iluderis. Mors enim animæ est detractio.

*Finis ordinis alphabetici.*

<sup>6</sup> I Cor. x, 12. <sup>7</sup> Col. iv, 6. <sup>8</sup> ΑΙ. αὐτῷ.

Α τὸν, λέγων· Συγχώρησον αὐτὸν<sup>8</sup>, ἀδελφῶν. ἵνα ἔλθῃ καὶ ἴδῃ σε. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ γέρων εἶπε· Φύσει οὐ περνᾷ τὴν φάραγγα ταύτην, καὶ βλέπει με.

ζ'. Ἠρώτησεν ὁ ἀδελφὸς Σισοῦς τὸν ἀδελφὸν Ὁρ, λέγων· Εἰπέ μοι λόγον. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐχεις πίστιν εἰς ἐμέ ; Καὶ εἶπε· Ναί. Εἶπεν οὖν αὐτῷ· Ὑπαγε, καὶ ὁ ἐώρακάς με ποιοῦντα, ποίησον καὶ σύ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Τί ὁρῶ, Πάτερ, εἰς σέ ; Ἐφη δὲ αὐτῷ ὁ γέρων, ὅτι Ὁ λογισμὸς μου κατώτερός ἐστι πάντων ἀνθρώπων.

η'. Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀδελφῶν Ὁρ καὶ τοῦ ἀδελφῶν Θεοδώρου, ὅτι ἦσαν βάλλοντες ἀρχὰς ἀγαθὰς, καὶ εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ διαπαντός.

θ'. Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ὁρ· Στέφανός ἐστι μοναχοῦ ἡ ταπεινοφροσύνη.

ι'. Εἶπε πάλιν· Ὁ πλέον τῆς ἀξίας τιμώμενος ἢ ἐπαινούμενος πολὺ ζημιούται· ὁ δὲ μηδὲ ὅλως τιμώμενος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἄνωθεν δοξασθήσεται.

ια'. Πάλιν εἶπεν· Ὅταν λογισμὸς ὑψηλοφροσύνης ἢ ὑπερηφανίας ὑπαισέλθοι σοι, ἐρεῦνα σου τὸ συνειδὸς, εἰ πάσας τὰς ἐντολὰς ἐφύλαξας, εἰ ἀγαπᾷς τοὺς ἐχθρούς σου, καὶ λυπῇ ἐπὶ τῇ ἐλαττώσει αὐτῶν, καὶ ἔχεις ἑαυτὸν δοῦλον ἀχρεῖον, καὶ πάντων ἀμαρτωλώτερον· καὶ τότε μηδὲ οὕτως μέγα φρονήσης, ὥς πάντα κατορθώσας· εἰδὼς ὅτι οὗτος ὁ λογισμὸς πάντα καταλύει.

ιβ'. Εἶπε πάλιν· Ἐν παντὶ πειρασμῷ μὴ μέμρου ἀνθρώπον, ἀλλὰ σεαυτὸν μόνον, λέγων, ὅτι Διὰ τὰς ἀμαρτίας μου ταῦτα συμβαίνει μοι.

ιγ'. Πάλιν εἶπε· Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου, λέγων, ὅτι Νηφελιώτερός εἰμι καὶ ἀσκητικώτερος· ἀλλ' ὑποτάσσου τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ ἐν πνεύματι πτωχείας καὶ ἀγάπης ἀνυποκρίτου, ἵνα μὴ πνεύματι καυχήσεως περιπέσης, καὶ ἀπολέσῃς σου τὸν κόπον. Γέγραπται γάρ· Ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ. Ἀλατὶ δὲ ἡρτυμένος ἔσο ἐν Κυρίῳ.

ιδ'. Εἶπε πάλιν· Ἡ φεύγων φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους, ἢ ἐμπαιξὼν τὸν κόσμον καὶ τοὺς ἀνθρώπους, μωρὸν σεαυτὸν εἰς τὰ πολλὰ ποιῶν.

ιε'. Πάλιν εἶπεν· Ἐὰν καταλαλήσῃς τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ πλήξῃ σε τὸ συνειδὸς σου, ἀπελθε, βάλε αὐτῷ μετάνοιαν, καὶ εἰπέ, ὅτι Κατελάλησά σου, καὶ ἀσφάλισαι μηκέτι ἐμπαιχθῆναι. Θάνατος γάρ ἐστι τῆς ψυχῆς ἡ καταλαλιά.

*Τέλος τὸ κατὰ στοιχεῖον.*

## MONITUM.

(COTELERIUS, Eccles. Græc. Momon., III, 171.)

Sequentem historiam, *Paradisum* dictam, in tribus codicibus Regiis, et uno Colbertino nactus sum. Et codex quidem Regius num. 159, titulum habet : Τοῦτο τὸ βιβλίον λέγεται παράδεισος. Φίλη δὲ τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἔστι τοῖς συνέσει πνευματικῇ ἐντυγχάνουσιν αὐτῇ. Βίος τοῦ ἀδελφῶν Ἰωάννου τοῦ Θρησίου τοῦ ἐν Λυκῷ. Πρώτην οὖν Θεοῦ θέλοντος, etc. Sequitur etiam de Ammone, Be, Oxyrynchi urbe, Theone, Elia, Apollo,